

לבוש

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

הבוץ וארנמן

דוא לבוש הרביעי מטערה לבושי מוכות אשר חצר הגאון מוהרר **ברדכי יפה** זללה"ה וקרא שמו לבוש הבוץ והארגמן על שם הפסוק ומרדכי ילא מלכתי המלך בלבוש מלכות כו' והכריך בוך והארגמן' וגוי והוא כולל כל דיני סדר נשים המבוארים בטור אבן העזר כמבואר בהקדמה הראשונה הנדפסה עם שני לבושים הראשונים אשר התמה לבוש התכלת ולבוש החור ע"ש .

ואידי' המשיב' יד הכל משמש ב' וספי חמו מרוב חיבת הקודש ולא נשאר כ"א בלאחזיקן ועתה העיר ה' רוח מניחה על המושבים ה"ה הו"ה מוהרר **ישראל** בשרבני מוהרר **אברהם** וה"ה מוהרר **יוסף** במוהרר **צבי** מדפיסים דמה להעלות מחדש לספרי עברה לבושים על משנת הדפוס בנייר יפה ובאותיות מסודרים כאשר עשיתי הראשון תמונה משרים .

רביעי

חלק

גם אלה לחמישים יביתו מדעתם כי לא כגוים שהיו בימי חמתי הש"ס ז"ל הגוים האלה אשר אנו מתגוררים בארצותם כי הם היו עובדים טובים ומלוח ודבקים בכל התעבו' לא ידעו את ה' ולא דבר קדש לא הנידו אצל העמים שבנותינו אז ד' הם יראים ונותנים כבוד לחורתי עושים משפט ולדק בארצותם וחמד עם היהודים החוסי' תחז כנפיק' תללה לנו לדבר או לכתוב שום גמאי עליה' וכל מקו' שמער בספר' גוי או נכרי או אר'ה וכדומה הטובה על עכו"ם אית' שהיו בימי חמתי התשנה .

תחת מתלמדי ארזוניו הקוסר תשע פריסוויטליווע דערזאויניסי ווילקי האסידר אימפאטער **אלכסנדר פאולאוויטש** סאמוע דערזיטע אווס' ראסיסקי האסידר אווסע טילעסטייווע יר"ה .
גדרוקט אין בריטשוב אין וואלינעטן גישרעטחאץ מיט באווליצונג אייניק העכשע פערזארענטן קיערמייסן לענו ברשין העצענזור אשר באקדעמיי דווילנא

גרפס פה קיק

ברדימשוב

יד-הדולד וגדול

Сей книга принадлежит
М. Лебедеву
Тыбуль...

א דיני פריה ורביה ושלא לעמוד בלא אשה וכו' סעיפים

א יתכרך שמו של הקב"ה אשר הפך בטוב כריותיו כי יודע בשער הכמתות שאין טוב לאדם היותו לבדו עשה לו עור כנגדו דכתיב לא טוב היות אדם לבדו אעשה לו עור כנגדו ומפני שהיתה אחת מן הכונות בכריאת האדם שיפרה וירבה דכתי' כילא לתוהו בראה לשבת יצר' עשה זה העור בזה האופן שעל ידה יוכל לפרות ולרבות דכתיב ויבן את הצלע עשאה כמרבנן קצר למעלה ורחב למטה לקבל הולד וע"כ צוהו לדבק בעור זה שעשה לו דכתיב ודבק באשתו שאז תהיה לו גם היא לעור ולהועיל בכל צרכיו לא לבדו כענין הפריה ורביה ולכך חייב כל אדם לישא אשה לפרו' ולרבות וכל מי שאינו עוסק בפרו' ורבי' כאלו שופך דמי' דכתיב שופך דם האדם באדם דמו ישפך וסמך ליה ואתם פרו ורבו כלומר ואתם לא תעשו כן אלא פרו ורבו הא אדם לא תפרו ותרכי הריו אתם כשופכי דמים וכאלו ממעט בדמות אלקי' דכתי' כי בצלם אלקי' עשה את האדם וסמך ליה ואתם פרו ורבו כלומר ואם לא תפרו ותרבו אז צלם אלקי' ממלא יתמעט כי הראשוני' ימותו וגורם לשכינה שתסתלק מישראל דאמרין אין השכינה שורה כפחות מב' אלפי' וב' רבבות מישראל דכתיב וכנחמה יאמר שובת ה' רבבות אלפי ישראל מיעוט רבבות שנים ומיעוט אלפי שנים ואם כן הרי שהיו ישראל ב' אלפי' וב' רבבות ומת אחד מהם וזה לא עסק בפריה ורביה נמצא שזה גורם לשכינה שתסתלק מישראל אי נמי דכתיב להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו בזמן שורעד אחריו שכינה שורה אין זרעך אחריו על מי שורה על העצים או על האבני' ולא עוד אלא שחייב מיתה דכתיב ובנים לא היו להם וימותו, הא אם היו להם בנים לא מותו, וכל מי ששורה בלא אשה שורה בלא טובה דכתיב לא טוב היות אדם לבדו בלא ברכה דכתיב גבי יחזקאל להניח ברכה אל ביתך בלא שחכה דכתיב ושמחת אתה ובייתך ואין בית אלא אשה כלומר שאין ישיבת וקביעת דירת הבית בלא אשה בית צריך הו' בעצמו להיות טרוד לעסק בצרכי ביתו ויש לו עצמון רוח גדול בזה והרי שריו גם בלא שמחה, בלא תורה דכתיב האם אין עזרתני כי ותושיה נדחה ממני כלומר שאם אין עזרתני שהוא אשתי אצלי ותושיה התורה נדחה ממני כי צריך אני בעצמי לעשו' צרכי ביתי ותלמודי שתסתחת, בלא חומה דכתיב נקב' תסובב גבר כלומר תקוף עליו ותשכבנו כחומה להצילו מה' הורי' רע' ופגעים רעים שאם הוא בעזרת צרכיו הרי הוא לו לחומה אם הורית הוא שריו בלא היא שריו בלא חומה, בלא שלום דכתיב וירעת את שלום אהלך כלומר בזמן שיש לך אהל שהוא אשה דכתיב שובו לכם לאהליכם אזי ידעת שלום ביתך, וכלא אשה אינו נקרא אדם דכתיב וזכר ונקבה כראם ויקרא את שמם אדם כלומר אחר שהיו זכר ונקבה קראם אדם וקודם לכן לא נקרא אדם וכיון שנושא אשה עונותיו מתפקקין כלומר נסתמטין דכתיב מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' מלשון פוקקין נקבים :

אלא שאם עברו עליו עשרים שנה ולא נשא כ"ד כופין אותו לישא אשה כדי לקיים מצות פריה ורביה אלא שכומנינו זה אין דינו תקיפה כ"כ על היוונין לכך אין כופין שום אדם לישא אשה בכ"ד עשרים וכן מי שלא קיים פריה ורביה וכל לישא אשה שאינה בת בנים כגון עקרה וזקנה וקטנה משום שחושק בה או משום ממון שלה אע"פ שמדינא היה לנו למחות בו לא נהגו בכמה דורות לדקדק בענין היוונים מפני שלא היה בידם למחות, ואפילו כגשא אשה ושהה עמה י' שנים לא נהגו לכופו אותו לגורשה אע"פ שלא קיים פריה ורביה וכן בשאר ענייני זוננים ובלבד שלא תהא אסורה עליו איסור מפורסם.

ך מהו מי שיוודע בעצמו שאם ישא אשה לא ירד לו אפשרות ללמוד תורה שיצטרך לטרוח במוזנות אשתו ובניו והוא כן עשרי' שנה אף על פי כן אינו חייב לישא אשה אם אין יצרו מתגבר עליו שהעוסק במצוה פטור מן המצוה עד זמן אשר ישער בנפשו שמלא כריסו בתורה ובלבד שלא יתבטל מפריה ורביה מכל וכל אבל אם חשקה נפשו בתורה וידבק בה מאוד ויצרו אינו מתגבר עליו כלל אז הוא פטור ממצוה זו שהעוסק במצוה פטור ממצוה אחרת כ"ש תלמוד תורה.

ה נשא אשה ויש לו בנים ממנה כיון שיש לו זכר ונקבה יצא ידי חובתו בפריה ורביה שכן בתחיל' הכריא' לא נברא יותר ש' זכר ונקבה כראם, ובלבד שהיו בני בנים אבל אם היה הזכר כריס או הנקבה איילונית שאינם ראויים להוליד לא קיים פריה ורביה דעריין העולם בתוהו בראה קאים כשימותו אלו.

ו היו לו זכר ונקבה בן ובת ומתו והניחו בנים בין שהניח הבן בן והבת בת בין שהניחה הבת בן והבן בת בין שניהם בנים בין שניהם בנות או שמת אחד מהם והניח דוגמת השני וגם השני חי ואצ"ל אם הניח דוגמת עצמו הרי זה קיים פריה ורביה שהרי מבח בן ובת באו יש חולקין וסבירא להו שלעולם צריכין להיות זכר ונקבה אפילו הזכר מן הנקבה והנקבה מן הזכר אבל אם מת אחד מהם בלא בנים והשני הניח בן ובת או שהיו לו שני בנים או שתי בנות ומתו והניחו בן ובת לא קיים פריה ורביה מי שיש לו בן מ"מ אפילו ממזר ואפילו חרש ואפילו שומה הרי זה קיים דאיכא שבת שגם החרש והשומה יש להם נשמה ויוכלו להוליד בן הבם.

ז גר שהיו לו בנים בגיותו ונתגייר הוא ובניו ובנותיו הרי זה קיים מצוה זו שגם בגיותו יש להם יחוס ומתייחסין אחריו שנאמר בעת ההיא שלח מרודך בלאדן בן בלאדן הרי שייחסו אחריו אביו וגם עתה עודן בניו אבל אם לא נתגיירו בניו לא קיים שבינו שהוא ישראל והם גוים אינם נקראים בניו אבל ישראל שהיו לו בן ונשתמד ג"ל שקיים דאף על גב שחטא ישראל הוא מיהו בניו שנתגיירו בניו עמו וחזרו בניו לזכרם יש להסתפק אם קיים אם לא וצ"ע עכר שהיו לו בנים בעבודתו אף על פי שנתחררו הוא והם לא קיים שאינם מתייחסים אחריו אפילו בעבודתו דכתיב שבו לכם פה עם החמור עם הרומה לחמור והרי כאלו אין לו בנים.

ה אף על פי שקיים אדם פריה ורביה דאורייתא ומתה אשתו אמור לו לעמוד בלא אשה מדברי סופרים מפני הרהור החטא ואסמכוה אקרא שנא' לא טוב היות האדם לבדו מ"מ אלא שאין הבית דין מצווין לכפות אותו על כך ואפילו היו לו בנים מאשה פגויה שלא היתה אשתו מיוחדת לו אין כופין אותו לישא אשה דהא מ"מ קיים שבת אלא מצוה מד"ס הוא ואסמכוה אקרא דלא טוב היות אדם לבדו כלומר לא תהיה היותו יעסקי ביתו לבדו אלא ישא אשה בת בנים אם אין לו אשה מיוחדת בכיתו לעזורו אבל אם יש לו אשה מיוחדת ושהה עמה י' שנים ולא ילדה לו ויש לו בנים מאשה אחרת אינו חייב לישא אחרת דהא לא לבדו הוא וגם לא כגרש את בניו לישא אשה אחרת בת בנים דהא כבר קיים פריה ורביה ואם אין ספק בידו לישא אשה בת בנים אא"כ ימכור ספר תורה ימכור ס"ת וישא אשה בת בנים אע"פ שיש לו כמה בנים ואפי' אם מכיר בעצמו שאינו ראוי להוליד לא יעמוד בלא אשה אלא ישא אשה ואפי' שאינו בת בנים מפני ו' הדור החט' אבל אינו רשאי למכור ס"ת כדי לישא אשה שאינה בת בני' נתאלמן וחישש לישא אשה והיא בת בני' שמת

ב ימפני שמצוה גר לה כל כך אחול' שאין מוכרין ס"ת אלא כדי ללמוד תורה וישא אשה
 ג וקבעו חול' זמן למצוה זו עד שהיה בן י"ז שנים שלימים דהיינו בשנת י"ח ואין צ"ל לה לאסמכוה על מקר' זה לא טוב היות האדם לבדו טוב בגמטרי' ו"ו כלומר אמר הש"י הרי אין היום כבן י"ב שיהיה לבדו שהרי הו' יותר מבן י"ב שהרי הוא כבן עשרים ושימרו במדר' על הן האדם היה כא' ממנו כלומר בן עשרי' וחייב בעונשים מ"מ ש"מ דמבן ט"ו ייולד לא יהיה אלא אשה וכתו' יצא אש' מצא י"ב ש"מ שהוא יצא אשה י"ב ש"מ ח"ו יורד כמזוני היום אב זן המוכרח שנה שיבא אדם היצר הרע לו גי' שאשתו תציל אותו ראו להוליד והיו יע' שנים שנה נמו י"א עור

מבניו של זה וזה מבניו של זה כרי שידעו הכל מאיזה שבט ומאיזה משפחה הוא ודוקא אם הוכשר או ודא פסול אותו יגלה כמו שאמר קודם זה ומלאך הכרית אשר אתם הפיצו' הנה בא אמר ה' צבאות וגו' וכתוב בתריה וישב מצרף ומטהר ככסף ופטר את בני לוי וזקק אותם כזהב וגו' ודקדקו רז"ל מהו לשון צדקה שייך לומר כאן גבי מגישי מנחה ואמרו אלא ה"ק קרא שיוקק ויטהר את שבטי ישראל מוראי ממזרים אבל האחרים כולם יהיו טהורים אפילו אם נתערבו בהן ספק פסול וזהו צדקתו של הקב"ה שיעשה צדקה עם משפחות ישראל שנתערבו שיהיה את כולם מאחר שנדבקו בהן משפחות כשירו' הריבה לא יגדילם מהם לעתיד לבא ובין שהספקות טהורים לעתיד לבא ודאי אליה לא יפגום אותם ר"ל שלא יגלה אותם הספקות אע"פ שלפניו יהיו כולם גלויים לא יגלה אותם רק הודאות לכיכר אף כזמן הזה מי שרואה אחד שנושא ספק פסול אין צריך למונעו ולא לגלותו לו שהרי תהיה בודאי כשרה לעתיד לבא אם אינו יודע הלא עדיפין מאליהו הנביא אע"ג דבודאי צריך לגלות לו ולמונעו ולהכריזו עליהו שיפרשו מהן כספיקות אינו צריך מיהו למסרו לצנועין כשר הדבר כשירע בהן שלא יגלוהו כד"א לישראל אבל לכהן עשו מעלה ביחוסיו ולא ישא מהן כמו שיתבאר לקמן בסיומן זה בעזרת השם.

ב כל המשפחות בחוקת כשרות הן ומותר לישא מהן לבתולה מ"ט נתנו חכמים ז"ל סימן לייחוס ואמרו איזה סי' לייחוס זה השומע הרפתו שמחריפין אותו בדרכיו ולזולים שלא מעטין הייחוס ושותק שבין ששותק חזקתו שהוא מיוחס שגפני שהיא מיוחס לא הורגל כחרופין וא"י לצאת לריב מור ומתכבש לריב ולא איכפת לו במה שמחריפין אותו אבל אם אינו שותק מריב תמיד הוא מפני שראה מצערות שהבריות פירשו ממנו וממשפחתו ושנאה נטורה לו בלכבו על רוב הבריות והושב תמיד להתנמק מהם ומתוך כך לא יוכל לשותק ומריב תמיד וראוי להתרחק ממנו וכן משפחה בעלת מצה ומריבה תמיד וכן כל הפוסל אחרים תמיד כגון שנותן שמץ פסול במשפחות או ביחידים ואומר עליהם שהם ממזרים או שאר פסולין מכל אלו ראוי להתרחק מהם שהאומר על אחרים שהם ממזרים חוששים לו שמא הוא ממזר ואם אומר עליהם שהם עבדים חוששין לו שמא הוא עבד שכן הדרך כל הפוסל כגומר שהם יודע בעצמו פוסל או דמול' חזי ביה שהוא כר הכי לפיכך הוא פוסל כו את האחרים עוד אולי אם ראית שתי משפחות מתגרות זו בזו תמיד או שני בני אדם שמתגרין זה כזה תמיד שמץ פסול יש באחת מהם והשני מיוחס ומן השמים ממילין מריבה בניהם ואין מניחין אותן לידבק זה בזה עוד אולי מי שיש בו עונת פנים ואכזריות ושנאה הבריות ואינו ג"ח חוששין לו שמא נבעוני הוא שיש בהם כל המדות הללו כמו שנמצא גבי מיתת בני שאול שהומתו על ידם אבל סימני בני ישראל הם עם קדוש ביישנים רחמנים גומלי חסדים.

ג והא דאמרינן דסימן הייחוס היא השתיקה היא כשמחריפין אותו בשאר זולותיו וחירופין אבל מי שמחריפין אותו בפסול כגון שקורין אותו בתוך מריבה ממזר או נתין או חלל או עבד ושותק חוששין לו ולמשפחתו שמא הוא אחד מאלו ואין נושאין מהם א"כ בודקין אותו ומשפחתו כמו שיתבאר הבריקה בסמוך וכ"ז בפסול הנוגע בעצמו אבל אם פוסלין זרעו בפניו ושותק אין זה הוראה שאף דרך הבריות לדקדק בכך כיון שהוא מהזקק באשתו שהוא כשרה וי"א דאף בפסול עצמו בזמנה השתיקה יפ"ש שלא אמרו כן אלא כדורת הראשונים שהיו ב"ד נזקקין על החרפות שהיה אדם מחרף לחבירו כגון עבד הוא בר נדיו ממזר סופג א"המ' כו' אבל עכשיו שאין ידעין תקיפה על המחריפין השותק בשעת מריבה הרי זה משוכח א"כ קורא לו כן שלא בשעת מריבה ושלא בשעת מריבת גמי לא אמרו אלא בשותק על פסול צדק וצוח על פסול אחר שניראין הדברים שיש בוה שום ממשות ששתק עליו ומורה בו אבל אם שותק על כולם הרי זה משובח וי"א עוד דדוקא משפחה שנתערב בה אחד מאלו וקריין כן לאחד מאתה משפחה ושותק דחוששין לשתיקתו דשמא הודאה היא והוא הוא אבל אדם בעלמא שקורין אותו כן לא הוי עתיקה הודאה ואין חוששין לה

ד משפחה שקרא עליה ערעור והלא שיעורו שנים שנתערב בה ודאי ממזר או חלל או שיש בה עבדות הרי זו ספק וצריכה בדיקה וכיצד היא דבדיקה אם משפחת כהנים היא לא ישא ממנה אשה עד שיבדוק עלי' ד' אמרות שהם שמנה והם אמה ואם אמה ואם אבי אמה ואם וכן היא בודק על אם אביה ואמר יאם אבי אביה ואמה ואם נמצאו אלו בחוקת כשרות מותר לישא מהם וא"צ לבדוק יותר ואם היתה משפחה זו שקרא עליה ערעור ליהם או ישראלים מוסף לבדוק עליהן עוד אחת נמצ' בודק עשרה אמרות שהעירוב מצוי בלויים וישראלים יותר מכהנים מפני שאינם מקפדין כ"כ על עירוב משפחותיהן והכהנים דרכם לסגל עצמן ביחוס יי' וישראלים ולהקפיד יותר על עירוב משפחותיהן ל' בלויים וישראלים יותר מכהנים י"א באמהו שאמרנו אבל האנ' כווי וכן כויל' דנשים כי מצנו מ'ה

למא ירבה ריב וקטט בתוך ביתו שתתקוטט עם בניו ומתוך כך נשאו לבו לקחת אשה שהיא מוחזקת לכל שאינה בת מריבה אבל אינה בת בנים דרשות בירו כרי שלא להכניס קטטה ומריבה לתוך ביתו אבל אם לא ימצא אשה כזאת מדאגתו על הקטט אינו רשאי למנוע מלישא אשה כי השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה ובלא ברכה כו' וגם שמא יתגבר עליו יצרו ויבא לדי' הרהור עבירה .
ט דבר תורה מותר לישא כמה נשים שלא נאסר זה בתורה אבל חכמים אסרו אם אין בידו לפרנס ולזון אותן ולא עוד אלא הרוצה לישא אשה על אשתו ואין בידו לפרנס את שתיהן יכולה אשתו לעכב עליו או יוציא ויתן כתובה אם יש לו לשלם ואם אין לו תהיה עליו כחו' עד שיהיה לו אבל אם הוא רוצה לגרשה והיא אינה רוצה להתגר' ואמרת לו התפיסני צדרי או מטלטלין לאחריית נדונייתי וכתובתי אין כדבריה כלום אלא תתגרש ואח"כ תתב' בתוכה ואם אינה רוצה להתגרש אין מונעין אותה מלישא אחרת עליה אם לא התגיחה עמו כבשעת גישואין וכ"ש אם שהתה עמו ו' שנים ולא יורה לו שאינה יכולה לעכב עליו מלישא אחרת עליה אם אין רצונה להתגרש ואם תרצה להגרש כיפין אותו אבל אם שספק בידו לאון ולפרנס את שתיהן אינה יכולה לעכב עליו ואפי' אם היא רוצה להתגרש אין כופין אותה לגרש וגם לא תוכל לומ' התפיסני מטלטלין באחריו' כתובתי שאין כתובה נגבית מחיים אלא לאחר מיתה או לאחר גירושין .

י ואע"פ שמותר לישא כמה נשים מן התורה מ"מ נתנו חכמים עצה טובה שלא ישא אדם חשוב יותר מד' נשים כרי שגוע לכל אחת עונה כהודש שדרי עונת ת"ח אינה אלא משבת לשבת כמה דברים אמורים במקומו' שידוע שלא נתפשטה שם תקנת רבינו גרשם שהחרים שלא ישא אדם עכשיו בזמן הזה שתי נשים למעט המחלוקת והקטט' בין איש לאשתו אבל בסתם מקומות נוהג התקנה וכן נוהגין בכל מדינות אלו לקיים תקנת ר"ג אע"פ שהתקנה כבר כלתה בסוף האלף החמישי מ"מ נשאר המנהג.

יא וכיון שהמנהג כן בכל אלו הארצות אין מניחין שום אדם לישא אשה על אשתו דאומדנא דמוכח הוא דאיתתא דהכי אנסיבה ליה דלא לינסוב אחרייתא ואע"פ דלא התגיחה עמו בפירוש ומ' שעובר ונשא כופין אותו בחרמות ונדויין אחת מהן ואם הראשונה אינה רוצה להתגרש כופין אותו לגרש השנייה וגם אותה כופין לקבל הגט ומי שנשתמדה אשתו ראשונ' מתירין לו לישא אחרת בלא גירושיה הראשונה מיהו נוהגין לזכות לה גט על ידי אחר שזכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו דמושב לה שזונה פנויה משתוג' אשת איש וכן אם אין הראשונה בת גירושין כגון שנשתמדה או שהוא מן הדין לגרש' ואינה רוצה לקבל הגט ממנו מתירין לו לישא אחרת וכ"ש אם היא ארוסה ואינה רוצה להגשא לו ולא ליפטור ממנו שמתירין לו לישא אחרת .

יב גשבע שלא ישא אחרת על אשתו ושהתה עשר שנים ולא ילדה על' סימן ק"ח .

יג אשה אינה מצויה על פריה ורביה שנאמר פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה הרי שלא צוה פרו ורבו אלא למי שדרכו לכבוש את הארץ והיינו האיש ולא האשה ואף על גב דקרינן וכבשוה דמשמע לשון רבים ועל שניהם אומר מכל מקום מרמזיב וכבש' חסר וי"ו משמע האיש וכבש את הארץ דוכבש' על הארץ דלקמה קאי והא דקרינן וכבשוה לשון רבים נ"ל אידי' שהתחיל הכתוב לדבר בלשון רבים פרו ורבו וגו' שהוצרך לומר כן מפני דאי אפשר בלא ענינה סימנין נמי לקרות לשון רבים וכבשוה אבל לעולם היא אינה מצויה לפיכך אם היא שואלת גט כשענת שאינה ראויה לבנות ממנו אין שומעין לה כאשר יתבאר לקמן בסיומן קנ"ד בע"ה .
יד סכל מקום י"א שגם היא לא תעמוד בלא איש משום השרא .

כ שישתדל כל אדם לישא אשה והגנה וכו' י"א סעיפים

א לא ישא אדם אשה שיש בה שמץ פסול שכל הנושא אשה שיש בה פסול אליהו כותב והקב"ה חותם ואומר אוי לפוסל את זרעו ופוג' את משפחתו ולעתיד לבא אליהו כופתו והקב"ה רוצעו וכביכול בעצמו מעיד עליו שזרעו פסול שנ' שבטי יה עדות לישראל אימתי הוי עדות לישראל בזמן שהשבטים שבטי יה כלומר מעיד שהם שלו ממשפחות ישראל הבשרים ואין משרה שכניתו אלא על משפחות המיוחסות שב ישראל כלי' שאין בהן שמץ פסול שנ' בעת ההיא נאום ה' איהו לאלקים לכל משפחות בית ישראל והם יהיו לי לעם כלומר אותם שהם ממשפחות בית ישראל הכשרים יהיו לי לעם שאין בהם שמץ פסול אבל אותם שיש בהם שמץ פסול אינם עמי ולא אמרו אלא בודאי פסולין שנתערבו במשפחות הכשירות שידעו בו שהיה פסול ואע"כ נתהתנו עמו אבל משפחה שנתערבה בה ספק פסול אין צריך לרחקה שכולם יהיו טהורים לעתיד לבא שכן אמ' מלאכי הנביא בנבואתו וזקק אותם כזהב וכסף והוי לה' מגישי מנחה בצדקה פי' ששם באותה פרשה התנב' על מלאך דברי' שהוא אליה הנביא כמו שאמר עליו בסוף הפרשה הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וגו' והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם וגו' שפי' שיגיד ויודיע זה

שתאמר אחת לחברתה את זנית בכך וכך ואין זוכרין שום ייחוס זו כנגד זו לפיכך אף אם יש שום חשש פסול לית ליה קלא לכך צריך לחקור ולברוק אחריו אבל האנשים כי ירבינו זה עם זה מבזין זה את זה בייחסין ואם איתא דהוי חשש פסלות קלא הוה ליה ורוקא איש הבא לישא אשה צריך לברוק כמו שאמרנו אבל אשה הבאה להינשא אינה צריכה לברוק שלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולים ואע"ג דלגבי ממזרות ושתוקות הוזהרו ג"כ הנשים עליהן מ"מ לגבי חללין וגירות וחרורין לא הוזהרו אפילו כהנות כשרות לינשא להם מן התורה וכיון דלא חקפיד התורה עליה לייחסין גבי אלו רבנן נמי לא עבדו כהו מעלה לאצרכיניהו בדיקה אפי' מחמת ממזרות ושתוקות דרוקא כי איתחזק איסורא ביה הוזהרו אבל לחששא ולמבדוק לא אצרכיניהו.

ה משפחה שנתערב בה ספק חלל עשו' הו"ל מעלה ככהונה ואמרו כל אשה כשרה שנשאת לארד מאותה משפחה ונתאלמנה הרי היא ספק חללה ואסורה לכהן כנתחלה ואם נשאת לא תצא מפני שהם שני ספקות שמהם אלמנת אותי חלל ועמא אינה אלמנתו והח"ל שהיא אלמנתו עמא אינו חלל ו"א דרוקא האלמנה לא תצא מפני שהיה לה חזקת כשרות כבר אבל בתה שלא היה בה חזקת כשרות אפילו נשאת תצא ויש מקילין אפילו בבתה אבל אם נתערב בה ודאי חלל וכו"ש אם נתערב ודאי ממזר כל אשה מהם אסורה לכהן עד שיברוק ואפילו אם נשאת תצא ואפי' בספק ממזר ו"א הוי הכי דינא לכהונה.

ו לעולם ישתדל אדם לישא בת תלמיד רכס ולהשיא בתו לת"ח שאם מת או גולה מובטח לו שיהיה בנו ת"ח לא מצא בת ת"ח ישא בת גדולי הדור שהם צדיקים ואנשי מעשה לא מצא בת גדולי הדור ישא בת ראשי כנסיות לא מצא בת ראשי קראים מעשה לא מצא בת גבאי צדקה שכוראי הם טובים ונאמני' שדרך למנות אנשים כאלה לא מצא בת גבאי צדקה ישא בת מלאדי תינוקות ולא ישא בת עם הארץ ולא ישא בתו לעם הארץ שהן שקץ ונשותיהן שקץ שאינם זהירות כמצות ועל כנותיהם הוא אומר ארור שוכב עם בהמה לפי שהם דומות לבהמות שאין להם לב להבין שהיא חייך ואורך ימך וכל זה כעם הארץ שאינו מדקדק במצות אבל אם מדקדק בראות מותר לישא בתו מצוה על האדם לקרב קרוביו לפיכך מצוה שישא אדם בת אחיו או בת אדותו.

ז לא ישא אדם אשה לא משפחות מצורעי' ולא משפחה נכפין והוא שהחזקו שלשה פעמים שיבאו בנידם ליהי כך אבל אם לא החזקו ג"כ אפי' הודקו ב' פעמים מותר.

ח עם הארץ לא ישא כהנת ואם נשא אין זיווג עולה יפה שתמות היא או הוא מהרה או תקלה יבוא בנידם אבל ת"ח שנושא כהנת הרי זה נאה ומשובח תורה וכהונה כמקום אחד.

ט לא ישא בחור זקנה שהרי אינה מולדת ויבטל הוא מפריה ורביה ולא ישא זקן ילדה שדבר זה נורם לזנות שהיא תזנה תחתיו ועל זה הוזהרה התורה אל תחלל בתך להזנות ואמרו רבותינו ז"ל זה הכושיא בתו ילדה לזקן.

י לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה ועל זה הוזהר שלמה ע"ה אל תחרש על רעך רעהו והוא יושב לבטח אהך ואם הודיעה תחלה שהוא נושא אותה לימים ידועים מותר.

יא לא ישא אדם אשה לא במדינה זו וילך אהך כך וישא אשה במדינה אחרת שמה יודונו הבנים זה לזה ונמצא אח נושא אחותו שלא יכירו זה את זה לפיכך אדם גדול ששמו ידוע וזרעו מפורסם אחריו מותר מי שרוצה לישא אשה פסולה הרי זה פוגם משפחתו שלאחר כך יאמרו על כל משפחתו שהם פסולי' לפיכך יצילין בני משפחתו למחות בירו ואם אינו משגיח בהם רשאים הם לסשוט איזה דבר מפורסם לסימן שידעו הכל שזרעם כשרי' וזרעו של זה פסול ולא יתערב זרעם בזרעו לא ישא אדם אשה שאינה הוגנת לו משום ממון ואם נשא הויין לו בני' שאינם מהוגנים אבל נשא אשה הגונה אלא שנשא אותה קודם אחרת משום ממון הרי זה מותר ומי שפסקו לו ממון הרבה לנדונייא וחרזו בהן לא יענה בשביל זה את הכלה ולא יתקוט' בעבו' נכסי אשתו ומי שעושה כן אינו מצליח ואין זוגו טולה יפה שאין עושה שלא במשפט ותר מזה שלא כיוצא בזה לזקב עיני' אדם אשה בשביל הנדונייא אדרבה זהו נהרא נושא אשה לשום ממון שנ' עליו כי עתה יאכלם חרש ונאמר עושה עושר ולא במעשפט בדצי ימו יעובנו אלא כל מה שיתן לו חמו או דמיתו או קרובי' יקח צעין יפה אחר שכבר נתקשר עמה ואז יצליח.

שיבא ואמר כהן אני ומעמא משום דקי"ל שלא אחיל שלא לקרות ראשון אלא משום גזיר' שלא יאכילוהו תרומה דדינא הכי הוא דמעלין מקה"ת לתרומ' ואינו הוהיל ואין תרומה מצויה בנינו כלל אין חוששין לקה"ת ראשון ואפילו לדוכן לא חיישינן ואע"פ שאינו נאמן על עצמו לאכול תרומה מ"מ נאמן לאסור על עצמו בנרשזה חללה וזונה דהא שוינחו' לנפשיה חתיכה דאיסורא ואינו מטמא למתים לפי דבריו ואם נשא או נטמא לוקה והנבעלת לו מפסולי' כהונה כגון גרושה או זונה הרי היא ספק חללה וזרעה פסול לכהונה מספקא דשמא כהן הוא וחלל זרעו ואם היה מסל"ת נאמן כיצד מסל"ת כבעשה שהיה דמעשה באחד שהיה מסל"ת ואמר זכור אני כשהייתי תינוק והייתי מורכב על כתפו של אבא הוציאני מבית הספר והפשטני את כתנתי והטבלני לאכול בתרומה לערב והצירי בדילים ממני פי' כדי שלא יזכרו ויטמאנו בניעותם והיו קורין אותי יוחנן אוכל חלות והעלהו רבינו הקדוש לכהונה על פי עצמו.

ב היה עד אחד מעיד עליו נאמן אפילו להאכילו בתרומה בומה"ז שהוא מדרבנן ואפי' אביו נאמן עליו לומר שהוא בנו מאשה כשר' להאכילו בתרומ' מיגו דאי בעי הוא מאכיל לי' בעצמו דהא כהן הוא ומחלקין ליה בתרומה ואפי' בשטרות מעלין לכהונה בומה"ז כיצד הרי שהיה כתוב בשטר- פלוני כהן לזה מנה מפלוני או פלוני לזה מנה מפלוני כהן או כתוב כהן גבי שניים ועדים חתומים עליו ה"ז בחזקת כהן אע"פ שאין עיקר העדות על דכהונ' רק על המנה לא אמרינן לא דייקי וכתבו אלא הם בחזקת כהנים דומה"ז ו"א דאפילו אם חתם עצמו לפי תומו אני פלוני כהן עד מהני בומה"ז דלא גרע ממסל"ת וכן נ"י שהעידו עליו שראוהו קורא ראשון בתורה או נושא כפיו ה"ז בחזקת כהן להאכילו בתרומה דומה"ז ולפי כנהגונו שכתבתי למעלה שאנו קוראים בתורה ראשון ומניחין לישא כפיו לכל מי שיבא ויאמר כהן אני אין מאכילין אותו תרומה אפילו דומה"ז אפילו ע"י עדים שהעידו שראוהו קורא בתורה ראשון או שנשא כפיו דשמא סמכו שם ע"פ עצמו נ"ל

ג אם אחד מהאנוסים מעיד על חבירו האנוס שהוא מוחזק ככהונה מעלין אותו לקרות בתורה ראשון ולישא כפיו ואין חוששין שמה אמו גויה דחוקה הוא אצלינו שכל האנוסים או רובם נהרים במדינתן להתחתן בגוים ולא חיישינן למיעוטן דכלדפריש וחזר לרתו מ"ב קפריש.

ד שנים שבאו לפנינו והעידו כל אחד על חבירו שהוא כהן נאמנין ולא חיישינן לגומלין.

ה נאמן הגדול לומר זכרתי כשהייתי תינוק שראיתי לפלוני טובל ואוכל בתרומה ומעלין אותו על פיו להיות כהן דזמן הזה.

ו מי שבא ואמר כהן אני ועד אחד מעיד שידע באביו שהוא כהן אין מעלין אותו לכהונה על פיו דשמא חלל הוא שכיון שגם אביו אינו מוחזק לכהן אלא על פי זה העד לא אלימא חזקתיה להכשיר לכהונה גם הבן עד שיעיד העד על זה עצמו שהיה כהן אבל הודק לנו אביו ככהן או שהעידו עליו שנים שהוא כהן אלימא ליה חזקת אביו להחזיק גם אותו לכהן דהא שורפין וסוקלין על החזקה בכל מקום.

ז מי שהחזק אביו ככהן ויצא עליו קול שאינו פוסק שהוא כהן גרושה או בן חלוצה חוששין לקול ומורידין אותו בא עד אחד והעיד שהוא כשר נתבטל הקול ומעלין אותו לכהונה על פיו באו אדר כך שנים ומעידין עליו שהוא חלל מורידין אותו בא אח"כ עוד עד אחד ואמר שהוא כשר מצרפין זה דעד האחרון עם הראשון והרי יש שנים עדים שמעידין עליו שהוא כשר ויש"גם כן שנים שמעידין עליו שהוא חלל והרי העדים מכחישין זה את זה דל עדים מהבא גם הקול כבר נתבטל על ידי עדות הראשון וא"כ נשאר זה בחזקת האב והרי הוא כהן.

ח אשה שלא שרתה אחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה ואין ידוע אם בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון ודיה אחד מהן כהן הרי זה ספק כהן וכן אם נתערב הולד כהן עם וד' ישראל והגדילו התערובות כל אחד מהם ספק כהן ונותנין עליהם חומרי כהן וחומרי ישראל כיצד נושאין נשים דוכא דכשרות לכרונה ואין מטמאין למתים ואין אוכלין בתרומה ואם נשא גרושה או חללה מוציאין אותן ואין לוקין משום ספק דשמא ישראל הוא ואין כאן מלקות.

ט שנים כהנים שנתערבו ולדותיהן או אשת כהן עלא שרתה אחר בעלה שלשה חדשים ונשאת לכהן אדר וילדה ואין ידוע אם בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון נותנין על הולד רומרי שניהן הוא אונן עליהם והם אוננין עליו דכל אחד שמא אביו הוא אינו מטמא להם. דהא כהן הוא ושמא זה אינו אביו והם אינו מטמאין לו במד"א בזמן שכאו מכה נישואין אבל בזנות משתקין אותו מדין כרונה היאיל ובזנות הוא ואינו ידוע ודאי מי הוא אביו גזרו ביה רבנן שלא ליחסו אחר הכהונה ואסמכויהו אקרא דבתיב והיתה לו ולזרעו אחרי' ברית כהונת עולם' מי זרעו מוחסם אחרי' וניכר שהוא בנו מיודם לכהונה לאפוקי זה שאין ידוע שהוא בנו כיצד עשרה כהנים שפירש' אחד מהם ובעל אף על פי שהוא ודאי כן

י דין כן שהוא ספק לכהונה ובו ט' כעופים.

יא מי שבא ואמר כהן אני אינו נאמן אפי' בזמן הזה שאין עבודה ע"פ מ"ב ואין מעלין אותו לכהונה על פי עצמו לא לקרות חייבה' ו"א ולא ליישא כפיו ולא לאכול בתרומה אפילו בזמן הזה במקדשי הנבול עד שיהיה לו עד אחד יה ראשון ומניחין לישא כפיו לכל מי

בן כהן אלא שאין יודעין איזה אביו אין לו דין כהונה ואין עובד ואינו אוכל בתרומה ומיהו אם נטמא למת או נשא גרושה לוקה דהא מכל מקום בן כהן הוא ונתה עם כהן אחד ובתוך שלשה חדשים בשאת לכהן אחר מעתקין גם כן הולד מן הכהונה דהא צד זנות אית ביה , כהן הכא על הפנויה ויש עדים בדבר וילדה בן ומורה הכהן שהיא בנו הכן כהן לכל דבר ולא גזרו כזה שהרי האב ידוע ואין חוששין שמא הפקירה נפשה ג'כ לאחרים דאחוזקי איסורי לא מוחזקין אף על פי שהאב נאמן על בנו לימר שהוא כהן להאבילו בתרומה ולחד מ'ד אפילו דאורייתא , אפילו הכי אין נאמן עליו ליוחסין להשיא אשה מיוחסת ושהיו בניו כשרים לעבודה ב' דלתרומ' נאמן במנו שיש בידו להאבילו שהרי גם כן הוא כהן והולקין לו תרומ' ואי בעי מצי מאכיל ליה אבל אשה אין בידו להשיא שאין כאן מגו .

ד מי הם האסורים לבא בקהל ואיזהו הנקרא ממזר וכו' סעיפים .

א אלו הן שאינן ראויין לישא אשה ישראלית או לינשא לישראל קצתן מחמת פסול ויהסין וקצתן מחמת דבר שבגופן וקצתן מחמת ערוה ישראל אסור בממזרות וגם על הממזרת חל איסור הלאו שלא לינשא לו וכן ממזר אסור בישראלית וישראלית אסורה לינשא לו וזה כתוב בפירוש בתורה לא יבא ממזר בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ה' הנתינים והם הגבעונים גור עליהם יהושע בן נון שאסור לבא בקהל כשהתעו את גישיא בני ישראל עד שנשבעו להם שלא להורגו דכתיב ויתנם יהושע כיום ההוא חוטבי עציץ ושואבי מים לעדה ולמזבח ה' כל' שהיו עכרים לעדה וגומר ולא יתערבו כהן להתחתן עם אע"פ שנתגיירו עמוני ומואבי ומצרי ואדומי כתובים בפירוש בתורה שאסורים לבא בקהל על הדרך שיתבאר בע"ה בסיומן זה , ממזרים אסורים לעולם הם ובניהם ובני בניהם עד סוף כל הדורות וילפינן לה מגזירה שוה כתיב הכא דור עשירי וכתיב גבי עמוני ומואבי גם דור עשירי לא יבא בקהל ה' עד עולם מה עשירי דהתם עד עולם אף עשירי דכתיב גבי ממזר עד עולם ומדכתיב ממזר שהוא לשון מום זר ש"מ שמוס זה הוא מום בכל ל"ש זכרים ל"ש נקבות דמ"ש וכן הנתינים גור עליהם יהושע כחם על הזכרים ועל הנקבות ועד עולם ילפינן מהכא דדור נמי גזר עליהם דכתיב ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם והגבעונים אמרו מבני ישראל המה כלומר אינם ראויים לבא בקהל ואמרינן שתי גזירות למ' אלא יהושע גזר עליהם בזמן שבות המקדש קיים ודור גזר אף בזמן שאין בית המקדש קיים והרי עד עולם .

ב עמוני ומואבי הזכרים אסורים איסור עולם דכתיב בהם עד עולם והנקבות מותרות מיד שנתגיירו דכתיב לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' ודרשין מדרכתיב עמוני ומואבי ולא כתיב עמוני ומואבי דהוי שם כלל האומה וכולל זכרים ונקבות ש"מ דאית למועוטי עמוני זכר ולא עמונית נקבה וכן מואבי הזכרים ולא מואבית נקבות אף על גב דהתם ממזר נמי כתיב לשון זכר ממזר ולא דרשין ולא ממוזרת והתם לא שייך לומר שב האומה קאמר אלא לשון זכר הוא שאני התם שהכתוב קראו ממזר שפירושו מום זר כלומר כל מי שיש בו מום זרות ואפילו נקבה , אי נמי מהכא ילפינן לה גבי עמוני ומואבי שאין נקבות במשמעו דשאני הכא שהכתוב מפרש טעם לאיסורם על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים לא אסר הכתוב אלא כמי שדרכו לקדם והיינו איש אבל אשה אין דרכה לקדם דכתיב כל כבודה בת מלך פנימה , ואם כן עמוני ומואבי שנתגיירו מותרות עליהם הישראלית בלאו שלא לינשא להם וגם עליהם חל הלאו שלא לישא ישראלית אחר שנתגיירו וקבלו עליהם התורה כמו גבי ממזר .

ג מצרי ואדומי אחד זכרים ואחד נקבות אסורים שני דורות דהיינו הוא ובנו ובתו לאחר שנתגיירו וכן היא ובנה ובתה אבל בן בנה ובתה וכן בנו ובתו מותרים לבא בקהל דכתיב דור שלישי יבא להם בקהל ה' , ומשמע אבל שני דורות דאשונים אסורים ולא הבא מכלל עשה וואם כן איסור השני דורות הראשונים חל עליהם ועל ישראלים בעשה על הזכרים ועל הנקבות מדרכתיב אשר יולד להם בלידה תלה רחמנא אחד זכר ואחד נקבה .

ד מצרית או אדומית שנתגיירה מעוברת כנה שתלד הוי דור שני ולא אמרי' עובר ירך אמו הוא וראשון יחשב דכתיב בנים אשר יולדו להם בלידה תלה רחמנא ודדי זה נולד לאחר שנתגיירה והוי הוא שני .

ה ישראל שבא על אחת מאלו האומות הנזכרות קודם שנתגיירו והוא הדין על כל אחת משאר אומות אם בא עליהן בעודן בנייתן הולד כמות' דכתיב בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך וגומר וסמך ליה כי יסיר את בןך וגומר והקשו חז"ל כי יסיר את בתך מהיכי קאי אי אבתך לא תתן לבנו כי יסיר את בתך מכעי ליה ואי אבתו לא תקח לבנך קאי כי תסיר את בןך טבעי ליה ותירצו לעולם אבתך לא תתן לבנו קאי וה"ה קרא כי יסיר בנו את הבן

שתלד לו בתך מאחרי וקרא לו הכתוב כנך ש"מ כן בתך אפילו הבא מן הנכרי קרוי כנך ומדלא כתיב כי תסיר את בןך דמינה סיים ועלה קאי והוה נמי משמע מינה דקפיד קרא נמי בבתי לא תקח לבנך משום כי תסיר את בןך ור"ל הבן הגדול לה מבנך ואותו הבן הוי קרי ליה כנך ש"מ דכן הנכרית שיש לה מישראל אינו קרוי כנך אלא בנה וממילא נשמע מינה גם כן שאחד מכל האומ' הבא על בת ישראל הולד ישראל כמותה ולא שדינן ליה אחר אביו דהא הכתוב קוראו כנך וכשר הוא ואינו ממזר אבל מכל מקום פגום הוא לכהונה שאם בת היא אסורה לכהן דהא נבעלה לפסול לה מחייבי לאוין דכתיב את בתך לא תתן לבנו ויתבאר לקמן סימן ו' סעיף ח' דנבעלה לחייבי לאוין נפטלה מן הכהונה אי נמי ילפינן לה מק"ו דאלמנה לכ"ג שאין איסורה שוה בכל ולדה פגום לכהונה הכא שאיסורה שוה בכל אינו דין שולדה יהא פגום לכהונה וליכא למיפרך מה לאלמנה שכן היא עצמה מחוללת כביא' זו דהכא נמי הנבעלת לגוי היא עצמה מחוללת לכהונה כביאה זו וילפינן לה מקרא דכתיב ובת איש כהן כי תהיה אלמנה וגרושה ושבה אל בית אביה פ' לאכול בתרומה ואמרינן מי שיש לו אלמנות וגרושין בה ושבה וגו' יצאו גוי ועובד הכא עליה שאין לו אלמנות וגרושין בה שאין קרושין תופסין לו בה כמו שיתבאר לקמן בע"ה אינה אוכלת עוד בתרומה וכו' שאסורה לינשא לכהן מק"ו דכהנת גרושה שהיא מותרת בתרומה ואפילו הכי אסורה לכהן זו שאסורה לאכול בתרומה כ"ש שאסורה לכהונה ועל סימן ו' סעיף ח' וסוף סעיף ט' .

ו וכל זה לא אמרן אלא שילדו להם בנייתן אבל אם נתגיירו אחת מכל האומות הנזכרות וילדו לישראל או הולידו מישראלית הולד הולך אחר הפסול דכתיב לא יבא להם וגומ' משמע דרשינן הולד אבתריהו וגבי מצרי ואדומי כתיב גם כן להם ודרשינן וילדו להם כלומר הלך אחריהם היינו אחר הפסול לפיכך גר עמוני שנשא ישראלית וילדה בן הכן אסור לבא בקהל דהוא עמוני אחר אביו וכן מצרי או אדומי ראשון שנשא ישראלית או מצרית או אדומית ראשונה שנישאת לישראל הוי דולד כצרי או אדומי שני ואסור לבא בקהל אבל גר עמוני שנשא ישראלית וילדה בת הבת כשירה ממי' שאחר איוה מהם שנלך היא כשירה דאי בתר דידה שרית לה הבת הרי היא כשירה ואי בתר דידה שרית לה הרי היא עמונית והתורה אמרה עמוני ולא עמונית וכשרה אפי' לכהונה אע"פ שביאת האם היתה ביאת איסור ונאסרה האם לכהונה על ידי ביאה זו בתרומה וק"ו לכהונה כמו שיתבאר לקמן בע"ה סימן ו' סעיף ח' בתה כשרה לכהונה שהתורה התירתה לכהונה דכתיב גבי כהן גדול כי אם בתולה מעמיו יקח אשה וזקדקו חז"ל עמו מעמיו פ' דהוה מצי קרא למיכתב בתולה עמוי יקח וכתב מעמיו אלא כמ' לרבות אפי' בתולה הבאה משני עממין ומעם שיש בו שני עממין דהיינו גר עמוני פ' דאי כתב עמוי לכד ועמוי הוא גשון רבים הוה דרשינן שבא לרבות להתיר לכהן בתולה הבאה בגר עמוני שנשא גיורת עמונית וכן מואבי ומואבית דאע"פ שהיא בת גרים כיון שלא נולדה מביאת איסור מותרת לכהונה ובלבד שנוקדה בקדושה והיינו עמוי לשון רבים מפני שאלו האומות אף על פי שכל אחת היא עם אחד מכל מקום נראים כשני עממין שהרי הזכרים אסורים לבא לקהל והנקבות מותרות דעמוני ולא עמונית ומואבי ולא מואבית וכל שכן בת גר וגיורת מאומה אחרת שנתורת לכהונה שהרי שניהם כשרים לקהל אבל מדרכתיב מעמיו מ"ם יתיר' דרשינן שבא לרבות כה יתר לכהונה אפילו בתולה הבאה מישראלית שהיה לה שם גר שבא מעם שיש בו שני עממין דהיינו גר עמוני ומואבי שהיה לו בת עם ישראלית אע"פ שביאתו היתה באיסור שהרי הוא אסור לבא בקהל אפי' לתו מישראלית כשרה לכהונה וה"ה גר מצרי שני או אדומי שני שנשא ישראלית אע"פ שביאתו היתה באיסור בתו כשרה לכהונה דילפי' לה מגר עמוני שנשא ישראלית דמאי פרבת מה לעמוני שנשא ישראלית שבין נקבותיו מותרת מצרי שני שנשא מצרית שניה יוכיח שגם הם שניהם אסורים לקהל ובתם כשרה לכהונה שהרי היא שלישית מה למצרי שני שנשא מצרית . שניה שכן אין ביאתו בעבירה לאפוקי מצרי שני שנשא ישראלית שביאתו בעבירה עמוני שנשא ישראלית ויכח וחזר הדין לא ראי' זה כו' דצד השוה שבהן שאינן ברוב קהל כלומר שאינן כשאר רוב ישראלים שהרי יש בהן צד פגום ואע"פ כן בתרומה לכהונה אף אני אביא את זו הואיל והרי היא שלישית וכשרה לקהל כשרה נמי לכהונה , וכן מצרית שנייה שנשאת לישראל וילדה הולד כשר ממ"ג דאפילו שרית ליה הולד בתר אסיה המצרית הוי שלישי . אבל מצרי שני שנשא מצרית ראשונה הולד שני ופסול ומצרית שנייה שנשאה מצרי ראיה אכלה שלישי וכשר אפי' לכהונה שרבל הולך אחר ד' שהיא . תלא רחמנא דכתיב אשר יולדו להם כל' אחר האם ה' , ויש אומרים שגם ב"י הולד י"י דה"ה קודם שלישי אשר יולדו להם כלומר שהיה ע' שאין לידה בלא אב ואם וכל שאינו

עמוני שנשא מצרית בערן בנייתן הולד עמוני ומצרי שנשא
 עמונית הולד מצרי שכאומות הלך הולד אחר הזכר וילפינו לה
 מקרא דכתיב וגם מבני התושבי הגרים עמכם מהם תקנו עבד ואמה
 פיר' דגבי ז' אומות שבארץ כנען כתבה התורה לא תחיה כל נשמה
 וגבי עבד עברי כתיב לא תרדה בו כפרך ואמרה התורה ואם תאמר
 במה אשתמש בעבדי איני מושל באומות איני נוהל שחיבי אני
 להרוג אותם דכתיב לא תחיה כל נשמה ועל זה אמרה התורה
 ועבדך ואמתך אשר יהיו לך מאת הגוים אשר סביבותיכם שאינן
 מ' אומות מהם תקנו עבד ואמה וסמך ליה וגם מבני התושבים
 וגומר כלומר ולא משאר אומות לבדם שאין בהם מערכוב שנבעה
 אומות אלא אף מבניהם שמולדים אותם תושבי' הבאים לגור עמכם
 ומולדין מן האנעניות מהם תקנו עבדים יכול אף כנעני שבא על
 אחת משאר אומות והוליד ממנה בן שאתה רשאי לקנותו לעבד ואי
 אתה מצווה שלא להחיותו ת"ל אשר הלידו בארצכ' כלומר מן
 הגולדים בארצכם אשר הולידו בני שאר אומות מבני ארצכם שליתן
 בארצכם דהיינו שאמותיהם כנעניות , ולא מן הגרים בארצכם
 כלומר שהולידו בני ארצכם במקומות אחרים מכמות שאר האומות
 ובאו הבנים לגור באן אצל אבותם אותם לא תקנו אלא הם גם כן
 בכלל לא תחיה כל נשמה ויש' שהולכים באומות אחר הזכר ,
 כמה דברים אמורים בעודן בנייתן אבל לאחר שנתגיירו הולך
 אחר הפגום שבשניהם דלא עדיף מנש' ישראלית או נשאת
 לישראל דהולכים אחר הפגום הבי גמי הבא ועוד דלהם כתיב
 ככולם משמע שהולכים אחריהם דהיינו הפגום כיצד גר עמוני
 שנשא גיורת מצרית וילדה בן דינו כעמוני להיות אסור לעולם וכן
 כל הזכרים הבאים ממנה ואם ילדה בת לא אמרין שתהא עמונית
 ומתרת מיד אלא דינה כמצרית לאיסור שני דורות .

מ וכן גר מצרי שנש' גייה עמונית הבן עמוני דלא עדיף מישראל
 שנשא גייה שהבן כמותה ואם היא בת היא מצרית דהיינו
 הפג' אף על גב דגבי ישראל שנשא עמונית היא כשרה היינו משום
 ממי' אבל כתיב כי תשרית לה בנת אבהו הרי היא מצרית שנייה ,
 אבל שאר כל האומות אחר שנתגיירו דרי הן בישראל מיד בין זכר
 בין נקבה .

י כמה דברים אמורים בדורות הראשונים קודם שעלה מנחריב
 ובלבל את העולם שהיה חזקת כל אומה וישבת על ארצה והבנים
 מחזקים אחריהם אבל האידנא אחר שעלה מנחריב וכלכל את העול'
 כל הארצות בשרית אחר שנתגיירו אפי' ארץ עמון ומואב ואדום
 ומצרי שכבר העביר מנחריב כל האומות לערים ולארצות אחרות
 והושבי ארצות תחתם וע"ע דודאי מעומם נשארו גמקומות והו'
 ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על' מחצ'מי מכל מקום אותו שמתגייר
 הרי הוא פור' מהם וכל ערש מרוכב קפריש ומותרים מיד ויש
 אומרים דוקא עמוני ומואבי ואדומי מותרים מיד מטעם לבלול
 מנחריב אבל מצרי גם עתה הוא אסור עד דור שלישי ומעמא משו'
 דמצר' אף על גב שנתבלבלו כבר חזרו למקומן שהכתוב נתן להם
 קצב' לגלותם דכתיב סקן ארבעים שנה אקבץ מצרים מן הגוים
 אשר נפרצו שם והואיל נתן להם קצב' ודאי קיים הש"י את דבריו
 ואף ע"ג דגבי עמון גמי כתיב ואחרי כן אשוב שבות בני עמון לא
 נתן להם קצבה .

יג עבד כנעני אף על פי שמל ומשל לשם עבדות ונתחייב במצות
 שהאשה ילדת בהן וכן שפחה שנמבלה לשם שפחות אסורים
 לבא בקהל שהכתוב החמירן לחמור דכתיב שבו לכם פה על החמור
 ודרשין עם הדומה לחמור כמו שפחה שנתכר בלבוש עטרת זהב הכלומר
 עבדים לפיכך עבד אסור בישראל אפי' קדושין אין תופסין לו בה
 דהא הוי כפרמה ואם בא עליה והוליד ממנה הולד כשר לבא בקהל
 שאין זרע מיוחס אחריו רק כורע חמור ומיוחס אחר האם שכשרה
 לקהל ופגום לכהונה , וע"ל סעיף ה' ושפחה כנענית אסור' לישראל
 ואין קדושין תופסין לו בה ואם בא עליה והוליד ממנה הולד מיוחס
 אחריה ועבד או שפחה היא דכתיב גבי שפחה כנענית האשה וילד'
 תהיה לארזונה כלומר לעבדים לעולם אף על פי שהם מעבד עברי
 שהוא ישראל גמור ואין חלוק בין עבד ושפחה שלו או של אחרים ;
 יב ולאחר ששחררו רבו הרי הוא בישראל לכל דבר ואם הפקירו
 רבו הרי הוא כשחררו וקדושו קדושין שכיין שהפקירו מיד
 וזכה העבד בעצמו ליתן בן חורין ואין ישראל אחר ולא רבו יכולין
 לחזיק בו לשם עבדו , מהו י"א שאף על פי כן אסור לשהות
 עם אשתו עד שיהיה י"א שחרר מרבו וקדושו קדושין ספק
 דשמא לא זכה בעצמו ואפילו אמרין בפי' מספקי' אם יש לו יד
 לזכות בעצמו ועדיין ספק עבד הוא ואין לו תקנה לא בשפחה ולא
 בישראל' וכופין את רבו לכתוב לו נש שחרור להיות מותר בישראל'
 לקיים פריה ורביה דלא לתווי בראה וגו' וכיון שאינו חייב במצות
 אלא במה שהאשה חייבה בהן דגמרינן לה לה מאשה ופסור הוא
 משאר כל המצות אם הניח לו רבו תפילין או שהיה רבו ש"ץ וקראו
 לעל' לתורה או שהשאו רבו ישראלית , לאו דשחרריה
 לא הוי עריך אסורא בעבדיה שכל אלו עבד לעשותה
 יע' שפחה וחוששין בכל אלו שם' שחררו'
 יד דינו כהפקירו ואם הוא בעצמו הגיח
 ידות לתו

תפילן פגני רבו או קרא לפניו בתורה או נשא לפניו אשה אף על
 פי שרבו רואה ושותק אינו משוחרר וי"א שגם כאלו חוששין
 לקדושו שמא רבו הסכים עמו בדעתו לשחררו בין ששתק ,
 יג איזה ממור זה הבא מאחת מכל העריות בין מחייבי מילות בית
 דין בין מחייבי כריתות דכתיב כפרשת כי תצא לא יקח איש
 את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו לא יבא . פצוע דכא וגומר'
 וסמך ליה לא יבא ממור בקהל ה' וגמר וק"ל דהאי ולא יגלה כנף
 אביו בשומרת יבם של אביו שהיא דאוייה לאביו הכתוב מדבר
 דהויא ליה אשת אחי אביו שהוא בכלל הכרת דכל העריות הכתוב'
 כפרשת אחרי מות וקדושו' והאי דהרד וכתביה במשנה תורה משו'
 למסמך ליה לא יבא ממור וגו' לאשמועין שיש ממור מחייבי כריתו'
 וכ"ש מחייבי מילות בית דין חוץ מהב' מן הגדה שאף על פי שהבא
 עליה בכרת אין הולד ממנ' ממור שאינה דומה לשאר עריות דשאר
 עריות אין קדושין תופסין בהן כדבעינן למימר לקמן בע"ה ונדה
 תופשין בה קדושין דכתיב ותהי נדתה עליו תהי' ל' הויה כלומר
 הויית קדושין עליו לומר שאפילו בשעת נדתה תפסי בה קדושין
 וכיון דתפסי בה קדושין אין הולד הבא ממנה ממור אפילו מדרכבן
 אבל מ"מ פגום הוא לכהונה מיהו הוי מרובן על סימן ו'סעיף פ'
 יד אשה שהיה בעלה במדינות חים ושהה שם יותר מ"ב חדש
 וילדה אחר י"ב חדש הולד ממור שאין הולד שורה בפועל אמו
 יותר מ"ב חדש וי"א שהוא ספק ממור שמא בא בעלה ובעלה
 בצנעה והוי ספק ממור אבל תוך י"ב חדש כשר גמור דאמרינן
 נגמר לתשע' ואשתהי כל כך בפועל אמו ודוקא שלא ראו בה דבר
 מכוער מוקמינן לה אחזקת כשרות ואמרינן אשתהי וכו' אבל אם
 ראו בה דבר מכוער אתרע ליה חזקתה ולא אמרינן וראי אשתהי
 וחיישין ליה , אשה שהיה בעלה במדינות חים ובא אליה בספק
 החודש וילדה בתחילת החודש השביעי כגון שבא בסוף סיון וילדה
 בתחלת כסלו אף על פי שאין ביניהם רק חמשה חדשים שלימים
 לא חיישין לבנה לומר שהיתה מעוברת קודם לכן שהחדשים
 גורמים והוה ליה גולד לז' ואפי' הפילה בתשרי ושמעו הולד בוכה
 לא אמרינן כיון שהולד בוכה הרי הוא נגמר והיתה אמו מעוברת
 קודם לכן דק"ל שאיפשר לולד לבנות לחמשה חדשים אלא שהוא
 נפול ואינו ראוי להיות קיים :

טו אשת איש שיצא עליה קול שהיתה מונה תחת בעלה והבל
 מרגנים אחריה אפילו רבי אין חוששין לבניה שמא הם ממורים
 שרוב בעילות תולין בבעל אבל היא בעצמה חוששין לה משום זוגת
 ובהן חושש לה מרין תורה וגם חוששין לבניו שרם חללים שאפילו
 הם שלו הרי הם בני זונה ומהם , שהם חללים וישראלים אם הוציח
 להתרחק מן הבעור יתרחק ומהם היא פרוצה ביותר חוששין אף לבני'
 ומ"מ היא נאמנת לומר על בניה שהם כשרים ואם היתה פרוצה
 כשהיתה ארוסה או כשהיתה פנויה ואינה פרוצה לאחר נישואין
 אע"פ שראוה מנאפת פעם אחת בניה כשרים דרוב בעילת אחר
 הבעל וממנו נתעברה .

טז האשה שהלך בעלה למדינת חים זגישאת וזרי בעלה קיים
 הולד מהשני ממור גמור מאש' איש ומותר בממורת שהרי היא
 מקורשת לראשון ואין קדושין שני תופסין בה ואם הראשון חזר
 ובא עליה קודם שגירש' השני ילד' הולד ממור מדרכבן ואסור בבת
 ישראל שהעולם מחזיקין אות' לנשואה לשני וגזרו כזו גזירה משום
 נשואה גמורה אבל אסור ג"כ בממורת גמורה שהרי מ"מ אינו ממור
 מן התור' וישראל גמור הוא ומותר בממור' מדרכבן וכיוצ' בו אבל אם
 בא עליה בעלה אחר שגירשה השני או אם זנתה תחת בעלה ואחר
 כך בא עליה בעלה אין הולד ממור שאינו אלא מחייבי לאוין .
 יז מי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על אשת איש הולד אין
 לו תקנה דהא אתי צד חירות שבו ומשתמש באשת איש
 ומאותו צד הולד חצי ממור ואסור בישראלית ומצד עבדות שבו
 הוי הולד חצי כשר דהא אמרינן גוי ועבד הבא על בת ישראל אפי'
 על אשת איש הולד כשר כדבעי למימר בסמוך מלימד הכתוב
 ומצד זה הוא אסור גם כן בממורת ואם בא על ישראלית בניו
 כמורו לעולם ואם בא על ממורת הולד ממור דלא עדיף מישראל
 גמור ואם בא על השפחה הולד כמותה שהולדות מיוחסים אחריה
 בין אם הוא ממור בין אם הוא כשר מדכתיב האשה וילדיה
 תהיה לארזונה .

יח ישראל שנשא ממורת או ממור שנשא ישראלית הולד ממור
 לעולם דכתיב בממור דור עשירי לא יבא לומר שהולד
 בממור לעולם מיוחס אחריו בין האב ממור בין האם ממורת .
 יט וכן גוי ועבד שבאו על הממורת הולד ממור דהא הממורת
 ישראלית היא וכבר אמרנו שאם באו על בת ישראל הולד
 כש' כמורבין בפנוייה בין באשת איש וילפינו לה מקרא דכי יסור
 וגומ' כדלעיל סעיף ה' לפיכך גם אם היא ממורת הולד כמור .
 כ ממור הבא על הגייה הולד גוי דהא אף על פי שממור הוא
 בכלל ישראל הוא וכבר כתבנו ישראל הבא על הגייה הולד
 כמור אם נגזייר הולד הרי הוא בישראל וכשר לבא לקהל ה'
 כשאר גר אבל מכל מקום הממור לכתחלה אסור לישא לו גייה
 משום לאו ולא תתחתן ואין קדושין תופסין לו בה ואם בא על
 השפחה

השפחה הולד עבד הנבי שפחה לעולם אמרינן הולד כמוה מרתוב
 האשה וילדה תורה לארביניה נשתחרר הרי הוא בשאר עבד המשוחר
 לכיכר ממזר נושא שפחה ולתחלה להתיר בניו לישראל שישתחררו
 והיו מותרין בישראל ואין להקשות אמאי מותר בשפחה לבתולה
 שהרי ישראל הוא ומחוייב בכל לאוין שבתורה ובדבתבניו גבי
 גויה לאו השפחה שאני דלא אמרה רחמנא לא תקח שפחה אלא לא
 יהיה קדש ומדאפקיה רדמנא בלשון לא יהיה קדש משמע שאין
 ממזר ככלל שכיזין עיצירתו בעבירה בכר קדש ועומד הוא מציירתו
 ואינו עובר עבשין על לאו דלא יהיה קדש ודוקא ממזר מותר
 לבתולה לישא שפחה ולא גזרו ביה רבנן בלי משום תקנת הבנים
 אבל ממזרת אסורה בעבד מדרבנן דלא מתקנת בניה ככך דעבד
 אין לו יחוס וישארו בניה ממזרי לפיכך אם נשאת לעבד היא
 קרשה מדרבנן בגמרא שהתירו לו שפח' לא התירו לו אלא שפח'
 שהפכה לשם עבדות וקבלה עליה המצוה שהיא הייבת בהן אבל
 אם לא סבלה לשם עבדות אף על פי שקבלה המצוה עדיין גויה היא
 ואמרה אפי' לעבד.

בא גוי הנכר על אמו והוליד ממנה בן ונתגייר אעפ"י שבעדו
 גוי היה ממזר כגור מחייבי מיתות ב"ר שהרי בן נח מצווה
 על אמו בפיקוש בתורה דכתיב על כן יעווב איש את אביו ואת
 אמו ומצוה זו לאדם נאמרה ואם בן כל בני נח מותרין עליה וק"ל
 בן נח שעבר על אחת ממצות בני נח נהרג עליה לאזהרתו זו
 הוא מיתתו מכל מקום אחר שנתגייר מותר לבא בקהל הגר
 שנתגייר בקטן שנולד דמי וכאחד הוא.

בב גר ועבד משוחרר מותרין בממזרות וכן ממזר מותר בניורת
 ומשוחררת כשבו דקחל גרי' לא איקרי קהל דכתי' קהל חוקה
 אחת לכם ולגר הגר כו' משמע הגר לאו בכלל קהל הוא וגבי
 ממזר לא יבא בקהל כתיב משמע אביו בגר מותר ואפילו היתה
 הורתו ולדתו כקדושה כגון שהיה אביו גר ונשא גיורת ונולד
 ממנה אפי' מיתד בממזרות דלאו קהל הוא והולד הוא ממזר דהא
 כתיב לו שהלך אחר הפגום כרעיל דוק' עד עשרה דורות של
 גרות מות' בממזרת אבל מכא ואילך אסור מדרבנן שכבר
 גשחקע ממנו שם גרות ויבאו למר ישראל נשא ממזרת ולהרמב"ם
 אינו תלוי בדורות אלא לעולם הוא מותר עד שנשחקע ממנו שם
 גרות מכל וכל ואחד גרים ואחד משוחררים דין אחד להם
 דהמשוחררים גם כן גרים הם.

בג גר שנשא בת ישראל או ישראל שנשא נורת הולד הוא
 בישראל לכל דבר ואסור בממזרות וטעמא גר שנשא בת
 ישראל ק"ל הוא דהא אפילו גוי הבא על בת ישראל שהיתה ביאתו
 באיסור אפילו הכי הולד כשר וקרוי בנך ואסור בממזרות כל שכן
 גר שנשא ישראלית שביאתו בהיתר שאסור בממזרות וישראל שבא
 על הגיורת הרי יש קדושיה ואין עבירה כמו בישראלית והולד הולך
 אח' הזכר דלמשפחה' לבית אבותם כתיב בני ישראל.

כד ממזר נושא ממזרת כמה דברים אמרי' בשניהם ודאית
 אבל אם האחד ודאי והשני ספק מותרין זה בזה מן התורה
 דבקהל ודאי אמרה בתורה ולא קהל ספק אבל חכמי' עשו מעלה
 ביוחסין ואסרו אפילו שניהם ספק אסורים זה בזה דשמא האחד
 ממזר והשני אינו ממזר וכיצד ספק ממזר כגון שבא מספק עורה
 כגון שבא אביו על אשה שנתקדשה ספק קידושין כגון
 זיק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה או שנתגרשה
 ספק גירושין וכו'.

כה יבמה שלא שרתה אחר בעלה שלשה חדשים ונתייבמה וילדה
 הולד הראשון הוא ספק אם הוא בן ט' לראשון או בן ז'
 לאחריו ובשר סמ"ג דכל היכא דשרית ליה הוא כשר אבל אם חזר
 היום ובא עליה עוד אחר כך והוליד ממנה הולד השני הוא ספק
 ממזר ואסור בממזרות ובישראלית שנא' שמא הולד הראשון היה
 מן הבעל השני ולא הו' לראשון בני' ובדין יבמה ואם בן הולד
 השני ג"כ כשר ואסור בממזרות או שמא היה הולד הראשון מן
 הבעל הראשון ולא היתה בת יבום כלל הרי פגע היום באשת
 אחיו שלא במקום מצוה שהיא בכרת והולד ממזר ואסור בישראלית.
 כן פנוייה שנתעברה וילדה אם אינה בפנינו לבדקה או שהיא
 שוטה או שריא אלמית דבר תורה כשר דשרית ליה בתר
 רוב דעלמ' שהם כשרי' אצלה אבל חכמי' שוויה לספק ממזר מדרבנן
 דשמא לפסול נבעלה ואסור בממזרות ודאי ובישראלית ואפילו אם
 אומרת האסל פלוני הוא ואני יודעין שאם היה מאתו פלוני שהיה
 ממזר ודאי כגון שהוא ממזר או אחד מן העריות אצלה אין זה
 הולד ודאי אלא ספק דלא אשבחן שהאמנית' תורה את אם על בנת
 לומר שממזר הוא ולהתירו בממזרת ואפילו אם אותו פלוני מודה
 שנבעלה לו אינו אלא ספק ממזר דאמרינן כשם שזניתה עם זה כך
 זנתה עם אחר ואם אותו פלו' שאומרת עליו הוא כשר מאמינה
 לדבריה ותילד כשר שכיזין שמן התורה הוא כשר מאמינן לדבריה
 להכשירו מכ"מ אןאנו מחזיקין אותו בכנו ודאי לירשו אם אינו מודה
 שהיא כנו אבל חוששין לדבריה ואסור מדרבנן בקרובות אותו
 פלוני שהם עליו עריות ואפילו היתה מיוחדת לו אינה נאמנ' עליו
 לתרושו דכשם שהחקירה עצמה לזה כך הפקירה עצמה לגבי אחר

ואפילו עד אחד אינו נאמן עליו להורישו אם מכחישו שאין
 מוציאין ממון על פי אחד אבל אם הוא מודה שהוא בנו אינו נאמן
 עליו ליכנס אבל נאמן עליו לירשו שהתורה האמינתו לאב לירשו
 דכתיב את בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים ופירש' יכירו לאחרים
 לענין חלק בכורה וה"ל לחלק פשוט ודוקא בפנויה הולד הוא ספק
 ממזר אבל אשה שזנתה תחת בעלה אפילו היא אומרת של פלוני
 היא וממזר הוא אין חוששין לדבריה דתולד' רוב בעיות כבעלה
 וכשר הוא ומותר בקרובי אותו פלוני שאומר' עליו שממנו נתעברה.
 כן אדומה שנתעברה והיא בכית אביה אם אינה בפנינו לישאל
 איתה או שהיא אלמית או שוטה או שאומרת שאינה יודעת
 ממי נתעברה הוי הולד ספק ממזר וכסתמא לא מהמינן לה אחזקה
 בשרית לומר מהאירוס נתעברה שאין דרך סתם אשה להפקיד עצמה
 לגבי אירוס מכל מקום אם היא בפנינו ואומרת שמהאירוס נתעברה
 נאמנת והולד כשר דמוקמינן לה אחזקה וחוקת סתם אשה שאינ'
 מזנה ושרינו חזקה לדבורה ומחזיקין לה לא מבעיא אם האירוס
 מודה אלא אפי' אינו בפנינו או שהוא בפנינו ואינו מכחישה וגם
 אינו מודה אלא אומר שאינו וזכר שפחה עליה כרי שלה עדיף משמא
 דיליה והיא נאמנת מטעם חזקה זו שסתם אשה אינה מזנה והולד
 כשר והוי בנו אפי' לירשו אבל אם הוא מכחישה ואומר שאינו
 ממנו הולד הוא ודאי ממזר שהרי אפי' בנשואה דאיכא למימר דרב
 בעילות אחריו האמינתה התורה לאב לומר על המוזק לבנו שהוא
 סמור דכתיב כי את הככור בן השנואה יכיר וגומר שפירוש' יכירם
 לאחרים כלומר על איזה בן מבין הבנים שכיברו לאחרים ויאמר
 עליו שהוא בכורו והאשית אינו נאמן עליו לתת לו פי שנים ואפילו
 יאמר על בן השלישי או הרביעי בין הבנים שהוא בכורו נאמן
 ואם כן ממי' הראשונ' הם סמורים ודאי מן התורה ודוקא על
 הבן האמינתו התורה אבל על האש' אינו נאמן לשויה זונ' לפיכך
 אם תצא מכחישתו אינה זונה ואם נשאת לכהן אחר שמת בעלה
 זה לא האשה משום זונה והולד מן השני כשר לכהונה מיהו לבתולה
 לא תנשא לכהן והני מילי דלא תצא אם נשאת לכהן אחר אבל
 לאירוס או לבעלה זה אפילו הוא ישראל תצא במכחישה דהא
 שויה אנפשי' חתיכה דאיסורא דהא ליכא נביה אלא חד ספק שמא
 באונס שמא ברצי' וספיקא דאורייתא להורא.

כז והא דבעינו לצירי דבורה לחזקה להכשי' הולד לא אמרין
 אלא שלא היתה נחשדת כבר משו' אדם וגם לא ראינו
 שבא עייה ארוסה אבל אם ראינו שבא עליה ארוסה בבית אביה
 ולא היתה נחשדת מאחרים דהוי תרתי לתיבותא הולד כשר אפילו
 בלא צירוף דבורה לחזקה כגון שאינה בפנינו כו' אבל אם היתה
 נחשדת כבר והעם מרננין אחריה שזנתה עם אחרים יעם ארוסה אף
 על פי שראינו שבא עליה ארוסה בבית אביה הולד ספק ממזר מן
 הסמך כגון שאינה בפנינו כו' שכיזין שהעם מרננין אחריה
 אמרינן כשם שהפקירה עצמה לאירוס כך הפקירה עצמה
 לאחרים מיהו אם היה בפנינו ונבדקה ואומרת לאירוס נבעלת' אם
 על פי שהיתה נחשדת מאחרים מצדפי' דבורה לחזקה וממהמינן
 לה והולד כשר.

כח אשת איש שאומרת על העובר שאינו מבעלה אינו נאמנת
 לפוסלו שלא האמינתה התורה אבל האב שאמר על העובר
 שאינו ממנו או שאמר על אחד מבניו שאינו בנו כבר אמרינן שנאמן
 לפוסלו והוא ממזר ודאי דכתיב יכיר יכירו לאחרים במה דברים
 אמורים שאין בנים לבן אבל אם יש לו בנים לבן אינו נאמן אפילו
 על הכן שלא האמינה התורה לאבי אלא על בנו דכתיב כי את
 הככור בן השנואה יכיר ולא על בן ובין שלא יוכל לפסול בן
 בנו גם בנו נשאר בחזקת כשרות כשיש לו בנים שלא האמינתו
 תורה על בנו אלא כשאין לו בנים ואם אחר שאמר האב על בנו
 שאינו ממנו אמרה האשה אמת הוא שאינו ממנו אבל נתעברתי
 מגוי או מעבד הולד כשר שאין הבעל יכול להכחישה בזה והבן
 נשאר בחזקתו. ו"א הא דאמרינן שאין האב נאמנת על בנה לפוסלו
 היינו דוקא בנשואה שיש לבן חזקת כשרות אבל בארוסה שאומרת
 על בנה שהוא ממזר אף על פי שאירוס מכחישה ואמר שהוא בנו
 שלא זה ידו מתוך ידה אפילו הכי הוי הולד ספק ממזר שכשם
 שחזקה שאין אשה מזנה בן הוא חזקה שאינה מפקרת עצמה אפי'
 לארוסה והרי היא אומרת שאינו שלו וחיישין לדבריה ו"א שגם
 על זה נאמר יכיר יכירו לאחרים שהוא שיל' וכשר וכ"ש הוא
 שאם לפוסלו נאמן כל שכן להכשירו דהא חזקה דאמו דאית לה
 חזקת כשרות מסייעין והיא דאב נאמן על בנו לפוסלו דיקא דלא
 הוה ליה לבן חזקה אפומא דאביה אלא על פי אחרים שהחזיקוהו
 בכך והאב שתק ואח"כ אמר שאינו בנו אלא ממזר הא אז נאמן
 אבל אם החזק ככשרות אפומא דאביה שאמר שהוא בנו עליו
 כך החזיקוהו הבריות לבנו לא יוכל אחר בן לפוסלו שהרי תורה
 כבר שהוא בני ולא אמין נמי אהאב נאמן על בנו לפוסלו אלא
 כשה' בחזקת שהוא אביו כגון באשתו נשואה אבל פנוייה שנבעלה
 ואמר בן של פלוני זה הוא והוא אומר שאינו בנו אלא ממזר
 שנתעברה אינו נאמן לפוסלו והיא נאמנ' עליו ל
 מסייעתה ואב שאמר על בנו שהוא ממזר ו

אמתלא לרביו למה דבר בן בתחלה נאמן .
ב האומר על עצמו שה' ממזר נאמן לאסור את עצמו בבת ישראל
 דהא שוי נפשיה התיבה דאיסורא אבל אסור בממזרת דלא
 כל כמניה להחיד עצמו בממזרת עד שירדע בודאי שהוא ממזר
 ובנו כמותו דהא נאמן על בנו ואם יש לו בני בניו אינו נאמן
 לפסול בני בניו דהא התורה לא האמינתו על זה וכיון שאין דבריו
 פסול לגבי בני בניו גם בניו נשארו בכשרותן כדלע' ואינו פוסל
 אלא את עצמו דשוי נפשי' התיבה דאיסורא .

ג אסופי והוא תינוק שנמצא בשוק ואספיהו אל הבית ולא
 נודע מי השליכו לשם ושר מי הוא וכתמא אין אשה משלכת
 את בנה אלא משום רעבון שאין לה לפרנסו או אם הוא ממזר
 כדי שלא יתגלה קלוגה ואם היא משליכתו משום ממזר דרבה
 להשליכו במקום סכנה כדי שימות ויתבער מן העולם ולא יתגלה
 קלוגה ואם משליכתו משום רעבון היא מרמה עליו ומניחתו
 במקום שכל אדם מצויים שימצאוהו וירדמו עליו ויאספיהו לביתם
 ויגדלוהו לפיכך תינוק הנמצא ואין בו הוכחה שלא הושלך לשום
 ביתה יש להסתפק בו שמא משום ממזרות הושלך לשם כדי שימות
 או משום רעבון כדי שימצאוהו ויפרנסוהו והוי ספק ממזר דשמא
 לשום ביתה הושלך אבל אם יש בו הוכחה שלא הושלך לשום ביתה
 כיון שיש הוכחה בגופו כגון שהוא מהול או שאיבריו מתוקנים
 ומיושרין כמו שערשין לנערים או שהוא משוח בשמ' או שזכרו לו
 כחול בעניניו או שתלו לו קמיע בצוארו שכל אלו מוכיחין שלא
 לשום בית הושלך שם דאל"כ לא היו מטריחין בו לעשו' לו דברים
 אלו אם היה הכונה שיומת בין שיש הוכחה במקו' כגון שנמצא
 במקום שרבי' מצויין שם אמרינן ודאי כדי שימצאוהו מהרה ויחיהו
 הושלך שם שאם למיתה הושלך היתה משלכת אותו במקום שאין
 רבים מצויין כדי שימות ברעב קודם שימצאוהו ויחיהו או עתלו
 באילן במקום שאין החיה מנעת שם והוא כמזל לעיר אין בו משום
 אסופי כיון שחוששין עליו לשומרו ודאי לא הושלך שם אלא משום
 ירענון וכשר מיהו אף אם ימצאוהו במקום סכנה אין אומרים ודאי
 ממזר הוא שהרי הושלך למיתה דשמא משום רעבון הושלך ואגב
 צערא לא אסקא אדעתא אם הוא מקום כננה או לא ולא הוי אלא
 ספק ממזר .

ד הודר שהוא מושלך בדרך כל זמן שהוא בשוק וכן אדם
 ואמר בני הוא ואני השלכתיו נאמן וכשר הוא הואיל ועדיין
 לא יצא עליו שם אסופי וכן אם באתה אשה ואומרת בני הוא
 נאמנת אבל לאחר שנאסף מן השוק וכן אביו או אמו או אפילו
 שניהם ואמרו בנינו הוא אינם נאמנין הואיל ויצא עליו שם אסופי
 ובשנת רעבון אפי' אחר שנאסף מן השוק נאמנים שמצני' ערבה
 נשלכי' לא רצו חכמי' לפוסלו מרמ' יציאת קול דאמרי' הואיל
 שמצני' הרעב השליכוהו חם רוצים שיונו אותם אדרים ולפיכך
 שתקו עד שנאסף .

ה האסופי שנמצא בעיר שיש בה גוי וישראלים בין שהיו רוב
 גויים או רוב ישראלים הרי זה ספק גוי לענין יחסין ואם קידש
 אשה צריכה גם מספק דשמא ישראל הוא אפילו מצאנוהו פעור
 שרובה גויים דאף על פי שרובו גויים הרי המיעוט ישראל הם קבועי'
 וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי וספק ישראל הוא וצריכה גם
 מספק הטבילתו בית דין לשם גרות או שטבל עצמו משהגדיל
 חרי הוא לענין יחסין כשאר אסופי הנמצאים בערי ישראל דשמא
 ישראל שלא נימול היה ואין הטבילה מעלת אלא להוציא מדין גוי'
 לך וכל זמן שלא הטביל בבית דין ולא טבל את עצמו אם היה רוב
 העיר גויים מותר להאכילו נבילות בידים דאולינן בתר רובא אף
 על גב דהמיעוט קבוע הוא וכן שהוא עצמו אוכל הוי ליה כפרוש
 מעצמו ומרובא קא פריש הוי רובן ישראלים מחזירין לו אביתו
 כישראל מחצה על מחצה מצוה להחיותו כישראל דכתיב ביה וחי
 אחיך עמך הכי נמי מכת ספק אולי' לחומרא ומצו' להחיותו דשמא
 ישראל הוא ומפקחין עליו את הגל בשבת דבספק נפשות אולי'
 לקולא ויש אומרים דאפילו ברוב גויים מפקחין עליו את הגל בשבת
 דאין הולכים בפיקוח נפש אחר הרוב ולענין להחיותו אין טעוין
 להחיותו אבל ברוב ישראל ולענין ניוקים הרי הוא ככל ספק ממזן
 שהמצוי מחזירו עליו הראייה ואין הולכין בממזן אחר הרוב לפיכך
 אם נגח תורא דירן לתורא לידיה פטור אפילו ברוב ישראל דהא
 קי"ל שור של ישראל שנחג שור של גוי פטור' דשור של ערעו אמר
 דחמנא הלכך יכול לומר לו הישראל לזה איתו ראייה דישאל את
 ושקול אף על גב שנמצא בעיר שרוב ישראל דאמרי' אין הולכין
 בממזן אחר הרוב ואם נגח תורא לידיה לתורא דישאל אינו מעלים
 אלא פלגא אפילו מצאוהו ברוב גויים ממה נפשך דאם ישראל הוא
 דא חייב חצי גזק בתם ואם גוי הוא כוליה הוה ליה לשלומי דהא
 קינמא לן שור של גוי שנחג שור של ישראל חייב כוליה אפילו הוא
 תם ועל אידך פלג' יכול הוא לומר לישראל איתו ראייה דלא ישראל
 אגא ואתן לך דשמא ישראל אני וישאל אינו משלם אלא חצי
 גזק בתם . ויש אומרים דרוקא ברוב ישראל ובמחצה על מחצה
 אמרינן הכי אבל אם נמצא ברוב גויים משלם הכל דאולי' בתר רובא
 ולא דמי לגנח תורא דירן לתורא לידיה דאמרינן שהיהשאל-פטור

אפילו נמצא ברוב ישראל משום שיכול לומר איתו ראייה דישאל
 את ושקול ולא אולי' בתר רובא דחתם הישראל הוי ודאי מוחזק
 בממזן וטוען ודאי חזקה והוא ספק ורובה להוציא אולי' בתר
 חזקה וראייה ואין מוציאין מכת ספק אבל הכא כנגח תורא לידיה
 לתורא דירן והוא נמצא ברוב גויים הוא עצמו אינו מהזיק בממזן זה
 שהזיק בטענת חזקה וראייה שהרי הוא עצמו אינו יודע אלא כמענת
 שמא הוא ישראל כא ואין חזקה זו נחשבת לגבי רובא דרוב גויים
 ורובה דהכא עדיף מחזקה זו ומשלם הכל .

ו נשים שילדו בבית אחד אשת כהן ולו וישראל וממזר
 נאמנת החיה לומר זה הוא בן כהן וזהו בן לוי וזהו ישראל
 והוה ממזר ולא מדין תורה אלא דהימננה רבנן לפי שעל דרוב א"א
 בענין אחר והילדים הללו אע"פ שאין להם שום חזקה כבר אלא
 על פיה מחזיקין אותם על פיה כמי שהיא אומרת כמה דכריש
 אמורים כשהחזקה נאמנת ולא ערער עליה אדם אבל אם ערער
 עליה אפילו א' ואמר בשקר מעידה אינה נאמנת והבנים אם אין
 בהן ממזר כולן בחזקת כשרות הן ואין להם ירום כהונה או לוויה
 ואם יש בהן ממזר כולם בספק ממזר עופדים .

ז כל אלו הספיקות שאמרנו כגון ספק ממזר ואסופי ושתוקי
 וכו' אסורים לכא זה בזה דשמא זה ממזר זה אסופי וזה אינו
 ממזר ואם נשאו יוציא והולד ספק כאביו ואין לספקות אלו תקנה
 אלא ישאו מהגרים שהרי גר מותר בממזרת או איפכא כמו שאמרנו
 והולד הולך אחר הפגום כיצד עתה ואסופי שנשאו גיורת או
 משוחררת או גר או משוחרר שנשאו שתוקית או אסופית הולד
 לעולם שתוקי ואסופי כמו שנתבאר למעלה .

ח כל מדינה שיש בה שפחה או גייה הראויות לילד ונמצא בה
 אסופי הואיל והאסופי הנמצא שם הוא ספק ישראל וספק גוי
 או ספק עבד כשישאו גיורת ויקדש אותה הרי דאי ספק אשת איש
 דשמא הוא ישראל וקידושו קידושין או שמא הוא גוי ואין
 קידושו קידושין לפיכך הבא על אותה הגיורת פטור כמיתה שאין
 הורגין על ספק וכן השתוקי שנשאו אשה שאיפשר שהיא ערוה
 עליו הרי היא ספק אשת איש שהרי אין קידושין תופסין בעריות
 ואין הוי האשה שאיפשר ששהיה ערוה עליו כל אשה שהיא אביה
 או אחיה קיים כשנתעבר' אמו ממנו שאם אביה קיים חיישי' שמא
 זאת האשה היא אחותו דשמא אמו מאביה נתעברה וכן אם אחיה
 קיים חיישינן שמא זאת אשה היא דודתו אחות אביו דלימא אמו
 מאחיה נתעברה וכן כל אשה שנתגרשה או נתאלמנה חיישינן
 שמא זאת האשה אשת אביו הוא וכבעלה נתעברה אמו או שמא
 אשת אחי אביו הוא ומאחי בעלה נתעברה אמו . הקראים אסור
 להתחתן בדם וכולם דם ספק ממזרים ואין מקבלים אותם אם
 רוצים לחזור ומעמא לפי שהם מקדשין נשותיהן בכסף או כביאה
 על פי פשט התורה ומגרשין אותן שלא כדת ומשנים ממטבע
 שטבעו הכמים בניסין ואחר כך ינשאו הנש' לאחרים כהני הכעלים
 נמצאו הבנים ממזרים מאשת איש אבל האבוסין החוזרים לית
 ישראל מותר להתחתן בדם כמו כשאר גרים שהרי אין נוהגים
 בניניהם לא קידושין ולא גיטין ועוד ריבכ כדתננינן בגוים וכע"ה חזרים
 אינם אלא כגרים המתירים בישראל .

ה דין פצוע דכא וכרות שפכה וכו' סעיפים .

א פצוע דכא וכרות שפכה אסורים לישא ישראלית שנא' לא יבא
 פצוע דכא וכרות שפכה בקהל יי' ודוקא בישראלית אסורים
 שישראלים וישראליות נקראים קהל יי' אבל בניירת ומשוחררת
 שאין אלו נקראים קהל יי' מותרים ואפילו כהן פצוע דכא מותר
 לישא גיורת ומשוחררת דאף ע"ג דכהן כשר אסור בניירת
 ומשוחררת משום זנר שנבעל מקודם בעוורו בנייתו לפסולין
 בפצוע דכא שנפסל לכהונה לית ביה דרושה ומותרת לו ואינה
 אסורה לו משום זנה . וכן מותרין כנתינה שאין איסורן אחר
 שנתגרו מן דתיה אלא שגזרו עליהם כמי שנתבאר במסכת
 שקודם זה לפיכך אמרי' כי נזרו בכשרים אבל בפסולים כגון בפצוע
 דכה וכרות שפכה לא נזרו וכי כספיות שאמרנו בס' רקודם לא
 נזרו מיהו בודאי ממזר י"א שאסור שאין דומה לאו דממזר השוה
 בכל ללא דוונה גבי כהן שאינו שור בכל יי' כתיבין איתו בודאי
 ממזרת דהא שניהם לא איקרו קהל ומיתרין לכא זה כזה ולא
 גזרו עליו .

ב ולשונות אלו פצוע דכא וכרות שפכה ג' עניינים הם פצוע
 לשון פצע בסכני או סכת חרב וכדא היא לישן נידך כלומר
 שנידך ונתכעט דבר מגופו וכרות עפכה לשון כריתה ענברת
 ועל ידי הכרית' נשפך דבר ממנו ולמדו רז"ל שכיבד רב באותו
 מקום והשפיקה היא הזרע ששותת ואינו יורה כהן על ידי
 כריתה זו מדאסרה תורה ממזר לכא בקדל ואסרה גם כן
 פצוע דכא לכא בקהל מה ממזר איסורו כא ע"י אותו המקום אף
 אלו אין איסורן אלא ע"י אותו המקום ולא במקום אחר ומה כמזר
 אין איסורו אלא ע"י ביאת בני אדם אף סכית אלו אין איסורן
 אלא ע"י סכות בני אדם אבל אם באי בניו שמים ע"י רעמי' וירד
 או ממע' אמו כשרים אפי' אינם יולדים לפיכך אמרו איהו פצוע
 דכא

דלא כל שנפצע לגיד בסלון או במלת חרב או הבצים או אפי' אחת מהם או החושן שהבצים תלויין בהם שבהם נתבשל השכבת דרע וכן אם נתמעך הגיד או הבצי' או אחת מהם או החושן או שנכרת הגיד או אפי' אחת מהבצים או החושן או אפי' ניקבה ביצה אחת נקב לפולש או חסר' כל שהיו בכל אלו אם נעשו בידי אים או הכוויק דמעשיו גרמו לו שהלך לשם או עשה עניין שהוכי' ע"י הקוק או בויצא בו ה"ל נמי כמו ע"י אדם ופ"ל זה פסול אבל אם נולד כך ממעי אמו או שנעשה בידי שמים ע"י רעם וברד וכו' יצא בהם כגון שנולד בהם שהיו והסם אותן או הסריחו ונימקו הרי זה כשר לבא בקהל שכל אלו הוו בידי שמי' ואם ע"י חולי' שחלה בעצמו ובפלה ממנו אכרי' אלו י"א דהוי כמו בידי שמי' וכשר וי"א דהוי כמו בידי אדם ופסול י"א דבבצי' אחת דוקא אם מתחלה נפצע או נתמעך או נכרת מחבורו ע"י אדם והגיהו כך מונח כלים הוא הפסול עשה פי' של נתוק או כרות כמו שיתבאר לקמן סעיף י"א ואפילו אם נפלה אחר כך כלה בין בידי אדם בין בידי שמים אינו חוזר להבשירו אבל אם נפלה ביצה אחת כולה אפילו בידי אדם צבת אחת בעור שהיתה שלימה ולא היתה בה אחת משלישה מפות אלו אלא מחמת כאב חתכוה היופאים שהוא בשר פירי דהוא אפולד דניקב בסומכיה טריפה ועמלה כולה נשרה ואפ"ר שר שהגה ראו כמה בני אדם שסרתו מהם ביצה אחת ונמלתו לחץ פירי ואחר כך היו מולידין ולפיכך אמרו דאי שנכשר הוא ובלבד שאותו שנשאר יהא של ימין וי"א שאף על פי כן שראוהו שמוליד און להבשירו בכך לבא בקהל ויש לחוש לדבריהם לדחמ' באיסור דאוריית' דאע"פ שמוליד מ"מ בכלל דלא יבא נתוק וזרות הוא ונראה לי אפילו לדברי האוסרים שעם עבר בעל ביצה אחת ונשא אשה ונסתייעא מן שמיא והוליד אף ע"פ שהוא עושה איסור לדבריהם אין פוסל בולד מן העזרה משום לאו דלא יבא פצוע דכא וגו' להיות פסול לבא בקהל שררי לא הוזכרה העזרה בלאו דפצוע דכא שום פסול דורות כמו בשאר לאין אע"פ דפסוליה ללאוין דפסולי דורות לא ילפינן מהם לזה אלא הולד הוי פולדות שאר איסורי לאוין שהוא פגום לכדונה בעלמא כמו שיתבאר לקמן סימן ו' סעיף ח' .

ב ראש הגיד יש בשר ובחבורו לגיד הוא גפ"ו ומקוף פ"ב הגיד ואותו הנבזה נקרא עטרה וההיקף אינו בענינו ישר אלא בעליונו של גיד מארכת כלפי הגוף ומתקצרת והולכ' בתחתיתו עד קרוב לדאשו של גיד ואותו הכשר אין דינו בשאר הגיד שאפילו אם נחתך כולו ולא נשאר אלא מלא החוש על פני רוב היקף העטרה לצד הגוף בשר מפני שלא נגע עד מקום הנקב שהשכבת דרע יוצא משום ויש אומרים דנשתתיר מלא החוש על פני כל היקף העטרה לצד הגוף בענין ולא מני כרוב ויש להחמיר .

ו אם נחתכה כלפי הגוף ונשתתיר מלא חוש של רוב העטרה על פני היקף כל הגיד כלפי הקרקע פסול .

ז ואם ניקב אותו הכשר בהיקף הגוב' שהוא סמוכ' לנקב שהשכבת דרע יוצא משום אם הנקב גדול כל כך שבשכבת דרע השכבת דרע לצאת מאה דוחק וקורע את הנקב עד שהשכבת דרע יוצא משם כשראה קדי פסול מפני שהשכבת דרע יוצא מחמימות ותאוה יוצא דרך הנקב הזה ואינו יורה בחץ וקיל כל שכבת דרע שאינו יורה בחץ אינו מזרע ואם אינו גדול כ"כ כשר .

ח אבל אם הנקב למטה מן הגובה לצד הקרקע כשר אפילו הוא גדול ע"י יציאת השכבת דרע מנעת לשם ואין יוצא משם כשרוא קרי דהא אפילו נכרתה כשר שם ואף על גב דגבי ביצה אחת אמרינן לעיל אע"פ שמוליד יש להחמיר היינו משום דעיקר ההולדה ובישול הורע תלוי בכצי' ובם תלוי עיקר האיסור אע"פ שמוליד אבל כשר הוא אינו מעלה ואינו מוריד לענין בישול הורע לפיכ' אינו פוסל לבא בשכבת הגובה ומטעם זה גם כן אם נמתם הנקב שהיה בבשר זה אפילו בהיקף הגובה סמוך לנקב השכבת דרע חד להבשירו שאינו מעלב אז ההולדה יהיה נקב מפולש בראש הגיד בעליונו בענין שכעליונו של גיד שהעטרה מארכת כלפי הגוף הוא למטה מהעטרה ובתחתיתו של גיד הוא למעלה מהעטרה פסול שררי יש שם מקום יציאת הורע ושמות שם ואינו יורה בחץ .

ט נחתך מחני' למעלה מהעטרה פסול ואם נחתך כשיפוע בקלמס או שנעשה כמרום והיינו שנחקה בסלון ויש לו שתי דפנות משני צדדין וחקק באמצע כגון צינור כשר לדחמ' כב אע"פ דאמרינן בסמוך דאפילו אם ניקב בתוך העטרה שהוא עדיין למטה ממנה שהוא פסול היינו משום שע"י אותו הנקב לא יוכל הורע לירות בחץ אבל בשנתחך לגמרי עדיף שמי שאין מי שמעכב את הורע לירות כמו חץ ורש"י והרא"ש מכשירין בקלמס מהטעם שאמרנו ועדיף מלמרום דכיון שהחתך שזה לא שליט אויר כחון הגיד ומתבשל הורע בחימום הולכתו אבל בכמרום אע"פ שיוכל הורע לירות כמו חץ מ"מ מכיון שנעש' במרום נכנס הורע והדפנות ומתקרר הגיד לתנו ואין הורע מתבשל ואינו מולי' .

י והקיל מים בשני מקומות במקום היציאת מי רגלים ובמקום היציאת הורע אע"פ שניקב שביל המי רגלים כשר דהא יציאת

הורע אע"פ שניקב שביל המי רגלים כשר דהא יציאת הורע נשאר במקומו וראוי להוליד אבל אם נמתם מקום יציאת הורע ויוצא במקום יציאת מי רגלים זה אצו ראוי להוליד שאין הורע יכול להתבשל שם ואם הוא מפעי אמו או ממילא כשר ואם הוא ע"י חולי או לקוי פסול .

יא ואם לא נפתם לגמרי אלא שהורע יוצא משני מקומות ממקומו ומקום יציאת מי רגלים הרי ניקב שביל של דרע ואיפשר שפסול שאין הורע מתבשל כך ויש להחמיר נ"ל .

יב נברתו חומי הבצים או אחת מהם או שנידראו שנפצע ה"ו פסול . יג אמר להפסיד איברי הורע שבהם הגיד או הבצים או החושן התלויין בהם בין באדם בין בבהמה היה ועוף סמאים או שחורים בין בארץ בין בחוץ לארץ וכל העושה כן עובר בלאו ולוקה מן התורה בכל מקום שנאמר ומעוד וכתות ונתוק וכו' וכו' וכו' ובארצ' לא תעשו ואע"פ דכת' ובארצ' לא תעשו דמשמע דוקא בא"י ולא בח"ל כבר למדנו רז"ל דהאי בארצ'ם כל שבארצ'ם קאמר ולא למעוטי ח"ל קאתי והכי דרשו כתיב שו' ושה שרוע וקלוש וגו' ומעוד וכת' ונתוק וגומר לא תקריבו ובארצ'ם לא תעשו פירש לא תעשו דבר זו למרס שום בהמה , אין לי אלא בהמה פי' דהא שור ושה כתיב היה ועוף מניין ת"ל בארצ'ם כו' כל בעלי חיים שבארצ'ם היה ועוף כו' לא תסרו שאין לפרש בארצ'ם דוקא למעוטי ח"ל דהא סירוס חובת הגוף הוא וקיל כל מה שהו' חובת הגוף נוהג בין בארץ בין בח"ל וכבר למדנו מקראי ואין צורך להאריך וא"כ בארצ'ם למה לי אלא ללמד כל מה שיש לכם מבעלי חיים בכל מקום שאתם יושבים בכל הארץ דהיינו בכל העולם לא תעשו כן ר"ל למרס ומניין אף באדם ת"ל כס פי' כס מבארצ'ם דריש דה"ל למכת' בארץ לא תעשו והיה פירושו כל שבארץ ומכת' כ"ס כאלו כתיב בארץ וכת' כ"ס משמע כלומר גם ככס בעצמ' לא תעשו כן , עוד למדו רז"ל מקר' טאף המסרס אחר המסרס לוקה כגון אם א' כרת הגיד ובא אחר ונתקו או כרת הבצים או נתקו ובא אחר וברת חוסי הבצים או נתקו או שאחר מעך הגיד ובא אחר וברתו ובא אחר ונתקו כולן ליתן בין באדם בין בבהמה אף על פי שלא סרס האחרון אלא המסורס לוקה והכי לפי לה מכת' ובמעוד וכתות ונתוק וכתות ונתוק וכו' דל"ל שפי' נתוק הוא שנותקו לגמרי ממקום חיבורו אלא שעדיין הם בכניס וכתות פירושו שלא נכרתו לגמרי ממקום חיבורן אלא עדיין הם מעריין קצת לפיכך הקשו אם על כרות חייב נתק לא כ"ש וא"כ נתוק למה לי אלא להביא נותק אחר כרות שהוא חייב וה"ה לכלם .

יג והמסרס את הנקיבה בין באדם בין בשאר מינים פסול שאין עיקר טעם של אמר הסירוס אלא משו' שמבטלו מליד' ואשה כיון שאינה מצווה על פריה ורביה כדילפינן מוכבשה אינה מצווה גם כן על סירוס שלה ובין דבאדם אלה מצוו' על סירוס נקיבות וה"ה בכל המינים אבל אמר מיהא איכא דהא לא לתורה בראה עוד אמרו ר"ל מכת' לא תעשו משמע עשייה בידים שנוגע באברי הדולדה ומסרסם אבל המשקה כוס של עקרין לאדם או לשאר מיני זכרים כהי למרסו אינו לוקה עליו שררי אינו נוגע באברי הורע אבל איסור מיהא איכא אפילו אינו שותהו אלא לדפואה ואינו מסוין לעקרין ואע"פ דקיל כר"ש בכל התורה דבר שאינו מתכוין מותר הא מודה ר"ש בפסוק רישיה דאסור והכא פסיק רישיה הוא דוראי מעקר ואע"פ דקיל שאין ר"ש מודה אלא בפסיק רישיה תיחא ליה אבל הכא הא לא ניחא ליה ה"מ לענין שבת דכיון דלא אסרה תורה אלא מלאכת מחשבת היכי דלא ניחא ליה לא הוי מלאכת מחשבת אבל בשאר איסורין מודה אפילו בפסיק רישיה דלא ניחא ליה ובין דבזכרים אינו אלא איסור בנקיבות מותר לכתחילה לפיכך אמרו מותר להשקות את האשה כוס של עקרין למרסו כדי שלא תלד וזכורים דשאר מיני נמי לא אמרו דאסור אלא ככוס של עקרין שנוגע בה המשקה עד אברי ההולדה ומסרסם אבל ליתול כ"כ בלתי של תרגול או כיוצא בזה שפניו להסתים ע"י כך מותר שררי אינו נוגע כלל באברי תעמיש וגרמא רחוקה היא זו .

יד מי שכפה את האדם או שאר זכרים ושסה בו את הכלב או שאר חיות עד שנעשה כרות שפכה או שהרשיבו במים או בשלג וצננו עד שבטלו ממנו אברי תעמיש אינו לוקה שררי לא עשה ממש בידים מכל מקו' ראוי להבנות מכת מדרות מדרבנן יך קיל כל מה שאסרה התורה ישראל לעשותו בין איסור סקילה בין איסור כרת בין איסור לאו אסור לנו לומר לתי לע אותו דאמיר' לנו שבות לפיכך אמר לומר לנו לומר לתי שלנו ואם לקחה הצי מעצמו וסרסה מותר לישראל לקיימה בידה שאין שום ערסה בדבר אבל הערים הישראל בדבר א"א אפילו לא הערים הישראל והגוי לקחה וסרסה חסמת שהוא מכיר את הישראל ומטיין לשבות הישראל כגון שיטוין הגוי שיחרש בה הישראל שבהמה מסורסת טובה להרישה יותר משארה מסורסת אסור מאותו ישראל לקיימה שלא יגנה מן העבירה הא עשה כדי שיהא ופי' להרשיב' לפיכך קנסו אותו למוכרה ולא יחדש בה ומותר למוכרה לישראל ואפי' לבגן הגדול מותר למכרה אבל לפיכך לא ימכרוה ולא יתנהו לו דהיי באילו לא יבד' ואין קונסין אותו למכרה .

למכירה דוקא לשחיטה אלא אף לחרישה יכול למוכר ומותר לתת בהמה לגוי למחצית שבר אע"פ שהגוי ודאי יסרסנה דכיון שיש חלק לגוי בה הגוי אדעתא דנפשיה קא עביד ומותר למכור לגוי בהמות וכן תרנגולי אע"ג דבוראי הגוי קונה אותם לסרסם ויש אוסרי בשניהם משו"ס דבגני נח מצווין על הסרוס ואם הישראל מוסר להם לסרודאי עובר משו"לפני עור לא תתן מכשול מיהו אם אינהו הקנה אות' מסרסם בעצמו רק נותנם לגוי אחר לסרס מותר לכ"ע שאין כאן לפני עור וגו' כל דבר שעושין לרפוא' או לשאר דברים אין בו משום איסור צער בעלי חיים ולכן מותר למרוס נוצות האווזות חיות ואין חוששין לצער בעלי חיים שהרי משום טובתן עושין שמוכות יותר מכל מקום יש נמנעין דחשיבה אכזריות גדולה.

הלכות אישות

נשים האסורות לכהן ודין אשת כהן וכו' סעיפים.

א כהן הדיוט אסור מן התורה בגרושה זונה וחללה שנא' אמור אל הכהנים וגומר ואשה זונה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאישה לא יקחו כי קדוש הוא לאלקינו וכן כתיב גבי כהן גיזול אלא שהוסף לאסור עליו האלמנה ולא התיר לו אלא בתולה כדכתיב והוא אשה בכתוליה יקח אלמנה וגרושה וגומר וחללה זונה לא יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה וכיון שאסרה עליו התורה גרושה שנתגרשה מבטלה בחייו גזר רבנן עליהם שלא יקחו אפילו חלוצה דרמיה גרושה שנתגרשה ג"כ מיבמה שהוא בעלה בחייו לפיכך אם עבר ונשא ספק חלוצה אין צריך להוציא דספיק' דרבנן לקולא אבל בגרושה אפילו ספק גרושה צריך להוציא דספק דאורייתא לחומרא וה"ה ספק זונה או ספק חללה דהו ספיק' דאורייתא ומוציאה ולא שנא נתגרשה מן האירוסין או מנהנישואין נקראת גרושה ואסורה לו מן התורה ואפילו ריח הגט פוסל ככהונה וכופין אותו להוציא היכי דמי ריח הגט כגון שאמר לה בעלה הרי את מגורשת מסני ואי את מותרת לכל אדם אע"ג שלא הותרה בזה הגט בעלמא אפ"ה פסולה לכהונה כגון אם היה בעלה זה שאמר לה כן כהן אסור להחזירה לו ואם היא ישראל ומת אח"כ אסורה לינשא לכהן אפילו להדיוט ולפינן זה מדכתיב ואשה גרושה מאישה לא יקחו והיא מאישה מותר הוא אלא ה"ק אפילו אינה גרושה אלא מאישה לבדו ולא הותרה לעלמא אפ"ה לא יקחו ואפילו לא נתגרשה אלא מחמת שיצא עליה קול של קידושין בעלמא ואע"פ שהוא ברור שאין ממש באותן קידושין ולא ניתן הגט אלא לחומרא בעלמא להפסיק הקול זהו נקרא ריח הגט מדרבנן ופסלה לכהונה אבל אם נתן לה בעלה גט על תנאי ולא נתקיים התנאי נעקר הגט מעיקרו ואינו פוסל לכהונה דאפי' ריח הגט לא פיקרי לפיכך יכול אפילו כהן לכתחלה לגרש את אשתו על תנאי ואלא נתקיים התנאי יוכל להחזירה.

ב קטנה שמת אביה ונתקדשה ומיאנה בכעלה מותרת לכהן שלא היו קידושיה קידושין בעודה קטנה ואם גירשה בעלה בעודה קטנה אף על פי שאינה צריכה לגט ואין נגט כלום דבלאו הכי היא יכולה לצאת כמיאן אפ"ה אסורה לכהונה מדרבנן דהא יצא עליה שם גרושה ואם אחר שגירשה החזיר בעודה קטנה ומיאנה בו מותרת לכהן שהמאן מבטל הגט ולא מבעיא החזיר' הוא אחר שנתגרש' ומיאנה בו דמותרת אלא אפילו ניסת לאחר אחר שנתגרשה בעודה קטנה ומיאנה בו מותרת לכהן ואף על גב דק"ל מיאן דחבריה לא מבטל גיטא דיריה היינו לענין שאם מיאנה בשני לא תחזור לראשון וטעמא דגזרו ביה רבנן משום דמכרת ברמיוותיו ובקיצותיו חיישינן דלמא אול ומשבש לה ועבד דמאנת בחבריה והרי ואיך נסיב לה אבל לענין להפירה לכהן דלויא למיחש להכי לא חלקו בין מיאן דחבר' למיאן דיריה ויש אוסרין דכיון דאמרו רבנן מיאן דחבריה לא מבטל גיטא דיריה לא פלוג רבנן ולכל מילי אמרו כן.

ג יצא קול פלוגי כהן גירש את אשתו והרי היא יושבת תחתיו ומשמשו אין מונ' אין אותה מידו דלקלא דבתר נישואין או אפי' לבתר אירוסין חיישינן אבל אם מת לא תנשא לכהן אחר ואפי' ניסת ה' דלגב דיריה היא קלא דקוד' אירוסין ואסור על דחיישינן לקלא קמא.

ד יצא קול פלוגי כהן פלוגי גט לאשתו אם קורין באותו מקום לנתינת הגט כתיבה אע"ג דלכתיבה לחודיה נמי קרי כתיבה הוי כאלו יצא הקול פלוגי גירש את אשתו שכיון שיצא הקול אמרינן ודאי משום דנתן לה יצא הקול להודיע שהיא מגורשת דאי לא נעשה אלא כתיבה לבד לענין מה הוציאו הקול פלוגי כהן כתב גט בו מ"מ אם הוא במקום שאין קורין לנתינת הגט כתיבה אין חוששין לקלא.

ה יצא קול על אשה פנויה שנתקדשה ונתגרשה חוששין לקול לאסר לכהן בד"א שיצא הקול סתם בלא אמתלא שלא נזכר בו שום צד לבטל הקדושין או הגירושין אבל אם הזכיר בו שום

צד לבטל כגון שיצא הקול שקדש על תנאי או גירשה על תנאי או שזרק לה קידושין או גטה ספק קרוב לו ספק קרוב לה הוי ליה קלא ושוברו עמו דשמי' לא נתקיים התנאי ולא הוי כאן קידושין או גירושין מעיקרא או שמא הוי הקידושין או הגט קרוב לו ולא הוי כאן קידושין או גירושין מעולם ואוקמינן לה אחזקתה ואין חוששין לקול זה לאסרה לכהונה שאם יצא אמתלא מיד בקידושין גלא בגירושין הרי אין כאן קידושין כלל ופשיט' שהגירושין אינם כלום ואם יצא אמתלא בגירושין ולא בקידושין חוששין לקול הקידושין לאסרה לעלמא חוץ מלאותו האיש שיצא הקול עליו ואין חוששין לקול הגירושין לאסרה לכהן ודוקא שיצא אמתלא עם הקול מיד שזרזו הקול שיצא ושוברו עמו אבל אם יצא הקול מתחל' ברור ולאחד זמן יצא האמתלא אינה מבטלת הקול כיון שחוקל כבר נתחוק נשאר' באיסורא ואין קול האמתלא מבטל אותו ודוקא בקול בעלמא אין הקול מבטל אבל אם אחר כך נתכרר שהיה הקול הראשון שקר מבטלין אותו אפי' לא היה שום אמתלא וכל קול שלא נתחוק בב"ד פי' כשיצא הקול בדרקו ב"ד אחריו ולא מצאוהו נכון או שאינו ברור כמו שמפורש לקמן סימן מ"ו אינו קול לאסור בשבילו ודוק' לקול גירושין וקידושין חיישינן שהם אסורים דאורייתא אבל אם יצא עליה קול חלוצה שהוא פסול דרבנן י"א דלא חיישינן לו לאוסר' לכהונה. ו כהן שנשא אחת מן הפסולות לו מחרימין אותו ומרדפין אותו בכל מיני הרדפות שאיפשר ומחרימין כל הגושים אותו ודוקא בכל בחומרות אלו עד שיגרשנה ואפילו אם יאמר לא ניהא לי להיות כהן ואוותר על קדושת כהונתי אין משגיחין בו דהא כתיב וקרשתו בעל כרחו.

ז כהן שגרש את אשתו לא תדור עמו כמכוי לפי שמכרי' ברמיוותיו וקיצותיו ושמא יבא לידי עבירה דכהן אסור בגרושה ואם היו דרים בשכירות או בחצר של שניהם היא נדחת מפניו ואם החצר שלה היא נדחה מפניה כמו שיתכארו דברים אלו על נכון בסימן קי"ט בע"ה.

ח איזו היא זונה שאסרה לכהן זו בת ישראל שנבעלה לאדם שהוא אסורה לו איסור השוה לכל בין איסור לאו בין איסור עשה וכל שכן אם נבעלה לחיבי כריתות ומית' ב"ד שאסורין משום ערוה כיצד כגון שנבעל' לגר עמוני ומאבי מצרי ואדומי כותי נתין וממזר פצוע דמא וכרות שפכה וכן יבמה שנבעלה לזר שהוא בלאו דלא תהיה אשה המת חוצה וכל חיבי כריתות ומיתות ב"ד שהם עריות שנאמרו בתורה בכלן נקראת זונה ודבר זה למדו רז"ל מקרא דכתיב וכת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקרשים לא תאכל ודרקו ז"ל דהא קרא מיותר הוא ולמאי אתא דאי כמשמעו לאסור בת כהן שנישא' ללוי ולישראל בתרומה ההוא מושבה אל בית אביה נפקא דכתיב וכת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה וגו' שפירושו ושבה אל בית אביה ותאכל בתרומה כדכתיב מלחם אביה תאכל מכלל דמעי' קרא' לא אכלה וכי תימא אי מהת' ה"א שאינו אלא עשה לכך כתב בתרומות הקרשים לא תאכל לעבור עליו בלאו לא איצטרך דכבר כתיב שני פעמים וכל זר לא יאכל קודש חדא לישראל וחדא לכת כהן שנשאת לזר לכהונה דהיינו ללוי או לישראל וא"כ כל זה הפסוק דוכת כהן וגומר מיותר הוא ודרשינן ליה הכי וכת כהן כי תהיה לאיש שהוא זר אצלה כלומר שנבעלה למי שאסורה להבש' לו ע"י אחד מן האיסורין שכתורה בין חיבי כריתות ומיתות ב"ד בין חיבי לאוין בין חיבי עשה דמדכתיב תהיה משמע אפילו נבעלה למי שיש לה קידושין בו דהיינו חיבי לאוין וחיבי עשה שקידושין תופסין לו בה אפ"ה היא בתרומת הקרשים' לא תאכל שנבעלתו פסלה מן התרומה אשכחן כהנת דכתיב וכת כהן וגומר ליה וישראלית מנלן מכת וכת פי' מדהוה יכול למכת בת כהן וגו' בלא וי"ו וכתיב וכת לרבות ליה וישראלית א"ג כוליה וכת יתיר' הוא דהא כתיב לעיל מיניה וכהן כי יקנה נפש וגומר ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו וכתו נמי בכלל ויליד ביתו היא והוי מצי' למכתב אבתריה וכי תהיה לאיש זר בת למה לי אלא לרבות ליה וישראלית אשכחן לתרומה לכהונה מנלן ק"ו מגרושה ומה גרושה שמוותרת בתרומה פיר' כשהיא בת כהן אפ"ה פסולה לכהונה זו שאסור' בתרומה אינו דין שאסורה לכהונה והקשו וכי מוזקין לעבור עליה בלאו מן הדין ותירצו גילוי מילת' בעלמא היא פי' ולא דמילף ילפינן לאו לכהונה בתרומה כלומר דנימא כמו דלענין תרומה עוברת בלאו ה"נ לענין נישוא' כהונה תעבור בלאו ותלקה אלא דממילא שמעינן כיון דאיפסלא לתרומה על ידו בעילת איסור איפסלה לכהונה דתרומה היינו קדושת כהונה וכיון שאסרה התורה מקדושת כהונה דלא תיכול בתרומה ע"י ביאת איסור שמע מינה דוונה חשבה רחמנא והרי היא בכלל זונה לא יקחו הנבעלת לגוי גם היא בכלל זונה תיחשב לאסור לכהונה הואיל ונאסרה בתרומ' כדכתיב לעיל סי' ד' סעיף ה' וכל הנפסלה לכהונה ע"י ביאת איסור אין חלוק בין נבעלת באונס בין כד' בין כמוד' בין בשוגג בין כדרכה בין שלא כדרכה ואפי' לא עשה... אלא העראה פסלה וטעמא הוא דשם זונה משמע שנבעלה כגנות אין חלוק בין באונס בין בשוגג בין כמוד' דהא ג"ל ביאת יזות הוא שהמאנס כגנות לזנות הוא ובין כדרכה

תופסין לו בה כגון גוי ועבד והייב כריתות ומיחול כ"ד וכן ימלא
 ונבעלת לאיש אחר דאיכא למ"ד שאין קידושין תופסין בה דכתיב
 לא תהיה אשת המת חוצה אין בה הויה אבל חייבי לאוין ועשה
 דתפסי בה קידושין אפילו חייבי לאוין דשאר בשר כגון אנטול
 אביו לבי יהודה דהוי בלאו דלא יגלה כנף אביו וכן נושא הלוצחו
 דהוי בלאו דלא יכנה דכיון שלא כנה שוב לא יבנה לא עשה
 וזנה כיון דקידושין תופסין לו בה .

י ככר אמרנו דלענין איסור כהונה אין חלק בין אונס לרצון
 דאפילו באונס מתקריא זונה לפיכך אשת כהן שנאנסה ונבעלה
 אע"פ שמשום אישות היתה מותרת לזרהא גבי אשת איש שנאנסה
 כתיב והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ה"מ אשת
 ישראל דלא נאסרה על בעלה כשנאנסה אבל אשת כהן נאסרה
 לבעלה משום כהונתו דבכלל זונה היא וצריך להוציאה
 יא וכל שכן דאשת ישראל שנאנסה ומת בעלה נאסרה
 לינשא לכהן דהא בכלל זונה היא .

יב אשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי או שגנתי ובא עלי אדם
 אחד או שבא עד אחד והעיד לו עליה שזנתה בין באונס
 בין ברצון אם היא נאמנת לו או העד נאמן לו וסמכה דעתו
 לדבריהם יוציא כתיב לצאת ידי ספק ואם אינו מאמין לדבריהם
 אינה אסורה לו שיוכל לומר איני מאמין לא לה ולא לעד האחר
 שאין דבר שבערוה פחות משנים ושפא עיניה נתנה באח' ועל
 סימן קט"ו וסימן קע"ז .

יג ואם מת בעלה זה אסורה לינשא לכהן אחר בעדות עצמה
 דהא שותיה נפשה חתיכה דאיסורא ואפי' נתנה אשת-לא
 לדבריה ואמרה לא אמרתי אלא כדו שיגרשני בעלי אינה נאמנת .
 יד כהן שקדש אשה בין גרולה בין קטנה ואחר זמן בא עליה
 וטען שלא מצא לה בתולים נאסרת עליו מספק שאין כאן
 אלא ספק א' שמה קודם קידושין נבעלה שמה אחר קידושין וספקא
 דאורייתא לחומרא ואין לומר נוקמא אחזקתה שהיא כשרה לכהונה
 ונימא דקודם קידושין זינתה דארברה אית לן למימר אוקמה אחזקת
 הגוף שהיתה בתולה ועכשיו הוא דנבעלה אבל ישראל שטען
 סענה זו לא נאסרה עליו שיש כאן שתי ספיקות חדא שמה קודם
 קידושין שמה אחר קידושין ואת"ל אחר קידושין שמה באונס שמה
 ברצון ואונס' מנתרת לנציאל ואין לומר דהא גבי כהן גם כן ישנן
 שתי ספיקות שמה קודם קידושין שמה אחר קידושין ואת"ל אחר
 קידושין שמה מוכת עין היא מוכת עין לא שכיח' ולא תלי' בה
 לפיכך קטנה שקדשה אביה לישראל פחותה מבת שלש שנים
 ויום אחד ובא עליה לאחר זמן וטען שלא מצא לה בתולים אע"פ
 שהיא אשת ישראל נאסרה עליו מספק שאין כאן אלא ספק אחד
 שמה באונס שמה ברצון וספק אחד באיסור דאורייתא לחומרא
 שאין לספק בה שמה קודם קידושין נבעלה בעוד היתה פחות מג'
 שנים ויום אחד וה"ל שתי ספיקות שאם היתה נבעלת פחות
 משלשה שנים היו בתוליה חוזרות .

טז אשה שקנא לה בעלה ונסתרה ולא שמתה או שקנאו לה ב"ר
 שאינה בת שתייה אפ"ה אסורה לכהן משום ספק זונה
 ואפילו אם היא אשת ישראל אסורה לבעלה בחייו ואם מת
 אסורה לבעול וגם לכהונה דתלתא ונסמאה כתיבי לאסורה לבעול
 ולבעול ולכהן .

טז אשה שיצא עליה שם מונה בעיר והקול היא שהיא מונה
 עם פסולים הפוסלים אותה מן הכהונה כגון גוי ועבד אין
 הוששין לה דשם פריצות בעלמא הוא דמפקי עלה שראוה ששוחקה
 עמדם בשוק וביעשו לה בין דדיה אבל אוקמינן לה אחזקת
 שלא נבעלה לו ואפילו הוציאה כעלה מביתו משום שעברה על
 דת יהודית או בעירי דבר מוכרז ומת קודם שנתן לה גם ה"מ
 זו מותרת לכהונה דאוקמינן לה אחזקתה דכשרה לכהונה
 יז פנויה שראוה שנבעלה לאתו והלך לו הבעול ואמר לה
 מי הוא זה שבא עליך ואמרה אדם בשר הוא הרי זו נאמנת
 ולא עוד אלא אפילו ראוה מעוברת אמרו לה ממי את מעוברת
 ואמרה מאדם כשר ה"מ זו נאמנת ותהיה היא ובהה מותרת לכהן
 דסמכינן אדבוריה דידה הואיל דזוב תהלי' כשרים אצלה כמו
 שיתבאר בע"ה במה דברים אמורים כשרים המקום שנבעלה בו
 פרישת דרכים או בקרונות שנשדוה שהכל עובדים שם והיה רוב
 העובדים שם כשרים ורוב העיר שפירש אל העובדים ממנה גם
 כן כשרים שיש כאן תרי רובא שהחכמי' מצלה עשו ביהושע ונתן
 רוב העובדים לכהן קשום רוב העיר לכהן רוב העיר לאו רוב
 מעליא הוא משום שהיא רוב הקבוצה המיעוט כמו שיתב' בסמוך
 לפיכך גזרו רוב העובדי' ג"כ לכהן הוציאו שני רובים אבל אם היו
 רוב העובדים פוסלים אותה כגון שהם גוים או ממזרים ויציא אף
 על פי שרוב המקום שבאו ממנו כשרים או שרוב רוב אנשי המקום
 פוסלים אף על פי שרוב העובדים שם כשרים הוששין לה ונאמר
 אלמי שפוסל אותו נבעלה ולא תנשא לכהן לכתחלה ואם נשאה
 לא תצא וי"א דבאומדת לכשר נבעלתי ככשרין לכתחלה אפי'
 בחד רובא ובדיעבד מכשרין אפי' ברוב פסולים יח רמב"ם

כדרכה ובין שלא כדרכה ממשכני אשה ילפינן לה משכני לשון
 רבים למדנו שתי משכנות יש באשה כדרכה ושלא כדרכה וההוקשו
 להרדי כל היכא כדרכה חייבת שלא כדרכה נמי חייבת והעראה
 דמיקרי ביא' ילפינן לה מדכתיב גבי גדה ואיש אשר ישכב את
 אשה דזה וגלה את ערותה את מקרה הערה מכאן להעראה מן
 התורה אשכחן גדה שאר עריות מניין אמר קרא כי כל אשר
 יעשה מכל התעבות האלה ונכרתו וגו' הוקשו כל העריות כולן
 לגד' דנר' גם כן כתיבה בפרשה מה נר' בהעראה אף כל בהעראה
 אשכחן עריות שהם חייבי כריתות ומיתות צבית דין חייבי לאוין
 מנלן מדגלי דחמנא שכבת זרע גבי הבא על שפחה חרופה
 שהיא שפחה כנענית המאוסה לעבר עברי שמתר
 בה כדכתיב אל אדוניו יתן אשה שחייבה את הבא עליה באשם
 וגלי בה דלא מייית משם עד שיגמור ביאתו בה דכתיב שכבת
 זרע מכלל רבשאינה חלופה שהיא בלאו בעלמ' ולא יהיה קדש וכן
 שאר חייבי לאוין כגון ממזר כו' מחייבי בהערא ואין לומר אדרב'
 מדגלי דחמנא העראה בחייבי כריתות כמו שאמרנו מכלל
 דחייבי לאוין בגמר ביאה דאם כן לשתוק קרא משכבת זרע
 דשפחה חרופה ואנא ממילא ידעינן שהיא כשאר חייבי לאוין בגמר
 ביאה אלא למעוטי שאר חייבי לאוין דשון בכל אתא כמו שאמרנו
 חייבי לאוין דכהונה שאינו שון בכל מנלן אתיא קוחה קוחה פי'
 כתיב גבי חייבי לאוין דכהונה לא יקרו וכתיב גבי חייבי כריתות
 איש כי יקח את אחותו מה התם אפילו בהערא אף הכא גמי אפי'
 בהעראה חייבי עשה מנלן אתיא ביאה ביאה פי' כתיב גבי חייבי
 לאוין לא יבא ממזר וכתיב גבי חייבי עשה דור שלישי יבא וגומר
 מה חייבי לאוין בהעראה אף חייבי עשה בהעראה וכלא חתיב
 דור שלישי יערה הא דור שני לא יערה ומרחיב ככלה האסורה
 דידהו בהעראה מפני שנקראת ביאה ה"ה לענין לעשותה זונה
 לפוסלה לכהונה נמי מיקרי ביאה והעראה זו ר"ל הכנסת עטרה
 וי"א זו נשיקת אבר רצה לומר הגושק באבר במקום התשמיש
 ויש להחמיר .

טז ודוקא שהיתה הנבעלת בעת הביאה האסורה מבת שלש שנים
 ויום אחד ומעלה ויהיה הבעול מבין ט' שנים ויום אחד ומעלה
 דהכי קים ליה לחז"ל הל"מ דכפחות מכאן אין ביאתו ביאה לכל
 שאין היא טועמת טעם ביאה קודם שלש גם אפי' גזולה הנבעלת
 לפחות מבין ט' אינה טועמת ממנו טעם ביאה לפיכך אין ביאתו
 נקראת מבין ט' ביאת זנות מיהו גירת ומשותרת אפי' בתגירו
 ונשתחררו פחותות מבת שלשה שנים ויום אחד חשוכות כוונות
 ואסורת לכהונה מפני שהגנים שטופי זמה הם ובניהם ילדי זונות
 המה ונקראו זונות אפילו בלא בעילות איסור הנרבעת לכהונה
 אע"פ שאם הוא בעדים והתראה היא כסקילה אינה נקראת זונה
 ואינה אסורה לכהונה וילפינן לה מקרא דכתיב לא תביא אתנן
 זונה זמחיר כלב וגומר ואמר חז"ל אבל אתנן כלב ומחיר זונה
 מותרין פי' שאם אמר אדם לוונה הילך טלה זה והבעלי לכלבי
 זמחיר זונה שהחליף זונה כמלה מותרין למזבח שנאמר גם שניהם
 יצאים ולא ארבע זמחירי דחמנא אתנן כלב ש"מ נבעלת לכלב לאו
 דבה מיקריא הבא על הגדה אף על פי שחייב עליה כרת לא עשא'
 זונה אפילו מדרבנן ואינה אסורה לכהונה וילפינן לה מדכתיב
 אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח וכתיב ולא יחלל
 זרעו בעצמו ודרשין אלה למעוטי גדה כלומר כהן שבא על אלה
 אף על פי שאינו אלא איסורי לאוין זרעו מחולל אחריו אבל הבא
 על הגדה אף על פי שהוא איסור כרת אין זרעו ממנה חלל וכיון
 שאין זרעו ממנה חלל גם היא לא נאסרה לכהונה ואין להקשות
 לפי שיטתנו בת גר עמיני ומואבי מישראלית תוכיח שהיא כשרה
 ואמה פסולה כדלעיל סימן ד' סעיף ה' דחתם הבעול הוא זר אצלה
 מעיקרא שהרי אסור לכא בקדמ' מה שאין כן בגדה וכת' שאר חייבי
 לאוין כגון נעשה פצוע דכא וכרות שפכה וכיוצא בהם יוכיח שאין
 זרים אצלה מעיקרא ופוסלים את האשה בכיאה ונימא אף גדה כן
 איכא למפרד מה לשאר חייבי לאוין שפוסלין זרעם מש"כ בגדה
 וכ"ת נימא נבעלת לגר עמוני יתח' שבתה כשרה והיא פסולה
 ונילף מביניהו דשאר חייבי לאוין ומגר עמוני דלא ראי זה כראי
 זה כו' להצד השוה שבהן שביאתן ביאת איסור ופוסלין את הנבעלת
 אף אני אביא גדה אכא למפרד מה להצד השוה שבהן
 שכן פוסלין זרעם שגם הגר עמוני פוסל זרעו הזכרים אבל גדה
 שאינה פוסלה זרעו גם היא כשרה נ"ל הנבעלת לחלל אע"פ
 שאינה אסורה להנשא לו דהא אין הכשרות נזירות על הפסולים
 שבהנה אפילו הכי בעילתו פסלה אותה מן הכהונה ואסורה לכהן
 משום חללה וטעמא דכיון שזרעו ממנה חלל כגון אם ילדה בת
 אותה הבת אסורה לכהונה משום חללה שהיא זרע החלל ולא
 יחלל זרעו כתיב גם היא נעשית חללה ופסולה לכהונה שלא מצינו
 בשום מקום שהיא הזרע חלל והאם כשרה פניה שזנתה אע"פ
 שהפקודה עצמה לצנות והיא במלקות מלאו דלא תהי' גרושה
 לא געשויה זונה בכך דהא מתרת להינשא לו לאותו שנבעלה לו
 ואינה אסורה לכהונה עיין לעיל סימן ד' סעיף י"ג לבסוף וי"א
 שאין נקראת זונה לאסר לכהונה אלא הנבעלת למי שאין קידושין

השכא' אחריה והרי היא שכי' לפנינו כיד אדוניה לא תצא מהתורה הראשון ומשמרין אותה עד שתפדה .
 ו אם באו אחר כך עדי המטמאה אפי' יש לה כמה כנים תצא ודוקא שבאו שני עדי מטמאה אבל עד אחד אינו כלום ולפיכך אלא אפילו אם בא העד אחד מתחלה קודם שהתירוה והיא מכחישתו ואומרת אמת הוא שנשכתי אבל מהורה אני נאמנת מנו דאי בעי אמרה לא נשכתי אבל אם יש שם שני עדים שנשכתי קודם שהתירו' והיא אומרת נשכתי ומהורה אני אינה נאמנת עד שיעיד עליה עד אחד שהיא מהורה .

ז היו עליה שני עדים שנשכתי ועד אחד מעיד שנטמא ועד אחד מכחיש אותו ומעיד לה שהיא מהורה ולא נתייחד עמה גוי משנשכתי עד שנפדת אפילו זה שמעיד שהיא טמאה הוא עד כשר וזה שאומר . שהיא מהורה הוא פסול או עבד או פתחה הרי זו מתרת דכיון דבשכוביה האמינו חכמים עד אחד להקל ואפילו עבד ואפילו שפחה כל מקום שנאמן בו עד אחד הרי שניה כשנים ואין דברי האחד שכנגדו שאומר שהיא טמאה עומדים במקום שנים מיהו י"א שאם היא עצמה אומרת שהיא טמאה נאמנת כנגד עד אחד ואינה נאמן כנגד שנים לאפקועי עצמ' מבעלה ולשווייה נפשה חתיכה דאיסורא על בעלה .

ח האב שאמר על בתו שנשכתי ופדיתה אינו נאמן לאוסרה בין אם היא גדולה בין אם היא קטנה והיא אם אמר שנבעלה בעילת איסור שאינו נאמן שלא האמינתו התורה לאוסרה אלא בעניני אישות כגון שיוכל האב לומר על בתו כעורה קטנה או נערה קדשתיה לפלוני זה שהרי יש בידו לקבל קדושין עליה בלא דעתה ואם אמר קדשתיה לפלוני זה הרי הוא מתיירא לאותו פלוני ואוסרת על כל אדם בזה האמנתו התורה דכתיב את בתו נתתי לאיש הזה אבל לא לפוסלה משום גזות .

ט אשת כהן שנאסרה עליו משו' שכויהה היאיל ולא נאסרה עליו אלא מספק מותרת לדור עמו בחצר אחד ובלבד שלא יתייחד עמה אלא שיהיו תמיד בחצר עמוס בניו ובני בתו לשמרו .

י האשה שנחבשה בירי גוים על ידי ממון מותרת אפילו לכהונה שכיון שמשום ממון שחייבת להם חבשה מותרת להפיקה לצות שלא יפסידו ממנו ע"י שעשו שלא כיון ודוקא שחייבת להם ממון שהלוו לה שיראים להפסיד ממנו אבל אם תפשוה מפני שרצו' ממנה ממון שיפדוה בה ואתה חייבת להם כלים אסורת לכהן שכיון שאינם מפסידים ממון מכיסם לא אכפת להו וחיישינן שמא הפקידה לזנות ואנסוה כמה דברים אמרים בזמן שיר ישראל תקיפה על הגוים והם יראים מהם אז מתייראים להפסד ממנו אם יעשו שלא כיון אבל בזמן שיר הגוים תקיפה אפילו נחבשה ע"י ממון שחייבת להם כיון שנחבשה בדרשות דייני גוים נאסרה שאינם יראי' להפסד ממנו אפילו יתנו בה הפקר שלא כיון . אלא א"כ מיעד לה עד אהיה שהיא מותרת כמו בשכוביה ואם נחבשה על ידי נפשית בכל ענין אסורה לכהונה דשמא אנסוה וי"א דעל ידי נפשית נאסרה עליו אפילו לבעלה ישראל רחיישינן שמא נתרצית להם ונבעלה ברצונה כרי שתמצא חן בעיניהם שלא יהרנה ודוקא שנחבשה מחמת עצמה שהעלילו עליה עסק חיוב מיתה אבל כיושבת חבושת מחמת בעליהן אינן אסורות שאינה מתייראות לנפושם ברא' כ"ו שלא נגמר דין בעלה למתה אבל אם נגמר דין בעלה למית' חוששת פן ימיתוה תחת בעלה ויקחו נפשה תחת נפשו ומחמת יראה נתרצית להם ואסורה אפילו לבעלה וי"א תחת זמן שהיא סבורה לחיות ע"י פדיון ומצפה שיפדה ולחזור דכל בעלה אנה אסרת עצמה ברצונה שאינו חוששת פן ימיתוה שאומרת לא יאנסני שלא יפסד דמי פדיוני ומותרת לבעלה אף על פי שחבושה מחמת עצמה ובשעת הזעם והרג רב בר מינן התירום רבותינו לבעליהן ישראל ולא אסרום אלא לכהונה חדא שסמכו על סברא ראשונ' ועו' ג'ל שמפני שהיו שם נשי' הרב' שנחבשו אמר' סבר'הו'א שלא נבעלו רוב' מפני שרוב בנות ישראל צנועות הן ואינן מוסרי' עצמן אם לא באונס גדול ואפי' למית' מוסרת עצמן כרי שלא להטמאות ואת'ל נבעלו רובן שמא באונס ולא נתרצו והיו כמי ספק ספיקא והתירוה לכו' אפילו לי"א אבל כחד או כתרתי נשים או יותר אמרינן ודאי נבעל דורמת סוסים ודמת ואין כאן אלא ספק אחד שמא באונס שמא ברצון וספיקא דאורייתא לחומרא ואסורות אפילו לבעליהן ישראל לפי סברת הוי"א ולסברא ראשונה אפי' בארת היו ס"ס באחת ישראל חדא שמא נבעלה שמא לא נבעלה ואת'ל נבעלה שמא באונס לכך מותרת לבעלה ישראל אבל באשת כהן אין כאן אלא חר ספק שמא נבעלה שמא לא נבעלה ואם נבעלה אפילו באונס אסורה לפיכך אסורה לבעלה כהן דספיקא דאורייתא לחומרא ויש להחמיר בנשים מועטות כדעת הוי"א ובשעת שפיות הקדרים שהיתה בעו'ה מקרוב במדינת יבנה נדו' בי"א האחרונים שכיון שהיא סבורה שיפדה אינה מוסרת עצמה ברצונה והתירוה לבעליהן ישראלים ואם נחבשה בירי גוים אפילו ע"י נפשות והורגים נכנסים ויוצאים אצלה שריגן לבעלה

יא אשה שנבעלה בעיר או שנבערה בעיר אפי' לא היה שוכן שם אלא גוי אחד או חלל אחד ועבד וכיוצא בהם מי שפסול איתה כביאתה הרי זה לא תינשא לתתלה לכהן אפי' היא אומר' לכשר נבעלתי שאין כאן רוב דכל קבוע כמחצ' על מחצה דמי וספק דאורייתא לחומר' מיהו אם נשאת לא תצא היאיל והיא אומרת לכשר נבעלתי והרוב מסייעה אע"ג דקבוע היא לא מחמירין כולי האי להוציא'התה אלמית או חרש' שאין יכולין לשאול את פיה קטנ' או שאמרה אני יודע' למי נבעלתי או שהיתה שומה שאינה מכרת בין כשר לפסול הרי זו ספק וזנה ואפי' ניסת לכהן תצא היא כמחצה על מחצ' דמי אא"כ היו שני רובין המצויין בעיר כשרים כגון רוב העיר כשרי' ורוב שירות העובדים שם ממקום אחר הם ג"כ כשרי' או לא תצא אבל לתתלה לא תנשא אפילו בשני רובים וי"א שאפי' נתעבר' בעיר אפי' אין שם אלא חד רובא אם הלך הבעל אליה ויש לומר כל דפריש מרובא קא פריש תנש' לכהן אפי' לתתלה אם אומר' לכשר נבעלתי ואם היתה אלמית או חרשת' שאין יכולין לשאול את פיה ויש שם שני רובין גם כן תנשא לתתלה דכיון שהלך הוא אליה אמרינן כל דפריש מאחד מתרי רובא קפריש ואם הלכה היא אליו שנשארה הוא במקומו הרי קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצ' דמי ואפי' בתרי רובא לא תנש' לתתלה וכדכתבינן לעיל ואם הוא סתמא שאין ידוע מי הלך למי אוליג' ג"כ לקולא בתרי רובא ותנשא אפי' לתתלה שכיון שזמן הדין אפי' כחד רובא סגי אלא משום שמעלה עשו ביהוסין החמירו כל היכא דלא ידעינן אוליג' קקולא הכהן שבא על פגיו' וילדה ממנו בן ושניה' כפניו ומורים בדבר הכן כשר לכהונה דכיון דשניהם מורים זרעו אחריו קרינן ביה ואין אמרים מדאפקר' נפשה גבי בעל זה אפקרה נפשה גמי גבי עלמא אם לא כמפקרת ואף על גב דסתם פנויות בזמן הזה בחזקת נרות הן שאינן מוכלות והוי הולד מחייבי כריתו' דבעל גדה צברת הא אמרינן לעיל דילפינן מאלה אתה עושה חלל ואי אתה עושה חלל מנדה :

ז דין אשה שנשכתי ואיזה נקראה חללה ובו כ"ג סעיפי' .
 א שכויה שנשכתי יתירה מכת ג' שנים ויום אחד אסורה לכהן מפני שהיא ספק זונה שטא נבעלה לגוי וספקא דאורייתא לחומר' ואם יש עדים ואפילו עד אחד שהיה עמה ולא זו ממנה ומעירה שלא נתייחדה עם הגוי' בשכיתיה אין אוסרין אותה לכהונה ואפי' עבד ואפילו שפחה ואפילו קרוב נאמנים לעדות זו ואפילו הנשים שאין נאמנות בעדות אשה שמת בעלה כגון חמותה וצרתה כו' נאמנות לעדות זו דהתם חיישינן שמא סכוונת לקלקלה מה שאין שייך הכא וקטן אינו נאמן ואם הוא מסיח לפי תומו אפי' בנה נאמן וכיצר' מסיח לפי תומו כההוא מעש' דקטן אחד שנשבה עם אמו ובא והסיח לפי תומו ואמר נשכינו לבין הגוים אני ואמי יצאתי לשאוב מים דעת על אמי ללקוח עצמי ודעתי על אמי והשיאו אותה חכמים לכהן על פיו וי"א דקטן נאמן אפילו במבוא להעיד הכשבויה הקילו .
 ב אבל היא ובעלה אין נאמני' שאין אדם מעיד על עצמו ואם על גב שהיא נאמנת על עצמה לומר מת בעלה ומשיאין אותה היינו משום חוקי' שהחמרתה עליה בסופה מה שאין שייך כאן ובעלה כגופה דמי ואפילו מסיח לפי תומו אינו נאמן רחיישינן שמא אערומי קא מערים להראות עצמו כססיל'ת ואינו אלא מתכוין לן שפחתה לא תעיד לה דאימתה עליה אבל שפחת בעלה מעירה הן ושפחתה כמי אם היתה מסוּחה לפני תומה נאמנת וגוי פסול לעדות שכויה ואפילו מסיח לית אינו נאמן אף על גב שנאמן לעדות אשה להשיאה היינו כמו שכתבתי למעלה גבי ידיה משום דאשה דיקא ומינסבא מתוך חומר' שהחמרתה עליה כסופה כמו שיתבאר בע"ה מה שאין שייך כאן . ויש מקילין אף בזה וכן עד מפי עד מלי'ת נאמן להקל ולא להחמיר היו השביות שתים וכל אחת מעירה על חברתה נאמנת ולא חיישינן לגמלין דכולי האי לא עבדו .
 ג כהן שמעיד על השכויה שהיא מהורה לא ישאנה חיישינן שמא יעניו נתן כהן ואם פדאה והעיד בה ישאנה שאלו לא ידע שהיא מהורה לא היה נתן כהן מעותיו .
 ד אשה שאין עליה ע"י שנשכתי ובאת לפנינו ואמרת נשכתי ומהורה אני נאמנת ע"י . שאסר הוא הפה שהתיר דהא אי בעי אמרה לא נשכתי ואפילו היה שם עד אחד שמעיד שהיא שכויה היא נאמנת לומר מהורה אני אפילו היא אומרת יש לי ערים שמהורה אני אין צריכין להמתין עד שיבאו עדים אלא מתירין אותה מיד שבשכויה הקילו .
 ה ולא עוד אלא אפילו יצא עליה קול שיש עליה עד' מומאה מתירין אותה על פיה התירוה ואחר כך באו עדים שנשכתי אפי' לא נשאת עדיין תנשא שכיון שהתירו' להגשא על פי עצמה והרי היא עדיין בחזקתה שלא נטמאה לא תצא מהתורה הראשון והיא עוד אלא אפילו לא התירוה בית דין אלא שנשאת עצמה בפני ב"ד ולא נצטוו בה אף על פי שבאו עדים שנשכתי הקילו בה להשאירה כשנשכתי על פי עצמה ולא עוד אלא אפילו אם אחר שהתירוה נכנס

שנים ימים אחד ומעלה והנבעלת מבת שלש שנים ימים אחד ומעלה שבפחות מכאן אין ביאתו כביאה כמו שנתבאר למעלה ודוקא כביאה הוא מחלל אותה דלא יחלל זרעו כתיב חלול המביא לידי זרע קרי חילול אבל כהן שקרש אחד מאיסורי כהונה ונתארמלה או נתגרשה מן האירוסין לא נתחללה בכך אבל מן הנשואין אף על פי שלא נבעל נתחללה שכל נשוא כחזקת בעולה היא אף על פי שנמצאת בתולה שמא הערה בה .

יד ודוקא האשה מתחללת מביאת איסורי כהונה כמו שאמרנו אבל כהן שבא על אחת מאיסורי כהונה אף על גב שעבר עבירה לא נתחלל הוא בכך מכהונתו דלא יחלל כתיב הוא מחלל לאחרים רצה לומר אותה ואת זרעו אבל הוא אינו מחולל .

יז וכהן שבא אפילו על אחת מכל העריות לביע או על יבמה לשוק שאין קידושין תופסין בה למי' ונתעברה ממנו כאותה ביאה ראשונה אין הולד חלל שאין זה מאיסורי כהונה אלא מאיסורים השוין בכל ישראל לפיכך לא הוי אלא כמו שבא עליה ישראל הפסול לה בערה או ביבמ' לשוק אבל עשה אותו וזה כביאה זו ואם אחר כך חזר וביא עליה הוא או כהן אחר הולד גם חלל דהא היתה זונה ע"י הביאה הראשונה ונתחללה לכהונה אבל כהן הבא על הגיורת והמשוחררת אפילו נתעברה מביאה ראשונה הולד חלל דהא ק"ל דבחזקת זנות הן ומאיסורי כהונה הן כמו שכתבנו למעלה .

יח וכהן שבא על הגדה אף על גב שהיא כבדת הולד כשר לכהונה ואינו חלל כריליפנימאלה סאלה אתה עושה חלל ולא מנדה כמו שכתבנו למעלה .

יט חלל שנשא כשרה הולד ממנה חלל וכן בן בנו וכן בן בנו עד סוף כל הדורות כולם חללים דהא מתייחסים אחריו שהוא חלל וזרעו אחריו חלל וכן אלו ילדה בת אסורה לכהונה וכן בת בנו ובת בן בנו כולם אסורים לכהונה אבל אם אותה הבת נשאת לישראל וילדה ממנו בת אותה הבת מתייחסת אחר אביה וכשרה לכהונה שישארל שנשא חללה הולד כשר וילפינן לה מנ"ש דבעמינו בעמינו נאמר כאן לא יחלל זרעו בעמינו ונאמר להלן לא יטמא בעל בעמינו מה להלן זכרים אף כאן זכרים ולא נקיבות פ"י מה להלן לענין טומאה הזכרים הותרו עליה ולא נקיבות דכתי' בני אהרן ולא בנות אהרן אף בפסולי חללות זכרים נפסלות ולא נקיבות ואין להקשות אם לן בת כהן נרול מאימנר תשתי יוכן כתר גרושה מכהן דריוט תשתי או בת החלל עצמו תשתי דהא כבר אמרנו מדכתבין לא יחלל זרעו ולא כתיב בנו זרעו מחולל בין זכר ובין נקבה ואין לומר בת בנו תשתי דהא כבר כתיב זרעו הקיש זרעו לו כלי דהא במלת זרעו הוזכרו האב והבן והקיש להדדי מה היא בתו פסולה אף בנו וה"ה בן בנו עד סוף כל הדורות בתו פסולה ואם כן זרעו דבעמינו עמו עליו על כרחך להכי אתא לישראל שנשא חללה וילדה לו בת שלא תהא אותה הבת חללה כאמה אלא תשרי לה אחר אביה וכשרה לכהונה .

כז גוי ועבר הבא על בת ישראל וילדה ממנו בת אף על פי שהיא כשרה לישראל כרילפינן לעיל מבי יסיר את כנך מכל מקום פגומה היא לכהונה מק"ו דבן אלמנה מנ"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום לכהונה זו שאיסורה שוה בכל לא כל שכן כדכתבנו לעיל והא נתחללה ג"כ כביאתו כרילפינן לעיל מכת כתב כי תהיה אלמנה וגרושה וגומר מי שיש לו בה גירושין יצא גוי ועבר שאין לו בה אלמנה וגירושין .

כח כהן שנשא גרושה שהיתה מעוברת בין שהיתה מעוברת ממנו כבר וגירשה וחזר ונשאה בין שהיתה מעוברת מאחר וילדה אחר שנעשית חללה הולד כשר לכהונה שהיא היתה הוררת בקדושה ואשת כהן שיצא עליה קול שזינתה תחתיו קודם שנתעברה ואח"כ נתעברה הולד פגום לכהונה וחלל הוא אף על גב דגבי אשת ישראל הולד כשר ויתליגן הולד ברוב בעילות ורוב בעילות אחר הבעל באשת כהן הולד פגום ממ"נ שאם נתעברה מן הנחשור הרי הוא ממזר ואם נשדינן ליה ברוב בעילות ואחר בעלה כהן הרי הוא בן חללה שנתחלה לכהונה בזנות מן הראשון .

כט חלוצה אסורה לכהן מדרבנן כמו שאמרנו למעלה לפי' אם בא עליה היא חללה מדבריהם גם הולד חלל מדבריהם ודוקא חלוצה שאיסורה מדבריהם היתה דוקא והיא כמו איסורי כהונה אבל כהן שבא על אחת מהעניות שהן גם כן אסורות מדבריה האיל ואיסורה היתה ג"כ כמו שנבי ישראל לא גזרו על הולד גם גבי כהן היא כשרה ולא נתחללה וזרעו ממנה כשרים ו כהן שנא על ספק זונה או על ספק גרושה או ספק חלוצ' הרי זו ספק חללה וילדה ספק חלל ונותנים עליו חסדי כהנים וחסידי ישראלים אינו אוכל בתרומה שמא ישראלים ואינו מוטא למתים שמא כהן הוא וכן אינו נושא אשה אלא הראיה לכהונה ואם אבל תרומה או נטמ' או נשא גרושה מביא אותה מביא מדרות מדרבנן וכן הדין כחלל של דבריהם אבל הודא חלל של תורה הרי הוא כזר ר"ל בישראל לכל דברין נושא גרושה ומטמא למתים שנ"א הכהני בני אהרן אע"פ שהם בני אהרן אי' מזהירים על כל מה שנא' בפרשה אלא כשהם כהנים ראוים לכיתונם .

בא כתיב

למדת'י מצני היהודים היוצאים וכלנמים אצלה ישראל שנשאתה הוי' ואשתו וחזרו בהן אשתו מותרת לו ולא חיישין שמא זינתה תרלו ו אפילו בעיה כהן מפני שהוא משמרה אבל אם היא משמרה לכהן אסורה לבעלה אפילו ישראל אם לא שיש לה עד אחד שלא זינתה כמו בשבויה ויש מקילין ואומרים דלא חיישין שמא זינתה כיון שהיתה ברשות עמה ובשעת השמך שהמירו דתם מחמת אונס יחזרו בהן לאחר שעבר האונס יש להקל ולהתירן ואפ"ל בעליהן כהנים . ואם אשה נדרה עצמה להמיר ולכסוף לא המירה וחזרה בה מותרת לבעלה לביע שכל זמן שלא המירה אינה מונה דעדיין היא עצמה מסופקת אם תישאר אצל בעלה ויודעת שאם תונה תיאסר עליו ויראה לזנות שמא יודע לבעלה ואשה שנתיהרה עם גוים אפילו שאינה חייבת להם ממון אפילו בזמן הזה שירם תקיפה אין איסרין אותה על הייחוד שהרי אינה מסורה בידם כמו נחבשה אע"פ שעשה שלא כדת ואפילו יצא עליה קול של גזת כל קלא דבתר נשואין לא חיישין לאוסרה על בעלה מיהו אם נתייחדה לשם זנות וצ"ל להחמיר .

לא עיר שבאה במצור ונכבשה אם היו גוים מקיפים את העיר מכל רוחותיה כדי שלא תמלט אשה אחת עד שיראו אותה ותיעשה ברשותם הרי כל הנשים שבתוכה בשבויות ופסולו לכהונה אפי' אומרת טהורה אני שאינה נאמנת על עצמה כשבויה דחיישין שמא נבעלו לגוי בעל כרחם אם לא קטנות שהם פחותות מבנו' שלש השנים ימים אחד ואם היה איפשר שתמלט אשה אחת ולא ידעו בה או שהיה בעיר מחבואה אחת אפי' אינה מחזקת אלא אשה אחת הרי זו מצלת כל הנשים שבעיר ביצר מצלת שכל אשה שאמרה טהורה אני נאמנת ואף על פי שאין לה עד שמתוך שיכול לומר נמלטתי משבכבשה העיר או במחבואה הייתי ונצלת נאמנת לומר לא נמלטתי או לא נחבאתי ולא נטמאתי והא היתה אומרת נמלתי או נחבאתי וטהורה אני היתה נאמנת מס"ס חדא שמא האמת עמה שנמלטה או נחבא ואת"ל לא נמלטה ולא נחבאה שמא לא נבעלה במה דברים אמורים בגזר של אותה מלכות שרוצים להתיישב בעיר ואין יראים או תקיף עליהו יצריהו הואיל ויש להם פנאי לבעול לפיכך חוששין שמא בעלו אבל גזר של מלכות אחרת שפשטה לגל ושטף ועבר לא נאסרו הנשים מפני שהם פרוזין בעמקם לשלול שלל ולבזו בו ולכרוח או יראים פן יבאו עליהם ויתפשו ואע"פ דתקיף עליהו יצריהו אין להם פנאי לבעול דהמדת השלל גוברת ואם שבו נשים ונעשו ברשותן אע"פ שרדפו אחריהן ישראל וצילוי אותם מידם אפי' הן אסורות ויש חולקים ואומרים שאף בגזר של מלכות אחרת אסורות .

לב כתיב גבי כהן גדול אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח וגומר ודוקא רז"ל גרושה וחללה זונה גבי כ"ג למה לי דהשתא לכהן הדיוט אסורין לכ"ג מבעיא דהא מהדיוטות כבר נאסרו עליו ואטו משום שנעשה כ"ג הותרה לו וכי מגרעא גרעא קדושתו והנה מה שתרצו על גרושה וזוהתאין כאן מקומו ועיין שם פ"י ע"ש יוחסין אך חללה כך תרצו לומר לך שאין חללה אלא מאיסורי פגומה והבי פירשהו כיון שכתב התורה גבי כהן הדיוט אשה אינה וחללה לא יקחו וגומר הרי הקדים זונה לחללה וכאן גבי כ"ג כתב אלמנה וגרושה וחללה זונה וגומר הקדים חללה לזונה וכתב גבי אלמנה וגרושה ויהי לך שאין איסור חללה אלא דמאי דאיסור אלמנה וגרושה מה אלמנה וגרושה אין יסורין אלא גבי כהנים ה"ג אין האשה נקראת חללה אלא מביאת איסור כהונה ולא מביאת איסור הנהוג אף בישראל לאפוקי איסור זונה שנוהג אף בביאת איסור בישראל כמו שכתבנו למעלה שכל שנבעלה ביאת איסור בישראל כגון ממזרת נתין וכל חייבי דלאווין ועשה וחייבי עריות בכלול נק את זונה דהא ביאת זנות הוא לפיכך אצטרי אזיה דהא חללה אין חללה אלא שנבעלה או שנוגדה מביאת איסורי כהונ' כגון כהן הדיוט שבא על הזונה או על הגרושה או כהן גדול שבא עליה או על האלמנה או שנשא בעולה זבא עליה והוליד ממנה ליש הליב ממנה ככהן הוא שבא עליה תחלה או בא עליה אחר כך כהן והוליד ממנה הולד חלל ליש הוא זכר או נקיבה מדרכתיב גבי כהן גדול ולא יחלל זרעו ולא יחלל בנו ש"מ דרעו מחילל בין שהוא זכר בין שהוא נקיבה ואחר כך ילפינן כהן הדיוט מנ"ג בג"ש כתיב הבא גבי כ"ג זונה שהוא מיותר ומופנ' וגבי כהן הדיוט גם כן כתיב זונה אף על פי דהתם אינה מיפנה דאצטרך לגופה מכל מקום כיון דמפנ' מצד אחד ילפינן להו מהדדי מה כאן גבי כ"ג זרעו מאלו הפסולות חולין אף כאן גבי כהן הדיוט זרעו מאלו הפסולות חולין והיא עצמה נתחללה כביאתו מרכתיב יחלל ועיקר חילול הנאסר כאן ביאת עצמה קשטע כלומר מה שהיה כשר נתחלל על ידי ביאה זו והיינו היא אבל הזרע מחולל מעיקרו הוא שלא היה כשר מעולם ואין זה לשון חילול אף על גב שזרעו גם הזרע מחולל מן הכהונה מדרכתיב זרעו מכל מקום עיקר לשון לא יחלל עליה קאי ומשהערה בה נפסלה כמו שאמרנו למעלה מקרא שכל הפסולות מפסלי בהעראה ונפסלה בני שבא עליה בשונג בין במזיד בין באונס בין ברצון דילפינן כולוה מלשון זונה שמשמע בין בין בשונג בין במזיד בין . והוא שיהיה כהן הבעל מבין י'

השלישית דלא שייך למימר גמי איש דקטלן הוא ומול שול גורם שנשוי מתנת ומעמא נ"ל דבשלמא באשה שפרנסת' תלויה בבעלה שהוא צריך לפרנס' מפני שהוא כלואה בבית ואינה יכולה להתפרנס אלא על ידי בעלה וחיי הבריות ופרנסתם כבר יענה שאליו כמול למאמר חז"ל בני חיי ומזוני לאו בזמנא תליא גלמא אלא כמולא ומפני שמולה הוא שתיהה כל ימיה בעוני מול רע זה הוא גורם לה שימת' בעלה ולא יהא לה מי שיפרנס אותה אבל האישה אין פרנסתו תלויה באשה הוא מפרנס את עצמו לפיכך לא שייך לתלות מתתה כמולו נ"ל.

ד איזה גרושה מותרת לחזור לבעלה וכו' סעיפים

א המגרש את אשתו ונשאת לאחר' וגרשה גם השני או מת או אפילו לא נשאת לאחר' אלא נתארסה לאחר אסורה להזכר לראשון שכן כתיב בפירוש בתורה וכתב לה ספר כריתות וגומר ויצאה מביתו היתה לאיש אחר וגומר לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחת' וגומר מדכתיב והיתה לאיש אחר משמע אפי' לא נשאת אלא נתקדשה דהויה לשון קדושין הוא כמו שיתבאר בע"ה בהלכות קדושין ודוקא נשאת או נתקדשה לאחר אסורה לחזור לו דהויה ואישות' כתיב בה הויה דכתיב והיתה לאיש אחר' אישות דכתיב או ימות' האישה האחרון וגומר אבל אם זנתה אחר הגירושין מתרת לחזור לראשון וכן אם לא היתה נשואה או מקורש' לראשון אלא זינתה עמו אפילו היתה מיוחדת לו ונתקדשה לאחר' וגרשה מתרת לחזור לראשון דכתיב כי יקח איש אשה וגומר ובעלה ושנאה וכתב לה ספר כריתות וגומר לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה משמע שהיתה אשה לראשון על ידי לקוחין דהיינו קדושין דכי יקח פירושו יקדש כמו שיתבאר בהלכות קדושין בע"ה ועליה קאי לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחת' וגומר אבל אם לא היתה לראשון לאשה על ידי קדושין מתרת לשוב לבעלה וגו' ואם לא נתגרשה מן הראשון מן הדין אלא מחמת שיצא עליה קול של קדושין שנתקדשה ולא היה ממש בקדושין אלא לרווחה דמלתא מביחודה לתת גם ונשאת לאחר וגרשה אסורה גם כן לחזור לראשון מדכתיב כי הודיע שנתגרשה שמא אינו יודע שהגירושין היו לרווחה דמילתא ויאמרו החזיר גרושתו אחר שנשאת לאחר' .

ב וכו' יכיריו שלא היתה צריכה נפ' איכא דשמע בגט ולא שמע בהכרזה ויוציא לע"ז לפיכך אסורה לחזור לו וע"פ סי' ו' וסימן מ"ו סעיף ה' וסעיף ו' .

ג חרש שגרש ברמיזה והלכה ונתקדשה לחרש' אחר אף על גב' שאין קדושי שניהם אלא דרבנן אסורה לחזור לבעלה הראשון ואין צריך לומר אם נתקדשה לפקח אחר גירושי חרש הראשון שאסורה לחזור לחרש הראשון אבל אשתו של פקח שנתגרשה והלכה ונשאת לחרש ונתגרשה מתרת לחזור לבעלה הפקח דקדושי חרש אין קדושין לגבי קדושי הפקח ואינה אלא כינתה בעלמא וע"ל סימן קי"ט אם נתגרשה ונשאת ונתגרשה אם מתרת לדור עם הראשון בחצר או בשכונה .

ד המוציא את אשתו משום שם רע שיצא עליה או מפני שהיא איילונית או מפני שהיא נדרנית שאמר אי אפשר באשה נדרנית' לא יחזיר אפילו נמצאו דברים בראים או לתיר חכם את נדרה אפילו הכי לא יחזיר ודוקא שאמר לה משום שם רע או משום איילונית או משום נדרנית אני מוציאך וכפל דבריו לומר אילמלא השם רע או איילונית או נדר לא הייתי מוציאך אבל אם לא כפל דבריו יכול להחזירה ומעמא שלא יחזיר אם אמר כן וכפל דבריו משום קלקלה שלא יקלקלה על בעלה לאחר שתנש' לאחר ויאמר אלו הייתי יודע שהדברים בראים או שהגרר יש לו הפרה אפילו דרו גותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשך שהרי כן אמרתי בשעת גירושין שמפני כך אני מוציאך וכשגרשתיך היה בדעתי להחזירך אם ימצאו הדברים בראים ונמצא הגט פסול ובניה מן השני מחזירם ואם כן אם אמר כן שמשום כך הוא מגרשה ופפל דבריו הרי יכול לקלקלה ולומר אלו הייתי יודע כו' לא הייתי מגרשך לפיכך אמרו ז"ל שאם אמר כן שמפני כך הוא מגרשה וכפל תנאו לא יחזירנה עולמית אפילו לא תנשא לאחר ואז לא יוכל לומר אלו הייתי יודע כו' שהרי ידע שכיון שמשום כך הוא מגרש' תיאמר עליו עולמית וכדאי משום שלא היתה חביבה עליו גרשה ולכך לא חש להמתין לבדוק אחר הדברים אם הם אמתיים או לא ובשגמרשה משום שם רע או איילונית או נדרנית אומרים לו בפירוש קודם גירושין' הו יודע שלא תחזירנה עולמית ושוב אינו נאמן לומר אלמלא הייתי יודע כו' שכיון שירע שאסור לו להחזירה אפילו לא תנשא לאחר ולא חש להמתין ולכרר אחר הדברים גלה דעתו שלא היתה חביבה עליו ואם לא כפל דבריו שמשום כך הוא מוציא לא מצו' פקלקלה שהרי לא החליט דבריו שמוציאה משום שם רע או משום איילונית' או נדרנית כיון שלא כפל וכו' דלא מצו' מקלקלה משנים' לא אמרו לו להחזירה עד שלא ניסת ויש אומרים שאם אמר לה שמפני כך וכך אני מוציאך אפי' על פי שלא כפל דבריו יכול לקלקלה ולכך אינו יכול להחזירה אפי' לא ניסת ויש אומרים ואפילו לא אמר לה כלל משום כך וכך אני מוציאך לא יחזיר דכיון דידוע שדבר זה איכא בה ודאי משום כך' דוא

כא כתיב כיחזקאל בני דיני כהנים אלמנה וגרושה לא יקחו להם לנשיבתי אם בתולה מורע בית ישראל ואמרו חז"ל דהאי דכתיב מורע בית ישראל ולא כתיב בתולה מביית ישראל יש לפרשו על שני פנים האחד מקצת זרע בית ישראל והשני משנזרעו בישראל כלומר שתהא הורתם בקדושה ולפי פי' הראשון הויה משמעו גר שנשא ישראלית או ישראל שנשא גיורת הבת מותרת לכהן לכתלה מפני שיש כאן מקצת זרע בית ישראל או האב או האם אבל כשאין כאן זרע בית ישראל כלל כגון גר שנשא גיורת וילדה בת אפילו היתה הורתה וילדתה בקדושה פסולה לכהונה ואפילו נשאת תצא מדכתיב קבלה וע"ל סימן ד' סעיף ו' ולפי פי' השני אפילו בת גר וגיורת שהיו הורתה וילדתה בקדושה מותר' דהא גורעה בישראל לפיכך אמרו גר שנשא גיורת וילדה בת לכתלה לא תנשא לכהן כפי פירוש הראשון אפילו בתה ובת בתה עד כמה דורות אם הויה כולגרים ואפילו הורתן וילדתן בקדושה אבל בדיעבד אם נשא לכהן לא תצא שיש לנו לסמוך על פירוש האחרון בדיעבד אבל אם יש בה צד אחד של ישראל כגון גר שנשא ישראלית או ישראל שנשא גיורת הבת מותר' אפילו לכתלה לכהן וה"ה משוחרר שנשא ישראלית או ישראל שנשא משוחררת .

כב ודוקא כהנים הוזהרו שלא לישא הפסולות לכהונה אבל הכהנות לא הוזהרו לינשא לפסולי כהונה שנאמר בני אהרן ולא בנות אהרן לפיכך כהנת מותרת אפילו בגר ועבד משוחרר .

כג משפחה שנתערב בה ספק חלל או דאי חלל וכן אם נתערב בה ממזר ספק או ממזר ודאי הכל נתבאר בסימן ב' .

כד בכל ספק הולך הולך אחר הזכר וכו' ד' סעיפים .

א כלל העולה מכל מה שאמרנו מראש ההלכות האלו עד כאן הוא זה כהנים לויים וישראלים מותרים לכא זה בזה והולך הולך אחר הזכר כן הכהן כהן בן הלוי לוי בן הישראל ישראל דלכתיב אבותם כתיב .

ב וכן לויים וישראלים וחללים ומתירים לכא זה בזה והולך הולך אחר הזכר .

ג וכן לויים וישראלים וחללים וגרים ועבדים משוחררים גם כן מותרים לכא זה בזה ומותרים לישא אפילו כהנת ובת חלל כמותו ליפסל לכהונה והגר והמשוחרר שנשא כהנת או לוייה או ישראלית או חללה הולך הולך גם כן אחר הזכר ובכלל ישראל יחשב ומותר' אפילו לכהונה הולך גר שנשא אחת מכל אלו או ישראל שנשא אחת מכל אלו או אפילו שנשא גיורת הולך הולך אחריו ומותרת אפי' לכהונה וישראל או לוי או חלל שנשאו גיורת או משוחרר' הולך הולך אחר הזכ' אבל גר שנשא גיורת או משוחרר' לכתלה לא תנשא לכהונה ואם נשאת לא תצא .

ד וכל הגשואות באיסור הולך הולך אחר הפגום שבשניהם כגון הגולדים מפסולי כהונה או אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט הולך פגום לכהונה וישראל וכל הנזכרים למעלה שנשאו ממזרת או אחת מפסולי קהל או ממזר וכל אחת מפסולי קהל שנשאו ישראלית הולך אסור לכא בקהל חוץ ממזרי ואדומי שני או שניה שזוולד מתר שהרי שלישו הוא . ושפחה ונכרי' ולדן כמותו ליש נתעברו מכשר או מפסול ועבד ונכרי שבאו על בת ישראל הולך כשר אלא שהוא פגום לכהונה כמו שנתבאר הכל כמה שקד' רי"ן הכתובה באחד מאלו שעברו ונשאו לפסולין יתבאר בדין היוצאת כלא כתוב' בע"ה בסימן קי"ו .

ה איזה אשה נקראת קמלנית וכו' ב' סעיפים .

א אשה שנשאת או נתארסה לשני אנשים ומתו לא תינשא לשלישי מפני הסכנ' שמא ימות גם הוא שכבר החזקה זו להו' אנשיה מתים אפי' דבכל מקום קי'ל תלתא זימנא הויה חזקה הכא דאיכא סכנות גפשות ואיכא מ"ד במשנה דתרי זימנא הויה חזקה אזלינן לחומר' מיהו אם נשאת לא תצא ואפי' נתקדשה יבנום דכולי האי לא מחזרינן ומלמא דתלינן מיתתן באשה משום דאמרינן מול רע שלה גורם שתשב היא עגונה לפיכך אמרו קצת דרוקא אם מתו מיתת עצמן שייך לתלות כמול רע שלה אבל אם אחר מהם מת והשני נהרג או מת בדבר או גפל ומת וכדומ' כאלה שכא מיתתו ססבה אחרת לא תלינן לה כמול רע שלה ומותרת להנשא וכן פסקים רבים בדברים אלו י"ח חזקין בידם . יש אומרים דה"ה אשה שנתגרשה ב' פעמים אין להנשא אותה ויש אומרים דוקא מתו אנשיה וכן יקרא דבגירושין' ליה שייך לתלות כמול רע שלה שהרי הוא כנחירת המגרשין ואם מתו לה שני אנשים ונשאה השלישי אם הכיר בה שמתו אנשיה ואפי' כנשאה יש לה כתובה ממנו לא הכיר בה מעות הוא לו ואין לה כתובה אבל מן השני יש לה כוונה ולא אמרינן שתחזירנה לו אם גבת' או עם עדיין לא גבתה לא תנבה עדי אפי' שלא הכיר בה שהיא קמלנית כשנשאה שהרי לא נדע שימות גם הוא כמולה לא אמרינן אגלאי מילתא למפרע שהיא במלקה קמלנית היא ומקחו טעות היה מתחלה דאמרינן השתא הוא דאיתרע מולה לפיכך יש לה כתובה מן השני .

ב איש שמתו לו שתי נשים אינו צריך למנוע עצמו מלישא

הוא מגרשה ומתמו כפירושו ויכול לקלקלה לפיכך מיד שנירשה אמרה שלא להחזירה עולמית ואם כן לא יוכל לקלקלה.
 ד המציא את אשתו מפני שרואה דם בכל עת תשמיש לא יחזיר גם כן משום קלקלה שמא תנשא ותתרפא ויאמר אלו היתי יודע כו' ועל סימן ק"ד.

ה כל אלו שאמרו לא יחזרו אם עבר והחזירה קודם שנתקדשה לאחר לא יוציא דבולו האי לא החמירו חכמים ו'ל ואם הוציא אם היו לו בנים משהחזירה מותר להחזירה אח"כ כדי שלא יוציאו לעז על הבנים שהיו לה אחר שהחזירה.

ו המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

ז המציא אשתו משום נדר שנדר להוציאה יכול להחזירה שכבר קיים נדרו שנדר להוציאה והרי הוציאה.

יא אשה הנחשדת על אשת איש וכו' סעיפים

א הנחשדת על אשת איש אם היו לה קינוי ומתיר' מבעלה ולא שתת מי המרים הואיל ונאסרה על בעלה כשבילו כמו שיתבאר לקמן בסמק"ע כ"ע"ה הרי היא אסורה על זה שנתייחדה עמו לעול' כמו שהיא אסורה על בעלה דילפינן מקראי ונטמאה ונטמאה דכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעל כמו שיתבאר בסמ"ח הגזכר בע"ה ואם עבר ונשאה הנחשד מציאין אותה מתחתיו בנט אפילו היו לה כמה בנים ממנו דכיון שאם נבעלה אסורה מן התורה על הבעל ועל הבעל כמו שאמרנו דילפינן לה מקראי ה"ה נמי אם נבעלה לבעל בשבילו על ידי קינוי ומתירה אסורה נמי לו . אבל אם לא קדם לה קינוי ובאו עליה עדים שנכתרה עם איש זה ובאו ומצאו דבר מבוזר כגון שנכנסו אחריו ומצאוה עומדת מעל המטה והיא לובשת המכנסים או חוגרת אזורה או שמצאו רוק למעלה וכו' כדכילה פירש למעלה מן הכילה שעל מטתו דאמרינן מי זרק הרוק למעלה כי אם השוכב ופניו למעלה הילכך ודאי זינתה זו ורקקה בשעת תשמיש או שראו מקום המנעלים הפוכים פירש שרואין תחת המטה מקום ניכר כעפר שהיו שם מנעלים הפוכים אז אמרינן ודאי היה שם מי שהניחם שם והפכה פיהם למטה כדי שלא יכירם הרוואה אם יבאו פתאום ויראים או שראו שהיו יוצאים ממקום אפל או מנעלים זה את זה מן הכור וכיוצא באלה מדרכי מעשה המנאפים בסתר או שראוהו מנשק על פי חלוקה שהוא סימן קירוב דעתם בניאוף וכל שכן שראו אותם מנשקים ממש זה את זה או שנכנסו זה אחר זה והגיפו הדלתות במגעול וכיוצא בדברים אלו לפי ראות עיני הדיונים אף על גב שאין מוציאין אותה מבעלה בשביל זה משום דכתיב רכיבה דרכי גועם וגומר אם הוציאה בעלה מעצמו כדבר מוכרע כזה הרי זו לא תנשא לנטען ואם עבר ונשאה אם לא היו לו בנים ממנה תצא ואם היו לו בנים ממנה לא תצא שלא להוציא לעז על בניה כיון שלא היה כאן אלא דבר מכווער דבי מפקינן לה מחזקינן וקלא קמא והוי פגם לבנים כמה דברים אמורים בשרננו בעיר עליה וכל הנטען ואמרו פלוני זונה עם פלונית ולא פסק הקול יום ומחצה שרננו כך קרובים הדברים שאמתיים הם ומוציאין אותה מן הנטען והוא שלא היו לה או לנטען או לבעל אויבים שמעבירים את הקול אבל אם לא היה שם רינה לדבר זה בעיר או שפסק הקול תוך יום ומחצה ויאמרו שהוא שקר והוא שפסק מעצמו שלא נחמת יראה או שיש אויבים לה או לנטען או לבעל דאיפשר לומר שהאויבים אפקוה ואם לא אפקוה אחרים אפקוה והם אחזקוה לקלא אף על פי שלא פסק אם נשאת לנטען לא תצא אפילו אין לה בנים ואפילו בא ער אחד שזינתה עמו לא תצא שאין דבר שבעריה פחות משנים דילפינן דבר דבר ממון כתיב הכא כי מצא בה ערות דבר וכתיב חתם על פי שנים עדים יקום דבר מה חתם שנים אף כאן שנים ויש אומרים דאם היה בכאן קול ממש דהיינו קלא דלא פסק על הדרך שנתבאר וגם יש עדי כיעור מוציאין אותה אפילו מבעלה אם אין לו בנים ממנה אבל אם יש לו בנים ממנה אין מוציאין אותה מבעלה שלא להוציא לעז על הבנים ודוקא כשיש בשניהם קלא דלא פסק ועדי כיעור אבל כבאר מהן אין מוציאין מן הבעל אלא אם הוציאה בעלה מעצמו בלא כפייה וכנסה הנחשד כיון שכנסת באיסור מוציאה אותה מן הנחשד אפילו באחד מהן אם אין לו בנים ממנה . שני עדי כיעור מצטרפין אף על גב שלא ראו בכת אחת אלא כזה אחר זה וכיעור דחזא האי לא חזא האי אפ"ה מצטרפין דתרווייהו אדבר מכווער קאסחדי ואף על גב דלענין דיני נפשות לא מצטרפין לענין דיני ממונות מהני כמו שנתבאר בלבוש עיר שושן סימן ל' סעיף ו' וז' וה' ואפרושי מאיסור' לא גרע מדיני ממונות .

ב המציא אשתו משום נדר שנדר להוציאה יכול להחזירה שכבר קיים נדרו שנדר להוציאה והרי הוציאה.

ג המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

ד המציא אשתו משום נדר שנדר להוציאה יכול להחזירה שכבר קיים נדרו שנדר להוציאה והרי הוציאה.

ה המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

ו המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

ז המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

ח המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

ט המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

י המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

יא המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

יב המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

יג המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

יד המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

טו המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

טז המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

יז המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

יח המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

יט המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כ המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כא המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כב המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כג המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כד המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כה המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כו המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

יש הנכחה קצת לומר שגם הקול הראשון היה שקר ולא אמרינן אה עליו בדיעבד אחר שנשאה . אבל אשה שכאו עליה שני עדים והעידו שזינתה עם זה כשהיתה תחת בעלה הראשון הרי זו תצא מזה אף על פי שיש לה ממנו כמה בנים שהרי כבר נאסרה עליו עולמית מונטמא' לכוועל .

ג כל מקום שאמרו תצא ר"ל תצא בלא כתובה .

ד יש אומרים שאם באו עדים שאשת איש זינתה צריכים דרישה וחקירה כמו בדיני נפשות דדבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשו' בעו דרישה וחקירה דכתיב משפט אחד יהי' לכם ומפני מה אמרו דיני ממונות לא ליבעו דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני דיני נפשו' ולא ירצו ללוות זה לזה שיראה שמא יוכחשו העדי' על ידי ריבוי הדרישו' וחקירות ולא יוכלו לנגות חובם ואתו טעם לא שייך הכא לפיכך בעו דרישה וחקירה . וגם לא יקבלו העדות שלא בפניה ושלא בפני בעלה כדיון כל העדויות שיבא בעל השורר ויעמוד על שורו וראוי שתתקבל עדו' כזו בפני גדולי ישראל הנקראי' בדרישה וחקירה שירשו ויחקרו הטיב ולא יסתירו עצה במחשבים להוציא לעז על אשה היושבת תחת בעלה ולאסור אותה עליו ואם קבלו אותם שלא בפניה' אינו עדות לריון על פיהם וכל מעשיה' יהיו לשם שמים ולא להוציא לעז ופגם על בנות ישראל היושבות תחת בעליהן .

ה הנטען משפחה ונשתחרר' ונכרת ונתגיירה לא יכנס משום לעז שלא יאמרו איתגלא' למפרע לאשה היה הקול הראשון וכתוב הסר ממך עקשו' פה ולוית שפתיים תרחק ממך ואם כנס לא יוציא דברננא לא מפקי' אשה מבעלה משום דכתיב דרכיה דרכי נעים וכל נתיבותיה שלום כדכתיב סעיף א' ואם גירשה אסורה לחזור לו ואם החזירה גם כן אין כופין להוציאה ואם יש לו בנים מותר להחזירה לכתחלה שלא יוציאו לעז ופגם על הבנים ויאמרו שגולו באיסור .

ו גוי ועבר הכא על בת ישראל אף על פי שחזר הגוי ונתגייר העבד ונשתחרר הרי זה לא ישאנה ואם כנס לא יוציא .

ז כל אותם שאמרו חכמים לא יכנסו לא תדור עמו אפילו באיתו מבני שלא יבאו לרדי הרגל עבירה וכו' שלא תשמשנו .

ח כל היכא שהתירו בו ועבר וכנס לא מיקרי דיעבד ומפקינן לה מנייה המגרש אשה כדי שישאנ' חבירו הרי זה בכלל מחליף נשותיהם ואסור זה לישא אותה ועל סימן קמ"ג סעיף ט"ו .

י עדי גט וכן עדים שהעידו מיתת הבעל אם רשאים לישא האשה ההיא וכו' ד' סעיפים :

א המביא גט במקום שצריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם כמו שיתבאר בלכות גיטין בע"ה שמתירין אותה על פיו וכן עד א' שהעיד לאשה שמת בעלה ומתירין אותה על פיו הרי זה לא ישאנה משום חשד שיאמרו שקר העיד כדי שישאנה מכל מקום אם כנס לא יוציא דכל ישראל בחוקת כשרות הם אבל המביא גט במקום שאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם מותר לישא אותה כיון שאינה ניתרת על פיו . ושני עדים המעידים לאשה שמת בעלה אף על פי שמתירין אותה על פיהם מותר אחד מהם לישא אותה שאין שניהם מצויין לחטוא בשביל אחד וי"א דאף בשני' אף על גב דשרו מ"מ בעל נפש ירחיק מזה שלא יאמרו הוא הטעה את חבירו להעיד שקר .

ב אשה שנדרה הנאה מבעלה ולא הפר לה וכאת לפני חכם להתירה ואסרה משום שלא מצא לה פתח להתירה וגרשה בעלה לא ישאנה שמא יאמרו אסרה כדי שישאנה ואם כנס לא יוצא מן הטעם שכתבנו בסעיף הקודם וה"מ ביחוד מוטחה שאסרה דגבי יחיד איכא חשד אבל בי דינא תלתא שאסריה לא חשידי ומותר לאחר מהם שישאנ' והכא אפילו בעל נפש אין צריך להרחיק מזה דגבי בי דינא תלתא לוכא למיחש שיאמרו האחד הטע' השנים ומטעם זה ג"כ אם מיאנ' או חלצה בפני ב"ד יכול אחד מהם לישא אותה .

ג וכל אלו שאסורות לינשא משום חשד שאמרנו אם נשאו אחר כך הגשים לאחר' ונתאלמנו או נתגרשו מותרות לינשא לאילו דהא מוכח' מילתא שלא הוציאו אותה מבעלה הראשון כדי לישא אותה שהרי נשאו אח"כ לאחרים .

ד וכן כל אלו שאסורים לישא משום חשד אם היו להם נשים באותה שעה לחכם בשעה שאסרה גלוזה בשעה שהביא הגט או העיד בה ואחר כך מתו נשותיה' למתירין לישא אותן הגשם דהשתא לוכא חשד כיון דבאותה שעה היתה אשתו קיימת ודאי לא חשב את זו מיהו אם היו נשותיהם חולים באותה שעה יש חשד ולא ישא את אלו ואם גרשו נשותיהם אם גרמו הם גירושין כגון שהוא התחיל להקניט את אשתו והרגיל עמה קמטת יש לחוש משום שנתן עיניו בזה שהתיר הרגיל קמטת וגם את הגירושין' כדי לישא את זו לפיכך אסור' להם ואם נשותיהם גרמו הגירושין' שהם התחילו את הקמטת והקניטו אותו הרי אלו מותרות לינשא להם לכתחל' שאין כאן חשד . וכל אחת מאלו הנשי' מותרת לישא

ה המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

ו המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

ז המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

ח המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

ט המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

י המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

יא המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

יב המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

יג המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

יד המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

טו המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

טז המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

יז המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

יח המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

יט המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כ המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כא המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כב המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כג המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כד המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כה המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כו המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כז המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כח המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

כט המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

ל' המציא אשתו משום אחד מדברים הללו אומרים לו קודם גירושין ומחזירין אותו הוי יודע שאין אתה מהחזירה לעולם וכבר נתבאר טעמא בסעיף ג'.

וינשא לבן הער שהעיד לה או לפי החכם שאסרה על בעלה וכל שכן לשאר קרובים דלכא לחוסרם שיוציאו מבעליהן בשביל קרוביה' .

ג גרושה או אלמנה צריכה להמתין צ' יום טרם שתנשא וכו' י' סעיפים :

ז פלגש שהיא מיוחדת לאיש אינה כסנה ואינה מתחבט' דכיון שהיא מיוחדת לאיש לא אינפת לה אם תתעבר לפיכך כשרוצה לינשא לאחר צריכה להמתין ג' חדשים .

ח אשה שהיתה אסורה על אחר ונשאת לו במעות ואח"כ נודע שהיא אסורה לו והוציאהו כ"ד כתחתיו אם היתה קטנה שאינה ראויה לילד אינה צריכה להמתין שנה דבר שאינו כצ"ו הוא ופילתא דלא שכירא לא נזרו בו רבנן .

ט אשה שנתגרשה ויצא קול פיסול על הגט והצריכה גט אחר מפני הלעז אע"פ שהראשון גט כשר היה כיון שהצריכה גט אחר צריכה להמתין ג' חדשים מנתנית גט שני וי"א כיון שהראשון גט כשר היה ולא הצריכה גט השני אלא לכפל הקול אינה צריכה להמתין אלא מנתנית גט הראשון ויש להחמיר בסבר' הראשונה וכן אם לא נתגרשה אלא מחמת קול קדושין בעלמא שיוצא עליה צריכה להמתין ג' חדשים .

י ואם קידש אינשה תוך ג' חדשים וי"א שמנדין אותו ועימך כנידויו כל הג' חדשים ואין כופין אותו לגר' וי"א שכופין אותו שיגרש ואפי' אם הוא כהן שתהיה אסורה עליו להחזירה אפי' צריך לגרש ואם הוא ישראל חיזיר' לאחר הג' חדשים והא דכופין לגרש דוקא שעבר במזיד אבל אם קדשה בשוגג אין צריך לגרש אלא מפרישין אות' ויש מחמירין אפי' בשוגג ובתב' מהרמ"א ז"ל וז"ל וג' דבכהן שאסור להחזיר' יש לסמוך אדברי המוקלין ולא מצ' יבין לגר' ובישראל אין לסמוך אמאן דמוקיל אלא כופין לגר' הואיל ויכול להחזירה ואם גירשה אסורה לדור עמו במבוי . ואם לא כפו כ"ד לגרש עד שעברו הג' חדשים מנתנית הגט אע"פ שקידש בעבירה שוב אין כופין אותו דכיון שעברו ג' חדשים עברו ואם כינס וגירש ע"ל סימן זה סעיף י"ב מה דינו לעלין כתיבה ואם קידש תוך ג' חדשים וברח לא משמתי' ליה ואין כופין אותו לגרש כיון שגדה דעתו שאינו רוצה לכנסה וי"א שגמלמדין אותו אפילו לכתלה לברוח וכשבורח וי"א דכריח' זו צריכה שתהיה למחוק' שירחק עד שלא יוכל לחזור אליה עד אחר ג' חדשים דאין סברא לומר שיקדש בעיר זו ויברח לעיר אחרת הסמוכה לה דא"כ כשתל תקנת חכמים שאמרו שצריכה להמתין ג' חדשים כיון שיוכל לחזור אליה תוך ג' אם ירצה ויעמא דמסתבר הוא .

יא גזרו חז"ל שלא ינשא אדם ולא יקדש מעובר' חבירו ולא מינקת' חבירו אע"ג דאין כאן משום הבחנה שכיבוד הולד אם הוא של ראשון או של אחרון שהרי כבר הזכיר שהיא מעוברת מן הראשון מ"מ גזרו על מעוברת מישו' מינקת שהרי סיפה להיות' מניקה לכשתלי ועל מינקת גזרו משום סכנת הולד דחשי' דילמא מעעברה בעודה מני' והתתעבר חלבה ולא תוכל להניק וקפלה לה לבריה ברע"ב וכו' א"ה אפי' באשתו נמי לא ישמש עמה בעוד שהיא מניחה מהא טעמא דשמ' יתעבר חלמה וימות הולד ברע' בולד דיריה לא חישי' להכי דממסמסא ליה כצ"ע והלבב אבל בולד דאחרים לא יניח לה הבעל למסמס ליה וימות ברע"ב לפי' גזרו שלא ינשא אדם ולא יקדש מעובר' חבירו ולא מינקת חבירו עד שיהיה לולד כ"ד חדשים תיח' מ"מ שנוולד בו ויום שנתקדש' בו וכ"ד חדשים אלו מוגין כפי מה שקובעין אותן בשנים רהיניו אחד מלא וא' חסר דהכי קים להו להז"ל דכל תינק מני ליה בניק' כ"ד חדשים כאלו ואפילו אם השנה מעוברת חדש העיבור עולה למנין הכ"ד חדש ולא אמרי' שתי' שנים שלמות בעינן כמו שהם סדורות אלא כחדשים תליא מילתא ויש חולקין ואומרים דלכתלה שתי' שנים בעינן וחדש העיבור הוא לתינק ואם השנה מעוברת נותנין לו כ"ה חדשים עם חדש העיבור אבל ברע"ב אם נשאה לסוף כ"ד חדש אפילו בשנת העיבור אין מנדין אותו ולא קונסין אותו ואין מפרישין אותו ממנה חדש העבור . ובשעור' כ"ד חדשים הללו אין חלוק בין שהיא אלמנה בין שהיא גרושה בין שהיא מנה ולא אמרין כגרושה כיון דלא משתעבר' להניק לבעלה נתירנה להנשא לבעל שישמיר' איתה שלא תזנה עוד דבכולהו גזרי' משום סכנת הולד ואפילו אם גמלה הולד או נתנתו למינקת אסורה לינשא עד כ"ד חדש . גמלה אסורה שסא תמזר לגמלה ברי' שתנשי' ויסתכן הולד ונתנו למינקת חיישינן שמא תחזור בה המינקת ואפילו נשבעה המינקת או נדרה על דעת רבים אסורה שלא תחזור בה גזרין משום היכא דלא נדרה ואפילו אם נשבעה לאדם גדול כמי אלו שהולכים בחצר המלך ולא אמרין כיון שאדם גדול הוא תתיירא המינקת לחזור בה דאתו למיחלף להחזיר גם לאחרי' אבל אם מת בנה מותרת לינשא ואין חוששינן אם נתירנה כשפת הולדו תהרגהו כרי' שתנשא דלא נחשדי' ישראלית על כך וכן אם הולדתו בחיי בעלה או שאינו חולבת לעולם כגון שיש לה צימוק שדים או שפסק חלבה בחיי בעלה ושכרו לו מינקת אפי' יום אחד בחיי בעלה אינה צריכה להמתין כ"ד חדש דכל אלו לא מיקרי מינקת חבירו ולא שייך כאן נזירה שיש להם חול ולא גזרין היכא דגמלתו בו' משום דילמא אתו למיחלף היכא דלא גמלתו צי' אין לה צימוק שדים או לא פסקה חלבה בחיי בעלה דהויאלי' שיש להם חול מילתא דתת' בעלה אמ' לא נבעלה לבעלה קודם לאונסה צריכה להמתין מעת שנאנס' דשמא מהאנס נתעבר' שאם נבעלה לבעלה אינה מבחב' בהמת' שמא כבר היא מעובר' מבעלה .

א כתיב להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו ופירשו בו חכמים ז"ל אימתי יהיה לך לאלקים בזמן שזרעך מיוחס אחריו כלומר שאין השכינה שורה בישראל אלא בזמן שזרעו של כל אחד הוא מיוחס בוודאי אחריו שהכל יודעין בוראי שזה בנו של זה אבל אם אין זרעו מיוחס אחריו וכראי' אלא שפסק אם זה בנו של זה אין השכינה שורה בישראל וכבר ידוע בחכמי הטבע וקים להו להחכים ז"ל שכל אשה שבאו עליה ב' אנשים זה תוך ג' חדשים אחר שבא עליה והיולדה ולד לסוף ג' חדשים של ביאת הראשון יש להסתפק בזולד זה אם הוא נולד לט' חדשים ומן הראשון הוא או נולד לט' חדשים ומן האחרון הוא אבל אם תמתין ג' חדשים שלימים בין שתי הביאות אז נוכל להבחין מאיז' מהם נתעברה שאם נתעברה מן הראשון היה עוברת ניכר לסוף שלשה חדשים קודם שבא עליה השני דהכי קים להו שכודאי העובר ניכר לסוף שלש עיבורה ואם תלד לט' חדשים עברה ניכר לסוף ג' חדשים שלימים ומתם גשים וילדות לט' חדשים אמרו חכמים ז"ל כל אשה שנתאלמנה או נתגרשה הי' זו לא תינשא ולא תתארס לאחר עד שתמתין צ' יום מיום מיתת הבעל או מיום הגירושין הי' מיום שמת בעלה או מיום שנתגרשה בו וחזין מיום שנתארסה בו כדי שיודע אם היא מעוברת מבעלה הראשון או אינה מעוברת להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של אחרון עוד אמרו בגמרא טעם להבחנה זו גזירה שמא ישא אחותו מאכיו ויבסם את אשת אחיו מאמו ויוציא את אמו לשוק ויפמי' את יבמתו לשוק פי' אם לא תמתין האשה אחר בעלה ג' חדשים איפשר שתהא מעוברת מבעלה הראשון ואומר בנו של אחרון הוא ופעמים ישא בתו של ראשון שלא מאמו ונמצא שנשאה אחותו מאכיו ואפשר שימות בנו של א' דיון בלא זרע ומיכססו את אשתו נחמת שהוא מדמה שהיא אחיו מאכיו והוא אינו אלא אחיו מאמו שהרי הוא בנו של הראשון ואיפשר שימות זה האחרון בלא בנים ואשתו שהיא אמו וזוקקה ליבום ומדמין שזה בנו של אחרון הוא ומציא את אמו לשוק בלא הליצה וגם איפשר שימות בנו של ראשון בלא זרע ואין לו אח אחר מן האב אלא זה והם מדמין שזה בנו של אחרון הוא ואין לאותו המת אח לייבם את אשתו ונמצאת יבמתו נפטר' לשו' בלא הליצה לכך גזרו להמתין ג' חדשים שלימים להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של אחרון וגזרו עוד משום לא פלוג על כל הנשים שימתינו ג' חדשים אפילו אשה שאינה ראויה לילד ואפי' נתגרשה או נתאלמנה מן הארוסין דרובאי אינה מעוברת שלא בא עליה עדיין וכן אפי' קטנה או זונה או עקרה או איילונית או אפי' היה בעלה במדינת חים או סיים אדם או חולה או חבוש בבית האסורים והמפלת אחר מיתת בעלה ואפי' בתולה מן הארוסין כולן צריכות להמתין צ' יום שלא רצו לחלק בגזרת' וי"א שמונין לגרושה צ' יום מיום כתיב' הגט ואפי' היה על תנאי או שלא הגיע לידה אלא לאחר כמה שנים מיום הכתיבה שהרי אינה מתייחד עמה מיו' שכתבו לה וי"א שמונין לה מיום נתינ' הגט לידה וכן אנו נודגין להחמיר ודוקא להתארס אסורה תוך צ' יום אבל לעשות שידוכין בלא ארוסין מותרת רק וזריו שלא יתנו ראש לשדר' אם לא שישביעו המשוך שלא יכנס לבית המשוך' עד סוף זמן צ' יום כדי שלא יבאו לידי תקלה .

ב יבמה שמת היבם צריכה להמתין ג' חדשים אחר מיתת היבם דשמא בא עליה ויבמה והיא מעוברת ממנו .

ג פנייה שנתעברה והיכר עברה ואומרת שמראובן היא מעוברת וראובן מדה לה שממנו היא מעוברת והלכה ונתקדשה לשמעון וגרשה שמעון ורוצה להנשא לראובן אפי' צריכה להמתין צ' יום אחר גירושיו שמעון . וטעמא ג' שלא לחלק בין גרושה לגרושה . ד לכל הטעמים שאמרנו בהמתנת הג' חדשים מחזיר גרושתו וז' אינו צריך להמתין דלא צריכין כאן להבחנה .

ה שפחה וגזירת' שהיו צריכות להמתין ואפילו גר ואשתו ונתניירו או נשתחררו צריכות להמתין ואפילו גר ואשתו שנתניירו יחד מפרישין אותן צ' יום כדי להבחין בין זרע הגזרע כדקדושה לזרע גזרע' שלא בקדושה .

ו הממאנת אינה צריכה להמתין שהרי ודאי אינה מעוברת דעודה קטנה היא זאי משום נזירה . גזרו אלא בגרושה וכן באשה מונה לא גזרו להמתין ג' חדשים מעת שזינת' משום דסתם מונה מחפז' עצמה מיד אחר התשמיש כדי שלא תתעבר וכן אנוס' ומפז' אינה צריכה להמתין והיא לשכיחה אפי' היא גדולה שכולן מתחפזין וי"א שכל אלו צריכין להמתין אם הן גדול' וראוי' להתעב' דשמא לא נתחפזו יפה ונתעברו אשה שנאנסה תחת בעלה אם לא נבעלה לבעלה קודם לאונסה צריכה להמתין מעת שנאנס' דשמא מהאנס נתעבר' שאם נבעלה לבעלה אינה מבחב' בהמת' שמא כבר היא מעובר' מבעלה .

נתנו למינת ג' ארשים קודם מיתת בעלה והיא לא היקתו כלל תוך השלושה חדשים מותרת לינשא ואינה צריכה להמתין כ"ד חדש דקום להו להכמים ז"ל דכשפסקה להניק שלש חדשים שוב צמקו דדיה ולא ישוב לה החלב אפילו אם תרצה לחזור ולהניק ואינה נקראת מינקת חבירו ולא היתה בכלל גזירות מינקת חבירו אבל תוך שלש חדשים איפשר שיחזור לה החלב ותוכל לחזור ולהניק והוא עדיין מינקת חבירו והרי היא ככלל הגזירה ואסורה לינשא תוך כ"ד חדשים .

יב עבר ונשא מעוברת או מינקת חבירו בהוד כ"ד חדש מנרין אותו עד שיוציא' בנט ולא סגי בהפרשה בעלמא ואפילו אם הדירה הנאת השמיש עליו על דעת רבים עד שעה שיגיע ומנו לכנס אפ"ה צריך להוציא ב' ז' ואפילו אם היה בהן שלא יוכל להחזירה אפ"ה צריך יגרש וצריך לתת לה כתובת' אם תתבענה לו ואם היה ישראל יוכל להחזירה אחר כ"ד חדש של מיניקה ויכתוב לה כתיבה אחרת אפילו אם לא פרע לה הדש שגלה ולא קרעה אינה עולה לה דה"ל כשטר שנמחל שיעבורו ואם נשא וברח והרחיק נדוד עד מקום שאינו יכול לחזור לה תוך כ"ד חדשים אין צריך להוציא ולכשיבא אפ"ה יושב עם אשתו אין בכך כלום במה דברים אמורים בעב' ונשאה אבל אם קדש מעוברת או מינקת ולא נשאה אין כופין אותו להוציא וסגי ליה בהפרשה בעלמא כיון דבלאו הכי אסורה ליה דכלה בלא ברובה אסורה לבעלה בגדה ולא יבטל עד אחר זמן היניקה או עד שימות הולד . וי"א שאין חלוק בין קדשה לנשאה וכן עיקר וע"ל סימן זה סעיף י' כיצד נוהגין בהכנה וכן נוהגין בזו .

ג' אלמנה שהיתה מינקת את בנה יכולה לומר ליושבי' איני מינקת אלא בשכר ויכולה היא לתבע כתובתה לאלתר אף על פי שאינה יכולה להנשא עד אחר כ"ד חדש נותנין לה כתובת' ושכרת וצריכ' להניק ואין חלוק בין התחילה להניק בחיי בעלה ללא התחילה בחיי בעלה .

יד ובגרשה מינקת יש מי שאומר דדוקא כשהניקתו קודם שנתגרשה עד שהכירה הולד צריכה להניק כל ה"ד חדש ובשכר שכיון שהולד מכירה יש בו סכנה אם לא תניק אותו שכיון שהכירה שוב אין דרך הולד לינק מאחרת ויסתכן אבל אם לא הניקתו עד שהכירה אינה צריכה להניק כלל אפילו בשכר שאין כאן סכנה לולד כיון שאינו מכירה ישכיר לו מנקול אחרת . ויש מי שאומר דבין גרושה שנתגרשה לעודה מעוברת ובין אלמנ' שמת בעלה ועודה מעוברת וילדה ולא הניקתו כלל אפ"ה צריכה להמתין כ"ד חדש דמ"מ בכלל גזירות מינקת חבירו היא שראויה לתיק .

יך שלא ינשא אשה תוך ימי האבל שלו ובו סעיף א' .

א' מי שמת לו אשתו או אחד מקרוביו שחייב להתאבל עליו עד אמתו אסור לינשא אשה משום אכלו נתבאר בלבוש עטרת זהב סימן שצ"ב ע"ש .

טו איסור ערוה דאורייתא ודרבנן וכול' א' סעיף י' .

א' כתוב כפרשת עריות ואשה אל אחותה לא תקח וגומר ולישנ' דקיי"ל לשון קדושין משמע כרבעיני' למימר לקמן בהלכות קדושין ואמרה תורה אשה אל אחותה לא תקח דמשמע כשיש לך אשה אח' לא תקדש את אחת' וע"כ פירושו לא יהא לך בה קדושין כלו' אין קדושין תופשין לך בה דאי ר"ל אסור הקדושין כלומר שלא יקדשנה אבל הקדושין תופשין בה לא הוי מחייב על זה כרת ולא מצינו כרת בעריות אלא כשיבא עליה באיסור והכא הא הוא מחייב בכרת דכתיב בתריה ונכרתו הנפשות העושות וגומר אלא על כרחך לא יהא לך בה קדושין קאמר כלומר לא יהא לך הקדושין תופשין באחות אשתך וכאיתה פרשה תוקשו כל העריות להדדי דכתיב כל אשר יעשה מכל התועבת האלה ונכרתו הרי שהוקשו כולם לאחות אשה לומר מה אחות אשה לא תפשי בה קדושין אף כל העריות כולם לא תפשי בהן קדושין ולפרנו מכאן שכל אשה שהיא אסורה על האדם בין באיסור מיתת כ"ד בין באיסור כרת מחמת שהיא עליו באיסור ערוה מחמת מן העריות הכתובות בתורה גם קדושין אין תופשין לו בה שאפילו אם קדשה באחד מדרכי הקדושין שהם מן התורה שיתבאר לקמן בע"ה בהלכות קדושין אינה מקודשת לו ולא נאסרה על שום אדם מחמת קדושין ואינה צריכה גם מטנו אלא מותרת לכל איס כלא נש ודוקא ערוה שהיא מן התורה אבל כל שהיא אסורה עליו מחמת ערוה מדרבנן כמו שיתבאר בע"ה קדושין תופשין לו בה דאף על גב דרבנן אסרוה לו לינשא אותה לאו כל כמיניהו לאפקועי קדושיה אלא צ"ל מאנו נט וכן המקדש ספק ערו' צריכ' לנט מספק ואילו הן שוקן אסירות מחמת ערוה מהן מן התורה ומהן מדרבנן .

ג' ואם אבי אמו גזרו עליה גם כן דרמיה זו לאם אמו ואם אם אב' כבר אמרנו שהיא בכלל איתן שגזרו עליהן משום אמו ואין זה גזירה לגזירה דחדא גזירה היא רבולהו אמא רבתא קרו להו וגזרו סתם על אמא רבתא משום אמו מיהו כיון כאם אבי אמו לא גזרו אלא עליה לכרה אבל על אם אבי אמו או על אם אבי אבי אמו לא גזרו ומעטא משום שבכל הדורות הללו שמצד אבי האם אין בהן ערוה דאורייתא לא גזרו אלא על אחת שהיא דמי לאם אם אמו וקרובה לאיחלופי באמא רבתא ולא יותר .

ד' אם אביו גם כן אסורה לו מדרבנן שגזרו עליה משום אם אמו ולא עוד אלא שכמו אמו שאפילו הפסק אין לה למעלה ואפילו אם אם אביו עד למעלה גזרו עליהן שיהו אסורין לו ואף על גב דבכל אלו אין בדורותן ערוה דאורייתא גזרו עליהן משום דקרובות הן לאיחלופי באם אם אמו ובאותן אין להן הפסק למעלה וגזרו באלו גם כן שלא יהא להן הפסק למעלה וחדא גזירה היא כמו שאמרנו אם אבי אביו גם כן אסורה לו מדרבנן גזרו עליה משום דכחדא מדרגה היא עם אם אמו ואתו למיחלף בה אף על גב דאם אם אמו גופה גזירה משום אמו היא אין זה גזירה לגזירה וחדא גזירה היא כיון דבתרא מדרגה קיימי מיהו כיון דבתורה אין בהן איסור ערוה דאורייתא לא גזרו אלא עליה לכרה אבל מכאן ואילך כגון אם אם אבי אביו או אם אבי אביו מותרת לו .

ה' אשת אביו אפילו אינה אמו גם כן אסורה לו מן התורה דכתיב ערות אשת אביך לא תגלה וגו' ולמדו רז"ל מ"קא דאשת אב אסורה לו בין שהיא אשתו מן הארסין בין שהיא אשתו מן הנישואין בין בחיי אביו בין בשמת אביו או גירשה והכי ילפי לה כתיב ערות אביך וערות אמה לא תגלה אצד היא לא תגלה ערותה ערות אשת אביך לא תגלה ערות אביך היא ודרשו ז"ל ערות אביך לא תגלה דפסוק ראשון זו אשת אביך אתה אימא אשת אביך או אינו . אלא ערות אביך משם נאמר כאן ערות אביך לא תגלה ונאמר להלן ערות אביו גלה מה להלן באישות הכתוב מדבר אף כאן באישות הכתיב מדבר ובה לאסור אשת אביו אף על פי שאינו אמו וכדי שלא נטעה לומר שלא אסרה התורה משום אשת אב אלא בחיי האב כעוד שהיא אשתו וחייב עליה תרתי משום אשת איש ומשום אשת אב אבל לאחר מיתת האב אינו חייב עליהם כלום לפיכך חזר וכתב אחר כך פעם שנית ערות אשת אביך לא תגלה לדיבות אפילו בשאינה עכשוו אשת אביו כגון שמת אביו או גירשה תהא גם כן אסורה עליו משני שדירה כבר אשת אביו שהי' למדנו שאסורה עליו בין בחיי האב בין בשמת או גירשה האב ומדכתיב כי יקח איש אשה וגו' דילפינן מנה קדושין דגמדינן קוחה קוחה מעפרון כמו שיתבאר בהלכות קדושין בע"ה ש"ס שמד שקדש אדם אשה נקראת אשתו והכא הא כתיב ערות אשת אביך וגומר שמע מנה מיד שנקראת אשת אביו דהיינו מיד שקדשה אף על פי שלא כנסה אשת אביו היא ואסורה עליו וכל שכן מן הנישואין שהיא אשתו לכל דבר .

ו' אשת אבי אביו אסורה עליו מדרבנן שגזרו עליה משום אשת אביו וזו אין לה הפסק עד למעלה כגון אשת אבי אביו אביו ואביו אביו אביו עד למעלה עד יעקב אביו שאפילו אשת יעקב אביו אסורה על כל אחר מאתנו דכיון שיש בדורותיה ערוה דאורייתא דהיינו אשת אביו גזרו על כולן .

ז' ואשת אבי אמו אף ע"פ שאינה אם אמו גזרו עליה משום אשת אבי אביו שאם יתייר אשת אבי אמו יבאו להתייר גם אשת אביו אביו דבחדא מדרגה היא עמה תתיירוהו אבא רבה קרו להו הילכך אסרו שתיהן וחדא גזירה היא ואין זה גזירה לגזירה ודוקא אשת אבי אבי לכרה אסרו אבל מכאן ואילך כגון אשת אבי אמו או אשת אביו אם אמו מותרת לו דכיון שאין ברירות אלו ערוה דאורייתא לא גזרו אלא על אשת אבי אמו לכרה שהיא דומה במדרגה לאשת אבי אביו כמו שאמרנו ולא גזרו על שאר דורות באישות אבי האם מטעם דרילמא אתו למיחלף הללו באלו שבשתיירי אשת אבי אביו אמו יבאו להתייר גם אשת אבי אביו האב עד למעלה לא חשו לזה משום דקום להו לחול' שררך האדם להיות רגיל לילך אצל קרובותיו משפחת אביו מפני שידע ע"ש שם קורבה ואינו רגיל לילך אצל קרובותיו משפחת אמו דלא חשבו כענינו קרבתם קרובה כל כך ונחשב כענינו קרובה דמשפחת אב יותר מקרבת משפחת אמו ולא מחלפי קרבת אב בקרבת אם אלא שבאש' אבי אמו גזרו משום אשת אביו אביו מטעמא דתיירוהו אבא רב' קרו להו יאיתו למיחלף כד' ארסין וי"א דאשת אבי אביו כגון ראובן בן שמעון בן דינה בת יעקב אסור באשת יעקב אבי דינה ואף ע"פ דאשת אבי אמו היא שיה במדרגה עם זו התייר הכא אסרו יתחת התייר מועט' שכלבנו שאדם רגיל לילך אצל קרובותיו משפחת האב וירע שישם הורבא יותר משפחת אמו ולא אתו למיחלף והכא לא שייך אסורה ע"מא דלגבי דידיה קרובה דאב היא אף ע"פ דלגבי אביו קרובה דאם הוא מ"מ אויל לגכה יותר מקרובה דהיא לאם דליה כגון לאשת אבי אמו לפיכך חשו ואסרו אשת אבי אמו יתיירוהו יבאו להתייר גם אש' אבי אביו אביו שהרי הוא רגיל אצל זו כמו שהוא רגיל אצל זו ומיחלפה ליה זו בזה .

ח. אשת אחי אביו מן האב אסורה לו מן התורה שנאמר ערות אחי אביך לא תגלה אל אשתו לא תקרב ודווקא היא שפירוש ערות אחי אביך לא תגלה ומתו ערותו אל אשתו לא תקרב וגומר ולמדו חכמים ז"ל מגזירה שזה אסרה התורה אשת אחי אביו אלא באדמו מן האב אבל אם היה אחיו של אביו מן האם לא אסרה התורה והכי ילפינן לה כתי' הכא ערות דודו גלה וכתיב התם או דודו או בן דודו יגאלנו מה' להלן מן האב ולא מן האם כלומר אחי אביו מן האב הוא קרוב לענין גאולה יותר ומצות גאולה מוטל עליו יותר מקרובי האם אף כן מן האב ולא מן האם והתם גופא מנלן אמר קרא משפחתו יגאלנו משפחת אב קרייה משפח' ומשפח' אביתם אס' אינו קרייה משפחה דכתיב ויתילדו על משפחותם לבי' אבותם אבל חכמים גזרו על אשת אחי אביו מן האם משום אשת אחי אביו מן האב .

ט. ואשת אחי אמו בין מן האם בין מן האב גזרו ג"כ עליהן משום אשת אחי האב מן האב ודוק על אלו גזרו אבל מכאן ואילך כגון אשת אחי אבי אביו מן האם ואשת אחי אביו מן האב יש אסורין ופעמא משום דבשלמא אשת אחי אביו מן האם דמותרת היינו משום דלמטה ממנה שהיא אשת אחי אביו מן האם לאו ערוה דאורייתא היא אלא שנייה לכך לא גזרו בה אבל אשת אחי אביו מן האב דלמטה ממנה ערוה דאורייתא דהיינו אשת אחי האב מן האב גזרו עליה משום הך דלמטה ממנה .

י. אחותו אסורה לו מן התורה לא שנא אחותו מאביו או מאמו לא שנא אחותו מן הנישואין או מהזנות ואפילו בא אביו על הערוה והוליד ממנה בת אחותך היא וחייב עליה ההבא מפורש הכל בפירוש דכתיב ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ לא תגלה ערותן ופירש מולדת בית או מולדת חוץ בין שאומרים לאביך קיים את אמה אף על פי שילדתו כזנות בין שאומרים לו הוציא את אמה מחמת שאסורה עליך מחמת ערוה אחותך היא ולא תגלה ערותן אבל אחותו שהוליד אביו מן השפחה וכן הנכרית אינה אסורה עליו משום ערות אחותו דכתיב ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא לא תגלה ערותה מדכתיב בת אשת אביך וגומר רצה לומר מן שיש לו אישות לאביך כאמה כלומר דתפסו לאביך בה קידושין באמה קרייה בתה אחותך פרט לשפחה ונכרית שאין קידושין תופשין לאביך בה ואין בתה ממנו קרייה אחותך ואף על גב דאם בא אביו על הערוה דחייבי כריתות והוליד ממנה בת אמרינן שהכתבן אסורה לו משום אחותו והתם גם כן אין קידושין תופשין לאביו בהן שאני התם דקידושין תופשין לערוה לאחרים לפיכך נתרבתה במולדת חוץ שבתה נקראת אחותך אבל השפחה והגויה אין קידושין תופשין בהן לשום אדם אלא בתה קרייה אחותך ואינו עובר משום ערות אחותו מהו כתב מורי ז"ל לכתחלה אסורה לו לבא עליה משום דיש מסתפקין לומר דדוקא מדאורייתא הולד הולך אחר השפחה ואחר הנכרית אבל מכל מקום מדרבנן זרעו הוא ויש להחמיר לכתחלה עד כאן לשוננו . ולא ידעתי מאי קאמר דהא כיון דמדאורייתא הולד הולך אחר הגויה והשפחה פשיט' דלכתחלה אסור לבא עליה דתופקליה משום איסור שפחה וגויה ואי רצה לומר אחר שנתגייד' או נשתחררה הא בקטן שגולד דמי וצריך עיון . יש אומרים במה דברים אמורים דבת השפחה אינו אסורה לו משום ערות אחותו הגי מילי בשפחה דעלמא שאין לו קניין בה ואין בירו לשחררה אבל אם בא אביו על שפחתו והוליד ממנה בת אחותו היא דאמרינן חוקה הוא שאין אדם עושה בעילתו בעילת גויה ומסתמא בשעה שבא עליה אביו שחרר אותה מקודם לכן וגעשית בישראלית והולד ממנה כשר הוא ואחותו גסורה היא ואפילו אומר האב שלשם גויה כיון וכא עליה אינו נאמן להתירה .

יא. מותר אדם בבת אשת אביו שיש לה מאיש אחר ואפילו חורגו הגדלה בבית מותרת לאחיו ולא חיישינן למראית העין לומר שהיא נראית כאחותם דקלא אית להו והכל יודעין שאינה אחותם . יב. בתו ובת בתו ובת בנו אסורות לו מן התורה דכתיב ערות בת בןך או בת בתך לא תגלה ערותן כי ערוהך הנה ואף ע"ג ראיסור בתו לא כתיבה בפירוש אחיה מקל וחומר דהא היא קרובה יותר מבת בנו ובת בתו . ובת בת בנו ובת בתו או בת בת בתו אסורות לו מדרבנן שגזרו משום אלו ואין להן הפסק כגון בת בת בנו ובת בת בתו כתיב בתו כתיב בתו אסורות לו עד עולם כגון אברהם אסור בכל נשי ישראל ושרה אסורה לכל אנשי ישראל משום אס' אס' כו' והרשב"א כתב שיש להן הפסק .

יג. בת אשתו אף על פי שילדתה מאיש אחר גם כן אסורה לו מן התורה וכן בת גגה ובת בתה שכן כתיב בפירוש בתו זו ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח ולא אסרה התורה אלא בת אשתו מן הנישואין אבל אם אנס אשה מותר לישא את בתה שכן דקדק רז"ל מקרא כתיב ערות בת בןך או בת

בתך לא תגלה ומשמע דוקא בת בןך וגומר הא בת בן אשתך או בת בת אשתך גלי ואח"כ כתב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח קשו אהדדי ותירצו הא כיצד כאן באנוסין כאן בנישואין פירוש בת אנוסה מותרת ובת נשואה אסורה והקשו ואימא איפכא כלומר ואימא בת בןך דממעט לבת בנה כנשואתו משתעי ואיך קרא דאמר לבת בנה ואע"ג דלאו מנייה באנוסה מוקמינן ליה ותירצו לא מצית למימר הכי דהא ערוה שאר כתיב בהו כלומר לא אסרה התורה ערוה אלא משום שאר בשר שכן כתיב בפירוש בתחלת הפר' איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו וגומר לפיכך כשהאשה לו בנישואין שייך בבתה משום שאר בשר אבל כשהאשה לו באנוסין אין שייך בבתה שאר בשר לפיכך בת אנוסה מותרת לו מן התורה אפילו בחיי האם אבל מדרבנן אסורה לו בחיי האם שגזרו עליה משום גזירה שזמא ישא את הבת ואז האם ערוה עליון כמו שיתבאר וחשו ז"ל שמא יונהגם עם האם לאחר שישא את הבת אבל לאחר מיתת האם מותרת לו אפילו מדרבנן דתו ליכא למיגזר מדיו וי"א אפילו בחייה אס' כנס לא יוציא דאיסור חמיו חמיה עליה .

יד. ובת בת אשתו ובת בת בן אשתו או בת בן בן אשתו כולן אסורות לו מדרבנן שגזרו עליהן משום הראשונה ומכאן ואילך יש אומרים כולן אסורות ואין להן הפסק ולהרמב"ם יש להן הפסק כמו שכתבתי לעיל סעיף י"ב גבי בתו .

טו. אם אשתו אסורה לו מן התורה וכן אם אס' אשתו ואם אבי אשתו כולן אסורות לו מן התורה דכלולות הן גם כן כפסוק דלעיל דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח דהוה כאלו כתיב גם כן ערות אשה ואמה לא תגלה את אמה אביה ואת אמה לא תקח דבחרא מדרגה הן אלא שאלו למטה מאשתו ואילו למעלה מאשתו היינו שיה ותדע שהרי גבי העונש בפרשת קדושים כתיב איש אשר יקח את אשה ואת אמה וגומר באש ישרפו וגומר והיבן הוהיר עליה אלא על כרחך על פסוק זה יערוה אשה ובתה סמך דכולן בחרא מדריגה הן דכולן איסורין כהא לו מחמת אשתו הנשואה לו אבל אם אס' אשתו ואם אס' אבי אשתו ואם אבי אשתו אסורות לו מדרבנן מכאן ואילך י"א כולן אסורות ואין להן הפסק ולהרמב"ם יש להן הפסק .

טז. אחות אביו ואחות אמו אסורות לו מן התורה שנאמר בפ' אחרי מות באזהרות ערות אחות אביך לא תגלה שאר אביך היא ערות אחות אמך לא תגלה כי שאר אמך היא ומדחור' התורה ובתבה עוד פעם שנית אזהרה בפרשת קדושים ערות אחות אמך ואחות אביך לא תגלה מה שלא עשתה כן בשאר הערוה שלא כתבה בפ' ק' אלא העונשים ארו"ל שבא לרבות בערות אחות אמו ואחות אביו שתהא אסור' לו בין שהיא אחות אביו מן האב בין שהיא אחות אביו מן האם וכן באחור' אמו שתה' אסור' לו בין שהיא אחות אמו מן האב בין שהיא אחות אמו מן האם אע"פ שבערות אשת אחי אביו לא הוזהר אלא על אשת אחי אביו מן האב ולא מן האם כדכתיבין לעיל סעיף ח' הכא אסור כולו וצריך לכתוב ריבוי בתרומיהו ולא סגי לכתוב בחרא ותיתי איך מנייה דא' כתב רחמנא באחות אב הוי אמינא משום שיש לה חיים כלומר דמיוחס אחרי דמשפחת אב קרייה משפחה דכתיב ויתילדו על משפחותם לבית אבותם אבל אחות אס' אימא לא ואי כתב רחמנא באחות אס' משום שהיא ודאית כלומר אחות אס' היא ודאי קרובות באחות אס' אימא לא דשמא אין זה אביו צריכא .

יז. ובעירות אלו ראחות אב ואם לא גזרו רבנן בשניות להן משום דידרו לפיכך מותר אדם בבת אחי אביו ובבת אחי אמו ולא גזרינן בהו משום אחות אביו ואמו ופעמא משום דאיתפליג דרא כלומר נתרחה הקרובה ולא אתו למיחלף וכן אחי אביו ואחי אמו מותרין באשתו ובבתו ולא אמרינן אס' נתיב להם אשתו יתחלף לומר כשם שאשתו מותרת להם גם נשותיהם מותרת לו והרי הם אסורות עליו שהרי הן אשת אחי אביו ואחי אמו לא גרינן בהכי דאיתפליג דרי .

יח. וכן באחות אביו האב בין מן האם בין מן האב ואחות אס' האם לא גזרו מטעם דלעיל ומותרות ויש מי שאומר באלו דסבירא ליה שגזרו בהו משום הך דלמטה ממנה דהיינו אחות האב והאם שהיא ערוה דאורייתא אבל בבת אחי אביו ובבת אחי אמו אין למטה ממנה ולא למעלה ממנה ערוה דאורייתא לא גזרו בה דנתרחקה קרובה מאד .

יט. אשת בנו אסורה לו מן התורה דכתיב ערות בלתיך לא תגלה אשת בןך היא וגומר ואשת בן בנו אסורה לו מדרבנן שגזרו עליה משום אשת בנו והואיל ויש בלדותיה איסור ערוה גזרו על אשת בן בנו ואין לה הפסק עד עולם עד שאשת אחד ממנו אסורה אפי' עד יעקב אבינו .

רש"י לפנות בו אלא בשעת מעשה כמעשה הפנים אבל אם פירש
 ספק אין הרגו אותו ואם הרגו נהרג עליו ולא עוד אלא אפילו
 בא הקנאי להרוג הנועל הנשט הנועל והרג הקנאי להציל עצמו
 מידו אין הנועל נהרג עליו וע"ל בלבוש עיר שושן סימן תכ"ח
 סוף ד' ובלבוש עשרת זהב סימן קנ"ז . ואם לא פגע בו
 קנאין ולא הלוקהו בית דין הרי עונשו מפורש בקבלה שהוא
 בכרת שנאמר כי חילל יהודה את קדש ה' אשר אהב וכעל בת
 אל נכר יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ולא יהיה לו ער ועונה וגומר
 פירש אם תלמוד חכם הוא לא יהיה לו ער בחכמים ולא עונה
 בתלמידים ואם כן הוא לא יהיה לו ער מניש מנחה לה' צבאות ועין
 זה אע"פ שאין בו מיתת בית דין אל יהא קל בעיניך שיש בו הפסד
 שאין בכל העריות כמותו שכן מן הערות אע"פ שהוא ממזר הוא
 כנו לכל דבר ובכלל ישראל הוא וכנו מן הגויה אינו בנו ומסיר
 אותו להיות אחר ע"ז ורבוזיה גרם לרבך בנינים שהבדילנו ה' מהם
 וקשוב מאחרי ה' ולמעול בו .

ג העבדים והשפחות גימ שהטבילו אתם לשם עבודת וקבלו
 עליהם מצות שהעבדים חייבים בהם יצאו מכלל הגויט ולכלל
 ישראל לא באו כמו שנתבאר בלבוש ע"ז סימן רס"ו לפיכך השפחה
 אסורה לכן חורין אחד שפחתו ואחד שפחת חבירו והבא עליה מבין
 אותו מנת מרדוח מדברי סופרים שלא חייבה התורה מלקות
 בשפחה אלא אם כן היתה נחרפת לאיש מכל מקום אע"פ שאין
 בו לאו אל יהא עון זה קל בעיניך שגם זה גורם לכן לסור מאחרי
 ה' שהבן הוא עבד ונמצא שגורם לזרע קדש להתחלל ולהיותם
 עבדים מ"ס הנא על השפחה אפי' בפרהסיא אין קנאין פוגעין בו
 שלא נאסרה הלכה למשה מסיני אלא בגויה וזו משעה שטבלה
 וקבלה מצותיה יצאה מכלל גוים .

ד הנפיש עם שפחתו מוציאין אותה מסנו ומוכרים אותה ומפזרים
 רמת לעניי ישראל ומלקין אותו מנת מרדות ומנלחין שערו
 לבנותו ומגדן אותו ל' יום .

ה נתערב ולד ישראלית בולד של שפחה הרי שניהם ספק וכל אחד
 מהם ספק עבד הוא ואסורין בישראלית לפיכך כופין בעל
 השפחה שישחרר את שניהם כדי שיהיה לישראלית ולא
 יבטל פריה ורביה ואם היה הבן ההוא בן הארון של העבד ומת
 הארון כשיגדלו ישחררו זה את זה שהרי אחד הארון ואחד העבד
 וכשישחררו זה את זה שניהם מותרין לבא בקהל .

ו היו הערובות בנות הרי שתייהן ספק שפחות והבא על כל אחת
 טהן והוליד ממנה בן הולד ספק עבד ואין כופין בעל השפחה
 לשחרר הולדות שיהו מותרים לבא בקהל ויקימו פריה ורביה אבל
 אין כופין לשחרר הספק שפחות שהרי אין הכפיה אלא משום
 כבוד פריה ורביה ואשה אינה מצווה על פריה ורביה מכל מקום
 אינו יכול להשתעבד בהן כלל מספק והיו בעל השפחה המוציא
 והמוציא מחבירו עליו הראיה דכל אחת תאמר בת חורין אני
 אבל אם היתה התערובות בתו שנתערבה בולד שפחתו הרי יש לו
 בשתייהן הזכות שיש לאב בבתו ממה גנפוך וכן אם נתערב ולד
 גויה בולד ישראל מטבילין את שניהם לשם גירות וכל אחד מהם
 ספק גר .

ף היתר אשת איש שמת בעלה ודיני העדות וכו' ג"ח סעיפים

א אשת איש בכלל עריות היא דכתיב בפרשת עריות ואל אשת
 עמיתך לא תתן שכבתך וגו' לפיכך לא תפשי בה קידושין כמו
 כשאר עריות כמה דברים אמרים בודאי אשת איש אבל אם היא
 ספק מקודשת או ספק מגורשת כגון שורקף לה גט או קידושין ספק
 קרוב לו ספק קרוב לה או שקבלה אחד מן הגיטין שהם ספק אם
 הם בשמים מן התורה או פסילים שיתבאר בהלכות גיטין ככל אלו
 אם קבלה קידושין מאחר צריכה גט משניהם וכן אם קבלה אחד מן
 הגיטין שהם בשמים מן התורה ופסולים מדרבנן וקבלה קידושין מאחר
 צריכה גם כן גט משניהם מהראשון מדרבנן ומהשני מדאורייתא
 דהא קידושין שני מן התורה קידושין מעליא הוו ואם נשאת לשני
 י' מהן שנתאיש מהן שלא תצא כמו שיתבאר לפנינו בע"ה .

ב אשת איש ששפחה קיה וקבלה קידושין מאחר בפני בעלה
 הדי היא מקודשת לשני דהיינו באלו אמר לבעלה גירשתי וקיימא
 ין האשה אמרה לבעלה גירשתי . נאמנת חוק' אין אשה מעיזה
 פניה בפני בעלה אבל אם קבלה קידושין מאחר שלא בפני בעלה
 אין קידושין תופשין בה עד שתביא ראיה שנתגרשה קודם שקבלה
 הקידושין שכל שלא בפניו מעיזה וכתב רד"ש רכל שהוא בעיר
 כשנתקדשה לאחר מיקרי בפניו ואינה מעיזה ויש אומרים דרוקא
 בפני בעלה ממש אינה מעיזה אבל שלא בפניו הוא אע"פ
 מעיזה ודא דאמר' ראי' אשה מעיזה פניה בפני בעלה לומר גירשתי
 הגי מילי היבא דליבא דמסייע לה אבל היבא דאיבא אפילו אחד
 דמסייע לה מעיזה ומעיזה ואין קידושה כלום . ואם נשאת לאחר

שלא בפני בעלה אף על פי שכשנא בעלה אומר' לו בפני גירשתי
 אינה נאמנת דבין שכבר נישאת מעיזה ומעיזה שלא תעשה עצמה
 זונה ויש מי שאומר שאפילו לא נישאת עדיין לאחר אלא נתקדשה
 לאחר שלא בפני בעלה ואחר כך בא בעלה ואסרת לו בפניו
 גירשתי אינה נאמנת דכרי להחזיק קידושה שלא תבטיש מחמת
 שקבלה הקידושין מעיזה ומעיזה ויש אומרים שאם היתה קטמה
 ביניהם או שתובעת כתובה אפילו לא קבלה קידושין מאחר אינה
 נאמנת לומר גירשתי אפי' בפני בעלה דמתוך הקטמ מעיזה ומעיזה
 או כרי לגבות כתובתה מעיזה ומעיזה ויש אומר' דבזמן הזה דנפשי
 פריצותא והוצפה איתרע חוקה דאינה מעיזה שמוזר רבנן ואין שום
 אשה נאמנת לומר בזמן הזה בשום ענין אפילו בפני בעלה גירשתי
 להנשא לאחר וכל שכן לגבות כתובתה מידו לחומרא כגון אם
 קבלה קידושין מאחר נאמנת על עצמה שיהו קידושין תופשין בה
 להצריכה גט משני דשיאי נפשה חתיכה דאיסורא .

ג מאד מאד חשו חכמים וזכרונם לברכה שלא יהיו בנות ישראל
 יושבות עגונות לפיכך צירפו הרבה טעמים כדי להקל בעדות
 אשה שמת בעלה כמדינה אחרת להתירה לינשא ואמרו אשה שהלך
 בעלה למדינת הים וכאו והעידו עליו שמת אפי' עד אחד אפילו
 העד עבד או שפחה או אשה או קרוב מותרת לינשא ואפילו עד מפי
 עד או אשה מפי אשה או עבד או שפחה או קרוב כשרים לעדות
 זה ופסולי עדות מחמת עבירה אם פסולים מדרבנן כשרים לעדות
 זו אבל פסולי עדות מחמת עבירה דאורייתא פסולים שהתורה

אע"פ

פסלתם שלא להאמין להם ואם מסיחים לפי תומם כשרים ובג"ה
 ישראל משומר ע"ה ולכל התורה כולה אם הוא מסיח לפי תומו
 נאמן מידו כל הדברים הללו שהבשירו מכמו על יסוד אחד והוא זה
 דכל עדות כזה יש קצת רגלים לדבר דהוה מילתא דעבידא לגלוי
 בצירוף שאר טעמים כתבן מהר"ק ע"ש בשורש ר"ב סעיף ד'
 אבל אם לא בא עד מכל הדרכים הנזכרים רק יצא קול הכרה
 בעיר שמת אין משיאין את אשתו דכולי האי לא רצו להקל .

ד הכל נאמנים להעיד עדות זו חוץ מהמשה נשים מפני
 שחוקתן ששונאות זו את זו ויש לחוש שמא מתכוונת
 לקלקלה שיוערת היא שבעלה עורנו חי ומעירה שמת כדי שתינשא
 ותיאסר על בעלה דהא קי"ל שאם יבא הבעל אחד עדות זו תצא
 מזה ומזה כמו שיתבאר בסמ"ק זה בע"ה ואלו הן החמש נשים
 הפסולות חמותה אפילו אינה חמותה עתה רק מצפה להיות חמותה
 כגון שהיא אם יבמה ולא אם בעלה ומעירה שמת אינה נאמנת .
 וכן הבלה לא תעיד לחמותה ואפילו באה ואמרה מת בעלי ואחר כך
 מת חמי שלפי דבריה אינה עוד חמותה אפילו הבי אינה נאמנת ובת
 חמותה וצרתה ויבמתה שהיא אשת אחי בעל' החוששת שמא ימות
 בעלה או אחי בעלה ויהיו צרות זו לזו ובת בעלה לא תעיד לה
 ולא היא תעיד לבת בעלה .

ה כבר אמרנו בסעיף ג' שהעד שאמר שמתני מפי אחד שאמר
 שמת פלוני אפי' ששמעה מאשה ששמעה מעבד הרי זה
 כשור לעדות ומשיאין על פיו ואפי' לא אמר ממי שמע אלא אמר
 סתם ששמע כשר ולא חיישינן שמא עד הראשון ששמע מסנו
 פסול היה אבל אם אמר העד או האשה או העב' מת פלוני ואני
 ראיתיו שמת שואלין אותו האיד ראית ובמה ידעת אם העיד
 ברבר ברור נאמן ואם העיד בדברים שמשמען שרובן למיתה אבל
 יכול להיות שעדיין לא מת אין משיאין את אשתו החיישין שמא
 הוא סימן על הרוב שדרכן למות מעניין שהוא אומר שראא אומר
 שמת ועדיין לא מת לכך אחז"ל שמת וראי' ואין בו ספק לפיכך יש
 לחוש לנו למחות בנשים שלא לספור אדם על פי אומדנות מכיחות
 שמת ולא יספירו אותו עד שיעדות כדאי שמת כדי שלא יבאו
 לחשש את אשתו וכן אשתו אסורה להספירו או ללבוש שחוחי'
 כל זמן שאין כאן עדות שהוא כדאי להשיאה על פיו וכן אין
 לשום בית דין ליתן שטר עדות לאשה מה שהעידו העדים לפנייהם
 אם אין כואלו' עדות כדאי להתירה שמא הואיל ונתנו לה עדו'
 כתוב לירה תחשוב שהתירו בו ותבא לינשא אם לא שכתבו בו
 בפירוש הטעם שלא התירוהו על פי עדות זו דחיישינן לקלקלה מכות
 דין שאינם ממוקים שיבאו לטעות בו שמא מקול מקוננות שהוכירו
 בין המתים וספרו אותו משיאין את אשתו .

ו בשעת השמר מתדין נשים על פי בעלי תשובה שהיו בתוך
 גזירת השמר ומעידים מה שראו בשעת השמר אע"פ שהמידו
 דתן מהמת אונס . ריקים ופוחזין הממירים וחזרו בתשובה אך לא
 ראינו עדיין תשובה גמורה אין לסמך על עדותן שאינן חוששין
 לשקר רק אם מסיחו לפי תומן או בירוע שהעידו בלא רמיה ועיקול
 מימכין עליהן והכל לפי ענין העד וראות עיני הדיין .

ז בא אחד ואמר הרגתי תנשא שאין אדם משים עצמו רשע
 ופלגין דיבוריה שאמנין לו שנהרג ולא על ידו וה"ה גוי שאמר
 מסיח' תימו הרגתי את פלוני שמישיאין את אשתו .
 ח אם

אם עדי אחר אמר לאשה כינוי לבניה מת בעליך אינה צריכה שוב לעדותו אלא היא באה לבית דין ואומרת מה בעלי אבל אם בא העד שאמרה משמו שהגיד לה שמת ומכחישה ואמר שלא אמר לה מת לא מהימנא היא מ"מ אין הכ"ר צריכין לשלוח אחריו לשואלו אף ע"פ שהוא בעיר אלא סומכין אעד מפי עד לבתחלה .
 ז עד אחר אומר מת עד אחר אומר נהרג אף על פי שהם מכחישין זה את זה כאופן המת הואיל ושניהם מעידים שאינו קיים הרי זו תנשא .

י שמעו קול שאומר איש פלוני מת והלכו ולא מצאו שם שם אדם אפ"ה משיאין את אשתו דאמרינן בן אדם היה והלך לו זה נמי משום תקנת העינות שאם לא נצמין לזה הרי תשוב ענונה ואם שמעו קול זה בשרה או בכור או בחורבה אין משיאין אותה על פי אותו קול עד שידעו מי הוא דחיישינן שמא שר הוא כיון שיצא הקול ממקום שהשדים מצויין שם .

יא אף על פי דבשאר עריות אין סומכין על כתיבת ידי העדים דכתיב מפייהם ולא מפי כתבם בעדות אשה הקילו משום עיגון לפיכך אם מצאו כתוב בשטר מת איש פלוני בן פלוני אי נהרג משיאין אשתו אפילו אינו מקויים ולהרמב"ם צריך שידעו בכיורו שישאלו כתבו דשמו כתבו ניי דהוה ליה תרי קולי גוי ומפי כתב ותרי קולי לא מקלינן אפילו בערית אשה וכתב מורי ז"ל וכן ראוי להחמיר ואפילו אם יודעין שהוא כתב ישראל אם יש לומר שכתב בן משום שיצא קול שמת כגון שטבע כמים שאין להם סוף וכדומה לזה אין מתירין אותה על פי הכתב ההוא שחוששינן שכתב בן מפני הקול שיצא .

יב מי שנשתתק וברקו אותו כדרך שבורקן לגטין ונמצאה דעתו מכוונת עליו וכתב פלוני בן פלוני מת סומכין על כתיבתו ותנשא אשתו .

יג זה שאמרנו שעד מפי עד בשר בעדות אשה כד"א ששמע מפי בן דעת שמת פלוני כגון מפי עבד או שפחה אבל אם שמע מפי שוטה או קטן אינו מעיד ואין סומכין על דבריה' שמע מחתינוקות שאומרים עכשיו באנו מהספד פלוני כך וכך ספרנים היו שם ופלוני החכם עלה אחר ממתו וכך וכך עשו במתו הרי זה מעיד מפייהם על פי הדברים האלו וכיוצא בהן ומשיאין את אשתו ודוקא שאמר כל הסימנים הללו אמרינן ודאי קושטא קאמרי אבל לא אמרו כל הסימנים הללו אין סומכין על דבריהם דחיישינן שמא העלו דרך שחוק שם קמצא אחת וכיוצא בו בשם אותו פלוני כדרך שמשחקין הילדים ועליו אמרו בשחקם שמת והספירו עליו וגם אם אמרו כל הסימנים הללו דוקא לאלתר סומכין עליהם שאומרים עכשיו באנו מהספד פלוני כו' אבל אם אינו לאלתר לא מהני עדותן כלל ואפ"י הגדילו אחר כך אין סומכין על עדותן שראו בקטנותן .

יד כבר אמרנו בסעיף ג' דגוי המסיה לפי תומו משיאין על פיו היינו דוקא לפי תומו ואינו מכיון לעדות כלל דאי מכיון לעדות הותרה פסלתו ואפ"ל בא לבית דין להעיד אלא ששאלוהו מתחלה על פלוני ואמר שמת אין סומכין עליו ואפילו ספר כמה דברים אחרים עמהם אין זה נקרא מסיה לפי תומו ואין סומכין על דבריו שמא יודע דת יהודית ומכוונין לקלקלה אבל במסיה לפי תומו נודע לנו אמתות הדברים שהוא מת במקרה בלא עדותו כיצד היה הגוי מביח לפי תומו ואמר אוי לפלוני שמת כמה נאה היה וכמה טובות עשה עמדי או שהיה מסיה לפי תומו ואמר דרך סיפור דברים בעלמא כשהייתי בדרך ונפל פלוני שהיה מחלף עמנו ומת תמנה לדברו כל כיצד מת פתאום וכיוצא בדברים אלו שהם מראים שאין כונתן להעיד הרי זה נאמן וישראל ששמע מגוי המסיה לפי תומו מעיד ששמע ממנו ומשיאין אשתו על פיו . וכן אם אמר פלו' מת במסיה לפי תומו אע"פ שלא אמר עמו דברים וסיפורים אחרים יש אומרים דמני כיון ששמע לפי תומו יש מחמירין משום שכל מי שמתכוין להעיד דרכו לומר אותו דבר לבדו ומי שאומר מסיה לפי תומו אינו אומר אותו דבר לבדו אלא קושר עניין לפניו או לאחריו כמה דברים אמרי' שסומכין על סיפוי דברי' של גוי מ"ל בשלא היה שם אמתלא שנוכל לומר שהגוי כיון לדבר אחר אבל אם היה שם אמתלא שנוכל לתלות שיחת הגוי שמא מתכוין לדבר אחר כגון שאומר הגוי לאחד עשה לי כך וכך שלא אהרונג אותך כדרך שהרגתי לפלוני ואין זה נקרא מסיה לפי תומו שכנת הגוי לירא ולהטיל אימה על זה וכן אם שמע מערכאות של גוים שאמרו הרגנו לפלוני אינם נאמנים מפני שהם תפארים בזה לומר שהם עושין דין ומשפט בערכאותיהם ורוצים להחזיק בהם וממשלתם בכינים וכן כל כיוצא בדברים אלו ולפי זה אם לא אמרו הרגנו כו' אלא אמרו ערכאות אחרים הרגוהו נאמנים שאינם מחוקקים ומפארים ממשלה של אחרים ויש אומרים דבערכאות כולם אינם נאמנים אפילו אומרים שנהרגו בדיון אחרים שלא על דם שתפאר' הוא לכולם כשערכאותיה' עושין דין ומשפט מ"מ כל' זה דוקא בערכאות שכונתם להתפאר עוצמו

בממשלתם ומפרכסין זו את זו אבל שאר גוים מסכים לפי תומו ואומרים פלוני נידון בערכאות שלהם נאמנים ובמקום שיש לחוש לשקרא שלמדוהו לומר כך אין סומכין עליו .

טז גוי שהתחיל להסיה לפי תומו לגלית מפלני שמת אע"פ ששאלו אותו אחר כך וברקוהו לידע המעשה עד שפירש להם כל המאורע אף על פי שרוב הדברים נודעו על ידי שאלתם את הגוי ששאלוהו אם כך היה המעשה או כך היה המעשה נאמן ומשיאין על פיו כיון שמתחלה הוא בעצמו פתח לדבר מזה אבל אם שאלו אותו ותחלה איתו חבירינו ואמר להם מת אין זה מקרי מסיה לפי תומו ודוקא ששאלו איתו הגוי בעצמו והוא השיב על פי השאלה שמת אין זה נקרא מסיה לפי תומו אבל אם שאלו גוי אחר או שחפשו וחקרו בעיר אחר יהודי שנאכ' ויצא הקול בזה שהיה הדין חוקרים אחר יהודי וכא גוי ומסיה לפי תומו שמת אף על פי שהוא היה קודם לכן אצל הגוי או השופט ששאלוהו אחר אותו היהודי וכא זה ואמר להם שמת מיקרי מ"ל היו עומדים בחבורה ומדברים ביחד בעניין יהודי פלוני וכא להם גוי ואמר להם כמה אתם מדברים ואמרו לו מן היהודי פלוני אם הוא חי או מת ואמר להם הוא שהיה הוא מת לא מיקרי מסיה לפי תומו דהוי כשאלו לו ואע"פ שהוא ספק שאפשר לומר שמא לא אמר להם כן מחמת שאלתם אלא כונתו בתחלה היה דעתו לומר להם כן מכל מקום ספק הוא וקיימא לן בכל מקום שהוא ספק אם הסיח לפי תומו או לא אין משיאין את אשתו דספקא דאורייתא לחומרא וכן בכל מקום דאיכא פלוגתא בדינין ולא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר אולנין לחומרא ו"א הא דאמרינן שאם שאלו את הגוי ותחלה והשיב להם על פי שאלתם שמת ולא מיהי' מסיה לפי תומו היינו דוקא אם שאלו ישראל משום דמרגיש כיון שהישראל שואלו שיש נפקותא בדבר ומשקר בכונה אבל אם שואלו גוי והוא משיב לו שמת מקרי מסיה לפי תומו דחוקה לגוי אומר האמת ובלבד ששאלו אותו הגוי שלא בפני ישראל אבל אם הגוי שואלו בפני ישראל דרכו גם כן לשקר ולקלקל ואם שאלו אותו הגוי והישראל יחד ואמר להם שמת ואמר להם אומנות מוכיחות שאומר אמת אף ע"ג דלא מיקרי מסיה לפי תומו ואסורה לנשא לבתחילה מ"מ אם עברה ונישא' על פי חכם שהתירה לא תצא כיון שיש אומנות המוכיחות שמת .

טז גוי שססיה לפי תומו ואומר ביש גוי אחר שהסיה לפי תומו פלוני מת משיאין את אשתו ואפ"י לא העיד בפ"י שהגוי הראשון מסיה לפי תומו אולנין לקולא ואביר' מסתמא מ"ל תיש חולקין בזה .

יז ישראל וגוי שיצאו מעמנו למקום אחד וכא הגוי ואמר איש ישיצא מאכן עמי מת ו"א שזשיאין אשתו אף ע"פ שאין הגוי מכיר אותו האיש ו"א כיון שאינו מכיר צ"כ שיאמר מת וקברתיו וטעמא דמילתא שיותר אדם בקי במי שזא מכירו ממי שאינו מכירו הילכך במכירו כל שאמר מת בלחוד סגי אף על גב דלא אמר קברתיו ולא חיישינן דאמר בדרמי אבל כשאין מכירו חיישינן דאמר בדרמי לפי שאין הדברים ברורים במי שאינו מכירו עד שיאמר קברתיו דאו ודאי דקרק ואמר אבל במכירו במת לחוד סגי וכן פשט הגמרא לעשות מעשה ובאין מכירו נמי דאמרינן דבעינן קברתיו לאו דוקא שיאמר בפירוש קברתיו אל כל שנתעסק בטלול ממקום למקום כדרך המתים שלא היה נודד קנה ופוצה פה ומצצף או אפי' שהוא לא נתעסק אלא שנגע בו ויודע שמת או שמעיד שנתעסקו בו אחרים כהא סגי דהשתא ליכא למיחש למידי שכוין שנתעסקו בו הכיורוהו שמת וליכא למיחש דאמר בדרמי וכן ליכא למיחש שלא מת כי שמא מחו ליה ברומחא או בגיירא או שמא טבע כמים ואיפשר שהמים בלבולוהו מת אלא שסברו שהוא מת שהרי התעסקו בו וראו בטוב שמת . וכן אם יצאו י בני אדם כאחד ממקום למקום והם אסורים בקולר או נושאי גמלים וכיוצא בדברים אלו וכא גוי והסיה לפי תומו ואמר שי' אנשים שיצאו בקולר או שהלכו ממקום למקום ונשאו כך וכך מתו כולם יש אומרים ששיאין נשותיה' ו"א דהוו כאינו מכירים דסתמא לא הכירם וצריך שיאמר מתו וקברנום .

יח בא אחר ואמר לנו אמרו לי צות דין שסמקום פלוני אי שאר אנשים אמרו לי כשתלך למקום פלוני אמר להם שמת יוסף בן שמעון וכא השליח ואמר לנו אבל השליח אינו מכירו ואינו יודע מי הוא ואני יודעים איש אחר שמת השליח אלא הרי מתירי' את אשתו אע"פ שלא אמר בו סימן שכתבנו על ידו ולא חיישינן שמא יוסף בן שמעון אחר הוא שמת אלא היחוק שהיו שם שני יוסף בן שמעון בזה המקום ואע"פ ששיירות מצויית לא חיישינן כיון שלא החזקו ואפ"י ג' דגבי גט מחמירין בשירות מצויית כמו שכתבנו בס"מ ק"ל"ב בע"ה היינו משום שאיפשר שיכתוב הבעל גט אחר אבל הכא משום עינונה שהיתה צריכה להתענות כל ימיה הקילו ומכחו על חומר שהחמירו עליה והקילו עליה בתחלת' דתרוק ותניש' כיון שלא החזקו שנים או שהחזקו שהיו שם שנים ויודע שהאחד קיים

קיים אז אמרין השני מת אבל אם הוחזקו שם שני יוסף בן שמעון ואין ידוע באי מהם שהוא חי בודאי אין משיאין אשתו של שום אחד מהם ואיזה מהם שנישאת תצא דה"ל ספק אשת איש י"א שכל זה דוקא שהזכיר העד שם עירו אבל אם לא הזכיר שם עירו אף על פי שידועין שנאבד אחד לא מהני אף על פי שהזכיר שמו שמו י"א אחר במקום אחר בשם זה ואתו מת שהרי לא הזכיר שם המקום ויש מקילין אפילו בזה משום עגונה, ומשום חומרא שמחמירין עליה בסופה כמו שיתבאר ודאי דייק ומינסב, וי"א שבמקום שזכיר שמו לבד הוא דבעינן שם עירו אבל אם מזכיר שמו ושם אביו לא בעינן שיוזכר שם העיר דלא שכיח שימצאו שנים שיהא שמם ושם אביהם שוין ובמקום שיש אומדנות והוכח' שזה הוא שמעידין עליו אע"פ שלא הזכיר שם אביו ולא שם עירו יש להקל ולסמוך על האומדנות משום עיגונה.

כז מצאוהו הרוג ומכירין אותו בטביעת עין ואין יודעין מתי נהרג י"א שתולין להקל לומר שנהרג תוך ג' ימים ומעידים עליו שכיון שאין נראה לנו שום שינוי בפנים אלא שיש לחוש שזמא נתפח ונשתנה ואחר הוא אין זה אלא חששא דרבנן ואוליגן לקולא ויש מחמירין אף בזה ומיהו אם יצא קול איש פלוני מת או נהרג ואחר ג' ימים מצאוהו מת והכירוהו בטביעת עינם שהרי אותו פלוני מתירין את אשתו לדברי הכל ממה נפשך אם הקול הוא אמת אין אנו צריכין עדות אחרת ואם הקול אינו אמת הרי אינו לאחר ג' ימים.

כח י"א בשם רבינו תם דהא דאין מעידין עליו ביבשה עד ג' ימים ה"מ כשהוא חבול בפניו אבל אם אינו חבול בפניו מעידין עליו אפי' ביבשה אפי' אחר כמה ימים ע"י טביעת עין של גופו וצורתו דבלא חבלה בפניו אינו משתנה אפילו בכמה ימים ואינו מחוור בעיני האחרונים.

כט אין מעידין על האדם שמת אלא כשראו שוראי מת ואין בו ספק כיצד ראוהו שנפל לגוב אריות וגמלים וכיוצא בהם אין מעידין עליו שמת דשמאל לא היו רעבים ולא אכלוהו ויצא חי אבל אם נפל לחפירת נחשים ועקרבים מעידין עליו שוראי מת שאפילו את"ל שמא חבר הוא על ידי שדוחקן כשעמד עליהם מכישין אותו ומת ודאי ואין מועיל לו חברתו אבל גוב אריות דרכו להיות רחב ואינו עומד עליהם וכשאינם רעבים אינם עושים לו מאומה.

ל נפל לתוך כבשן האש או לתוך יורה רותחת מלאה יין או שמן או מים או ששחטו בו שני סימנים או רובן אפי' עמד וברח מעידין עליו שמת שוראי סופו למות וכן כל כיוצא בזה מדברים שאי אפשר שיחיה אלא ימות מיד בזמן קרוב הרי אלו מעידין עליו, לא ראוהו צלוב והעוף אוכל בו אף על פי שרקוהו או ירו בו דיצא אין מעידין עליו שמת ואם ראו העוף אוכל במקום שגנפש יוצא בנמיתו כגון מוחו או לבו או בני מעיו מעידין עליו שמת.

לב ראוהו שנפל למים שהם גדולים כל כך עד שהעומד על שפתה אינו יכול לראות כל ד' רוחותם או אפילו נפל לים הגדול וטבע שם אין מעידין עליו שמת שיש לחוש שזמא יצא ממקום אחר ואם נפל למים מכונסין כגון בור או מערה שעומד ורואה כל סביביו ושהה כדי שתצא גנפשו ולא עלה מעיד עליו שמת ומשיאין את אשתו וכן אם קשרו חבל ברגלו ושלשלוהו אל הים וחזרו והעלוהו באותו חבל ולא עלה בידם אלא רגלו מארכובה ולמעלה משיאין את אשתו לאחר י"ב חדש דכיון שנתלש רגלו ממנו מארכובה ולמעלה הרי נעשה טריפה ואפילו את"ל שיצא ממקום אחר הרי הוא טריפה וק"ל טריפה אינה חיה י"ב חדש, אבל אם נפל לים והשליכו אחריו מצורה אפילו מיד והעלו רגל אחד של אדם שהוא מארכובה ולמעלה וכיוצא בזה אבר שנעשה בו טריפה אין משיאין את אשתו שאינו אומר רגל או אבר של אדם אחר הוא ומיהו אם היה בו סימן מובהק ביותר ברגלו או באותו אבר סימכין עליו שהוא מן האיש שנפל ומתירין את אשתו וי"א בסימן מובהק אפילו העלו מן בגדיו וראו בו סימן מובהק מהני ומתירין את אשתו דהואיל וראוהו טובע בבגדים אלו לא שייך למוחש לשאלה כן כתב מורי מהרמ"א ז"ל ורברים נכונים הם בטעמיהם אבל עדיין צריכין ביאור ואומר אני שלא אמר מורי ז"ל כן אלא בכגד שלא היה בו פנאי במים לפושטו כדי להקל מעליו כגון חלוקו או בתי רגלים ובתי זרועות שקורין שופיציא וכה"ג וכו' שם אם היו בו קרסים שאז צריכין אנו לומר דוראי טבע ומת ואח"כ על ידי בלבול המים נתפשטו מעמו אבל בגד שקורין קוט וסרבלא וכה"ג שיוכל לקורעם ממנו אפילו יש בהם קרסים יוכל לקורעם ממנו ולהשליכם מעליו להקל עליו שיוכל לשוט במים כנהוג אין סומכין עליו אפי' בסימן מובהק שבו להתיר את אשתו דשמא קרעו ממנו והוא יצא ממקום אחר ואין מתירין את אשתו ז"ל.

לג הא דאמרינן לעיל סעיף כ"ז שאם ראוהו מיד כשהעלוהו מן המים שמעידין עליו בטביעת עין י"א בר"א שראוהו שנים או סומכין על טביעת עיניהם דבשני עדים לא חיישינן שאומרים בדרמי אבל אם ראוהו על אחד מיד שהועלה מן המים אם אמר שיכירו על ידי סימן שיש לו כגופו נאמן אבל אם אינו אומר שמכירו על ידי סימנין אלא על ידי טביעת עין אין סומכין עליו שיש לחוש שזמא אומר בדרמי בר"א שראוהו העד שנפל שם דכיון שראוהו העד שנפל שם אימר בדרמי אומר שהוא אפי' אינו ברור לו לפיכך אינו נאמן אא"כ שראוהו מיד אחר שהועלה ומכירו על ידי סימנים אבל אחר שלא ראוהו סובע נאמן אפילו לא ראוהו מיד אחר שהועלה ואפילו בטביעת עין בלא סימנים והו"ו שיראנו שלם בכל גופו אבל אם אינו שלם אלא פרצוף פנים עם החוטם לא סמכין אטביעת עין לחוד בלא סימנין בעד אחד, עד אחד שאמר דאיתו שמת במלחמה או במפולת או שטבע בים הגדול ומת וכיוצא בברבים אלו שרובם למיתה אם אמר קברתיו נאמן דכיון שאמר קברתיו אינו אומר בדרמי אבל אם לא אמר קברתיו חיישתי שמא אומר בדרמי ולא תינשא מיהו אם נישאת לא תצא כיון שרובן למיתה הרי הוא קרוב לאמת.

יג ישראל שאמר מת איש יהודי עמנו במקום פלו' כך וכך צורתו וכך וכך היו סימניו אין אומרים באומר הדעת פלוני הוא דסימנין לאו דאוריית' ולא סמכין בהו לענין אסור' עד שיעיד העד שהוא פלוני וכיר שמו ושם עירו או שאר אומדנות מוכיחות שאמרם אבל אם אמר א' יצא עמנו מעיר פלוני ומת מחפשיין באותה העיר אם לא יצא משם אלא הוא תנשא אשתו וכן הדין בגני המסכה לפי תומו.

ך מי שהיה מערער על אשה לומר שהיא זקוקה ליכם ואח"כ בא הוא בעצמו בפני ב"ד והעיד ששמעתי שיבם זה מת זמן רב סומכין עליו כיון שהדברים הראשונים לא היו בפני ב"ד אין זה נקרא חוזר ומעיד.

כא עוד הקילו חז"ל בעדות אשה משום תקנת עיגונה ואמרו שכל הנא להעיד על עדות אשה אין צריך דרישה וחקירה שלא יבאו לידי הכחשה ותתענו זו ולא עוד אלא אפי' הוכחשו בבדיקות כשרים ואמרו עוד שאפילו אסור לדרוש ולחקור הרבה אם לא במקום שיש לחוש לערמה או צריך דרישה וחקירה.

כב וכשמסתכלין בצורתו להכירו כדי להעיד עליו בודקין אותו ורואין אפי' בלילה לאור הגר או לאור הלבנה.

כג ראו אחד עומד מרחוק ואמר על עצמו שהוא פלוני בן פלוני או פלוני ממקום פלוני ונשכו נחש והרי הוא מת והלכו שם ומצאוהו שנשתנה ולא הכירוהו אע"פ כן משיאין את אשתו. כד מצאוהו הרוג או מת אם פדחתו וחוטמו ופרצוף פניו קיימים והכירו בהם שהוא פלוני מעידין עליו ומשיאין את אשתו ואם נימל אחד מאלו אע"פ שיש להם סימנים מובהקים ביותר בכליו אינו כלום דחיישינן לשאלה שמא השאילם לאחר זה הוא האחד שהשאילם לו ואפי' היו לו סימנים כגופו ואפי' שומא אין מעידין עליו שדרכן להשתנות אבל אם היו להם כגופו סימנים מובהקים ביותר כגון שהיה לו אבר יתר או חסר או שינוי באחד מאיבריו מעידין עליו אבל קטן או ארוך או חיור וסימק לא הוי סימן מובהק שבעניינים אלו יש הרבה בני אדם שדומין זה לזה ושזמא אחר הוא ואפי' ק' סימנים שאינם מובהקים אינם כלום ואפילו לצרפת לשאר אומדנות המוכיחות אינם כלום, גבשושית גדולה על חוטמו או שחוטמו עקומה הרבה שהוא חרום או כרוטה לזה הוי סימן מובהק אבל עקומה מעט לא הוי סי' וה"ה לרושם שבגופו או באחד מאיבריו הוי סימן אבל שינוי גדולים אע"ג שגדולים הרבה לא הוי סימן מובהק וכל סימן דמהני בישראל אחד המעיד הוא הדין דמהני בגוי המסכה לפי תומו.

כה כתב רבינו תם דהא דאין מעידין עליו אלא אם כן פדחתו וחוטמו ופרצוף פניו קיימים דוקא כשאין שם אלא הראש אבל אם על גופו שלם אפילו אין שם פרצוף ופדחת וחוטם יכולין להכירו בטביעת עין ומעידין עליו וחקקו עליו האחרונים.

כז אין מעידין עליו אלא א"כ מצאוהו תוך שלשה ימים אחר הריגתו או אחר מיתתו אבל לאחר ג' ימים אין מעידין עליו מפני שפרצוף פניו משתנה וכסבורין שהוא ראובן ואינו אלא שמעון בר"א בזמן שהוא ביבשה שלשה ימים אחר הריגתו או מיתתו אבל אם טבע במים אפילו שהיה שם כמה ימים ואח"כ השליכוהו המים לבישה והכירוהו מעידין עליו שהמים צומתין אותו ומעמידין אותו שלא ישתנה צורתו אפי' הוא במים זמן מרובה והוא שראוהו מיד כשהעלוהו מן המים וגם כשהועלה מן המים אין בו מכה אבל אם שהה אחר שהושך מן המים אפי' הוא שעה מועטת אחר שהועלה אין מעידין עליו שמיד שועלה מן המים הוא משתנה וכן הדין היה בו מכה כשעה שהעלוהו מן המים אע"פ מעידין עליו מיד לפי שכיון שיש בו המכה בשעה שזמלגין אותה מן המים הרי ודאי היתה המכה בו בעידו בתוך המים וקיימ' מללקלין המכה וגופו ומשתנה אפי' בתוך המים ואם העלוהו בלא מכה וראוהו והיה ספק לנו אם נשתנה אחר שהועלה או לא אוליגן לחומרא ואפילו נשאת תצא וכל זה לא מיירי אלא דוק להעיד עליו בטביעת עין אבל ע"י סימנין מובהקין שבגופו אפילו אשתהו מתירין את אשתו שהסימן מובהק אינו משתנה רק הצורה וחתואר שדרך להכירו בו ע"י טביעת עין ה' משתנה.

לד וכן אשה שהעיד לה ער אחר שטבע בעלה כמי שאין להם סוף ולא עלה ואבד זכרו ונשתכח שמו הרי זו לא תינשא על ערות זו כמו שנתבאר ואפילו אם התירוה בית דין ועדיין לא תינשא ואם נשאת לא תצא ואפילו גוי שמסיה לפי חובו ואמר פלוני נטבע במים שאין להם סוף ונישאת על פי עדותו הרי זו לא תצא ודוקא שנישאת על פי חכם או בטעות שסברה שהיא מותרת ונישאת האיל ולגבי דירה טעות הוא אם נשאת לא תצא אבל אם נשאת בעבריינות תצא וכל זה דוקא שמעידו עליו שראוהו טובע ממש במים שאין להם סוף אבל מי שהעידו עליו שהיה בספינה שנסברה בים ולא ראוהו טובע ממש או כדומה לזה או אפילו ראוהו שטבע רק לא העידו שראוהו שיהיה כמים כרי שתצא נפשו אפילו נשאת תצא ואפילו העידו סתמא שראוהו טובע חוששין עמא לא ראו טובע ממש אלא אהר מדברים אלו ראו ורוב העולם יקרוין לדברים אלו טביעה ולכן מעידין שטבע ואינו כן הילכך אפילו נשאת תצא אע"כ מעידין בפירוש שראוהו טובע ממש ושהיה כרי שתצא נפשו ואע"כ דבעלמא אמרינן בעדות אשה הקילו משום עיגונה הכא וכיוצא בזה החמירו ולא חשו לעיגון וטעמא דמילתא במקום שלשון נוה' העדות נאמר באופן שנתברר מתיכו שמת ודאי לא חשו למי שהוא המניד ומשום עיגונה תלו לומר ודאי הדברים הם אמתיים ומילתא דעביד לגלויי הוא ואין דרך העד לטקד ברבר בזה וצירפו לזה טעמא וחומרא שהחמירו עליה בסופה כמו שיתבאר ותירוק לחקור היטב ותנשא אבל אם מלשון העדות לא נתברר ודאי שמת אע"כ שברור לנו שהאומר נאמן ואומר אמת כלל מה שאמר האין יקילו בה להשיאה שמה לא מת ומה יועילו החומרות שחמירו עליה בסופה היא לא תוכל לחקור יותר ממה שהגיד העד לפיכך החמירו ולא חשו לעיגונה, וכל מקום דאמרינן לכתחלה לא תינשא אם הורה בה הכס להשיאה לכתחלה אף על גב דאמרינן ביה אם נישאת לא תצא מנרין איתו הרבם שהתירה, אף על פי שאמר שאם נפל למים שאין להם סוף אף על פי שהיא אסורה לינשא היינו משום חומרא אשת איש אבל לענין מזהו מחזקינן ליה למת וגובה כתובתה יאע"כ שאין יורדין לכתלה אלא על פי שני עדי' לענין כתובה ילפינן לה מספר כתובתה דכתבינן לכשתנשא לאחר תיטול כתובת' והכא כיון דק"ל אם נישא' לא תצא קרינן בה לכשתנשא לאחר כו'.

לז עיר שהקיפיה כרקום וספינה המטורפת בים ורויצא לדון הרי הן בחוקת היים לפיכך אין מעידין על ארד מאלו שמת לדתירו את אשתו אפי' על מי שהוא בעיר שכבשה כרקום וספינה שטבער בים והיוצא ליהרג אין מעידין עליו דשמה יוצל והרי הוא כספק היים ונותניו עליו דומרי מתים וחומרי היים, לן בא עד אחד והעיד שמת בעלה והתירוה לינשא על פיו ואח"כ בא עד אחד ודכחיש את הראשון ואמר לו מת הרי זו לא תצא מהתירה הראשון ותנשא דכיון דהימנו רבנן עד אחד בעדות אשה כמו ב' עדים בשאר עדות שהרי התירו אותם על פיו הוה ליה הראשון כמו ב' עדים ודאדרו אינו אלא עד ארד ואין דברו של ארד כלום במקום שנים מ"מ משום לזות שפחים לא תנשא לכתחלה שהעולם יאמר מאי אצלמי דראי מראי מירו אב נישאה לא תצא אבל אם בא השני קודם שדתיירוה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא דקודם שדתיירוה לא עדיף עד הראשון מעד השני ואל עדים מוכרא ואוקמיה אחוקת שהיא אשת איש ואפילו אם נישאת לעד שהעיד לה אם היא אינה יודעת כלום רק צריכה לסמוך על עדות העד כיון שיש עד המכחישו אע"כ שהוא אומר כרי לי שמת היא לא תוכל לסמוך עליו ותצא ממנו אבל אם היא ג"כ אומרת כרי לי שמת הרי זו לא תצא דכל ישראל בחוקת כשרות דם וחוקה על שניהם דלא עברי אסורא ושניה' יודעין האמת שמת וכו' תיפוק ליה דתצא ממה שארז"ל פ"כ דיבמות עד המעיד הרגתי הרגותו לא ישא את אשתו דהיישנין שמה עיניו נתן בה לא אמרו כן אלא לכתחלה אבל דיעבר אם כנס לא יוציא כן הסכימו רוב המפרשים וי"א דהכא אפי' אם כנס תצא ואינכ נאמני' על עצמן להוציא בעצמה מחוקת' ומפרשנין להו מאסירא עד אחד אפי' כשר אומר מת ובאו שנים כשרים ואומרים לא מת אפילו דתיירוה על פי העד הראשון ונשאת תצא לדברי הכל אפילו נישאת לעד שלה ואפילו היא אומרת כרי לי שמת דהכל מודים דהאי עד אחד לגבי תרו חשוב כחד וכטל ולא אמרינן בתרי ותרי נינהו ותישאר היא בהתירה הראשון כד"א שהיו השנים עדים כשרים אע"כ שהעד אחד ג"כ היה איש וכשר להעיד ואם העד שנישאה על פיו היה עד פסול כגון עבד או אשה או התירוה ע"כ עצמה ובאו ב' נשים או שני פסולי' של דבריה ואמרו לא מת אע"כ שנישאת תצא דלעול' העד האחר אע"כ דחשבינן ליה לשני' להשיאה על פיו אינו נחשב לשנים לגבי שנים ממש אפי' הם פסולים כיוצא בו והוא שהיה שותקת אבל אם היא ג"כ אומרת כרי לי שמת הוה לה בתרי ותרי ואין מוציאין אותה ע"י פסולים ואם עד כשר אומר מת ונש' רבות אומרות לא מת או פסולי' רבים אמרים לא מת אינם חשובים

אלא כעד אחד והרי זה כמחצה על מחצה והוי דינא כמו בעד אחד אומר מת ואחד אומר לא מת שכתבנו דינו בתחלת סעיף ז' ו' וגוים המסויחים לפי תומם דינם כשאר פסולי עדות וכל שאינו מל"ת א"י נאמן לא לאיסור ולא להיתר.

לח ואם העד הראשון האומר מת הוא עבד או אשה אחת או היא עצמה שאומרת מת בעלי והשני האומר לא מת הוא עד כשר וי"א דהוי דינא כעד אחד אומר מת ושנים אומרי' לא מת ואפי' אם נישאת תצא וי"א דהוי דינא כמו עד אחד אומר מת ואחד אומר לא מת שכתבתי בתחלת סעיף הסמוך אבל אם באו תחלה שתי נשים ואומרים מת ואח"כ בא עד אחד כשר ואמר לא מת כ"ע מוחזק דהוי דינא כעד אחד אומר מת ואח' אומר לו מת שכתבתי בתחלת סעיף הסמוך ואם שנים נשים אומרות מת ואחת אומרת לא מת אע"כ שערין לא התירוה מתירין אותה ומשיאין אותה שאין אחת נחשבת לכלום נגד שנים כמו באנשים שאין עד אחד נחשב לכלום נגד שנים וכן הדין בעד הראשון האומר מת הוא עד אחד כשר והשני המכחישו ואומר לא מת הוא עבד או אשה או פסול אין העד הפסול במקום הכשר נחשב לכלום ואפילו אם בא השני קודם שהתירוה על פי הראשון מתירין אותה על פי הראשון ותינשא לכתחלה נ"ל.

לט ואם שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת אפילו באו האחרונים אחר שהתירוה לא תנשא ואם נשאת למי שלא העיד לה תצא מפני שהוא ספק ואם נשאת לאחד מעדיה והיא גם היא אומרת כרי לי שמת הרי זו לא תצא לכ"ע אפי' לפי ה"א בעד אחד דלעיל סעיף ל"ו דאפ"ה תצא הכא כיון שהודתה ע"פ שנים והיא גם היא אומרת כרי לי כו' תכל מודים דלא תצא אשה שנישאה ע"י עדים או ע"י ב"ד שהתירוה בעד אחד ויצא קול שבעלה הראשון חי אין מוציאין אותה מבעלה ע"י הקול בעלמא.

מז אשה אחת אומרת לא מת ושתי אומרות מת הרי זו תינשא וכן אם אמרו אפי' עשרה נשים לא מת וי"א אמרו מת הרי זו תינשא שהולכין אחר הרוב דעות אף על פי דק"ל שני עדים הם כמאה לא אמרו כן אלא במקום דבעינן דוקא עדים כשרים אבל במקום שהבשירו פסולים הך אחר רוב הדעות כן להקל בין להחמיר.

מא אם שנים מעידין ששמעו מפי עד אחד שמת פלוני ועד אחר מעיד ששמע מפי אחר שהוא חי מותרת דק"ל הך אחר הרוב דעות בין להקל בין להחמיר.

מב הנשאת על פי עד אחד לא הקילו בה ב"ב שנתנשא אלא ברשות ב"ד ששומעין העדות ומתירין אותה דכתיב הוא לא רצו להקל למסור העדות לכל אדם אלא דוקא לבית דין כשר של שלשה שיהיו כל השלשה כשרים ולא קרובים זה לזה ולא לעדים מירוי"א דוקא לכתחלה אבל בדיעבר אם נישאת שלא כהוראת ב"ד אין מוציאין אותה מבעלה ואפילו בא אחר כך עד אחד ואמר לא מת.

מג האשה בעצמה נאמנת לומר שמת בעלה ותנשא או תתייבם על פיה וניתנין לה עיקר כתובתה ואם תתייבם נכנס היבם לנחלה על פיה דיקום על שם אחיו אחר רחמנא והרי קם ואפי' אשה שהיא שוטה נאמנת ובלבד שתהא יודע כתיב וישואין ואלמנת כד"א כשכאה לב"ד ואמרה מת בעלי התירוה לינשא ולא הוכירה שם כתיבתה או מתירין אותה לינשא כתיבה וכוין שמתירין אותה לינשא משביעין אותה ונותנין לה כתוב' דקרינן בה לכשתנשאי לאחר כו' אבל אם באה לב"ד ואמרה מת בעלי תנו לי כתבתי דבריה נראין שאינה חוששת אלא לגבות כתובתה ולא דייקא אם באמת מת בעלה או לא ואף לינשא אין מתירין אותה כיון שעל עסקי כתובתה באה והרי זו בחוקת שלא מת בעלה ואין דעתה לינשא אלא ליתול כתובתה מחיים בלבד בא' וי"א דאפי' יש לה עד שמעיד שמת לא מהני בכה"ג.

מד באה לב"ד ואמרה מת בעלי התירוה לינשא ותנו לי כתובתי אע"כ שהוכירה שם כתובתה כיון שהתחילה בהתירוה לינשא אין כיונתה אלא שיתירוה וכתובתה זכרה אגב לפיכך מתירין אותה לינשא ונותנין לה כתובתה גם כן מפני שעיקר דבריה על עסקי הנישואין בא' אבל אם באה ואמרה תנו לי כתובתי והתירוה לינשא כיון שהתחילה בדברי' בנכ"כ עיקר כוונתה אינה אלא על הכתובה ומ"מ גם הימנה רבנן לומר מת בעלי להשיאה לפיכך מתירין אותה לינשא ואין נותנין לה כתובתה דעל מאן לא הימנות ומתוך דבריה משמע שהמזון הוא עיקר אצלה מ"מ כיון דהא מילתא נשאר בגמ' בתיק ולא אפשיט אם תפשה אין מוציאין מידה ויש מי שאומר כיון שהזכירה כתובתה בתוך דבריה בין התחילה בה בין הזכירה לבסוף אין מתירין אותה וכ"כ שאין נותנין לה כתובתה כמו שכתבנו טעמא כסעי' הקודם.

מה מי שיש לו ב' נשים ובאה אחת מהן ואמרה מת בעלי הרי זו תינשא על פי עצמה וצרתה אסורה שאין צריה נאמנת להעיד לחברת' בדבריה טעמא לעיל סעיף ד' אפי' נשאת

גשאת זו תחלה אין אומרים אלו לא מת בעלה ודאי לא היתה אוסרת עצמה עליו דחיישין שמא מתוך גודל שנאתה בצרתה היא רוצה שיאסרו שהיה עליו ע"ד תמות נפשי עם פלשתים .
 כן באו שתי הצרות אחת אוסרת מת ואחת אוסרת לא מת זו שאומרת מת תנשא ואותה שאומרת לא מת לא תנשא וא"א כיון שמכחישים את צרתה תאסור ג"כ צרתה כמו בשתי נשים דעלמא שהעידו לה בכב אחת שאחת אוסרה מת ואחת אוסרה לא מת דאמרינן שאין מתירין אותה דכשם שאין הצרה מעיד' להתירה בכ' אינה יכולה להעיד לה לאסרה שבטלו חכמים ערותם לגמרי לגבי צרה כשהיא מכחישה .

מן אחת אוסרת מת ואחת אוסרת נהרג אע"ג דמכחישות זו את זו באופן המיתה מ"מ הואיל ושתייהן מורות שאינו קיים לא מבעיא דכשהן צרות שאין אחת אוסרת על חברתה ושתייהן מותרות אלא אפי' בב' עדים דעלמא בין כשרות בין פסולים שמעידין כך לאשה אחת משיאין אותה כמו שכתבנו לעיל סעיף ט' .

מח בר"א שהאשה נאמנת לומר מת בעלי ומתירין אותה על פי עצמה כשיש שלום בינו לכינה ויש שלום בעולם אבל אם יש קטטה בינו לבינה אע"פ שיש שלום בעולם או שיש שלום בינו לבינה ויש מלחמה בעולם אינה נאמנת כיצד יודעים שיש קטטה בינו לבינה כגון שבאה ואמרה בעלי גרשני בפני פלוני ופלוני ובאו אותם העדים והכחישוה אפי' אמרה כן בפני גרשתי בפני פלוני ופלוני כיון שהעדים מכחישים אותה הרי זה סימן קטטה מעויה ומעויה ואינה נאמנת ואפי' יש שלום בעולם לא שנא התחילה היא הקטט או שהתחיל הוא לעולם אמרינן מתוך שנאתה אותו היא משקרת וכן אם נשתמד בעלה והניחה עגונה ואחר כך הלכה עמו למדינה אחרת ובאה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת אפי' אמרה קברתי דאמרינן מתוך שנאתה אותו משקרת אפי' אמרה בעולם ראי אין שלום בעולם פשיטא שאינה נאמנת דאמרינן מתוך שנאתה אותו שהיא מצצה למיתתו לא דייקא ואומרת בדרמי שהוא מת מחמת רוב חשקה למיתתו ואפיקו בא עד אחד והעיד קה שמת בעלה לא תינשא שמא מתוך שנאתה אותו שכרה העד להעיד לה מיהו אם גישאת לא תצא כיון שיש לה עד המסייעה . וכן אם היתה מלחמה בעולם אע"פ שיש שלום בינו לבינה ובאה ואמרה מת בעלי במלחמה אינה נאמנת דאע"פ שיש שלום בינו לבינה חיישין שמא אוסרת בדרמי בלי' שמא תסמך בדעתה על דבריה שראתה בבעלה שרובן למיתה ותאמר ודאי מת כגון שנהרגו הראשונים והאחרונים והיה בעלה באמצעין ואומרה היא כיון שנהרגו אלו ואלו נהרג גם הוא בכללן לפי' אינה נאמנת אפי' אוסרת קברתי לדעת הרק"ם ז"ל ונ"ל טעמו דכיון שהיא במלחמה עמו ורואה כל ההרוגים ההם סביבו היא כהולה להמלט מהרה על נפשה אלא שמתוך אהבתה את בעלה היא רוצה להתעסק עמו לקוברו מרר ולהמלט אה"כ ויכול להיות שמתוך רוב הבהלה קברה איש אחר וחשבה שבעלה הוא אבל למשקרת לא חיישין לפיכך אמרינן אפי' קברתי אמרה בדרמי במלחמה ג"ל וי"א שאם אמרה קברתי לא חיישין לדרמי ונאמנת ואם אמרה היה במלחמה ושב לביתו ומת על מטתו נאמנת לדברי הכל כיון שאומרת ששב לביתו מן המלחמה ומת בביתו על מטתו הרי לא היתה בהולה כשעת מיתתו ולא חיישין לומר שאמרה בדרמי למשקרה לא חיישין וה"ה כל שאומר' שמת בעלה או נהרג רחוק מן המלחמה נאמנת שאין חשש לומר שאומרת בדרמי אלא באומרת שמת או נהרג במלחמה ממש שהלך הוא להרוג או ליהרג וסברה שנהרג בין שאר הרוגים או מת כבודך לב אבל שלא במלחמה אפי' הלך שם קרוב למערכת המלחמה לקנות שלל נאמנת .

מ"ג אפי' לא הוחזקה מלחמה בעולם ובאה היא ואמרה מלחמה היתה במקום פלוני ומת בעלי במלחמה לא תנשא לכתחלה דאע"ג דלא הוחזקה מלחמה אלא על פיה לא אמרינן תהא נאמנת שמת כגמו דאי בעי לא אמרה מלחמה רכיון דחיישין דאמרה בדרמי לא שייך לומר מן דשמה בדרמי אמרה ולא תנשא מיהו אם גישאת לא תצא אף על גב דבהחזקה מלחמ' בעולם ק"ל אפילו גישאת תצא ליהני משום דלית לה מנו אבל הכא כיון שיש לה המנו מועיל לה . מנו דלא תצא וי"א דאפילו הכי גמי תצא .
 ג בעד אחד שאמר ראיתי שמת במלחמה או במפולת שנפל הבית עליו אין משיאין אותה דבעד אחד נמי חיישין שמא יאמר בדרמי עד שיאמר קברתי ואז אם יאמר קברתי אמרי' שיועד כנודא ולא יאמר בדרמי אפילו למ"ד דבאשתו אפילו בקברתי חיישין שתאמ' בדרמי דהינו מטעם שכתבתי דכהולה לקוברו מאהבתה אותו אבל בעד אחד לא חיישין להכי ובנודא ברעה מושבת קברו לפי' תינשא על פיו ואם לא אמר קברתי לא תינשא אבל אם גשאת לא תצא אבל שנים אפילו יאמרו ראיתוה מת במלחמה ולא אמרו קברוהו נאמנים דבשנים לא חיישין שיאמרו בדרמי וי"א אפילו בעד אחד מהם אם אמר מת או נהרג ראיתי

אחר כך והברתי' היסב בטביעת עין וראיתי שמת הוי כאלו אמר' קברתי ונאמן וגוי המסוח לפי תומו ואמר שמת במלחמה צריך ג"כ שיאמר קברתי ויש מקילין בזה דבמסוח לפי תומו עדיף טפי דלפי תומו לא יאמר בדרמי .

נ"א וכן האשה שאמרה מת בעלי במפולת אינה נאמנת דבמפולת נמי חיישין שמא תאמר בדרמי וכן אם אמרה שילוח נחשים ועקרבים היה ונשכוהו ומת מחמת נשיכה אינה נאמנת דתסמך דעתה נמי על רוב אנשים שרכב למות מנשיכת נחשים ועקרבים ואומרת בדרמי כמו במלחמה ודינם ג"כ כל דין מלחמה יש להם בקברתי ועל מטתו כמו שאמרנו .

נ"ב אשה שאומרת עישנו הבית שהציתוהו כאש ונתמלא הבית עשן ואני ברחתי והוא נשאר שם ומת אינה נאמנת דאמרינן היא כשנתמלא עשן ברהה ולא המתנה עד שתראוהו מת ואיכא למימר כי היכי דלירדה אתרחיש ניסה וניצלת לירידה נמי אתרחיש ניסה וניצל .

נ"ג וזיתה שנת רעבון יאמרה מת בעלי ברעב אינה נאמנת אפי' אמרה מת על מטתו דאע"ג דגבי מלחמה אמרינן סעיף מ"ח דאמרה מת על מטתו נאמנת לא דמי מלחמה לשנת רעבון דכתבנו טעמא דבמלחמה כשמת על מטתו ששב לביתו אינה כהולה בשעת מיתתו שכבר ברח וניצל ולמה הלכה היא ממנו אם לא שירעה ודאי שמת אבל בשנת רעבון אמרינן שהלכה ממנו מפחד הרעב שמא תמות ברעב ולא הניחה לו שום מאכל והניחתו חולה וסבורה לומר האיך אפשר שיחיה ואין עמו שום דבר לאכול ואומרת בדרמי ודאי מת ברעב ויכול להיות שהוא יכול לסבול הרעב או מן השמים גודמנח לו פרנסה והוא חי לפיכך אינה נאמנת אבל אם אמרה קברתי נאמנת שלא שייך לומר שקברה איש אחר וסבורה לומר בעלה היה כמו במלחמה לפיכך נאמנת ואומרת מת בצמא דינה כמו אמרה מת ברעב דהיא הוא .

נ"ד אמרה נפלו עלינו גוים או לסטים והוא נהרג ואני נצלת' נאמנת דכיון דמלחמה קטנה היא ואינה הוה בהדי לא אמרה בדרמי אלא נטרא וחויא ליה עד שמת ולא אמרי' נמי כי היכי דלירד' אתרחיש ניסה וניצלת לירידה נמי אתרחיש ניסה וניצל שאין דרך לסטים להרוג נשים כדאמרינן בעלמא אשה כלי ויניה עליה לפיכך לא היתה יראה כ"כ לברות ממנו וראתה שמת בעלה וניצלת היא ולא הוא .

נ"ה היה דבר בעולם ובאה ואמרה מת בעלי נאמנת דכבר אינה בורחת ממנו כל כך פתאום ודייקא וחוייא שמת . וי"א דגם בדבר אינה נאמנת כמו במלחמה דמחמת יראת הדבר היא ממהרת לכרוח ואמרה מת בדרמי .

נ"ו כבר אמרנו בסעיף ג' דחשו הז"ל לתקנת היענונית והקילו מאד בעדות אשה שמת בעלה כמו שנתבאר בס' זה מ"מ משום חומרא דאשת איש וחשש שמא מתוך זה באו מכשולות וקלקולים להרבות ממזרים בישראל דקדקו ומצאו ז"ל קצת תקון לזה ואמריו כיון שהקלו עליה בתחלת' נחמיר עליה כסופיה כדי שאף אם אנר נקל בערותה ונתתי אותה לינשא ע"י קולי העריות שאמרנו היא בעצמה לא תינש' עד שתידוק ותחקיר ותדרוש היטב היטב אם אמת היה דבר הערות שתתיירא שמא תוכחש העדות או יבא בעלה הראשון תבא לידי כל החומרות הללו שנחמיר עליה אם תנשא לאחר ויבא אח"כ בעלה הראשון ואלו מן החומרות שהטילו עליה אמרו ז"ל האשה שהלך בעלה למדינה אחרת וכאו ואמרו לה מת בעלך ונשאת לשני ואח"כ בא בעלה אפי' עדיין לא נבעלה לשני תצא מזה ומזה דלא חלקו בנישואין וצריכה גט משניהם מן השני מדרבנן שהרי לא תפשי בה קידושין אלא משום שחשו חז"ל שלא יאמרו העולם הראשון גירשה ונשאה השני ואם תצא ממנו בלא גט יאמרו אשת איש יוצאת בלא גט הצריכה גט משני וכיון שצריכה גט משני אסורה מדרבנן לחזור לראשון כדי שלא יאמרו מחזור גרושתו אחר שנשאת לאחר הוא וכיון שאסורה לחזור לראשון על כרחך צריכה ממנו ג"כ גט וגט זה מן התורה הוא שהרי היתה אשתו בקידושין גמורין ולפי הטעמים הללו אין חלק בין השיאיה על פי עד אחד בין השיאיה על פי ב' עדים ואע"פ דכשהשיאיה על פי שני עדים הוי לה אנוסה דמה הוה לה למיעבד היא סמכה על ב' עדים כדן התורה והעדים הטענה שנשאת והרי היא אנוסה ואם היא אשת ישראל היתה מותרת לחזור לראשו מ"מ מן הטעם שכתבנו אסורה לחזור לו וצריכה גט משניהם והחמירו עוד עליה שתהא כעוברת על דת ולא תהא לה כתובה משניהם והפירות שאכלו שניהם מנכסי מלוג שלה אע"פ שאינם חייבי' בפרקינה אינם צריכין לשלם אותה לה דקנסוה רבנן ודוקא מה שאכל השני קדם שבת הראשון אבל מה שאכל השני אחר שבא הראשון צריך להחזיר שבת דשלא כדן אבל ואין לה מונות אפי' מה שילתה ואכלה תחתיו ואינו צריך לשלם לא הוא ולא יורשיו דכיון שאין לה כתובה אין לה תנאי כתוב' ואינו חייב ליתן לה הכלאות מנכסי צאן ברזל שלה והוא שבלו לגמרי אבל מה שיש מהם בעת נטלתן שאם היא ינתה

זינתה בלאתיה לא זינו ואם נטלה מזה או מזה כתובה או פירות תחזיר ורוקא שנטלה מהשני אחר שבא הראשון דשלא כדן נטלה אבל אם נטלה ממנו קודם שבא הראשון אינה צריכה להחזיר דבשעה שנטלה כדן נטלה. ושניהם אינם מטמאין לה אם הם כהנים השני שהרי אינה אשתו והראשון שהרי נפטלה לו מן התורה ראשת כהן שזנתה אפילו באינם אסורה לבעלה דזונה היא ואין הכהן מטמא לאשתו פסולה כדילפינן מקרא דכתיב לא יטמא בעל בעמיו להחלו שפי' לא יטמא לאשתו פסולה שהוא מחולל בה כ' כמו שפרש"י בפני' הוי"מ ושניהם אינם זכאין במציאתה דטעמא מאי אמרו רבנן מציאות אשה לבעלה כי היכי דלא תיהוי לה איבה הכא תיהוי לה איבה ואיבה ואינם זכאין במעשה ידיה דטעמא מאי אמרו רבנן מעשה ידיה לבעלה משום שנותן לה מאונת הכא כיון דמוזני לית לה מעשה ידיה נמי לאו דידה אבל הראשון ערשה דע"כ לא קנסו לבעלה שלא חטא אלא במציאתה ובמעשה ידיה כדי שישנאה ויגרשה אבל בירושא דאחר מיתתה לא קנסוה כלל ושניהם אינם מפריין נדריה דטעמא מאי אמרו רבנן בעל מיפר נדרי אשתו כדי שלא תתנגה על בעל' שהרי לא נתנה לה רשות להפך אלא נדרי עיניו נפש כגון שלא ארחץ ושלא אתקשט והכא תתנגה ותתנג' ונפטלה מן הכהונה אפילו אם היא בת כהן אינ' אוכלת בתרומה ומעשר ואפי' בתרומה דרבנן דקנסוה וכן אם היא בת לוי קנסוה שלא תאכל במעשר מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין ואחיו של ראשון חולץ מדאורייתא שהרי היא אשת אחיו ולא מייבם מדרבנן דקנסוה ואחיו של שני חולץ מדרבנן שהרי מדאורייתא לא רמיא קמיה שלא היתה אשת אחיו מעולם דלא תפשו בה קידושי אחיו ורבנן הוא דאצרכוה חליצה משום גזירה שמא יאמרו גרשה הראשון ונשאה זה והיתה יבמתו של זה ואם לא יחלוץ יאמרו יבמה יוצאה לשוק בלא חליצ' לפיכך חולץ ולא מייבם לא מדאוריית' ולא מדרבנן ואם הולידה מהשני הולד ממזר מן התורה אם תולידו עד שלא גרשה הראשון אבל אם לא הולידו ולא נתעברה עד לאחר שמת ראשון או גרשה אין הולד מן השני ממזר מן התורה אלא מדרבנן קנסוה לעשות סייג לתור' ונזרו שיהא אסור כבת ישראל כאלו הוא ממזר ואסור ג"כ במזמרת אפי' מן התורה שהרי הוא אינו ממזר מן התורה וכן אם בא עליה הראשון קודם שגירשה השני והולידה ממנו הולד שיוולד ממנה הוא ממזר מדרבנן.

נז אמרו לה מת בעליך ונשאת ואח"כ אמרו לה כשנשאת לשני היה בעלך הראשון קיים ועכשיו הוא מת הולד שהולידה קודם שמת הוא ממזר מן התורה ושהולידה אחר שמת אינו ממזר וי"א שה' ממזר מדרבנן דקנסוהו ג"כ.

נח אם לא נשאת לשני אלא נתקדש' לבד ובא בעלה הראשון אינה צריכה גט מהשני דלא החמירו אלא בנישאת אע"פ שלא נבעלה אבל לא בנתקדשה לבד ומותרת לחזור לראשון ואם מת הראשון או גירש' מותרת לשני דלא גזרו כלו' אקידושי שני בלא נישואין או בלא ייחוד אחר שנתקדשה לו ואשה שנתקדשה ונשאת לאחד והיא היתה משודכת כבר לאחר ונתן לה המשודך טבעת וקדש' והיא סברה שאין זה קידושין וקבלה קידושין מזה ונשאת לו או שהיתה מקודשת כבר זה ימי' רבים לאחר ושכתה וקבלה קידושין מזה וגם נשאת לו או נתייחדה עמו להיות לו לפלגש בקידושין בלא נקדשה הרי זו תצא מזה ומה וכל הדרכים הנזכרים הם בה שאין זו נקדשה אנוס' דהוה לה למדק אבל אם אנסיה ממש להנשא לשני או שהורו לה כ"ד בטעו' שאין בקידושי ראשון ממש נכה' ונשאת על פיהם הרי זו אנוסה גמורה היא ומותרת לבעלה הראשון אם הוא ישראל או לוי.

נז אמרו לה מת בעליך ונשאת ואח"כ אמרו לה כשנשאת לשני היה בעלך הראשון קיים ועכשיו הוא מת הולד שהולידה קודם שמת הוא ממזר מן התורה ושהולידה אחר שמת אינו ממזר וי"א שהו' ממזר מדרבנן דקנסוהו ג"כ.

נח אם לא נשאת לשני אלא נתקדש' לבד ובא בעלה הראשון אינה צריכה גט מהשני דלא החמירו אלא בנישאת אע"פ שלא נבעלה אבל לא בנתקדשה לבד ומותרת לחזור לראשון ואם מת הראשון או גירש' מותרת לשני דלא גזרו כלו' אקידושי שני בלא נישואין או בלא ייחוד אחר שנתקדשה לו ואשה שנתקדשה ונשאת לאחד והיא היתה משודכת כבר לאחר ונתן לה המשודך טבעת וקדש' והיא סברה שאין זה קידושין וקבלה קידושין מזה ונשאת לו או שהיתה מקודשת כבר זה ימי' רבים לאחר ושכתה וקבלה קידושין מזה וגם נשאת לו או נתייחדה עמו להיות לו לפלגש בקידושין בלא נקדשה הרי זו תצא מזה ומה וכל הדרכים הנזכרים הם בה שאין זו נקדשה אנוס' דהוה לה למדק אבל אם אנסיה ממש להנשא לשני או שהורו לה כ"ד בטעו' שאין בקידושי ראשון ממש נכה' ונשאת על פיהם הרי זו אנוסה גמורה היא ומותרת לבעלה הראשון אם הוא ישראל או לוי.

יח דין קידושי חייבי לאוין ובו סעיף אחר.

א כבר אמרנו בסעיף ט"ו דילפינן מקרא שאין קידושין תופשין בחייבי כריתות אבל בחייבי לאוין וחייבי עשה וכל שכן שניות דרבנן תפשי כהו קידושין לפיכך אחד מאלו שנתקדשו אלמנה לכה' גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט או ממזרת ונתינה לישראל או מחזיר גרושתו משנשאת לאחר אע"פ שאסורין עליו קידושין תופסין לו בה וצריכות ממנו גט ואפי' מקדש' יבמה לשוק כאשר יתבאר לקמן סי' קנט בע"ה.

יט מוקלין על חזקה שהיא בחזקת ערוה ובו ב' סעיפים.

א מדכתבה הערוה עונשין בכא על הערוה או בשאר עונשין של חייבי לאוין ועשה ש'ם שמלקין וחונקין ומוקלין ושורפין על החזקה דאל"כ היו כל העונשין הכתובים בתורה לבטלה וכלי ספק א"א לעולם להביא עדות גמורה שזו דודתו וזו חמותו או שאר קרובות ולמאי הלכתא בתבינהו רחמנא אלא ודאי לסמוך על החזקה לפיכך מי שהחזיק בשאר כשר דנין על פי חזקה זו אע"פ שאין שם ראייה ברורה שזה קרובו ומוקלין וחונקין ומוקלין על חזקה זו ביצד הדין.

שהחזיק שזו אחותו או בתו או אמו ובא עליה בעדים והתראה הרי זה לוקה או גשרף או נסקל אע"פ שאין כאן עדות וראייה גמורה שזו אחותו או בתו אלא חזקה זו בלבד.

ב איש ואשה שבאו ממדינת הים היא אומרת זה בעלי והוא אומר זו אשתי קבלו חז"ל אם החזיקו בעיר ל' יום שזו היא אשתו הורגין עליה משום אשת איש דקים להו לחז"ל כיון שכל' יום לא נתברר שאינה אשתו שוב לא יחברד לעולם שאינה אשתו והחזקה לאשתו ושיעור הל' יום אסמכיה אקראי כגון כגזר פתיב יהיה ודרשו ז"ל יהי"ה בנימ' ל' ללמד שאין גזירות פחות מל' יום וכן כשאר מקומות אבל נ"ל שאינן אלא הלכה למשה מסיני בכל שאר השיעורים וקראי אינם אלא אסמכתות בעלמא נינהו לפיכך נתנו ז"ל בכל דבר זמן כ"ד ל' יום אפי' להרוג עליו כגון הכא אבל תוך שלשים יום לא החזקה ואין הורגין עליה משום אשת איש דשמא יתברר עוד שאינה אשתו.

ך באיזה ביאה חייב הבא על הערוה ובו ב' סעיפים.

א כתיב ואת זכר לא תשכב משכבי אשה לשון רבים לומר דשתי משכבות יש באשה שחייבים עליה משום ערוה והם כדרכה ושלא כדרכה ומה שהוא באשה קרוי שלא כדרכה כגון אותה ביאה הוא שחייב עליה בזכר ויהיה פיר' הפסיק את זכר לא תשכב באחת ממשכבי אשה וממילא שמעינן לביאת שלא כדרכה באשה נמי מתקראי ביאה לפיכך אמרו הבא על אחת מן העריות או שבעל ביאה אסורה כגון חייבי לאוין וחייבי עשה בין בא עליה כדרכה בין שלא כדרכה חייבים שניהם כרת או מלקות או מיתת כ"ד ואם היא אשת איש נאסרה על בעלה בין שהיו שוכבין בין שהיו עומדי' עוד ארז"ל מרבתיב נבי בועל גדה את מקורה הערה וחייב עליה כמו על ביאה גמורה ש"מ דהערא' קרויה ביאה וכבר אמרנו שהוקשו כל העריות להדי מרבתיב כי כל איש יעשה מלב העריות האלה ונכרתו הגפשות העושות הרי למדנו. כל העריות מנדה שעל כולן חייבים העונש שלהם אפילו לא עשה בהם ביאה גמורה אלא העררה חייבים עליהם ומה היא ההערה מהשכנים העמרה מהגיד אע"פ שפירש מיד ולא נטר ביאתו ולא הציא זרע חייב וממילא ש"מ שאם אשת איש היא נאסרה על בעלה חוץ מנעפחה חרופה שאין חייבים עליה אלא בגמר ביאה דכתיב בה שכבת זרע אבל מי שבעל בלא קישוי אלא כאבר מת שהכניסו בידו אינה נקראת ביאה ואין חייבים כלום וגם כאשת איש לא נאסרה על בעלה מן התורה אלא מדרבנן וגם סבין אותו מכת מדרות הבא על אחת מן העריות דרך איברים או שחבק או נשק ונדהנה בקירוב בשך הרי זה לוקה מן התורה שנאמר לא תקרבו לגלות ערוה קירוב דברים המביאים לידי גילוי ערוה העושה דבר מחוקות אלו הרי זה חשוד על העריות ונ"ל אע"פ הפריצות גדולות הם דברים אלו אין אוסרין האשה על בעלה מ"מ אם רואין אותם דבוקים זה בזה כדרך המנאפים אע"פ שאין רואין כמכחול בשפופרת נהרגין על זה והאשה נאסרת על בעלה.

ב גשים המסוללות זו בזו פ' מתחברות זו בזו ומשפשות נקבתן זו בזו דרך תשמיש זכר ונקבה אסור והוה מעשה ארץ מצרים שהוזהרנו עליו ששכבנו כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו והאח"ל מה היו עושים איש ששא איש ואשה נישאת אשה ואע"פ שהיא אסור אין לוקחין עליו דלאו שבכללות היא ואין אשה נאסרת על בעלה ככך אבל ראוי לנדותה ולהטותה מכת מדרות הוי"ל ועשו איסור ויש לאיש להקפיד על אשתו מדבר זה ולמנוע הגשים הירועות ככך מליכנס לה ושלא לצאת היא אליהן כל אשה האסורה אם היא בת ג' שנים ומעלה גדול הכא עליה חייב והיא פטורה אלא אם כן היא גדולה אבל אם היא פחותה מג' שנים אין ביאתה ביאה כלל שהרי בתולותיה חנוונין לפיכך שניהם פטורים וכן אשה גדולה שבא עליה קטן אם הוא בן ט' שנים ומעלה ביאתו ביאה לפיכך היא חייבת והוא פטור שהיא קטן ואם הוא מכן ט' שנים ולמטה שניהם פטורין שאין ביאתו ביאה היה אחד מהם ער ואחד ישן הער חייב והישן פטור אחר מויד ואחד שוגג המויד חייב והשוגג מביא קרבן אחד אנוס ואחד רצון האנוס פטור.

כא להתירוק מן העריות ובו ב' סעיפים.

א כתיב לא תתורו אחרי לבכם וגו' ונ"ל דבר תורה צריך אדם להתרחק מאד מן העריות ופיר' ב' לקרוין בידיו ובגדליו ולרמוז בעיניו לאחת מן העריות ומה ש' לחזק עמה או להקל ראשו כנגדה או להביט ביופיה ואפ"ל להרוח בכשמים שעליה אסור וכל המסתכל באשת איש נכשל ומכחיש כח יצרו הטוב והורו נהפך עליו למשהית שכך ארז"ל כל המסתכל בעריות קשתו ננערת ואשר לא נשא עניו אל אשת איש יוכה ותחזינה עיניו בנעם ה' מדה כנגד מדה שכך ארז"ל כל הבוכש עניו.

עניו מן העריות זוכה ומקבל פני שכניה שנאמר עוצם עיניו מראות ברע וגו' ונאמר אחריו מלך ביופיו תחונה עיניך ומלך ר"ל השכינה מלכו של עולם ואפי' בפניה אסור להסתכל מדברי קבלה שכן אמר איוב ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה ואסור מן התורה להרהר באשה אפי' בפניו' וחומר הרהור בפניה ממנעה שעל הרהור עובר בלאו מן התורה שנו' וגשמת מכל דבר רע ופירשו רבותינו ז"ל שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה עוד או"ל אסור לאדם להסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכניסה שמגלו' רגליהם ויבא לידי הרהור ואסור להסתכל אפילו בבגדי צנוענים של אשה שהוא מכירה אפילו אינן עליה שכיון שמכירה יבא לידי הרהור בה פגע באשה בשוק אסור להלך אחריה שיבא להרהר בה אלא רץ ומסלק לצדידין או לאחריה ולא יעבור בפתח אשה וזנה אפילו ברחוק ד' אמות והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכוין ליהנות ממנה כאלו מסתכל בבית התורף שלה ואסור לשמוע קול ערוה או לראת שערות שכל אלו דברים מביאין ההרהור והמתכוין לאחר מאלו הדברים מבין אותו מכת מרדות ואלו הדברים אסורים בחייבי לאוין .

ב לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק אחת פנויה ואחת אשת איש שזה הוא פריצות לאשה וגם יש בזה סוד על פי הקבלה .

להתייחד עמה וחתן שפירסה אשתו נדה קודם שבעל יצירה תקפי' ואסור להתייחד עמה אלא היא ישנה בןהנשים והוא ישן בןהאנשים ואם בא עליה ביאה ראשונה נתקדר רוחיה ואח"כ אם נטמאת מותר להתייחד עמה וע"ל בלבוש העטרת זהב סימן קצ"ב סעי' ד' .

ב כשאירע מעשה אסור ותמר גזר דוד ובית דינו על ייחוד פנויה ואע"פ שאינה ערוה בכלל אסור ייחוד עריות הוא ושמיא והילל גזרו על ייחוד גויה נמצא כל המתיחד עם אשה שאסור להתייחד עמה בין ישראלית בין גויה מכוננת שניהם מכת מרדות האיש והאשה ומכיוון עליה' חוץ מאשת איש שאע"פ שאסור להתייחד עמה אם נתייחד עמה אין לוקין שלא להוציא לעז עליה שזוהרת ונמצאו מוציאין לעז על בניה לומר שהם ממזרים שאם היא הטאה בניה לא חפאו והוא המלקין בשאר נשים דוקא בידוע שנתיחד עמה אבל היא אינה נאמנת עליו ואפי' עד אחד אינו נאמן ומ"מ במקום שנראה לב"ד דאיכא למחש לאיסורא צריך להפרישן .

ג כל אשה שאסור להתייחד עמה אם היתה אשתו עמו הרי זה מותר להתייחד עמה מפני שאשתו משמרתו אבל לא תתייחד ישראלית עם גוי אע"פ שאשתו עמו שאין הגויה משמרתו שאינה מקפדת .

ג ומותר להסתכל בפני הפנויה לבורקה אם היא יפה כרי שישאנ' בין שהיא בתולה או בעולה ולא עוד אלא שראוי לעשות כן שלא ישא אשה עד שיראנה מקודם לכן שתמצא חן בעיניו שמא תתנגה עליו וישנאה ורחמנא אמר ואהבת ריעך כמוך אבל לא יסתכל בה ררך ונות ועל זה נאמר גם כן ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה .

ד וכן מותר לאדם להביט באשתו אע"פ שהי' נדה ואז היא עדיה עליו ואע"פ שיש לו הנאה בראייתה הואיל והיא מותרת לו לאחר זמן אינו בא בזה לידי מכשול אבל לא ישחוק ולא יקל ראש עמה שלא יבא לידי הרגל עבירה .

ד אין מוסרין תינוק ישראל לגוי עובר ע"ז ללמדו ספר או ללמדו אומנות מפני שהם חשודים על משכב זכור .

ה לא תתייחד אשה אחת אפי' עם אנשים הרבה עד שתהיה שם אשתו של אחד מהם שאף ע"פ שהאנשים האחרים אין להם נשים לא תונה היא עמהם שתתיר' שזאת האשה ובעלה שהם וראי לא יזנו והם יגלו סודה אם תונה היא וכן לא יתייחד איש אחד אפי' עם נשים הרבה אם אין אשתו עמו שאם אשתו עמו היא צנועתו מכל הנשים וי"א שאשה אחת מתייחדת עם שני אנשים כשרים אם הוא בעיר שגם אימת בני העיר עליהם שלא ירגישו מהו סתם אנשים כשרים הם זה לזה אבל אם הם פרוצים אפי' בעיר ואפי' ב"י אסור וכל זה בעיר אבל בשדה או בלילה אפי' בעיר בעיני ג' אפי' בכשרים ובשנים בשדה יש לחוש שמא יצטרך אחד מהם להטיל מים ונמצא השני מתייחד עם הערוה וכן בלילה אפי' בעיר יש לחוש אדנאים חד מיניהו אזיל האחד ועביד איסורא ויש מתירין איש א' עם נשים הרבה אם אין עסקיו בלאו הכי עם הנשים שאו כל אחת מתירא מתברתה שתגלה סודה אבל אם עסקיו עם הנשים דהיינו שמלאכת אמונתו נעשית לנשים והנשים צריכות לו לא יתייחד אפי' עם נשים הרבה לפי שלכן גם בו וכולן מחפות עליו ולא יגלו סודו אפי' אם יזנה עם אחת מהן .

ה עוד אצל אסור להשתמש באשה כלל בן גדולה בן קטנה בין שפחה בין משוחררת שמא יבא לידי הרהור עבירה באיזה שימוש אסור ברוצות פניו ידיו ורגליו אפילו ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו אפילו אינה נוגעת בו והצעת אלו ומוציאת הכוס שאין עושה לאיש דברים אלה אלא אשתו לבד' וי"א דה"ה לאכול עם ערוה מן קערה אחר נמי אסור' כמו באשת גדה ויש מקילין בכל אלה ואומרים שלא אסור חז"ל כל אלה אלא במקום ייחוד אבל במקום שרוב בני אדם מצויים כגון במרחץ מותר לרחוץ מגוית שפחות וכן נוהגין במדינתנו אלו ואומרי' כיון שמשתמשין בהן ררך שפחות וביזיון אינן באין לידי הרהור וי"א עוד שכל דבר שאינו עושה ררך חבה מותר אם כונתו לשמים לכן נהגו להקל בדבריו' אלו ורחמנא לבא בעי י"א שאין לנהוג אפי' אם אשתו בדבריו' של חבה בפני אחרים משום דנראה פריצותא .

ו נשים הרבה עם אנשים הרבה אין חוששין משום ייחוד ולפריצו' גדול כזה לא חוששין . שני בתים זה לפניו מזה והיו אנשים מכפנים ונשים מבחוץ או איפכא הנשים מכפנים והאנשים מבחוץ ופרשה אשה אחת לבין האנשים או איש אחד לבין הנשים אסורין משום ייחוד .

ז איש שעסקו עם הנשים שכבר אמרנו שלא יתייחד עם הנשים כיצד יעשה יתעסק עמהן ואשתו עמו שהיא משמרתו או יפנה למלאכה אחרת .

ו אין שואלין בשמים אשה כלל אפילו ע"י שליח ואפילו ע"י בעלה אסור לשלוח לה דברי שלומים אבל מותר לשאול לבעלה איך שלומה כמו שעשו המלאכים נבי אברהם ששאלו לאברהם איה שרה וגו' .

ז המחבק או המנשק אחת מהעריות שאין לבו של אדם נוקפו עליוהן כגון אחרת הגדולה ואחות אביו וכיוצא בהן אע"פ שאין לו שום הנאה כלל הרי זה מגונה ביותר ודבר אסור הוא ומעשה טפשים הוא שאין קרבים לערוה כלל בין גדולה בין קטנה חוץ מהאב לבתו והאם לבנה ראהנו ביה אנשי כנסת הגדולה ביצר הרע דכהו לעיניה דלא מצרי בקרובות כיצד האב מותר לחבק לבתו ולנשקה ולישן עמה בקרוב כשר וכן האם עם בנה כל זמן שהם קטנים הגדולה שנעשה הבן גדול והבת גדולה עד שהיו שדים וכינוו ושערך צמח זה ישן בכסותו וזו ישנה בכסותה ואם היתה הבת בוש' לעמוד לפני אביה ערומה שהוא סימן שיש בה טעם ביאה או נתקדשה והיא קטנה וכן אם האם בוש' לעמוד בפני בנה ערומה ואע"פ שהם קטנים משהגיע להבלם מהם אין ישנים עמהם אלא בכסותן .

ח אשה שבעלה בעיר אין חוששין להתייחד עמה מפני שאימת בעלה עליה ואם זה גם כן שגדלה עמו או שהיא קרובתו לא יתייחד עמה אם על פי שבעלה בעיר וכן אם קנא לה בעלה מאיש זה לא תתייחד עמו אף ע"פ שבעלה בעיר דהואיל וקנא לה ועברה על דעתו חציפותה מיקרי וחוששין לה טפי מבאשה אחרת .

ט בית שפנתו פתחו לרשות הרבים אין חשש להתייחד עם הערוה דאימת נבנסים עליהם .

י מותר להתייחד עם שתי יבמות או עם שתי צרות או עם אשה והמתה או עם אשה יבמת בעלה או עם אשה ובת המתה מפני שכל אלו שינאות זו את זו ואין מחפתו על זו ומתירא לנות בפניה ולפי טעם זה אפשר אפילו מי שעסקו עם הנשים מותר להתייחד עם אלו נ"ל . וכן מותר להתייחד עם אשה שיש עמה חינוקות קטנה שיודעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה פ' כשתרע מה היא ביאה תרע לספר דברים בשוק ותתיירא זו לנות בפניה שוו הקטנה תגלה סודה והיא שקטנה זו היא כל כך קטנה שאינה מוסרת עצמ' לביאה מתוך קוטנה שלא לבשה יצר הרע עדיין הולכך אין כאן דעת קלה שלא תהא נוחה להתפתות לנות גם היא אבל אם יודע טעם ביאה לא תירא חברתה מפני שאמר' דעתה קלה ואף היא תעשה כמותה .

יא לא גזרו על הייחוד אלא באיש הראוי לביאה ואשה הראויה לביאה לפיכך אמרו תינוקת שהיא פחותה מבת ג' שנים ותינוק שהיא פחות מבן ט' מותר להתייחד עמהן .

דב איסור ייחוד ועם מי אסור להתייחד וכו' סעיפים .

א הכמים הראשונים הם ספי הקבלה שלא יתייחד אדם עם שום ערוה חוץ מן האב שמתיר' ייחודו בן ילדה שדבר זה גורם להרצל אקרא דמלב כי יסידך אחריו וכו' ודקרו ז"ל וכן אם אמ' מסית בן אב אינו מסית אלא תלה ההסתה כגון אם לפי שהבן מתייחד עם אמו כל' שהבן מצוי עם אמו תמיד ואתא לאשמועינן שהבן מותר להת יחד עם אמו מפני שאין דרכה לבא עמו לידי הרגל עבירה וה"ה האב עם בתו אבל אסור אדם להתייחד עם אשת מכל שאר העריות שכתורה ואע"ג דעיקר קרא לאו להכי הוא דאתא כמו שמפורש בסוף מס' קידושין מ"מ איסור גדול הוא מפי הקבלה ורמזהו התירה בפסוק זה ודוקא בשאר עריות אמרו משום שאינם סופו לבא לו לידי היתר יצירה תקפיה ויבא לידי הרגל עבירה אבל באשתו נדה כיון שסופה להיות מותרת לו לא יצירה תקפיה ומותר

ב אנדרדגים לא יתייחד עם הנשים לכתחלה אבל אם נתייחד עמהן אין מכין אותו מרדות מפני שהוא ספק אם הוא בכלל הגזירה הואיל ואינו ודאי איש אבל האיש מתייחד עם האנדרדגים ועם הטימטום מפני שאינם ראויים לביאה .

ג תקנו חכמים שיהו הנשים מספרות ז' עם ז' בבית הכסא כדי שלא יבנס שם איש ויתייחד עמהן ויש אומרים שזה דוקא בימהם שהיו בתי כסאות שלהו כשהות אבל שלנו שהם בעיר אין לחוש .

לא תהא אשה מהלכת בשוק ובנה קמין אחריה שמא יתפשו בנה מאחריה ותלך היא אחריו להחזירו ויתעוללו בה הרשעים שתפשוהו.

אין ממנין אפי' אדם כשר ונאמן להיות שומר כחצר שיש בה נשי' אפי' הוא עומד בחוץ שאין אפטרופו' לעריו'.

לא ימנה אדם אפטרופוס על ביתו שלא ינהוג אשתו לדבר עבירה.

לא ידור ת"ח בחצר שיש בו אלמנה אפילו אינו מתייחד עמה מפני החשד אלא אם כן אשתו עמו.

אלמנה אסורה לגדל כלב בבית מפני חשד רביעה.

ולא תקנה אשה עבדים וזכים אפילו קטנים מפני החשד.

אשה לא תלמוד קמנים מפני שאבותיהם באים בשביל בניהם ונמצאת מתייחדים עמה וכן איש שאין לו אשה לא ילמד

תינוקות מפני שאמותיהם של הבנים באות לבית הספר ונמצא מתגרה בנשים ואם יש לו אשה יכול ללמד תינוקות אפילו אינה עמו

בבית הספר אלא היא בביתה והוא מלמד במקומו. אשה המשרתת בבית כולו הבית ויצא קול שמתייחד עמה ב"ד כופין אותו להוציאה

מביתו על דבר ידוע הוא שהיא בושה למכול ונמצא כועל גדה לפי' מוטל על הכ"ד להפרישו מאיסור וכ"ש שבני' משפחה יכולין למחות בידו שנגא' הוא להם שתהיה קרובתם פלגש.

איסור הוצאת זרע לבטלה ודברי' המביאים לכך וכו' סעיפים

אסור לאדם להוציא שכבת זרעו לבטלה ועון זה עון גדול הוא שלא נברא הזרע באדם אלא ליכנס בו את העולם כי לא לתרו

ברא' לשבת יצרה וכשהוא משחיתו ררי הוא כמחריב את העולם וזו היא ההשחתה שעשו דור הסביל שנאמר בהן השחית כל בשר

דרכו על הארץ שהשחיתו את זרעם נידונו ברותחין מי המכול כי ברותחין חטאו וברותחין נידונו מדה כנגד מדה וכן יש הרבה

פסוקים המורים על זה ולא לדרש' קאתי' רק לעיקר' דיני' קאתי' לכן לא יהא אדם דש מבפנים וזורה מבחוץ וזו המצוה

של אונן עם תמר דכתוב בה ושהת ארצה וגומר וימת אותו ה' ולא ישא אדם קמנה שאינה ראוייה לילד.

ב ואלו שמנאפי' ביד ומוציאים שכבת זרע לבטלה לא די להם האיסור הגדול שעושים אלא יושב ג"כ בנידוי שנידוהו חכמים

הראשונים וזל וגם הוא כאלו הרג את הגפש ועל עון זה נאמר ידכס דמים מלאו.

אסור לאדם שיקשה עצמו לדעת או שיביא עצמו לידי הרחור אלא אם יבא לו הרחור יסע לבו מרבדי הבאי להברי

תורה כמו שארז"ל אם פגע בך מגול זה הוליכהו לבית המדרש בו' שהיא אילת אהבים ויעלת חן לפיכך אסור לאדם לישן על

ערפו ופניו למעלה עד שיטה מעט לצדו כדי שלא יבא לידי קישוי ולא יסתכל בבהמה וחיה ועיף בשעה שמזדקקין זכר לנקבה

מ"מ מותר לטריעני בהמה להבנים אפילו כמכחול בשופרת מפני שהם עסוקי' ומרודים כמלאכתן ולא יבאו לידי הרחור.

ד אסור לאדם שאינו נשוי לשלוח יד במכושיו שלא יבא לידי הרחור ואפי' מתחת טבורו לא יכנס ידו שמא יבא לידי

הרחור ואם השתן מים לא יאחזו באשה וישתן ואם היה נשוי מותר שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו לפי שאין לו פת בסלו

ובין נשוי ובין שאינו נשוי לא יושט ידו לאסא אלא בשעה שצריך לנקבו ועל' בלבוש התכלת סימן ג' סעיף י"ד וט"ו וכו'.

ה אשה שיש לה אוסם כרחם ועל ידי כן כשבעלה טושטש עמה דש מבפנים וזורה מבחוץ ררי זה בגלל שהת ארצה שעושה

היע בעיני ה' לפיכך אסור לשמש עמה מ"מ מותר לשמש עם קמנ' ואילונו' הואיל ומשמש בדרך כל הארץ שדש מבפני' וזורה מבפני' ואינו משחית ארצה. ונשאלתי על אשה שיש לה כאב

סחמדי בכסן ולא תוכל לסבול שיבא בעלה עליה הוא למעלה והיא למטה בדרך כל הארץ סחמת הכאב המחמיד אם לא מאחוריה

פנים כנגד אחור כמעט' בהמה וחולי זה סחמדי בה ולא נמצא לה רפואה אסרתו נ"ל שמתיר בעלה לשמש עמה מאחורי' אע"ג

דודאי לא מתעבר' ככה"ג לא היו בכלל השחתת זרע כיון שהוא ררך סק' התשמש ולא נרעה זו מקפני' ואילונית ועוד דאשה זו

אפילו היה יכול לבא עליה כדרכה ודאי לא היתה מתעברה מחמת קחולי ודאי היא ממש כאילונית או עקרה שמתיר לשמש עמה

ואין מעלה או מוריד בין כדרכה בין שלא כדרכה נ"ל.

ו אסור לרובב על בהמה כלא איכה מפני שמתחמם בגופו ויבא לידי הרחור וקישוי ויוציא זרע לבטלה כתב מורי מרדכי' א"י

ו"ל כנטיא פ' כל היר משמש שאסור ללבוש מבגדים קטנים אם לא שעשוין כבתי שוקים משום שמביא לידי חיכוך וחיומים

והשחתת זרע ואע"פ שאפשר לרחות בדגמרא לא קאמרי' אלא בימיהם ומשום שהדת תרומה דאיכא לשידש לפומאת הגוף מ"מ

מדהביאו הרא"ש כפסקו משמע ואף בזמן הזה אסור ומה שנהגו דתרי במרחץ אפשר ויפשה מעמת לא אסרו עוד אסרו בגמרא

לרחוק עם אביו וחמיו ואחיו ובעל אמו ובעל אחותו ועבשיו נהגו היתר דאפשר בימיהם היו מרחיצין ערום כל הגוף ועבשו אנו מכל' הערוה בבית המרחץ ליכא למימר להרהר' ע"כ.

ז חסידים הראשונים וגדולי החכמים התפארו אחד מהם שלא נסתכל כל ימיו במילה שלו ומהם מי שהתפאר שלא תכנין בצורת אשתו מפני שלבו פונה ע"י כך מדברי הבאי לדברי האמת שהם אוחזות לבב הקדושים.

כד ישראל אינם השודים על הרביעה ועלהזכור וכו' מעי' אחר.

א לא נחשדו ישראל על משכב זכר ולא על משכב בהמה לפיכך אין איסור להתייחד עמהם והמחמיר על עצמו שלא להתייחד עם הזכר והבהמה ררי זה משוכב. וגדולי החכמים היו מרחיקין מיוחד הבהמה ובדורות הללו שרבו הפריצים יש להתרחק מלהתייחד עם הזכר.

כה לגרור גדר ושלא להרבות בתשמיש וכיצד יתנהג בשעת תשמיש וכו' סעיפים.

א אין לך דבר בכל התורה כולה שהוא קשה לרוב בני אדם לפרוש ממנו יותר מן העריות ומביאות האסורות וארז"ל גול

ועריות נפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן לפיכך ראוי לאדם לכוף יצרו בדבר הזה ולהרגיל עצמו בקדושה יתירה

ובמחשבה טהורה וכדעת נבונה כדי להציל מלהבשל כדבר ערוה ויזהר' מן היחוד שהוא הגורם הגדול וגדולי החכמים

היו אומרים לתלמידיהם הוזהרבי מפני בתי הזוררו כי מפני כלתו כלומר לא תניחוי להתייחד עם בתי או עם כלתי ואף על פי שאין

איסור בזה כמו שכתבנו לעיל סימן כ"א סעיף ז' וכל שכן הם שלא נחשדו על זה מכל מקום אסרו בן כדי ללמד לתלמידיהם

שלא יתכיישו בדבר זה ויתרחקו מן היחוד וכן יתרחק מן השחוק ומן השכרות ומדברי העונבים |שאלו גורמים גדולים הם והם מעלי' המדות להתרחק מן העריות ולא ישכ בלא אשה שמנהג זה גורם

לטהרה יתירה. גדולה מכל זאת אמרו כל אדם יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבות העריות מתנגדות

אלא פלג הפנוי מן החכמה וכחכמה מה הוא אומר אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך ככל עת באולנתה תשנה תמיד.

ב ואשתו של אדם מותרת לו ויכול לעשות עמה כל מה שירצה בועל בכל עת שירצה ומנסק בכל אבר שירצה וזבא עליה בין

כדרכה ובין שלא כדרכה בין דרך אברים; ובלבד שלא יוציא שכבת זרע לבטלה ויביא אפילו כהוצאת שכבת זרע גמי מותר לשמש שלא

כדרכה ובלבד שלא יארגיל לעשו' בן אלא אקראי בעלמא שמתאו' לאשתו לשמש שלא כדרכה אבל אסור להיות רגיל בכך ואף על פי שמותר בכל אלה המקדש עצמו במותר לו קדוש יאמר. לו ומדת

חסידות הוא שלא יקל אדם ראשו אפילו עם אשתו ולא יבטל פיו בדברי הבאי אפילו בינו לבניו שהבתוב אומר מגיד לאדם מה שיחוי ואחז"ל אפילו שיחה קלה שכין אדם לאשתו עתיד ליתן עליו

את הדיו ואל יספר עמה בשעת תשמיש ולא קודם לכן כדי שלא יבא מתוך הרברים ליתן דעתו באשה אהרת ואם ספר עמה ותשמש

עמה מיד גם על זה נאמר מגיד לאדם מה שיחוי אבל בעיניני התשמיש יכול לספר עמה כדי להרבות תאותו או אם היה לו

בעם עמה וצריך לרצותה שתתפייס יכול לספר עמה כדי לרצותה ועל' בלבוש התכלת סימן ר"ם סעיף ט' וי'. ולא ירבה בתשמיש

להיות מצוי אצלה תמיד שדבר זה פגום הוא מאד ומעשה בורות הוא אלא כל הממעם בתשמיש ררי זה משוכב ובלבד שלא יבטל

עונתה אלא מדעת אשתו ורין ומני העונה מבוארים בלבוש התכלת סימן ר"ם סעיף א'. ואף כשישמש בשעת רעונה לא יכוין להנאתו.

א לא כאדם הפורע חובו שהוא חייב בעונתה ולקיים מצות ציורא בפריה ורביה ושיחיו לו בנים עוסקי' בתורה ומקיימי מצות בישראל

ולא יבעול אלא מרצונ' ואם היא אינה מרצה יפייסנה עד שתתרצה עיין בלבוש התכלת סימן ר"ם סעיף ב' ויהיה צנוע מאד בתשמיש

ולא ישמש בפני שום אדם אפילו קמין אלא אם כן הוא תינוק שאינו יכול לדבר. ועל' בלבוש התכלת סימן ר"ם סעיף ו' וי'.

ג לא ישמש עמה לא בתחלת הלילה ולא בסופה אלא כאמצע מעמא עיין בס' ר"ם דלעיל סעיף ו'.

ד אסור לשמש מטתו בשוקי' ובדחובות ובגני' ובפרדסים אלא בבית דירה שלא יראה בנות וירגילו עצמם לזרו גנות והביעול את

אשתו במקומות אלו מכין אותו. מבת מרדות על האפקוריאית.

ה אסור לאדם לשמש מטתו לאור הנר אפילו ע"י האפלה אילת. ררי שהיה שבת ולא היה לו בית אחר והיה הנר דלק לא ישמש

כלל ועל' בס' ר"ם דלעיל סעיף י"א וכן אסור לשמש מטתו ביום מפני שרוא' עוות פנים ועיין בס' סימן ר"ם דלעיל סעיף י"א ובס' שמי' סעיף א'.

ו אסור לשמש מטתו בשוקי' ובדחובות ובגני' ובפרדסים אלא בבית דירה שלא יראה בנות וירגילו עצמם לזרו גנות והביעול את

אשתו במקומות אלו מכין אותו. מבת מרדות על האפקוריאית.

ה אסור לאדם לשמש מטתו לאור הנר אפילו ע"י האפלה אילת. ררי שהיה שבת ולא היה לו בית אחר והיה הנר דלק לא ישמש

כלל ועל' בס' ר"ם דלעיל סעיף י"א וכן אסור לשמש מטתו ביום מפני שרוא' עוות פנים ועיין בס' סימן ר"ם דלעיל סעיף י"א ובס' שמי' סעיף א'.

ו אסור לשמש מטתו בשוקי' ובדחובות ובגני' ובפרדסים אלא בבית דירה שלא יראה בנות וירגילו עצמם לזרו גנות והביעול את

אשתו במקומות אלו מכין אותו. מבת מרדות על האפקוריאית.

ו. אקור לשמש מטתו בשני רעבון אם לא לחשושי כמים ומטמא עיניו כמים ר"מ דלעיל סעיף י"ב .
 ז. אכסמא לא ישמש מטתו עד שיבא לביתו טעמא שם בסעיף ז"ג .
 ח. לא יבא על אשתו והיא שנואה לו בשעת תשמיש וכן אם גמר בלבו לגרשה אף על פי שאינה שנואה לו לא יבא עליה שם בסעיף ב' .
 ט. לא יבא עליה והיא או היא שכורים שם בסעיף ה"ל .
 י. לא ישמש אדם עם אשתו ויתן דעתו על אשה אחרת אפי' שתיהן גישו שם בסעיף ג' .

הלכות קידושין

כ. שלא לקדש בכיאה ואסור ביאה על הפנויה אפילו אם יחרה לו זכור מעיפם

עסקין באותו עניין יש אומרים דלא בעינן מרבוי עמה דוקא באותו עניין ממש אלא אפילו מרבוי מעיניו לענין באותו עניין דהיינו שאין מרבוי בקידושין אלא בצרפי וזו גם כגון כמה נדוניא ופ"ג ויש אומרים עוד דלא בעינן דוקא מדברים עמה אלא כל שמדברים עם אחרים בפניה סגי ומקודשת . וכן אפי' אם לא היו מדברים עמה תחלה בעסקי קידושין אם אמר לה לשון קידושין של רגילו והיא אלא שתיא אומרת שאינה מכינה אותו הלשון גם כן הוה קידושין דכיון שאמר לשון שרגילים לומר לשאר נשים אינה נאמנת לומר שאינה מכינה .

ג. זה הכלל אם אמר הרי את מקודשת לו שהוא הלשון שאומרים לכל הנשים לעולם היא מקודשת אפילו לא דברו עמה תחלה מעסקי קידושין ואפילו היא אומרת שלא הכינה שלשם קידושין נתן אינה נאמנת ואם אמר לה הרי את אשתי הרי את זקוקתי הרי את קנייה לי הרי את ארוסתי הרי את שלי הרי את ברשותי הרי את לקחת אם הוא אומר שהכינה דבריו או שדברו עמה תחלה מעסקי קידושין ונתן לה ואמה אחד מאלו הלשונות הרי זו מקודשת מפני שלשונות הללו הם כלשון הקדש לשון קידושין והיא אלא שאין הכל מבינים אותו לפיכך אם היא אומרת שהכינה אותי מקודשת אפילו לא דברו עמה תחלה מעסקי קידושין אבל אם אומרת שלא הכינה אותי נאמנת ואינה מקודשת דמנא ידעה שלשם קידושין אלא שירי גם יש הרבה בני אדם שאינם מכירים אלו הלשונות והיא מנין תדע מאי קאמר לה אבל אם דברו עמה תחלה מעסקי קידושין ונתן לה ואמר אחד מאלו הלשונות הרי זו מקודשת ואינה נאמנת לומר שלא הכינה שלשם קידושין נתן לה וכל זה דוקא באשה אבל האיש המקדש לעולם אינו נאמן לומר בלשונות אלו שלא כיון שלשם קידושין כי לא ידע דכיון שהוא מוציא מפיו הלשונות הללו חזקה ידוע ולשם קידושין הוציאם .

ג. ואם אמר לה הרי את מיועדת לי או מיוחדת לי עזרתי נדרתי . צלעתי סגורתי תחתי עצרתי . תפוסתי . חרופתי . מיועדת היא מלשון אשר יעדה שהוא לשון קידושין כמאנה העבדיה . מיוחדת לשון יהיו לבשר אחד . עזרתי מלשון אעשה לו עזר כנגדו וכן נגדתי מלשון כנגדו צלעתי מלשון ויקח אחת מצרעותיו . סגורתי לשון ויסגר בשר תחתנה . תחתי כמשמעו . עצרתי לשון עצרת שתהא נאספת עמו לבית . תפוסתי כמשמעו שתפשה להיות שלו . חרופתי מלשון נחרפת לאיש וכל אלו הלשונות נשארו כגמר' בתירוק אם הם לשון של קידושין או לא לפיכך אם נתן לה ואמר לה אחד מלשונות הללו הרי זו ספק מקודשת והיא שהיה דובר עמה תחלה על עסקי קידושין ואפילו הוא אומר שלשם קידושין נתן וגם היא אומרת שיעדה שדעתו לשם קידושין היתה וגם היא קבלתו לשם קידושין אינו אלא ספק קידושין שהיה הלשון הוא ספק קידושין ואין נתן הוא ואמר לה לשון הקידושין בעיניו כמו שיתבאר ואף על פי שדבר עמה תחלה מעסקי קידושין ואם היה נתן לה סתם היתה מקודשת כמו שכתבנו בסעיף א' וכל כיון שאמר אחד מלשונות הללו מנין נדע דשם חזר מקדושין שדבר עמה ויחדה לו למלאכה דמשמעית לשונות הללו הוא גם כן ייחדה לשם שתעשה עמו מלאכה הוא ושם למלאכה יחדה לו לכך לא הוה אלא ספק מקודשת אבל אם לא היה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין אין חוששין למלות הללו כלל לשם קידושין דמנין תדע דלשם קידושין נתן ואין נבי קידושין דעתה ורצונה בעיניו שתתצאה לו כמו שיתבאר בע"ה ויש אומרים דאף על גב דלשונות הללו לא מהני אם לא דבר עמה תחלה מעסקי קידושין מפל מקום אם היא אומרת שקבלתם לשם קידושין הוה נמי ספק קידושין ואם אמר לה הרי את נשואתי יש אומרים שלא אמר כלום שהכל יודעים שאין ראש נקראת נשואה עד שתבעל או עד שתכנס לחופה ואם אמר לה שנתת לה בשביל אהבה וחבה חוששין לקידושין דשם אמר שנתת לה שיהיה אהבה וחבה כינינו והוי באלו אמר מיועדת לי או מיוחדת לי דהוה ספק מקודשת . וכלל מקום דיאמרין דלא הוה קידושין אפילו אם קורא אחר כך ואמר לה הרי את מקודשת לי אינו ככנס כיון שלא אמר בן בשעת נתינה אלא שירד לחזק ולפול הכסף מידה ולחזור וליתן לה בתורת קידושין .

ד. אמר לה הרי את מקודשת ולא אמר לי יש אומרים שהיא מקודשת דמסתמא לעצמו קדש דלא שביק איניש מידה דרבין עליה ועבדי לאהריני ויש אומרים שאינה מקודשת דבעינן ידום מוכיחות מתוך הלשון למי קדשה דשם אמר לא קדשתך לעצמי אלא לאיש אחר ששלח אותו לקדש לו ואם היה מדבר עמה תחלה מעסקי קידושין הרי זו מקודשת שהענין מוכיח שקדשה לו ואם קדש תחלה אשה אחת קידושין נמורין ואמר לאחרת בפניה תהא מקודשת ולא אמר לי הרי זו ספק מקודשת שיש להסתפק כיון שקדש הראשונה בקידושין נמורין . הענין מוכיח שגם לון קדש בקידושין נמורין או שם אדרבה כיון שקדש הראשונה זו לפניה לו ומסתמא לאחר קדשה .

ה. אמר לה הרי את מקודשת ולא אמר לי יש אומרים שהיא מקודשת דמסתמא לעצמו קדש דלא שביק איניש מידה דרבין עליה ועבדי לאהריני ויש אומרים שאינה מקודשת דבעינן ידום מוכיחות מתוך הלשון למי קדשה דשם אמר לא קדשתך לעצמי אלא לאיש אחר ששלח אותו לקדש לו ואם היה מדבר עמה תחלה מעסקי קידושין הרי זו מקודשת שהענין מוכיח שקדשה לו ואם קדש תחלה אשה אחת קידושין נמורין ואמר לאחרת בפניה תהא מקודשת ולא אמר לי הרי זו ספק מקודשת שיש להסתפק כיון שקדש הראשונה בקידושין נמורין . הענין מוכיח שגם לון קדש בקידושין נמורין או שם אדרבה כיון שקדש הראשונה זו לפניה לו ומסתמא לאחר קדשה .

א. אין אשה נחשבת לאשת איש אלא ע"י קידושין שנתקדש כראוי אבל אם בא עליה בזנות בלא קידושין אינו כלום ואפילו בא עליה לשם אישות שקדשה בכיאה זו אינו כלום ואף על גב דביאה אחת מרבוי הקדושין היא ה"מ אם בועלה בפני עדים ואמר שלשם קידושין הוא בועלה אבל כשבועלה בינו לבניה אפי' פי' לשם קידושין אינו כלום שאין דבר שכעורה פחות משני' כמו שיתבאר בע"ה ואפילו אם ייחדה לו להיות פלגשו אינה נקנית לו בכיאה בלא עדים ואדרבה כופין אותו להוציאה מביתו כמו שנתבאר בטעמא לעיל סימן כ"ב סעיף ב' אבל המיוחד אשה אליו להיות מיוחדת לו ופובלת אליו יש אומרים שמתיר והוא הפלגש האמורה בתורה ויש אומרים שגם זה אסור ואדרבה אפי' לוקן עליה מן התורה משום לא תהיה קדשה שזה הוא לשון קדשה שמיחדת עצמה לבניאן בלא קידושין ואפי' שיחדה עצמה לאיש אחד וכ"ש המופקדת לכל שיהא נקראת קדשה והבא עליה לוקה משום לאו זה . ג' ישנשא גייה כנימוס הגנים וכן משומר שגשג משומרת בנימיהו ונתגיירו אחר כך אין כאן חשש קידושין כלל ומותרת לצאת ממנו בלא גט אף על פי ששחח עמה כמה שנים אינו אלא בזנות בעלמא . וע"ל סימן קמ"ט סעיף ו' .

ב. משא ומתן יש בגמרא פ"ק דקידושין או חופה לכדה הוה כמו כסף וישיר וכיאה שיתבאר במסך שאשה מתקדשת בהן ואשה מתקדשת בחופה כמו באילו השלשה או לא ולדבריו קצת לפי פירושם שיטת הגמרא עלתה המסקנא שאין חופה רופה להם מחמת כמה פירכות ואינה קונה ולפי פירוש קצתם נתיישבו הפירכות והרי היא דומה להם וקונה ולא איפסיק הלכתא לא כמר ולא כמר לפיכך הסבכים אשה לחופה בלא קידושין הרי זו ספק מקודשת .

ג. ומשנתקדשה האשה בקידושין נמורין הרי היא כאשת איש לחיוב תבא עליה וצריקה גט אבל אינה חשוכה כאשת איש לכל דבר כאשר יתבאר לקמן בע"ה .

ד. ידבר תורה האשה מתקדשת בכסף ובנשטר ובכיאה דבולגה ילפינן לה מקראי . בכסף מפני ילפינן גיירה שיה קחה קחה בתוב הכא כי יקח איש אשה וכתוב התם נתתי כסף הקדשה קח ממני מה קחה דהתם כסף אף כי יקח דהבא על ידי כסף . בשטר מגלו אמר קרא ויצא מביתו והיתה לאיש אחר מקיש הויה ליציאה מה יציאה בשטר אף הויה בשטר . בנשטר כפייה כתיב בה דכתוב כי יקח איש אשה ובעלה ונומר ופירשו כי יקח איש אשה בכסף ביולפינן קחה קחה או שבעלה וכו' הרי זו היא אשתי ויש לה דין הקנין כפרשה אבל חכמים אסרו לקדש בכיאה משום פריצות ולא עוד אלא אפילו אם עבר וקדש בכיאה אמרו אע"ג דהוי קידושין קידושין מכין אותו מכת מרדות משום דעבדי פריצותא רבה ואפי' המקדש בכס' או בשטר ולא שירד תחלה או אפי' שירד וקדש בשוק אית ליה לרכ' בגמרא דהוה גמי פריצותא ומלקין אותו ואנו לא קי"ל הלכה כרב. בזה אבל המקדש בכיאה קי"ל כותיה שאמין אותו מרדות .

ה. כיצור לשון הקדושין וישעמר הוא ויתן הוא וכו' י"א מעיפם .

א. בכסף כיצור נתון לה בפני אדם פרנסה או שיה פרוטה הן כסף הן כל דבר ואומר הרי את מקודשת לי בנה ויש אומרים שיש לומר ג' פת משה ויש אומרים נותנין לתחלה וה"ה אם אמר לה הרי את מאיפסת לי או הרי את לי לאשה וכו' בכל לשון שמשמעו לשון קידושין כורא כלשון של אדם חכם שהיא יודעת מהו כיון שאין רגילות לקדש בזה הלשון . אמר גשם צינן שהיא תכין שהוא לשון קידושין . ואם היה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין ונתן לה אפילו בשתיקה הוי קידושין דמסתמא על פי אותן הרבנים נתן לה והרשה וגם היא . מסתמא על דעת בן קבלתם והוה שעלין

ה' יש מי שאומר שאם כשנתן לה הכסף אמר לה הריני נתנת לך בתורת קידושין הוי כאומר לי כל המקדש צריך שיאמר לה לשון המוכיח דמשמעו להכא כגון שאומר לה הרי הן קידושין או יהיו קידושין אבל אם אמר הן קידושין לחוד אינו כלום דמשמעו כפיפור דברים בעלמא כאמר מעות אלו מעות קידושין הן שנתקדשה בהן כבר .

ו' אמר לה הריני אישך הריני בעלך הריני ארוסך אינו כלום דכתיב כי יקח איש אשה וגו' ולא שיקח את עצמו ואפילו היה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין ואם היה נתן לה הכסף סתם בשתיקה היתה מקודשת דהואיל ואמר לשון זה מגרע גרע דעקר דין קידושין ואינה מקודשת .

ז' נתנה היא לו כסף ואמרה היא הריני מקודשת לך בזה אינה מקודשת דהא כי יקח פתיב דהא יקח אותה בכסף שלו .

ח' נתן הוא ואמר היא אם היה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין הוי נדאי קידושין דהא אפי' אם נתן לה בשתיקה הויא מקודשת ומשום דאמרה היא שתרצה להתקדש בזה לא גרוע דהא מסתמא גם הוא נתן לשם קידושין ואם לא דבר עמה תחלה על עסקי קידושין הויא ספק קידושין דשמא דעתו ג"כ היתה לשם קידושין כמו שאמר' היא לפיכך אם ענה הבעל ואמר הן על דבריה בשעת נתניה הווי קידושין אפילו אין עמוקין באותו ענין .

ט' ואם נתנה היא ואמרה לו הילך דינר זה מתנה ואתקדש אני לך ולקחו הוי ממנה ואמר לה הרי את מקודשת לי בהדיא הנאה שקבלתי הדינר ממך כמתנה אם הוא אדם חשוב מקודשת שהרי נהנית היא כמה שקבל הוא המתנה ממנה ואות' ההנאה היא שוה פרוטה לפחות והוי כאלו קבלה היא ממנו השה פרוטה ונתקדשה לו בו ואם אינו אדם חשוב אינה מקודשת וצריך חקירת חכם מי הוא הנקרא אדם חשוב או אינו חשוב להתירה לשוק בלא גט ויש מחמירין אפילו לא אמרה תחלה כשנתנה ואתקדש אני לך רק נתנה לו סתם ואמר הוא התקדשי לי בהדיא הנאה כו' ושתיקה מקודשת .

י' שיעור הכסף שמקדשין בו הוא משקל חצי שעורה כסף צרוף ועיין בלבוש העמרת זהב סי' רצ"ד סעיף ו' (מה שנהגין לקדש בפסעת יש בו סוד על פי הקבלה כסוד מ' סתומה דלסרבה המשרה עיין בתקוני זוהר ריש תיקון ה' .

כח המקדש בגול או בפקדון או במלוה ובאימורי הנאה דאורייתא ודרבנן וכו' כ"ג סעיפים .

א' הכסף שמקדש בו צריך שיהיה משלו דכתיב כי יקח איש וגומר וסתם מה שאדם קונה קונה בעד שלו אבל אם נגב או גול או חסם וקדש בו קודם שנתיימשו הבעלים אפי' שירך אותה תחלה ונתרצית לו ואמר לה התקדשי לי בזה אינה מקודשת ואם נתיימשו הבעלים ונודע שהוא קנה אותו דבר ביאוש הרי זו מקודשת אע"פ דק"ל יאוש לחוד לא קני מקודשת שהרי כשהגיעה לידה יש כאן יאוש ושינוי רשות וכיון שקנתה היא אף הוא קונה אותה אפילו לא שירך ואם קדשה בגול או גניבה של גוי אפילו לא נתיימש הגוי הרי זו מקודשת דהא מן הדין אין צריכין להחזיר לו רק מבח קידוש השם לפיכך הוא נחשב שלו ומקודשת .

ב' גול את האשה או נגב ממנה או חסמה וחזר וקדשה בגול או בגניבה או בחסם שלה ואמר לה הרי את מקודשת לי בו אם לא קדם בנייהם שירוכין ונטלה ושתיקה אינה מקודשת שיכולה לומר אין שקלי וידיי שקלי אבל אם שירך תחלה ונתרצית לישא אותו אע"פ שעדיין לא היו שוין בסך הגרוניא ונתנו לה ונטלה ושתיקה או אפילו לא שירך תחלה וכשאמר לה התקדשי לי בזה נתנו לידה אמרה הן הרי זו מקודשת דבתורת קידושין קבלתי וגזילת' נשאר לה בחוב וצריך לשלם לה אבל אם אחר שכא לידה אמר התקדשי לי בו אע"פ שאמרה הן אינה מקודשת אע"פ ששירך תחלה דהא בשעת שאמר לה התקדשי לי בו אינו נתן לה כלום ומה שנתן לה כבר שלה היה שהחזירו לה ובמה תקדש והיא אינה נאמנת למפרע לומר שמתחלה קבלה לשם קידושין דלאו כל מבינה דשמו חכמים דעתה דלא ניחא לה לאיקדושי בגול לידה אם לא בדשירך ואמר לה בשעת נתניה התקדשי לי בו ונטלתו ושתיקה או שלא שירך ואמר התקדשי לי בו ואמרה הן בשעת קבלת הקידושין .

ג' וכן אם החזיר לה חוב שהיה לה אצלו ואמר לה כנסי סלע זו שאני חייב לבי ואח"כ אמר הרי את מקודשת לי בו בשעת מתן מעות ונטלתו ושתיקה אם היו בנייהם שירוכין הרי זו מקודשת דכיון דשתיקה ניחא לה להתקדש בו ואם לא היו בנייהם שירוכין אינה מקודשת עד שתאמר הן אבל אם לאחר ענתנו בידה אמר לה הרי את מקודשת לי בו אפילו אמרה הן אינה מקודשת אע"פ ששירך שהרי לא הגיע לידה ממנו מלום אלא שלה גמלך וכבר

נפרעת חובה משעה שנמל' ואינה יכולה לחזור ולתובעו בחוב פעם אחרת ובמה תקדש וכל זה דוקא שאמר לה כנסי סלע זו שאני חייב לבי והוסיף בדבריו ואמר התקדשי לי בו אבל אמר לה כנסי סלע זו סתמא והוסיף אחר כך לה בשעת נתניה ואמר התקדשי לי בו ונטלתו ושתיקה אע"פ שחייב לה גם כן והגיע זמן הפרעון הרי זו מקודשת ואפילו לא שירך ואינה יכולה לומר לפרעון קבלתי כיון שלא חזיר לה הפרעון כלל . וכן אפילו חזיר לה הפרעון אלא שחזר בו בפירוש כגון שבתחלה אמר כנסי סלע זו שאני חייב לך וקודם שהגיעו לידה חזר בו ואמר לה לשם פרעון אני נותנך אך אלא התקדשי לי בו ונטלת' ושתיקה י"א שהיא מקודשת אפילו לא שירך תחלה שהרי חזר בו מן הפרעון והיא שתיקה וקבלתי אמר לאשה הלויני דינר על משכון ונתנה לו המעות וכאשר הוא נתן לה המשכון אמר התקדשי לי בו וקבלתי ושתיקה הרי זה ספק מקודשת ריש להסתפק אם זה דומה לכנסי סלע זו שאני חייב לבי כו' דבלי' שירוכין אינה מקודשת שיכולה לומר אין שקלי וידיי שקלי ה"ג הכא ל"ש או נימא שזא לא דמי דהכא אם היה נותנו לה מחפת הלואה לא היה שלה לחלוטין אלא בתורת משכון ועכשיו הא הוא נותנו לה לחלוטין והווי קידושין מעלייתא .

ד' נתן לה פקדון ואמר לה כנסי זה בפקדון וחזר ואמר לה הרי את מקודשת לי בו אם אמר לה כן קודם שנטלתו ונטלתו אע"פ ששתיקה הרי זו מקודשת דכיון שקבלתי על פי דבריו שאמר בכסף הרי את מקודשת לי ושתיקה ונטלתו איכא הוכחה שנתרצית לו ויש אומרים דוקא שנמלתו בידה אבל אם זרק לה הקידושין אפילו לתוך חיקה ולא שקלתניהו מחיקה אלא אישתיק' ואזלא לעלמא שתיקה כד"ג לאו הוכחה היא שנתרצית לו אע"פ ששינוי זרק לה קידושיה קרוב לה מקודשת ה"מ היכא שנתרצית לו קודם שזרק אבל סתמא לאו כלום הוא ואפילו ספק קידושין לא הווי ואם לאחר שנמלתו בתורת פקדון אמר לה הרי את מקודשת לי בו אפילו נטלתו בידה אינה מקודשת שהרי בשעת אמירתו אינה זוכה בכלל' דבאמירתו לאו קנתה אבל אם אמרה הן מקודשת שהרי הוא ברשותה ובאמירתה לקנות אותו וזכה בו ונתקדשת לו בו .

ה' כמה דברים אמורים שכא לידה בתורת פקדון אבל אם בא לידה בתורת קידושין שאמר לה התקדשי לי בחפץ זה ואמרה לו הרי אינו שוה פרוטה ואמר הוא התקדשי לי בארבע זוזים שנמתינו ושתיקה אע"פ שמה שאמר לה התקדשי בארבע זוזים שבו היה אחר מתן מעות הרי זו ספק מקודשת ולא מחמת הדי' זוזים שבו שהרי בשעת מתן מעות לא ידע' מהן ועכשיו שנודע' לה הוא אחר מתן מעות וכבר אמרנו דשתיקה אחר מתן מעות אינה כלום אלא משום דחיישינן אותו החפץ שנתן לה אע"פ שאינו שוה פרוטה בכאן שמה הוא שוה פרוטה במקום אחר לכך הווי קידושין ספק ומטעם זה לא דוקא שחזר ואמר לה אחר כך פעם שנית התקדשי לי בר' זוזים שבו אלא אמר לה סתם הרי יש בו שוה פרוטה הוי ספק מקודשת מחמת החפץ שמה הוא שוה פרוטה במקום אחר אשה שחטפ' מעות מאיש אחר והוא בקש ממנה שתחזירם לו ולא רצתה ואמר לה הרי את מקודשת לי ברם ושתיקה והחזיקה המעות ולא החזירה לו לא הוי קידושין דהוי שתיקה לאחר מתן מעות דלאו כלום הוא עד שתאמר הן דאז הויא מקודשת .

ו' היה לו פקדון בידה או שהשאל לה חפץ ואמר לה התקדשי לי בפקדון או בשאלה שכירך ואמרה הן ונמצא שנגנב או נאבד או שנתיר ממנו שוה פרוטה הרי זו מקודשת באותו שוה פרוטה ואם לאו אינה מקודשת ודוקא שאינה יודעת סכום הפקדון מסתמא מתרצית להתקדש בו הן אם הוא רב הן אם הוא מעט אבל אם יודעת סכום הפקדון ונמצא שנגנב או נאבד אע"פ ששנתיר ממנו שוה פרוטה אינה מקודשת דמסתמא לא נתרצית לו להתקדש אלא בסכום הפקדון שהיתה יודעת שהוא בידה ולא דמי להא דאמרינן לקמן סימן כ"ט סעיף ז' שהיא מקודשת דהתם היא רואה שאינו נתן לה אלא דינר אחד וקבלתי אבל הכא אלו היתה יודעת שנאבד ולא נשאר רק שוה פרוטה שמה לא היתה מתרצית בכך .

ז' כמה דברים אמורים שאם אמרה הן לאחר מתן מעות שהיא מקודשת ה"מ בפקדון שהוא בעין בשעה שאתה הן וזכחה בו אבל המקדש במלוה שבירה אפילו הוא קלוה בשמרה ואמר לה הרי את מקודשת לי במלוה שיש לי אצלך אפילו אמרה הן אינה מקודשת דהא אין כאן דבר בעולם שהוא מתן לה ואפילו עדיין המעות בידה ולא שלחה בהן ול אינו כלום דהני מעות לידה גינה דמלוה להוצאה נתנה והווי כד' הוציאת אע"פ שלא הוציאה והרי השתא הוי לא יחוב לה מודי ונכסו תקדש לא שמה מלוה לא שמה שכירות פועלה ואפילו הגיע זמן השכירות והמלוה לנכסו ואפילו החזיר לה השטר ויש כשטר עצמו שוה פרוטה אינה מקודשת כיון דלא חזיריה בשעת הקידושין לקדושי ביה סתמא במקדש במלוה לחזירה דמי שלא היה דעתו אלא על מעות המלוה לא על השטר ויש מחמירין בזה .

אבל אם הזכיר לה השטר ואמר הרי את מקודשת לי בשטר חוב זה ונתנו לה שמיני הנייר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת בשטר עצמו ואם אין בו שוה פרוטה הרי היא ספק מקודשת דשמא הוא שוה פרוטה במקום אחר.

הלוה לה עתה מאתים וזו ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאת זמן שארויח לך במלוה זו שתהיה בידך כדוכך יום ואני איני תיבעה ממך עד זמן פלוני הרי זו מקודשת שהרי היתה גנתה פרוטה בעד דלוהה זו בהרבה זה הזמן ובאותה פרוטה מקודשת לו אבל אסור לעשות כן מפני שהוא כריכוז אבל ריב"ז גומר לא הוי כמו שיתבאר סעי' הסמוך.

וכן אם היה לו מלוה אצלה כבר ומחל לה כולה ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאת מחילת מלוה שאני מוחל אותה לך באותה הנאה תתקדש לי לא במלוה עצמה הרי זו מקודשת דאף על גב דאלו אמר לה התקדשי לי במלוה עצמה לא היתה מקודשת דלא יריב לה מידי בעין הריא הנאה שהיתה נתון לאחר שישתחל לה כך אי לא הויא בעין ומקודשת וכן אם אמר לה הרי את מקודשת לי במה שאני מרויח כך הזמן במלוה שאתה חייב לי כבר ואסור לעשות כן משום ריבית, ויש אומרים שבאלו השנים חלוקים שנסעף זה אינה מקודשת שכיון שעבשנו אינו נתון לה כלום לא עדיף הגנת הרחבת הזמן טפי מהמלוה עצמה ויבין דבמלוה עצמה אם היה מקדשה בה לא הויא מקודשת גם בטובת הנאה שלה אינה מקודשת דא"א שתועיל יותר הגנת מלוה ממלוה עצמה וגם אין בזה אפי' איסור משום ריבית כיון דאינו עושה הלוהה וגם עתה אינה נותנת לו דבר וגב לא קץ לה מידי דדבר קצוב אין כאן איסור כלל ולא דמי להנאה הרחבת זמן שנסעף הקודם לה דהתם כיון שהוא מלוה לה מעות בעין ואלו היה רוצה לקדשה כאותן המעות אם היה נותנה לה לשם קידושין היתה מקודשת גם כשאני מקדשה במעות עצמה אלא בהנאת הרווחת הזמן מקודשת בו וגם כיון שהוא עושה הלוהה מהו יותר כריבית אבל ריבית גומר לא הוי כיון דלא קץ לה מידי כגון ד' בה' וגם לא מידי שקיל מינה ויש לחוש לדבר שניהם ומקודשת מספק ואם אירר כך קבלה קידושין מאחר צריכה גט משניהם, היתה היבית מעות לארבע אחד והגיע זמן לפרוע ובא זה ונתן פרוטה למלוה לירוויח לה זמן וקדשה באותה הנאה כלומר שאמר לה בשעת מתן מעות למלוה התקדשי לי בפרוטה זו שאני נתון למלוה ואמרה הן הרי זו מקודשת אבל אסור למלוה לעשות כן משום ריבית דאע"ג דריבית גומר לא הוי דלאו ריבית הבא ממלוה ללוה הוא מכל מקום הוי כחומר ונמשל מן האשה שאסור לעשות כן, י"א היה לו משכונן ממנה במלוה שיש לו אצלה הקודש בה והחזיר לה המשכונן או שריוה המשכונן ברשותה הרי זו מקודשת לא מבעיא אם משכנה שלא בשעת הלוואה דמקודשת דהא ק"ל גבי ב"ח משכנו שלא בשעת הלוואתו קנה המשכונן מרכתיב ולך תהיה צדקה ואם כן שלו ממ' נתן לה אלא אפי' משכנה בשעת הלוואתו מקודשת דאע"ג דמעות המלוה אינם בעין מכל מקום היא נהנית במשכונן מעתה ומגיע הנאה לידה מה שלא היתה נהנית מקודם לכן ודוקא דמסא לידה דמקדש בחורת משכונן אבל אי לא מסא לידה בחורת משכונן אע"ג דמרינ' מצי למתפשיה אוזויה דכל כמה דלא גלי דעתיה דנקטיה לה בחירת משכונן אינה מקודשת וי"א שאפי' לא החזיר לה המשכונן מקודשת בהנאת מחילת מלוה וכל' פשיטא דבהנאתו מקודשת דהא במחילת מלוה אפילו בלא משכונן מקודשת ומאי קמ"ל צריכה דסר"א הכא דאיכא משכונן גרוע טפי דלא סמכא דעתה כיון שאינו מחזיר לה משכונן קמ"ל.

וכן היה לו משכונן מאחרים שהלוה להם עליו וקידש בחוב שיש לו עליו אשה הרי זו מקודשת ו"א דוקא משכונן שהשכין שלא בשעת הלוואתו דק"ל לקנה מ"כין והרי הוא שלי לפיכך היא מקודשת דשלו נתן לה אבל משכונן שהשכין בשעת הלוואתו אינה מקודשת דלא קנה המשכונן ואינו שלו ובמה תתקדש לו וי"א אפי' משכנו בשעת הלוואתו מקודשת דאע"ג דלא קנהו מ"מ השיעבוד שיש לו עליו והנאה שהוא בטוח במעותיו הוא שוה פרוטה ובו היא מקודשת, וכל זה מייך במשכונן שיש לו מישראל דקנה המשכונן דכתיב ולך תהיה צדקה שיש לו צדקה לפי שמלוה לו אבל במשכונן של גוי כיון שאין לו צדקה ואלו אינו קנה המשכונן לפיכך אם קדש בו אינה מקודשת.

וג' היה לו חוב ביד אחרים והמלוה לה את מקודשת לי בחוב שיש לי ביד זה במעמד שלשתן אפי' הוא מלוה על פה מקודשת דק"ל במעמד שלשתן קנאה החוב לגמרי דאע"ג דלא יריב לה ולא מידי מתקדשת בהנאת המתנה וליכא למימ' דדעתיה אזויה דלא אמרינן הכי אלא במלוה דירה שכבר הית' מחוייבת לו אבל כשהוא בא לקדשה במלוה דאחרים אין דעתה להתקדש בווי אלא בהנאה דאית בה אבל אם לא אמר לה במעמד שלשתן אפי' הוא מלוה בשטר והקנה לה השטר כראוי בכתיבה ומסירה אינה מקודשת דאי דכיון דק"ל המיכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול שמא לא מסבא דעתה ולא נתיצית דסברה אזיל ומחיל לה מ"מ ספק

מקודשת מידא הוי דשמא אינה חושש וקבלתו לשם קידושין והכא ליכא למימר שמיין את הנייר כו' בדאמרינן לעיל סעיף ח' גבי שטר חוב דיריה דהא ק"ל שהנייר של לה הוא כדתנן שהלוה נתון את השטר ובשמשלם ליה או מחול ליה ע"כ מהדרא ליה נירא וא"כ אפי' הוא שוה פרוטה עבשיו לא מידי יריב לה משא"כ בשטר דירה כשמתזיר לה השטר שלה שהוא שוה פרוטה הרי הוא נתנו לה ממש כמתנה ומתקדשת בו שהרי אינו רייב לרחוירו לה עד שתשלם לו, יך היה לו מלוה אצלה ונתן לה עתה פרוטה ואמרה לה התקדשי לי במלוה ופרוטה הרי זו מקודשת דסתמא דעתה אפרוטה שהוא בעין.

מן נתנה לו זהב או כסף או שאר דברים לעשות לה מדה כלים ואמרה לו עשה לי מהך כך וכך כלים ואתקדש אני לך בשכר המלאכה ועשאו לה ונתנן לה וקדשה ב"ב בר דמלאכה אינה מקודשת דק"ל ישנה לשכירות מתהלה ועד סוף פיר' ע"כ פרוטה ופרוטה המגיע בעד המלאכה כשנגמרה המלאכה בעד פרוטה נתייב בה בעל המלאכה לפועל כשכירות עשית המלאכה והוא בחורת מלוה על בעל המלאכה וכשמהזיר לה הכלי ומקדשה בשכירות שיש לו אצלה ה"ל מנדש במלוה יכר אמינו המקדש במלוה אינה מקודשת ואם הוסיף הוא שום דבר מעלו או נתן שום דבר שיש בו שוה פרוטה לצורך דמלאכה ונתנו לה הרי זו מקודשת דה"ל מלוה ופרוטה דדעתה אפרויה ויש אומרים אפילו לא הוסיף משלו כלום מקודשת דמ"ל אין לשכירות אלא לבסוף כשהוא מחזירו לה ודרי הוא מקדשה בו בשעת חזרה לפיכך מהקדשת ואפילו אינו שבו יום על המלאכה אלא הוא קבלו על המלאכה ק"ל דאין אומן קונה בשבח כלי ואין לו אלא מלוה עליה ודינו כמו בשכ"י שכתבנו ואם דכלי עדיין אצלו וקדש' בשכרו הוי דינא כמלוה שיש לו עליו משכונן שכתבנו בסעיף י"א עשה מלאכה אצל אחד ונתחייב לו פרוטה וקדשה בו הוי דינו כיון מלוה שיש לו אצל אחרים שכתבנו בסעיף י"ב וי"ג.

מן קידש במלוה ובעל בעדים סתם דהיינו כפני עדים שראו שנתייחד עמה דאמרינן הן הן עירי ייחוד הן הן עירי ביאה צריכה גט מספק דיש להסתפק ולומר שמא לא ידע דמקדש במלוה אינה מקודשת ובעל סתם על דעת אותן הקידושין והרי אינה מקודשת או דילמא ידע דמקדש במלוה אינה מקודשת ודבעילה שעשה עשה לשם קידושין דאין אדם עושה בעילתו בעינת ונת' והרי היתה בעילתו ככפני עדים דק"ל הן הן עירי ייחוד כו' והרי היא מקודשת לכך צריכה גט מספק וכן הדין בכל כיוצא בזה כגון קודש בפחות משוה פרוטה ובעל כו' או קודש על תנאי ובעל סתם כולי.

ין הנכנס לבית חבירו ולקח לו כלי או אוכל וכיוצא בהם וקידש בו, אשה ובה בעל הבית אף על פי שאמר לו למה לא נתת לה דבר זה שהוא טוב ממה שנתת לה אינה מקודשת שאין זה הוכחה שנחרצה לו הבעל בית והקנה לו אותו הריב' שלקח אלא אמרינן לא הקנה לו ולא אמר לו דבר זה אלא כדי שלא להתבטוש עמו ולולולו והיאל וקידש בממון חבירו שלא מדעת חבירו הרי זה גול ואינה מקודשת ואם קדשה בדבר שאין דרך בעל הבית להקפיד עליו כגון תמרה או אגוז הרי זו מקודשת מספק דשמא הקפיד וארר ושישב אצל בעל הבית וניטל חלקו וקדש הוי מקודשת שכבר הקנהו לו בעל הבית שיאכלנו ושלנו הוא.

יח היתה לו סחורה משותפת בינו ובין חבירו וחלקה שלא מדעת חבירו וקדש בחלקו והיאל וצריכה שומת ב"ד אינה מקודשת שאין בה לזה ליטול לעצמו מה שירצה ויניח לחבירו מה שירצה ואפי' נתן לה כל הסחורה סתם וידוע שיש בחלקו בה יותר מפרוטה אפי' אינה מקודשת ודאי דשמא אין רצונה להתקדש רק בכל הסחורה שנתן לה עד שיאמר לה התקדשי לי בחלקי שאז אם יש בחלקי ש"פ מקודשת ואם הוא דבר שרכל שוה ואין צריך שומת ב"ד אלא זה נוטל אחד זה נוטל אחד ונתן לה אחד הרי זו מקודשת.

יט השואל או המשכיר כלי לחבירו ולא ידע המשאל או המשכיר שרוצה לקדש בו אשה וקדש בו אינה מקודשת אלא אם כן השאלו לו או השכירו לו לזמן ידוע ונתן לו רשות לה שאילו לאחר וכשקדש בו האשה הודיעה שהוא שאול או מושכר בידו עד זמן פלוני והיא קבלה אותו ע"מ שתהנה היא בו עד אותו זמן ושמיין אם יש בהנאת אותו קישוט שוה פרוטה משנתנו לה מקודשת אף על פי שאין החפץ שלו יאם לאו אינה מקודשת בו אם המשאל או המשכיר יודע ששאל או שכר החפץ לקדש בו אשה מקודשת בכל עניין דכיון שהשאלה לו אדעתא לקדש בו את האשה אין סהדי שנמ' בלבו לתנו לו באיתו יניין שיועיל לו יניין הקידושין שתהא האשה מקודשת בו שאם לא יועיל לשון שאלה שיהא ב"שן מתנה ע"מ להחזיר כמו שיתבאר.

ך נתנו לו מתנה ע"מ להחזיר הדך וקדש בו אשה הרי זו מקודשת דק"ל מתנה ע"מ להחזיר קדשה מתנה והרי היא שלו ובשלו קדש וקדש' שצריך לקיים תנאו ולהחזירו יקנהו פן האשה יחזיר לו או יחזיר לנותן דמיה.

או הלזה בשעת אמירה כמו שאמרנו אבל אם הריח זמן מלוא על פיה וקדשה בו אינה מקודשת דהא בדין ערב נמי לא משתעבדא ככה"ג דהוי ערב שלא בשעת מתן מעות .

אמרה לו תן מנה לפלוני ואתקדש אני לו ונתן לו ואמר לה אותו פלוני הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שאני מקבל בריצונך הרי זו מקודשת מדין ערב שאמרנו ומדין עבר כנעני שיתבאר בסעיף ה' ערב לאו אע"ג דלא מטי הנאה לידו משתעבד נפשיה הך איתתא נמי אע"ג דלא מטי הנאה לידה קא מקניא נפשה וכ"ת מי דמי ערב הא גברא דקא קני ליה דהיינו המלוה קא חסר ממונא אבל הכא האי גברא דקא קני להאי איתתא לא קא חסר ולא מידי עבר כנעני שיתבאר בסעיף ה' יוכיח דלא קא חסר ממונא וקא קני נפשיה וכ"ת מי דמי התם בעבד כנעני הך דקא מקני דהיינו בעל העבד שהוא מקנה את העבד לחירות קא קני האי כס' שמקבל בפדיונו אבל הכא הך איתתא קא מקני נפשיה ולא קני ולא מקדש ערב יוכיח דאף על גב דלא קא מטי הנאה לידה משתעבד נפשיה ה"ג הך איתתא כו' וחור הדין כו' לפיכך מקודשת בהויא הנאה שיש לה שזה סקיים מצותה וזה מקיימה .

אמרה לו הילך מנה ואתקדש אני לך נתבאר בס"מ כ"ו סעי' ט' .

אמר לה הילך מנה משלי והתקדשי לפלוני ואמר לה אותו פלוני הרי את מקודשת לי בהנאה זו שנתן לך פלוני בגללי כלומר יש לך הנאה ממני שנתן לך פלוני מנה זה בגללי ובאותה הנאה תהא מקודשת לי בין עשאו שליח בין לא עשאו שליח הרי זו מקודשת ואע"ג דממונא לאו של משלח הוא מקודשת מדין עבר כנעני דנתן עבר כנעני קונה עצמו בכס' ע"י אחרים שאחרים פודין אותו בממונו והוא קונה עצמו ויוצא בו לחירות ואע"ג דלא חסר איהו בהא ממונא מידי וגילף מיניה להכא עבר כנעני לאו אע"ג דלא חסר מידי קא קני נפשיה האי גברא נמי אע"ג דלא חסר מידי קא קני להך איתתא .

אמר לה התקדשי לי בדינך ונתן לה משכון עד שיתן הדינר אינה מקודשת דמנה אין כאן משכון אין כאן כלומר המנה אינו בכאן גם גוף המשכון לא קנתה אלא שעבור יש לה עליו ודבר שאין בו ממש הוא ובמה התקדש וכ"ש אם נתן לה שטר על הדינר אפי' בקבול קניין שאינה מקודשת דלא קבלה מיניה מידי שיש בה ממש . אבל אם אומר לה התקדשי לי בדינך והרי לך משכון עליו ותזכה בגוף המשכון נגר דינר הרי זו מקודשת .

אמר לה הרי את מקודשת לי במאה דינרים ונתן לה אפי' דינר אחד וקבלתו הרי זו מקודשת מיד והוא שישלם לה השאר שזה כמו שאמר הרי את מקודשת לי בדינר זה על מנת שאתן לך מאתים זהו שהיא מקודשת לו מעכשיו דהאומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ה"ג ל"ש וע"ל סימן כ"ח סוף סעי' ו' י"א דה"ה אם לא חסר אלא דינר אחד או שנמצא אחד רע וי"א דבחסר דינר אחד או נמצא אחד רע אינה מקודשת שהיא לא היתה דעתה אלא על כל המאה ואם לא חסר אלא אחד היא בושח לחובעו ואינה מתקדשת כ"א בשאמר לה במאה דינרים סתם אבל אם פירש ואמר לה הרי את מקודשת לי במאה דינרין אלו והתחיל למנות לתקדידה אינה מקודשת עד שישלם לה ואפילו בדינר האחרון שניהם יכולין לחזור זה בזה שכוין שאמר אלו לא היה דעתה להתקדש אלא במאה שאמר לה שהיתה סבורה שהם כולם בידו הילכך אינה מקודשת אלא אם כן אמר לה הדינר החסר יהא עלי כמלוא ונתרצית היא וכן אם לא מנאה לתוך ידה א"א נתמלה הכל בכס אחת לידה ומנאה היא ונמצא מאה חסר דינר או נמצא אחד מהם דינר של נחשת או רע ולא הכירה בו תחלה וקבלתו אינה מקודשת ויכולין לחזור בהן ויש אוסרים שאפי' חזרה אינה צריכה אלא אינה מקודשת כלל עד שיחזור ויאמר לה אחר כך התקדשי לי בזה והיא שתקה ולא החזירתי שאז הוא ספק קדושים דמספקנין כיון ששתקה נתרצית או שמא על דבריו הראשונים היא סומכת ואינה חוששת לדבריו אלא להשיב עליהם ואם יכולה להציאו על ידי הדחק הרי זו מקודשת אבל הוא עליו בחוב וצריך להחליפו .

האומר לאשה התקדשי לי בדינר זה ע"מ שאשלם לך מנה והיא אומרת על מנת שתשלם לי ע"מ והלך הוא לביתו והיא לביתה ואחר כך תבעו זה את זה ונתן לה דינר שאמר ורצה היא שישלם לה אם היא שבתה האשה שתקבל הקדושים ועל פי תביעתו קדשה בדינר צריך להשלים מאתים כריצונה והיא על דעת כן תבעה להשלים רצונתה האשה תבעה את האיש וקדשה על פי תביעתה יעשו דבריו האיש ואין צריך להשלים אלא מנה כיון שהיא התחילה לתבוע והיא לעשות רצונה והתחילה . אמר לאשה התקדשי לי בכס זה והוא של חרש והוא מלא אם היה מלא מים מצטרפין שניהם לשה פרוטה ומתקדשת בשניהם יחד דאף על גב דלא אמר אלא בכס זה ולא הוזכר מה שבתוכו המים בטלים לגבי הכס ולא הוצרך להזכיר בפירוש ואם היה מלא יין הרי זה מתקדשת בכסו לבדו וצריך שיהא בכוס לבדו .

בא המקדש באיסורי הנאה שהאיסור הוא כולו מדרבנן ואין לו עיקר מן התורה כגון בחמץ דרבנן קודם שש בשעה ששית בע"פ שאין כאן שום איסור דאורייתא לא בחמץ ולא כוונת הרי זו מקודשת דאע"ג דרבנן אמרוס בהנאה כיון שאין בהם שום איסור מן התורה לא רצו להקל באיסור אשת איש לבטל הקידושים אבל אם יש בהם עיקר מן התורה כגון בחמץ דרבנן בשעות דאורייתא דהיינו בשעה ששית חוששין לקידושין וצריכה גט ואע"ג דלענין בטול לא אוקמוהו ברשותיה כלל כדאיתא בהלכות פסח סי' ת"ל כע"פ כ' לענין קידושין החמירו אבל באיסורי הנאה דאורייתא לגמרי דהיינו בחמץ גמור בשעות דאורייתא אין בהם ממש כלל וכחרם בעלמא חשובין ואינה מקודשת שאין בהן שום פרוטה מן התורה .

עבר וזכר אפי' איסורי הנאה דאורייתא וקדש כדמיהם מקודשת שאין האיסור תופש דמיו והדמים אינם אסורים בהנאה וה"ס שמכרם לגוי או לישראל וידע הלוקח שהם אסורי הנאה ואע"פ לקחן הוה הסעות מתנה לפיכך מקודשת אבל אם מכרם לישראל ולא ידע הלוקח שהם אסורי הנאה ולקח המוכר דמיהם וקדש בהן אשה הרי המכר לא חל דהוה מקח טעות ויש להסתפק במעות הללו אם הם כמו גול כדו והמקדש בגול אינה מקודשת או אם כהלוואה בידו כיון שהלוקח נתגן לו להוציאם וכשודע לו חייב לשלם מביטו והוה קידושין גמורין לפיכך היא ספק מקודשת וצריכה גט וכל זה דוקא בשאר איסורי הנאה דאורייתא אבל אם זכר הישראל ע"י ק"ל דאיסור ע"ז תופש דמיה ואפי' מכרה גגרי אינה מקודשת כדמיה דגם דמיה אסורים בהנאה .

כב ככור בזמן הזה מספקנין בו אם הוא פסוק בעלים או לא לפיכך אם בעלים קדשו בו אשה הרי זו ספק מקודשת אע"ג דק"ל בכל פוקס דהפקר ב"ד הפקר מ"מ בקהל שתקנו ועשו תקנה ביניהם וחוזק גדול שכל מי שיקדש בלא עשרה או כיוצא בזה יהיו הקידושים מופקעים והדמים יהיו הפקר וכאלו לא ניתנו והפקירום בכל מיני יפוי לשונות של הפקר ועמד אחר ועבר וקדש אע"ג דמדינא לא הוה קידושין ה"מ להלכת אבל למעשה לא רצו החכמים הראשונים לעשות מעשה להתירה בלא גט משום חומרת אשת איש וצריכה גט וכן אנו נוהגין בכל מקום אשה שנדרה הנאה מאיש אחד או סתם שנדרה כל מה שיתנו לה שלא בפני פלוני ופלוני יהיה עליה באיסור הנאה ועבר אחר וקדשה אף על פי שקבלתו אינה מקודשת הרי כאלו קדשה באיסורי הנאה דאורייתא שהרי הנדר חל מן התורה כד"א שקדשה בתורת כסף אבל אם קדשה כשטר בתורת שטר שיתבאר בע"ה הרי זו מקודשת שאין קדושי השטר אלא הכתב כמו בנש ויכולין לכתוב אותו על איסורי הנאה כמו שיתבאר בע"ה ואין שייך בו איסור הנאה וע"ל סימן ל"ב סעי' א' .

כט עצוידך ליתן לה כסף במתנה עלימה ודין המקדש במשכון או במנה ונמצא חסר או רע וכו' סעיפים .

א הכסף של הקידושין צריך שיתנהו לה במתנה גמורה ואם נתנו לה ע"מ שתחזירנו לו אינן קידושים בין החזירתו בין לא החזירתו אע"ג דמן התורה מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה קידושין שאני שאם לא החזירתי לא נתקיים התנאי ואם החזירתי הרי לא נהנית בקידושיה ולא הניע לידה כלום ובמה תקני ליה נפשה כד"א שנתן לה סתם ע"מ להחזיר אבל אם נתן לה מתנה לזמן ידוע ואמר לה מקודשת לי בהויא הנאה שאת נהנית עד אותו הזמן הרי זו מקודשת וכן אשה שנתנה מתנה לאחר ע"מ להחזירה לה לאחר שלשים יום כדי שיקדש אותה בה תוך השלשים יום ונתנו לה תוך השלשים יום לשם קידושין הוי מקודשת בהויא הנאה שיהיה לו בה ונתנו לה .

ב אמרה לו תן מנה לפלוני ואתקדש אני לך ונתנו לו ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שאני נותן לפלוני על פקד הרי זו מקודשת ולמדנו זה מדין ערב כלומר מה שמצינו בתורה שערב משתעבד למלוה דהתם אע"ג דלא מטי הנאה לידו דערב אפי' קא משתעבד הך איתתא גמר אף על גב דלא מטי הנאה לידה קא משתעבדה ומקניא נפשה ודוקא שאמר היא הרי את מקודשת לי כו' כמו שכתבתי אבל אם נתנו סתם לפלוני על פי דבריה שאמרה לו תן ואתקדש אני לך לא עדיף מכשתנה לידה ואמרה היא שאינה אלא קידושי ספק ואם היו מדברים עמה מקודם על עסקי קדושיה אף על פי שנתן לו סתם על פי ציוויה הרי זו מקודשת וכל זה דוקא שהתחילה היא לומר תן מנה לפלוני אבל אם התחיל הוא תחלה ואם' לה התקדשי לי במנה זו ואמרה לו היא תנהו לפלוני אינה מקודשת וע"ל סימן ל' סעיף ה' ואם אמרה לו הלוה מנה לפלוני ואתקדש אני לך והלוה לפלוני ואמר לה הרי את מקודשת לי בו הרי נמי קידושין מדין ערב כמו במתנה ודוקא שנתן

לברו שיה פרוטה שהיין חשוב בפני עצמו ואינו בטל לגבי הכוס שהזכיר לצרפו עמו והרי הוא לא קדשה אלא בכוס שהזכיר בדבריו ומכל מקום אינו חשוב כל כך שנאמר אף על גב שאמר בכוס דעתו היה על היין שבתוכו לברו ולא על הכוס ותהא מתקדשת ביין אפ"פ הוא ש"פ ולא הכוס אין השיבות היין כל כך שבשמוכרין הכוס שהיא מחשבתו על היין לברו בזכרון הכוס ואם היה מלא שמן מתקדשת בשמן ולא בכוס שהשמן הוא הייב ביותר דאף על גב דמזכירין כוס מחשבתו על השמן שבתוכו לברו וצריך להיות השמן בפני עצמו שיה פרוטה ולא נאמר כיון שהשמן חשוב כל כך אם אין בשמן שיה פרוטה נצטרף הכוס עמו שהכוס בטל אצלו הבולי האי אין השיבות השמן שהיא הכוס בטל אצלו לצרפו עמו לפיכך אם אין בשמן שיה פרוטה אינו מקודשת אלא מספק דשמא כיון שהזכיר כוס ואין בשמן שיה פרוטה היה דעתו על שניהם אבל אם יש בשמן שיה פרוטה אף על פי שאין בכוס שיה פרוטה היא מקודשת ודאי בשמן אע"פ שהזכיר כוס ויש חולקין ואומרים במוכרין חשבים כולל צריך להיות הבלי לברו שיה פרוטה להתקדש בו ובין צריך שיהא יין שיה פרוטה להתקדש בו שכן דרך לשתות היין ומהזרין הכוס בשמן או ציר של דגים שעשויים להיות בכלי ימים רבים למבול בו וצריך הבלי לשומרו דעתו על שניהם יחד ואם יש בשניהם יחד שיה פרוטה נצטרפין ומתקדשת בשניהם .

הראתה לו שאינה מתרצית לקידושין ולא אמרין כיון שהיא חייבת לשלם לו ודאי נמלתו לשם קידושין והיא דקא עבדת הכי שזרקה הכי סברא איבדקה להאי גברא אי רתחנא היא אי לא לא אמרין הכי שאין דרך לעשות כן והזיקה מוכחת שלא נתרצית לו ומשום הכי זרקתו אע"פ שחייבת לשלם ואין צריך לומר אם זרקתו בפניו למקום שאינו אבד שאינה חייבת לשלם שהזיקה מוכחת שאינה רפיצה בקידושיו ועיין לקמן סימן מ"ב סעי' א' .

ח אמר לה התקדשי לי במנה ואמרה לו הניחו לאבא או לאביך או לפלוני ונתנו להם אע"פ שאמר לה בשעה שנתן להם הרי את מקודשת לי במנה שאני נתון להם אינה מקודשת ולא דמי להא דאמרין לעיל סימן כ"ט סעי' ב' תן מנה לפלוני ואתה דמי לך דמקודשת מדיון ערב דהתם אינה קאמרה ליה מעיקרא ונתן על פיה והויא כמי ערב אבל הכא איהו קאמר מעיקרא ואמרין היא משטה בו להשיב על דבריו לומר תן מעותיך לאחרים אני איני רוצה בהם אבל אם אמרה תנהו לאבא או לאביך או לפלוני שיקבלם לי הרי זו מקודשת מיד בנתנתו להם בשליחותה אפי' לא הזר ואמר לה בשעת נתניה להם הרי את מקודשת לי במנה זו שאני נתון להם מקודשת דהוי כאלו קבלם היא בשתיקה דאמרין הואיל ודבר עמה בתחלה מעסקי קידושיה וקבלם בשתיקה דהוי מקודשת אמר לה התקדשי לי במנה ואמרה לו הניחו על הסלע אינה מקודשת ואם היה הסלע שלה מקודשת משום דהוי לה הצירה וחצירו של אדם קונה והרי הוא כמו שקבלתו לפיכך אם היה הסלע של שניהם הרי הוא ספק מקודש' ויש אומרים דהוי מעמא דמקודש' בסלע שלה משום דסמכה דעתה יותר כשהסלע שלה לפיכך סבייא ליה דוקא כגון שייחדה לו הסלע כגון שאמרה לו תן על סלע זה או על סלע שלי כלומר בסלע זה סמכה דעתי ונתרצית אבל אם אמרה תן על הסלע סתם אפי' נתן על סלע שלה אינה מקודשת דהוי כאלו אמרה ליה איני חפצה בקידושיך השליכה על הסלע .

י התקדשי לי בככר זה ואמרה לו תנהו לעני פלוני אינה מקודשת אפילו בעני המוטל עליה לפרנסו משום דיכולה למסור ליה כי היכי דמחייבנא ביה אלא מחייבת ביה את .

יא התקדשי לי בככר זה ואמרה לו תנהו לכלב זה אם היה הכלב שלה הרי זו מקודשת ואם לאו אינה מקודשת אם היה הכלב רץ אחריה לנייכה ואמרה כן מבעיא לן בגמרא מי אמרין כההיא הנאה דקא מציל לה מיניה גמרה ומקניא נפשה או דילמא אמרה ליה חיובי מחייבת לאצילי' וסלקא בתיקן לפיכך הוי ספק מקודשת ושני סעיפים הללו סעיף ט' וסעיף י"א מייור דוקא כשההריל הוא ואמר לה התקדשי לי בו' ואמרה לו תנהו על הסלע או תנהו לכלב אבל אם התחילה היא ואמרה לו תן ככר לכלב או תן דינר על הסלע ואתקדש אני לך יש אומרים דדינו כמו באמרה תן דינר לפלוני ואתקדש אני לך שנתבאר דינו לעיל סימן כ"ט סעיף ב' ויש אומרים דלא רמי כלל להתם דהתם לא היא מקודשת אלא מדיון ערב דאמרין אע"ג דלא מטיא הנאה ליה מכל מקום כיון דמטיא הנאה לאיניש אחרני מיתעבר הוא דרין נמי האשה אע"ג דלא מטא הנאה ליה מקניא נפשה ומקודשת הואיל ומטיא הנאה לאיניש אחרניא אבל הכא דלא מטיא הנאה לשום איניש לא מקניא נפשה ואינה מקודשת וכן הדין בכל מוציא ממון לאבוד על פי חבירו אע"ג דאמר כהדיא ואתחייב אני לך לאו כלום הוא והוא הדין באשה אם אמרה זרוק מנה לים ואתקדש אני לך אינה מקודשת ויש מחלקין בין סלע וכלב ואומרים דבתנהו על הסלע אפילו אמרה ואתקדש אני לך לאו כלום הוא דלאו מיהו עבד אפומה אבל בתנהו לכלב אלו אמרה ואקדש אני לך מקודשת כיון שהוציא ממון על פיה ומקודשת מדיון ערב ויש להחמיר בכלהו להצריכה גט .

לא שאין מקדשין בפחות משה פרוטה ואם צריך שומא ובו ט' סעיפים .

א קבלו חכמים זכרונם לברכה שבכל מקום שנאמר כסף בתורה אינו פחות משה פרוטה לפיכך כסף קידושין נמי דילפינן קחה קחה מעפרון אינו פחות משה פרוטה ואין מקדשין אשה בפחות משה פרוטה ומיהו אם קדשה בחפץ סתם אין צריכין לשום אותו תחלה אם הוא שיה פרוטה אם לא אלא אם רואין ששה פרוטה אחר שקדש בו מקדשת ומסתמא גם היא סמכה דעתה מתחלה שאין בו פחות משה פרוטה ומקניא נפשה בשעת הקידושין ולא עוד אלא אפילו אם אמר לה התקדשי לי בחפץ זה ששה חמשים זוז ונמלה ולא שמו אותו תחלה אם נמצא אחר כך ששה חמשים זוז אמרין דסמכה דעתה מתחלה ומקודשת . מיהו אם לא נמצא ששה חמשים זוז אינה מקודשת דהא לא נתרצית זו להתקדש בפחות מחמשים זוז שאמר .

ב יש אומרים הא דלא בעינו שומא מתחלה דוקא בחפץ ששומתו ידוע קצת ואין רגילות לטעות בו כל כך כגון מלבושים וכוונא

י דיו לו מיני כלים או מיני מאכל או ציר כל דבר וכאת אשה ואמרה לו תתן לי מעט מצלו ואמר לה אם אתן לך תהיה מקודשת לי ואמרה הן נתן לה הרי זו מקודשת אבל אם אמרה לו נתן תתן או תן לי לבר או השלך לי או דברים שעניינם כאלו אמרה לא תשחק עמי בדברים אלו אלא תן לי בלבר אינה מקודשת שהרי גלתה דעתה שאינה רוצה להתקדש וכן אם היה שותה יין וכאת ואמרה תן לי כוס אדד ואמר לה אם אתן לך הרי את מקודשת לי בו ואמרה השקני השקות או תן או השקה אינה מקודשת שאין דברים אלו נראין אלא כאלו אמרה השקני לבר ולא תשחק עמי בדבר אחר ואם בשעה שנתנו לה אמר הרי את מקודשת לי וקבלה מקודשת ואם קבלה בשתיקה רק חזרה ואמרה תן לי או השלך וכיוצא בזה אינה מקודשת וכל זה מייור דוקא שהתחילה היא לומר תן לי מעט בו' אבל אם התחיל הוא לדבר ולומר אם אתן לך תתקדשי לי ואמרה לו בלשון צהוק תן וקבלה ממנו הרי זו ספק מקודשת דשמא בקושט' קאמרה כיון שהוא התחיל עמה ענתה על דבריו בקושט' אע"פ שאמר בלשון צהוק .

ל לא יוחזק נכוס צריך ליתן הכסף ודין אם קדשה בככר ובו י"א סעיפים

א כבר כתבנו פעמים דילפינן נוקדאי שהצרו של אדם קונה לו ואין כאן מקומו להאריך לפיכך המקדש את האשה בכסף או בשטר אינו צריך שיתן את הקידושין לתוך ידה ממש אלא כיון שרצתה שיוזקק לה קידושיה וזרקן בין לתוך ידה בין לתוך חיקה או לתוך חצרה או לתוך ערה שלה הרי זו מקודשת דקנתה לה הצירה כאלו נתנה ליה .

ב היתה עומדת ברשות הבעל צריך שיתן הקידושין לתוך ידה או לתוך חיקה ואם ברשות לה הבעל מקום ברצירו דינו כמו לענין קידושין ועיין לקמן סימן קל"ט סעיף י"א .

ג היתה עומדת ברשות שהיא של שניהם וזרק לה הקידושין מדעתה ולא הגיעו ליה או לחיקה הרי זו מקודשת קידושי ספק שהרי אין ברירה של מי הוא המקום שלו או שלה ואפילו אמרה לו הנה קידושי על מקום זה ואיתו המקום הוא של שניהם הרי אלו קידושי ספק דשמא לא הקדוהו לה .

ד היתה עומדת במיטת או בצידו רשות הרבים וזרק לתוך ארבע אמותיה מקודשת דבמקומות אלו תקנו חכמים ז"ל שיהו ארבע אמותיו של אדם קנותו לי כמו שנתבאר כמנה מקומות ואם נשאר דקידושין תוך ארבע אמותיו אינה מקודשת אפילו נכסח היא לתוך ארבע אמותיו כיון שקדם הוא לתוכם וכה הוא ברם ודמ' שלו .

ה היו עומדים ברשות הרבים או ברשות שאינה של שניהם וזרק לה קידושיה קרוב ליה מקודשת קרוב לה הרי זו מקודשת מחצה של מחצה או שהיא מקודשת לו ספק קרוב לה ונאכרו קודם שיגיעו ליה הרי זו ספק מקודשת קרוב לה וקרוב לה כל שהוא יכול לשמור אותם ויהא אצלו וכלהו קרוב לו היא יכולה לשמור אותם והוא אצלו יכול לה קרוב לה שניהם יכולין לשמור אותם או שניהם אינם יכולים לשמור זהו מחצה על מחצה .

ו זרק לה קדושיה אפי' לתוך חיקה ולא שקלתיהו ליה אלא שתקה יש מי שאומר שאינו כלום כיון דלא ארצאי מעיקרא לאיקדוש ליה .

ז אמר לה התקדשי לי בכינור זה ונמלתו וזרקתו לם בפניו או לאוה או לכל רבד האבוד שם אינה מקודשת דאמרין בורקתה

וכיוצא בהן אבל אם קדשה בדבר שאין בקיאות בשומתו ופעמים שמועין בהן הרבה כגון אבנים טובות ומרגליות וכיוצא בהן ואמר לה התקדשי לי באבן זו ששוה חמשים זה צריך שומא דלא סמכה דעתה ויש מי שאומר שאפילו קדשה באבן בתם ולא אמר לה ששוה חמשים זה צריכה שומא דשמא טועה היא וסבורה היא שהיא שוה הרבה יותר מאד ולכך נתרצית לו וזולת זה לא היתה מתרצית לו והוא קידושין טעות ולפיכך נהגו לקדש בטבעת שאין בה אבן ואם קדשה בטבעת שיש בה אבן או בסתם טבעת ונמצא שהוא של נחשת אע"פ שאין דרך לקדש בכך חיישין לקידושין דשמא נתרצית אפילו אינו שוה אלא פרוטה ואפילו אמרו העדים תחת החופה שהוא של זהב ונמצאו של נחשת אע"פ דאפשר דמדינא לא הויא מקודשת אפילו הכי יש להחמיר לענין מעשה ולפיכך נהגין תחת החופה לשאול לעדים אם הטבעת שוה פרוטה כדי שתשמע הכלה ותדע שאין מקדשה רק בשוה פרוטה גם נהגין לכסות פני הכלות הצנועות ואינן רואות במה מקדשין אותן מפני שאינן מקפידות בשיווי הקידושין ודעתן להתרצות אפי' לא יהיה שוה אלא פרוטה .

שאינן כגון אלא חצי פרוטה או דילמא מונה והולך הוא ומצדדין יחד והרי היא מקודשת אם תמצא לומר מונה והולך הוא חצי פרוטה וחצי פרוטה מזה כיון דאמר לה בפרוט' פסקה למילתיה ולא קידש אלא חצייה ואינה מקודשת או דילמא כל ביומיה מונה והולך הוא חצי פרוטה היום וחצי פרוטה למחר סהו כיון דאמר לה למחר פסקה ואינה מקודשת לחצייה או דילמא הכי קאמר לה קידושין נתחלו מהאידנא ומגמר לא נגמרו עד למחר שני חצי פרוטה מזה מי נימא הכא ודאי בחד וימנא קאמר לה או דילמא אין אשה מתקדשת לחצאין כלל דאשה אמר רחמנא ולא חצי אשה ונשאריו כולן בתיקו ועבדינן לחומרא הוה ספק מקודשת . עוד מבעיא לן בגמרא שתי בנותיו לשני בני בפרוטה מהו בתר נותן ומקבל אולנין והאיכא ממנא ומקודשת או דילמא בתר דידרה אולנין והא ליכא ממנא ואינה מקודשת שלא יגיע פרוטה לכל אחת בתר ופרתך בפרוטה מהו מי אמרינן בתך בחצי בפרוטה ופרתך בחצי פרוטה קאמר ואינה מקודשת או דילמא בתך בפרוטה ופרתך במשיכה קאמר ומקודשת . בתך וקרקעך בפרוטה מהו בתך בחצי פרוטה וקרקעך בחצי פרוטה ואינה מקודשת או דילמא בתך בפרוטה וקרקעך בחוקה קאמר ומקודשת גם כל אלו נשאריו בתיקו ועבדינן לחומרא והוה ספק מקודשת .

ג קדש אותה כאוכל או בכלי וכיוצא בו דבר ששוה בכאן פחות מפרוטה הרי זו ספק מקודשת דשמא דבר זה שוה פרוטה במקום אחר ויש אומרים שאם קידש בתכשיל או בירק שאינו מתקיים וכיוצא בהם אם לא היה שוה פרוטה באותו מקום אינה מקודשת כלל שהרי דבר זה אינו יכול להגיע למקום אחר עד שיפסיד ויאבד ולא יהיה שוה פרוטה לא בכאן ולא במקום אחר . ד הא דאמרינן שהיא מקודשת מספק שמא דבר זה ש"פ במקום אחר היינו שצריכה גם מזה כרתירה לעלמא אבל אם רוצה לקיימה צריכה קידושין אחרים ואם קדשה אחר קידושין גמורין קודם שגירשה הראשון יגרש ראשון ונשוא השני אבל לא יגרש שני וישא ראשון דכיון שיצא הקול שקדשה הראשון ואחר כך קדשה השני וחזרה יאמרו שהראשון גירשה ונשאה השני וגירשה וחזרה ונשאה הראשון ונמצא זה מחזיר גרושתו מן הגישואין וכל זה דוקא שלא בא עליה השני קודם גירושי הראשון אבל אם בא עליה השני קודם גירושי הראשון הרי נאסרה לראשון כיון אשת איש שזינתה וכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעל ועל סמך מ"ו סעיף ה' ויש אומרים שאם ירדה שני קודם שגירש הראשון הולך כשר דסבירא ליה הא דחוששין שמא היא שוה פרוטה במקום אחר ושינוי לה ספק מקודשת אינו אלא מדרבנן שגזרו במקום שאינו שוה פרוטה משום מקום שהוא שוה פרוטה דחששו שמא יש כאן אחד מאנשי אותו המקום ששוה שם פרוטה ואם יראה שאין אנו חוששין לקידושין בכאן אף במקומו לא יחוש להם אבל מן התורה אין בהם חשש קידושין כלל אפילו בידוע שהוא שוה פרוטה במקום אחר שאין להקדש אלא מקומו ושעתו דאשה לא מקני נפשה בפחות משהו פרוטה במקומה לפיכך אף אם החמירו להצריך אותה גם כמו שאמרנו לא החמירו לפסול אולד .

ד האומר לאשה התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בתמרה זו אם יש כאחת מהן שוה פרוטה הרי זו מקודשת ואם אין באחת מהן לכדה שוה פרוטה אע"פ שיש בכלן שוה פרוטה אינה מקודשת כיון שהזכיר בכל אחת בפני עצמה התקדשי לא היתה כוונתו לקדשה בצירוף כולן יחד אלא כאחת מהן והרי היא אינה שוה פרוטה והוי ספק מקודשת דשמא אחת היא שוה פרוטה במקום אחר אבל אם אמר לה התקדשי לי בזה ובזה כולן מצטרפות ואם יש בכלן יחד שוה פרוטה הרי זו מקודשת ואם היתה אוכלת ראשונה קודם שבא השנייה לידה וכן השנייה קודם השלישית אותן שאכלה כבר אינן מצטרפות לזו שקיימת שאותן שאכלה נעשו כמלוה גבה שלא חלו קידושין עד שיגמור דבריו ונמצא שלא קבלתן בתורת קידושין והיו להו במלוה וכבר אמרנו שאין קידושין במלוה ואם יש כנשוארות שוה פרוטה מקודשת דה"ל כמלוה ופרוטה דרעתה אפרוטה .

ה והא דאמרינן דאוכלת ראשונה דאין מצטרפות לפרוטה דוקא בדאמר לה בזה ובזה דלא גמרי קידושין ולא נקנו לה עד נתינת האחרונה שהיא גמר דבורו וכבר היו הראשונות מלוה אבל אם אמר לה התקדשי לי באלו ואכלה אותה ראשונה ראשונה גם אותה שאכלה מצטרפות לזוה פרוטה דמיד שנגמר הדבור הקים לה כולם בתורת קידושין וכשמקבלת הראשונה לא באת לידה בתורת מלוה אלא בתורת קידושין וכי אכלה מידה אכלה לפיכך אם יש בכלן שוה פרוטה אפילו אכלה ראשונה ראשונה מקודשת יש אומרים דהוא הדין כי אמר בזה ובזה ובזה אם גמר כל דבריו קודם שקבלה אותן כולן מצטרפות אפילו אכלה ראשונה ראשונה ויש חולקין ואומרים אע"פ שנגמר כל דבריו קודם שקבלה אותה ואכלה אותה ראשונה ראשונה אינם מצטרפות כיון שחלקן בדבור זה מזה ולא אמר באלו ז מבעיא לן בגמרא אמר לה חצי פרוטה וחצי פרוטה בחצי פרוטה מהו כיון דאמר ליה חצי פסקה ולא הוה קידושין

א כבר כתבתי בסיומן כ"ו סעיף ד' דילפינן מקרא דאשה מתקדשת כשטר כיצר כתוב לה על הגייר או על ההרס אע"פ שאין בו שוה פרוטה הרי את מקודשת לי או אחר משאר לשונות הקידושין הנזכרים ונתנו לה בפני עדים וצריך לכתוב איתו לשם האשה המתקדשת ואם כתבו שלא לשמה אינה מקודשת כמו בגט דאיתקש הויה ליציאה ואינו כותבו אלא לדעת' דאע"פ דבגט לא בעינן מדעתה היינו משום דגט איתא אפילו בעל כחך אבל קידושין אינו יכול לקדשה בעל כרחא אלא מדעתה גם כתיבת השטר צריך להיות מדעתה דהכי מקשינן הויה ליציאה מה ליציאה בעינן דעת מקנה דהיינו הבעל שהוא מקנה את האשה שתהיה פטורה ממנו הכי נמי גבי קידושין בעינן דעת מקנה דהיינו האשה שהיא מקנה עצמה לו בקידושין על ידי שטר זה ואיכא מאן דאמר בגמרא שחולק על זה ואומר דלא בעינן מדעתה למקשינן הויה לגמרי ליציאה מה גט אין צריך לדעתה אף הויה אין צריך כתיבה לדעתה ולא איתכר' הילכתא כמאן לפיכך אם כתבו שלא לדעתה וקדשה בו הויא ספק מקודשת .

ב אם קדשה בשטר שפסול לקדשו בו בתורת שטר שסיון את הגייר אם יש בו שוה פרוטה הרי זו מקדשת ואם אינו שוה פרוטה הרי זו ספק מקודשת דשמא שוה פרוטה במקום אחר . ואם היא קטנה או נערה ומקדשה בשטר ע"י אביה כותב בתך מקודשת לי .

ד ויש מי שאומר שצריך שיוכיר שמות האיש והאשה בשטר קידושין כשם שצריך להזכרם בגט כתבו על דבר השחוק לקרקע פסול כמו בגט ואם כתבו על איסורי הנאה יש אומרים שהוא פסול ויש מכשירין שעיקר הוא הכתב ועל סמך קב"ד סעיף

לב : כיצר האשה מתקדשת בשטר וכו' די סעיפים .

סעיף א' נטל ואין צריך לכתוב זמ' בשטר קידושין דמעם שצריכין לכתוב זמן כגט שיתכאר לקמן סימן קכ"ז סעיף א' לא שייך בקידושין ותן לה שטר קדושין ואמר לה על מנת שהגוייר שלי אינה סקושת שהאותיות בלא גייר פורחות באויר ואינה כלום ע"ל סימן קמ"ג סעיף י"א כתבן בכתב ידו ואין עליו עד מקדשת מספק וע"ל סימן קצ"ג סעיף א' .

לג כיצד האשה מתקדשת בביאה וכו' ב' סעיפים

א בביאה כיצד כשרוצה להתייחד עמה לשם ביאה אומר לה בפני עדים הרי את מקדשת לי בביאה זו או אחר משאר לשונות הקידושין הנזכרים ומתייחד עמה בפני עדים דקיימא לן הן עדי ייחוד הן הן ערי ביאה ובעלה בין כדרכה בין שלא כדרכה והרי זו מקדשת דשלא כדרכה גם כן בכלל ובעלה הוא דכתיב משכבני אשה שתי משכבות יש באשה והיינו כדרכה ושלא כדרכה והוקשו להרדי רשתיהו קונות מיהו אף על גב שבא עליה לשם קידושין אינה כנשואה אלא כארוסה לכל דבר שאינו יורשה ואינו מטמא לה אם הוא כהן יש אומרים הא דאמרין דביאה אינה עושה נישואין הני מילי כשבא עליה בבית חמיו שאין כאן אלא ביאה אבל אם כנסה לביתו ובא עליה הריא הביאה והכניסה כמו קידושין וחופה והביאה גומרת בה שתהיה כמו נשואה ליורשה ולטמא לה וכן אם קידש בתחלה ואחר כך בא עליה לשם נישואין בלא חופה היא הביאה אחר הקידושין כמו חופה אחר הקידושין לעשותה נשואה .

ב סתם המקדש בביאה דעתו שלא תהא מקדשת לו עד גמר ביאה לפיכך אם קודם שגמר הביאה קבלה קידושין מאחר מקדשת לשני אבל אם הערה בה ופירש מיד הרי גלה דעתו שאין דעתו על גמר ביאה או שאמר מתחלה שרעתו לקנות אותה בהערא קנה מיד דולפינן קחה הקידושין מקחה דעיות ובעיות קיימא לן דמתחייב מיד בהעראה כמו שכתבנו לעיל סימן כ' סעיף א' אף קידושין קונה בהעראה יש אומרים דפנוי הבא על הפנויה בפני עדים חוששין שמא כיון לשם קידושין משום חזקה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אבל אם כבר הוחזק לזנות או שיש לו אשה אחרת לא חיישין ויש מקליין בכל עניין וע"ל סימן קמ"ט וק"י . סעיף ב' ולעיל סימן ט"ו סעיף י' .

לד ברכת האירוסין ואם צריך עשרה וכו' ד' סעיפים

א כמו שמברכין ברכת הנהנין על כל דבר הנאה שכאה לירו קודם שנהנה כמו שנתכאר בלבוש החכלת סימן ר"ג כך מברכין תחלה על ברכת הנהנין על האשה שנתארסה לו בין קדשה על ידי עצמו בין קדש ע"י שלוחו ואם קדשה על ידי עצמו הוא עצמו מברך ואם קדשה ע"י השליח השליח מברך במקומו כיון שהוא עושה שליחות הקידושין ואנו נוהגין שאחר מברך מאי מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אק"ב על העריות ואמר לנו את האירוסות והתיר לנו את הנשואות לנו על ידי חופה וקידושין ברוך אתה ה' מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין פירש הברכה ואמר לנו את האירוסות רצה לומר אפילו האירוסות שאירסנו לנו אסורות לארסויהם מדרבנן שגזרו על ייחוד של פנוייה ואפילו היא ארוסה לו לא התירוהו לי עד שתכנס עמו לחופה ואף על פי שאינן אסורות אלא מדרבנן מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו כדאשכחן בנר חנוכה ואחר כך מסיימין והתיר לנו את הנשואות רצה לומר נשמתנו הנשואות לנו התיר לנו על ידי חופה וקידושין וחומתין בברכה כדון כל ברכה ארובה ומה שמקדימין לומר חופה קודם קידושין היינו פירושו חופה וקידושין שקדמו לה ויש מפרשים שהגירסא היא חופה בקידושין בבי"ת אלא מפני שהדייקנים קרין לכתוב ההיא רפה מפני שהיא סמוכה לה"א שהיא מאותיות אה"וי זמירות בג"ד כפ"ת טעו הסופרים וקראוהו כו"י כתב הרמ"ש וז"ל יש מקשין על גוסס ברכה זו למה אין מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש את האשה . ועוד היכן מצונו ברכה כזאת שמברכין על מה שאמר לנו הקב"ה והלא אין אנו מברכין שאמר לנו אבר מן החי והתיר לנו את השחוט . ועוד מה עניין להזכיר עריות בכאן ועוד מה לנו להזכיר חופה בכאן כיון שמברכין ברכת ארוסין בבית הארוסין בל"ג חופה ונראה לי כי ברכה זו אינה ברכת לעשיית המצוה כד"ה ירביה היינו קיום המצוה ואם לקח אדם פילגש וקיים פריה ורביה אינה מחייב לקדש אשה וכן הנושא זקנה ואילנות או עקרה וכן סריס חמה שנשא מברכין ברכת התנים ואין חוב במצוה זו שאין בה קיום מצות פריה ורביה והילכך לא נתקנה ברכה במצוה זו ואף בנושא אשה לשם פ"ו כיון שאפ"י לקיים מצות פריה ורביה בלא קידושין ולא דמי לשחיטה שאינו מחייב לשחוט ולאכול ואפ"י הכי כשהוא שוחט לאכול מברך דהתם אי אפ"ש לו לאכול בלא שחיטה אבל הכא אפשר לקיים פ"ו בלא קידושין . ועוד רתם אפקיה קרא בלשון ציווי דכתיב וזבחת ואכלת אבל הבא כתיב כי יקח איש וגומר ועוד דבקרשים אי אפשר בלא

שחיטה הלכך מברכין על כל שחיטה ושחיטה וברכה זו ניתקנת לתת שבח להקדוש ברוך הוא אשר קדשנו במצותיו והבדילנו מן העמים וצונו לקדש אשה הנוותרת לנו ולא אחת מן העריות והזכירו בו איסור ארוסות והתיר נשואות בחופה ובקידושין שלא יטעה אדם לומר שהברכה של קידושין נתקנה להתירה לו לכך הזכירו חופה לומר דוקא ברכת חופה היא המתיר הכלה ולהכי נמי הקדימה חופה לקידושין לומר דתיר לנו את הנשואות ע"י חופה שאחר ברכת הקידושין עכ"ל .

ב ונהגו להסדיר ברכה זו על כוס של יין כיון שהיא ברכה של שמחה ומברך על היין תחלה ואח"כ מברך ברכה זו ואם אין שם יין נוטל שכר ואב גב עבר אין שם מברך אותה בפני עצמה .
ג ואחר שיגמור הברכה יקדש ואם קדש ולא ברך לא יברך אותה אחר הקידושין והיו ברכה לבטלה רמה שנעשה כבר קדש ועל מה יברך כמו שהוא הדין בכל ברכות המצות שמברכין עליהם עובר לעשייתן ויש שכתבו שצריך לברך אחר הקידושין דילמא הדרה בה האשה והיו ברכה לבטלה ועוד שכל המצות לפי שמוכיחין עשיות המצוה בפירוש מברך עליהן עובר לעשייתן שידע הכל שרוצה לעשות אותה המצוה אבל כאן כיון שאין מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש אשה שהוא עשיית המצוה אלא כתמה מברך עמו ישראל בחופה ובקידושין אין צריך לברך עובר לעשייתן ונהגין עכשיו לברך ברכה זו שהיא ברכת אירוסין בשעת הנישואין תחת החופה אלא שנוהגין ברוב המקומות לברך אותה קודם שקדש . ופה ק"ק פוזנא מברכין אותה אחר שקדש ואם קדש אשה מזמן ארוך אם לא בירך בשעת קידושין חוזין ומקדשין בשעת חופה כדי שיהיו הקידושין סמוך לברכה ואין זו ברכה לבטלה שהרי לא נגמר התר הייחוד אלא על ידי החופה ואם בירך כבר בשעת קידושין אע"פ שחזר ומקדש תחת החופה יברכו תחת החופה בלא שם אלא אומר ברוך אתה השם אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות כו' וכן ראוי לנהוג .
ד ברכת אירוסין צריכים עשרה לכתחלה כמו שמצינו בכוזב שלקח עשרה אנשים וגומר אף על גב דלענין קידושין אין צריכין אלא שנים שיקדש בפניהם שאין דבר שבעריה פחות מב' וגם סגי בשנים אפי' בדעבד לענין ברכה צריכים עשרה לכתחלה .

לה ריני שליחות לקדושין וכו' ט"ו סעיפים

א גבי גירושין כתיב ושלחה מביתו ודרשו חכמים ז"ל מרלא כתיב וגירשה מביתו וכתיב ושלחה בא ללמדנו שהאיש עושה שליח להוליד גט לאשתו ומדכתיב ושלחה בה"א ולא כתיב ושלח בלא ה"א בא ללמדנו שהאשה עושה שליח לקבל גט מיד בעלה דקרי ביה ושלחה בקמץ תחת השין ובלא מפיק ה"א ואח"כ כתיב עוד פעם אחרת בפירוש הגט ושלחה מביתו וקשיא לן שני פעמים למה לי בא לרבות שגם השליח עושה שליח וכן שליח שליח אפי' עד מאה דילפינן מגירושין כגמרא אשכחן בגירושין בקידושין מנלן וכי תמא הילכך איחינהו גמי על ידי שליח ומשנינן אמר קרא ויצאה והיתה מקיש הויה ליציאה מה יציאה עושה שליח אף הויה נמי עושה שליח לפיכך יכול האיש לעשות שליח לקדש לו אשה בין אשה סתם כלומר איזה שרצה השליח בין אשה פלונית כלומר שאמר לו קדש לי את אשה פלונית וילך השליח ויתן לה הקידושין ויאמר לה השליח הרי את מקדשת לפלוני אבל אם אפשר לו לקדש בעצמו אסור לקדש ע"י שליח אלא אם כן מכירה שמא אח"כ ימצא בה דבר מנוגה ותתנהג עליו וישנאנה והכתוב אומר והבת לרעך כמוך ומכל מקום אע"פ שמכירה מצוה הוא שיקדשה בעצמה אם אפשר להא קידושין מצוה היא ומוטב שיעשה המצוה בגופו משיעשה ע"י שליח ב והשליח נעשה עד דלא גרע מאיש דעלמא שהרי הוא יודע האמת ואמרו שאינו נוגע בערות לפיכך אם עשה שני שלוחים לקדש לו אשה הן הן שלוחיו והן הן עירייו ואין צריך עדים אחרים כד"א כשאין שם כפירת ממון אלא כפירת קידושין כגון שקדשה בשטר או אפי' בכסף והיא מודה שקבלתו אלא שאמרת שלא קבלתו לשם קידושין אלא לשם פקדון והשלוחים מעירי' שהכלתו לשם קידושין נאמני' אבל אם יש שם כפירת ממון שהיא אומר שמעול' לא קבלה מהם שוק כסףאו שטר שיש בו ש"פ אינם נאמני' דהא נוגעים הם בעדות שאם היא לא קבלה מהם כלום צריכים הם להחזיר המעות לבעל ששלחם או צריכים לישבע שנתנו לה והרי נוגעים הם בעדות ואינם נאמנים אבל קדושי ספק מיהא הוי דשמא הם קושטא קאמרו והרי זו ספק מקדשת לה צדיקה גט ולגבי הממון ישבעו השלוחים היסת שנתנו לה ועשו שליחותו ואם היא מודה בקידושין אלא שהם אומרים קדשנה בכל המנח ששלחת עמנו והיא אומרת לא קדשו אותי אלא בפירטה ישבעו הם היסת שנתנו לה המנה אבל היא אינה צריכה לישבע כלל שהיא אפי' לרברי השלוחים מה שנתנו לה הכל הוא שלה דהא הם אמרים שנתנו לה כל המנה בתור' קידושין והם שלה .

ובין שגט וקידושין הוקשו להדידוקשו ג'כ לענין דין עלילות לפיכך כשראיש מנהג שליח לקדש לו אשה אין צריך לעשות מינוי השליח בפני עדים רק אם השליח והמשלה מודים בפני עדים שזה שלוחו והוא קבל עליו העלילות כגו אבל כשראשה מנהג שליח לקבל קידושה צריך שיהא המינוי בפני עדי' ובעמא נחבאר גבי גט בסי' קמ"א סעיף ט' ו"א, ו"א שגם בשליחו' דאיש צריך עדי' ואם אין עדים בדבר והמעלה נופר ואומר שלא עשאו שליח יש אומרים דהוי ספק מ' ודעת דשכ"א האמת עם השליח שלחו וי"א שאינה מקודשת כלל דאפילו את"ל שהאמת עם השליח כיון שנעשה שלא בעדים אין ממש בשליחות דבשם שהקידושין צריכין עדים דאין דבר שבערה פחות משנים דילפינן דבר דבר ממזון כך שליחו' הקידושין צריכין עדים לא שנא שליחות דידה לא שנא שליחות דידה ואם אין עדי קידושין בפנינו והאשה והשליח אומרים נתקדשה כראוי ובפני עדים ע"י השליח הרי היא מקודשת לו ואינה צריכה קידושין אחרים מ"מ אם קבלה קידושין מאחר חוששין לקדושי עד שיבאו עדים ויעירו בקידושין השליח שאין דבר שבערה פחות משנים וחזקת שלי' עושה שליחותו לא נאמרה אלא לחומרא ולא לקולא .

י' יש מי שאמר שאפילו לא מינהו שליח בעדים בין האיש בין האשה הרי זו מקודשת ולא עוד אלא אפילו לא מינהו בהדיא שליח אלא שגלה דעתו שהוא חפץ באשה פלונית ואל' לשכרה לו והלך השדכן וקדשה לו בשלו בלא מינוי שליחו' הבעל הרי זו מקודשת' דמסתמ' נוחא ליה וגמר ומקני ליה ע"י האש' מה שנותן לה כמו שיתבאר בסעיף הסמוך .

י"א יש מי שאומר שאם האב הרצה דברים לפני הבן שהוא רוצה לקדש לו אשה כלונית ושחק הבן והלך האב וקידשה הרי זו מקודשת' דמחמת כיסופא דאב שחק ועשאו שליח לקדש לו אבל באיניש אחרינו כ"ג הוי ספק מקודשת' דשמא לא נתרצה ומאי דשחק משום דלא חש לדבריו .

י"ב הכל כשרים לשליחות זו דקידושין חוץ מחרש שוטם וקמן לפי שאינם בני דעת והגוי לפי שאינו בן ברית והעבד לפי שאינו בתורת קידושין נבד' אמרנו דילפינן מקרא דשליח עושה שליח מיהו וי"א דוקא אם מסר לו השליח הראשון לשני אותה הקידושין שמסר לו הבעל דומיא דגט שמוסר לו הגט שמסר לו הבעל אבל אם לא מסר לו הבעל קידושין לראשון רק צוה לו לקדשה בכל כסף שירצה אע"ג שהוא יכול לקדשה בשלו ואינו צריך שיתן לו המשלח דבר כמו כנס היינו משום שכשהוא נותן לה דבר לשם קידושין בציווי המשלה הוא מקנה אותו הדבר למשלח על ידי האשה והאש' זוכה בו בשבילו וזכתה בו גם לעצמה מן המשלה ומקנית בו את עצמה למשלח אבל שיעשה השליח הזה שליח שבני שיעשה בן כולי האי' הו' מילי ומילי לא ממסרן לשליח וי"א דבכל ענין אין שליח ראשון עושה שליח שני אפילו כשנותן לו הקידושין שעלה הבעל דהו' מילי ומילי לא ממסרו לשליח אע"ג דגבי גט קי"ל שליח עושה שליח' ולא הוי מילי משום מסירת הגט וה"ג האיכא מסירת המבעת לא דמי דגבי גט בעל כרחך לא הו' מילי שהרי השליח יכול לגרשה בעל כרחו כמו הבעל אבל שליח קידושין אם לא תאבה האשה אינה מקודשת הילכך הו' להו מילי כתב בכתב לחבריו ישראל ע"י גוי שמנה אותו להיות שלוחו לקדש לו אשה וי"א שליחו' כמו בגט שיתבאר לקמן בסימן קמ"א סעיף ל"ה בע"ה וי"א דגבי קידושין לכת"ע הוי מקודשת סראורייתא כיון שיוכל לעשות שליח שקדש לו ואין צריך לתת לו שום דבר אלא דברים כן בעלמא אין השליח עושה כלום אלא מעשה קוף בעלמא מה שאין כן בגט שאי אפשר לו לגרשה אפילו ע"י ישראל אלא ע"י שישלח לו הגט כתוב ואם כתב לו הכתב ע"י גוי חשיב יד גוי באמצע השליח ואף על גב דלא עביר אלא מעשה קוף .

י"ג האומר לשליח קדש לי אשה במקום פלוני וקדש' במקום אחר אינה מקודשת וכן בכל מה שישנה כגון שאמר לו לקדש סתם וקדשה על תנאי או שאמר לו לקדשה על תנאי וקידשה סתם או ששינה בתנאי וכל כ' האי גונא אינה מקודשת שכיון ששינה בשליחותיה לאו שלוחיה הוא וע"ל סימן קמ"א .

י"ד ואם אמר לו קדשה לי והוי' היא במקום פלוני וקידשה במקום אחר הרי זו מקודשת' שלשון זה אינו משמע דקפיד אלא מראה מקום הוא לו .

י"ה העושה שליח לקדש לו אשה פלונית והלך השליח וקידשה לעצמו הרי זה מנהג רמאות אבל מה שעושה עשוי ומקודשת לו והוא שלא קדשה במעני' שנתן לו המשלח שאם קדשה במעות שנתן לו המשלה הו' להו גזל ואין מקדשין בגזל כמו שנתבאר לעיל ואם קדשה במעות שלו מקודשת אפילו אמר לה תחלה פלוני שלחני לקדשך לו ובשעת נתינת הקידושין אמר לה הרי את מקודשת לוי מקדש' לו לשליח ולא אמרינן לעולם קדשה למשלח והוא דאמר לו לעשות שליחותי לקדשך למי ששלחני קאמר ותהא מקודשת לראשון לא אמרינן הכי אלא מקודשת לשני ודוקא ששמעה האשה והציגה יפה קודם קבלת הקידושין שאמר הרי את מקודשת לי

שאם לא כן ארעא דמה שאמר לה בתחלה לקדשה לפלוני קבלה הקידושין אבל אם מעה השליח וכשהיה לו לומר את מקודשת לפלוני אמר לי אין כאן בית מחוש דמקדש במעות לא הוי מקדש וגאמן השליח לומר שטעה ויש שמחמיר להצריכה גט .

י"ז ואם לא רצתה האשה להתקדש למשלח וקדשה השליח לעצמו אינו נקרא רמאות ולא אמרינן היה לו להודיע למשלח תחלה שיכול לומר שהיה מתיירא שמא כתיך כך יבא איש אחר ויקדשה מ"מ אם אפשר להודיעו תחלה וידוע להוציא עצמו מחשד רמאות . י"ח העושה שליח לקדש לו אשה סתם ומת השליח ואינו יודע אם קדש לו אשה או לא קדש הרי זה בחזקת שקדש' שהזקה של שליח עושה שליחותו והואיל ואין ידוע אינו אשה קדש לו הרי זה אסור בכל הנשים שבעולם שיש להן קרובות שהן ערוה עמה כגון שיש לה אם או בת או אחות וכיוצא בהן שאם תאמר ישא את זו שמא השליח קדש לו אמה או בתה או אחותה. התוספות הקשו א"כ כל הנשים שבעולם יאסרו שמא השליח הזה קדשה לזה ששלחו ואם תאמר שהן נאמנות לומר לא נתקדשו א"כ הכי נמי יהא המשלח מותר בכל הנשים שאומרת קרובות שלהן לא נתקדשו לו ותירצו ודאי כל הנשים נאמנות לומר לא נתקדשו אבל הכא לא אסרום על זה המשלח אלא משום קנס שעשה שלא כהוגן לפיכך אסור בכל יאלו ומותר באשה שאין לה קרובות כמו אלו היתה לה קרובה כגון אם או אחות וכיוצא בהן והיתה הקרובה אשת איש בשעה שעשה את השליח ונתגרשה או נתאלמנה אע"פ שנתגרשה או נתאלמנה קודם שמת השליח הרי זו מותר בזו ואין אומרי' שמא קדש השליח את קרובתה אחר שנתגרשה או נתאלמנה מפני שלא היתה ראויה לקדש בשעה שעשה זה את השליח שאין אדם עושה שליח לקדש לו אלא אשה שהיה הוא יכול לקדשה בשעה שעשה השליחות אבל על אשה שאינו יכול לקדשה בשעת עשיית השליחות לא חל השליחות דהוי כמי שמקנה דבר שלא בא לעולם , וכן אם באו הקרובות ואמרו לא נתקדשו ועמדו ונשאו מותר באשה זו. דהא ודאי לא נתקדשו הקרובות שהרי נשאו אנשיהם וכולי האי לא קנסוהו . יש אומרים דהוא הדין נמי אפילו לא אמר לקדש אשה סתם אלא צוה לקדש אשה פלונית ומת השליח קנסוהו ונאסר מיד בקרובות אותה פלונית מטעם חזקה שליח עושה שליחותו ויש חולקין בזה דבולי האי לא קנסו דלמה לא יעשה אדם שליח לקדש אשה ידועה .

י"ט אמר לשליח קדש לי אשה פלונית והלך הוא בעצמו וקדש את אמה או בתה או אחותה ואין ידוע איז מהן נתקדשה ראשונה שתיהן צריכות גט ואסורות עליו משום ספק ערוה . י"ז עשה שליח ובטל השליחות קודם הקידושין הרי הוא בטל ואין בקידושין שאחר כך כלום ואם אין ידוע אם בטל השליחות קודם הקידושין או אחר הקידושין הרי זה ספק מקודשת' . י"ח אין לבטל השליחות אלא בפני השליח עצמו או משום תקנת העיגון שאם יבטל שלא בפניו שמא אחר שיבטל ולא ידע השליח שיבטל ילך וקדשה ולא יהיה ממש בקידושין והוא תחשוב שהיא מקודשת שלא תדע. שנתבטל השליחות ותשב ותתענן או משום חשש ממזרות דשמא יגיעו הקידושין לידה קודם שבטל והיא תשמע שבטל השליחות וסבורה שבטל קודם לכן ותנשא בלא גט ואתי לירי ממזרות מה שאין כן בשיבטל בפני השליח שידע אם קידש קודם לכן או אחרי כן , מיהו אם בטל שלא בפניו מביטל . י"ט העושה שליח לקדש לו אשה הלך וקדשה השליח אומר לעצמו קדשתי והאשה אומרת לראשון שלחו שקדשתי אם לא עשה השליחות בעדים הרי השליח אסור בקרובותיה דהא שוי להו אנפשיה חתיכא דאיסורא והיא מותר' בקרוביו ואף על פי שהשליח אומר שהיא אשתו לאו כל כמיני' לאסור אותם עליה וכן האשה אומרת שנתקדשה לראשון אסורה בקרוביו דהיא שווייהו אנפשיה חתיכא דאיסור' והמשלח מותר בקרובותי' שהרי השליח מסייע להתיירן והיא לאו כל כמיניה לאוסרין עליו ויש חולקין ואומרי' שהמשלח אסור ג"כ בקרובותיה כיון שמודה בשליחותו חוששין עמא עשה שליחותו ואם הוחזק השלח בעדים הרי זו מקודשת לראשון אסור בקרובותיה דחזקה שליח עושה שליחותו אע"ג דהוא עומד וצווח אע"פ שמינו שליח בפני עדים חזרתו משליחותו ולעצמי קדשתי אינו נאמן למפרע ואמרינן עכשיו הוא שחזור בו מיהו אע"פ כ' השני אסור בקרובותיה דהא הוא אומר שהיא מקודשת לו ושי' לכל קרובותיה אנפשיה חתיכא דאיסורא . ואם האשה אומרת' איני יודעת למי נתקדשת אם למשלח אם לשליח אם לא הוחזק השליח בעדי' הרי זו מקודשת לשני דמסתמא ילא נתרצי' האשה לראשון שהרי איני כאונגם השליחו' איני מוחזק בעדים ושמא יכפור הראשון לפיכך כשאומרת' איני יודע אמרינן דעתה שנרצית לשני אבל אם הוחזק השליח בעדים היא סומכת על השליחות לפיכך אם אמרה איני יודעת חוששין שמא לא נתרצית אלא לראשון מכל מקום כיון שהראשון אינו בפניה ודעתה היא בכאן המדבר עמה והוא אומר ברי שקדשה לו דרשטין י"ח לשני יוד שניהם שוין בה ושניהם נותנים גט ואם רצו אחר נהו גט ואחד כונס וצריך לקדשה קידושין שניים דשמא קידושין שני קידושין הילכך

י"ז אמר לשליח קדש לי אשה פלונית והלך הוא בעצמו וקדש את אמה או בתה או אחותה ואין ידוע איז מהן נתקדשה ראשונה שתיהן צריכות גט ואסורות עליו משום ספק ערוה . י"ז עשה שליח ובטל השליחות קודם הקידושין הרי הוא בטל ואין בקידושין שאחר כך כלום ואם אין ידוע אם בטל השליחות קודם הקידושין או אחר הקידושין הרי זה ספק מקודשת' . י"ח אין לבטל השליחות אלא בפני השליח עצמו או משום תקנת העיגון שאם יבטל שלא בפניו שמא אחר שיבטל ולא ידע השליח שיבטל ילך וקדשה ולא יהיה ממש בקידושין והוא תחשוב שהיא מקודשת שלא תדע. שנתבטל השליחות ותשב ותתענן או משום חשש ממזרות דשמא יגיעו הקידושין לידה קודם שבטל והיא תשמע שבטל השליחות וסבורה שבטל קודם לכן ותנשא בלא גט ואתי לירי ממזרות מה שאין כן בשיבטל בפני השליח שידע אם קידש קודם לכן או אחרי כן , מיהו אם בטל שלא בפניו מביטל . י"ט העושה שליח לקדש לו אשה הלך וקדשה השליח אומר לעצמו קדשתי והאשה אומרת לראשון שלחו שקדשתי אם לא עשה השליחות בעדים הרי השליח אסור בקרובותיה דהא שוי להו אנפשיה חתיכא דאיסורא והיא מותר' בקרוביו ואף על פי שהשליח אומר שהיא אשתו לאו כל כמיני' לאסור אותם עליה וכן האשה אומרת שנתקדשה לראשון אסורה בקרוביו דהיא שווייהו אנפשיה חתיכא דאיסור' והמשלח מותר בקרובותי' שהרי השליח מסייע להתיירן והיא לאו כל כמיניה לאוסרין עליו ויש חולקין ואומרי' שהמשלח אסור ג"כ בקרובותיה כיון שמודה בשליחותו חוששין עמא עשה שליחותו ואם הוחזק השלח בעדים הרי זו מקודשת לראשון אסור בקרובותיה דחזקה שליח עושה שליחותו אע"ג דהוא עומד וצווח אע"פ שמינו שליח בפני עדים חזרתו משליחותו ולעצמי קדשתי אינו נאמן למפרע ואמרינן עכשיו הוא שחזור בו מיהו אע"פ כ' השני אסור בקרובותיה דהא הוא אומר שהיא מקודשת לו ושי' לכל קרובותיה אנפשיה חתיכא דאיסורא . ואם האשה אומרת' איני יודעת למי נתקדשת אם למשלח אם לשליח אם לא הוחזק השליח בעדי' הרי זו מקודשת לשני דמסתמא ילא נתרצי' האשה לראשון שהרי איני כאונגם השליחו' איני מוחזק בעדים ושמא יכפור הראשון לפיכך כשאומרת' איני יודע אמרינן דעתה שנרצית לשני אבל אם הוחזק השליח בעדים היא סומכת על השליחות לפיכך אם אמרה איני יודעת חוששין שמא לא נתרצית אלא לראשון מכל מקום כיון שהראשון אינו בפניה ודעתה היא בכאן המדבר עמה והוא אומר ברי שקדשה לו דרשטין י"ח לשני יוד שניהם שוין בה ושניהם נותנים גט ואם רצו אחר נהו גט ואחד כונס וצריך לקדשה קידושין שניים דשמא קידושין שני קידושין הילכך

הילכך צריך הוא לקדשה שנית אחר גירושי האחד. שליה שאמר קדשתה למשלה והיא אומרת לא קדשני כלל המשלה אסור בקרובותיה על פי השליח שהרי האמינו עליו.

לו כל דיני שליחות לאשה וכו' י"ב סעי' .

א האשה יכולה ג"כ לעשות שליח לקבל קידושה כדילפינן מקרא לעיל ומצוה היא שתתקדש היא ע"י עצמה אם תוכל כמו שכתבנו גבי הבעל אבל איסורא ליבא אם לא תקבל בעצמה רגבי דירה ליבא למיחש שמא תראה בו דבר מגונה ויתגנה עליה כדחיישינן לגבי האישה לעיל דאשה בכל דהו ניהא לה דאמרי טב למיתב טן די מלמיתב ארמלא ואם עשתה שליח לקבל בקידושה אומר האישה לשליח כשנתן לו הקידושין הרי פלונית ששלחה אותך מקודשת לי והשליח אומר קדשתיה לך ואם אומר הן דיו ואפי' אם שתק אם היו עסוקים באותו עניין ונתן לשליח ולא פירש ולא אמר דבר דיו ואם מקדשה בשטר אינו כותבו אלא מודעת השליח ויש מי שאומר דלא סגי מדעת שליח אלא צריך לכותבו מדעת' כמו בגמ' דבעינן דעת מקנה שהיא האשה גבי קידושין.

ב וכן בכל הרברים של הקידושין דין האישה עם השליח כדון האישה עם האשה.

ג אמרה לשליח קבל הקידושין במקום פלוני הוי קפידא ואם קבלם הוא במקום אחר או בכל דבר שישינה בשליחותה אינה מקודשת.

ד אמרה לו הרי הוא כמק' פלוני וקבלם הוא במקום אחר מקודשת שטראה מקום היא לו.

ה אם שליה עושה שליח בקידושין ע"ל סי' ל"ה סעי' ו'.

ו מי שקדש ע"י שליח לא יקדש פעם אחרת בשעת חופה שלא להוציא לעו על קידושיו הראשונים שיאמרו אין בקידושי שליח בלו' ע"ל סוף סימן. ל"ד חזרה וביטלה השליחות קודם שקיבל הקידושין הרי הוא בטל ואינה מקודשת ואם אין ידוע אם בטלה השליחות קודם קבלת הקידושין אם לא הרי זו ספק מקודשת.

ז אם קבל שלוחה קידושין מאחד והיא בעצמה קבלה קידושין מאחר ואין ידוע איזה מהם קדמו אסורה לשניהם וצריכה גט משניהם ואם רצו אחד נתן גט ואחד כונס אבל צריך לקדשה קידושי שניהם אחר גירושי. השני שררי אפשיש שקידושי אותה שיגרש קדמו לקידושי כונס ולא חלו קידושי כונס הילכך צריך לחזור ולקדשה אחר גירושי האחר במה דברים אמורים ברחוק' אבל אם קדשה השליח לאב וקדשה היא בעצמה לכן או לנח שניהם נתנתי גט ואסור' לשניהם שהרי ממ"נ היא ערוה על השני.

ח אשה נעשית שליח לחבירתה לקבל לה קידושין אע"פ שבשעת אותן הקידושין נעשית לה צרה כגון שמקדש לשתייהן בבת אחת שתייהן מקודשות ולא מבועיא אם עשתה שליח בפירוש והיא נתצית להיות שלוחה אלא אפילו לא נתצית להיות שלוחה אלא בשאמרה לה חבירתך קבלי קידושין בשביל שנינו היא שתקח ולא אמרה הן אלא קבלה בסתם אפי' הכי אמרינן בשביל שתייהן קבלה ולא אמרינן הויאל ואשה לא ניהא לה בצרה וזו תיעש' צרתה ע"י קידושין אלו לא קבלה הקידושין לשם שתייהן אלא אמר' כיון ששתקה קבלה בעד שתייהן ושתייהן מקודשות.

ט אשה שנעשית שליח לקבל קידושין לחבירתה ולאחר שנתן הקידושין לידה תוך כדי ויבור אמר לה ואת נמי או וכן את וכיציא בזה שתייהן מקודשות אבל אם לא אמר לה אלא ואת הרי חבירתה חודשת וזו שכל הקידושין הוא ספק מקודשת דיש להסתפק בלשון זה אם כוונתי לומר ואת נמי תהא מקודשת או שמאלא כיון עכשיו לקדשה אלא כיון לראות מה בלבך ובאלו אמר לה ואת מה תאמרי בדבר זה תרצי ג"כ להתקדש לי או לא והרי עדיין לא קדשה אלא שואל לפיכך היא בספק מקודשת.

י יש מי שאומר אע"פ שאב יכול להיות שליח לבתו בוגרות לקבל ה קידושין אינו יכול ליעשו' שליח לאדם אחר לקדש לו את בתו בגגית והטעם נזירה שמא יבאו לו' שבהבלתו הקידושין מתהדשת היא דומיא דקמנה ויש חולקים ואומרים שיכול ליעשות ג"כ שליח לאחרים לקדש אותה.

יא ולא עוד אלא אפילו אם קבל האב ידושין לבתו בגגית והיא לא עשאתו שליח יש מי שאומר שצריכה גט מספק דחיישינן שמא נוצצית היא בקבלתו.

יב אם האשה עושה שליח לקבל קידושין מיד שליח בעלה הוי הדין כמו גבי גט וע"ל סי' קמ"א סעי' א'.

לז כל דיני קידושי קמנה וכו' כ"ו סעיפים .

הוא דמני הוה בויציאה חנם אין כסף למה לי ודרשו בו דה"ק אין כסף לאדון זה כשיוצאת ממנו שררי יוצאת ממנו חנם אבל יש אדון אחר כשיוצאת מרשותו יש לו כסף ומנו זה הוא האב שכשיוצאת קצת מרשותו לרשות בעל דהיינו בשמקדשה שיוציאה מרשות אב לרשות בעל לענין הפרת נדרים שאביה ובעלה מפירין נדריה כדילפינן מקראי האב מקבל אותו כס' הקידושין ומקשינן ואימא הכס' הוא לידה והכי דוק מינה אין כס' ביציאה זו אבל יש כס' ביציאה אחרת אבל הוא לידה ומתריצין מסתברא רכי קא ממעט קרא יציאה דכוחה קממעט פי' כי קממעט יציאת ארוסין מדין יציאת אמה העכרייה ובא לומר כן אין כס' אבל ביציאת ארוסין יש כס' יציאה דכוחה קממעט יציאת ארוסין דומיא דיציאת אמה קממעט מדין אמה ולמימר דיש כס' בה וזמא יציאת אמה העכרייה אין כס' לאדון דנפקא מרשותיה קאמר קרא אף מעוט דישבס' דקא דייק ליציאת ארוסין יש כס' למי שיוציאה ממנו קאמר והיינו אב ומדכתיב גבי מוציא שם רע את בתי נתתי לאיש הזה דמשמע שיכול לתת אותה אפילו למנוול המוכה שחין ש"מ שיכול לקדשה אפילו שלא מדעתה כ"ו שהיא קמנה וכונשהו נערה קרא יציאה חנם דמיניה דייקנן דיש כסף לאדון אחר בויציאה מאדונה כסימני נעיות קמיירי ואפילו הכי יש כס' קידושייה לאביה כל שכן בקמנותה וכן הוא זכאי מן התורה במעשה ידיה כין בהטנותה בין כשהיא נערה בקמנותה והשתא זכאי מוכן לה דכתיב כי ימכור איש בתו לאמה מעשה ידיה מבעי' וכשהיא נערה נמי דכתי' בתו לאמה הוקשה בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לאדוניה אף בת מעשה ידיה לאביה ועל כרחך הקישה לנערה אתא דאי לקמנה לא איצטרך להשתא זכוני מוכין לה מעשה ידיה מבעי' אלא הקישה לרבות אפילו נערה אתא שיהא מעש' ידיה של אביה וכן זכאי בכתיבתה אם נתאלמנה או נתגרשה מן הארוסין וזכאי במציאתה דריבנן שנתקו לו מיום איבה רבין דאינו חייב במזונותיה ואי אפרת מציאותה ילה איבא איבה ולא ויין לה תו . בכל אלו הוא זוכה עד שתיכנר לפיכ' מקבל האב קידושי בתו מיום שתולד עד שתכנר ואפילו היתה חרשת או או שוטה וקדשה האב הרי היא אשת איש לכל דבר וכן יוכל לקדשה בשטר ובכתיבה דכתיב והיתה הוקשו הויות להררי אבל לביאה אינו יכול למס' לקדשה עד שתרא בת שלש שנים ויום אחר אבל פחות מכאן אם מסרה אביה לקידושי ביאה אינה מקודשת דביאתה אינה ביאה יש אומרים שאין קידושין תופשין בנפל שאינו רחל אשה כל זמן שהיא נפל ואם קבל אביה קידושין והלך המקדש והדש אח"כ את אמתה צריכה גט.

ב בגרה הבת אין לאביה עוד רשות בה וצריה הוא כשאר כל הנשים שאין מתקדשת אלא לדעתה ע"ל סימן קס"ט סעי' י"א וסימן קנ"ה סעי' ט"ו מי מעיד עליה שהיא בוגרת .

ג וכן אם השיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה כחיי אביה הרי היא ברשות עצמה אע"פ שעדיין היא קמנה רבין שנשאת יציאה מרשות אביה לגמרי ושוב אין לאביה רשות בה לעולם אבל אם קדשה ולא השיאה ונתאלמנה או נתגרשה כמה פעמים מן הארוסין קודם שתיכנר הרי לא יצא' מרשותו לגמרי שהרי הוא ובעלה מפירין נדריה לפיכך כשמסתלק ממנה יד בעלה חוזרת לגמרי לרשות אביה.

ד ואם נתקדשה קודם שתיכנר שלא לדעת אביה אינה מקודשת.

ה קים להו לחכמים ז"ל שאין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים כלבד כלומר משהביאה סימן נערות אינה שורה להיות בגורת אלא ששה חדשים ולא יותר ופעמים שהיא ממרת לבגור וסימניה נכרים ברירה כרתנן במסכת נדה משל משלו חכמים באשה פגה ביחל וצמל ופירושו עיין במשנה פרק יוצא דופן בממרא שם ואם יבאו הפימנים תוך הששה חדשים יש אומרים שיש לה דין בגורת ויש אומרים שעדיין דין נערה יש לה לפיכך אם קדשה אביה בבקר והיא קדשה עצמה בערב ושניהם כיום שנשלמו בו הששה חדשים של ימי הנערות ובהנחה לדעת אם היא בגורת ביציאה מרשות האב להיות קידושיה ויציאתה בגורת בו כיום מחזיקין אותה בחוקת בגורת מבקר שכל היום היא בחוקת שתיבא וקידושי האב אינן כלום יש מי שאומר אפילו אינה מכחישתו לומר שבאו הסימנים בבקר ויש מי שאומר דהוקא מכחישתו שאומרת ברי לי שהייתי בגור' בבקר אבל באינה מכחישתו הרי היא לשניהם ספק מקודשת וצריכה גט משניהם.

ו ואם בתוך הששה חדשים של נערות קדשה אביה שלא לדעתה והיא קדשה עצמה שלא לדעת אביה ונמצאו לה סימני בגורת הוי נמי ספק וצריכה גט משניהם.

ז בשם שיכול האב לקדשה כר יכול להדשה על ידי שלוחו דשלוחו כמותו או על ידי עצמה שיאמר לה צאי וקבלי קידושך ואע"פ דקימא לן אין שליחות להטו כי אמרינן אין שליחות לקמן הני מילי לזכות לאחר בשליחותי אבל בכאן כשאין זוכה לעצמה בשליחות אביה מקניא שליחותה לעצמה כאלו קבל אביה קידושין בשבילה וצריך

שעשתה עשוי ואינו יכול למחות שהרי שליח שוויה ובלבד שצוה כן בפני עדים דשליח קבלה צריך עדים כמו שנתבאר לעיל סימן ל"ה סעיף ג' אבל אם אמר שיהא כח בידה להשיאן כשהן גדולות והיא השואתן בקטנות אין במעשיה כלום ויכול למחות שהרי שינתה משליחותה ואינה בזה שלוחו .

מן המקדש בתו סתם או שאומר לו אחת מבנותיך מקודשת לי אין הבוגרת נכלל ואפילו עשאתו הבוגרת שליח ולא מכעיא אם עשאתו שליח ולא אמרה שיהא כסף הקידושין שלו דפשיטא דלא שביק איניש מידי דאית ליה הנאה מיניה דהא קידושי קטנה שלו ועבד מידי דלית ליה הנאה מיניה אלא אפילו אמרה לו לקבל קידושיה והכסף יהא שלו אפילו הכי אין הבוגרת בכלל דלא שביק איניש מצוה דרמיה עליה ועבד מצוה דלא רמיה עליה דבתו קטנה רמיה עליה להשיאה ומצוה היא עליו מדברי קבלה דכתיב ואת בנותיכם תנו לאנשים דבקטנה מיירי שיש ליתנה למי שירצה אבל בוגרת לא רמיה עליה אלא שליח בעלמא הוא ודוקא דשויתיה שליח לקבל קידושין סתם ולא אמרה לו קבל קידושין מפלגני זה והוא הלך וקבלם סתם אבל אם אמרה לו מפלגני מסתמא כי קביל מיניה אדעתה דידה בלחוד הוא דקביל מכל מקום לא מוכרע מילתא לאפוקי השארות בלא גט אלא היא וכל הקטנות והגערות מקודשת מספק ושאר הבוגרת אינן בכלל .

מן מי שיש לו שתי בנות אפילו שתייהן קטנות ושירך את אחת מהן לראובן ואחר זמן קבל האב ממנו קידושין ואמר סתם בתך מקודשת לי ולא פירש איזו אפילו היו עוסקים בעסק השידוכין הראשונים לא אמרינן סתמא דמשורכת קודש דשמא דעתו על האחת היתה ושתייהן בספק קידושין וכל אחת אסורה לו משום ספק אחרת אשתו ושתייהן צריכות גט ממנו ואפילו חזר בו תוך כדי דבור ופירש בתך פלוגית אני מקדש אינו מועיל דקידושין מתפשטי מיד על המקודשת ואיך תועיל חזרתו אפילו תוך כדי דבור אינו מועיל וגם אינו נאמן לומר מתחלה היתה דעתי על זו לברה ואפילו מוכח שכן הוא האמת שכן היתה דעתו אין מהשבתו מבטלת דבורו דדברים שבלב אינם דברים וכיון ששינה לשונו מלשון העולם המבררים קידושיהם משמע דבריו שכונתו היתה על שתייהן והיו קידושין שלא נמסרו לביאה שכופין אותה לגרש שתייהן .

זן מי שיש לו שתי בנות כנות משתי נשים שנשאן זו אחר שמתה זו וכולן ברשותו לקדשן כגון שכולן קטנות או גערות או שכולן בוגרות ונתנו לו רשות לקדשן ואמר למקדש בשעת הקידושין קרשתי לך את כתי הגדולה ואינו יודע אם גדולה שבגדולות אם גדולה שבקטנות אם קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן גדולה שבקטנות כולן מותרות חוץ מן הגדולה שבגדולות דמסתמא כיון שאמר כתי הגדולה סתם לגדולה שבגדולות קמכין דלא מחית איניש נפשיה לספיקא להזכיר שם גדולה סתם אם לא גדולה שבכולן שאם ישתכח הרבר שלא יהא בספק .

יח וכן אמר לו קדשתי לך את בתי הקטנה ואינו יודע אם קטנה שבקטנות אם קטנה שבגדולות אם גדולה שבקטנות שהיא קטנה מן הקטנה שבגדולות כולן מותרות חוץ מקטנה שבקטנות כיון שהזכיר סתם קטנה ודאי לה קמכין מטעמא דלא מחית איניש נפשיה לספיקא כו' .

יט מי שיש לו חמשה בנים ועשו כולם את אביהם שליח לקדש להם נשים ואמר אני הבנים למי שיש לו חמשה בנות אחת מבנותיך מקודשת לאחד מבני וקבל האב הקידושין ולא פירש איזה מן הבנות מקודשת לאיזה מן הבנים כל אחת צריכה גט מכל האחים הואיל וכולם נתנו רשות לאביהם לקדש להם מת אחד מהם כל אחת צריכה ארבע גיטין מן הארבע אחין הנשארים וחליצה מאחד מהם לפטור אותה מן הכית הזה ואם ממה נפשך מותרת לשוק שאם המקדש חי הרי נפטרה בגט ואם מת אחד נפטרה בחליצה .

ך התורה האמינתו את האב לאמור את בתו הקטנה או נערה על כל העולם כשיאמר קידשתיה שנאמר את בתי נתתי לאיש הרי מיד שיאמר לאיש אסרה על כל העולם שהרי אין אנו יודעין למי וכשיאמר אחר כך הוזה הרי הורה והאמינתו גם כן לחתירה לזה לפיכך האב שאמר בעוד בתו קטנה או נערה קדשתי את בתי קטנה ואינו יודע למי אסורה לכל העולם עד שיאמר נודע לי למי קדשתי ואפילו לא נודע לו על שבעה דהא דכתיב נתתי פירוש שיאמר כן בעודה קטנה אע"פ שבעה כשהיא גדולה יאמר הוזה יש אומרים שאם החתן עמד בפני החלה ולא הכירו ואחר כך אמר שמכרו אינו נאמן .

כא בא אחד ואמר בפני האב אני קדשתי ואין האב מכחישו אלא שאומר איני יודע נאמן ומותרת לו אפילו לכנסה דלא חציף איניש למימר לגבי האב שקבל הקידושין ממנו אם לא יהא אמת דמירתת דילמא מכחיש ליה ויאמר ידענא דלא את יהבת לי קידושין ואע"ג שאין דבר שבערוה פחות משנים הני מילי להוציאה מחוקתה אבל

וצריך שיאמר לה כן בפני עדים שהרי שליח קבלה צריך עדים כמי שנתבאר לעיל סימן ל' סעיף ג' ואם גלוי יודע לכל שהאב מכין אותה לחופה יקבל קידושיה כאומר לה בפני עדים דמי ואין חלוק בין נערה לקטנה וכן עיקר אבל יש חילוקין ואומרים דאין בת קטנה יכולה לקבל קידושיה אלא האב בעצמו צריך לקבלם וכדי להוציא אדם את עצמו מפלוגתא יחזיק האב יד הקטנה בשעה שתקבל הקידושין או יעמוד אצלה בשתקבלן דהוי כאילו קבלן בעצמו והכי עדיף טפי שהרי יש אומרים שאסור לקדש בתו קטנה כמו שיתבאר בסמוך ובשנמדד הקטנה ואביה עומד אצלה אם ירצה יאמר לה הרי את מקודשת לי ואם יאמר בתך מקודשת לי הוה קידושין דהרי היא במקום אביה עומד' אף על גב שנותן לה הקידושין הרי מכה אביה חלוץ הקידושין והוא עומד אצלה והוי כאלו מדבר עמו . ואם מקדשה בשטר כותב בשטר בתך מקודשת לי ובשעה שנותן לה אומר לה הרי את מקודשת לי ואם שינה מדברים האלה אפילו הכי הוי מקודשת וכששולחין הבנות הקטנות למקום אחר ואין האב אצלו כשמקבלת קידושיהן הואיל והכינה להכניסה לחופה ולקידושין הוה כאלו מחזיק בידה בשעת קבלה מכל מקום אומר לה הרי את מקודשת לי כיון שאין האב כאן מי יאמר בתך נ"ל .

כ ומצוה שלא יקדש אדם בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוגי אני רוצה דשמא לכשתגדל לא תתרצה בו ואף על גב דאמרינן דניחא לה בכל דהו רטב למיתב טו דו מלמיתב ארמלא התם הוא בגדולה דכיון דשויה שליח מדעתה סברה וקבלה ולא חיישינן לאימוכתי אבל בקטנה דשלא מדעתה איכא למיחש שמא לכשתגדל לא תתרצה בו יש אומרים מה שנוהגין בזמן הזה לקדש בנותינו כשהן קטנות משום שאנו בגלות ואין לנו תמיד ספק כדי צריכי נדוניא לכך משיאין אותה בעוד יש לאל ידם ועוד אנו עתה מתי מעט ואין מצויין תמיד זיווג הגין לכך מקדימין ההגון קודם זכה וכן נוהגין .

ט האב שנתן רשות לשלוחו לקדש בתו והלך הוא וקדשה לאחד ושולחו קדשה לאחר איזו מהם שקדם לקדש הוה קידושין ולא אמרינן כיון שנתן רשות לאצלה ולא ביטל שליחותו שוב אין לו כח לקדשה לאחר ואם אין יודע איזו מהם שקדם אסורה לשניהם וצריכה גט משניהם ואם רצו אחד מגרש ואחד כונס .

י וכן אי שיש שליח אחריו ולא בטליה לשליח ראשון בפ"י ואזל כל חד מיניהו וקידש בעיאי גט מתרווייהו ולא אמרינן ביטל שליחות הראשון .

יא קטנה או נערה שקדשה עצמה או נישאת שלא לדעת אביה אינו כלום כמו שכבר כתבנו שהתורה זכתה את האב לקבל קידושיה וקידושי עצמה אינן כלום ואפילו מיאון אינה צריכה ואפילו שרכה אביה תחלה לזה ואפילו נתרצה האב בפירוש אחר הקידושין ויש אומרים שאם נתרצה האב כששמ' הוה קידושין משעת שמועה אפילו אם לא שירך ואפילו אם לא נתרצה מיד כששמע אלא שתק ולא מיחה ואחר כך נתרצה אמרינן סופו מוכיח על אהלתו שכלבו נתרצה מיד והוה קידושין משעת שמיעה אפילו נתקבלו המעות קודם שמיעה ויש אומרים דאם נתאכלו המעות קודם שמיעה לא הוה קידושין כיון שכשעה שחלוץ הקידושין אין המעות בעולם במה תתקדש במה דברים אמורים בשלא מיחה' היא או אביה קודם שנתרצה אבל אם חזרה בה ומיחה' היא או אביה קודם שנתרצה לא הוה קידושין אפילו חזר ונתרצה האב אחר כך דכבר בטלו הקידושין לגמרי קודם שנתרצה .

יב קטנה שקדשה עצמה למי שגלה האב דעתו שהיה חפץ לקדשה לו חיישינן שמא נתרצה האב והוה קידושין .

יג נתקדשה לדעת אביה ונשאת שלא לדעתו בין שאביה כאן בין שהלך אינם נישואין ואם מתה אינו יורשה ואינו מטמא לה ויש אומרים דהוה הדין אם מת האב קודם שנשאת ונשאת .

יד קטנה שהלך אביה למדינת הים והשיאה אחיה ואמה הוה קידושין דרבנן דתקנו רבנן נישואין לקטנה כי ליתיה לאב כי הויכ דלא ינהגו בה מנהג הפקר וצריכה מיאון אם רוצה לצאת מבעלה ואם לא מיאנה אפי' כי אתי אביה לא בעי קידושין אחרים ויש אומרים שאינן קידושין ואפילו מיאון אינה צריכה דלא תקנו רבנן נישואין לקטנה אלא כשמת האב אבל בחייו אפי' הלך למדינת הים לא תקנו ומכל מקום אין לאוסרה עליו משום דתחשב כפנויה ועומדת אצלו בנות כיון שברוך קידושין ונישואין היא אצלו ואפילו בא האב ומחה והיא רוצת לישאר אצלו אין לאוסרה עליו ואין ביאמו כיוצא ונות ויכול לעכב' אצלה עד שתגדל ויגמרו קידושי' אלא שאם קדשה האב לאחר קודם שתגדל צריכה גט משניהם ויש להחזיר כסברא הראשונה ויש מחמירין עוד לומר דכל שאביה במדינת הים אפילו קדשה הקטנה את עצמה חיישינן שמא אם שמע האב הוה מתרצה והויא ספק מקודשת . מעשה באחד שגייש את אשתו ופסק עמה שהיא תטפל בבנותיו לזונן ולגדלן ולהשיאן וכן עשתה והשיאה בנותיה בעודן קטנות ובא האב ומחה בנישואי בנותיו הקטנות ופסקו ר' רבבא שאם צוה להשיאן ולהגדילן מה

אבל זה שמעידה בחזקתה שהיא מקודשת אלא שנתקדשה לו נאמן וכשכונסה אינו צריך לחזור ולקדשה אבל אם האב מכחישו אינו נאמן אפילו להצריכה נט ממנו שהרי התורה האמינתו לאב . כב באו שנים וכל אחד אומר אני קדשתיה שניהם נותנים נט ואם רצו אחד נותן נט אחר כונס וכשכונסה צריך לחזור ולקדשה הואיל ונתגרשה לאחר .

כג בא אחד וכנסה ואחר כך בא אחר ואמר אני קדשתיה אינו נאמן לאוסרה עליו , ויש אומרים אפי' לא כנסה ממש אלא כיון שהתירוה ליכנס כנסה דמי ואין אחר יכול לחזור ולאסרה עליו .

כד אשה שאמרה קדשתי את עצמי ואיני יודעת למי ובא אחד ואמר אני קדשתיך נאמן ליתן לה נט להתירה לעלמא אבל לא לכונסה דלא דמי להא דאמינן במעוף כ"א גבי אב שאמר קדשתי את בתי ואיני יודע למי ובא אחד ואמר בפניו אני קדשתיה דנאמן אפילו לכונסה דהתם והאי מרתת דאב יכחיש ליה ולא יהפה עליו אבל האשה כיון שאינה יודעת למי נתקדשה לא מרתת שיודע הוא שהיא תחפה עליו ותתירנה בו ותכחיש אה"כ את כל הבא לימור אני הוא שקדשתיך לפיכך אין סתירין אותה להכניסה לו דשמא יצרו תקפו וגב היא תרגילנה לו כדי שיגרשה אחר כך ויתירה לכל העולם אבל ליתן לה נט האמיננהו להתירה לכל העולם דלמה לו ליתן לה נט להתירה לכל העולם אם אין האמת אנו ואחר שגורשה אף על פי שמחזיקין אותה לפניה והיא מותרת לכל אדם אסורה היא לזה לפי שאם היתה מותרת לו אחר הגט יש לחוש לקנוייה שמא מתחלה לא נתן הגט . אלא כדי להכניסה אחר כך מחמת שיצרו תקפו ואם עבר וכנסה אפי' קודם הגט אין מיצאין אותה מידו מספק ואם יש לו עד אחד המסייעו (ואמר שהוא קדשה מותרת לו אפי' לכתלה לכונסה .

כה לא האמינתה התורה את האב על בתי שיוכל לאוסרה אלא בקדושין שיוכל לומר קדשתיה , דכתיב את בתי נתתי לאיש והרי היא אמירה ממילא על כל העולם אבל לאוסרה על הכריות סחמת שאר אסורין כגון שיאמר עליה שהיא גרושה או שבויה ויתח כדי לאוסרה על הכרעים לא האמינתו התורה במה דברים אמורים שהיתה מחזקת כבר לאשת איש ובא האב לאחר זמן בעודה קטנה או נערה ואמר גרשה בעלה וכן אם אמר נשבת ופדיתה לא הימניה רחמיה על זה לפוסלה לכהונה אבל אם תוך כדי דבור אמר בעודה קטנה קדשתי וגרשתיה בלומר קדשתי וקבלתי נט עבודה נאמן שתישאר פסולה על הכרעים דמי שאמר קדשתי האמינתו התורה לאוסרה על הכל בין לכתנים בין לישראלים וכשיאמר אחר כך גרשתיה אינו אוסרה על הכתנים אלא מתירה לישראלים והוי דומיא דאמר לאיש זה קדשתי שהותרה לזה ונשארת באיסורה על הכל הבא נט הותרה לכל הישראלים והכתנים באיסוריהו קיימי כן נראה לי טעמא .

כו ולא האמינתו התורה לאב אלא בעודה קטנה או נערה דנערה כתיב בקדא אבל בכוגרת לא משתעי קרא לפיכך אם אחר שכונסה אמר קדשתי וגרשתיה בעודה קטנה אינו נאמן . כז אם שאמר שקדשתי את בתי סתם ואחר כך קדשה לאחר ואמר קדושי ראשון היו בפסולי עדות דאורייתא ואין בהם ממש נאמן במנו דאי כע אמר לזה קדשתי בתחילה אפי' אינו בתוך כדי דבור כדלעיל סעיף ב' נ"ל .

לה המקדש על התנאי וכל דיני תנאי וכו' ל"ט סעיפים .

א המקדש על תנאי אם נתקיים התנאי מקודשת ואם לא נתקיים התנאי אינה מקודשת בין שהיה התנאי מהאיש בין שהיה מהאשה דהא אינו יכול לקדשה אלא לרצונה .

ב ובלבד שהיה התנאי כהלכתו אבל אם אינו כהלכתו אינו כולם והקידושין קדושין אף על פי שלא נתקיים התנאי , כיצד כל תנאי צריך להיות בו ארבע דברים ואלו הן שהיה כפול ושהיה הן של קודם ללא ושהיה התנאי קודם למעשה ושהיה התנאי דבר שאיפשר לקיימו ואם חסר התנאי אחד מכל אלו הרי התנאי כפול וכאלו אין שם תנאי כלל אלא תהיה מקודשת מיד כאלו לא התנה כלל שכל הארבע דברים שאמרנו שצריכין להיות בתנאי מצינו בתנאי שכתוב בתורה ושמע מינה שכל תנאי צריך להיות כן דכתיב בתנאי שהתנה משה רבינו עליו השלום עם בני גד ובני ראובן ויאמר משה לאלהם אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם ויבאו כל חלוצי גומר ונחלם להם את ארץ הגלעד לאחווה ואם לא יעברו חלוצים אתכם ונחלם להם את ארץ הגלעד לאחווה וצריך המנה שכתוב דבריו ויאמר אם תעשה כך וכך אתן לך וכך ואם לא תעשה כך וכך לא אתן לך כך וכך כמו שאמר

משה אם יעברו וגומר ואם לא יעברו וגומר מדוהצריך משה לחזור ולומר ואם לא יעברו וגומר שמע מינה דאי לא כפל דבריו היתה סתנתי קיימת ונחלין ארץ הגלעד ואפילו לא יעברו את הירדן אף על פי שאמר כבר אם יעברו ונתחם לית לן מכלל הן אתה שומע לאו , ושמעין נמי דבעינן הן קודם ללא מדלא אמר תחלה אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתחם אלא הקדים הן שמע מינה שצריך להיות קודם , ושמעין נמי דבעינן תנאי קודם למעשה מדלא אמר תנו להם אם יעברו משמע דאי אמר הכי לא אתי תנאי ומכיל מעשה המתנה דקדשה ושהיה התנאי דבר שאיפשר לקיימו כגון הבא שאמר על מנת שיעברו חלוצים וגומר והיה זה כידם לקיימו אבל אם התנה דבר שאי אפשר לקיימו כגון שאמר על מנת שתעלה לרקיע וכי האי גוונא אין ממש בתנאי והמעשה קיים אף על פי שאינו מקיים התנאי שכיון שאי אפשר בידו לעשותו לא כיון לתנאי אלא להפליגו בדברים בעלמא ואם הזכיר הלאו קודם להן ואחר שהזכיר הן חזר והזכיר הלאו אחר הן הוי תנאי כאילו הזכיר הן לבדו קודם הלאו דלא גרעי במה שהזכירו ראשונה ג"כ , על פי הכללים האלה האומר לאשה אב תתני לי מנה הרי את מקודשת לי כדינך זה ואם לא תתני לי לא תהי' מקודשת . זה הוא תנאי בכל הלכותיו לפיכך אם נתנה לו מנה מקודשת לא נתנה לו מנה אינה מקודשת אבל אם אמר לה הרי את מקודשת לי אם תתני לי מנה ואם לא תתני לי מנה לא תהי' מקודשת אינו תנאי שהרי הקדים המעשה דהיינו הרי את מקודשת קודם לתנאי אף ע"פ שלא נתן הקידושין לידה עד שהשלים לדבר כל תנאו והרי המעשה קיים והיא מקודשת אף על פי שלא קיימה התנאי וכן אם לא כפל התנאי אלא אמר אם תתני לי מנה תהי' מקודשת ולא כפל לומר ואם לא תתני לי מנה לא תהי' מקודשת או שהקדים הלאו קודם להן שאמר אם לא תתני לי מנה לא תהיה מקודשת ואם תתני לי מנה תהי' מקודשת בכל אלו לא הוי תנאי והקידושין חלין אע"פ שלא יתקיים התנאי וכן תנאי שאי אפשר לקיימו כגון אם תעלי לרקיע או תעבורי הים ברגליך תהא מקודשת לי ואם לאו לא תהא מקודשת לי אינו תנאי שלא כיון אלא להפליגו בדברים כלומר כדי להגביה בעלמא הוא מרחק ודוחה אותה בדברים אבל אם התנה על דבר שאיפשר לקיימו אף על פי שהתורה אוסרתו הוי תנאי כגון שאמר אם תאכלי חזיר או חלב תהי' מקודשת לי כדינך זה ואם לאו לא תהי' מקודשת אם לא אכלה אינה מקודשת שאיפשר לה שתאכל ותלקח ואין כאן מתנה על מה שכתוב בתורה שהרי איפשר לה שלא תאכל ולא תתקדש לו התנה עמה בשעת קידושין על מנת שתיבעל לאבא הוי כמו שתעלי לרקיע ותנאו כטל וקידושין קיימין שהרי אין בידה שיבא אכיוו על הערוה ונמצא מתנה בדבר שאין בידה לקיימה אבל אם התנה עליה על מנת שיתן לי פלוני חצירו או על מנת שישא את בתי לבני , וכיוצא בזה תנאי קיים ואינה מקודשת עד שיתקיים התנאי שהרי זה איפשר בידה לקיימו כגון שתתן לאותו פלוני ממון הרבה עד שיתן לו את חצירו או ישיא בתו לבני , ועיין לקמן סימן קמ"ג סעיף י"ב יש אומרים דאפילו לא פירש בפירוש כל דיני תנאי רק אמר סתם שמתנה כתנאי בני גד ובני ראובן סגי והוי תנאי גמור . ג הארבע דברים הללו שאמרנו שהם הלכות תנאי לא נאמרו אלא כשיאמר התנאי בלשון הנאמר בפסוק כתנאי בני גד וגו' דהיינו שיאמר בלשון אם תעשה כך וכך כו' אבל אם יאמר מעכשיו כגון מעכשיו תהא מקודשת לי אם תעשי לי כך וכך אינו צריך לכפול תנאי ולא להקדים תנאו למעשה אלא אף על פי שלא כפל והקדים המעשה התנאי קיים והטעם דבאם אין המעשה חל עד שיתקיים התנאי שהתנאי בא לטל המעשה שלא יהול מעכשיו עד שיתקיים התנאי לפיכך צריך חיזוק יותר אבל כשאומר מעכשיו המעשה חל מיד אלא שעל ידי קיום התנאי יתחוק קיום המעשה על מנת שיתעשי צריך להתנות בדבר שאיפשר לקיימו , והאומר על מנת שתעשי לי כך וכך כו' בלא מעכשיו כאומר מעכשיו דמי , ויש חולקין ואומרים דאפי' באומר מעכשיו או על מנת צריכים להיות בתנאי כל הר' דברים .

ד יש אומרים הא דכתב תנאי בני גד ובני ראובן בתורה לא כתבה שנלמד ממנו דיני תנאי שהיה דוקא על ידי ארבע דברים הללו אלא כל תנאי שמתנין באיזה אופן שהיה צריכין לקיימו הן דיני איסור כגון גישין וקידושין הן דיני ממונות ואם אין מתקיים התנאי אין במעשה כלום ומה שנאמר בנסיא שצריכין בתנאי להיות אלו הארבע דברים ואם חסר אחד מן הארבע דברים המעשה קיים ומקודשת אפילו לא יתקיים התנאי בדבר של איסור ולחומרא שתהא ספק מקודשת או ספק מגרשת לחומרא . אם אין התנאי כהלכתו אינו מתקיים אבל בממון כל תנאי שבממון קיים אפילו אין בו אחד מכל הארבע דברים אם אין תנאי

התנאי מתקיים המעשה בשל ויש אומרים עוד לחומרא בעיני עור דבר אחד יותר על הארבע דברים והוא זה צריך ג"כ שיהא התנאי ברוב אחד והמעשה ברוב אחד אבל התנאי והמעשה בדבר אחד כגון שיאמר אם הידר שאני מקדשך בו הוא שלי תד' מקדשת ואם לאו לא תד' מקדשת אע"פ שבתנאי זה יש כל הארבע דברים אינו תנאי גמור והאיל והכל הוא כדבר אחד ואוליג לחומרא והוא ספק מקדשת .

ה התנה בשעת הקידושין שלא יהא לה עליו שאר או כסות תנאו קיים ואינו מתחייב לה בהם אבל אם התנה שלא יתחייב בענתה תנאו בשל ויחייב בה אע"פ הכולם הם דאורייתא מ"מ שאר וכסות שהם דברים שבמזון ומצון ניתן למחילה לכך תנאו קיים אבל עונה רצעה דגופא היא לא ניתן למחילה לכך תנאו בשל .

ג נתן לה פרוטה ואמר לה התקדשי לי בפרוטה זה ע"פ שאתן לך מנה כשיתקיים התנאי חלין הקידושין למפרע אע"פ שלא אמר מעכשיו שכל האומר על מנת כאמר מעכשיו דמי ואפי' אם קבלה הקידושין מאחד קודם שנתקיים התנאי ואח"כ נתקיים התנאי חלין קידושין ראשון למפרע ואין קידושין השני כלום ואם אמר לה ע"פ שאתן לך מנה תוך שלשים יום אם נתן לה תוך שלשים יום הו' קידושין למפרע ואם לא נתן לה תוך שלשים יום אינה מקדשת ואם קבלה קידושין מאחר תוך שלשים יום מקדשת ואינה מקדשת תלויין קידושה ער שלשים יום ובי שלמי שלשים יום אם לא קיים הראשון תנאו פקעי קידושי קמא וגמרי קידושי בתרא ואינה צריכה גם מראשון ואם קיים הראשון תנאו חלין קידושין למפרע ואינה צריכה גם משני .

ד ואם לא אמר לה על מנת אלא אמר אם אתן לך מנה תוך שלשים יום תהא מקדשת לי בפרוטה זו אין הקידושין חלין אלא משעה שנתן לה המנה לפיכך אם קבלה קידושין מאחר קודם שיתקיים התנאי מקדשת לשני ועל כסמך סעוף ט' .

ה האמר לאשה הרי את מקדשת לי ע"פ שרצה אבי פירשו ע"פ שמד ששמע אבי יאמר הן לפיכך אם רצה האב ואמר הן מר ששמע הרי זו מקדשת לא רצה שאמר לאו אי ששתק או שמת קודם שישמע הרבה אינה מקדשת ההא ע"פ שרצה אבי קאמר ור"ל שיאמר אבי הן מר שישמע משמע והא לא אמר הן מר , על מנת שלא ימחה אבי משאענתו שלא ימחה מר כששמע לפיכך אם שמע ומיחה אינה מקדשת לא מיחה מר כששמע אלא ששתק או שמת ולא שמע הרי זו מקדשת ועיין בסמך סעוף י' .

ו הן הבן ואח"כ שמע האב מלמדן את האב שיאמר אינו רוצה כרי שלא יהו קידושין ולא תיוקק ליבם ואע"פ שלא מיחה מר כששמע ער שנלמדנו שכל מקום כיון שעוסקין באותו ענין ובתוך כדי דבור מלמדן אותו שימחה ומיחה מר מהני שלא תיוקק ליבם משא"כ בעל מנת שישתוק שיתכאר בסמך ויש אומרים ההאומר על מנת שרצה אבי הרי זה כאומר על מנת שלא ימחה וכששמע אפי' לא אמר הן מקדשת ויש אומרים שרינו כאומר ע"פ שישתק שיתכאר בסמך בע"ה .

ז האם אמר ע"פ שיאמר אבי הן ואמר הן מקדשת אף על פי שזור ב אחר כך ציווה ואפילו אמר בתחלה אינו רוצה וחזר ואמר אח"כ הן נתקיים התנאי ומקדשת דהא אמר הן לפיכך כל זמן שלא אמר הן אע"פ שינו רוצה קאי בספק מקדשת ער שמת האב דשאמר יאמר הן , והאומר על מנת שישתוק אבי אם שמע ושתק בשעת שמיעה מקדשת אף על פי שחזר ומיחה אח"כ דהא מר ששמע ושתק נתקיים התנאי דודאי הסכים ברעת וחלו הקידושין ושוב לא פקעי מיחו אם לא היה בכחו כששמע ושתק וכשבא לביתו מיחה יש אומרים דהוי מחאה דמה ששתק בתחלה לא משום שהסכים ברעתו ונתקיים בזה התנאי אלא משום שהיה טרוד כשהניחו לו מחמת שלא היה בביתו ולא שת אל לבו שתקיאם מיחה בשעת שמיעה הרי עקר הקידושין דהא לא שתק לפיכך אפי' אם חזר אחר כך ונתרצה אינה מקדשת דהא נעקרו הקידושין מיד ואם מת האב ער שלא שמע מקדשת דכיון דתנאי זה שב ואל תעשה הוא כיון שלא נעשה הפך התנאי מקדשת .

ח יש אומרים שהאומר על מנת שלא ימחה אבי ושמע ולא מיחה שאמרנו שיהא מקדשת לא דמקדשת דדאי אלא כל זמן שאינו מחאה ונסתת בהזקת מקדשת אבל אם חזר אח"כ ומיחה הוי חזרה ומתבטל התנאי ואינה מקדשת ואפי' נתרצה בשעת שמיעה ואמר הן אין זה קיום תנאי ויכול לחזור בו ולמחאה אחר כך דלא דמי לאמר המקדש על מנת שיאמר אבי הן ואמר הן דהתם מר שיאמר הן קיים תנאו ונתקיימו הקידושין אבל הכא חא תלה בכל זמן שלא ימחה וכל זמן שרצה האב יכול לחיות ויש חולקין ואומרים דאפילו בעל מנת שלא ימחה כל שאמר האב פעם אחת הן שוב אינו יכול למחות .

ט מת הבן אף על פי ששמע האב בחיי הבן ושתק ולא מיחה מלמדן את האב שימחה כרי שלא תיוקק ליבם ועיין לעיל בסעוף הסמך .

יב נתן לה פרוטה ואמר לה הרי את מקדשת לי בפרוטה זו על מנת שאעשה עמך כפועל או שאדבר עליך לשלשן אם יש עדי' שעשה עמה כפועל או דבר עליה לשלשון מקדשת בודאי ואם אין עדים מקדשת מספק .

יג לא נתן לה כלום ואמר לה התקדשי לי בשכר שאעשה עמך כפועל או שאדבר עליך לשלשון אינה מקדשת לפי שישינה לשכירו מתחלה ועוד סוף וה"ל כמקדש במלו' והמקדש במלוה אינה מקדשת כמו שנתכאר בס' כ"ה .

יד הרי את מקדשת לי על מנת שיש לי מנה אם ידוע בערב שיש לו מנה מקדש' בודאי ואם אין ידוע מקדשת מספק שמה יש לו ואפילו הוא יזומר אין לי מקדשת מספק דחיישנין שמה נתחרט ורוצה לבטל הקידושין היה לו מנה אלא שהוא משועבד לבעל חוב הרי זו מקדשת ודאי דכיון דעדיין לא התנה לבעל חוב הדי הוא עדיין שלו ומקדשת לו מעכשיו אע"פ שישלמנו אח"כ לבעל חוב .

טו על מנת שיש לי מנה ביד פלוני אם ידוע בעדים שיש לו מנה ביד פלוני מקדש' בודאי ואם אין ידוע מקדשת מספק ואפי' אומר אותו פלוני אין לו ביד חיישנין שמה נתחרט ועשו קנוניא ביניהם לומר כן ומקדשת מספק .

טז על מנת שיאמר פלוני שיש לי מנה בידו הרי לא תלה הרבה אלא באצרתו של פלוני לפיכך אם אמר אותו פלוני יש לו ביד מקדשת ואפי' אין לו ואם לא אמר יש לו בידו אפילו יש לו אינה מקדשת .

יז על מנת שיש לי מנה במקו' פלוני אם יש לו באותו מקום הרי זו מקדשת ואם אין לו באותו מקום שאמר אפי' הבי מקדשת מספק שמה יש לו מסמין באותו מקום והוא מתחרט או מתכוין לקלקלה אי נמי שמה היו לו באותו מקום ונגנבו או נאבדו לאחרי הקידושין .

יח על מנת שאראך מנה אינה מקדשת ער שיראנה מנה שהוא שלו דודאי לא נתרצית לו אלא שיראנה מנה שהוא שמו דבשל אחרים מאי נפקא לה מיניה ולא בשופטנית עסיקנין ואפילו אם הראה לה מנה שיש לו בעיסקא מחצית שבר מאחרים אינה מקדשת ויש אומרים דאפילו הרייח כבר במעות אלו ויגיע לחלקו ברוח מנה אינה מקדשת שכל זמן שלא חלקו עדיין לא חשיבו שלו דרווחא לקרנא משתעבד ויש לחוש שמה יחזור ויפסיד ער כלות זמן העיסקא לפיכך אינה מקדשת אמר לה על מנת להביא לה מנה הוי דינא כמו בעל מנת שאראך וצריך להיות משלו ואם הביא משל אחרים אינה מקדשת .

יט על מנת שיש לי בית כור עפר אם יש עדים שיש לו דדי זו מקדשת ודאי ואם לאו הרי זו מקדשת מספק שמה יש לו ואפילו הוא אומר אין לו חיישנין שמה נתחרט או מתכוין לקלקלה .

כ על מנת שיש לי בית כור במקום פלוני אם יש לו באותו מקום מקדשת ודאי ואם לאו מקדשת מספק שמה יש לו והוא מתכוין לקלקלה .

כא על מנת שאראך בית כור עפר הרי זו מקדשת ויראנה משלו דלא נתרצית הוי אלא שיראנה לה משלו ואם הראה משל אחרים אפי' ששבר אותה הוי או שלקחה באריסות אינה מקדשת דמכל מקום אינה שלו ואי מפסיד נמי יכול בעל הקרקע לסלקה אבל אם יש לו קרקע שמעלה ממנה מס לשר או למלך הרי גוף קרקע זו שלו לגמרי היא ומקדשת ובלבד שיהא לו בה מותר על שיווי המס שנותן בכדי בית כור עפר שאינו מעלה מס דעל מנת שיהא לו בית כור עפר שלו גמור משמע .

כב היה לו בית כור עפר והיו בו סלעי' גבהי' עשרה טפחי' אינם נמדדן עמו בכלל בית כור שאמר שהרי אינם ראויים לזריעה וסתם בית כור עפר לזריעה משמע ואם היו בו בקעים עמוקים עשרה טפחים אם הם מלאים מים הרי הם כסלעים ואין נמדדן בכלל בית כור עפר שאמר שיש לו מפני שאינם ראויים לזריעה ואם אינם מלאים מים נמדדן עמו מפני שהם ראוי' לזריעה וכור מלא מים אע"פ שאינו בר זריעה נמדד עמו דצורך השרת ותיקונו הוא .

כג בית כור עפר שאמר צריך שיהיה במקום אחד מיהו אם יש בו סלעים ובקעים עמוקי' אע"פ דאינם נמדדן עמו בכלל בית כור וצריך להיות בית צור' צוין מן הסלעים והבקעים מכל מקום אינם מפסיקין ליחשב ענינים או שלשה מקומות אלא חשובין במקום אחד שאינה מקדשת לפיכך אבל אם היה הבית מר בשנים או שלשה מקומות מחולקים לגמרי אינם מצטרפין ליחשב בית כור .

כד על מנת שאני עשיר ונמצא עני או עני ונמצא עשיר על מנת שאני כהן ונמצא לוי או לוי ונמצא כהן נתין ונמצא ממזר ממזר ונמצא נתין כן עיר ונמצא כן כרך או כן כרך ונמצא כן עיר על מנת שביתי קרוב למרחץ ונמצא רחוק רחוק ונמצא קרוב

ואם לא מחלה באותה שעת הרי עדיין יכולה למחול וזכתה לחול
 איגלאי מילתא למפרע דגישואין נאמרין הווי וכתובה יש לה
 לו מי שרוצה לילך למדינת הים וקילש על תנאי אם באתי מכאן
 עד י"ב חדש תהי' מקודשת מעכשיו וקורם שהלך נתיצו
 שניהם להאריך הזמן ועברו י"ב חדש ולא בא זבא אח"כ קודם
 בלות הזמן האחרון הווי קידושין דכשם שיוכל לבטל התנאי כמו
 שאמרנו בסעיפים הקודמים כן יכול להוסיף או לגרוע ממנו ואפילו
 נתאבלו המעות הווי קידושין למפרע כשנתקיים התנאי השני
 לך בבטול תנאי יש חלק בין גמון לקדושין דבגט בין שהו'
 בעל כרחו בין שהתנאי הוא לטובתו בין שהוא לטובת האישה
 יכול הוא לבטלו והגט נט אף על פי שלא נתקיים התנאי אבל
 בקדושין אם התנאי לטובתו יכול לבטלו כגון שקודשה על מנת
 שאין בה מומין או שאין עליה גרר' ויכול הוא לבטלו ולמחול עליו
 והקדושין קיימין אבל אם התנאי היא לטובת האישה כגון על מנת
 שאתן לך מאתיים זוז הווי' אינו יכול לבטלו דהווי שיוכל לומר לן
 אתן המאתים זוז מכל מקום גם המעשה אינו מקיים שהיא אינה
 מקודשת אם לא יתן לה המאתים זוז כי היא לא נתקדשה לו אלא
 אדעתא דהכי שיתן לה ואין האשה מתקדשת אלא לדעתה

לש האומר לצשה הרי את מקודשת לי חייך מפלוני כלומר שלא
 תיאסר עליו אלא תהי' אשת איש לכל העולם חוץ מפלוני
 שתהי' לו כפנויה הרי זו מקודשת מספק פירש רבנן נט כפי האי
 גזונא כגון שאמר לה הרי את מגורשת ממני ומיתרת לכל אדם חוץ
 מפלוני קיימא לן דלא הווי גט משום דבגט כתיב כריתות שתהא
 נפרתה ממני מכל וכל והכא לא נכרתה ממני מכל וכל ועדיין
 אינדה ביה דהא נשאה אסורה מחמתו לאותי מפלוני ומכעיא לן
 בגמרא אי דימא נמי גבי קידושין הכי כיון דכתיב ויעצור ויתתה
 איתקש הייה ליציאה מה בגט לא הווי גט הכי נמי גבי קידושין
 כיוצא בו לא הווי קידושין או דילמא בוד' מילתא לא אמרינן איתקש
 הווי ליציאה דביציאה כריתות מעליא כענין ולכא אבל בקדושין
 שהווי קניין בקניין כל דהווי סני ולא אפשר וגיטא בספק לפיכך
 אמרינן דהווי ספק מקודשת אבל אם אמר לה הרי את מקודשת
 לי על מנת שלא תיאסר לפלוני או על מנת שתהא מותרת לפלוני
 הרי היא מקודשת ותהיה אסורה גם על אותו פלוני כמו על שאר
 העם מפני שהתנה בדבר שאינו כידו ואי אפשר לקיימו לו שאם
 היא מקודשת לו ממילא שנאסרה על אותו פלוני והוא אינו יכול
 להתירה לו ואיזה דמ' לאומר חוץ מפלוני דהתם משמע שקידושין
 לא יהיה חלין כלל נגד אותו הק' יהווי בטלן אצלו אבל דכא אינו
 מבטל קידושין אצל אותו פלוני אלא מתיר אותם לו וזה אין כידו
 לעשותו לפיכך הווי קדושין קידושין והיאסר ממילא חל גם לאותו
 פלוני נ"ל

ל המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים
 זמנין ועל מי להביא ראייה אם נמצאו ובז' סעיפים

א קדשה על מנת שאין עליה נדרים אם נמצאו עליה אחד משלוש
 נדרים אלו והם שלא תאכל בשר או שלא תשתה יין או שלא
 תתקטש בבגדי צבעונין אינה מקודשת ואינה צריכה ממנו גט מפני
 שבאלו השלושה נדרים דרך בני אדם להקפיד עליהם שמתנגה
 עליו בזה ובידאי שהיה דעתו שאם יהיו אחד מהשלושה נדרים אלו
 עליה שלא תהיה מקודשת וזהו לשאר נדרים שבינו לבניה דהווי
 גבול נדרים שדרך בני אדם להקפיד עליהם ואינה מקודשת ואינה
 צריכה ממנו גט ולא חיישינן שמא תיך אצל חכם ויתיר את הנדר
 ונמצאו קדושים ראשונים חלין למפרע דחוקה שאינה עשויה לקבל
 את עצמה ואת כניה שיהיו לה מן השני אבל אם נמצאו עליה נדר
 אחר חוץ מאלו אע"פ שהווי אומר מקפיד אני אפילו על זה לאו כל
 בזמניה דבטלה דעתיה אצל כל אדם והרי זו מקודשת כד"א שהתנה
 עליה סתם על מנת שאין עליה נדרים אבל אם אמר לה על מנת
 שלא יהא עליה שום נדר אפילו נמצאו עליה נדר כל שהוא כגון
 שנדרה שלא לאבול חרובין אינה מ' ודשתגיש מ' שאומר דלעולם
 חרושין שמא תיך אצל חכם ויתיר לה תהיה מקודשת למפרע
 לפיכך אסורה להנישא בלא גט

ב הווי עליה נדרים בשעה שקדשה על תנאי שאין עליה נדרים
 והלכה אצל חכם והתירם מהזדושת למפרע ואפילו אם הוא
 אשה חשובה פירוש בת גדולה צריכה גט ולא אמרינן הואיל
 והוא כבר גלה דעתו דלא ניהא ליה כמישה נרנית אפילו כשתתיר
 נדרה לא יקיימה דחושש שמא תתיר ותירוי באיניו שלא יוכל
 להפר ואפילו היא בת נדריים יגרשנה לפיכך כשריא ממשפחת
 גדולים נימא לא ניהא ליה דלתי קדושין להצריכ' גט כרי שלא
 יאסר בקרובותיה כנות משפחה שהם חשובות אלא אם ינו' היא
 נופה ניהא ליה ומקודשת ויא' יגרשנה סרמת שהיא נדרינית כיון
 שהיא ממשפחת גדולים כד"א שהתירה חכם קודם שדושה לבטל
 דבין

קדש על מנת שיש לי בת או שפחה גדולה או אופה ואין לו או
 על מנת שאין לו ויש לו או על מנת שיש לו בנים ואין לו או ע"ס
 שאין לו ויש לו או שאמר התקדשי לי בכוס של יין ונמצא של דבש
 כגון שהיה מכוסה ולא הכירה בו עד אח"כ שאילו ראתה אותו
 וקבלתו סברה וקבלה וכן דבש ונמצא מים בבולן או כביצא
 בה אפילו אומרת היא בלבי היה להתקדש לו אפילו לא יתקיים
 התנאי אינה מקודשת לא שנא אם קבלה היא הקדושין ליש אמרה
 לשליח לקבלם בתנאי ושניה השליח ודוקא שאמרה בלבי היה
 להתקדש לו ולא היציאה בשפתיה דכרבים שכלב אינם דברים
 לבטל התנאי אבל אם אמרה כן בשעת הקדושי' ושמע הבעל
 ושתק נתכסל התנאי והקודשת וכן הדין אם היא הטעתו באחת
 סכל אלה וכיוצא בהם אפילו אמר הוא בלבי היה לקדשה אע"פ
 שהטעמי' אינה מקודשת אבל אם כנסה סתם ואמר אחר כך
 כסבור הייתי שתוא כנתה והיא אלויה והיא כנתה עשירה והיא
 ענייה ענייה והיא עשירה הרי זו מקודשת דכרבים שכלב
 אינם דברים

כה על מנת שאני יודע לקרות צריך בתורה ייתרגם אותה
 חריגים ונבאדם הגר ויש אימרים יודע לקרות ולתרגם שלשה
 פסוקי' סני ואם אמר לה על מנת שאני קראה צריך להיות יודע
 תורה נביאי' ובתוכי' בדרוק יפה

כו על מנת שאני יודע לשנות צריך להיות יודע המישה ויש
 אימרים שאם יודע מדרשי' התלמוד מקודשת דמדרשי'
 התלמוד נמי משנה מקורו ואם אמר על מנת שאני תנאי צריך
 להיות יודע לקרות המשנה וספרא וספרי שהם הלכות של מדרש
 ספר ניקרא ותוספתא של ר' חייא ור' אשעי'

כז על מנת שאני תלמיד אינו אומר שהוא כן עזאי וכבן זומא
 אלא כל שישאלו אותו דבר אחד בתלמודו ואמר וואפילו
 בתלמוד החג שררר שמלמדים איתן ברבים מדברים הקלים סמוך
 לחג כרי שיהי' כל העם בקיאים בהם

כח על מנת שאני חכם אין אימרים כרבי עקיבא וחביריו אלא
 כל שישאלו אותו דבר חכמה פי' דבר התלוי בסברא בכל
 מקום ואמרה

כט על מנת שאני גבור אין אימרים כאבגר ויואב אלא כל
 שחבירו מתיירא ממנו מפני גבורתו

ל על מנת שאני עשיר אין אימרים כאלעזר כן חרסום אלא כל
 שכני עירו מכבדו אותו מפני עושרו

לא על מנת שאני צדיק אפי' הו' רשע גמור הווי ספק מקודשת
 שמא תהיה תשובה בלבו

לב על מנת שאני רשע אפילו הוא צדיק גמור הווי ספק קידושין
 שמא תהיה עבירה וזה בלבו

לג על מנת שאני כן עיר ונמצא כן עיר וכן כרך על מנת שאני
 בשם ונמצא בשם וכרסין על מנת ששמי יוסף ונמצא שמו
 יוסף ושמעון בכל אלו מקודשת דהא תנאי אמת הוא שהוא כן
 שמו שהתנה אלא שיש בו יתד אבל אם אמר שאני אלא כן עיר
 ונמצא כן עיר וכן כרך שאני אלא בשם ונמצא בשם וכרסין
 שאין שמו אלא יוסף ונמצא שמו יוסף ושמעון אינה מקודשת

לד המהדש את האשה תפשו בה הקדושין ומתפשטי בה חכף
 ומיד וסיון שתפשו בה הקדושין הרי היא מקודשת ואין
 מעיל לו ששם חזרה לפיכך אם חזרו בהם הוא או היא או אפילו
 שניהם יחד אפי' חוד כדי דבור אין תורתם כלום והרי היא מקודשת
 לה המקדש על תנאי והרי אחר כמה ימים וביטל התנאי אע"פ
 שבטלו בינו לבניה שלא בפני עדים התנאי בטל אבל הקדושין
 קיימין והרי היא מקודשת סתם כאלו קדשה בלא תנאי שהרי בטלו
 וכן אם היה התנאי מן האשה שהיא לא קבלה הקדושין אלא על
 תנאי כד וכן ואחר כך חזרה בה אפילו לאחר כמה ימים התנאי בטל
 והקדושין קיימין לפיכך המקדש על תנאי וכנס אחר כך סתם או
 בעל סתם הרי זו צריכה גט מספק אע"פ שלא נתקיים התנאי דשמא
 בטל התנאי ומחלג כשבעל או כנס סתם ומכל מקום ספק הוא דשמא
 על דעת תנאי הראשון בעל והא לא נתקיים ואם קבלה קידושין
 מאחר צריכה גט משניהם

לז אמר לה התקדשי לי כפרופה זו על מנת שאתן לך כנה
 ואח"כ אמר שאינו רוצה להיבן תנאי לעולם אין כופין אותו
 לקיימו אלא קידושין כפ"ים וצ"ה צריכה גט ומכל מקום בעל נפש
 לא ישאנה בלא גט שמו' וצ"ה יאמר שרוצה לקיים התנאי
 להלקיח על השני ואם אפי' שדוהין רוצה לקיימו אין יכולין לכוננו
 כל י"ב חדש כד' זון שמתקין לכתילה כמו שיתבאר בסמוך נ"ו
 בעיה ומ"ב חדש ואיך כיתבני עליו אגרת מיד ואם מת קודם
 שיתקיים התנאי הרי הקדושין כתיבני לגמרי ואפילו חליצה לא בעי
 ואם מחלה היא התנאי כתיבני נמרו הקדושין מיד כאלו קיימו כמו
 שנתבאר בסעיף הקודם וכל זה כשלא כנסה אבל כנסה סתם
 מקודשת מיד ומכאן בשעת כניסתה לחופה אחולי אותה לתנאי
 הדיב ליתן לה כתובתה כשה נפשוך אם מחלה הרי גישואה גמרינן

לבוש הלכות קידושין הנוי וארנמן

היא ולכי מטא זימנא מקדשה כהיא הנאה מה שאין כן במלוא דמתחלה לא היה לה הנאה מיני כשהוציא דהא ע"ד לשלם הוציא ועבשו אין דבר בעולם להתקדש בו ולפקדון נמי לא דמי דנימא אם נתאכל כולו ולא נשתתף בה שיה פרוטה בשעה שחלץ הקידושין אינה מקודשת דפקדון כי מתאכל ברשותי דמריה מתאכל ולא ידעה הנה והאי ברשות דירה מתאכל וידעה הנה לפיכך בשניע הזמן מקודשת בו מיהו אם חזר בו הוא איהא תוך השלשים יום אלא שאם חזר בו הוא אינה צריכה להחזיר המעות וכשתחזור בה היא צריכה להחזיר המעות דהא לא למתן' ויוב לה אלא ע"ס להתקדש לו בו והזקא בקידושין כסף היא דאמרינן הוי משום מעטא דכתיבנא אבל בקידושין שטר אם נקדע או נאכר קודם הזמן אינה מקודשת כיון דבשעתה דחילו הקידושין ליתיה בעולם מיהו אם יש בנייר שוה פרוטה הוי היא מקודשת דה"ל כמקדש בכסף .

ב בא אחד וקדשה תוך השלשים יום הרי זו מקודשת לשני לעולם לפי ששעשה שקדשה השני לא היתה מקודשת לשום אדם ותפשו בה קידושי שני ונעשית אשת איש ולאחד השלשים יום כשיבואו קידושי ראשון לחול ימצא איתה אשת איש ונמצא הראשון כמו שמקדש אשת איש שאין קידושין תופשין בה אבל אם מת השני או גרשה תוך השלשים יום חזרו קידושי ראשון למקומן וצריכה גט מן הראשון ויש חולקים משום דסבירא ליה כיון שקבלה קידושי מן השני הרי חזרה בה מקדושי ראשון ראין לך חזרה גדולה מזה ונפקעו מיד קידושי ראשון ושוב אינן חלין .

ג אמר לה התקדשי לי מעכשיו ולאחר לי יום ובא אחד וקדשה תוך שלשים יום סתם אמרה לשניהם לעולם דאפילו לאחר שלשים עומדת בספק קידושי שניהם ואמרה לשניהם בלא גט מאחד מהם ולא אמרינן דלאחר שלשים יום פקעי קידושי שני וגמרי קידושי ראשון ומעמא משום דמסקא לן בלישנא דקידושי ראשון שאמר מעכשיו ולאחר שלשים יום אי תנאי הוה אי חזרה הוה פ' האי לאחר שלשים יום דקאמר מספקא לן או תנאי הוה וה"ק אם לא אחיו' בו תוך שלשים יום יהיו קידושין מעכשיו או אי חזרה הוה ממאי דקאמר מעכשיו דקאמר איני אימר מעכשיו אלא התקדשי לי לאחר שלשים הילכך לעולם היא בספק דאי הוה תנאי קידושי ראשון חילי קידושי שני לא חילי ואי חזרה הוי קידושי שני חילי קידושי ראשון לא חילי כדכתבתי מעמא כמעיקף הקודם לפיכך הוה ספק מקודשת לשניהם לעולם אלא אם כן יתן לה האחר גט או תראה מותרת לשני אבל לעלמא אמרה עד שיתנו שניהם גט .

ד אמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחד ואמר הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרה ימים ובא אחר ואמר הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרה ימים אפילו דם מאה על הסדר הזה רחלו קידושי שני בתוך של ראשון ואם הראשון חזרה ה"ל דשני של אחריו קידושין דהא ראשון הדי ב' מעכשיו וכן בבבלי ואי הראשון תנאי הוה קידושי ראשון חילי ודאחרונים לא חילי ואי חזרה הוה קידושי ראשון חילי ודראשונים לא חילי ובהאי אחרון הוא הדין אם קדשה סתם דהאי לא בא אחר אחריו מה לי ולתנאו והוי דינא כמו שכתבנו דהוי הראשון קידושין או דאחרון והאמצעי לא חילי כלל אבל איכא למימר נמי דהאי לישנא משמע תריוויהו תנאי וחזרה יש אומרים אותו בלשון תנאי ויש אומרים אותו בלשון חזרה ושמו של זה היה תנאי ושל אחריו היה חזרה או אפכא דרילמא קמא לחזרה לא סביון וחלו של שני ושני לתנא מכוין וחלו קידושי ואין של ראשון ואחרון קידושין ובעיא גיטא מאמצעי ואיכא למימר דקמא תנאי ושל קיימין ואיכא למימר דכולהו חזרה ושל אחרון לכך קיימין לפיכך מספקא חישני לקידושי כלום וצריכה גט מכל אחד ואחד מפני שהיא ספק מקודשת מכולן דמסקינן בלישני דכילוי אי תנאי הוה או חזרה הוה כדכתבנא .

ה האומר לאשה הרי את מקודשת לי בפרוטה זו לאחר שתתניני או לאחר שתתניני לאחר שאשתחרר לאחר שתתניני לאחר שימות בעליך לאחר שתמת אחותך אינה מקודשת לפי שאינו יכול לקדשה מעכשיו שאין קידושין תופסין לו כה דהוי דבר שלא בא לעולם וכבר ידעתה בכמה מקומות דקיל שאין אדם מקנה דבר לעולם שלא בא לעולם ע"ל בלבוש ע"ד שו"ס סי' ר"ט .

ו והאומר למה הרי את מקודשת לי בפרוטה זו לאחר שיהלך ליד יבמיך הרי זו ספק מקודשת משום דמסקא לן אי תפשי קידושין ביבמה כמו בשאר חעבי לאין דקיל דתפשי בהו קידושין ויבמה לשון נמי חייבי לאוין היא דכתבנא לא תהיה אשת המת החיה או אי נימא מדכתיב לא תהיה לא תראה בה הוה קאמר למיך שאין קידושין תפשי בה לפיכך הוה ספק מקודשת .

ז הנותן שתי פרוטות לאשה ואמר לה הרי את מקודשת לי באחת היום ובאחת לאחר שאגרשך הרי זו מקודשת באחת מעכשיו ובשנייה אותה הרי היא ספק מקודשת מקדושי פרוטה שבידה דמסקא לן מגו שיכול לקדשה מעכשיו עד עולם והיא נתרצת ל' חלין .

דכיון שלא נודעו לו קודם שהתרו אינו מקפיד על מה שהיה עליה ככה אבל אם נודעו לבעל קודם שהתיר הרי נתבטלו הקידושין מיר שנודעו לו שמקפיד עליה ויש אומרים שאם היא אשה חשובה אפי' התירה להם קודם שנודעו לבעל לא הוה ודאי מקודשת מטעם דנימא לא ניתר ליה דלהוי קידושין להצריכה גט כיון שלא יאסר על קרובותיה לפיכך הוה ספק מקודש' ואם קדשה על מנת שאין עליה גרדי' ובעל סתם ע"ל סימן ל"ח סעיף ל"ה ואם קדשה סתם בלא תנאי ובעל בתנאי פשיטא דלא הוי תנאי דהא כבר מקודשת לו סתם ולא כל כמיניה לעוקרה .

ג המקדש את האשה עלמנת שאין בה כומין ונמצא בה אחד מן המומין הפוסלים בנשים כמו שיתבאר בסוף אינה מקודשת ואם נמצא בה מום אחר חוץ מאותן המומין אע"פ שהוא אומר מקפיד אני אפילו על זה לא כל כמיניה דבטלה דעתו אצל כל אדם והרי זו מקודשת .

ד ומה הן המומין הפוסלין בנשים כל המומין הפוסלים בבגדים כמו שהם מבוארים בגמרא דבכורות פ"ז ובמאימוני בהלכות ביאת מקדש פ"ח פוסלין ג"כ בנשים ויותר עליהם פוסלין בנשים מפני שדרך הבעל להקפיד עליהם שמתנגנה עליו והם אלו ריח רע וזיעה וריח הפה וי"א דאף ריח החוטם וקול עבה מום באשה דכתיב גבי אהבת הרעי' כי קולך ערב משמע דא עבה מגונה היא ורדים גס' מחבירתה טפח וטפח בין דר לדר ונשיבת כלב ונעשה מקומו צלקת פיר' שנשאר ע"ם רושם משחיתת המכה ושומא שעל הפדחת אפי' היתה קטנה ביותר ואע"פ שאין בה שיעור זה היא השומא שיתירה אשה על הכהנים והיא שעומדת תחת כיפה שכראשה שפעמים נראית ופעמים אינה נראית שאם תמיד נראית הרי ראה ונתפיים ואם תמיד אינה נראית אינו מום שאין דרך להקפיד עליה אין מומין מבטלין הקידושין אלא אם כן היה במקום סתר שיכול למר לא ידעתים אבל אם הם במקום גלוי אין מבטלין הקידושין שהרי ראה ונתפיים ואם יש שדחיקבעי' אפילו מומין שכמתר אין מבטלין דאמרינן ודאי חקר וברך אותה במרחץ על ידי נשי רעים ומודעים שיש לו בעיר שראו אותה במרחץ כד"א במקום ערוך הבנות לילך למרחץ בגלוי אבל במקום שאין הבנות הולכות למרחץ רק בלילה ובהתא אפילו מומין שכגלוי מבטלין שהרי לא היה יכול לברוקה על ידי נשי רעיו ומודעיו . גבפה אם הוא לזמן קבוע הוי מום שכמתר שכומן הקבוע לה היא מחביונה את עצמה במקום מיוחד עד יעבור זעם ולא נודע לשום אדם ואם אינו לזמן קבוע הוי מום שכגלוי שהרי לא היתה יכולה להזהר וע"ל סי' קי"ז ו"א דגבפה וריח הפה אין חלוק בין יש מרחץ בעיר או לא דאלו השנים אי אפשר לו לברוקם במרחץ .

ה המקדש אשה סתם ונמצא עליה אחד מן המומין הפוסלים בנשים או נמצא עליה אחד מן הגדרים שדרך בני אדם להקפיד עליהם יש להסתפק עמו של אהרן התנה אלא קדש סתם משום דאינו מקפיד ומקודשת וא שמו אפילו לא התנה כהתנה דמי דסתם בני אדם מקפדין ואינה מקודשת ולכך הוי ספק מקודשת .

ו קדשה על מנת שאין בה מומין בשעה שקדשה והלכה אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת דכיון שגלה דעתו שהוא מקפיד על המומין של עכשיו אף אחר שנתרפאת היא נמאסת בעיניו כשזכר שהיו בה מומין אבל אם התנה האשה ע"מ שאין בו מומין והיו בו מומין אפי' בשעה שקדשה והלך אצל רופא ורפאו הרי זו מקודשת שאין גנאי לאיש במומין שכבר נתרפאו והאשה אינה מקפדת על זאת דאתא בכל רהו נוחא לה .

ז קדשה ע"מ שלא יהיו בה מומין ע"מ שלא יהיו מומין בתר הכי משמע כלומר שיוכלו להתרפאו ולא ישארו בה לעולם משמע לפיכך אם רפאו הרופא אח"כ הרי זו מקודשת למפרע דהא לא יהיו בהם מומין קאמר והרי אין בה .

מ דין המקדש לאחר זמן כגון לאחר שתלך ודומיו ובו ח' סעיפים .

א האומר לאשה הרי את מקודשת לי בפרוטה זו לאחר לי יום אע"פ שנאכלו המעות תוך חל' יום וכי מטו זמן קידושין למיחל ליתניח להני מעות כעולם אפילו הכי היא מקודשת לאחר שלשים יום מיט דרך פרוטה לא דמי למלוה ולא דמי לפקדון לא דמי למלוה דנימא המקדש במלוה אינה מקודשת לא דמי למלוה להוצאה נתנה כלומר מלוה משעה ראשונה שלה היא להוציא בכל מה שתצוה ע"מ לשלם לו וכשהוא מקדשה בה לא מירי ויוב לה ובמאי תתקדש שתקנה עצמה לו בו אבל הבא שמתחלה על דעת קידושין נתן לה אע"פ דהשתא כי מטי זמן למיחל הקידושין ליתניחו לזויו כעולם מ"מ מעיקרא מקניא לה נפשעה בהנהו זוי דיהיב לה שלא ע"מ להחזיר ואפי' אם יחזור בו הוא אינה חייבת להחזיר כמו שיתבאר וכי קא אכלה לקידושין דירה קאכלה ואע"פ שאם תחזור בה הוה תהא חייבת להחזיר המעות מכל מקום הדבר ברשותה

החין נמי הקדושין שלאחר זמן מעכשיו ולאחר שתתגרש או דילמא כיון שעדיין לא גירשה מקדושין של עכשיו ואע"ג דבירו לגרשה אין בירו לקדשה א"כ דעמא לאיתתרצה לו אז הוה להו להו קידושין שניים כמקנה דבר שלא בא לעולם ואינה מקודשת לפיכך הויה לה ספק מקודשת אבל אם נתן פרוטה לאשת איש ואמר לה הרי את מקודשת לי לאחר שיגרשך בעיך או נתן פרוטה לאשתו ואמר לה הרי את מקודשת לאחר שאגרשך אינו כלום דא"א אין בירו לקדשה עכשיו ואשתו כבר מקודשת לו ועוסדת היא ולא שייך לקדשה עכשיו והוי ממש דבר שלא בא לעולם.

ה האומר לחבירו אם תלד אשתך נקבה תהא מקודשת לי אינו כלום דהוי מקנה דבר שלא בא לעולם ולהרמס"ס וקצת מפרשים דוקא שלא הוכר עברה אבל אם הית אשת חבירו מעוברת והוכר העובר דבר שבא לעולם מקרו הואיל דהוכר העובר ומודשת מירו ס"ל שצרי' לחזור וקדש' מאביה כשתלד כרי שכינסנה בקדושין שאין בהם הפי' .

מא דין המקדש שתי אחיות או הרבה נשים והיו בהן אחיות ונכריות וכו' סעיפים .

א מקדש אדם כמה נשים כאחת הוא שיהיה שוה פרוטה לכל אחת ואחת וכולה ארת מהן לקבל הקידושין בשביל כולן לדעתה שעשאהו שלוחן .

ב המקדש שתי נשי' בכת אחת מאותן נשים שאסור לישא שתיהן כאחת משום ערוה כיומר שאם ישא אחת מהן ה' השנייה ערוה עליו אין שום אחת מהן מקדשת' דהא אין קידושין תופסין בערוה ואי נימא הכא כל אחת תהא מקדשת בפרוטה המגיע לחלקה הא היא ערוה לו מחמת השני' שקדש עמה בבת אחת ובכת אחת חלו לפיכך אין שום אחת מהן מקדשת הקידושין של זו מבטלין קידושי של חבירתה כיצד שקדש אשה ובתה או שתי אחיות כאחת ואמר שתי' מקודשת לי אין שום אחת מהן מקדשת ואין שום אחת מהן צריכה נישואים לא קדש שתיהן אלא אחת מהן אלא שלא פירש איזו מהן כגון שאמר לאב אחת מבנותי אלא מקדשת לי הקבל האב הקידושין או אם שתיים או שלש אחיות עשו אחת מהן שליח לקבל קידושיהן ונתן בידה ואמ' לה אחת מכן מקדשת לי ולא פירש איזה כולן עוסדות בספק קידושין וצריכות כולן גט ממנו ואמר לו לכא על שום אחת מהן דשמא דעתו היה על אחרת וזו היא אחת אשתו .

ג קדש נשים רבות בכת אחת שקבלה אחת מהן הקידושין בשליחה' כולן והיו בהן שתי אחיות או אשה ובתה אם אמר והאיות מכן לביאה מקודשת לי הרי כולן מקודשת לו חוץ מן השתי אחיות או האשה ובתה וכיצא כהן שהרי אלו שתיהן אינו ראויות לו לביאה ואפי' אם אמר כולכם מקודשות לי ג"כ הנכרות מקודשות והאחיות אינן מקודשות כדכתבו מעמא בסעיף הקודם וי"א כשאמר כולכן מקודשות לי אף הנכרות אינן מקודשות דכיון דלא חלו הקידושין באחיות כל הקידושין בטיות הואיל ובכת אחת ובאשרה אחת קדשן אינן תופשין למחצה וכיון דאפליגו בה רבננא הוה הנכרות ספק מקודשות ואם אמר אחת מכולכן מקודשת לי ולא פירש איזו מהן או כל אחת בין הנכרות בין האחיות עומדת בספק קידושין וכולן צריכות גט .

ד וכן אם היתה בתוך הנשים שקדש שפחה או גויה או אחת מן הנשים שהיא פרוה עליו כגון אשת איש או בתו או אחותו וכיצא בהן ואמר הראויה מכן לביאה מקודשת לי שאר הנשים מקודשת והערוה אינה מקדש' ואם אמר כולכן מקודשת לי השאר נשים ספק מקודשות .

מב אין מקדשין אלא לרצון האשה ובפני שני עדים וכו' סעיפים .

א אף על גב דכתיב כי יקח איש אשה רמשעו יקה אותה אפי' בעל כרחו שיכול לכופ אותה עד שתקבל הקידושין ותאמר רוצה אני א"א אשה המתקדשת הויה כמו מיכרת עצמה לזה ונכי מכר אמרינן תלויה וזכין זכיניה זכיניה זכינא ראגב אונסיה גמר ומקי אפי' אמרו חכמים שאין האשה מתקדשת אלא לצונה והמקדש אשה בעל כרחו אף על גב שאנס אותה עד שאמרה רוצה אני אינה מקדשת דאפקעינהו רבנן קידושיה מיניה דלא ליהי קידושין דכתיב עשה שלא כהוגן שהכריחה נעשה אנו עמו ז"כ שלא כהוגן כלומר שלא כדון דאף על גב דמן רתורה הוי קידושין רבנן עקרוהו והפקדו אותם ועשו הזעות מתנה והטעם משום דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש כדת משה ויש-אל דרבנן אמר לא ליהוי קידושין נמצא שלא קדשה זו שליחי ברעית חכמים תלה והם אינם חפצים בקידושין הללו . ויש אומרים דאפי' מן רתורה אינה מקדשת דלתיב והלכה והיתה וגו' משמע מדעתה אבל בעל כרחו לית בה הויה ודיה' באשה מפני שאם הוי הקידושין קידושין לא היתה יכול' להפקיע עצמה ממנו שיגרשנה אלא ברצונה אבל האיש הרי הוא יכול לגרשה בעל כרחו לפיכך איש שאנסוהו עד שקדש בעל כרחו הרי זו מקודשת וי"א שגם

כאיש אינה מקודשת היכך דיו ספק קידושין . היה חייב לה מעות ואמרה לו חן לי מעותי וכאשר מתהיל ליתן לה אמר לה הרי את מקודש' לי ונטלה היא דמעות וזרקן מידה אינן קידושין . אבל אם אמרה היא מתחלה קדשני וזרק הוא הקידושין ליתן היתה וזמר לו הרי את מקודשת' לו ונערה היא בגדיה להשיך הקידושין אפילו תוך כדי דבור ואמרה שלא כיונה מתחלה רק לשחוק בעלמא אפי' היא מודעת דכיון עדיא דתרילה לימ' קדשני אף על גב דבחר דנפול לתוך חיקר עדיניהו איכא דימיר דמקדשה קבלה לטוב ויודושין וכו' שותנהו בתר הכי מדרר קא הרהר בה ואף על גב דתוך כדי דבור קבלה עדיניהו בקידושין משום הומרא דאשת איש ה"ל תוך כדי דבור' לאו כדכור דמ' ואף על גב דאמרה בלבי לא היה אלא לשחוק ומעולם לא נתרצית לו דברים שבלב ניהו ואינם דברים ואף על גב דאיכא למימר דאנן סהוי ולא נתכוונה אלא דתלוצץ נבני קידושין משום הומרא דא"א לא נכפיד על אומדן דעתה לומר שלא כונה לשם קידושין אף על גב דאיכא אומנות מוכחות איכ' למימר נמי איתתא בכל דהו ניהא לה ומקדשת' . לכה יד האשה בחזקה שלא לרצונה וקדשה והיא לא זרקה הקידושין היא מקודשת אף על פי שמתחלה באינס היה ונתן לה סתם ולא אמר לה כלום אפי' מקודשת. הואיל ובתחלה דבר עצה מעטק קידושין .

ב כתיב בעריות ערית דבר ובמזמן כתיב על פי שנים עדים יקום דבר וילפינן דבר דעריות מדבר דבמזמן מה ממון על פי שנים עדים אף עריות על פי שנים עדים לפיכך אמרו המקדש שלא בעדים ואפילו בפני עד אחד אינן קידושין ואפילו שניהם מודים בדבר ואפילו קדשה בפני עד אחד ואחר כך קדשה עוד שנית בפני עד אחר זה שלא בפני זה אינה מקודשת שאין הקידושין מצטרפין דהא לא הוי שום קידושין רק בפני עד אחד ויש מחמירין במקדש בפני עד אחד אם שניהם מודים אבל אם אחד מהן מכחיש העד הוא או הוא אין חוששין לקידושין ובמקום דחק שיש לחוש לעינין יש לסמוך על דברי המקילין ואין חלוק בי' אם אומר העד שנתקדש בפניו לבדו וכן שהעיד עד אחד שנעשו הקידושין בפניו ורבנן חבירו וחבירו מכחישו וכו' אם קדש בפני שנים ואחד מהם קרוב או פסול הוי כמקדש בפני עד אחד ועל ס' מ"ז סעיף ג' .

ג ונס אם יש עדים שראו הקידושין אינה מקודשת אלא אם כן ראו המקדש והמתקדשת את העדים אבל אם לא ראו שניהם את העדים אפילו ראה אחד מהם היא או היא כגון שהכמין עדים או ששנים ראו מן החלון שפלוני קידש את פלנית ולא היו רעדים נראים לו או לה אינה מקודשת ואפילו גט אינה צריכה והיילו שמענו העדים שאמרה שמקבלת היא לשם קידושין יכולה לומר יודעת הייתי שאין קידושין תופשין בלא עדים ולא כיונתי אלא לצחק בו והוקא שאמרה לצחק בו בעלמ' אבל אם מכחש' ואמר' שלא רבלי כלי העד' מעידים שקבלה שוב אינה נאמנ' לומר לצרה נכחיתיה הוי קידושין .

ד ואם קדש בפני עדים ואפילו לא אמר אתם עדים מקודשת' שלא אמרו שצריך לומר אתם עדים אלא כהודאה כרי שלא יוכל לטעון אחר כך משטה הייתי כך או שלא להשביע את עצמי הודיתי כמבואר בלבוש עיר שושן סימן ל"ב ושני הטענות לא שייכי הכא ואפילו ייחד עדים פלוני ופלוני לערות שמקדש' והו' שם אחרים שראו המעשה והלכו להם אותם עדים שייחד יכולין לסמוך על עדות האחרים שראו המעשה וצריכין העדים לראות גתיות ו קידושין ממש לידה ואף על פי ששמעו שאמר התקדש לי בחפץ פלוני ואחר כך יצא אותו החפץ מתחת ידה והם לא ראו התני' אין קידושין עד שיראו התני' ממש או הולכין בזה אחר אומדן דהי' והוכיח' ששנים עדים ברורין בעינן . אשה אחת שפשטה ידה דרך חור ובא אחד ונתן לה קידושין והיה החור צד שאי אפשר לראות אות' בשעת קידושין והיא אומרת שלא שמע' שקדש' נאמנת כמנו דמיכלה לומ' שלא ידה היתה רקיד של אשה אחר' ובלכר שלא יהיו עדים המכחישי' אותה כל עדות שלא נחקר בבית דין לא מקרי עדות כמבואר בהלכות עדות לפיכך אפילו אמרו עדים חוץ לבית דין שנתקדשה כשיבאו אחר כך לפני בית דין יכולין להזור בהם ולומר לא נתקדשה וסומכין עליהם וכל שכן אפכא כשיאמרו חוץ לבית דין שלא נתקדשה שיכולין לומר אחר כך נתקדשה וסומכין על עדותן שבבית דין עדי קידושין אינו צריכה דרישה וחקירה כמו בעדי ממין דהא מעמא שלא הצריכו דרישה וחקירה בממון משום ולא תנעיל דלת בפני לוי' היא שותיראו שעל ידי החקירה והדרישה יתבטל העדות ולא ילות . אותי נעמא ממש שייך הכא שעל ידי החקירה והדרישה יתבטלו כמה קידושין שלא כדון לפיכך יקבל העדות בלא דרישה וחקירה אם לא בדבר שצראה שיש בו רמאות או ראוי לחקור ולדחש' הטיב מצאו כתיב בשמר פלוני קדש פלוני' ועדים החומים בו אין חוששין לקידושין מחמת עירי החתומי' עד שיטעו העדים מפייהם דמפייה ולא מפי כתבם בעינן מיהו זה דוקא כשאין השטר מקוים אבל אם השטר מקוים יש לחוש שמא כבר העידו בבית דין אחר מטעם כך

ה המקדש בפסולי עדות דאורייתא אינן קידושין דהו כמזו מקדש כלא עדים אבל המקדש בפסולי עדות דרבנן או בעדים שהם סביר פסולי תורה אם יוצא ליכנס חוזר ומקדש שנית בעדים כדברי רש"י והיו מידועין שאין בדין דופי, ואם אינו יוצא ליכנס צריכה נט' מספק ואם לא גירשה ועמד אחר וקדשה הרי היא מקודשת וז' לשני מספק וצריכה נט' משניהם להתירה עלמא או מנרש' יאמר וישא שני אבל לגרש שני ויכנס ראשון לא שמה יאמר: הוא גירשה תהלה וקדשה האחר וגירשה גם כן ואחר כך חזר הוא וישא וה'ל' מחזיר גרושתו מן האירוסין אחר שנתארסה לאחר, החשוד על העריות אף על פי שאין עדים שבא על הערוה רק שחשוד בעיני פסול לערית אשה בין לענין קידושין בין לענין גירושין בגירושין חיישינן הואיל וחשוד לזנות כזנות להאיאא כדי שחאה שכחה ליה לזנות עמה בפרהסיא ובקידושין חיישינן איפכא עכ"ל יצריה תקפיה דלא תרא עכירה ליה כי אם בדין מיראת בערה ובתיב מיב גנובים ימתקו ודעתו לזנות עמה כסתר, המהדש בפני פסולי עדות דאורייתא מהמת רשעה כגון יאנסיה וישאר רשעים י"א דחיישינן לקידושין ומה שאמרנו המהדש בפסולי עדות דאורייתא שאינן קידושין ויינו פסולי עדות נוחמת כדבר אבל פסול מיראת רשעה חיישינן דלמא חזרו בתשובה והיו עובדי גבור ויש מקילין מיהו אלו האנוסים שרוצרכו להמיר דתם מהכח יראה ואי איפשר למלט על נפשם ובצנעה מקיימין המצות הם כשרים לעדות יש אומרים ר"א דאמרין המקדש בפסולי עדות דרבנן דריששין לקידושין היינו במידושי דאורייתא אבל בקדוש דרבנן כגון קידושי כגנה ועדיכ פסולים מדרבנן אין חוששין לקידושין כלל.

לא תקינו ליה רבנן נישואין והיינו משום דקמן סופו לכא לכלל נישואין דאורייתא ולא יבטל מפריה ורביה אבל חרש אם לא יתקנו ליה לא אתי לעולם לכלל נישואין ויבטל מפריה ורביה לפיכך תקנו ליה וכיון שאין קידושין של חרש אלא מחמת הכמים אם בא פקח וקדש אשת חרש הפקחות הרי זו מקודשת לשני קידושין גמורין ונזון לה נט' וריא מותרת לבעלה החרש וליכא למיגזר כאן משום שמה יאמר גירשה כבר וקדשה זה וגירש' וה'ל' החרש מרזר גרושתו כדאמר' לעיל דלא גזרינן הכי אלא כשקדשה הראשון קידושי תורה אבל הכא חרש שאין לו לא קידושין ולא גירושין דבר תורה אין חרש שמה ישעו לומר כו' שאפי' יאמר שגירש ואחר כך החזיר אינו עובר באיסור תורה ואין לנו להוסיף על הגזירות של דבריהם ומכל מקום אינה יכולה למאן דלא דמי לקטנה שאם היתה יכולה למאן לעולם לא היה שום אדם נושא אותה אבל קטנה הואיל וגדלות יש לה סובר מפיסינן לה כל שעתא על שיעבור זמן מיאונה ובתובה לא יתקנו לה כאשר יתבאר לקמן סימן ס"ז בע"ה.

ב שוטה ושומות אין להם קידושין לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים לא שנא נשאו עם כיוצא בהן ל"ש עם פקחין ואין לתמוה מ"ש חרש וחרשית תקינו להם רבנן נישואין ומ"ש שוטה ושומות דלא תקינו להן רבנן נישואין דלא דמי דבחרש וחרשית מתקיימת תקנתא דרבנן שדרבן להיות שלום ביניהם אפילו וחרשית וחרשת וכל שכן כשהאחד פיקח אבל בשוטה ושומות אפילו פיקחת לשוטה וכ"ש שוטה לפיקח אין שלום ביניהם וכ"ש שוטה לשומית וא"כ אפילו תקינו לה' לא היתה מתקיימת המקנה שאין אדם דר עם נחש בכפיפה לפיכך לא תקנו להו כלום מיהו דיקא שהוא שוטה כל כך שדעתו משובשת ואינו משיג שום דבר על כדו הרי זה בחזקת שוטה ואין קידושין קידושין אבל מי שדעתו צלולה ומבין ומשיג הדברי' אע"פ שהוא דלה וחלושה קידושין קידושין גמורין וכן קידושין ואם הוא עתים צלול ועתים משובש ולא ידעין העת שהוא עומד ברעתו רדי זו ספק קידושין.

ג שבור הרי הוא כפקח ואב' דש קודשין קידושין אפילו נשתחרר הרבה ואם הגיע לשכרותו של לומ' אין קידושין קידושין אבל מתיישבין בדבר זה הרבה אימתי קרוי הגיע לשכרותו של לומ' סריס שקדוש בין סריס חמה בין סריס אדם אע"פ שאסור לבא בקהל בלא קידושין תופשין דקו"ל קידושין תופשין בחייבי לאוין וכן איילוניות שנתקדשה הוה קדושה קידושין וי"א דאיילוניות ודאית אינה מקודשת בשלא ירע כה המקדש שהיא איילונית מפני שהוא מקח טעות.

ה טומטם ואנדרוניגוס הם ספק זכר ספק נקבה לפיכך אם קדשו הם את נשים אחרות או שקדשם איש קדושהם ספק וצריכין נט' מספק שאם קדשו הם צריכין להתיר מקודשתן לעלמא ואם נתקדשו הן אע"פ שאינן ר' אויין לינשא לאחרים מ"מ צריכין נט' שמה יבא אחד עליהם דרך נקבתן שלא יהא כבא על ספק אשת איש וי"א דאנדרוניגוס זכר ודאי הוא.

ו כבר אמרנו בס"י פ"ו דארות אשה לא תפשי בה קידושין דבתיב אשה אל אחותה לא תקח וגומר לא יהא לך בה לקוחין דהיינו קידושין וכל העריות הוקשי להדי דבתיב כל אשר יעשה מכל התועבות האלה וגברתו וגומר הוקשו כל העריות כולן לאחות אשה מה ארות אשה לא תפשי בה קידושין אף ערו' וכולהו לא תפשי בה קידושין לפיכך אמרו המקדש אהת מכל העריות לא עשה ולא כלום שאין קידושין תופשין בדין חוץ מן הגדה שהמקדש את הגדה דרי' זו מידושה קידושין גמורין דבתיב גני נדה ותהי נדהר עליה י' ילו בעינת דתהי הנהי בהויתר מ"מ אין ראוי לעשות כן לבתולה לגרש איה בעירה נדה.

ז ודוקא עריות שהן בכרת אין קידושין תופשין בהן אבל המקדש אחת מהעניות או מאיסורי לאוין או מאיסורי עשה הרי זו מקודשת קידושין גמורין חוץ מיבסה שנתקדשה לזר שאע"פ שאינה אלא בלאו דלא תהיה אשת דמה החוצר' וגומר אינה מקודשת אלא מספק דמספקין בהאי לא תהיה אשת המת החוצה אי ללא בעלמא קאתי שלא תנשא לאיש זר וא"כ קידושין תופשין בה שאין בה אלא איסור לאו או אי נימא דלא תהי לה הויה לאיש זר קאתי כל' שלא יהו קידושין תופשין בה לפיכך הוי ספק מקודשת לפי' כל אלו אם קידושין אסור לכונסן וצריכות ממנו נט'.

ח מקרא ילפינן דגוי ועבה וכן המיה' שהשפחה לא בני קידושין גינהו עבד ושפחה ילפינן מדכתיב' שבו לכם פה עם החמור דהאי עם מיותר הוא דה"ל שבו לכם פה והחמור לפיכך דרשו בו עם הדומה לחמור כלומר שאמר אברהם לעבדו אתה והחמור שוין ובחמור פשיטא דאין שייך בו קידושין, ושפחה היא כמנ העבד, וגוי וגויה נמי ליתיה בכלל קידושין דכתיב' בשבעה אומות לא תחתן כס לא יהא לך בהם חיתון וכשאר אומות כתיב' ביפת תואר ואחר כן תבא עליה ובעלתה מכלל דמעיקרא לך בת הויה וחלו' כ"ג

בין אין קידושין לקמן ודיני קמן וקטנה אם הגדילו וכו' ב' סעיפים

א כבר נתבאר פעמים דמן דתורה אין מעשה קמן וקטנה כלום וי"ד בהדושי' בדין כתיב כי יקד איש איש ולא קמן הרי מן דתורה אין בהדושי' כתיב כדכ' וד"ה לקנה דוקושה אשה לאיש גבר דהויה רק דיקנה תקנו רבנן קידושין ונישואין כדי שלא יגרעו בה סביר הפקר אבר קמן שקדוש או נשא אינו כלום דלא חקינו י"ב נישואין הפקר דתורה ביה שום חש' ואז"ל שאסור להשיאו כשהוא כהן שררי אין ביאתו אלא ביאה זנות כיון דלא תקינו ליה נישואין מיהו י"ב כבו נשאר אין צריך לגרעה ומותרת לעמוד אצלו עד שיגדיל ואפילו שלח לך ככלונות אחר שיגדיק אינו כלום ולא דיישינן שמה ע"ה לה כענ קידושין דמסתמא שלירות הסבלונות על דעת מירושין דראשונים שער כמה דברים אמורים שלא בא י"ב או שלא נתייחד עמה בפני עדים אבל אם יש עדים י"ב מיליה מעגדיל או נתייחד עמה בעדים אמרינן הן הן דהויה הן הן עדי' בי"א ומסתמא אין אדם נושה בעילתו בעילת זנות אסור אדעקוד דהיינו כגנה אינו כלום ובעל לשם קידושין זכר סימה משודגדי' נרבייה הרגע' כיונה ואין צריך לכתוב לה בתובה ודוכא מנה ונאירוב' גרמ' ה"א ב"ד ומסתמא י"ל דע"ה איתו התנאי בעלד כמי שכתב לה בכתובה אבל הוסתה אין י"ב י"ל מ"י שכתב לך כבר בהמניחה לא גבי' ביה דשטר חספא בעלמא הוה י"א קנתר בקטנותה אם לא מחדש לה בשטר וא"כ לא כתב לה כריכה כלל נרמנתה כשכא עליה פתם פשיגדיל אינו צריך לכתוב לה רק מנה דהי' עתה לאו בתולה היא ואין מאתיב אלא לבתולה.

ב דמהדש את הקטנ' ישריה יחומה ואין לה אב או יש לה אב ויצאה כבר מרשותו ועודה קטנ' כגוי ערשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה שאין לו עוד רשית בה אימתי מצינת וכל דינה ירבצרו בסיומו ק"ה בע"ר יע"ל סימ' קס"ט מי' ואמן על קטן וקטנה אם נתגדלו ואם ספ' גדילים ספק קטנים הוה קדושי נט' כן ספ' י' יכוין ב"ד לפסוק להשיא קטנה כמי שיש רשות לאהיה ולאמה ויכולין להתנו' שאם תמאי תאבד כל אשר לה דחקינו לה כדי שלא ינהנו בה מנדה הפקר והפקר בית דין הפקר אבל אין להם רשות להשיא את הקטן דלא תיקנו ליה כלום על ריש' קנ"ה.

מד קדושי חרש שוטה וקמן עריות וחייבי לאוין וכו' י"ב סעיפים

א כבר ידעת דחרש שוטה וקמן שוין הן לכל התורה כולה מפני שכייה אינם בני דעת לפיכך כמו שכתבן אין לו קידושין מן התורה כך הם החרש והחרשת אינן בני קידושין מן התורה לא שנא כיוצא בהן ל"ש חרש שנשא פקדוה או חרשת שנשאת לפכה אבל חכמים תקנו להם נישואין בין לחרש בין לחרשת ועמ' לחרשת כדי שלא יגרעו בה מנהג הפקר כמו בקטנה ובחרש נמי תקנו ליה נישואין אף על גב דקמן

כ"ג

בני ישראל לפיכך אמרו המקדש גויה או שפחה וכן גוי ועבד שקדשו ישראלית אינו כלום .

ט ישראל משומד שקדש קידושיו קידושין גמורין דכתיב חטא ישראל אע"ג דחטא ישראל הוא וצריכה ממנו גט ואפילו ורעו שהוליד אחר שהמיר גם כן בכלל ישראל הוא ואם אותו הבן קדש ישראלית קידושיו קידושין ודוקא שהולידו מישראלית אפילו היא גם כן משומדת אבל אנו הולידו מן הגויה הולך אחר אמו ודינו כגוי אפילו היה המוליד ישראל שאינו משומד . וישראלית בין משומדת בין שקדש משומדת שיש לה בן מן הגוי הרי הוא ישראל כמותה ואם קדש אותו הבן את ישראלית קידושיו קידושין דהכי ילפינן מקרא דכתיב בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך כי יסיר את בנך מאחרי וגומר ודייקינן מדכתיב כי יסיר את בנך ויגמר מיד אחר בתו לא תקח לבנך היה לו לומר כי יסיר את בנך ויגמר כלומר בת הגוי תסיר את בנך מאחרי וגומר דעליה קאי ומדלא כתב הכי וכתב כי יסיר משמע דקאי למעלה אבתך לא תתן לבנו כי יסיר את בנך ויגמר כלומר בן הגוי יסיר את הבן שיווליד מבתך מאחרי וגומר וקרא הכתוב בן בתך שיש לה מן הגוי בנך ועליה מקפיד פן יסירנו מאחרי וגומר אבל על הבן שיווליד בנך מבתו לא מקפיד קרא שמה תסירנו מאחרי וגומר מ"ט על כרחק משום דבן הנולד לך מן הגויה אינו קרוי בנדאלא בנה והרי הוא גוי כמותו לכך אינו מקפיד עליו כי תסיר ובן בתך שיש לה מן הגוי קורא בנך משום שחושב אותו ישראל כמותו לפיכך מקפיד עליו ש"מ בן הנולד מבת ישראל מגוי הרי הוא בישראל וקידושיו קידושין והנולד לישראל מן הגויה הוא כגוי ואין קידושיו קידושין .

י כותי שקדש צריכה ממנו גט שהרי גרים היו וחזרו לסורן והיו בישראל משומד .

יא מי שחציו עבד וחציו בן הורין שקדש ישראלית מבעי לן בנמרא אי הוי מקודשת לחציו דהיינו לצד חירות שבו או לא מי אמרינן אפילו אם את"ל דבן הורין המקדש אשה לחציו מקודש' אפ"ה הכא אינה מקודשת דלא דמי לכן חורין דשאני התם כיון דחזי לכל גופו ואי בעי הוה מקדש לה לכולה גופיה הוה מצי אלא דעבש'ו ה"ק לה אי בעינא נמיבנא אחרית' בהךך לפיכך מקודשת לחציו אבל הכא הא לא חזיה לכולי גופיה דהא אסור' היא לצד עבדות שבו וכיון דלצד עבדות לא תפשי בה קידושין לא תפשי ג"כ לצד חירות שבו או נימא איפכא דאפילו את"ל בן הורין דמקדש חצי אשה אינה מקודשת הכא מקודשת דלא דמי לכולי בן הורין דהתם שיר בקיינו להכי אינה מקודשת כלל והבא הא לא שיר בקיינו ומקודש' ולא איפשיטא לפיכך הויא ספק מקודש' וצריכה גט . יב וכן המקדש מי שחציה שפחה וחציה בת הורין הרי זו ספק מקודשת וצריכה גט ואם ער שלא נתן לה גט נשתדדרה כולה ובא אחר וקידש' הרי היא מקודשת לשנידס וצריכה גט משניהם או מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא שמה יאמרו הוא גירש' כבר קודם שקדשה שני והל' מחזור גרושתו אחר שנתארסה לאחר . ואם מתו שניהם אחיו של אחד חולץ ואחיו של השני או חולץ או מייבם אבל לייבם האחד ברישא קודם שיחלוץ השני לא דילמא פגע ביבמה לשוק .

כה שחוששין לסבלנות ולכתובה וכו' ג' כעיינים .

א מקום שנהגו מקצת בני העיר לשלוח סבלנות לארוכה דוקא אח שנתארס משום דלא סמכי דעהיהו לשדורי סבלנות קודם קידושין ובאו עדים ואמרו שראו שהוכלו לה סבלנות חוששין שמה נתקדשה כבר אחר ששידכו אותה ליה וצריכה גט מספק אע"פ שרוב אנשי העיר אין משלחין סבלנות אלא קודם הקידושין ואע"פ ששלח לה סבלנות הללו שלא בעדים חוששין שמה על סמך קידושין ראשינים שקדשה כבר בפני עדים שהלכו להם שלח מפני שהוא מן המיעוט הנהגים כן ואע"ג דבעלמא לא חיישין למיעוט הכא חיישין לפי שאין רוב זה קבוע ומחוייב כמו ברוב נשים מתעברות ויולדות ומיעוט מפילות שהוא רוב קבוע מצד טבע העולם אבל רוב זה שאינו אלא מצד המנהג והמנהג עשוי להשתנות אין זה רוב חשוב שלא לחוש למיעוט . אבל במקום שנהגו כולם לשלוח סבלנות בתחלה ואחר כך מקדשין ואין מקפדין לקדש קודם סבלנות אע"פ שלפעמים אירע דרך מקרה שראו ששלחו קצת אנשי העיר סבלנות אחר הקידושין ובאו עכשיו עדים ואמרו שראו ששלחו סבלנות לפנות ואינם יודעים אם נתקדשה כבר אם לא אפי' חוששין בסבלנות אלו שמה נתקדשה כבר דלמיעוטא כי האי שהיה לדרך מקרה לא חיישין ורש"י פ"ה הא דאמרינן בנמרא חוששין לסבלנות היינו דחיישין שמה סבלנות עצמן שלח לשם קידושין ויש נפקותא בין שני הפירושים דלפירוש דראשון דלסבלנות עצמן לא חיישין אלא משום שמה נתקדשה כבר לפי זה אפילו אם שלח הסבלנות בלא עדים ואפילו אם אמר שלח לשם סבלנות חוששין שמה נתקדשה כבר בעדים

ולפרש"י חוששין לסבלנות עצמן אם שלחן וניתנו לידה בלא עדים ליכא למיחש לכולם שהרי אפילו במקדש בעד אהר אמרינן אין חוששין לקדושיו ואפילו שניהם מורים אם כן לאורך גיסא אם יש עדים שלא קדשה זה אחר השירוכין כגון שלא זה יום מתחה ידה או מתחת ידו מן השירוכין עד שלוח הסבלנות אפי' היה השלוח והנתנה בעד' לפירוש הראשון לא חיישין לקידושין שהרי יש עדו' שלא נתקדש' כבר ולפירש"י כיון שיש עדו' לשילוח ונתני' הסבלנות' לידה או לחיקה חוששין שמה עכשיו קרשה בסבלנות אלו עצמן והסכימו הפוסקים שיש לחוש לשני הפירושי' להחמיר וכל זה ששולח לה הסבלנות סתם אבל אם פירש בהדיא ששולח לה לשם סבלנות' ליכא למיחש למידי לפרש"י וכל שכן אם אמר ששולח לה לשם דורון בעלמא אפילו אמר השליח שהחתן שלח זה לכלה וכל זה מיירי בששדך תחלה אבל בלא שירוכין תחלה לכולי עלמא ליכא למיחש למידי דמנא ידעה דלשם קידושין שלח אם לא שהצ' מדברים עמה על עסקי קידושין ועוסקין באותו עניין כמו שאמרנו לעיל ס"כ"ו ואם אי אתה אומר כן אין לך נותן לפניה סתם שוה פרוטה שאינה צריכה גט ולא הנחת בת לאברהם אבינו שלא תהא צריכה גט שאין כל אחת נזהרות מקבל דורון מיד שום איש או שלוחו וכל היכא דחיישין אפילו אמרו שניהם שלא כיוונו לשם קידושין ואפי' נשבע על זה אין מאמינים להם שמה נתחרטו ויש לחוש דתיפוק מיניה חורבה אם נפטרנ' בלא גט שמה יתגלה אה"כ דלקידושין נתכוין אחד או שניהם יש אומרים שכל סבלנות ששלח מיד אחר השירוכין יום או יומים אין לחוש להם כלל ואפילו שלח לה אחר כך גם כן דמאחר ששלח לה בתחלה מיד אחר השירוכין אנו רואין דמסבל ואחר כך מקדש ואין חוששין לכל סבלנותיו . כל חששא דסבלנות אינו אלא להצריכה גט לתתלה אבל אם כבר נשא' לא תצא ואולינן בספיקא וה להקל שלא להוציא מבעל דספק חשש רחוק הוא זה דסבלנות' אלא לתתלה החמירו בו משום חומרא דאשת איש . יש אומרי' דכל חששות דחיישין בסבלנות לא מיירי אלא כשהכלה בעצמה מקבלת הסבלנות אבל במקום שאין דרך הכלות לקבל הסבלנות בעצמן רק אחר מקבל בשבילן אין חוששין להם אף על פי שאותו האהר נתתן אחר כך לכלה אין חוששין להם שלא בתורת שליחות מקבל אותן האחר לא בתורת שליחות מן החתן ולא מן הכלה אלא שהוא עצמו נתתן אחר כך לכלה ואין בזה כלל' ובמקו' שחוששין לסבלנות אין חילוק בין שהחתן בעצמו נתתן לה ובין ששלח על יד שליח והרין שוה בו כמו בשליח לאפוקי מיש אומרים דכל חילוק החששות לא נאמרו אלא כששלחן על ידי שליח אבל בחתן עצמו לעולם חוששין לא קו"ל הכי יש אומרים דבמקו' שיש לנו לחוש שיעשה איסור אם התה כוונתו לקדש בשליחו' הסבלנות כגון ששלח כעבת או שיש הרם שלא לקדש כי אם בעשרה אין חוששין לפרש"י לסבלנות לומר שמה שלח לשם קידושין דמסתמא לא עביר אימרא דאחזקי אינישי ברשיעי לא מחזקינן אם לא שלח לה החתן בעצמו דסבלנות רק אבי החתן שלחן לא חיישין לפרש"י גם כן שמה הסבלנות בעצמן הן קידושין אפילו אמר השליח החתן שלח לך דהא ידוע שאינו כן ולעשהו החתן שלח למשלח כולי האי לא חיישין וכל שכן באביו דסתמא שאין אדם מעיז לעשות אביו שליח לקדש לו אשה . כל החששות שאמרנו מיירי דידעינן בודאי בשליחות הסבלנות אלא דלא ידעינן אם נתקדש' כבר או שמה עכשיו שולח לשם קידושין וכמו שאמרנו אבל בקלא דסבלנות לא משגיחין ולא חיישין כולי האי .

ב היה מנהג בעיר כגון עיר חיפה נידון כמהצה על מחצה . ו"א דיש להחמיר אפי' במקום דכ"ע מסבלי והדר מקדשי אם לא שיש עור צד היתר אצל זה וכתב מורי מהרמ"א ז"ל דנ"ל אם החתן אומר שלא שלח רק לסבלנות בעלמא ליכא למיחש בה"ג עכ"ל אבל אם הוא אומר שלשם קידושין שלח אע"פ שהכלה מכתישתו ואימרת לא קבלה לשם קידושין אינה נאמנת העיד רבינו יוסף קארו ז"ל בשולחן ערוך עלו דנהגו האידנ' בכל מלכות ארץ ישראל ומצרים ותוגרמה שלא לחוש לסבלנות זולתי בקוסטנטינא שחוששין להם ע"כ ופמדינות אלו ג"כ יראה שאין חוששין וכן מעשים בכל יום שלפעמים חורים בשדוכין ומחזירין הסבלנות ולא נהגו להצריכה גט משום דכ"ע מסבלי והדר מקדשי ואין שום חתן אומר ששלח קדש קידושין וכן הוא פשוט בעיני נ"ל .

ג. וחוששין לכתובה כיצד אם כתב לה כתובה אף ע"פ שלא הגיע לידה אם דרך מקצת אנשי העיר ואפילו מיעוטם שמקדשין ואח"כ כותבין כתובה חוששין למעוט כמו שאמרנו בסבלנות שמה נתקדשה כבר ואע"פ שאין שם סופר מצוי בעיר אין אומרים שמה סופר נודמן לו והקדים יכתב ואם דרך כל אנשי העיר שכותבין הכתובה קודם הקידושין אף על פי שלפעמים יקרה מקר' שאיחרו הכתובה אחר הקידושין וראו עכשיו כתובה של

של אהת יוצאה בשוק ואין יודעין אם נתקדשה כבר או לא אין חוששין לקידושין כיון שכולו כותבין והדר מקדש למיעוט דמקרה לא חיישינן .

מן דיני קלא בקידושין ואם מבטלין הקול וכו' ו'ח סעיפים

א פנויה שיצא עליה קול שנתקדשה לפלוני היום בעיר זו חוששין לה והרי היא ספק מקדש' א"ע"פ שאין שם ראייה ברורה מיהו כל קול שלא הוחק בבית דין אין חוששין לו וכיצד הוא הקול שתוחק זו בו שהיא מקודשת מספק כגון שבאו שנים והעידו שראו הנרות דולקות ומטות מוצעות ובני ארס נכנסים ויוצאים ונשים שמחות לה ואמרת נתקדשה פלוגת היום לפלוני אבל אם שמעו אותן אמרת פלוגת תתקדש היום אין חוששין לה עמא נודמנו יחד כדי לקדשה ולא נתקדשה וכן אם לא אמרו לפלוני אלא אמר נתקדשה סתם או שאמרו בעיר אחרת ולא אמרו בעיר זו לא מקרי קול ואפי' ספק מקודשת לא הוא .

ב עיר יש קול שתוחק בו שהיא מקודשת מספק אף על פי שלא ראו גרות דולקות כו' כיצד כגון אם באו שנים ואמרו דאינו כמו שמחת אירוסין ושמענו קול הברה שהיו אומרים שמענו מפלוני ששמע מפלוני שנתקדשה פלוגי' בפני פלוגי' ופלוגי' ואתם העידם שנתקדשה בפניהם הלכו למדינה אחרת או מתו הרי זה גם כן קול שמחוק אותה בספק מקודשת ויש אומרים דלא הוי קול אלא בשמעו תרי' מתרי' אבל חד מתרי' לא ואין חוששין לקול אלא כשהחוק בב"ד שב"ד חקרו בדבר ושמעו שיש ממשות בקול כמו שנתבאר אבל כל זמן שלא הוחק בבית דין לא הוי קול לשויה ספק מקודשת אם לא במקום שיש חוקה טובא שנתקדשה אז לא בעינן החוק בבית דין ויש לב"ד לחזור אחר הקול כדי לברר אם יש בו ממשות .

ג כמה דברים אמורים שהחוקה בקול שאין אמתלא עמו אבל קול שיש עמו אמתלא ושמעו האמתלאה כששמעו הקול שנתקדשה לא הוחקה אפילו ספק מקודשת פי' אמתלא שובר ששובר את הקול כיצד היא האמתלאה יצא הקול פלוגת נתקדשה על תנאי או נתקדשה קדושי ספק כגון שאומרים שורק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה או כגון שאומרים שנתקדשה אבל יש להסתפק אם יש בקידושין שוה פרוטה או נתקדשה לפלוני ויש להסתפק אם הוא קטן או גדול בכל אלו לא הוחקה בספק מקודשת אלא שואלין את פיהו ומכין על דבריה והואיל ואין שם ראייה ברורה ולא קול חזק ליכא חשד דאמרינן ודאי לא נתקיים התנאי או עיינו הכמים בקידושיה ולא הוי קרוב לה או עיינו הכמים ונתברר להם שלא היו שוה פרוטה או עיינו ונתברר שהיה קטן וכל כה"צ אין הקול אצרה .

ד כמה דברים אמורים שיצא האמתלא מיד עם הקול אבל אם יצא הקול מתחלה ברור ולאחר זמן יצא אמתלא אם נראין היכרים לבית דין שהיא כן סימכין על האמתלא ולא הוחקה מקודשת כיצד כגון שמחלה כשהוציאו הקול אמרו פלוגי זרק לוו קידושין ואחר עשרה ימים יצא הקול ואמרו שהיו הקידושין קרובים לו תולין באמתלא ומתירין אותה לינש' כיון שמתחלה יצא הקול שהיו בוריקה יש מקום קומר שהיו קרוב לו וכן כל כיוצא בזה אבל אם לא יוכלו הב"ד לתלו' קול האמתלא בתחלת הקול קידושין שיצא כגון שמתחלה יצא הקול בלי שום אמתלא ולא שום תנאי בעולם שפלוגת מקודשת ואח"כ יצא הקול שנתקדשה על תנאי כך וכך הואיל ולא נשמעה האמתלא בעת ששמעו הקידושין אין חוששין לאמתלא ואם יצא הקול מתחלה בלא אמתלא ונתברר אחר כך ששקר היה אותו הקול כגון שבאו העדים שתלו בהן שראו הקידושין ושנתקדשה בפניהם ואומרים שלא היו דברים מעולם מבטלין הקול כלומר מתירין אותה בלא גט ומודיעין ששקר היה ויש אומרים דבזמן הזה אין מבטלין קלא אלא מצריכין גט דשמא ישמעו קצת בקול ולא ישמעו הביטול ואיכא חשד איסור א"א שלא לה סכלנות והוא בדרך שאמרנו שאין לחוש לאותן סכלנות ששלח לה אף על פי שיצא עליה הקול מזה שנתקדשה אין חוששין לקול שכן דרך לקרא לסכלנות קידושין וכל מקום שאין צריכין להחמיר אין להחמיר גם בקול כולו כדי שלא ליתן יד לרשעים מוציא רבה שיוציאו קולות על בנות ישראל לענגן או להוציא מהם ממון .

ה יצא עליה קול שהיא מקודשת לפלוני וכו' אחר וקידשה כפנינו קידושין גמורין בורקין על קידושי הראשון שהם בקול אם באו עדים ברורים בראיה ברורה שהיא מקודשת לראשון אין קידושי שני כלום ואינה צריכה גט משני ואם לא נתברר קידושי ראשון שנרש ראשון דאף על גב דקידושי שני קידושין גמורין וברורים לא מבטלין הקול הראשון אפי' נשאה השני דקלא דקודם קידושין לא מבטלין לכך צריכה גט מן הראשון ואחר שגירשה

הראשון אם לא נשאה השני אף על פי שקידשה יכול לישא אחר אם יוצא מכל מקום יחזור ויתן לה קידושין שניים שיהיו בלא דופי אבל אם נשאה השני קודם שגירשה הראשון אסורה גם לשני אפי' אחר שגירשה הראשון שכיון שמצריכין אותה גט מראשון הרי היא בחזקת שהיתה אשתו ונמצא שבא עליה השני בגזית ואסורה לו ולראשון עולמת ואם לא נשאה שני דאמרינן יגרש ראשון וישא שני אבל לא יגרש שני וישא ראשון שלא יאמר מחזיר גרושתו מן האירוסין אחר שנתארסה לשני הוא . וע"ל סי' ל"א סעיף ד' .

ו בד"א שקידשה השני קידושין ודאין וגמורין אבל אם לא קדשה השני קידושין גמורין אלא שיצא לה קול שהיא מקודשת לראשון ואחר כך יצא קול אחר כמותו שהיא מקודשת לאחר אחר מגרש ואחד כונס בין ראשון בין שני דכיון שהיא בספק בשניהם לא גזרינן לראשון משום מחזיר גרושתו .

ז יצא עליה קול בבית אהת שנתקדשה לפלוני וחזר וגירשה הרי לענין הקידושין ה"ל קול ושוברו עמו ומותרת לינשא לעלמא אבל אסורה לישא כהן משום קול דגירושין .

ח אשה שנשאת או נתקדשה לפלוני יאח"כ יצא עליה קול שנתקדשה לאחר קודם שקדשה זה אין חוששין לו כלל ואפי' אם יצא הקול כבר קודם שקדשה אלא שלא הוחק בב"ד עד לאחר שנתארסה לזה אין בורקין אחר הקול להחזיקו והואיל וקדשה אחר קידושין גמורים וכ"ש אם נשאה מיהו דקא אם היא מכחשת הקול הראשון אבל אם היא מודה אחר כך שנתקדשה לראשון הרי שוויה נפשה חתיכה דאיסורא לגבי בעלה והואיל והקול מסייעה אסרינן לה עליו וע"ל סיף סימן מ"ה .

מן עדים המכחישים זה את זה בקידושין או היא אומרת נתקדשתי וחזרה וכו' ר' סעיפים .

א שנים אומרים ראינו שנתקדשה לפלוני ושנים אומרים לא ראינו שנתקדשה לפלוני אפי' כולם דרין עמה בחצר הרי זו מקודשת ולא תנשאל לאחר ואם נשאת יצא דלא ראינו אינן ראייה ולא אמרינן אם נתקדשה הוה ליה קלא לכל הפחות לאותם שדרין בחצר שאיפשר שנתקדשה בצנע' והשנים ראו והשנים האחרים לא ראו ואין זו הכחשה .

ב אבל אם כתות העדים מכחישים זו את זו כגון ששנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה לא שגא שורק לה קידושיה ושנים אומרים קרוב לו ל"ש אמרו השנים שמעולם לא היה לה אפי' ספק קידושין כלומר אפילו לא זרק לה מעולם לא תנשא לאחר ואם נשאת תצא כיון ששנים אומרים נתקדשה ואם נשאת לאחר מעריה שאמרו לא נתקדשה וגם היא אומרת ברי לי שלא נתקדשתי לא תצא ואם לאו תצא אבל בדין דסעיף הקודם אפילו היא אומרת ברי לא נתקדשתי ונשאת לאחר מעריה אפילו אם נשאת תצא דהרי יש כאן שני עדים בלא הכחשה שאומרים נתקדשה דלא ראינו אינו ראייה .

ג ואם עד אחד אומר נתקדשה ועד אחד אומר לא נתקדשה אם אומר העד שמעולם לא הוי בה אפילו ספק קידושין כלומר לא זרק לה מעולם הרי זו תנשאל לכתחלה שהרי שניהם אומרים שעד עכשיו בחזקת פנויה היתה והעד שאומר נתקדשה רוצה להוציאה מחזקתה והרי החוקה והעד השני מכחישים אותו ואין דבריו כלום במקום ששנים מעידים כנגדו דה"ל כמו שנים כנגדו העד והחוקה אבל אם שניהם מעידים שורק לה קידושין אלא שהאחד אומר קרוב לו והאחד אומר קרוב לה הרי שניהם מוציאין אותה מחזקתה שכיון ששניהם מעידים בוריקת הקידושין יכול להיות דהוי הקידושין קרוב לה אלא דעכודי אינשו דטעו וחיישינן שמא כשעת הקידושין שניהם ראו שקרוב לה הוי וזה טועה עכשיו לפיכך לכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא וע"ל סי' מ"ב סעיף ב' .

ד אמרה היא בעצמה נתקדשתי וחזרה ואמרה פנויה אני תוך כדי דבור נאמנת לאחר כדי דבור אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה כגון שאמרת מה שאמרה כן תחלה כדי שלא יקצו עליה אנשים שאינם מהוגנים וכיוצא בזה ורואין אנו שיש בדבריה ממש הרי זו נאמנת ואם לא נתנה אמתלא לדבריה או שנתנה ואין פה ממש אינה נאמנת ואם קדשה אחר הרי זו ספק קידושין לפיכך נותן לה גט ותתיה אסורה עליו ועל הכל עד שיבא ארוסה ויש אומרים שכל זה מיידי באמרה נתקדשתי סתם ואינה אומרת למי נתקדשת אבל אם אמרה נתקדשתי לפלוני שוב אינה נאמנת לומר פנויה אני דלא כל כמניה לחוב לו גלהפקע עצמה מן .

מן אמר לה קדשתי והיא אומרת לא להפך וכו' ו' סעיפים

א האומר לאשה קדשתך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת
הים הוא אסור בקרובתיה דשוינהו אנפשיה התיבה דאיסורא
כהדאתו והיא מתרת בקרוביו דהוא לאו כל כמיניה לאסור
קרוביו עליה .

ב וכן היא אומרת קדשתי בפני עדים והלכו להם למדינת הים
והוא אומר לא קדשתיך היא אסורה בקרוביו דשוינהו אנפשיה
חתיכה דאיסורה והוא מותר בקרובותיה .

ג הוא אומר קדשתיך והיא אומרת לא קדשתי אלא בתי היא
אסור בקרובות האם והאם מתרת בקרוביו והוא מותר בקרובות
הבת והבת מתרת בקרוביו שאין האשה נאמנת על בתה הקטנה
לומר שקדשה כדי לאוסרה .

ד הוא אומר קדשתי את בתך והיא אומרת לא קדשתי אלא אותי
הוא אסור בקרובות הבת והבת מתרת בקרוביו והוא מותר
בקרובות האם והאם אסורה בקרוביו דשוינהו אנפשיה
חתיכה דאיסורא .

ה כל אלו שטוענין בקידושין שאמרנו שאוסרין עצמן בהודאתן
ה"ט כשטוען הטוען שהיו שם עדים והלכו להם למדינה
אחרת או מתו אבל אם הודו שהיו הקידושין בלא שני עדים אין
כאן קידושין כמבואר לעיל סי' מ"ב .

ו כל מקום שאמרנו כשאמרה האשה לאיש קדשתי והוא אומר
לא קדשתיך הרי היא אסרה עצמה על כל העולם לפיכך
מבקשין ממנו שיכתוב לה גט להתירה וכשיתן לה גט אע"פ שהיא
אינו מודה בקידושין וכבר אמרנו שהיא מותרת בקרובותיה אחר
שיתן גט נאסר בקרובותיה כדי שלא יאמרו שהיא נישא קרובת
גרושתו שלא ידעו שאינו נותן הגט אלא בשבילה להתירה לעלמא
וכתב מורי מהרמ"א ז"ל וז"ל אבל אם הוא אומר קדשתיך והיא
אומרת לא קדשתי וכפאורו ליתן גט משום חשש שהיו נמנעין
מלנושאה אין האשה נאסרת בקרוביו בחמת הגט עכ"ל וצ"ע .

ז מעשה באחד שאמר קודם שקדשתי את אשתי קדשתי את אחותה
בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים ולא גירשתיה והרי
היא נשואה בפנינו ויש לה בנים ואח"כ שאינו נאמן לאסור על
בעלה כל זמן שלא יביא עדים ואפילו אם גם היא תאמר אמת היא
שקדשתי אינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה דלאו כל כמיניה
לאפקועי עצמה מתחת יד בעלה ואפילו אם יביא עדים שקדשה אם
היה היא בחופתה ובפניו נתקדשה לאיש הזה שהיא עכשיו תחתיו
מתרת היא על בעלה כיון שנתקדשה לאחר בפניו ודאי גרשה
כבר דק"ל אשה שקבלה קידושין מאחר בפני בעלה הוה קידושין
דודאי נתגרשה כבר אבל זה אסור באשתו שהרי היא שויה
אנפשיה חתיכה דאיסורא שאמר שכבר קירש אחותה תחלה ואסור
הוא בקרובות שתיהן . וע"ל סוף סי' ס"ו .

ממ קדש אחת מחמש נשים וכל אחת אומרת אותי קדש וכו' ג' סעיף .

א המקדש אחת מחמש נשים ואינו יודע איזה מהן קדש וכל
אחת אומרת אותי קדש אסור בקרובות כולן וגופן גט לכל
אחת ואחת ומניח כתיבה כניחה ומסתלק דהא מ"מ אינו חייב אלא
כתובה אחת במה דברים אמורים כשקדש בכסף או בשטר אבל
קדש בכיאה דעביד פריצותא ואיסורא דרבנן דהא רב מגניד
מאן דמקדש כביאה לפיכך קנסוהו חכמים שיתן כתובה לכל אחת
ואחת והוא שכתב לה כתובה ואמרת כל אחת לי כתבת ואכרתיה
דאי לא כתב ק"ל ארוסה אין לה כתוב' אלא א"כ כתב לה כתובה
א"נ שהתנה עמה בפירוש שיתן לה כתובה או הקנה לה בק"ס
ב המקדש אשה חזרו בו אפילו מיד תוך כדי דבור ואמר
שהמעוה יהיו מתנה אין חזרתו כלום וצ"ב גט שתכף
שהוציא הקידושין מפיו תפשי ומתפשטי בה וחומרא דרבנן היא זו
משום לעז ממורת אם תנישא לאחר בלא גט .

ג כל מי שאינו בקי כטיב גיטין וקידושין לא יאזן לו עסק עמהן
להורות בהם שבקל יוכל לטעות כהוראה בה ויתיר את הערוה
וגורם להרבות ממזרים בישראל .

נ מתי חוזרין הקידושין והסכלונות ודיני קנסות וכו' ז' סעיפים .

א הקדש אשה בכסף סתמא דעתו היא שניתן לה כסף
קידושה במתנה גמורה והיא תקנה עצמה לו בהנאת איתה
המתנה לפיכך המקדש את האשה בין שחזרה היא בה ובין שחזר
הוא בין שמת הוא בין שמתה היא או שגרשה אפילו ברצונה אין
הקידושין חוזרין לעולם אפי' קדשה באלף דינר שהיו נתנם לה
במתנה גמורה שאין לה חזרה ואף על גב דבשחזרה בה איהו אנו
סהדי דלאו ארעתא דהכי נתנם לה שתחזור בה היא מכל מקום
אמרו חכמים שהיו מתנה ולא תחזרה גזירה שמה יאמרו קידושין
הוצפין באחותה כלומר שאמרו קידושי הראשונה טעית היה מתחלה
ולא היתה זו אשתו מעולם ולכך חזרו ונמצאו קידושין תופשין לי
באחותה ומותרת לו שהרי אינה אחות אשתו ואף על גב שצריכה

זו גט ממנו אפילו חזרה תוך כדי דבור כמו שכתבנו כסי' הקר
אפילו הכי גזרו שלא תחזור הקידושין דעמא איכא דשמע בה רת
המעוה ולא שמע בגט ורם יאמרו קידושין תופשין לו באדעתא
ואם היו קידושי טעות שהיה סבור שהקידושין תופשין ונתברר
אחר כך שאין הקידושין כלום דמעוה חוזרין דהא האכת הוא כן
שקידושין תופשין לו באחותה ולא שייך למגזרו וכן אם היתה ממאנת
חוזרים שעוקרת הקידושין וכן אם היו הקידושין על תנאי ולא
נתקיים התנאי הרי נתבטלו הקידושין מעיקרא וכן אם היו קידושי
ספק חוזרים שהרי לא זכתה בהם מעולם בודאי והיו כאלו עדיין
הם ברשותו ואין כחה יפה בהם וצריכה היא לרביא ראייה .

ב המקדש את אחותו אף על פי שאין קידושין כלל שהרי אין
קידושין תופשין לו בה אפי' המעוה שלה דנכתמא לשם
מתנה נתנן לה שהכל יודעין שאין קידושין תופשין בעריו ואין
זה טועה אלא ודאי גמר ונתן לשם מתנה .

ג והורונו ששולחין ירדו חכמים לסוף דעתן של בריות על
איה דעת שולחין ואמרו לפעמים חוזרין ולפעמים אינן חוזרין
כיצד שלח לה בגדים וכלי מילת דברים שעומדים להשתמש בהם
בעודה בבית אביה ואפשר שתשתמש בהן עד שיבלי קודם שישאנה
ושמשה בהן בבית אביה וכן אם שלח לה מיני מאכל או משקה
אמרו חכמים אם אכל או שתה בבית חמיו שזה דינר אחר ששלח
לה הסכלונות אז אינה צריכה להחזיר אפילו הן עדיין בעין ואפילו
הן שוין מאה מנה שמהמת חיבה שאכל ושתה ושמה עמדה מחל
סכלונות כאלה העשוין ליבלות בעודה בבית אביה שהרי היה
מתייאש מהם שיבלי קודם שישא אותה ומחל עליהם ויש אומרים
דמעוה דיון עשויים ליבלות יש להם דלהוציא ניתנו אבל אם לא
אכל שם כלל או שאכל שם בפחות משהו דינר אינו מוחל וצריכה
להחזיר במה דברים אמורים כשמת הוא או מתה היא או שחזור
בו הוא ורוצה לגרשה שהדבר ידוע שלא שלחם אלא דרך נוי
בלבד וע"י שמחת אכילה שם מחל עליהם אבל אם היא חוזרת בה
אפי' כישא דירקי ששלח לה מחזרת אפילו אם אכל שם הרבה
דארעתא שתחזור בה לא שלח לה ולא מחל לה באכילה וכן דוקא
בדברים העשוין ליבלות ומאכל ומשקה מחל על ידי אכילה בבית
חמיו אבל אם שלח לה כלי כסף וכלי זהב ובגדים שאינם עומדים
ליבלות בעודה בבית אביה חוזרין בכל ענין אפילו אכל שם הרבה
ואפילו הוא בן הוא ורוצה לגרש' שאינו מוחל עליהם על ידי
אכילה והוא לא שלח אלא על מנת לכשיבטינה יש אומרים דבכל
זה לא יחזיר אלא במה ששלח לה אחר קידושין אבל מה ששלח
לה קודם הקידושין אפילו איכא שידוכין חוזר הכל שאינו מוחל
כלום ואפילו אכל שם כיון דיכולה לחזור בה ויש חולקין וכשמשלמת
לו דברים העשוין ליבלות אינה משלמת אלא בזול דהיינו בשליש
פחות ממה שהיה שזה כגון שזה שש משלמת ארבע שכן שיערו חו"ל

כל המחזירין אוכלין הנאכלין מתחלת שלא לדעת חזרה שלא ישלם
אלא שני שלישים ממה שהיה שזה דאמרינן אלו היה יודע שצריך
להחזיר לא היה אוכל משלו כל כך אלא אם כהיו נתנין לו בזול
לפיכך בזול מיהו צריך להחזיר ואם היה מנהג המדינה שיעשה
כל אדם סעודה ויאביל לרעיו או יחלק מעות לשמדים ולחוננים
וכיוצא בהם ועשה זה כדרך שעושים כל העם וחזרה בו היא משלמת
לו הכל שהרי גרמה לו לאבד ממנו במה שרוא דרך כל העולם
לעשות להוציא בלא כוונת שום ריווח ממנו וה"ל כמו דינא דגרמי
שחייב לשלם והוא שיהיו לו עדים כמה הוציא שאין זה בכלל
הנשבעין ונוטלין .

ד המשוך בתו להבירו ושלח לו בגדים ותכשיטין ואחר כך
נתבטלו השידוכין בין שחזר בו החתן בין שחזר בו אבי
הכלה חייב להחזיר הכל דכי היכי דהררי סכלונות דשלח איהו לה
הכי נמי הררי מאי דשלחה איהו לדידיה דאימין דעתה היא שלא
שלחה אלא על מנת שיכניסנה לחופה מיהו מה שבלה בגדרי' אפילו
חזר בו הוא כשמשלם פוחת ממנו שלישי בדלעיל .

ה ראובן שיוך בתו לשמעון בקניין וקנס ושכניהו וקבעו זמן
לחופה וקודם שהגיע זמן החופה יקחה בת ראובן אחות
המשורכת מן הכלל וכפרה בעיקר ורמיה דתה ורוצה שמעון
לחזור בו ואומר דאדעתא אונס כזה שישא אחות משומרת וישחית
נחלתו ויפגם משפחתו לא עשה השידוך הרין עמו אע"פ שלא
פירש שום תנאי בשעת עשיית הקנס והשכניהו דאנו סהדי שאם
היה יודע שרבר זה עתיד להיות לא היה מתרצה לשידוך והיו כאלו
פירש מעיקרא בשעת מעשה שאם יארע דבר כזה שיתבטלו
השידוכין ואפי' חזקו בשטרות שנתנו על עצמם ונתנום ביד שלישי
יחזיר השלישי לכל אחר שטריו ואפילו אם כבר נתן השלישי השטר
למשורכת לא עשה כלום . וכן הרין אם נשתתית המשורכת
יכול המשורך לחזור בו וכן אם המשורך בלקח מעשוי יכולת
המשורכת לחזור בה ופטורה מן הקניין ומהשכניהו ומחויב השטר
שהשלישי ואם החזיר השלישי השטר למשורך לא עשה כלום יש
אומרים שכל זה לא מיירי אלא קודם אירוסין אבל לאחר אירוסין
נשתתפה שהרי וע"ל בלבוש ע"ז סי' רכ"ח סעיף מ"ד ושם סי'
רל"ב סעיף י"ז .

במקומות שאין גובין הקנס שעושים בשדוכין בשטרי התנאים שאנו עושין משום דמחשבי ליה לדיני אכמכתא כשרוצין לעשות הבטחון לשדוכין עושין בעניין שלא ירא בו אכמכתא והיינו שעושין שטר סתם מן ההתן שחייב לזה מנה ואחד כך נתנין שאם יקיים השדוכין ויכניס כשדוכתו זאת לחופה הרי החוב מחול לו מעכשיו וכן עושין שטר מצד הכלה שחייב לזה מנה והתנו עמו שאם יכניס בתו לחופה זה המשודך יהא החוב מחול לו ומניחין שתי שטרות אלו ביד שלישי עד שיקימו תנאיהן ואם לא יקימו עשה השלישי שלישותו ויש אומרים דכל קנסות שעושין בשדוכין אין בהן משום אכמכתא אלא שהם דמי כושתו שמכנישין אותו כשדוכין ממנו וכן דמנהג פשוט באלו הארצות לגבות הקנסות שעושין בשדוכין ועל בלבוש עיר שושן סימן ר"ז סעיף י"ו , ובסימן רמ"ג שם סעיף ו' כתבתי שאחר שקבלו הקניין על השדוכין והקנסות אע"פ שעומד אחד מהם אחר כך ומחה שלא לחתום התנאים כדי לבטל השדוך גובין ממנו הקנס דהא מכל מקום נתכייש זה שכבר יצא הקול דעדים מפקו לקלא וגובה דמי בושתי מיהו דוקא כשעשה הקניין בקנס בפרהסיא ברבים כמו שדרך לעשות אבל אם נעשה הקניין בפני עדים במסתרים וצויו לעדים שלא לגלותו כמו שלפעמים דרך לעשות כן שלא לגלות השדוך עד זמן כך וכך או מטעם אחר ואחר כך עמד אחר מהם ומחה בעדים שלא לחתום התנאים יכול למחות ופטור מן הקנס כמו שנתבאר בלבוש עיר שושן בדין שאר עטרות סי' ל"ט וסי' רמ"ג ע"ש נ"ל , מי שפסק על בתו או על בת בתו או קרובתו בקנס וכשבועה שתנשא לפלוני ואחר כך אין הבת מתרצית יש אומרים שהפוסק פטור מן הקנס וכן השבועה שוה מקרי אונס אע"פ שלא התנה מתחלה ולא מסיק ארעתיה שלא תתרצה ובכלל זה היא ערמה בדבר ועיין לעיל סוף סי' מ"ז , והוא הדין בשאר אונסים שפטורים בגין שמת הפוסק אין הורשין ולא הערכים צריכין לקיים ופטורים מן הקנס ודוקא שנכתבו התנאים בפסיקא בעלמא כמו שאנו נוהגין לכתוב אבל אם התחייב עצמו כשטר שעשה כל אחד שטר חוב על עצמו והניחוהו ביד שלישי באם יעבור שיתן אותו לכשנגרו צריך השלישי לקיים שלישותו שכל אדם יכול לחייב עצמו כמה שירצה וכיון שכתב עליו שטר חוב חייב לשלם ולא מהני טענת אונס בזה וע"ל סי' כ"א , שנים ששייכו ביניהם ועשו קנס ביניהם לישא זה את זו והיו בשעת הקניין דרים בעיר אחת ואחר כך יצא אחד מן העיר לדור בעיר אחרת ורוצה שהשני ילך אחריו לינשא שם אם זה אינו רוצה פטור מן הקנס דמכתמא ארעתא דהכי לא נתקשר עמו רק לינשא במקום אלא אם כן התנו בפירוש

נב הפוסק מעות לחתנו ואינו רוצה ליתן לו וכו' די סעיפים

א הפוסק מעות לחתנו וקדשה והלך האב למדינה אחרת או שאין לו לקיים הפיסק יכולה היא לומר לבעל אני לא פסקתי לך על עצמי כלום מה עלי לעשות לפיכך או כנוס בלא נדוניא או פטורי נכס ולא אשב ענוה במה דברים אמורים שגם יד האשה אינה משנת ליתן מה שפסק אביה אבל אם ידה משנת ליתן מה שפסק אביה צריכה היא ליתן לו ואינה יכולה לומר לו או כנוס או פטור אבל אם היא פסקה על עצמה ולא הגיע ידה הרי זו יושבת עד שתמצא מה שפסקה או ער שתמזת במה דברים אמורים בנדרה אבל קמה שפסקה על עצמה כופין אותו ליתן גט או יכנס בלא נדוניא וכל זה לא מיירי אלא קודם שנשאה אבל לאחר שנשאה ודאי לא יוכל לבגוד באשתו משום שלא נתנו לו מה שפסקו לו אלא כיון שנשאה חייב לה בכל דבר שאיש חייב לאשתו , מי שפסק לתת לבתו ואחר כך אומר שנתן לבתו מה שפסק לה לא מהני לו אלא צריך לתת לזוג וע"ל סי' ב' סעיף ב' שלא יתקוטט אדם בעבור נדוניא אף על פי שפסקו לו

ב האב שפסק לבתו לא קנתה הבת אותה מתנה ער שיכנס אותה בעלה וכן הבן לא קנה עד שיכנס ארוסתו שכל הפוסק אינו פוסק אלא על מנת לבגוד לפיכך הפוסק לחתנו או לבנו ומת קודם שיכנס ונפלה לפני אחיו ליבם יכול האב לומר ליבם לאחיי הייתי רוצה ליתן ולך איני רוצה ליתן ואפילו אם היה עם הארץ והשני חכם ואף על פי שהבת רוצה בו אין האב צריך ליתן ליבם כלום

ג יש מי שאומר שהפוסק לבתו כגון שאמר בשעת קידושין כך וכך אני נותן לבתי קנתה הבת לענין שאם נתייבמה לא מצי למימר לאחיי הייתי רוצה ליתן שהרי לבתו פסק כשקדש' הראשון לכשתנשא ולא פקעין הקידושין שמכחם ייבמה אחיו

ד הפוסק מעות לחתנו בשעת הקידושין ונתנם לו קודם שהכניסה לחופה ומתה הבת אף על פי שיש לה לכן אין הבן יורשה אלא יחזור המעות לאב שכל הפוסק דעתו ע"מ לבגוד ויש מי שאומר דה"מ בפוסק לחתנו אבל מי שנתן לבתו סתם שתנשא בו ולא הזכיר ע"מ שתנשא לפלוני מיר שנתקדשה לאחר קנתה אותה מתנה ואף על פי שכתלו אותו הקידושין שמת הארוס אין האב יכול לחזור שהרי נתן לה שיהיה שלה וסתם זה תישא בו אחר מי שנודר מעות להשיא יתומה אחת תתה עיין בלבוש ע"ז סימן רנ"ג , הפוסק מעות לחתנו או לבתו ובגסה ואח"כ מתה הבת ועדיין לא נתן לו יש אומרים דאף על פי כן זכה בהן הבעל במצותו אותה וצריך האב ליתן לו כל מה שפסקו ר"ת פירש כיון שלא באה ליד הבעל לא זכה בהן שלא פסק ליתן אלא ע"מ שתהנה בתו ממה שפסק לו וכיון דאיבא פלוגתא דרבנות' לא מפיקין לה מן האת

במקומות שאין גובין הקנס שעושין בשדוכין בשטרי התנאים שאנו עושין משום דמחשבי ליה לדיני אכמכתא כשרוצין לעשות הבטחון לשדוכין עושין בעניין שלא ירא בו אכמכתא והיינו שעושין שטר סתם מן ההתן שחייב לזה מנה ואחד כך נתנין שאם יקיים השדוכין ויכניס כשדוכתו זאת לחופה הרי החוב מחול לו מעכשיו וכן עושין שטר מצד הכלה שחייב לזה מנה והתנו עמו שאם יכניס בתו לחופה זה המשודך יהא החוב מחול לו ומניחין שתי שטרות אלו ביד שלישי עד שיקימו תנאיהן ואם לא יקימו עשה השלישי שלישותו ויש אומרים דכל קנסות שעושין בשדוכין אין בהן משום אכמכתא אלא שהם דמי כושתו שמכנישין אותו כשדוכין ממנו וכן דמנהג פשוט באלו הארצות לגבות הקנסות שעושין בשדוכין ועל בלבוש עיר שושן סימן ר"ז סעיף י"ו , ובסימן רמ"ג שם סעיף ו' כתבתי שאחר שקבלו הקניין על השדוכין והקנסות אע"פ שעומד אחד מהם אחר כך ומחה שלא לחתום התנאים כדי לבטל השדוך גובין ממנו הקנס דהא מכל מקום נתכייש זה שכבר יצא הקול דעדים מפקו לקלא וגובה דמי בושתי מיהו דוקא כשעשה הקניין בקנס בפרהסיא ברבים כמו שדרך לעשות אבל אם נעשה הקניין בפני עדים במסתרים וצויו לעדים שלא לגלותו כמו שלפעמים דרך לעשות כן שלא לגלות השדוך עד זמן כך וכך או מטעם אחר ואחר כך עמד אחר מהם ומחה בעדים שלא לחתום התנאים יכול למחות ופטור מן הקנס כמו שנתבאר בלבוש עיר שושן בדין שאר עטרות סי' ל"ט וסי' רמ"ג ע"ש נ"ל , מי שפסק על בתו או על בת בתו או קרובתו בקנס וכשבועה שתנשא לפלוני ואחר כך אין הבת מתרצית יש אומרים שהפוסק פטור מן הקנס וכן השבועה שוה מקרי אונס אע"פ שלא התנה מתחלה ולא מסיק ארעתיה שלא תתרצה ובכלל זה היא ערמה בדבר ועיין לעיל סוף סי' מ"ז , והוא הדין בשאר אונסים שפטורים בגין שמת הפוסק אין הורשין ולא הערכים צריכין לקיים ופטורים מן הקנס ודוקא שנכתבו התנאים בפסיקא בעלמא כמו שאנו נוהגין לכתוב אבל אם התחייב עצמו כשטר שעשה כל אחד שטר חוב על עצמו והניחוהו ביד שלישי באם יעבור שיתן אותו לכשנגרו צריך השלישי לקיים שלישותו שכל אדם יכול לחייב עצמו כמה שירצה וכיון שכתב עליו שטר חוב חייב לשלם ולא מהני טענת אונס בזה וע"ל סי' כ"א , שנים ששייכו ביניהם ועשו קנס ביניהם לישא זה את זו והיו בשעת הקניין דרים בעיר אחת ואחר כך יצא אחד מן העיר לדור בעיר אחרת ורוצה שהשני ילך אחריו לינשא שם אם זה אינו רוצה פטור מן הקנס דמכתמא ארעתא דהכי לא נתקשר עמו רק לינשא במקום אלא אם כן התנו בפירוש

נא דברים שנקנו באמירה אם נתנו ליכתב וכו' סעיף א'

א איש ואשה שנעשו שדוכין ביניהם ואמר לה כמה את מכנסת לי כך וכך ואמרה לו וכמה אתה נותן לי או כיתב לי כך וכך ואין חלוק בזה בין קישואין ראשונים בין קישואין שניים וכן האב שפוסק על בנו ובתו כמה אתה נותן לבנדך כך וכך כמה אתה נותן לבתך כך וכך ועמרו וקדשו קנו אותן הדברים באמירה בעלמא ואע"פ שלא היה ביניהם קניין דבההיא הנאה דקא מתחתני אהררי גמרי ומקני להרדי בלא קניין אלא באמירה בעלמא סגי והוא שלהיו אותם הדברים שפסקו ביניהם מצויין ברשותם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעול' וכן דוקא ברב"י כאלו שיש ביד האב לקיי' אבל אם פוסק ע"בנו שיעשה איזה דבר כגון שילך אחריה למקו' אחר אין זה נקנה באמירה שאין זה תלוי באב אלא בכך וכשואין הבן רוצה לילך או שאינו רוצה לישא את זו הרי האב פטור דאנוס הוא וכן אם הבת גדולה ואינה מתרצית לינשא לזה אנוס הוא ופטור כדכתבו לעיל רק אם הבת או הבן מתרצים צריך הוא לקיים כל מה שפסק אפילו בלא קניין שדברים אלו לא ניתנו לכתב רק באמירה לפיכך גם אם נכתבו אינם כשטר חוב שיטורף בהם ממש עכדים שכיון שלא ניתנו לכתב אין הלקוחות צריכין ליהרר מהם , במה דברים אמורים בשפסק האב לבתו בין קטנה בין גדולה

האב מספק כל זמן שלא באו פעם אחת ליד החתן ואפי' הונחו ביד שלישי מכה שניהם יחזיר השליש לאב ויש חולקי' ואומרי' שאם בא ליד השליש וזה בהן הבעל וכן הדין אם העמיד לו ערבות אבל בלא הכי אפילו עשה האב עליו שטר וקפן עליו במלוה ויש לו בנים ממנה לא וזה בהן הבעל ולא כפקינן מן האב אבל אם תפש החתן לא מפקינן מניה שיוכל לומר קים לי כסברא הראשונה וכל זה שלא בא אפילו פעם אחת ליד החתן כחיי הבת אבל אם בא לידו פעם אחת אף על פי שהחזירו ליד האב אינו אלא פקדון או הלוואה וצריך האב להחזירו לו ואין חלוק בכל זה בין פוסק לבתו או לבנו ומתו זהו מדינא אבל ר"ת וחכמי צרפת תקנו שאף אם כבר נתן האב הנדוניא ומתה האשה או האיש בלא זרע קיימא אם הוא בתוך שנה ראשונה יחזור הכל לאב או ליורשי המת ויש אומרי' עוד דאף בשנה בשנייה יחזרו חצי הנדוניא וכן המנהג פשוט במדינות אלו שנהגין בזה תקנת קהלות ש"ס ודוקא מה שהיה עדיין בעין חוזר אבל מה שהוציא או נאכר פטור מלשלט ובכלל שלא בזכו לאחר מתה רק לצרכי קבורתה ויש אומרים שאם החתן רוצה למכור תוך שנתיים נכסיה שהכניסה לו יורשה יבולין למחות מהאי טעמא ועיין עוד מדינים אלו לקמן סימן ק"ח .

גג דין הפוסק לבנו או לבתו ומת ובו מעיף אחד .

א מי שצוה לתת לבתו כך וכך מעות לפינסתה ולקח בהן קרקע בין שהיה שכ"מ בין שהיה בריא ומת והמעיף הם ביד שלישי ואמרה הבת תנו אותם לבעלי וכל מה שירצה יעש' כהם אם היתה גדולה ונשאת הרש' בידה שהרי הוא שלה ממנות אביה והיא גדולה ונשאת ואם עדיין מאורסת היא אין שומעין לה אלא יעשה השליש מה שהשולש בידו דמצוה לקיים דברי המת אף על פי שצוה כשהיה בריא לא נתן אלא על דעת לכשתנשא ואם עדיין קטנה היא אפילו נישאת אין שומעין לה אלא יעשה השליש כמו שצוה האב דאין מעשה קטנה כלום וי"א דבעינן שהשולש מתחלה לשם כך כלומר שמסר המעות מתחלה ליד שלישי לשם כך וע"ל בלבוש עיר שושן סי' רצ"ב .

גד דין הארוסה לעניין מצונות וקבורה וירושה ואם יש לה כתובה וכו' סי' ע"א .

א מכמה פסוקים למדנו שאין האשה נקנית להיות אשתו לגמרי ע"י אחד מרבי הקדושים עד שישאנ' ויכניסה לביתו שכן כתיב במערכי המלחמ' מי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה וגומר וכן חלק הכתוב בין נערה המאורש' לאשה בעולת בעל וכן כנדרים כבר כתבנו בלבוש ע"ז סימן רל"ד סעיף ה' דלפינן מקראי 'אשה אינ' שנתקדשה באחד מרבי הקדושים לא נכנסה עדיין לגמרי לרשות הבעל לעניין הפרת נדרים מרתיב ואי היה תהיה לאיש וגומ' וכבר ידעת דהויה לשון קדושים הוא ואע"פ אין הבעל יכול להפר נדריה לבדו עד שיכניסה לביתו דכתיב אחריו ואם בית אשה נדרה וגומר והיינו נישואין שיכניסה לביתו וש"מ הקדושים לחדו ונישואין לחדו לפיכך האשה שנתארסה אף על פי שהיא כאשת איש לחייב הכא עליה ואינה יוצאה בלא גט מ"מ אסרו לו חול' לבא עליה בעודה ארוסה מפני שהוא פריצות ואפילו ליחד עמה אסרו בעודה בבית אביה גזירה שמא יבא עליה עד שיכניסה לביתו ויתייחד עמה לחדו מיוחד ויפרשנה לו להיות לו לאשה וייוחד זה שיכניסה לביתו הוא הנקרא כניסה לחופה והוא שקראוה נישואין בכל מקום ומכריזין עליו קודם לכן ברכת נישואין בבית החתן כמו שיתבאר בע"ה והכא על ארוסתו קודם כניס' לחופה שלא לשם נישואין מכין אותו מדרות מפני שעבר אדרבנן שאסרוה ואפי' אם קדשה בביאה אסור לו לבא עליה ביאה שנייה עד שתכניס עמו לחופה וי"א דאין צריך ייחוד לחדו עמה אלא כל שהביאה החתן לביתו לשם נישואין סגי וי"א כשפורסין סודר על ראשם בשעת הברכה זהו חופה ודיו דלא דוקא שהנישואין יהיו הכנסה לבית אלא שעושה דבר שנראה ממנו שמייחדה להכניסה לביתו דיו וי"א דחופת בתולה משיצאת בהניומא ואלמנה משנתייחלו והמנהג הפשוט עכשו לקר' חופה למקום שפורסין יריעה או מלית על גב קלונסין ומכניסין תחתיה החתן ויחלה בריב' ומקדשה שם ומכריזין שז' ברכת אירוסין וברכת נישואין ואח"כ מוליכין אותם לבתים ואובלין ביחד במקום צנוע והו' היא החופה הנורגת עכשו וע"ל סימן ס"א סעיף ט' וסימן ס' ואם בא על ארוסתו בלא תקנה לשם נישואין אחר שנתקדשה כבר הרי זה ג"כ נקרא נישואין דלא גרע מכנסה לביתו ומיד שעירה בה קנאה ונעשית נישואה והרי היא אשתו לכל דבר כדלפינן מקראי לעיל סי' ל"ג סעיף ב' דהנראה קונה בכל מקום בגמר ביאה ו"א ארוס

שדר עם ארוסתו בבית אח מברלין מיד ז' ברכות פן יתייחדו וי"א שאין להם לדור ביחד פן יקוצו זו בזה ואפילו בשידוכין בעלמא בלא אירוסין יש לחוש לזה .

ב המארים את האשה וברך ברכת חתנים ולא נתייחדה עמו בביתו או בחופה עדיין היא ארוסה שאין הברכות עושין הנישואין אלא הכניסה לביתו או לחופה .

ג אירס וכינס לחופה ולא בירך ברכת חתנים הרי זוג נישואה שאין הברכות מעכבות וחזור ומברך אפילו אחר כמה ימים וצריך לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה ואח"כ יהיה מותר באשתו דק"ל כר' מאיר שאוסר לשהות עם אשתו בלא כתובה אפי' שעה אחת שלא תהא קלה בעיניו להוציאה וע"ל סי' ס' .

ד הארוס כל זמן שלא נתייב בעינה לא נתייב כשאר הדבי הדרי כתיב' לפיכך אין הארוס חייב במונות ארוסתו אא"כ היתה יתומה הניזונית מן האחין דהוי דינה שאין לה מונות מן האחין אלא עד שתתארס או עד שתבגר וזו אינה כגורת שתזון עצמה אלא קטנה או נערה לפיכך צריך הארוס לזון אותה דעל דעת כן קדשה שזיון אותה אף על פ שלא פירש דמסתמא אין אדם רוצה שתתכזה ארוסתו ותלך ותשאל על הפתחים ויש חולקי' .

ה ארוסה שמתה אם היה הארוס כהן אינו מטמאה דגבי טומא' שארו כתיב כלומר שהיתה עמו בקירוב בשר וזו לאו שארן היא וע"ל בלבוש ע"ז סי' שצ"ג סעיף ד' וכן אם מת הוא אינה חייב' ליטמא לו ואינו יורשה דגבי ירושה ג"כ שארו כתיב וכיון שאינו יורשה ג"כ אם מתה היא אינו חייב בקבורתה אלא אביה חייב לקבורה וכן אם נשאה במקום שלא זכה כנדרונא כדרך שנתבאר סוף סי' נ"ד גם כן אינו חייב בקבורתה .

ו המארים את האשה וכתב לה כתובה ולא נכנסה לחופה עדיין ארוסה היא ואינה נישואה שאין כתובה עושה נישואין ואם מת או גירשה גובה עיקר כתובתה מכני חוריו הואיל וכתב לה דאע"כ אין הכתיבה עושה איתו שטר מעליא לגבות מאשעכרי אלא מהני הכתיבה דתנבי לפחות עיקר כתובה מכני חוריו אבל תוספ' אינה גובה כלל שלא כתב לה התוספות אלא ע"מ לכנסה והרי עדיין לא כניסה אבל אם אירס אשה ולא כתב לה כתוב' יומת או גירשה בעודה ארוסה אין לה כלום ואפילו העיקר שלא תקנו לה עיקר כתובה עד שתינשא או עד שיכתוב לה בעודה ארוסה וכן נהגין אף על גב דיש חולקי' .

ז המארים את בתו ונתאלמנה מן האירוסין אפילו כמה פעמים קודם שתבגר כתובתה של אביה דהא לא יצאה עדיין לגמרי מרשות אביה כל זמן שלא נישאת כמו שנתבאר בע"ז סימן רל"ד וכיון שמת הארוס חוזרת לגמרי לרשות אביה וכל שבח נעורים של אביה הוא דכנעוריה בית אביה כתיב אבל אם נשאת ונתאלמנה או נתגרשה מן הנישואין הרי יצאה לגמרי מרשות אביה ושוב אין לאביה בה כלום אפילו בפעם ראשון שנתאלמנה או נתגרשה .

נה כמה זמן נותנים לארוסה וכו' ד' סעיפים .

א המארים את האש' ושהה אפי' כמה שני' ותבעה לנישואין ועודנה נערה נותנין לה זמן י"ב חדש מיום התביעה לפינס את עצמה לתקן מה שהיא צריכה לה לחופה כגון תכשיטין וקישוטים ואחר כך תנשא ואסמכיה אקרא שכן מצונו בוייג הקדוש הראשון בתורה שנאמר ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור מאי ימים אילימא תריומי משתעי אינש הכי אמרי ליה תרי יומי אמר להו לא אמרו עשרה יומי אלא מאי ימים שנה דכתיב ימים תהיה גאולתו ופרכינן ואימא מאי ימים חדש דכתיב עד חדש ימים ועשור י' ימים ותריצינן דנין ימים סתם מימים סתם ואין דנין ימים מדמים שני' בהן חרש ואע"ג דהתם לא נתנו לה זמן שהרי לקחה מיד היינו מיזום שלא בקש מהם פרנסה שהוא משלו ג'ל ואם תבעה אחר שכבר ניתנין לה י"ב חדש מיו' הבגר דמיו' שנתבגר' הרי היא כתביע להבין עצמה לחופה וכן אם קדשה ביום הכנר הרי היא כתביעה מיד ונותנים לה י"ב חדש מיום הקדושים שהיא הכנר קדשה אחר שבגדה אם עברה עליה י"ב חדש בבגרותה ואחר כך נתקדשה אמרינן מסתמא כבר הבינה כל תכשיטיה וקישוטיה ואין נותנין לה זמן רק שלשים יום מיום התביעה וכן המארים אלמנה אין נותנין לה זמן רק שלשים יום מיום התביעה דמסתמא כבר יש לה כל תכשיטיה וצריכה לחופה מחופה ראשונה .

ב וכשם שנותנין זמן לאשה לפינס את עצמה משתבעה הבעל כך ניתנין זמן לאיש לפינס את עצמו משתבעה האשה איתו וכמה זמן נותנין לו כמו שהיו נותנין לה אם היה הוא תובעה אם הו'

נמ דיני השושבינות וכו' סעיף אחד .

היו נותנין לה י"ב הרש נותנין לו גם כן י"ב חדש ואם לא היו נותנין לה רק שלשים יום על הדרך שאמרנו אין נותנין לו ג"כ אלא ל' יום .

ג הגיע הזמן שנתנו לאיש ולא נשאה חייב הוא כמוזנותיה אע"פ שלא כנס ואם עכבו אונס כגון שחלה הוא או היא או שפירסה נדה או שהגיע הזמן באחד בשבת שאינו יכול ליכנס כמו שיתבאר לקמן אינו חייב לזונה ודוקא שחלה תוך הזמן אבל אם הגיע הזמן ולא כנסה וצ"ח חלה חייב כמוזנותיה אע"פ שהשתא הוא אונס שהרי גם אם כנסה בזמנה היה השתא גם כן חייב כמוזנותיה . ד המאמר את בתו קטנה ותבעה הבעל לנישואין בין היא בין אביה יכולין לעכב שלא תינשא עד שתגדיל ותיעשה נערה וכו' תימא אם היא רוצה אביה למה יוכל לעכב מאי נפקא ליה מינה יש לו נפקותא שיכול לומר שזא היום או למחר תמרוד בבעלה שתאמר לא תוכל לסבול ותצא ותכא אלי עד שתגדיל ונמצאתי צריך לתכשיטין אחרים ואם כולם מתרצים יכול לכנס אבל אמרו חכמים ז"ל אין ראוי לעשות כן עד שתגדיל ותאמר בפלוגי אני רוצה כמו שנתבאר לעיל ואם האב מת והיא ובעלה מתרצין לכנס אין הקרובים יכולין למחות אע"פ שהיא חולנית והוא ממנה לכנס כדי לירשה .

ד חופה לעניין מה קונה וכו' ב' סעיפים

א דרך הכהורים כשהאר נשוא אשה חבירו שולחין לו דורות כדי שיתחוק בהן על ההוצאה שמוציא על החופה וכאם ואוכלים עמו ז' ימי המשתה או מקצתם וכשישאו גם הם הוא פורע להם מה שעשו לו ושולח לכל אחד ואחד מהם כפי מה ששלחו לו ואוכל ושותה ושמה עמון וזהו הנקרא שושבינות פי' מריעות ושושבינות זה אינו מתנה נמורה שלא שלח אלא ע"מ שאם ישא הוא יחזור וישלח לו כמו ששלח לו לפיכך יש לו דין מלוה ואם נשא זה ולא החזיר לו זה השושבינות יכול לתובעו כדון ומוציאו ממנו כדון ויש בזה כמה חלוקי דינין ולפי שכזמן הזה לא נהגו לתבוע תביעה זו אין צריכין להאריך בהן .

נו היה לה חצר בדרך ונכנסה עמו וכו' סעיף א'

א הבעל יורש את אשתו כדלפינן מירוש אותה ומאימתי יזכה בירושתה משתצא מרשות האב ואף על פי שעדיין לא נכנסה לחופה הואיל ונעשית ברשות בעל כיצר האשה שנתארסה ומסרה אביה לבעלה או לשלוחי בעלה או מסרה לשלוחי האב לבעלה או לשלוחיו ומתה בדרך קודם שתכנס לחופה אע"פ שהגדוניה עדיין בבית אביה בעלה יורשה ויש חולקין אם הגדוניה לא הגיע לידו וכן אם הלך האב או שלוחי האב עם הבעל ונכנס עמה בדרך לחצר ונתייחד עמה שם לשם נישואין ומתה הרי זה יירשנה בעלה אבל אם לא נכנסה עמו לחצר לשם נישואין ועדיין האב עם הבעל להוליכה לבית בעלה או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל או עם הבעל אפי' נכנס הבעל עמה לחצר אבל לא נכנסה אלא ללון בדרך שלנין עובדי דרכים בפניגת אחד הואיל ויראה או שלוחו עמה עדיין לא נתייחד עמה לשם נישואין אם מתה יירשנה אביה אע"פ שגדוניה בבית בעלה וכן אם היתה כגורת או יתומה או אלמנה והלכה היא בעצמה מבית אביה לבית בעלה ואין עמה לא בעלה ולא שלוחיו ומתה בדרך אין הבעל יורש אותה י"א דבחצר שלו סתם ייחוד הוה לשם נישואין וכ"ש בחצר של שניהם דהוי סתמא לשם נישואין דאנן לא אמרינן דבחצר של אחרים לא הוי סתמא לשם נישואין אלא משום דוילא ביה מילתא שישא אשה בחצר שאין לו רשות בה אבל כשהחצר הוא של שניהם אירבה דעתו מתיישבת בו יותר וכ"ש דסתמא לנישואין ובחצר שלה סתמה לא נכנס עמה אלא ללון וכל שכן בחצר של אחרים שאין לשניהם רשות בה שלא נכנס אלא ללון ולא לשם נישואין וכל זה בירושת הבעל כתבתי מדינא דגמרא אבל מנהגינו בירושת דגדוניה ע"ל סוף סימן נ"ד ולקמן סי' קי"ח .

נז כמה כמות יתן לבתו וכו' ב' סעיפים

א ציו חכמים שיתן אדם מנכסיו מעט לבתו וזהו הנקרא פרנסה לפיכך המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מכמות שפוסקין לאשת עני שבישראל כד"א שהיה האב עני אבל אם היה עשיר הרי זה ראוי ליתן לה כפי עשרו .
ב ואם התנה עם החתן שיכניסנה לו ערומה לא יוכל החתן לומר לכשתכא לכיתי אכסנה אלא מכסה אותה ועודה בבית אביה .

נה המשיא בנו גדול בבית קנא וכו' ד"ס

א המשיא בנו גדול בבית קנה הבן אותו הבית שאמדו חכמים דעתו שמרוב שמחתו גמר והקנה לבנו את הבית במתנה והוא שהיו נישואין ראשונה לזה הבן ולא השיא האב בן זכר אחר קודם לו אבל אם ליתירו כל הני לא קנה הבית ו"א דבעינן ג"כ שישיא לו בתולה ושיהא לאב בית אחר בעיר לדור בו .
ב ואפי' אי איתניהו כל הני לא אמרן שקנאו אלא א"כ פנה לו כל הבית לגמרי אבל אם השאיר בו אפי' כלי קטן כל דהוא או שהיה אוצרו של אביו או שוכבו פתוחים לאותו בית לא קנאו כי בזה גלה דעתו שלא נתנו לו ואם ייחד לו בית וכלי בית וש"י בבית כלי אחד או אוצר פתוח לו בענין שלא קנה הבית אפ"ה קנה הכלים שייחד לו .
ג ייחד לו בית ועלייה בית קנה ועלייה לא קנה וכן אם ייחד לו בית ואכסדרה בית קנה ואכסדרה לא קנה .
ד שני בתים זו לפניו מזו לא קנה אלא האחד שנשא בו .

א כבר כתבנו כריש סימן נ"ד דילפינן מראי שאין הקידושין גומרין בה להיות אשתו עד שנכנסה לחופה ואחר שוכנסה לחופה אע"פ שלא כעלה הרי היא כאשתו לכל דבר וגובה ממנו עיקר כתובה ותוספות אם תתאלמן או תתגרש רהיבת חופה קונה אפילו בלא ביאה כד"א חופה רחויא לביאה שהיא מטוהרת אבל אם פרסה נדה ואחר כך נכנסה לחופה ונתייחד עמה אין כאן חיבה כל כך בחופה ואינה קונה להיות לגמרי כאשתו אלא עדיין היא כארוסה עד שתטהר ויש אומרים דדוקא לענין שלא תנכה התוספות היא עדיין כארוסה דסתמא לא כתב לה התוספות אלא להיבת ביאה וכל זמן שאינה ראויה לביאה לא קנתה התוספות אבל לכל שאר דברים הרי היא כנשואה כיון דחופ' נישואין דאורייתא כדכתבנו לעיל ריש סימן נ"ד וע"ש מהו נקרא חופה וצריכין לכתוב הכתובה קודם החופה כדי שתהא חופה הראויה לביאה שהרי אמרו לשהות עם אשתו בלא כתיבה ואף על גב דלמאן דאמר דחופת נדה הוי חופה אף על פי שאינה ראויה לביאה ואנן הכי נהגין וא"כ ה"ה אם לא כתב כתובה מ"מ נהגין לכתולה לכתובה קודם לכן אשה חולנית חולת מות אף על פי שכנסה תחת החופה בתוך המטה כרי שיירשה בעלה אינה חופה כלל דגרוע תחת מגדה דבגדה אורח-הוא וידע הזמן שתהא ראויה לביאה לכשתטהר וזו אפשר שאינה ראויה לביאה כלל לפיכך אין בעלה יורשה נהגו שהחתן והכלה מתעניין ביום חופתן וטעמא כדי שלא יאכלו וישתו וישתכרו ויאמר קדושי טעות הן א"נ משום שהיא להם יום מחילת המאס כמו ב"כ כמו שאמרנו במדרש מחלת בת ישמעאל כו' וע"ל בלבוש החור סימן תקס"ד אם קידש כנעיות ואחר כך נכנסה מחמת אותו הקידושין ואחר כך נודע שהקידושין היו בטעות אף על פי שצריך לקדשה פעם שנית אין צריך לכרך ז' ברכות פעם שנית דמגי ליה בברכות הראשונות דמכל מקום כירך על כינוס אשה זו י"א שיש לעשו' החופה תחת השמים לסימן טוב שהוא זרעם ככוכבי השמים .

ב מנהג כשר הוא שלא תנשא נדה עד שתטהר ועכשו אין נהגין לרקדק מ"מ טוב להודיע לחתן תחלה שהיא נדה שלא יאמר אחר כך אלו הייתי יודע שהיא נדה לא הייתי כונס עתה וקידושי טעות היו וכשכונסה כשהיא נדה מברכין ברכת חתנים אבל אינה נכנסת עמו בחדר אלא הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים וע"ל בלבוש ע"ז סימן קצ"ב .

נח מתי מברכין ברכת חתנים ואם אוכלים בהרבה בתים וכו' י"ג סעיפים

א כבועו כשרצה לכנס את רות כתיב ויקח בועו עשרה אנשים מוקני העיר וגומר וארז"ל שקבצן כדי לכרך ברכת חתנים בעשרה מכאן שמברכין על כינוס האשה כמו שמברכין על כל מתנה טובה שנותן הש"י לאדם שנתבאר בלבוש התכלת בהלכות ברכות ע"ש כן מברכין ברכת חתנים בבית החתן קודם נישואין והן שש ברכות וזה נוסחן בא"י אמ"ה שהכל ברא לכבודו . בא"י אמ"ה יוצר האדם . בא"י אמ"ה אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בניין ערי עד בא"י יוצר האדם שיש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה לתוכה כשמהה בא"י משמח ציון כנניה שמח תשמח רעים האהובים כשמת . יצ"ד נג"ע מקדם בא"י משמח חתן וכלה . פא"י אמ"ה אשר ברא ששון ושמח' חתן וכלה גילה רינה בצצה חדוה אהבן וצתוה . תשלום וריעו' מהרה ה' אלקינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים בקול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים לחופתם ונערים ממשחה נגינתם בא"י משמח חתן עם הכלה ע"כ ולא ראיתי להאריך בפרוש' כי אריך הוא ובקל יובן מהם שכלם שייכו' לענין הזיווג וענין כפירושם כדברי רש"י והרן ז"ל . ואם היה שם יין מביאין בוס של יין ומברך על היין תחלה ומסדר כולו על הכוס ונמצא מברך

לבוש הלכות קידושין הבוץ וארנמן כה

מברך ז' ברכות ואם אין יין מצוי מברך על השכר שהכל ואנו נהגין לברך כל הכרעות בין ברכת אירוסין בין ברכת נישואין תחת החופה וכולן על שכר אם אין יין מצוי .

י"א שאם החתן יוצא מחופתו לבית אחר אפי' בלתי עמו שהולבן לאכול בבית אחר שאין הסעודה בשביל הנישואין א"א עם ברכת התנים וה"מ כשדעתו להזור אה"כ להופתו אבל אם הלך לגמרי לבית אחר ובל החבור עמו עד שנעשה אותו בית שם עיקר גם שם נקרא חופה ומברכין ברכת התנים וכן לפעמים שהולבין החתן והכלה לעיר אחרת צריך לברך עם ברכת התנים אם הוא עדיין תוך שבעת ימי המשתה ואין דעתו לחזור .

ב במקום שנהגין לישא הרבה נשים יכול אדם לישא נשים רבות כאחת ביום אחד ומברך ברכת התנים לכולם כאחת אבל לשמחם צריך לשמוח עם כל אחת שמחה הראויה לה עם בתולה שבעה ימים ועם בעולה ג' ימים כמו שיתבאר לקמן סימן ס"ג בע"ה ואין מערבין שמחה בשמחה כדילפינן מושמרת בחגך כמבואר בלבוש החור סי' תק"מ סעיף א' וכן אמר לבן ליעקב אבינו ע"ה מלא שביע זאת ונתנה לך גם את זאת וכן אין לעשות חופות שתי אחיות ביחד ו"א טעמא משום עין הרע ו"א אפילו שתי נכריות יש לזוהר לעשותן ביחד משוב איבה דשמא יכבדו אחת יותר מחברתה ויהיה קנאה ושנאה אבל אין נזהרין מזה ואדרבה יש מנוונים לעשות חופות עניות עם חופות עשירות משום מצוה ואין כאן קנאה .

יא בני החופה שנתחלקו לדברות אפי' אם אכלו בכתיס שאינם פתוחים למקום שהחתן אוכל כולם מברכין ברכת התנים והא כולם מסעודת חתן אכלי לא מבעיא אם השמש מצרפן אלא אפילו אין השמש מצרפן כיון שהתחילו לאכול אותם שבשאר בתים כשהתחילו אותם של בני הרופה כולם חשויים כאחד לברך ברכת חתנים כיון שאוכלין מסעודה שתקנו להופה .

ג ואם יש שני חתנים ביחד מברכין ברכת התנים אחת לשניהם ואפילו לא היו החתנים ביחד אלא שהיה דעתו על שניהם כמו שנתבאר בלבוש ע"ז סימן רס"ה לענין מילה ויש אומרים שאין לברך לשני חתנים ביחד ג"כ משום עין הרע וכן נהגין לעשות לכל אחד חופה בפני עצמו ולברך לכל אחד בחופה שלו אבל לאחר הסעודה כשהם ביחד אפילו הרבה חתנים ואכלו בסעודה אחת מברכין ברכת חתנים אחת לכולם דלא שייך שם עין הרע כיון דבלאו הכי הרבה בני אדם ישנם שם ואוכלין בסעודה אחת וכולם יוצאין בברכה אחת אין שם עין הרע לחתנים יותר נראה לי .

יב השמשים האיכלים אחר סעודת נישואין יש אומרים שאין מברכין שבעה ברכות כיון שכבר דברו בני החופה עם החתן ו"א שאעפ"כ מברכין וכן עיקר .

ד אין מברכין ברכת חתנים בי' כדילפינן מבעו וצריכין שיהיו עשרה גדולים ובני חורין והתנים מן המניין בין כשאומרים אותה בשעת נישואין בין כשאומרים בשעת הסעודה אחר ברכת המזון אבל כשאין אומרים אחר ברכת המזון כל הז' ברכות אלא ברכת אשר ברא בלבד כמו שית' אינו צריך עשרה דבועו לא לקח עשרה אלא בכניסה לבדה אבל שלשה מהא בעינן כמזומן .

יג המועד בבית חתנים משיהיה להתעסק בצרכי סעודת נישואין ולהכינה עד שלשים יום אחר הנישואין מברך נכרד שהשמחה במעונו שאכלנו משלו כו' ואם הם עשרה מברך נכרד אלהינו שהשמחה במעונו שאכלנו משלו כו' ורם עונים כרוך אלהינו שהשמחה במעונו שאכלנו משלו כו' וכן כל סעודה שעושים אותם אחר הנישואין מחמת הנישואין עד שנים עשר חרש מברכין שהשמחה במעונו כו' כן הוא מדינא דגמרא אבל האידנא עריבה כל שמחה ואין אומרים שהשמחה במעונו אלא בשבעת ימי המשתה ומכל מקום אף לאלמון שנשא אלמנה אומרים שרשמחה במעונו כל שלשה ימים שהוא שמח עמה לפי תקנת חכמים דשקרו על תקנת בנות ישראל שהוא שמח עמה שלשה ימים ג"ל כשאומרים שהשמחה במעונו שאכלנו כו' יאמר שאכלנו בלא ו"ו ולא יאמר ושאכלנו ב"ו"ו שאין לו ענין אבל בלא ו"ו ה"פ נברך את מי שהשמחה במעונו והוא השי"ע על שאכלנו משלו כו' ג"ל .

סב דין בעילת מצוה וברכתה וכו' ב' סעיפים

ה מברכין שהשמחה במעונו ושבע ברכת חתנים בבית חתנים אחר ברכת המזון ביום ראשון בכל סעודה וסעודה שאוכלין שם ואין מברכין ברכה זו לא עבדים ולא קטנים דאנשים כתיב בני חורין וגדולים משמע .

א מותר לבעול בתולה לכתלה בשבת ע"ל בלבוש החור סימן ר"פ ועיקר טעמא מבואר בגמרא ריש כתובות ואין מן הצורך להאריך ע"ש . ודין הבעול בתולה כבר כתבתי בלבוש עטרת זהב סימן קצ"ג ע"ש .

ו עד כמה מברכין ברכה זו אם היה אלמון שנשא אלמנה מברכין אותם ביום ראשון בלבד ולא יותר אפילו באו פנים חדשות שאין שמחתן מרובה כל כך אבל בחור נושא אלמנה או אלמין נושא בתולה וכל שכן בחור נושא בתולה דהוי שמהתו מרובה מברכין אותה כל שבעת ימי המשתה אם באו פנים חדשות ואם לא באו פנים חדשות אין מברכין ז' ברכות גם כן אלא ביום ראשון ואחר כך כל שבעה מברכין שהשמחה במעונו וברכה אחת מן השבעה כמו שיתבאר ואלו שבעה ימים מתחילין מיד אחר שבע' ברכות שבירך בראשונה בכבית החתן .

ב י"א שאחר שמצא בתולים חיוב לברך להשי"ע עליה וזו נוסחה בא"י אמ"ה אשר צנ אנו כגן עין שושנת העמק' כל ימשול עיד זר במעיין חתום על כן אילת אהבים שמחה בטרהרה וחק לא הפרה ברוך הכוחר בזרעו של אברהם ויש אומרים שאין מברכין אותה בלא כוס .

ז וברכה אחת שאמרנו שמימיפין בבית חתנים כל שבעת ימי המשתה עם שהשמחה במעונו היא ברכה אחרונה מן השבעה ברכות שהיא אשר ברא ויש אומרים דאף אשר ברא אין מסיפין כל שבעה אלא כשמזמין אחר' לסעוד עם החתן אבל אם אוכל עם בני ביתו בלבד אינו מברך אפילו אשר ברא וכן אנו נהגין כמה דברים אומרים כשהיו האוכלים הם שהיו עם ברכת הנישואין ושמועו ז' הברכות אבל אם היו האוכלים אחרים שלא שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין הם הנקראים פנים חדשות ומברכין בשבילם אחר ברכת המזון כל השבע ברכו' כדרך שמברכין בשעת הנישואין וזהו שיהיו עשרה והחתן מן המניין . ויש אומרים אפילו שהיו בשעת החופה ושמועו הברכות אם לא אכלו שם כבר עד תה סקרו פנים חדשות ומברכין בשבילם שבעה ברכות אחר ברכת המזון ויש אומרי' עוד שאם היו שם פנים חדשות אף על פי שאין אוכלים שם מברכין בשבילם שבעה ברכות לילה ויום .

כג זמן נישואי בתולה וברכתה ואלמנה ואם אינו רוצה לעשות סעודה וכו' סעיפים .

ח יש אומרים שאינם נקראים פנים חדשות אלא אם כן הם בני אדם שמברכין בשבילם דודאי משמח עמהם ויש אומרים רשכת ו"ה ראשו ושני הוון בפנים חדשות משום דאמרינן במדרש מזמר שיר ליום השבת אפי' הקדוש ברוך הוא פנים חדשות באו לכאן ודוקא בסעודת הלילה אפילו אבל לא בסעודה שלישית כיון שאין צריכין פת שהרי יוצאין ב"מני תרגימא ואנו במדינות אלו נהגין לברך כל השבעה ב"מני אפילו בסעודה שלישית ואיפשר משום שרגילין לבא להסעודה פנים חדשות ויש אומרים הטעם משום שרגילין לדאוש והררשה היו כפנים חדשות .

א מצוינו ביעקב אבינו שאמר לו לבן מלא שבוע זאת וכתוב בשמשון שבעת ימי המשתה . לפיכך הנושא את הבתולה הצריכוהו תול' לשמחה עמה שבעת ימי' כיו שישמחה ואותו הו"מים יהיו לו פי' שלו שלא יעשה מלאכה ולא ישא ויתן בשוק ולא יצא יחידי לשוק מפני שהחתן דומה למלך מה מלך אינו עושה מלאכה ואינו נושא ונותן בשוק ואינו יוצא יחידי לשוק כן הוא החתן אלא אוכל ושותה ושמח עמה בין אם הוא בחור בין אם הוא אלמון נושא בתולה .

ט יש אומרים שאין נישואין נשים לא בע"ש ולא כאחד שכבת גזירה שמא יבא לידי חלול שבת בתקון הסעודה ויש מתירין וכן פשט המנהג לישא נשים בע"ש והוא שיטריח בסעודת הנישואין שלשה ימים קודם הנישואין . ומקום שבת דין יושבין בכל יום נושאין נשים בתולות בכל יום ומקום שאין בית דין יושבין אלא בשני ובחמישי בלבד אין נושאין בתולות אלא ביום רביעי וטעמא שיבעול גללה ואם יהיה לו מענות בתולים ישכים לבית דין לקבול עליה ביום החמישי אבל לא תקנו שתנישוא ביום א' ולבעול בליל ב' ישכים לבית דין ביום ב' דשקדו בחכמים שיהא מורח בסעודה שלשה ימים ומנהג החכמים שהנישוא את הבעולה בראשונה בחמישי שהרי צריך לשמוח עמה שלשה ימים ואם ישא בעצו השבוע יצטרך לבטל מלאכתו ומשאו ומתגו שלשה ימים מלאים אבל כשנשא בחמישי שמח עמה שלשה ימים חמישי בשבת וע"ש ושבת והרי ירויה הציה ערב שבת ושבת דבלאו הכי לא יומי דמלאכה נניחו ומיד ביום ראשון יצא למלאכתו . נהגו שלא לישא נשים אלא בתחלת החדש בעוד שהלכנה במלואה וע"ל בלבוש עטרת זהב סימן קע"ב סעיף ב' .

ב והנשוא בעולה אין שמחתו כל כך הצריכוהו לשמוח עמה שלשה ימים בין היא בחור בין הוא אלמון ויש אומרים דאפילו בחור נושא בעולה שמחתו מרובה וצריך לשמוח עמה שבעה ימים וכל מה שתקנו לא תקנו אלא לכבודה לפיכך יכולה האשה למחול על שמחתה דמחלת על כבודה .

יז יש אומרים שאין נישואין נשים לא בע"ש ולא כאחד שכבת גזירה שמא יבא לידי חלול שבת בתקון הסעודה ויש מתירין וכן פשט המנהג לישא נשים בע"ש והוא שיטריח בסעודת הנישואין שלשה ימים קודם הנישואין . ומקום שבת דין יושבין בכל יום נושאין נשים בתולות בכל יום ומקום שאין בית דין יושבין אלא בשני ובחמישי בלבד אין נושאין בתולות אלא ביום רביעי וטעמא שיבעול גללה ואם יהיה לו מענות בתולים ישכים לבית דין לקבול עליה ביום החמישי אבל לא תקנו שתנישוא ביום א' ולבעול בליל ב' ישכים לבית דין ביום ב' דשקדו בחכמים שיהא מורח בסעודה שלשה ימים ומנהג החכמים שהנישוא את הבעולה בראשונה בחמישי שהרי צריך לשמוח עמה שלשה ימים ואם ישא בעצו השבוע יצטרך לבטל מלאכתו ומשאו ומתגו שלשה ימים מלאים אבל כשנשא בחמישי שמח עמה שלשה ימים חמישי בשבת וע"ש ושבת והרי ירויה הציה ערב שבת ושבת דבלאו הכי לא יומי דמלאכה נניחו ומיד ביום ראשון יצא למלאכתו . נהגו שלא לישא נשים אלא בתחלת החדש בעוד שהלכנה במלואה וע"ל בלבוש עטרת זהב סימן קע"ב סעיף ב' .

ד אם החתן אינו רוצה לעשות סעודה וקרובי הכלה רוצים שיעשה סעודה כופין אותו שיעשה סעודה לפי כבודו ולפי כבודה ואינו כבוד כהם הוא יותר צריך לעשות לפי אותו הכבוד שאפי' כבוד בני משפחתה יותר מכבוד בני משפחתו צריך לעשות לפי כבודה ודיקומא לן היא עולה עמו ואינה יורדת דתיב בעולת בעל דה"ל למכתב והיא בעולה או בעולת איש מאי בעולת בעל ואמרו רז"ל שפי' לומר שעולה היא עם הבעל ואינה יורדת עמו מכבודו לכבודו אם הוא פחות ממנה .

ה אין בונסין בתולה לחופה בשבת לפי שעל ידי החופה זוכה במציאתה ובמעשה ידיה וה"ל כקונה קניין בשבת ואנו ק"ל שאין קניין קניין בשבת וע"ל בלבוש החור סי' של"ט סעיף ד' ואלמנה אין חיבת חופה קונה בה כמו בבתולה אלא על ידי ייחוד של ביאה זוכה במציאתה ובמעשה ידיה לפיכך צריך להתייחד עמה קודם שבת כדי שלא ירא כקונה קניין בשבת , מכל מקום אין לכנס בתולה ביום שיש לבעול ביום ששבת לפי שאין בתי דינים קבועין בשבת ומה שנהגו האר"נא לכנס ביום ו' משו' דאף בכל ימי שבוע אין לנו בתי דינים קבועין ומי שיש לו עסק מקבץ שלשה ומסדר מענותיו לפניהם זה יכול לעשות אפילו בשבת .

ז אין נושאין נשים בחול המועד לא בתולות ולא אלמנות ולא מייבמין אבל מחזיר גרושתו מן הנישואין אבל לא מן האירוסין ופעמא משום דאין מערבין שמחה בשמחה וע"ל בלבוש החור סי' תקמ"ו ומותר לישא ערב המועד דין מי שהבין צרכי סעודה ואירעו אבל ע"ל בלבוש ע"ו סימן שמ"ב .

סדר מצוה לשימח חתן וכלה ודין מת וכלה ובו די' סעיפים

א אמרו חז"ל מצוה גדולה לשמח חתן וכלה ולרקוד בפניה ולומר שהיא נאה וחסודה ואפילו אינה נאה כדי לחככה על בעלה שכן מצונו במלאכים ששאלו לאברהם איה שרה וגומר כדי לחככה על בעלה והוא יומיה לגביהו היה כמו יום נישואין והואל ונתבשרו בכנים וזורה שרה לחיות לה ארח כנשים , לפיכך מצוה גם כן לחכב הכלה על בעלה ביום נישואיה ואמרו על רבי יהודה בר אילעי שהיה נוטל בר של הרס ומרקד לפני הכלה ואמר כלה נאה וחסודה וכל הנהגה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בה' קולות כלומר לא יוכה לאלו דה' קולות בנחמות ירושלים דתיב בה קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הורו את ה' וגו' ומכילין אפי' תלמוד תורה להכנסת כלה לחופה .

ב ואף על גב שמצוה לרקוד בפניה אסור להסתכל בה ואף על גב שעל ידי ההסתכלות בה יכול לשבחה ביותר ולחככה על בעלה יותר אפי' הבי אסור כדי שלא יבא לידי הרור כמו שאסור בשאר ימים מכל מקום מותר להסתכל בתכשיטין שעליה ובכפריעת ראש שזה אינו כבוד כל כך לירי הרור לפיכך משום כדי לשבחה ולחככה מותר אף על גב דבשאר נשים אסורים גם בזה .

ג כבר כתבנו בלבוש החור סימן תק"ם שככל שמחה צריכין לעשות שום דבר זכר לאבילת ירושלים בדתיב אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי וגומר ואמרו ז"ל זה אפר מקלה שבראש חתנים שנוהגין בשעת ברכת החופה שהיא עיקר השמחה לתת אפר בראש חתנים ומניחין האפר במקום תפילין דתיב לשום לאבילי צ"ו לתת להם פאר תחת אפר ופאר היינו תפילין אלאם במקום תפילין מנח לה , יש מקומות שנהגו לשכר הכוס אחר שברכו השבעה ברכות תחת החופה ואנו נוהגין במדינות אלו שהחתן משכר הכלי שברכו עליו ברכת אירוסין וכל מקום ומקום עושה זכר לאבילת לפי מנהגו גזרא נהרא ופשטיה דין זרקות אובילין לפני החתן והכלה עיין בלבוש התכלת סימן קצ"א .

ד מת וכלה , שפגעו זה כזה מעכירין את המת מלפני הכלה ליתן לח את החרך וכבוד חיים עריף .

הלכות כתובות

מה כמה דיני כתובה וכו' י"ג סעיפים .

א אח"ל אסור לאדם לשהות עם אשתו בלא כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והציינו דוקא שיכתוב לה שטר כתובה בכתב וישעבד לה נכסיו כדי שיהיו כל נכסיו משועבדין לה בשטר בעד כתובה ואז אף אם לפעמים יכעס עליה ער שיעלה ברעתו לגרשה מתוך כעסו יהיה קשה בעיניו למכור נכסיו ויתן כתובה ובין כך ובין כך יתפיים ולא יגרשנה אבל אם ירצה לייחד לה בתיבתה בשערת אי בשאר מטלטלין אין שומעין לו שכיון שתהא בתיבתה מיכנת לפניו ליתן לה המעות או המטלטלין הריה נ"ב קלה בעיניו להוציאה מתוך הכעס אם יכעס עליה ועוד שמת ואבדו או יזלו לפיכך צריך שיכתוב לה שטר על עצמו

כדימי כתובה יהיו כל נכסיו משועבדין לה והבעל חיא כלוה נתיב וצריך הוא לתת שכר הסופר והחמירו עוד שאפי' בו ביום שהנסי' לחופה אסרו לו להתייחד עם הכלה קודם שיכתוב לה כתובה ויש מקילין ומתירין להתייחד עמה בו ביום או ב' או ג' ימים בלא כתובה ובכבוד שלא יבעול בלא כתובה , וי"א דה"ה דאם יעד עליו עדים ויקנו מידו שהוא חייב לה מנה או מאתים וישעבד לה נכסיו על זה פני בלא כתובה דקניין לכתובה עומד ויש חולקין ואומרים שאין לסמוך אערים לכתולה רק בשעת הרהר ומיד שיהא לו פנאי לכתוב צריך לכתוב וכן ראוי להורות ואם רוצה להעמיד לה ערב קבלן בעד הכתיבה והנה עמה שהוא ירא פטור ממכר והיא ל"א תבע אלא הערב זה ג"כ אסור דבכה"ג ג"כ היא קלה בעיניו להוציאה כיון שאין לה שיעבוד עליו אלא צריך שיהא שיעבודה גם עליו ואין לעדים לחתום הכתובה אלא לאחר שקבל החתן קניין לפניהם שהרי שקר הם חותמין ויש מקילין בזה אפני שסומא מקנה לה וכן לפעמים יש ערים שחותמין על הכתובות שקראו תחת החופה אע"פ שהם לא שמעו הקריאה אע"פ דלאו שפי' עבדי אין לשנות מנהגן שלא להוציא לעז על הכתובות הראשונות אם ויכול לשעבד עצמו לכתובת בדבר שלא בא לעולם ע"ל בלבוש ע"ש כ"ו ס' .

ב אם אינו יכול לכתוב לה כתובה כגון ששכח לכתוב' יכול ליתן לה מטלטלין כנגד כתובה ויקבל עליו אחרות אם יאבדו או יזלו ואז מותר לו לבעול עד שיהא לו פנאי לכתוב וכשיהיה לו פנאי יכתוב לה מיד .

ג ואם כתב לה כתובה ונאבדה או שמחלה לו וכתבה לו התקבלתי כתובתי צריך לכתוב לה אחרת בעיקר הכתובה שאסור לו לשהות עם אשתו אפ"ל שעה אחת בלא עיקר כתובה שחוקן לה חכמים מטעם שלא תרא קלה בעיניו להוציאה אבל התיספות במחלה אין צריך לחזור ולכתוב לה אם לא ברצונו שהרי מחלה , עיר שכבשה בירקום או שגלו מן העיר ואבדו הנשים הכתובות שלהן צריכין לחדש הכתובות לנשותיהם אע"פ שיש לומר שמא ימצאו אר"כ כתובתיהן לא יוחזרו להן מ"מ מאחר שכתובות בחזקת אבודות צריכין לכתוב כתובות אחרות ואם אין ידוע סך שכתובין שם בכתובות אם נשאר קצתן אוליגן בתרייהו ואם לאו דנין ע"פי זקני העיר ולפי המנהג העש' לפי עשורו והעניו לפי עניו וכשנאבדה הכתובה וכל לכתוב לה אחרת צריך לכתוב לה כך גדולה כמו שהיתה הראשונה .

ד אשה שנאבדה כתובה שצריך לכתוב לה אחרת אי ידעי סהרי זימנא קמא כתבי ההיא זימנא ואי לא ידעי כתבי מהשתא אבל במחלת כתובה הראשונה ורוצה לכתוב לה אחרת אין כותבין לה אלא ממון של עבשיו שלא תטרופ מזימנא קמא שכבר מחלה עליו ותטרופ שלא כדון שאין השעבוד מתחיל אלא מהשתא .

ה אם מכרה כתובה לבעלה צריך לכתוב לה כתובה אחרת כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אבל אם מכרה בתוכה לאחר אין צריך לכתוב לה כתובה אחרת שמפני זה לא תהא קלה בעיניו להוציאה שאם יוציא' צריך לפרוע הכתובה ללוקח כמו שהיה נוהג לה .

ו וכמה שיעור כתובה אמרו חכמים ז"ל דלכתולה דחבת נישואיה מרובה יתעב מאתים וזו ולאמנה שאין חבתה כ"כ יתביב מנה כי שיערו ז"ל דבהכי לא תרא קלה בעיניו להוציאה וכתובה זו היא דרבנן שאמרו שיכתוב לה כתובה מן הטעם שאמרו וליפ"כ אמרו קצת דעל זו וזו כסף מדינה קאמר כמו כל שעוריה דרבנן נמצאת אומר כתובת בתולה חכ שלשים ושבעה דה"הם והצי כסף צרוף וכתובת אלמנה מחציתם שרם י"ח דה"כ ושלשה רביעי' כסף צרוף וע"ל בלבוש ע"ו סימן רצ"ד וסי' ש"ה ערך המטבע שנקראת דרה"ם וכל זה לדעת קצת פוסקים דס"ל שכתובת בתולה אינה רק זווי דרבנן שמאיתם של בתולה עוליגן ששר סרעים ורביעי' סלע ויש מי שמשער כתובת בתולה עשרה זהובים ואלמנה המשה זהובים אבל לדעת קצת פוסקים מאתים של בתולה וזמנה של אלמנה ששערי בזווי דאורייתא והוא שמנה פעמים יותר ונהני לכתוב דהוי ליכי מדאורייתא וכן אנו נוהגין ולא משום דס"ל דכתובות אשה היא דאורייתא שלא מצונו בתורה שצריכין לכתוב לאשה כתובה אלא ק"ל שאין כתיבת אשה אלא מדרבנן ומשום דק"ל דטעמא דתקנו רבנן כתובה לאשה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה נר' לנו דמאתים וזמנה זווי מדינת דבר מועט הוא שעריין תהא קלה בעיניו להוציאה לכך מפרשינן הא דתקנו רבנן מאתים לכתולה ולאמנה מנה כוואי לא אמרין אלא כמטבע כסף היתיר ככרה הכתיבה בתורה והוא כסף צרוף וז"ל שמצונו בתורה בקום בתולה חמישים שקלים וכתובת כהו כמזרח הבתולות אסמכו רבנן אחאי קרא לתת כתובה לכתולה חמישים שקלים כסף צרוף שהם מאתים דינרים ומה שנהגו לכתוב דהוי ליכי מדאורייתא לא דמדאורייתא חייבין לכתובה אלא כדי שלא יטעה אדם לומר כיון שהיא דרבנן לא תגבה אלא סלעים דרבנן לכך מפרשינן דה"ל סלעים דאורייתא .

לבוש הלכות כתובות הבוץ וארנמן כו

ואורייתא אבל רבנן תקנהו וחבי פירושו ויהבנא ליכי מהר בתוליהי כסף וזו מאתן דחוי ליכי מתקין דרבנן שתקנו לתת מטבע דאורייתא כו' וי"א שכיתבין דחוי ליכי סתם ומנהג לכתוב לכתולה דחוי ליכי מדאורייתא אבל לא לאלמנה משום דידוע לכל דכתובת אלמנה היא חציה של בתולה ולא אתי למטעי וכל זה במקום שאין מנהג אבל במקום שיש מנהג הולכין בנביית הכתובה אחר המנהג וכמו שיתבאר לקמן בע"ה

אם ירצה החתן להוסיף על שיעור כתובה שנתבנו יכול להוסיף ולא אמרינן הואיל ועבדי רבנן קצתה לכתובה הרי הוא מכישיש פי שאין לו שלא אמרו רבנן קצבה זו אלא שלא לפחות כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציא אבל אם בא להוסיף מוסיף ותוספות זה שמוסיף יש דברים שדינו בהם בעיקר הכתובה ויש דברים שחלוקים הם מעיקר הכתובה כמו שיתבאר לקמן בע"ה וכשמוסיף אין צריך לפרש עיקר הכתובה בפני עצמה והתוספות בפני עצמה אלא בולל הכל ביחד אם ירצה ויש חלוקים וס"ל שצריך לכתוב הכתובה של מנהג המדינה בפני עצמה והתוספות בפני עצמה וכן נהגין דככה"ג אין כאן משום כדי שלא לבייש את מי שאין לו דלכא כיסופא כהבי כיון שעיקר הכתובה היא שוה לשאר כתובות וכי אלו בעי למיתב לה מדיניה מי לא מצוי יהיב לה דכי איכא למיחש לכיסופא כשכוללין עיקר הכתובה יחד עם התוספות וכותבין לזו מוהר אחר ולזו מוהר אחר יותר או פחות אז איכא כיסופא אבל ככה"ג לא כתובה שכתוב בה ורן נדוניא דהנעלת ליה כך וכן יגדלים כו' והוסיף לה מן דיליה כך וכך אין עיקר כתובה בכלל שלא הוסיף לה זה אלא כנגד מה שהכניסה לו וצריך לשלם לה עיקר כתובה בפני עצמה עד שיהא כתוב בה ויהכניא ליכי מוהר בתוליהי כסף וזו אלף כו' דבלשון זה כולל עיקר הכתובה עם התוספות

יש מי שאומר שמה שנתן לה בשעת נישואין אין צריך קניין דהן הן ג"כ בכלל הדברים הנקנין באמירה משום חבת נישואין ויש חולקין

כל הפוחת משיעור כתובת בתולה מאתים ואלמנה מנה הרי זה בעילתו ונות שעובר על דברי חכמים שתקנו זה כדי שלא תהא קלה כולו לא מכעיא אם כתב לה הכל והיא כתבה לו אחר כך התקבלתי ממך הכתובה או מקצת דאז מדינה אין לה עליו אלא מה שנשאר חייב לה ופטור מהשאר לדעת קצת פוסקים דפשיטא שבעילתו בעילת ונות שהיא אין לה אצלו שאר כתובה אלא אפילו התנה בשעת הקדושים שלא יהא לה כתובה פטורה או שפיתח לה משיעורה אע"פ דכזה תנאי בטל ויש לה עליו כתובה משלם מתנאי בית דין שעשאו חיזוק לרבריהם וכטלו דתנאי אפ"ה בעילתו בעילת ונות כיון שהיא סבורה שאין לה ולא סמכה דעתה

אם יש משפח' שנהגין לכתוב בכתובתן יותר משיעור' חכמים אין למחות בידם ולא עוד אלא אפילו אחד מבני המשפחה יהיה שנשא אשתו ולא כתב לה כתובה לאשתו מגבין לה בתנאי בית דין כפי שרגילין בני משפחתו לכתוב לפיכך אשה שאברה כתובתה ורקדקי בכתובות קרובותיה כפי מה שנהגו לכתוב בני המשפחה בותבין לה ואפילו כתב לה דחוי ליכי אפילו הכי נביא מנהג בני משפחה דהכי קאמר לה דחוי ליכי לפי מנהג בני משפחתה ואם כתובות נשי משפחתו יתירות מכתובות נשי משפחתה בותב לה לפי מנהג בני משפחתו דבעולת בעל קרייה רחמנא מילמד שעולה עמו ואינה יורדת

הנושא אשה סתם כותב לה לפי המנהג וכן היא שפסקה להנשים נותנין כפי מנהג המדינה והוא לך קצת מנהג מדינה זו ממה שהאשה מכנסת לבעלה הן מעות הן בגדים והוא מקבלן עליה והן באחריותו נקרא נדוניא ככל מקום ואינה נגבית אלא עם הכתובה אבל לשאר דברים אין דינו בכתובה כמו שנתבאר לקמן ויש מקומות שהחתן מוסיף לה בנדונייתא וכותב לה יותר ממה שקבל והולכין בזה אחר המנהג ומן הסתם אחריות הנדוניא עליו כנסת צאן ברזל ואם ירצה להגין לה הנדוניא וברשותה ושלא לקבל עליו אחריות עליו הישות בידו ועל ריש סימן צ"ג וק' עוד מדינן אלו נהגין כשהאב קיים משיא את בתו כותבין בכתובה ורן נדוניא דהנעלת ליה מבי אביה ובשאיין האב קיים בותבין דהנעלת ליה מבי נשא מיד אם שינה לית לן בה דשני הלשונות עניין אחד הם ואין חילוק ביניהם בכתובת גרושה כותבין מתרכתא כרי שיער שיהא גרושה ואסורה לכתובתה ובשבתה לגבות כותבתה מגבין לה מת שכתובתה לפי מנהג המדינה ואם היא אמרת שהחתן יתן מן המנהג המדינה צדיכה להביא דאינה לדבריה או כותבין מקיימת אבל אם יש בידה שטר כתובתה ואינו מקיים או אחד מן העדים החתומים עליה הוא פסול אע"פ שמראה גם התנאים שהיו ביניהם שקבל עליו בקנס גדול לכתוב לה כך וכך אינה גובה אלא לפי המנהג דאף על גב שכתוב כך בתנאים ששיעור עצמו לכתוב לה ששא לא כתב לה והכתובה אינה ראייה

להוציא מן הורשין שהרי אין הכתובה מקיימת ואין בה אלא עד אחד כשר וכמה קתנה המותר שאין מוציאין על פי עד אחד ועל סימן ק' ובכל אלו הדברים וכו' וצא בהו מנהג המדינה הוא עיקר ויול פיו אנו דנין והוא שיהיה אותו המנהג פשוט בכל המדינה מיהו אם רוצה להתנות ולפחות לאשתו מן המנהג הרשות בידו ובלבד שלא יפחות ממה שתקנו רבנן ורוקא שהתנה כן בשעה שעשה השידוכים אבל אם עשו שידוכין סתם ושיעברו עצמן בקנסות צריך לכתוב לפי המנהג ולא יוכל לשנות ויש נהגין לכתוב כל הכתובות בשוה אפילו לא הכניסה לו כלום כדי שלא לבייש אותה ואם ירצה להוסיף לה נוסף לה בשטר בפני עצמו ואם ירצה לפחות לת בותבת היא לו בשטר אח"כ כו"כ קבלתי על כתובתי ובלבד שישאיר לה מאתים לכתולה ומנה לאלמנה וכן אנו נוהגין במדינת אלו

יש נשא אשה ממקום אחר על דעת שתדור עמו במקומו הולכים אחר מנהג מקומו דהא על דעת כן נשאה

יש מקומות שרגילין לחתום בכתובה הרבה ערים אפי' פסולים לכבוד ושני עדים כשרים החתומים בראש ועל פיהם מקיימין הכתובה אבל מקומות שאין רגילין לחתום בכתובה אלא כשרים הראויים להעיד לא יחתום מי שאינו יודע לקרות דהיאך יעיד יחתום והוא לא קרא מה שכתוב בה ולכן עם הא"י שבא לגרש ואמר שלא הכין מה שהיה כתוב בתנאים או בכתובה אינו נאמן דמסתמא העדים לא חתמו אא"כ קראו בפניו תחלה על פה בלשון שהכין ואחר כך חתמו

סו דין נוסח הכתובות בתולות ואלמנות וכתובה דאירכסא וכו' א סעיפים

נוסח כתובת בתולה בשני בשבת ביום שלשים לחדש ניסלו שהוא ראש חרש שבת שנת חמשת אלפים ושלוש מאות וחמשים ותשע לבריאת עולם למניין שאנו מניין כאן עיר פוזנן איך רבי פלוני בר פלוני אמר לה להרא בתולתא פלונית בת פלוני הוי לי לאנתו כרת משה וישראל ואנא אפלת ואוקיר ואני ואפרנס יתיכי בהלכת גוברין יהודאין דפלחין ומקדין וזנין ומפרנסין נגשיהון בקושטא ויהבינא ליכי מהר בתוליהי כסף וזו מאתן דחוי ליכי מדאורייתא ומוזניכי ובמתיכי זספוקיכי ומעל לותיכי כאורח כל ארעא וצביאת מרת פלונית בתולתא דא בת פלוני והות ליה לאנתו דן ניריניא דהנעלת ליה לפני אביה בין בכסף בין בזיב בין בחבשיטין במאני דהבששא כשימשי דירה ובשימשי דערסא הכל קבל עליו רבי פלוני חתן דנן בר פלוני כמאה זקוקים כסף צרוף וצבי רבי פלוני חתן דנן בר פלוני והוסיף לה מן דיליה עוד מאה זקוקים כסף צרוף אחרים כנגדן סך הכל מאתים זקוקים כסף צרוף וכך אמר רבי פלוני חתן דנן בר פלוני אחריות שטר כתובתא דא נדוניא דן ותוספתא דא קבלתי עלי ועל ירתי בתרא להתפרע מן כל שטר ארננסין וקנינן דאית לי תחות כל שמיא דקניא ודעתיד אנא למקניי נכסין דאית להון אחריות ודלית להון אחריות כולהן יהון אחראין וערבאין לפירוע מנהון שטר כתובתא דא נדוניא דן ותוספתא דא מנא ואפילו מן גלימא דעל כתפאי בחיי ובמותי מן יומא דנן ולעלם ואחריות שטר כתובתא דא נדוניא דן ותוספתא דא קבל עליו רבי פלוני חתן דנן בר פלוני כחומר כל שטרי כתובות דנהגין בכנות ישראל העשוין כתקון חכמים דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי דקניא מן רבי פלוני חתן דנן בר פלוני למרת פלונית בתולתא דא בר פלוני ככל מה דכתיב ומפורש לעיל במנא דכשר למקניא ביה

והכל שריר וקיים

מעמי פרטי ענייניה ולשוניה ופירושה משפטי הימים בשבוע ודעי ספרם בכמה בחרש ושמות החדשים נתבארו הכל בהלכת גיטין ס' קכ"ו יש לכתוב לחדש ולא לירח דלא לפתח פה לשטן דגבי ירח כתיב גירושין דכתיב גרש ירחים ועוד גבי נישואין כתיב ל' חדש דכתיב כי יקח איש אשה חדשה למנין בחד יוד איד ר' פב"ב כאן אין כותבין החתן עד אחר וצביאת כו' כיון דעדיין לא חזבר שנתרצית לו האשה להיות לו לאשה וגם אין כותבין פלוני בר פלוני דנן או פלונית דא כיון דלא דחזברו כבר דין ודא לא שייך אלא כשהזכירו כבר תחלה

להרא בתולתא אם היא אלמנה כותבין ארמלתא לומר שכתובתה מנה ואם היא גרושה כותבין מתרכתא ואם היא חלוצה כותבין חלוצתא כדי לפרסמי ולגלווי שהי' אסורה לכהן ואם היא אנוסה או ספורת יש כותבין פתם אמר לה להרא פלונית ואין כותבין בעולה כי ננאי הוא לה להזכיר זה ויש אומרים שצריכין לכתוב בעולה וכן עיקר כדי לפרסם שנבעלה ושמה אסורה לכהן דנבעלת לפסול לה דעבשויה הרוב פסולי אצלה שהרי יש גוים הרבה הפוסלים אותה לכהנת ואם היא שתוקית או אסופית דלא ידעי' למיתבטב שם אביה כותבין בת פלוני כו' לדודיע כו' שהיא פגומה ואמר' לברתי ואין כותבין בת אברהם אבינו דלא ליתי למטעי לאמר דחודת היא

היא היא עדיפה משתוקת ואסופית להכשיר ורעה אפילו לכהונה כמו שנתבאר לעיל סימן ו' .

ג פלונית בת פלוני כאן אין כותבין מרת כיון שעריין לא הוזכר שנתרצית להיות לו לאשה כי מרת הוא לשון שררה ומעלה ואין לאשה מעלה וכבוד כל זמן שלא נישאת ויוצאת מרשות אביה אף על נכ דכשנשאת גם היא ברשות הבעל מכל מקום עולה עמו שהיא עקרת הבית אשת חבר כחבר .

ד ואנא אפלה ואוקיר בו' אף ע"ג שישנה יותר תנאי בתובה כגון אם לקת' חייב ברפואתה ואם נשכית חייב לפדותה תקנו חכמים דברים ההוויים תמיד והשאר אף ע"ג דלא נכתבו כאלו נכתבו דמו מכת תנאי כ"ד א"נ אפשר דכלולים הם בכלל אפרנס דהכל נקרא פרנסה .

ה מרת כתוליכי בו' ואם אינה בתולה כותבין ארמלותיכי או מתרכתיכי או חלוצתיכי .

ו וכן כסף זויים מאתן אם אינה בתולה כותבין כסף זויי מאת דחזו ליכי מדרבנן וגם יש שאין כותבין לשאינה בתולה מהר אלא כותבין ויהיבנא ליכי בכתיבתך כסף ארמלותיכי או מתרכתיכי או חלוצתיכי זויי מאת דחזו ליכי מדרבנן דלא מצינו מהר אלא בכתולה דכתיב כמהר הנתולו' ומאניכי היינו שאר וכסותיכי וספוקיבי היינו כסות ושאר צרכיה , ומיעל לתיכי היינו עונה .

ז וצביאת מרת פלונית בתולתא דא בו' כאן כותבין בתולתא אחר פלונית ואין כותבין וצביאת בתולתא דא מר' פלונית שכיון שכותבין מרת פלונית מדקדקין להודיע שנעשית מרת שהוא לשון של נישואה כלומר עקרת הבית כעוד שהיא בתולה ומשום שכותבין כן בתולה כותבין ג' כבשאינה בתולה כגון באלמנה כותבין מרת פלונית ארמלתא דא ואין כותבין וצביאת ארמלתא דא מרת פלונית בו' כרי שלא לשנות הכתובות , והות ליה לאנתו בו' והות כותבין בלא יור אחר הוי' מפני דהות כיוור הוא תרגום של הייתי והות בלא יור תרגום שלוהיתה אשר לא היתה לאיש תרגום דלא הות לכבר .

ח דהנעלת ליה מבי אבהו כן כותבין כשהאב קיים ואם אינו קיים כותבין מבי נשא אע"ג שאין הפרש ביניהם ניהוין כן ואסופי' ושתוקי' דלא ידעינן מי הם אבותיה מן האב יתוב סתם דהנעלת ליה בין בכסף בו' .

ט בין בכסף בין בזהב בו' מה שכותבין כל האריכות ולא כותבין סתם דהנעלת ליה שוה כסף כמאה זקקים בו' היינו משום כבודה לומר שנתנה לו כתובה גדולה כסף וזהב ותכשיטין ולכך אפילו לא הכניסה לו כלום כותבין הכי משו' כבודה ולא מיחו כשיקרא בין שהוא מורה ככך הדורות בעל דין כמאה עדים דמי' ועוד משום דצריבין לכתוב שהכניסה לו מאני דלבושא ושימוש דערסא כדי להודיע שהכניסה לו איתם ולא יהא לו רשות למוסרן בלא רשותה משום שבת בו' אביה וכמע' זה מיישבין קצת נוסח הכתובה שכותבין בין בכסף בין בזהב בין בתכשיטין במאני דלבושא ובשימושי דערסא שיש לדקדק למה כותבין מלת בין בכסף וזהב ובתכשיטין ואין כותבין בין במאני דלבושא ובשימושא דערסא ומיישבין דלכך אין כותבין בין במאני בו' משום דבין משמע קצת ספיקא אם הכניסה לו זה כלומר אפילו אם תמצא לומר שהכניסה לו זהב וכסף בו' סקן הכל כך וכך בו' ואף על גב דיכול להיות שלא הכניסה לו זה אלא דברי' אחרים כסף זה אבל על מאני דלבושא בו' לא רצו לכתוב בין לומ' שמורה הוא שהכניסה לו וראי מאני דלבושא ושימוש דערסא ונ"מ שלא יהא רשאי למיכרן .

י מן הדין היה ראוי לזוהר שלא לכתוב הכתובה עד אחר שקבל החתן הקניין דמיחי' כשיקרא וגם היה מן הראוי שלא לחתום הכתוב' עד אחר החופה דאי' יחתמו על וצביאת מרת פלונית והות ליה לאינתו קודם שתיכנס לחופה והוא שקר גמור ומה שהעולם אין נזהרין בזה משום דלפעמים כשעושין החופה בע"ש יש תיגרא ביניהם ומשהין החופה ע' ס' צד לחשיכה ואם היו מאתרין החתמה עד אחר החופה לא היו יכולין לחתום מחמת שהוא שבת לכך חותמין קודם לכן בכל הכתובות וסומכין כיון שעסקין באיתו ענין לא מהוי' כשיקרא אבל יש מקומות שנהגו שאין חותמין הכתובה עד אחר החופה ונעשה הקנין בפניהם כשהכלה עומדת תחת החופה .

יא נוסח כתיבה דאירכסא מה דהות קרמנא בכך וכך בשבת בכך וכך בחדש פלוני שנת כך וכך בו' ושגו מונין כאן בעיר פלוני אידך רבי פלוני בר פלוני אתא לקרמנא ואמר לנא דהא מרת פלונית בת פלוני הוה נסיבת ליה בתולתא או ארמלתא או מתרכתא לאנתו מן קרמט דנא כהלכת בנת ישראל דמתנסכין לגובריהון בקירושיין ובכתובתא וכרו א אירכס שטר בתובה דהות כתיבה לה מההוא ינמא דאתניסבת ליה ואמרו רבנן דאסור ליה לבר ישראל לשהויי עם אנתתיה בלא כתובה אפי' שענתא חרא וכען בעינא למיכתב לה כתובה אחריתא כחריקא דהיא כתובתא קמייתא ונדוניא ותוספתא זיליה דאירכסא ככן אנתנא סהדי דחתמין לתת לא ידיע לן זמן כתובה

קמייתא דאירכסא וקנינא מיני' השתא וכתיבנא לה כתובה דא ונדוניא דן ותוספתא דיליה חלופי היא כתיבה קמייתא דאירכסא מן יומא דנן ובלישנא דאמר לנא דהות כתיבא כתובתא קמייתא דאירכסא אידך רבי פלוני בר פלוני דנן אמר לה להא מרת פלונית בת פלוני אנתתיה נסיבת ליה בתולתא או ארמלתא או מתרכתא מן קרמט דנא הוי' ל' לאנתו מרת כתיבתא או ארמלתא או מתרכתא וצביאת מרת פלונית דא דהות בתולתא או ארמלתא או מתרכתא מן קרמט דנא והות ליה לאנתו כהלכת דאתניסבת ליה בקרמטא ודן נדוניא דהנעלת ליה בו' עד סוף כל הכתוב' בו' הכל שריר וקים .

סו דין כתובת אלמנה וחרש ושוטה וקמן היא או הוא וגר שנתגייר ובו י' סעיפים .

א בתולה שנתאלמנה או נתגרשה או נחלצה מן האירוסין ונישאת לאחר כתובתה מאתים דהא בחזקת בתולה נישאת ויש לה טענת בתולים .

ב נתאלמנה או נתגרשה או נחלצה מן הנישואין כגון שנכנסה עם הראשון לחופה אין כתובתה אלא מנה דמשנכנסה לחופה הרי היא בחזקת בעולה אפילו יש לה עדים שלא נסתרה עם הראשון אנו אומרים שכתוקת בעולה נשאה ואין לה אלא מנה ולפיכך אין לו עליה ג' טענת בתולים .

ג גורת ושכיה ושפחה שנתגיירו ושנפרדו ושנשתחררו פחות מבת ג' שנים ויום אחד כתיבתן מאתים דאפי' אם תמצא לומר נבעלו בעודן גזיות ושכיות ושפחות בתולותיהן חזרות דכשנבעלה פחות מג' שנים בתולותיה חזרות ויש לה טענת בתולים נתגייר או נפרדו ושנשתחררו מכת שלש שנים ויום א' ומעלה כתיבתן מנה ואין להן טענת בתולים דמסתמא בחזקת בעולות הן .

ד קטנה פחות' מבת ג' שנים ויום א' שנבעלה אפי' בא עליה גרול עריין כתולה נחשבת דהא בתוליה חזיר' וכתובת' מאתים וקמן פחות מכן ט' שנים ויום א' שבא על הגדולה ונישאת כתיבת' מאתים שאין ביאתו ביאה עד שיהא בו ט' שנים ויום א' ודוקא שלא השיר בתוליה אבל אם השיר בתוליה אינו חוזרין ואין לה אלא מנה שהרי מ"מ אינה בתולה ולא עדיפא מסכת עין דכתובתה מנה .

ה הכונס אשה ע"מ שהיא בתולה ונמצאת כעולה אע"ג דלענין קירושיין מקודשת לענין כתובה אם רוצה לגרשה אין לה כתוב' כלל אפי' מנה אין לה דה"ל מקח טעות אבל אם כנסה ע"מ שהיא בתולה ונמצאת מוכת עין אין זה מקח טעות לכ"כ רוב בני אדם אינם מקפדין על זה לפיכך כתובת' מנה כמו בהכיר בה שהיא מוכת עין שאין לה אלא מנה דהא מ"מ לאו בתולה היא .

ו בתולה שהיא בוגרת אע"ג דסתם בוגרת כלו בתוליה כמי שיתבאר בס' שאחר זה אפי' כתובת' מאתים דמ"מ בתולה היא . סתם סימא כתובתה מאתים דבחוזה בתולה היא ולא אצרינ' מסתמא לא היתה יכולה לשמור בתוליה דמישום סמויות' נחכט' לפעמים בקרקע ונשרו בתוליה אלא ס"ל דיכול' להשמר והיא בחזקת' כשאר בתולות ואם לא ימצא לה בתולים יש לה טענת בתולים ואיילונית אם הכיר בה שהיא איילונית ואעפ"כ נשאה הרי היא כשאר בתולות וכתובתה מאתים ואם לא הכיר בה הרי היא מקח טעות ואין לה כתובה כלל .

ז השוטה לא תקנו לה נישואין כלל שהרי לא תוכל לשמור עצמה ולא תתקיים התקנה שיתקנו לה וכ"ש שאין לה כתובה ממי שנכנסה שאין אדם דר עם נחש בכפיפה .

ח וחררשית תקנו לה נישואין מדבריהם שהרי יכולה לשמור עצמה ותתקיימת תקנתם אבל לא תקנו לה לא כתובה ולא מוגיות ולא שום תנאי מתנאי כתובה דחשי' חז"ל אם יתקנו לה כתובה או תנאי כתובה ימנעו מלישא איתה לפיכך ל"ש נשאת לפקח או לחרש ושוטה אין לה כתובה ואם כנס החררשית ונתפקחה ורצת לקיימה יש לה כתובה ותנאי כתובה מכאן והלאה ואין כתיבתה אלא מנה שהרי עכשיו אינה בתולה שהרי כבר נבעלה ואם קנס שוטה ונשתפית ורצת לקיימה צריך לקרשה שקירושיין הראשונים אינם כלום וצריך לכתוב לה כתובה ותנאי כתובה וכתובתה מנה .

ט ואם נשא חררשית או שוטה וכתב לה כתובה אפי' מאה מנה כתובתה קיימת שהרי זה רצה ברצונו להזיק נכסיו ואיהו דאפסיד אנפשיה .

י חרש או שוטה שנשא נשים אפי' שנשתפק חרש ונשתפה השוטה אין לשניהם כלום דלא תקינו להם חז"ל כלום אפי' לחרש בד"א כשאין רוצי' לקיימן אבל אם רוציין לקיימן אחר שהכריזו לא עדיפי' משאר אנשים שאסורים לשהות עם נשותיהם בלא כתובה וצריבין לכתוב לה כתובה וכתובת' מנה דהא בעולות הן ואם הב"ד השיאו את החרש לפקחית ובתבו לה כתובה על נכסיו נוטלת כל מה שכתבו לה כ"ד דלא גרע מאלו תקנו לו שפחה לשמשו אבל השוטה

השוטה אין כ"ד משיאין אותו שלא תקנו רבנן נישואין לשוטה כלל בין זכר בין נקיבה שהרי לא תמקיים תקנתם. לא לקמן לא תיקנו ליה רבנן נישואין וכי תימא מ"ש חרש דתיקנו ליה נישואין ומ"ש קטן דלא תיקנו ליה חרש דלא אתי כלל לירי נישואין תקינו ליה רבנן נישואין קטן דאתי לירי נישואין לא תקינו ליה רבנן נישואין ואף על גב דקטנה דאתי לירי נישואין ותיקנו לה רבנן נישואין וכתובה היינו משום שלא ינהגו בה כמנהג הפקר קודם שתגדיל אבל בקטן ליכא למיחש למידי לפיכך קטן אפילו מבן תשעה שנים ולמעלה שביאתו ביאה והשיאו אביו אין לה כתובה ואם הגדיל וקיימה ובא עליה אחר שהגדיל יש לה כתובה מאתים לכתובה אם היתה בתולה כשנשאה ומנה לאלמנה דמסתמא על דעת כן בא עליה כשהגדיל שתהא ככתובה קיימת משעה ראשונה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ודוקא עיקר כתובה מנה ומאתים יש לה אכל התוספות שהוסיף לה בקטנותו אין לה ואפי' השיאוהו בית דין ואפי' העיקר אינה גובה מכח שטר הכתובה שכת' לה בקטנותו כי השטר חספא בעלמא הוא אלא מתנאי בית דין היא גובה לפיכך אינה גובה אלא מבני חורי ולא ממשעבדי שנמכרו בקטנותו על ידי אפוסטרופסיו וכן הדין בגי' שנתגדיר ואשתו עמו ובא עליה אחר שנתגדיר יש לה כתובה כתחלת נישואיה בתולה מאתים ואלמנ' מנה ולהרמב"ם לא עדיפא זו מגורת שנתגדיר יתירה על שלש שנים שאין לה אלא מנה הכי נמי אפילו נשאת לזה בחוקת כתולה כשנשאה בגיורתו אין לה אלא מנה.

עמתוך שהיא גדולה נתפרו אבריה ואם אינה בגורת שואלין אותו שמה היתה ומתוך כך נראה לך כפתוח או עמא לא בעלת בגת אלא ככה ומתוך כך לא הרגעת כדחוק ונראת לך כפתוח ואם אומר לא כי ודאי פתוח מצאתי דרי זד טענת בתולים ככל בתולה שלא נגרה בין בריאה בין חולה שכל נערה פתחה סתום. ו"א אע"פ שמוציא דם טענת פתח פתוח נענה היא שאף על פי שמוציא דם שמה נבעלה ולא נשרו כל בתוליה כבר. ויש אומרים אם מצא דם אפילו לא נגרה אינו יכול לטעון טענת פתח פתוח דהרם מוכיח שבתולה היא ויש אומרים דטענת פתח פתוח לא מצי לטעון אלא מי שהיה נשוי כבר שהוא בקי בבעילה ויודע שפתח פתוח מצא כאן אבל בחור לא מצי לטעון פתח פתוח ואררבה מלקין אותו כשטעון כך דמאדר שלא היה נשוי כבר אינו בקי בכך ושקר הוא טוען וכוננו להוציא דבה עליה לכך מלקין אותו הרשת ושוטה ומוכת עין אין להן טענת בתולים כלל עיין לעיל בסמך הקורב סעי' ה' ו' ו' ו'.

טענת בתולים שאמרנו מידי בבתולה שנחארסה זמן מה קודם שרבינסה לחופה ואחר שרבינסה לחופה ובא עליה הוא מוען שלא מצא לה בתולים וטוען שזינתה בין אירוסין לנישואין דבהכי מיירי קרא דלא מצאתי לכתך בתולים לפיכך אם הוא כהן שאשתו שזינתה תחתיו אפילו באונס אסורה עליו והוא טוען שזינתה ודאי אע"ג דאיכא ספק דשמה קודם שנחארסה זינתה הואיל ואין כאן אלא ספק אחד שמה קודם אירוסין זינתה ומיתרת לו או שמה אחר שאירסה זינתה ואפי' זינתה באונס אסורה עליו מן התורה רכא בטענת בתולים נמי אסורה עליו דבשל תורה הולכין להחמיר בחדא ספיקא ואפי' נתייחדה עמו תחלה אסורה לו כיון שהוא אימר כרי לוי שלא באתי עליה הרי שוית' לנפשיה דתיכא דאיסורא והוא נאמן על עצמו שתהא אסורה לו וכן הדין אם הוא ישראל וקבל בה אביה קידושין כשהיתה פחותה משלשה שנים ויום אחד ועכשיו כשכנסה טוען ברי טענת בתולים הכי נמי אין כאן אלא ספק אחד דהא ודאי אחר שנתארסה זינתה דאי קודם שנתארסה היו בתולה חורוין ואין כאן אלא חרא ספיקא שמה באונס שמה ברצון שאם באונס מותרת לו ואם ברצון אסורה לו והואיל ואין כאן אלא חרא ספיקא אסורה עליו אבל בישראל וקבל בה אביה קידושין יתירה מבת שלשה שנים ומעלה אינה אסורה עליו דהוה ליה ספק ספיקא שמה לא היתה תחתיו כשזינתה ואם תימצא לומר היתה תחתיו שמה אנוסה היתה ומותרת לו יש אומרים הא דאמרין דכשהוא ישראל וקבל בה אביה קידושין בעוד היתה פחותה מבת ג' שנים שהיא נאסרת משום דהוי ספק אהר שיהא ספק אונס ספק רצון היינו דוקא שהיא עכשיו בשעת טענה גדולה שיש להסתפק בה שמה זינתה ברצון אחר שנשאת גדולה ואסורה על בעלה אבל אם עכשיו בשעת טענה עדיין היא קטנה אינה נאסרת כלל על בעלה דאפי' את"ל שנתפתח זינתה ברצון קי"ל פיתוי קטנה אינס הוא ואינס בישראל משרי שרי וע"ל סימן קע"ח סעיף ג' ויש אומרים עוד הא דנאמן לאיסורה על עצמו בין כשהוא כהן בין כשהוא ישראל דוקא במכחישותו ואומרת שהיתה בתולה או שתלת דכיון שהוא טוען ברי שויתה אנפשי' חתיכא דאיסורא אבל אם אומרת אמת הדבר שלא מצאתי בתולה אבל נאנסתי תרתך אם הוא ישראל מותרת לו וכן אם הוא כהן וטוענת נבעתי קודם שאירסתני מותרת לו מפני שהיא טוענת כרי והוא טוען שמה שהרי היא אינו יודע אם קודם שאירסה או אחר שאירסה או אם באונס או ברצון וברי ושמה כרי ירדה עדיף.

ח ולענין להפסידה כתובתה אין חלוק בין אשת כהן לאשת ישראל וכן בין אם קבל בה אביה קידושין בעודה קטנה או גדולה אלא בכל ענין האמינורה חכמים דחוקה אין אדם פורח בסעודה ומפסידה כלומר אין לחוש שישטעון אדם כך אלא א"כ טוען האמת שאם היה שונא אותה מתחלה לא היה פורח בסעודה וכונסה ומפסיד סעודתו חנם אלא היה מגרשה תחלה ודוקא שהיא מכחישתו ואומרת שמצאה בתולה או שותקת אבל אם היא אומרת תחתיו נאנסתי ולא אברתי כתובתי בשביל זה כמו שיתבאר בסעי' הסמוך והוא אומר שמה קודם לכן נאנסת והיה מקחי מקח טעות ואין לה כתובה ככתולה או אחר כן נבעלה במזיד ואברה כתובתה היא נאמנת דהוי ליה שמה וברי וברי עדיף אפילו לפי הסברא הראשונה דבסעיף הקודם דלית ליה כרי דירה עדיף הני מילי לענין איסורא אבל לענין ממון מודה דברי דירה עדיף ולא הפסידה כתובתה בטענתו מ"מ הוא טחריס סתם על מי שטוען שקר החיוב ממון אבל שבועה אין לו עליה כיון שהוא אינו טוען כרי אלא מחריס מתקנת הגאונים ואין לומר כשמכחישתו ואומרת בתולה מצאתני תהא נמי נאמנת כמז דאי בעי אמרה נאנסתי תחתך או מוכת עין אני דמגו להוציא לא אמרינן ועוד מגו גרוע הוא שאינה רוצה לפגום עצמה ומוכ' על לא שכיח וכל היכא דאמרין דהפסי' כתובת' בטענתו

כה כיצר טענת בתולי' ומתי נאסרת ומפסדת כתובתה וכו' סעיפים

- א** כל בתולה שאמרנו שכתובתה מאתים יש לה טענת בתולים וכל שכתובתה מנה וכל שכן שלא תקנו לה כתובה כלל אין לה טענת בתולים דהא לא על מנת שתהא בתולה נשאה וכל המתייחד עם אירוסתו קודם נישואין אין לו טענת בתולים.
- ב** אם מנהג המקום להעמיד ערים באותה הלילה שימשמשו ויראו שלא יערים ויקרקל מעשיו בתרמית שלא יראה דם בתולי' שיאכר אותו וזו לא תוכל להביא המפה שיש עליה טפי דמים וארבע הדבר שמה שלא העמידו ערים אף על פי שנבצר מצדה אינו יכול לטעון שוב טענת בתולים שהרי האמין לה לבעלה בלא עדים ואמרין שהיה לה דם בתולים ונאבד.
- ג** ומה הוא טענת בתולים שנושא אשה בחוקת בתולה ואחר כך אומר לא מצאתיה בתולה ושני סימנים יש לה לכתולה האחד שהרם שותת ממנה בסוף ביאה ראשונה בשעת תשמיש ע"י השרת בתולים והיא טוען ואומר בדקתי אחד דם בתולים ולא מצאתי לה ואם כן לא היתה בתולה והשנית שימצא דוחק בביאה ראשונה כשע' תשמיש וכשאינו מוצא דוחק בביאה ראשונה זהו נקרא פתח פתוח שטוען ואומר לא כדקתי אלא נמצא לה דם אם לא אבל פתח פתוח מצאתי שבעלתיה בלא דוחק ואם כן לא היתה בתולה וטענת דמים ישנה בין בקטנה בין בגדולה שכל בתולה יש לה דמו' בין קטנה בין נערה בין גדולה אבל טענת פתח פתוח אינו אלא בקטנה או בנערה אבל בכוגרת שכבר נתפרו אבריה ונתרווח רחמה אף על פי שלא נבעלה דומה לו כאלו פתחה פתוח.
- ד** טוען ואמר בעלתיה ולא מצאתיה בתולה והיא אומרת לא בא עלי ועדיין בתולה אני בודקין אות' שמושיבין אותה על פי חבית של יין אם היא בתולה אין ריחה נורף ואם היא בעולה ריחה נורף פירש מירחין ריח היין שנכנס לה דרך פתח התוח או חזור ובוועל על פי עדים פי' שמכסין הסודר בפני עדים שאין בו טפי דמים ומתייחד עמה בפניהם ובוועל אם יראה דם הרי היא בתולה ואם לאו הרי טענתו אמתית אבל לבעול ממש בפניה' פשיטא שאסור דפריצותא רבה הוא.
- ה** טוען ואמר בעלתי ולא מצאתי דם בתולים וגם היא מוד' שבעלה אלא שאומרת כנות משפחתי אין להם דם נדו' ולא דם בתולים בודקין אחר בנות משפחתה אם נמצ' כדבריה דרי' היא בחוקתה ואם לא נמצא כדבריה רואים אם יש בה צד חולי או רעבון כגון שהתעצית הרבה שאיפשר לתלות בו שמתטו יבש ולחוחות מכוניסין אותה למרחץ ומטיבתי אותה ומאכילין אותה ומשקין אותה עד שתכריא ותיבעל פעם שנית ונראה אם יצא דם אם לאו ואם אין עור שום דבר לתלות בו הרי זה טענת בתולים אפילו לא מצא פתח פתוח כיון שלא מצא דם שכל בתולה יש לה דם בין קטנ' בין גדולה לפיכך יש לה טענת בתולים אפילו סומא או איילונית וע"ל סימן ס"ז סעיף ו'.
- ו** ואם לא טוען טענת דמים אלא שכת' ואמר לא בדקתי בדמים אבל פתח פתוח מצאתי אם היא בגורת אין טענתו טענה

אני נאמן להפסידה אלא מנה ומאתים שתקנו לה חכמים שהם חקנו לתת לה והם חזרו והאמינוהו להפסידה בטענתו אבל תוספות שכתב לה מרעתו הוה ליה כשאר שטר חוב שיש עליו עדים שאינו נאמן להפסידה אלא א"כ נודע לו כראייה ברורה שהיתה בעולה קודם שנתארס או שהודית לו שהיא בעולה קודם שנתארסה והטעתו לפיכך יש לו להשביעה בנקיטת חפץ כדון כל הנשבעין ונוטלין ואח"כ תנכה התוספות אבל היא אין לה להשביעו שלא מצאה בתולה ויפטר רחוקה שאין אדם טורח במעודה ומפסידה מסייעה לו ומחני ליה שלא תוכל היא להשביעו כדי ליפטר אלא תחרים סתם על מי שטוען עליה שקר כדי להשביע' ונשבעת ונוטלת .

ט אם כשהוא טוען שלא מצאה בתולה פענה היא ואמרה מוכת עין אני נאמנת ותהיה כתובתה מנה כדלעיל כמימן הקודם סע' ה' ויש לו להחרים סתם שלא בא עליה איש שאם בא עליה תנה ליה מקח טעות ואפילו מנה אין לה כדלעיל כסעיף הגזכר ואם אמרה משארסתי נאנסתי הרי זו נאמנת וכתובתה מאתיים כמו שהיתה דנכתפה שרהו ואם היא טוען שמה עד שלא ארסתך נאנסת או שמה אחר שארסתך נבעלת כרצונך ואברתה בתוכתך חרי זה מחריב סתם על מי שטוען כדי לחייבו ממון . ומי שטוען פענת בתולים בנענה מעלייתא שנאמן עליה והוא באופן שלא נאסרה עליו ורוצה לקיימה אח"כ לאשה כתב לה כתובה מנה מבאן ואילך שהרי אסור לשהות עם אשתו בלא כתובה .

י אין פענת בתולים מהני להפסידה כתובתה אלא כשטוען מיד אחר שנסתרה ונתייחדה עמו בפעם ראשון אבל אם אינו מערער מיד אינו נאמן דלא מוקי איניש אנפשה שלא יערער מיד כשיבעל ולא ימצא בתולים ושקורי משקר אלא בעל ומצא בתולים ועתה נהפך לבו לשנאתה ואפי' אם טוען לא בעלתי עד עתה ולא מצאתי עתה בתולים אינו נאמן דמתוך שנהפך לבו לשנאתה הוא אומר כן כדי שיאמינו לו .

כט במה כתחייב האדם לאשתו ובניו ובנותיו וכו'
כע פים

א כל איש הנשוא אשה בין בתולה בין בעולה בין קטנה בין גדולה אחד בת ישראל או גזירת או משוחררת יתחייב לה מיד כשנשאה בעשרה דברים ויזכה ממנה בד' דברים אפי' לא נכתבו בכתובתה או אפי' לא כתב כתובה כלל אלא נשאה סתם . ז ואלו הן העשרה דברים שמתחייב בהן שלשה מן התורה דכתב שארה כמותה ועונתה לא יגרע . שארה זה מזונותיה כסותה כמשמעה . עונתה לבא עליה בדרך כל הארץ והשבעה הם מדברי סופרים וכולם מתנאי בית דין אפי' לא נכתבו האחד מהם הוא עיקר כתובה . והשאר נקראים תנאי כתובה ואלו הן חייב לרפואתה אם חלתה ולפרותה אם נעבית וקובריה אם מתה עשבת בביתו ולהיות ניונות מנכסיו אחרי מותו כ"ו אלמנותה ולהיות נכותיה כמנו ניונות מנכסיו אחרי מותו עד שיתארסו ולהיות בניה הזכרים ממנו יורשין כתובתה יתר על חלקם כירושה שעם אחיהם ג ואלו הן הארבע שהוא זוכה בהן ממנה מעשה ידיה ומציאתה ואוכל כל פירו נכסיה בחייה ואם מתה בחייו יורשנה וכולן מדברי סופרים ויתבאר בולן לפנינו אחד אחד בסמינים הבאים בע"ה .

ך עוד תקנו חכמים ז"ל שיהיו מעשה ידי האשה לבעל כנגד מזונותיה שרוא נותן לה וכל זה עשו משום שלום בית שליון שהיא חייב במזונותיה מן התורה אם יתן לה הוא מזונותיה והיא תרויח הרבה במעשה ידיה ותחזיק לעצמה ולא תתן לו יהיה לו איכה עליה ולא יהיה לו שלום עמה כבי' רק ריב וקטט לכך תקנו ז"ל שתתן לו מעשה ידיה כנגד המזונות שהוא נותן לה כדי שיהא לה שלום בבית לפיכך אם אמרה איני ניונות ואינו עושה שומעין לה דכל שאמרה אי אפשי בתורת חכמים שתקנו לטובתו שומעין לו ועיין לקמן סימן פ"א . יש אומרים דכל אשה האומרת פעם אחת איני ניונות ואינו עושה מחלה על התקנה ונתבטלה התקנה אצלה ושוכ לא תוכל לחזור ולומר אני ניונות ואינו עושה לו שאין זה סברא שיהא הרשת בידה לשנות הדבר בכל פעם שתרצה שא"כ כשלא תמצא מלאכה תצוה להיות ניונות וכשתמצא תאמר אני ניונות ולקתה מרת הדין לפיכך מיד שאמרה אי אפשי בתקנת חכמים הפסידה ושוב אין לה מזונות . ויש חולקים . וכל שאינה ניונות אין לה גם כסות דכל שנא בני אדם כסות בכלל פרנסת מזונות הן והבעל שאמר איני זנך ואינו נוטל מעשה ידיך אין שומעין לו דלאו כל כמינה למימר לעקר דבר שה' מן התורה ושמה לא יספיקו לה מעשה ידיה ותר' עוקר דבר מן התורה אבל יכול לומר הואיל ותיקנו לו חכמים ל' מעשה ידיך כנגד המזונות צאי וטלי לך מעש' ידיך במזונותך

ומה שלא יספיק לך אשלים אני לך .
ה ומה שתקנו לו חכמים שיאכל פירות נכסיה בחייה עשו כן לטובתה דילמא אישתבי ולא יפרוק לה וינהיגה במטות בין הניס לפיכך אמרו שהוא יאכל פירות נכסיה כל ימיו באם יבא שתהא נשנית היא חייב לפדותה בכל מה שיש לו מהמט אכילה פירות ולא יכול הוא לומר איני אוכל ואינו פודה בין יהיה לה פירות הרבה בין לא יהיה לה פירות כלל כדי שלא תהא מסומנת בין הגוים דמי יפרנה אס' לא יפרה הוא לפיכך גם היא אם תאמר אני נותן לך פירות נכסי וגם איני חפץ שחפרני אם אשבה אף על פי שלטובתי תקנו אין שומעין לה כדי שלא תתערב בין הגוים ובכען דא דטבא לה עבדינן לה אפי' בעל כרחא וכן ירושת כתובת גרוניתה תקנו לו בין תהיה מעט בין תהיה הרבה כדי שאם תמות יקברנה ולא יניחנה מוטל באשפה כזומן על פני השדה ואין א' מהם יכול לומר איני קובר ואינו יורש אלא קובר ויורש דטבא לה כזו עבדינן לה בעל כרחא .

ו התנה הבעל בשעת נישואין שלא יתחייב באחד מן הדברים שהיא חייב בהם או שהתנית דאשה שלא יזכה הבעל ממנה באחד מן הדברים שיש לו לכות בהם התנאי קיים ואפי' התנה על הרברים שהם מן התורה כגון שהתנה עמה על מנת שאין לה שאר זכבות כיון שרתנה כן בשעת נישואין שעל מנת כן הוא נשאה תנאי קיים חוץ משלשה דברים שאין התנאי מעיל בהם . ואלו הן עונתה ועיקר כתובתה וירושתה כיצד התנה על מנת שלא יתחייב בעונתה חייב בעונתה כיון שאינו תנאי שר ממון דקיימא לן כל דבר שבממון אפילו בממון שהוא מן התורה תנאי קיים דממון ניתן למחילה אבל עונתה שהוא צערא דגופא לא ניתן למחילה והרי מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל וכן אין התנה לפחות מעיקר כתובתה או שכתב לה מנה או מאתיים ומחלה לו עליה אף על גב דדבר שבממון הוא ואף על גב דדבר דמריבנן הוא דקיימא לן כתוב' דמריבנן אפי' הכי תנאו בטל ויש לה כתובתה משלם אלמנה מנה ובתולה מאתיים דאלימו רבנן תקנתם כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה שלא תוכל למחות לו ולא יפחות לה ממנה אפי' שוה פרוטה ואם פוחת הוא בעילתו בעילת גנות ועיין לעיל סימן ס"ה .

ז וזה שאמרנו שאין תנאי מועיל להסתלק מירשותה היינו דוקא כמתנה עמה אחר שנשאה או קוד' שארסה דקודם שאירסה לא שייך לומר שמתלק ממנה כיון שערין אין לו בה שום שייכות מה שייך לומר שמתלק ממנה יסתלק בני שייך באופן שיאמר על נכסי שטוען אני מסתלק סתם שלא לירשם ולאחר שנשאה כבר זכה בירושתה ולשון הסתלקות אינו מועיל כגו שאינו מועיל לאדם שיאמר אני מסתלק מירשת בני אלא צריך להקנות אותה אי למכור אותה באופן שנתבאר כאומר מה שאיש מאבא אני מוכרי לך על בלבוש עיר שושן סימן ר"א אבל אם מתנה עמה בעודה ארוסה שאין לה בה קצת שייכות תנאי קיים דכיון שיש לו בה קצת שייכות ועדיין אינו ראוי לירשה עד שישאנה שייך לומר שיסתלק מהם כמו שיתבאר בס' צ"ב בע"ה אמרו חז"ל אין לך כשרה בנשים אלא אשה שעושה רצון בעלה .

ע דין חוב מזונות אשתו ואם חייב להשכיר עצמו וכו' ב סעיפים

א כיצד חייב במזונותיה אוכלת עמו קמה שהוא אוכל ושותה ממנה שהוא שותה ואם משפחה ובית אביה מנהגם בגדולות יותר ממנה שנהג הבעל עם פל בני משפחתו בין אותם שהם עשירים בין אותם שאינם עשירים מבקשים אותם הגדול' אז צריך להנהיג בדרך שנהגם בני משפחת' דקיימא לן מקרא עולה עמו ואינה יורדת עמו ואם אין כל משפחתה מבקשים אותם הגדולות אז אינו חייב לה בהן כל זמן שאוכלת עמו שאינו חייב לתקן לה שולחן בפני עצמה אבל אם אנהא אוכלת עמו אלא נותן לה מזונותיה לבדה ודיני הכי הוא שיש ברשותו ליתן לה מזונות והיא תאכל לבדה כמו שיתבאר בסעיף הסמוך בע"ה אז צריך להנהיגה בדרך שהיתה נוהגת בבית אביה .

ב יש אומרים בעל שרוצה ליתן לאשתו מזונותיה הראוין לה ותהיה אוכלת ושותה לבדה הרשות בידו ובכלל שתאכל על שולחן בליל שבת שרוא ל' הענינה וראוי לקרבה ולחבבה ויש חולקין ואומרים שלא יוכל ראוי לומר לאשפה שתאכל מה מזונות והיא תאכל לבדה משום דשמעי' בה אינש' וצ"ה בת מילתא שיאמרו הבריות מה ראתה זו להתרחק ממנו בעלך לפיכך אינו יכול לכופה אלא א"כ קבלה עליה מהאשה וכן עיקר' ג כמה מזונות פוסקין לאשה לחם שתי מעורות בכל יום ופרפרת לאכול בה את הפת כגון קטנית או ירקות ושמן לאכילה והדלקת

הדלקת הנר ופירות ומעט יין לשתות אם היה מנהג המקום שישתו
 הנשים יין ואם היתה מניקה נתן לה יין בכל מקום מה שנוהגין
 לשתות ליום שכיון שהיא מניקה צריכה יותר להחזיק עצמה להרבות
 לחלב. וקשבת נתן לה שלשה סעודות ובשר ודגים כמנהג
 המקום ונתן לה שבת מעה כסף לצרכיה כגון למרחץ ולכבס
 וכיוצא בזה ונתן לה עץ לבשל מאכלה בד"א בעני שבשראל
 אבל אם היה עשיר הכל לפי עושרו ואם צמצמה והותרה כאלו
 המזונות שפסקו לה הוא של הבעל רהא לא היתה צריכה יותר
 ואם היה הבעל עני ביותר ואינו יכול ליתן לה אפי' הלחם שהיא
 צריכה כופין אותו להוציא ותהיה כתובתה עליו בחוב עד שתמצא
 ידו וי"א שאין כופין אותו להוציא דכיון שאין לו למה יכופו אותו
 לא גרע משאר ב"ח שטוען שאין לו לשלם ומה יעשו לו מיהו לא
 דמי לגמרי לב"ח דב"ח שיש לו מעט ממון לא מחייבין לספרע
 מינה אלא לבתר דשימינן ליה מוזן שלשים יום ושאר מילי
 דסירור בעל חוב גבוי ממוגנת אשתו כיון דלאו זוי אסק' כיה אלא
 גשתעבר לה לזונה חייב לזונה לפי כבודה אפי' אי לית ליה אלא
 סווגי דהו יומא חייב למיזנה מנייהו או למיכל בהדה מאי דאכיל
 אוהו ויש אומרים עוד דמספר כתיבה נלמד שחייב אדם להשכיר
 עצמו בפועל לפרנס את אשתו דכתיב ביה אנא אפלח ואוקיר
 ואזין ואפרנס בו. ופירשו מלת אפלח שר"ל להשכיר עצמו ולזון
 בו וי"א דמשם אין ראייה דאנא אפלח אין פירשו שישכיר עצמו
 אלא עבודה שדרך האדם לעשות בכיתו כמו להרוש ולזרוע היו
 לו קרקעות חרשות ביד האשה ליקח מזונתיה מפירות הקרקעות
 או בגוף הקרקעות או צריך למוכרן לצורך מזונתיה.
 ד הנושא אשה כשהיתה פקחית ואחר כך נשתתית חייב לזונה
 ולרפאותה ואע"ג דלקמן מי' ע"ט סעי' ג' אמרו בחולי ארך
 שיכול לומר לה הרי כתובתיך מונחת או רפאי עצמך מכתובתיך או
 הרני מנרשך ונותן כתוב' הגי מילי בפקחית שיכולה לקבל גטא
 בחוליתיה אבל זו שנשתתית ואינו יכול לגרשה בגט כסתתפה שרהו
 ומלו גרמה וחייב לזונה כל ימי חולייה ולרפאותה.
 ה מי שהלך למדינת הים ובאת אשתו לבית דין ותבעת מזונת
 שלשה חדשים הראשונים מיום הליכתו אין פוסקין לה בהם
 מזונת שלוקה אין אדם מנחם ביתו ריקן ולפחות מסתמא הניח לה
 לשלשה חדשים מבאן ואילך אפי' לא שמעו בו שמת ואפי' אין
 שטר כתיבתם בידה פוסקין לה דחוקה שיש לה כתיבה שאין אדם
 דר עם אשתו בלא כתיבה וכשפוסקין לה אין פוסקין לה אלא מבאן
 ולבא מיום התביעה ואילך אפי' המתנה הרבה מלכתוב אחר
 שלשה חדשים אין פוסקין לה לשעבר רהא אלו היה הבעל הכא הו'
 מצי טעון ואמר פרעתי ולא הוה מחייבין ליה י"א דוקא שהלך
 מנהג ושלום ביניהם אבל אם נפרד ממנה מתוך ריב וקטש וכונתו
 לעגנה פוסקין לה לאלתר דוראי הניח ביתו ריקן כדי להקניטה אין
 פוסקין לה אלא מזונת אבל במה שתקטש אין פוסקין לה שכיון
 שאין בעלה בכאן אינה צריכה להתקטש. היו לה נכסים בית דין
 יורדין לנכסיו ומוכרין למזונתיה אפי' לא שמעו בו שמת ואין
 מחשבין עמה על מעשה ידיה עד שיבא בעלה ואם ימצא שעתה
 הרי אלו שלו וכן אם לא באה לב"ד אלא מכרה לעצמה למזונתיה
 מכרה קיים ואינה צריכה הכרזה ולא שבועה שלא מחלה על
 כתובתה או שלא תפשה צריכי וכי האי גוונא עד שיבא בעלה
 ויטעון או עד שתבא לגבות כתובתה אחר מותו ואז מגלגלין עליה
 שלא מכרה אלא למזונת שהיתה צריכה להם.

ו מי שנשתתה או מתחרש מפרנסין אשתו ומנכסיו ופוסקין לה גם
 תכשיטין שאע"פ שהיא שוטת או חרש צריכה להתקטש בפניו
 כשמו שיהא מרגיש.

ז מי שהלך למדינת הים והפקיד מטלטלין ביד אחד מוציאין מיד
 הנפקד למזונות אשתו מדר' נתן אפי' אם ציה הבעל שלא ליתן
 ואם החזיר הנפקד לבעל אחר שתבעתו האשה לדין חייב לשלם
 לה דאם לא כן מה הועיל דרבי נתן אבל אם השאילם ליד אחר
 לזמן אין מוציאין מיד השואל כל זמן שאלתו ולפי שדין משועבדי'
 יש להם כל זמן שאלתם ואין מוציאין. למזון האשה מנכסים
 משועבדים וכשמוצאין מן הנפקד או מן השואל אחר זמן שאלתו
 אין מוציאין רק לששה חדשים אפי' אם ירצה הנפקד או השואל
 אין מעבדין ממנו של בעל יותר ואין מוציאין מנכסים ביד אחרי'
 כל זמן שיש כאן בני חרוין.

ח הלך הבעל לעמדה הים ועמדה היא ולתה בעדים ואכלה חייב
 הבעל לשלם אלא כשהיא בפנינו יכול הבעל לטעון לאו בעל
 דברים ידתי את לפיכך חוקקת היא את האשה והיא תובעת את
 בעלה מכל מקום אם אין האשה כאן יכול לתבוע את הבעל וחייב
 לשלם מרבי נתן לפיכך אם מחלה האשה לבעלה אין הבעל חייב
 לשלם שהיו אין באודרבי נתן יכול לומר לו לאו בעל דברים ידתי את
 אם פסקו לה הב"ד מזונת וצונו לאחר לפרנסה ולגבות חובו מנכסי
 בעלה אם מת' הבעל אין לו עליה כלום שלא הלוה לה אלא ע"מ

להשתלם מנכסי בעלה ולא ממנה אבל אם אמרו לו ב"ד שילוח
 לה אם מת הבעל או אין לו לשלם ונפל לה ירושה ממקום אחר
 צריכה היא לשלם שאז היא נשתעבד' לו שעל עיניהם הלוה אצל
 מי שימצא לשלם ישלם לו אבל אם לא קותה אלא עמד אחר
 ופרנס שימצא לשלם אין הבעל חייב לשלם דכיון שלא ציוה לפרנסתה
 הוה לה כפורע חובו של חבירו שרוא פטור ואין חלוק בין
 אביה שפרנסה או איש אחר שפרנסה מיוז מי שהיה חייב
 לבעל ועמד ופרנס את אשתו יכול לנכות לו מחובו שאין זה
 פורע חובו של רבירו אלא בתורת פרעון חוב בעלה נתן לה
 עהרי היה משועבד לה מדר' נתן אב שעמד ופרנס
 את כתו עם חותנו אפילו דכי אין צריך לשלם לו רק מזונות
 שלו ולא של בתו היו לה נכסים ולא לותה אלא מכרה נכסיה ופרנסה
 את עצמה מהם אין לה עליו כלום אבל מעשה ידיה שלה דהוה
 ליה כאלו אמרה איני ניוזנת ואני עושה רשומעין לה.

ט ואם בשע' שהלך ממנ' אמר לה גלי מעש' ירדך למזונתיך
 ושתקה שתיקה כה ראה רמי וכאלו קבלה עליה בפירו' ליטול
 מעשה ידיה במזונתיה ואם לא יספיקו מוחלת לו ואין לה מזונות
 ומעשה ידיה שלה.

י דררי שתבעה מזונות בבית דין ופסקו לה מזונות ומכרו בית
 דין ונתנו לה או או שכרה היא בעצמה ובא הבעל ואמר
 הנחתי לה מזונות הרי זו נשבעת בנקיטת הפין שלא הניח לה ואם
 לא תכעה ולא מכרה אלא לותה או שהתה עד שבא הוא
 ואמר הנחתי לך מזונות והיא אימרת לא הנחת אלא ליתיה מזה
 ונתפרנסתי נשבע הוא שבועת היסת שהניח לה ונפטר וישאר החוב
 עליה ומה שאמרנו שנשבעה היא בנקיטת הפין והוא נשבע שבועת
 היסת משום דשבועתה היא דומה לנשבע ונפול הגזרת במשנה
 וכל שבועת המשנ' היא בנקיטת הפין ושבועתו היא שבועת היסת
 כרין כופר בכל ונתבאר זה בלבוש ע"ש בהלכות שבועה ע"ש ודוקא
 על מה שעבר יכול לטעון כן הנחתי לך ונשבע ונפטר אבל להבא
 אינו נאמן לומר כבר נתתי לך וכך על העתיד דאין אדם פורע
 תוך זמנו ואם מכרה מטלטלין ואמרה למזונתי מכרתי והוא טוען
 ואמר והרי הנחתי לך למזונתיך נשבעתה היא שבועת היסת שלא
 הניח לה טען ואומר היה לה להוציא מעשה ידיה למזונתיה אם
 לותה בלא בית דין והיא בעלת מלאכה שמעשה ידה מספיקין לה
 לרכיבים גדולים שצריכה אף על פי שאינם מספיקים לרכיבים קטנים
 טענתו טענה ואין משלם מה שלותה שיוכל לומר כיון שהיו מעשה
 ידה מספיקין לרכיבים גדולים לא היה לך להלוות לה שהיתה
 דוחקת עצמה ומצמצמה קודם שהיתה מתכיישת עצמה לבא לבית
 דין על עסק מזונתיה בשכיל הרבנים קטנים אבל אם נתכיישה
 ובא לבית דין הרי גלתה דעתה שאינה רוצה להתפרנס בחוק ואין
 לו עוד טענה על מעשה ידיה לומר שהיתה דוחקת עצמה בו לפיכך
 פוסקין לה בית דין כל מה שתצטרך לה בין גדולים כן קטנים וצריך
 לשלם כל מה שלותה הן לצורך גדולים הן לצורך קטנים כמו שפסקו
 לה בית דין.

יא ואם לא תכעה מזונות בבית דין וגם לא לותה ולא מכרה
 כלום אלא דחקה עצמה ביום ובלילה ועשתה ואכלה הואיל
 ושתקה ולא עשתה כלום סתמא מחלה על המזון' ואם אח"כ תבעה
 מן הבע' אין לה כלום אבל מה שעשתה והותירה אבל הוא שלח
 שכל שאינו נתן לה מזונת' וכתה היא במעש' ידיה שתקו כנגד
 המזונות ואפי' דרך שתיקה ולא אמר' איני ניוזנת ואינו עושה אלא
 ססתמא זכתה בהן.

יב האשה שיצא מבית בעלה והלכה לבית אחר ונתנה אמת לא
 לזכר באזרה שהיא בשכונה שחוששה שיוציאו עליה
 שם רע וכיוצא בזה ותבעה טבעלה לתת לה מזונות לבית אשר היא
 שם אם נראית ממשות באמתלא חייב לזונה שם אבל אם שהתה
 ולא תבעה מזונות אין פוסקין לה על מה שעבר דוראי מחלה כיון
 ששתקה והוא הדיון אם היה לה קטש עם בעלה ולא מתרד לה עמו
 אם המניעה היתה ממנו ולותה למזונות צריך לשלם אבל אם היתה
 המניעה מצדה אין צריך לשלם שאין איש חייב במזונת' אשתו
 אלא כשהיא עמו בבית ורוקא כשבעלה בעיר אבל אם אין בעלה
 בעיר והיא הלכה מבית חמיה לבית אביה או כי האי גוונא אין
 נפקותא בזה וצריך לזונה בבית אביה או משום מלאכות שצריכה
 לעשות בבית אם היא חולה ופשימא שחיי' בעלה לתת לה מזונת'
 בבית אביה דחולה לאו בת מלאכה היא ואם אינה חולה מנכה לה
 ממזונתיה כפי מה שצריך לשכור מי שעושה לו מלאכות הקטנות
 שכבית אבל אינה מפסדת משום זה מזונותיה רק מחמת מעשה ידיה
 אם בת מלאכה היא ובמקום שחייב לה מזונות אעפ"י שהכריז
 בעלה שלא ילוה לה שום אדם והוא בעיר ולא תבעתו כרין ולותה
 מאחרים חייב לשלם דלאוכל כמיניה להפקיע מזונותיה והוא דלא
 ספקא במעשה ידיה דאי ספקא יכול לומר לא היה לך ללות לה
 שהיתה מצמצמת ומסתפק' במעשה ידיה.

עא שחייב

עא שחיב לזון בניו ובנותיו כשהם קטנים ובו די סעיפים .

א אע"פ שלא מצינו בתורה שחייבה את האדם לפרנס את בניו ובנותיו אפי' כשהם קטנים חייבוהו לפרנס אותם עד שיהיו בני שש אפי' יש להם נכסים שנפלו להם מכית אבי אמם חייב לזונם וכופין אותו כיון דתקנת הכמים הוא זנו במזונותיהם אפי' אם יש להם משלהם ומשש ואילך מצוה לזונם ג"כ מתקנת חכמים עד שיהיו גדולים ואמרו שעל זה אמר דוד ע"ה עישה צדקה בכל עת זה המפרנס בניו ובנותיו כשהם קטנים עד שיגדלו אבל אם אינו רוצה אין כופין אותו אלא מפצירין בו בדברים אם אינו מתרצה בדברים מכלימין אותו ומכריזין עליו פלוני אכזרי הוא ואינו רוצה לפרנס בניו והרי הוא גרוע מעוף טמא שמרחם על בניו והוא אינו מרחם אבל אין כופין אותו בכפיות ועונשין כד"א שאינו אמוד לנו במזון לתן לצדקה אבל אם הוא אמוד שיש לו מזון לתן לצדקה ומספקת להם לוקחין ממנו בעל כרחו משום צדקה דהא קי"ל שכופין על הצדקה וזנין אותם עד שיגדלו ודוקא לענין מזונות כופין על הרדף שאמרנו בין לבנים בין לבנות אבל אין כופין אותו להשיא בנותיו ואע"פ שמצוה לתן לבתו נדוניאה הראוייה לה לא כייפינן לה אלא מה שרצה יתן רק שישאן .

ב מי שהלך למדינת הים והניח בניו כאן מוכרין מנכסיו לפרנסם עד שיהיו בני שש אבל מבני שש ומעלה אין זנין אותן מנכסיו ויש אומרים דהיינו דוקא שלא התחיל לזון אחר שש דשמא אם היה כאן לא היה מפרנסן אפי' הכריזו עליו שהוא אכזרי כו' אבל אם התחיל לזון אחר שש הרי גלה דעתו שדעתו לפרנסן עד שיגדלו וזן אותן מנכסיו דוראי נוחא ליה בהכי ואם הוא אמוד זנין אותן בכל ענין משום צדקה .

ג מי שנשאתה מפרנסין בניו ובנותיו מנכסיו אפי' הן יתירין על שש עד שיגדלו ומסתמא ניהא ליה ולא דמי למי שהלך למדינת הים שאין מפרנסין דהתם כיון שיצא לדעת אם היה רוצה שיתפרנסו מנכסיו היה לו לצוות אבל נשתתה יצא מן העולם שלא לדעת ומסתמא ניהא ליה עיניו בניו ובנותיו משלו .

ד הכא על הפניה וילדה מאנו אם הוא מודה שממנו נתעברה ולד זה חייב לזונן אבל אם אינו מודה בכך אפי' נודע שבא עליה והיא טוענת ברי שהיא מעוברת ממנו כיון שאינו מודה לה בזה הרי איפשר שנתעברה מאחר דכי היכי דאפקרה גפשה לגביה אפקרה גפשה גבי אחריני ואינו חייב לזונן .

עב דין המדיר אשתו מליהנות לו ובו סעיף אחר

א המדיר את אשתו מליהנות ממנו או שלא תטעום א' מכל המינים או שגדרה היא וקיים לה הוא עיי' בלבוש ע"ז סי' רל"ה סעיף ב' וג' .

עג שהייב בכסות ומדור וכלי בית לאשתו ובו ט' סעיפים .

א כסותה כיצד צריך להלבישה לפי כבודו ובגמרא נתנו שיעור ברמ"ם כמה יהיו שוים הנגרים שהוא צריך לתן לה אבל בזמן הזה אין הרמים עיקר כי יש מקומות שהבגדי' הם ביוקר ויש מקומות שהם בזול לפי העיקר שסומכין עליו הוא שמחייבין לתן בגדים הראויין לתן לה לינות הגשמים בימות הגשמים ולימות החמה בימות החמה לפחות כסות שלוכשת כל אשה בעלת בית באותה מדינה ובמקום שאין דרך לצאת האשה לשוק עד שיהיה לה רדיד החופה את כל גופה כמו טלית נותן לה בכלל הכסות רדיד הפחות שבכל הרדידן אם הוא עשיר נותן לה לפי עושרו מיהו לא תרגיל האשה להיות יצאנית לצאת הרבה בשוק שאין יופי לאשה אלא לישב בכות ביתה וכל כבודה בת מלך להיות פנימה בבית אישה כדכתיב ואם בית אישה ונ' שכן מצינו בכתוב בשרוצה להזכיר גנות של נשים אמר שהיא יצאנית שנאמר ותצא רינה אבל יש לה רשות לצאת לבית האבל או לפעמים לבית המטרה לגמול חסד עם רעותיה וקרובותיה כדי שיבאו גם הם לה וכן יצאת לפעמים לבית אביה לבקרו שאין בנות ישראל כשבויות לישב כמו בבית הסהר שלא תצא ולא תבא כלל אלא שגנאי הוא לאשה שתהא יוצאה תמיד לחוץ פעם בחוץ פעם כרהובות ויש לבעל למנוע לאשתו מזה ואסמכתא אקרא דכתיב וכבשה מלמד שהאיש כובש את האשה שלא תהא יצאנית אלא כמו פעם א' או פעמים בחדש כפי הצורך ובכלל הכסות שהוא חייב לה חייב לה לתת כלי בית ומדור שיושבת בו ומה הן כלי בית משה מוצעת ומפץ אין מחצלת לישב עליה וכלי אכילה ושתייה כגון קיררה וקערה וכוס ובקבוק וכיוצא בהן .

ב והמדור שהוא ניתן לה צריך להיות נקרא בית דכתיב בית אישה לפיכך אמרו שצריך להיות לפחות ארבע אמות על

ארבע אמות לפחות מזה אינו נקרא בית ותהיה לו רחבה חוצה לו כדי להשתמש בו ויהיה לו בית הכסא חוץ ממנו דבלא זה אינו נקרא דירה .

ג וצריך ליתן לה תכשיטה כגון בגדי צבעונין להקפף על ראשה ופדחתה ופוך ושק וכיוצא בהן כדי שלא תתנהג עליו .

ד כמה דברים אמורים בעני שבישראל אבל בעשיר הכל לפי כבודו ועושרו .

ה קצרה ידו ליתן לה אפילו בעני שבישראל כופין אותו להוציא ותהיה הכתובה חוב עליו עד שיעשיר וע"ל סי' ע' סעיף ג' .

ו גם לבניו ובנותיו חייב ליתן להם כסות וכלי תשמיש ומדור עם המזונות עד שיהיו בני שש ולהם אינו צריך ליתן כפי עשרו אלא כפי צרכן בלבד .

ז זה הכלל כל מי שיש לו עליו מזונ' בין בחייו בין לאחר מותו יש לו עליו גם כן כסות וכלי בית ומדור וכל שנית דין מוכרים למזונותיו מוכרים גם כן לכסותו וכלי ביתו ומדורו .

ח ודין הבעל עם אשתו כטענת הכסות והכלים אם הוא אמוד נתתי והיא אומרת לא נתן כרינים כטענת המזונות .

ט איש שהשבין כסות אשתו אפילו נודע אחר כך שבעל כרחו לקחו ממנה ואבד המעות בקוביא וכה"ל אין האשה יכולה להוציאו מיד המלוה בולא כלום משום תקנת השוק דכרוב הוא ממשכנו ברצונה וטאן לימא למלוה בכל פעם אם הוא ברצונה או שלא ברצונה וע"ל סי' צ' .

עד המדיר את אשתו מכמה דברים ובו י"ב סעיפים .

א הדירה שלא התקשט ותלו בתשמיש שאמר קונם הנאת תשמישך עלי אם תקשטי הרי היא התקשט מיד ותי אסר בתשמיש הואיל והוא התחיל בנדר לאוסרה מ"מ אין כופין אותו להוציאו מיד אלא נותנין לו זמן ז' ימים דאמרינן היא עצמה מתרנית בכך לתת לו זמן ז' ימים דחוששת הואיל והיא התחיל להריר לא התחיל אלא מתוך רוגז שיש לו עכשיו עליה בלבד ובתוך ה' ימים תתיישב דעתו ויתחרט וימצא פתח לנדרו ויתירנו ואם לא ימצא או לא יתחרט תוך ה' ימים או יוציא ויתן לה כתובה ויש אומרים לעניות שאין דרכן להתקשט תמיד אם הדירה שלא התקשט נותנין לו זמן שנה תמימה אוילי יתחרט ויתיר נדרו יותר מכאן יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה ובעשרות שרגלין להתקשט תמיד נותנין לו זמן ל' יום יותר מכאן יתיר נדרו או יוציא מיד ויתן כתובה .

ב ואם נדרה היא שלא תקשט או שאמר קונם תשמישך עלי אם אתקשט ושמע הוא וקיים לה יוציא מיד ויתן כתובה דכיון שהיא התחילה להריר לא שייך למימר מתוך רוגז של עכשיו הוא קיים לה ובזמן קצר תתיישב דעתו אלא אמרינן שנאה ישנה היתה נטורה לו עליה בלבד ומיד שהוא שומע נדרה היא מגלה שנאתו ומקיים לה וכיון דשנאה ישנה יש כאן אינה מצפה עוד להתיישכות דעתו ולפיכך יוציא מיד ויתן כתובה וע"ל בע"ז סי' רל"ה עוד מרינים אלו .

ג אסר הבעל בלי שבניו על עצמו שלא יהנה מהם או שאסר כליו על שבניו שלא יהנו מהם עד שמתוך כך לא תוכל היא להשאל בלה לאחרים שהרי הם שלו והוא יכול לאסור אותם על הכל או לא תוכל להשאל כלום מהם להשתמש בהם בביתה שהרי בעלה לא ינהג מהם יוציא מיד ויתן כתובה מפני שמיאיה שם רע בשכנותיה וכן היא שאסרה כלים של אחרים עליה או שאסרה בליה על אחרים ותלאה נדרה זה בתשמיש כגון שאמרה קונם תשמישך עלי אם אשאל משבני כלים או אם אשאלם מכלי וישמע הוא וקיים לה עד שמתוך כך לא יוכל להשאל מכלי לאחרים כדי שלא תיאסר תשמישה עליו וזה דבר קשה לקיים מכל מקום הואיל וקיים לה הוא נתן אצבע בין שיניה ויוציא מיד ויתן כתובה כדכתיבנא טעמא לעיל דהואיל והיא התחילה לנדרו והיא קיים לה נתגלה דעתו דשנאה ישנה יש לו עליה ולא תצפה להתיישבות דעתו לפיכך אין נותנין לו זמן אלא יוציא מיד ויתן כתובה אבל אם הוא אמר קונם תשמישך עלי אם תשאל כלום משבני או תשאלם וזה ודאי אי אפשר לה לקיים שלא תשאל ביה משבני או תשאלם והרי היא נאסרה עליו מיד לתשמיש מ"מ כיון שהיא התחיל בנדר ותלאו בתשמיש אמרינן המתוך רוגז וכעס שיש לו עכשיו עליה עשה לפיכך נותנין לו זמן ז' ימים אוילי יתחרט עליה ויתיר נדרו כדלעיל ואם לא יתירנו מיד אחר ז' ימים יוציא עתן כתובה ואם היא אסרה כלי שכניה עליה ולא תלאה בתשמיש אלא שלא תשאל מהם כדי שלא תחזיק להם טובה או אסרה על עצמה על בעלה שלא תוכל להשאלם לאחרים כדי שלא יחזיקו להם טובה וא שגדרה שלא לארוג בגדים נאים לבנו דברים אלו אינם תלויים לא בכיומו ולא בהפרתו מפני שאין דברים שבניו לכינה והוא צריכה לקיי נדרה ואסרה לארוג ולשאל ולהשאל כלים לפי' תצא בלא כתובה מפני שמשאתו שם רע בשבניו .

ד נדרה שלא תלך לבית אביה ותלאו בתשמיש שאמרה קונם תשמישך עלי אם אלך לבית אבי שאם לא תלאו בתשמיש אלא אמרה קונם בית אבי עלי אינו יכול להפיר שאין דבר זה שבינו לבניה אבל כיון שתלאו בתשמיש יכול להפיר וכיון ששמע ולא הפיר הרי נתן אצבעו בין שניה ויוציא מיד ויתן כתובה ואם הוא אומר קונם תשמישך עלי אם תלכי לבית אביך יותר מחדש אם הוא דר בעיר או יותר מרגל אם הוא דר בעיר אחרת ימתין ז' ימים ואז יוציא ויתן כתובה דאם אביה דר בעיר והוא אומר יותר מחדש מסתמא לא מוקמה אנפשה כל כך וכן אם אביה דר בעיר אחרת והוא אומר יותר מרגל אי אפשר לה למוקמה אנפשה כ"כ וכיון דאי אפשר לה לקיימו והוא מתוך רוגז אמר כן כיון שהיא התחיל לפיכך ממתינין שבעה ימים אולי יתחרט ויתירנו ואח"כ יוציא ויתן כתובה וכן הדין אם אמר חסם קונם תשמישך עלי אם תלכי לבית אביך שימתין ז' ימי ואז יוציא ויתן כתובה מן הטעם שכתבתי אבל אם פי' ואמר פחות מחדש ואביה דר בעיר או פחות מרגל והוא דר בעיר אחרת יקיים דמציא מוקמה אנפשה.

ה נדרה היא ואמרה קונם תשמישך עלי אם אלך לבית האביל או לבית המשתה ושעמך ולא היפיר דברים אלו ישנן בידו להפיר אפי' בלא קונם תשמישך מפני שהם נדרי עינוי נפש כמו שנתבאר בלבוש ע"י סימן קל"ד סעיף ס"ב ונקטו הפוסקים שאמרה קונם משום חילופי הדירה הוא דסעיף ו' דבלא קונם לא יוכל הבעל לאסור דבר על אשתו וכיון שלא הפיר יוציא מיד ויתן כתובה כדכתיבנא טעמא לעיל סעיף ב'.

ו ואם הדירה הוא שאומר קונם הנאת תשמישך עלי אם תלכי לבית האביל או לבית המשתה הרי זה אוסרה בבית המורה ונעל בפניה ואין זה נכון לעשות לאשה ומסתמא מתוך כעס עשה לפיכך יוציא לאחר ז' ימים אם לא יתיר נדרו ויתן כתובה ואם טוען הדריה בשביל בני אדם פרוצים המצויים שם אם החזיקו שם נאמן ואם לאו אינו נאמן.

ז נדרה היא שלא תלך למרחץ של רכבים שבת אחת ובכפרים שתי שבתות או נדרה שלא תנעל מנעל בכפרים שלשה ימים ובכרכים מעת לעת יקיים יתר על כן יוציא ויתן כתובה מפני שהיה לו להפיר.

ח הדירה הוא ואמר לה קונם תשמישך עלי אם תלכי לבית המרחץ בכרכים יותר משבת אחד ובכפרים יותר מנ' שבתות או אם תנעל מנעל בכפרים יותר מנ' ימים ובכרכים יותר מעת לעת ימתין ז' ימים ואח"כ יוציא ויתן כתובה.

ט האומר לאשתו אין רצוני שיבאו לביתי אביך ואמך ואחיותיך שומעין לו שאין כופין את האדם שיכנסו אחרים ברושותו ותיהיה היא הולכת להם כשארדע להם דבר ותלך היא לבית אביה פעם אחת בחדש ובכל רגל ורגל לא יכנסו הם לה אלא אם אידע לה דבר כגון חולי או לידה.

י וכן היא שאמרה אין רצוני שיכנסו אצלי אביך ואמך ואחידך ואחיותיך ואני שוכנת עמהם בחצר אחד מפני שמרעין לי ומצריין לי וגורמין קטטה ביני ובין בעלי שומעין לה ודוקא שגראה לבית דין שיש ממש בדרכיה ואם רואין בית דין שאין ממש בדרכיה לאו כל הימנה ואין שומעין לה דבזה יפה כח הבעל מבחנה לפי שהמדור הוא של הבעל ואינה שלה לפיכך אינה יכולה למחות על דין אלא בטענה ונוהגין להושיב עמהם איש או אשה נאמנים שחודר עמהם עד שיתבאר בשל מי נתגלגל הריב והקטט.

יא האיך שאמר איני דר במדור זה מפני שבני אדם רעים או פרוצים או גוים בשכונתי ואני מתירא מהם שומעין לו ואפי' לא החזיקו כ"כ בפריצות אחרת מפני שיש חזק משכנן רע ואפי' היה המדור שלה מוציאין אותה משם ושוכן בין בני אדם כשרים יב וכן היא שאמרה בן אע"פ שהיא אומר איני מקפיד עליהם שומעין לה מפני שיכולה למרר איני רוצה שיצא עלי שם רע בשכונת אלו איש הסכה את אשתו או היא מקללתו עיין דינא לקמן סימן קנ"ד סעיף ג'.

עין דין חיוב עונה וכו' י"ג מעיפים

א מקראי רגבי מנחה יעקב לעשו ששלה עוים מאתים ותישים עשרים וגו' אסמכו רחוב עונה האמרה כתירה אינה שיה לכל אדם אלא כל איש ואיש לפי כחו וכפי מלאכתו ושעירו חז"ל לכל אחד כפי מלאכתו ואמרו המייליים והם אנשים הבטלים שאין להם מלאכה והם בראי' ומעונגים שאין להם מלאכה הבטלות כחם מלאכה אוכלין ושותין ויושבין בבתיהן עונתן ככל לילה.

ב ומי שיש לו מלאכה כגון חייט או אורג או כנאי וכיוצא בו ועשה מלאכה בעירו עונתו שני פעמים בשבת ואם עושה מלאכה בעיר אחרת ובא ולן ככל לילה בביתו כולו בעונה אחת בשבת מפני טורח הדרך והפועלים שאין לנים בביתם יוצאים שבעה ימים וביום השמיני שבים לביתם וכן לעולם משמונה ימים לשמונה ימים שבוע פעם אחת לביתם והחמרים פעם אחת בשבת הנגמלים פעם אחת לשלשים יום והספנים פעם א' לששה חרשים ותלמידי חכמים פעם אחת בשבת מפני שיתרתו אומנתו ומתשת כחו ודרך ת"ח לנהיר אתו פעם לשמש ממנו מליל שבת לליל שבת משום

זו לארץ אחרת או אפי' התנה עמה שיוציאה מארץ זו לארץ אחרת כגון מגליל ליהודה מ"מ אינו יוכל להוציאה אפי' באותה ארץ עצמה שנשאה שם מעיר לכפר או מכפר לעירנכמו שיתבאר טעמא בסמוך בע"ה כשהיא והוא באותה הארץ אבל הנשוא אשה באחת מהארצות והוא גם הוא מאנשי אותה הארץ אינו יכול להוציאה לארץ אחרת אפילו היא מאותה ארץ האחרת שיכולה לומר אדעת' דהכי נתקדשתי לך לדור כאן כי יש לי נחת רוח כאן כיון שהורגלתי כאן אבל מוציאה מעיר לעיר ומכפר לכפר באותה הארץ ואינו יכול להוציאה מעיר לעיר מכפר לכפר שיש דברים שישיבת העיירות טובה להם ויש דברים שישיבת הכפרים טובה להם וניחא לה יותר לדור בעיר מכפר או בכפר מכפר יש אומרים שאם היו שניהם מארץ אחת ונשאה בארץ אחרת היא יכולה לכופו אותו לילך עמה לארצה אפילו מכפר לעיר או מעיר לכפר דכיון שידוע שגם הוא מבני ארצה יכולה לומר ע"מ בן נשאתי אותו שילך עמי לארצי ולמקומי אבל הוא אינו יכול לכופו אותה שיכולה לומר הואיל והורגלתי פה יש לי יותר נחת רוח בכאן ובעל האכירה חוזר על אכירתו אבל שניהם מארץ אחת ונשאה באותה ארץ אין אחד מהם כופה לשני להוציאו מעיר לכפר או מכפר לעיר אבל מעיר לעיר או מכפר לכפר האשה יכולה לכופו שילך עמה למקומה האויל והם שוים אבל הוא אינו יכול לכופה שתלך עמו למקומה הבעל האכירה חוזר על אכירתו היה דר עמה בעירו ולא מתיר לה ליה שם והלך עמה לעירה דרך מקרה ולא אתרר ליה גם שם יכול לחזור ולהוציא' לעיר אחרת יש אומרים אם לא יכול להחיות ולפרנס עצמו כופין את אשתו שתלך עמו לכל מקום שירצה ויש חולקין מי שהוא ממדינה אחת ויש לו שם אשה ונשא אחרת במדינה אחרת צריכ' לילך עמו לעיר דורא ע"מ בן נשאה זה שישווב לביתו וע"ל סימן קנ"ו סעיף ט' עוד מדינים אלו.

ב וכשמוציאה מעיר לעיר ומכפר לכפר באותה הארץ לא יוכל להוציאה מנה יפה לנהרע וגם לא מרע' ליה מפני שהנדה היפה כדוק פ' שכנוה היפה צריכה היא להיטפל ולבדוק עצמה כדי שלא תהיה קלה ובעורה ויש לה מורה רב ביותר וכן לא יוציאה ממקום שרובה ישראל למקום שרובו גוי' ובכל מקו' מוציאין ממקו' שרובו גוי' למקו' שרובו ישראל ואינו יכול להוציאה ממקום שהמוש' טוב למקום שהמוש' רע וכ"מ שיכול להוציא' ממקומה היינו לאחר שנשא' אבל קודם גישואין לא יוכל להוציא' לשום מקום צריך ללכת' במקומה אם לא שהתנה בפירוש עם האשה עצמה אבל אם התנה עם אמה לאו כלום הוא שאין הבת ברשית אמה מיהו אם יש אמתלאות וטעמים לדבריו צריכה האשה לילך אחריו.

ג בד"א מחוצה לארץ לחוצה לארץ או מארץ ישראל לארץ ישראל אבל מחוצה לארץ לארץ ישראל כופין לעלות אפילו מנה היפה ורובן ישראל לנה הרע ורובן גוים ומא' לחיל אין מוציאין אפילו מנה הרע ורובן גוים לנה היפה ורובן ישראל.

ד אמר האיש לעלות והיא אינה רוצה תצא בלא כתובה אבל נכסי מלוג הם שלה ונכסי צאן ברזל הקיימין נוטלת ואם אינן קיימין אם הוא הפסידן אין צריך לשלם ואם נגנבו או נאבדו חייב באחריותו וצריך לשלם ונכסי מלוג אינו חייב באחריותו לפיכך אם נגנבו או נאבדו אינו חייב לשלם ואם הוא הפסידן חייב לשלם והוא דכתובה אין לה דוקא כל זמן שהוא נשאר בארץ ישראל אבל אם חזר אפילו לסוף כמה שני' להתיישב בחוצה לארץ צריך לשלם לה או ליורשיה אף כתובתה דאל"כ כל איש שירצה להבירח כתובה מרשותו ילך לארץ ישראל לחזור אמרה היא לעלות והוא אינו רוצה יוציא ויתן כתובה והוא הדין לכל מקו' מארץ ישראל לירושל' שהכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין משם הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין משם.

ה יש מי שאומר דא דכופין לעלות לארץ ישראל היינו בדאיפשר בלא סנה אבל במקום סנה כגון סנהת ליסטים או סנהת ים אסור לסכן עצמו.

ו וכן היא שאמרה אין רצוני שיכנסו אצלי אביך ואמך ואחידך ואחיותיך ואני שוכנת עמהם בחצר אחד מפני שמרעין לי ומצריין לי וגורמין קטטה ביני ובין בעלי שומעין לה ודוקא שגראה לבית דין שיש ממש בדרכיה ואם רואין בית דין שאין ממש בדרכיה לאו כל הימנה ואין שומעין לה דבזה יפה כח הבעל מבחנה לפי שהמדור הוא של הבעל ואינה שלה לפיכך אינה יכולה למחות על דין אלא בטענה ונוהגין להושיב עמהם איש או אשה נאמנים שחודר עמהם עד שיתבאר בשל מי נתגלגל הריב והקטט.

ז האיך שאמר איני דר במדור זה מפני שבני אדם רעים או פרוצים או גוים בשכונתי ואני מתירא מהם שומעין לו ואפי' לא החזיקו כ"כ בפריצות אחרת מפני שיש חזק משכנן רע ואפי' היה המדור שלה מוציאין אותה משם ושוכן בין בני אדם כשרים יב וכן היא שאמרה בן אע"פ שהיא אומר איני מקפיד עליהם שומעין לה מפני שיכולה למרר איני רוצה שיצא עלי שם רע בשכונת אלו איש הסכה את אשתו או היא מקללתו עיין דינא לקמן סימן קנ"ד סעיף ג'.

עה חלוק הארצות לענין גישואין ודיני ארץ ישראל וכו' ת"ס

א הנשוא אשה ממקום אחד חסם מסתמא היא נישאת ע"מ שתורר עמו במקום שהיא חפץ ואם שניהם חפצים אחד מסתמא היא נישאת לו על מנת שידור עמה במקום ששניהם יקרה לפעמים דלא מתיר ליה שם ורוצה ללכת לעיר אחרת לפיכך חלקו חז"ל הארצות לפי חכמתם וז"ל באומר דעת הגוים מאיזה עיר או מאיזה ארץ יכל להוציאה לעיר או לאר' אחרת ואמרו שלש ארצות הן בארץ ישראל חלוקות זו מזו לענין גישואין יהודה ועבר הירדן והגליל וכן הדין בכל מדינות הישוב שחם חלוקות לארצות כגון כנעו וארץ מצרים וארץ תימן וה"ה שאר כל הארצות החלוקים בשמות לשינונם ואמרו ז"ל שמי שהיה מארץ הארצות ונשאה אשה בארץ אחרת כופין אותה ויוציאה עמו לארצו אפי' מעיר לכפר או מכפר לעיר או תצא בלא כתובה ובלא תוספות דסתמא ע"מ בן נשאה אף על פי שלא פירש דאמרינן מסתמא גם היא ידעה ע"מ בן נשאת לו מיהו אע"פ שיכול להוציאה מארץ

כמה דברים אמורים בני שגופו ברי ויכול לקיים העונה הקצובה לו אבל מי שאינו ברי אינו חייב אלא לפי מה שאומרים אותו שיכול לקיים

די חייב כל אדם לפקוד את אשתו בליל טבילתה ובשעה שהוא יוצא לדרך מפני שבאלו הזמנים היא משתוקקה אליו ביותר ועל בלבוש ע"י סי' קפ"ז סעיף י'

די אין האיש רשאי לצאת לסחורה או לצורך דבר אחר לדרך רחוקה בענין שמתבטל מעונתו המוטלת עליו אלא ברשות אשתו ואפי' אם תתן לו רשות אין ראוי לו להתאחר אלא הדרש צהוי וחרש בביתו כי אע"פ שנותנת לו רשות ע"י פיוס או ע"י שמתבטל מעונתו היא מצטערת בלבה לפיכך לא נתנו לו ז"ל יותר מחדש ואסמכו אקרא דרבנן הימים דכתיב לכל דבר המחלוקת הבאה והיוצאת חרש בחדש לכל החדש השנה וגומר אבל מי שתורתו אומנתו יכול לילך ללמוד הן ברשות אשתו הן בלא רשות לב' או לג' שנים וכן מיילשעשה ת"ח אין אשתו יכולה לעכב שישנה עונתה מדיון טייל לדיון תלמיד חכם אבל בשאר בעלי מלאכות יכולה היא למונעו לצאת ממלאכה שעונתה קרובה למלאכה שעונתה רחוקה כגון המר שבקש לעשות גמל או גמל שבקש לעשות ספן אע"פ שיש בה דיוח יותר יכולה היא למחות בו

די אשה שהרשית לבעלה אחר הנישואין שימנע עונתה הרי זה מותר בר"א שקיים פריה ורביה אבל אם לא קיים פריה ורביה חייב לבעול בכל עונה עד שיהיו לו בנים מפני שהוא מצות עשה של תורה שנ' פרו ורבו

די מדיון תורה נושא אדם כמה נשים אפי' מאה בין צבת אחת בין בלו אחר זו ואין אשתו יכולה לעכב עליו והוא שיהיה יכול לתן שאר נסות וענה כראוי לכל אחת ואחת ואינו יכול לכופ אהון לדור עמו כולן כחצר אחד דכל אשה מתקנאת בירך חברתה וירבה המחלוקת ביניהן אלא צריך לדור עם כל אחת לעצמה וכמה היא עינת לפי מניין כיצד פועל שעונתו שתי פעמים בשבת והיו לו שתי נשים יש לו עונה אחת בשבת ולו עונה אחת בשבת היו לו ד' נשים נמצא עונה כל אחת מהן פעם אחת בשתי שבתות וכן אם היה ספן שעונתו פעם אחת לששה חדשים והיו לו ארבע נשים תהיה עונה כל אחת מהן פעם אחת לשתי שנים לפיכך צו חכמים דתלמידי חכמים שעונתן פעם אחת לשבת לא ישא יותר מארבע נשים אפי' יש לו ממון הרבה כדי שיגיע לכל אחת עונה פעם אחת בחדש

די בר"א במקומות שנוהגין לישא שתיים או שלשה נשים אבל במקום שנהגו שלא לישא אלא אשה אחת אינו רשאי לישא על אשתו שלא ברשות ראומדו דמוכח הוא דאדעת' דהכי אינסיבת ליה ולא לנסוב אחרתי וה"ל כחמר שאינו רשאי לעשות גמל כ"י וכ"ש אם התנה בכתובה שלא ישא אשה אחרת עליה ועיין לעיל סימן א'

די המליר את אשתו מתשמיש המטה בין שהדירה סתם או שכירש ז' ימים או יותר יקיימה ז' ימים אולי יתחרט ויתיר נדרו ולאחר שבעה ימים יוצא ויתן כתובה אפי' הוא ספן שעונתו לששה חדשי שאינו צומה למי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו כלומר פשוהי וישבת עמו בלא נדר אע"פ שאין עבשיו זמן עונתה דעתה נוחה שהיא מצפה שמא יבא בתוך הזמן אבל זו משהדירה הרי היא כמי שאינה מצפה לבעול ומצערת

די וכיצד הוא מדירה מתשמיש שיהא הגדר חל כשאומר לה בלשון זה הנאת תשמישך אסור עלי שאו הוא נאסר שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו אבל אם אמר הנאת תשמישי יאסר עליך או נשבע שלא לשמשה אין נדרו חל שכבר הוא משועבד לה לתשמיש ולא כל כמיניה דמפקע לה לשיעבודה ואם נדר ברשותה הגדר חל ואסורה לו מיהו מותר לו להתייחד עמה מקו' מנדה שהיא בברת ועל בעז"י סי' רל"ד סעיף ס"ז

די אסור לאדם למונע מאשתו עינתה ואם מצעה כדי לצערה עובר בלא תעשה שנ' שארה כסותה ועינתה לא יגרע ואם חלה או תשש כהו ואינו יכול לבעול ימתין ששה חדשים עד שיכריא שאין לך עונה גדולה מזו ואח"כ או יטול ממנה דשות או יוציא ויתן כתובה

די האשה שנדרה נדר שיכול הבעל להפך כגון נדר של עינוי גפוש או מרבדים שבינו לכינה ואמר לה אני מפירו לך ע"מ שתאמר לפלוני מה שדברנו יחד ברברים של שחוק וקלו' שאדם מדבר על עסקי תשמיש הרי זה יוציא מיד ויתן כתובה כדין המקיים לה דאמרה סמני סני לה כדאמרין לעיל סימן ע"ד סעיף ב' ה"נ כיון שאומר לה כן סתמא היא אינה יכולה להעיו פניה ולומר אלו הדברים ונמצא שלא הופך הגדר והי כאלו קיים לה וכן הדין אם אמר לה אני מפירו לך ע"מ שתתפלל מיד אחר התשמיש כדי שתנפץ השי"י ולא תתעבר הרי זה אסור ולא תעשה והרי ג"כ אינו מופר או שאמר לה ע"מ שתעשי מעשה שוטים כגון שתמלא עשר כדים מים ותערה לאשפה וכיוצא כאלו שאם היתה עושה כן היתה נחשבת לשוטה

ומכתמא לא תעשה והרי אינו מופר לפיכך יוציא מיד ויתן כתובה יג האומר אי אפשי אלא אני בכנדי והיא בכנדה ויצאיותן כתובה וכל שכן כשאינו נזקק לה כלל שיוציא ויתן כתובה וה"ל היא שאומר אי אפשי אלא אני בכנדי והוא בכנדי שתצא בלא כתוב' א

עז דיני מורד ומורדת או אימרת מאים עלי וכו' ה' סעיפים

א איש המורד על אשתו ואמר הריני זן והריני מפרנס אבל איני בא עליה מפני ששנאתיה אמרו חכמים ז"ל מוסיפין לה על כתובתה משקל ל"ו שעורים של כסף בכל שבוע ויושב כן ולא ישימש כל זמן שתוצה היא לישב ואף על פי שכתובתה הולכת ונוספת הרי הוא בלא תעשה שנאמר עונתה לא יגרע ואם היא רוצה כופין אותה להוציא מיד ולתן כתובה ואם היא מתרצה לגרש מיד ולתן כתובה יש אומרים דשוב אין מוסיפין לה על כתובתה אם היא אינה רוצה להתגרש וגם שוב עובר בלאו דלא יגרע שהרי מן התורה יכול לגרשה בעל כרחו ולא אמרה תורה לא יגרע אלא כשאינו רוצה לגרשה

ב ואשה שמנעה בעלה מתשמיש המטה היא נקראת מורדת ותקנו בה חז"ל ג"כ תקנות כמו שאבאר בע"ה או"ל בתחלה

שואלין אות' מפני מה מרדה אם אמר מאסתיה ושנאתיה ולא אוכל להבעל לו מדעתי אם רצה הבעל לגרשה אין לה כתובה כלל מיהו כיון שמונעה מאים עלי אם האמת עמה מה לה לעשות הלא קצת אנוסה היא ואינה כשבויה שתבעל לשנוי לה ואע"פ שאין זה מועיל לה לכוף לגט דא"כ לא הגדה בת לאברהם איניו יושבת תחת בעלה שיתנו עיניה באחר וימרדו בבעליהן כטענת מאים מ"מ נוטלת בלאותיה הקיימין בין מנכסים שהכניסה לבעלה ונתחייב באחריותן בין נכסי מלוג שלא נתחייב באחריותן שאינה מפסדת כזה את שלה שמא אמת טוענת אבל משל בעלה אינה נוטלת כלום זאפילו מנעל שברגלה ומטפחת שבראשה שלקחם לה פושט' ונתנת זכר כל מה שנתן לה מתנה מחזרת אותו דאדעתה למישקל ולמפקח לא יהיב לה זבל זה דוקא שמבקשת גט ואינה מזכרת כתובה אבל אם אימרת יתן לי גט ובעינא כתובתי חיישנין שמא נתנה עיניה באחר ויש לה דין מורדת דבעינא ליה ומצערא ליה שיתבאר בסמוך ואם מרדה מתחת בעלה כדי לצערו אמרה הריני מצערת אותו בכך מגני שעשה לי כך וכך או מפני שקללני או מפני שעשה עמדי מריבה וכיוצא ברברים אלו שולחין לה מכות דין ואמרין לה הוי יודעת שאם את עימרת במרדך אפי' כתובתך מאה מנה הפסדתה איתה ואחר כך מכריזין עליה בבתי נכסיות ובבתי מדרשות בכל יום ארבע שבתות זו אחר זו ואומרים פלונית מרדה על בעלה ויש אומרים שאין צריך להכריז בכל יום אלא ד' שבתות ממש וכן עיקר ביום דמצויין רבים בב"ה ומה שתקנו הכ"ז במורדת כדי לצערו ולא תקנו הכ"ז במורדת משום מיאום היינו טעמא משום דזו האומרת בעינא ליה ומצערנא ליה ואינו מיאום עליה איפשר שתתבייש ותחזור למוטב על ידי הכרזה אבל במיאום עלי מן הסתם לא תחזור בה נכמה הכרזות ולא יועיל הכרזה ואחר הכרזה שולחין לה בית דין פעם שנית אם את עומדת במרד הפסדת כתובתך אם עמדה במרדה ולא חזרה בה נמלכין בה עול פעם אחרת ותאבד כתובתה ולא יהיה לה כתובה כלל ויש מפרשים דנמלכים בה פירש דלא סגי בששולחין לה מכות דין לומר הוי יודעת כו' אלא הבית דין בעצמם שולחין אחריה ונמלכין בה קודם שיפסקו הדין להפסידה כתובתה דכפני הב"י דין תבבייש ויתר ושמא תתוצה ותשמע להם וכן עיקר ואין נותנין לה גט עד ר"ב הדרש אולי תתפייס בתוך ה"יב חרש וכמו שכתבתי טעמא בהכרזה אבל אין לה מוונות ג"כ כל אותן ה"יב הדרש והוא אוכל פירות ואפי' היא מעוברת אך מעשה ידיה שלה ואם מתה קודם הגט בעלה יורש' וחייב כפדיונה ובקבורתה ולאחר י"ב חדש הואיל ואבדה כתובתה אין לבעל עליה כלום ולא היא על בעלה ואין לה כל תנאי כתובה הואיל ויכול לגרשה בלא כתובה והוא מעכבה מרצונו ואם חזרה בה לאחר י"ב חדש לא מהני חזרתה אלא אבדה כתובתה ואם רוצה לקיימה צריך לכתוב לה כתובה אחרת אבל תוך י"ב חדש יכולה לחזור בה ויש לה כתובה ואם מת תוך י"ב חדש יש לה כתובה מן היררשים ואם רוצה לגרשה תוך י"ב חדש נותן לה צאו ברזל שלה וכתובתה מנה ומאתים אבל לא מה שכתב לה שלא כתב לה ע"ד שתצא ממנו י"א דבזמן הזה כאלו הארצות שאין נושאין שתי נשים לא משהנין לה שנים עשר הדרש אם רוצה לגרשה ואם אינה רוצה מתירין לו לישא אחרת ויש הולקין ואומרים שאין להתיר לו לישא אחרת וכן עיקר ודוקא כשנשואה אבל בארוסה המורדת על בעלה ואינה רוצה ליכנס לו יגרשנה בעל כרחו או מתירין לו לישא אחרת וכתב מורי ז"ל וכל זה דוקא תוך י"ב חדש אבל לאחר י"ב חדש אפילו נשואה אם הוא רוצה לגרש צריכה לקבל ממנו בעל כרחו או מתירין לו לישא אחרת שאין כח ביד האשה לענוו לעולם עד באן לשנוי יש אומרים דאפי' תוך שנים עשר הדרש אם

אם עבר ונשא אחרת מחמת מירודתה אין הנוץ לגרש כסדר הזה עשין לה אם מרדה בו כדי לצערו ואפילו היתה נדה או חולה שאינה ראויה לתשמיש דין מירדות יש לה אין חלוק בין דתחילה למרוד קודם חיה או מרדה בתוך חליה שאינו רוצה לטבול ואמרה מצערנא ליה ובעינא ליה ואפי' היה בעלה ספן שענתה לששה חדשים ואפי' יש לו אשה אחרת וכן ארוסה שהגיע זמנה לינשא ומרדה כדי לצערו ולא נשאת הרי זו נקראת מורדת מתשמיש וי"א שגם יבמה שלא רצתה להתייבם כדי לצערו מורדת היא ועושין לה ג"כ כסדר הזה .

ג המורדת הנותנת כשהיא יוצאת אחר י"ב חדש בלא כתובה תחזיר כל דבר שהוא של בעל אבל נכסים שהכניסה לו ובלאותיהם הג'י"ם אם תפשה אין מוציאין מידה ואם לא תפשה אין נותנין לה וכן כל מה שאבד מנכסיה שקבל הבעל עליו אחריותו אינו משלם לה כלום ואם יש קרקעות בין של נכסי צאן ברזל בין של נכסי מלוג ברשותה הם והיא נוטלתן כל מה שאמרנו בסעיף ב' במורדת מחמת מיאוס ו"א הדינו דוקא כשאינה נותנת אמתלא וטעם לדבריה למה היא אומרת דמאים עליה אבל בנותנה אמתלא לדבריה כגון שאומר שאינו הולך בדרך ישרה ומכלה טמונו וכיוצא בזה אם נראין דבריה אמת מבוררין אז דינינן ליה בדינא שתקנו הגאונים ונקרא דינא דמתיבתא והוא זה שהבעל צריך להחזיר לה כל מה שהכניס לו בנדוניית' דהיינו צאן ברזל אם הם בעין וראויים למלאכתן הראשונה נוטלת הכל כמו שהוא ואם אינן ראויין למלאכתן הראשונה וכל שבין אם נגנבו או נאבדו צריך הבעל לשלם הכל ונכסי מלוג שלה אם הם בעין או דבר הבא מכחן נוטלתן אבל אם כלו לגמרי אין הבעל צריך לשלם אבל כל מה שנתן לה או כתב לה אינה נוטלת כלום דארעתא למשקל ולמזיק לא יחייב לה ואפי' אם תכשה צריכה להחזיר ואין כופין אותו לגרש ולא אותה להיות אצלה כיון שנותנת אמתלא לדבריה אינה כשבויה להיות תחת השני' לה ואם עשה שלא כהוגן שקדשה ברמאות ובתחבולות כופין אותו אפי' לגרש וי"א עוד שמשילין חרם אם בני אדם למרוד לגרור או שהיא עושה כך משום כעס וקטש שביניהם או כוונה לחוציא מאנו ממנו או אפי' מה שנטלה מנכסי' נטולין מידה ומחזירין לבעל ואין חלוק בין אם תפשה או לא אלא בטוענת מאיס עלי ואינה נותנת אמתלא מבוררת לדבריה אבל מכל מקום נותנת קצת אמתלא ונראין שאין בזה רמאות ואף הכית דין יורנו בזה לפי ראות עיניהם ויכולים להשביע אותה על כך אם טוענת כאמת מאיס עלי אם לא וכן ראוי להודות וכל זמן שלא נתן גט אין לו כפייה ונגישה עליה שנתכשל האישות שביניהם מכל מקום אין לה רשות לתן משלה לאחרים ויכול למחות בה שהרי אם מתה יירשנה ואפי' במקו' שכופין אותה לגרש אם מתה קדם שגרשה הוא יורש אותה דמכ"מ אשתו היא ואין יורשהה נפקעת ממנו אלא בגירושין ובמקו' דתליא בתפיסה אם תפש אביה נדונייתא שהכניסה לו מהני כאילו תפשה היא בעצמה דמסתמא הוא הכניסה לת' ועל מנת שתמרוד לא הכניס והיא גב היא סומכת על אביה בכל מה שהוא עושה שתהא ידו כירה . אין נקראין צאן ברזל אלא מה שהכניסה לו בשומא אבל בגדיה אין דרך לשום אותו ואין לתן דין נכסי צאן ברזל .

ד איש ואשתו שבאו לבית דין הוא אומר היא מורדת מתשמיש והיא אומרת לא כי אלא כדרך כל הארץ אני עמו וכן אם טענה היא ואמרה שהוא מורד מתשמיש והיא אומר לא כי אלא כדרך כל הארץ אני עמה מחרימין תחלה על מי שמורד ואינו מודה כב"ז ואם לא הודו אומרי' להם תעיהרו בפני עדים נתייחזו ועדיין הם טוענין מבקשין מן הגטעו ועושין פשרה בפני כח חרדין אבל בפני עדי' אי אפשר שהרי אסור לבעול בפני כל בריה .

ה ארוסה שאינה רוצה לינשא לארס מטענת מאיס עלי אין אביה חייב לתן לו מה שפסק לתן לה בנדונייתא שהרי לא פסק אלא על דעת שתינשא לו .

ו כהן שנשבת אשתו אע"פ שנאסרה עליו חייב לפדותה הואיל שמתחלה היתה מותרת לו ואיסור שבייה גרם לה לאסר הרי חל עליו חיוב פדיונה מיד שנשבת ושוב אע"פ שנאסר' עליו מחמת חשש אונס שמא נטמא' נסתחפה שדהו ופודה אותה ומחזירה לבית אביה ואפילו הוא בעיר אחרת חייב להטפל לה עד שמחזירה לעירה ומגרשה ונותן לה כל כתובהה ותוספות ואם היה בעלה ישראל שהשבויה מותרת לו מחזירה לו לאשה כמות שהיתה ואם רצה אח"כ מגרשה ונותן לה כתובת' ושבויה שנאסר' אף לבעלה ישראל כגון במקום שיש לחוש שמא נבעלה ברצון כדרך שנתבאר לעיל סימן ז' אין בעלה חייב לפדותה הואיל והיא אסרה את עצמה עליו ברצונה למה לו לפדותה .

ז אשה שנשאת לבעלה באיסור מחמת שהיא מחייבי לאוין דקדושין תופשין לה בה כגון אלמנה לכהן גדול וגדולה ונדרשה וחלוצה לכהן הרויט וממזרת ונתינה לישראל ונשבת לא תקינן לה חכמים לפדותה הואיל ונשאת לו באיסור אלא נותן לה כתובה ומשלם לה הפירות שאכל מנכסיה והיא תפדה את עצמה ועל"ס ק"ו סעיף א' .

ח לא תקנו חז"ל לפדות האשה אלא הבעל בחייו אבל אלמנה אינה נפדית מנכסי בעלה לא מבעיא אם נשבת אחר מותו שאין הורשין חייבים לפדותה מנכסיו אלא אפילו אם נשבת בחייו ולא הספיק לפדותה עד שמת אין הורשין חייבין לפדותה שאין אני קרא בה מה שכתוב בתנאי כתובה ואותבינך לי לאנתו לפיכך אפילו אם היא זקוקה ליבם אינה נפדית משל בעלה דג"כ לא קרינן בה ואותבינך לי לאנתו אלא נפדית משל עצמה או חטול כתובת' ותפדה את עצמה .

ט איש ואשתו שבאו לבית דין הוא אומר היא מורדת מתשמיש והיא אומרת לא כי אלא כדרך כל הארץ אני עמו וכן אם טענה היא ואמרה שהוא מורד מתשמיש והיא אומר לא כי אלא כדרך כל הארץ אני עמה מחרימין תחלה על מי שמורד ואינו מודה כב"ז ואם לא הודו אומרי' להם תעיהרו בפני עדים נתייחזו ועדיין הם טוענין מבקשין מן הגטעו ועושין פשרה בפני כח חרדין אבל בפני עדי' אי אפשר שהרי אסור לבעול בפני כל בריה .

י רפואתה כיצד לקתה חייב לרפאותה בין רפואה שיש לה קצבה שאינה חולה תדיר בין רפואה שאין לה קצבה שהיא חולה תדיר וצריכה רפואה בכל יום ויוק' מבעל עצמו תקנו לה בחייו אבל אלמנה אינה נטרפאית מנכסיו ברפואה שיש לה קצבה אבל רפואה שאין לה קצבה דמיא למזונות שצריכה להן כל יום וכל זמן שניזוני' מנכסי בעלה ימי מיגר ארמלתא כמו שיתבאר בע"ה ס' צ"ג נטרפא"י גם כן מנכסי בעלה .

יא איש ואשתו שבאו לבית דין הוא אומר היא מורדת מתשמיש והיא אומרת לא כי אלא כדרך כל הארץ אני עמו וכן אם טענה היא ואמרה שהוא מורד מתשמיש והיא אומר לא כי אלא כדרך כל הארץ אני עמה מחרימין תחלה על מי שמורד ואינו מודה כב"ז ואם לא הודו אומרי' להם תעיהרו בפני עדים נתייחזו ועדיין הם טוענין מבקשין מן הגטעו ועושין פשרה בפני כח חרדין אבל בפני עדי' אי אפשר שהרי אסור לבעול בפני כל בריה .

יב מעשה ידיה שהיא חייבת ודיני מניקה ושאינה רוצה לעשות מלאכה וכו' ח' סעיפים .

יג מעשה ידיה לבעלה כיצד הכל לפי מנהג המדינה מקום שריבין לארונ' אורגת לרקום רוקמת לטיות צמר או פשתים מוזה ואם לא היה דרך נשי העיר לעשות כל המלאכה האילו אינו כופה לעשות

יד מעשה ידיה שהיא חייבת ודיני מניקה ושאינה רוצה לעשות מלאכה וכו' ח' סעיפים .

טו מעשה ידיה לבעלה כיצד הכל לפי מנהג המדינה מקום שריבין לארונ' אורגת לרקום רוקמת לטיות צמר או פשתים מוזה ואם לא היה דרך נשי העיר לעשות כל המלאכה האילו אינו כופה לעשות

לעשות אלא לטוות בצמר בלבד שהפשתן מוזק הפה והשפתיו ודמיו היא מלאכה המיוחדת לנשים שנאמר וכל אשה חכמת לב כידו' טוה דהנה עצמה ועשתה יותר מהראוי לה כגון שעשתה מלאכה בלילות בשעה שבני אדם ישנים המותר לבעל ודוקא בשנותן לה מעה כסף בכל שבוע כמו שנתבאר לעיל סימן ע' שאותו המעה כסף תקנו לה מחמת המותר שאמרו שהיא לבעל לפיכך אם הוא נותן לה המעה נוטל המותר ויכולה האשה לומר איני נוטלת המעה כסף ואיני נותן המותר דלתקנה תקנו אותה המעה כנגד המותר ואפי' לא תעשה המותר צריך ליתנו לה לפיכך היא יכולה לומר איני נוטלת המעה ואיני נותן המותר אבל הבעל לא יוכל לומר כך.

ב היה לו ממון הרבה אפי' היו לו כמה שפחות אינה יושבת בטלה בלא מלאכה שהבטילה מביאה לידי זימה אבל אין כופין אותה לעשות מלאכה כל היום כולו אלא לפי רוב הממון ממעטת במלאכה.

ג המדיר את אשתו שלא תעשה מלאכה יוציא ויתן כתובה שהבטילה מכאן לידי זימה.

ד כל אשה רוחצת לבעלה פניו ידיו ורגליו ומצעת לו את המטה ועומדת ומשמשת בבניו בעלה כגון שתתן לו מים או כלי או שתטול מלפניו וכיוצא בדברים אלו אבל אינה עומדת ומשמשת בפני אביו או בנו וי"א דהיינו דוקא באינן סמוכין על שלחן בעלה אבל סמוכין על שלחן בעלה בעלה גמ' בדברים אלו.

ה וכל המלאכות שאמרנו בסעיף הקודם שאשה עושה לבעלה צריכה לעשות דוקא היא בעצמה ואפי' יש לה כמה שפחות אין עושין מלאכות אלו לבעל אלא אשתו מפני שאין בהן טורח כל כך וגם הם דברים של חיבה ואין ראויין לעשות ע"י אחרת ובהצעת המטה יש מחלוקת וע"ל סעיף ח'.

ו ואם הם עניים יש עוד מלאכות שהיא צריכה לעשות לבעלה והם אלו מטחנת ואופה ומכבסת ומבשלת ומניקה את בנה ואם מת בנה אינה מחוייבת להניק בשכר וליתן לו השכר וכן בנו מאשה אחרת אינה מחוייבת להניקו וצריכה ליתן תכן לפני בהמתו שהוא רוכב עליה ולא לפני בקרו מפני שטרחו מרובה.

ז הבניסה לו שפחה אחת או נכסי' שראוי לקנו' מהן שפחה אחת או שהיה לו לעצמו שפחה או מטון כדי לקנות ממנו שפחה אחת לא חיובה רבנן להטחין ולא לאפות ולא לכבס ולא ליתן תכן לפני בהמתו דע"מ כן הבניסה לו או נשאת לו כשראתה שהיה לו כדי לקנות שפחה אחת שיקנה שפחה שתעשה אלו המלאכות ולא היא או ישכור לה.

ח הבניסה לו שתי שפחות או נכסים הראויים לקנות מהם שתי שפחות או שהיו לו לעצמו שתי שפחות או ממון שראוי לקנות מהם שתי שפחות אינה עושה לו המלאכות שאמרנו בסעיף הקודם וגם אינה מבשלת ואינה מניקה את בנה הבניסה לו כלשהי שפחות או ממון או שיש לו ממון שיכול לקנות שלשה שפחות י"א דאף מטון אינה מצעת רק בפריסת סדין ומסדרת לו מטתו שהיא דרך חיבה וכל אשה תעשה זאת אפי' יש לה כמה שפחות.

ט היא אומרת שיש לו כמה לקנות שפחה או לשכור אותה והוא אומר שאין לו עליה להביא ראייה וכל זמן שאינה מביאה ראייה מן הסתם היא משועבדת לו מתקנת חכמים אבל אין כאן מקום לשבועה להשביע הבעל שאין לו לפי שהי' אינה תובעת ממנו דבר מה שהוא חייב לתת לה שנאמר ישבע היסת ויפטר אלא שהיא באה לפטר מן השיעבוד שהמילו עליה חכמים ואינה יכולה להפטר אלא בראייה.

י כל אלו המלאכות אין מחייבין אותה לא בטולן ולא במקצתן אלא אם כן יהיה דרך משפחתו ומשפחתה לעשותן שאם דרך משפחתו לעשותן ומשפחתה אין דרך לעשותן גם היא אינה צריכה לעשותן שאינה יורדת עמו ואם דרך משפחתה לעשותן ומשפחתו אין דרכה לעשותן ג"כ אין מחייבין אותה לעשותה דהא קיימא לן עולה עמו.

יא כל זמן שהיא מניקה את בנה פוחתין לה ממעשה ידיה שאינה יכולה לעשות כל כך כשהיא מניקה ומוסיפין לה על מונוניה דברי' היפ' לחלב כגון יין וכיוצא בו ואם לא הוסיפו לה על מונוניה אם יש לה משלה צריכה לאכול משלה כדי שיהיה לה חלב הרב ולא תמיתנו.

יב פסקו לה מונוני הראויים לה ודרי' היא מתאוה לאכול יותר או מתאוה לאכול מאכלות אחרות יש מי שאומר שאין הבעל יכול לעכב משום סכנת הולד מפני שצער גופה קודם ויש מי שאומר שיכול לעכב.

יג ילדה תאומים אין כופין אותה להניק שניהם אלא מניקה אחד ושוכר הבעל מינקת לשני וי"א אם יכולה להניק שניהם צריכה להניק שניהם.

יד הרי שרצתה להניק בן חבירתה עם בנה הבעל מעכב ואפי' בנה שיש לה מאיש אחר וכו' היכי משכחת לה והא אמור

לישא מינקת חבירו כדאיתא לעיל סי' י"ג סעיף א' משכחת לה כגון שגירשה בעלה הראשון קודם שיכירה הולד שאינה חייבת להניקו ואינה נקראת מינקת חבירו ונשאת בהיתר ונתעברה וילדה ואח"כ רצתה לחזור ולהניק בנה מבעלה הראשון יכול הבעל השני לעכב עליה.

טז כל אשה שתמנע מלעשות מלאכה לבעלה ממלאכות שהיא חייבת לעשותן ואמרה יזון אותי בעלי ואני עושה לו מלאכות אחרות וזו איני עושה כופין אותה לעשותה שיכול הבעל לומר לא אזון אותך אם לא תעשה עמדי מלאכ' זו או אם ירצה בית דין משמתין אותה עד שתעשה או סוכרין כתובתה לשכור עליה עכ"ד או שפחה ויש אומרים שכופין אותה בשוטים אם ירצה הבעל וכל זה באומרת ניוונית אני ואני עושה אכל אם אומרת אני ניוונית ואני עושה הרשות בידה כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ט ויש אומרים דאפי' באומרת אני ניוונית ואני עושה צריכה לעשות צרכי בית ולזה כופין אותה אע"פ שאינה נזונית משל בעלה.

טז טען הוא שאינה עושה והיא אומרת שעושה ואינה נמנעת מלעשות מושיבין אשה או שכינים ביניהם שישמכו עליהם מה שיעירו הנהגתה.

יז אשה ששכרה כלים בעת שעשתה מלאכותיה בתוך ביתה פטורה ולא מן הדין אלא תקנה שאם אי אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם שע"י כך תהיה נזוורת ונמנעת מרוב המלאכות שמא תשכר כלים ונמצאת קטמה בבית לעולם.

יח איש שהתנה עם אשתו שלא יתחייב במונוניה וכן היא לא תתחייב לו במעשה ידיה ואחר כך נתרצה היא ונתחייב לה ברצונו במונוניה אין מעשה ידיה שלו דהא לא תקנו לו מעשה ידיה מחמת מונוניה אלא משום איבה וזה לא שייך אלא בסתם נשים האוכלת מחמת נישואין סתם אבל זו שאכלת מחמת שנתן לה המונוני בתמנה ברצונו הטיב בלא חיוב נישואין ליבא למיטר שיהיה לו איבה עליה אם לא תתן לו מעשה ידיה אשה ששתקה ולא תבעה מונוני ולא המעה כסף מן הסתם מעשה ידיה וגם המותר שלה ולא אמרינן שמחלה מעשה ידיה אבל מה שאינו מספיק לה אין הבעל צריך לשלם רכיון ששתקה ודאי מחלה לו אשה שהלכה מבית בעלה מחמת קטם ואינו רוצה לשוב לביתו עד שיקרא לה בעלה אין זו נקראת מורדת לא מתעמיש ולא ממלאכה ולא הפסידה מחמת זו מונוניה דאמרינן שהיא בושה ממנו לשוב אליו בלא קריאה הואיל ויצתה ממנו בלא רשותו והוא אינו מראה לה פנים בקריאה ואם היה הוא בא אליה לא היתה מונעתו מכלום אבל אם היא אינה רוצה לכא אליו עד שיפירע מה שלותה הרי זו אברה מונוניה שזה אחד מרכי המורדת שכל מורדת אית לה מענה כגון כשאומרת בעינא ליה ומצערנא ליה מסתמא אומרת טענה על הצער שהיא רוצה לצערו וגם זו עליה מצאה לצערו ותולה בפרעון מה שלותה כל אשה הבאה לבית דין ותובעת מונוני מבעלה אינה צריכה להראות כתובתה שהרי יושבת תחת בעלה וחזקה שיש לה כתובה מונוני ואין הבעל נאמן לומר שמחלה או מכרה לו עד שיביא ראייה ברורה ואפילו במונוני שעברו אם לא טען אין טוענין לו ואם טוען פרעתי מונוני שעברו חייב שבועת היסת דלא גרע ממלצה על פה וכו' ככל דמחייב היסת.

יח המקדיש מעשה ידי אשתו וכו' סעיפים.

א כתיב איש כי יקדיש את ביתו קדש וגומר ואז"ל מה ביתו הוא בעולם וברשותו אף כל מה שיש לאדם בעולם והוא ברשותו יכול להקדישו אבל מה שאינו ברשותו וכל שכן מה שאינו בעולם שאינו יכול להקדישו לפיכך אמרו המקדיש מעשה ידי אשתו אפילו מעלה לה מונוני ומעלה לה המעה כסף לצרכיה אין הקדישו חל לא במעשה ידיה ולא במותר דה"ל מקדיש דבר שלא בא לעולם ואם אמר לה יקדישו יריך לעושהו הרי כל מעשה ידיה קדש דהא ידיה משועבדים לו והם ברשותו וגם הם בעולם והא למה זה דומה לאומר אילן זה קדש שהאילן וכל הפירות היוצאים ממנו קדש הא נמי הידים הן כאילן ומעשה ידיה הם כפירות וכולו קדש ויש אומרים אפילו אם אמר לה יקדישו יריך לעושהו אין מעשה ידיה הקדש שאין הידים נקראו ברשותו כיון דקיימא לן שהיא יכולה להפקיעם משיעבודו ולומר איני ניוונית ואני עושה חשיבי הם ברשות עצמה ולא ברשותי.

ב אשה שאסרה מעשה ידיה על בעלה כגון שאמר' קנים מה שאני עושה לפיך וכו' הא הוי דבר שלא בא לעולם ולא תוכל לאסרו עליו לא אמרן אלא כגון שאמרה יתקדשו ידי לעושהו דהשתא לא הוי הדבר שלא בא לעולם שהרי ידיה הם בעולם אם אינו מפר לה הרי נדרה קיים לפיכך יפר שהרי הוא מדברים שבינו לבניה ואע"פ שכבר היא משועבדת לו ואין הנדר חל שלא תוכל לאסרה כיון שהיא משועבדת לו ולכא למיטר הכא כיון שתוכל לומר איני עושה ואיני ניוונית תוכל להפקיע עצמה דלא אמרינן דבר.

א כתיב איש כי יקדיש את ביתו קדש וגומר ואז"ל מה ביתו הוא בעולם וברשותו אף כל מה שיש לאדם בעולם והוא ברשותו יכול להקדישו אבל מה שאינו ברשותו וכל שכן מה שאינו בעולם שאינו יכול להקדישו לפיכך אמרו המקדיש מעשה ידי אשתו אפילו מעלה לה מונוני ומעלה לה המעה כסף לצרכיה אין הקדישו חל לא במעשה ידיה ולא במותר דה"ל מקדיש דבר שלא בא לעולם ואם אמר לה יקדישו יריך לעושהו הרי כל מעשה ידיה קדש דהא ידיה משועבדים לו והם ברשותו וגם הם בעולם והא למה זה דומה לאומר אילן זה קדש שהאילן וכל הפירות היוצאים ממנו קדש הא נמי הידים הן כאילן ומעשה ידיה הם כפירות וכולו קדש ויש אומרים אפילו אם אמר לה יקדישו יריך לעושהו אין מעשה ידיה הקדש שאין הידים נקראו ברשותו כיון דקיימא לן שהיא יכולה להפקיעם משיעבודו ולומר איני ניוונית ואני עושה חשיבי הם ברשות עצמה ולא ברשותי.

ב אשה שאסרה מעשה ידיה על בעלה כגון שאמר' קנים מה שאני עושה לפיך וכו' הא הוי דבר שלא בא לעולם ולא תוכל לאסרו עליו לא אמרן אלא כגון שאמרה יתקדשו ידי לעושהו דהשתא לא הוי הדבר שלא בא לעולם שהרי ידיה הם בעולם אם אינו מפר לה הרי נדרה קיים לפיכך יפר שהרי הוא מדברים שבינו לבניה ואע"פ שכבר היא משועבדת לו ואין הנדר חל שלא תוכל לאסרה כיון שהיא משועבדת לו ולכא למיטר הכא כיון שתוכל לומר איני עושה ואיני ניוונית תוכל להפקיע עצמה דלא אמרינן דבר.

ג אשה שאסרה מעשה ידיה על בעלה כגון שאמר' קנים מה שאני עושה לפיך וכו' הא הוי דבר שלא בא לעולם ולא תוכל לאסרו עליו לא אמרן אלא כגון שאמרה יתקדשו ידי לעושהו דהשתא לא הוי הדבר שלא בא לעולם שהרי ידיה הם בעולם אם אינו מפר לה הרי נדרה קיים לפיכך יפר שהרי הוא מדברים שבינו לבניה ואע"פ שכבר היא משועבדת לו ואין הנדר חל שלא תוכל לאסרה כיון שהיא משועבדת לו ולכא למיטר הכא כיון שתוכל לומר איני עושה ואיני ניוונית תוכל להפקיע עצמה דלא אמרינן דבר.

ד אשה שאסרה מעשה ידיה על בעלה כגון שאמר' קנים מה שאני עושה לפיך וכו' הא הוי דבר שלא בא לעולם ולא תוכל לאסרו עליו לא אמרן אלא כגון שאמרה יתקדשו ידי לעושהו דהשתא לא הוי הדבר שלא בא לעולם שהרי ידיה הם בעולם אם אינו מפר לה הרי נדרה קיים לפיכך יפר שהרי הוא מדברים שבינו לבניה ואע"פ שכבר היא משועבדת לו ואין הנדר חל שלא תוכל לאסרה כיון שהיא משועבדת לו ולכא למיטר הכא כיון שתוכל לומר איני עושה ואיני ניוונית תוכל להפקיע עצמה דלא אמרינן דבר.

לבוש גבי דירה אלא כשאמר בפירוש אינו ניונית ואינו עושה וכל מה שאני עושה לפיך קונם עליך אבל כל זמן שלא תאמר כן מן הדמם היא משועבדת לו מתקנת חכמים ול ועל כרחא מעשה ידיו ואפי' המותר הוא של הבעל והוא נתון לה המעה כסף מכל מקום יפר לה דאף על גב דעכשוו כל זמן שהיא תחתיו לא תוכל לאמר עליו יש לחוש שמא יגרשנה ואז יחול הנדר ושוב תהיה אסורה לחזור לו וזה הוא השוב דבר שבינו לבני' לפיכך יפר .

פכ נדרה שלא להניק את בנה ודין מניקה שמתגרשת וכו' ח' סעיפים .

א נדרה שלא להניק את בנו אין הנדר חל מפני שהיא משועבדת לו לפיכך כופה אותה ומניקתו עד שיהיה בן כ"ד חרש אחד היכר ואחד הנקבה דהכי קום להו לחול שזו שיעור קיום הולד .

ב ואם היא אומרת אני מניק את בני והוא אינו רוצה שתניק בני שלא תחנול שומעין לה שההלב מצער אותה .

ואם היא אומר שתניק והיא אינה רוצה אם אין בני משפחתו רגילין להניק אע"פ שכני משפחתה רגילין להניק או שאין גני משפחתה רגילין להניק אף על פי שכני משפחתו רגילין להניק שומעין לה דעולה עמו ואינה יורדת וצריך לשכור מניקה . היא אומרת דאוי לשכור מניקה והוא אומר אני ראוי עליה להביא ראיה שהיא משועבדת לו וכדכתיבנא טעמא לעיל במסין פ' סעיף ט' גבי שפחה .

ג אשה שנתגרשה אפי' היא מאותן שרגילין להניק בניהם אין כופין אותה להניק את בנה אלא אם רצתה נותן' לה שכרה איתקו ואם לא רצתה נותנת לו את בנו והוא מיטפל בו כמה ברים אמורים שלא הניקה אותו עד שמכירה אבל אם רכירה עד אינו רוצה להניק מאחרת אפילו הוא כוסא שאינו רואה מי מניק עמו אין מפרישין אותו ממנה מפני שיש בו סכנה לולד שהוא נגיש בריחא וטעמא דחלב שהרגל אף על פי שאינו רואה אלא פניו אותה ומניקתו כ"ד חרש והיא נותן' לה שכר הנקה יש אמורים גפילי אשה אחרת שחוקה בן חבירתה עד שמכירה כופין אותה ותיקו בשכר עד כ"ד חרש מפני סכנת הולד וי"א הא דגרשה צה מחוייבת להניק באינו מכירה היינו כעמ' הבעל מניקת אחרת ו לו לשלם שכר המניקה אבל אם אינו מוצא מניקת אע"פ שיש לו או שמוצא ואין לו שכר המניקה טופה ומניחתו אפילו אינו נירה וכשיש לו נותן לה שכרה בעל ששכר מניקה לבנו ואשתו הכירה עצמה כרצונו לאחר להניק בנו והניקה אותו הבן האחר ע שמכירה ואינו רוצה לניק באחרת ואחר כך רוצה הבעל עזוז' ותניק בנו פשיטא שאין שמעין לו וכופין אותה שתניק או הבן האחר כיון שכבר הכירה ויש בו סכנה אם תפרושני מנה יבנה הא יונק מאחרים ואין בו סכנה ולא עד אלא אפילו אנהלך הבעל לעיר אחרת ומניקת בנה אינו רוצה להניק עיר מני שאין מי שיפרע לה דהשתא יש גם כן סכנה לבנה אם לא תקנו אפ"ה צריכה להניק הבן האחר שאין דוחין נפש מפני נפש דמאי חזית אלא הב"ד שוכרין מניקה לבנה .

ד הגרושה אע"פ שהיא מניקה את בנה אין לה מונות אבל היא נותן לה יותר על שכרה דברים שהקטן צריך להם ממדת ומאל ומשקה וסכת הולד וכיצא בזה שהרי בנה הקטן אצלה ועל מופל לפרנסו אבל גרושה מעוברת אין לה כלום שהרי אינה מטפלת עם ולד .

ה שלמו חרשיו וגמלתו אם רצתה הגרושת שיהיה בנה אצלה אין מפרישין אותו ממנה עד שיהיה בן ששה שנים גמרות ולא ושם נחת רוח דירה אלא משום נחת רוח הולד דצות דאמו ביחא י"ה לפיכך כופין את האב ונותן לו מונות והוא אצל אמו עד ששה שנים דעד ששה שנים אין האב חייב להכניסו למלמד ללמה תורה אבל אחר שש שנים שחייב האב להכניסו ללמדו תורה כול האב לומר אם אינו אצלי לא אתן לו מונות אבל הבת אצלה ללמוד ואפילו לאחר ששה דציות דאמה ניתא לה לעול' לפיכך אם היה האב ראוי לכופו שיתן צדקה מוציאין ממנו את הראוי לו לתת בעל כרחו וזנין אותה והיא אצלה אמה ואפי' נשאת האם לאחר יתה אצלה ואיכה ון . אותה משום צדקה עד שימות האב ותיוזו אחר כך מנכסיו בתנאי כתובתה והיא אצלה אמה ודוקא שנראה לבית די שטוב לבת יהיות עם אמה אבל אם נראה להם שטוב לה יותר ליטב עם בית אבה אין האם יכולה לכופ שתהיה הבת עמה מתה האם אין אם אמה יכולה לכופ שיהיה הכנסים בני כפת עמה .

ו אם לא רצתה האם שיהיו בניה עמה אחר שגמלתן אחד זכ"ב ואחד נקבות הרשות נירה שאינה חייבת לגרל בניו בעל כרחא אם אינה אצלה אלא נותנת אותם לאניהם או משלכת אותם על הקהל אם אין להם אבותם מטפלים בהם אחד זכרים ואחד נקבות .

פג חבלת אשת איש למי הוא וכו' ב' סעיפים .

א אשת איש שחבלו בה השבת לבעלה כיון שאעשה ידיו שלו

והרי היא מתבטלת ממעשה ידיה ולא כל מה שמתבטלת ממלאכתה הראשונה נקרא שבת דנימא ביה שנותן לו אלא שאם היתה טוה מתרדה והתך ידיו והרי אינה ראוייה אלא לשמור קישואין זה הוא נקרא שבת ודמותר הוא בכלל פגב שהוא נזק ודין אחר יש לו כמו שיתבאר בסמ"ך לפיכך נותן לו כל ימי חוליה זכר במול של שמיית קישואין וכן אם חבלו בה ולא אפחיתא מכספה כגון שצמתה ידר וסופה לחזור והרי אין כאן אלא שבת לחוד ואותו כולו של הבעל וכן הרפוי נותן לבעלה דהא איהו רייב לרפאות והצער הוא שלה דצערה דגופא לא תקינו ליה רבנן לבעל והבשת והנזק אם בגלוי הוא כגון שחבל בפניה או בציארה או בידיה או בזרועותיה כאלו המקומות הבעל שייך בבושתה ונזקה מפני שגם הוא כתבייש בבושתה ומצטער בפגמה שנמאסת עליו והוא צריך לסבול לפיכך אמרו שיהיו שני שלישים לבעל ושליש שלה ואם היא כתר השליש הוא של הבעל ושני שלישים של האשה ומד שהיא שלו נותנים לו מיד ומה שהיא של האשה הפירות הם שלו לפיכך ילקח בהם קרקע והבעל איכל פירות והיא אינה יכולה למחול לא על חלקו ולא על חלקה ואם מחלה אינה מחילה ולא בידה לבדה הוא ואינה יכולה למחול של אחרים מכל מקום אין הבעל יכול לתבוע חלקה אלא ברשאתה דהא הגוף שלה הוא וע"ל סימן פ"ד סעיף ד' וכן הדין אם חירף אותה שום אדם בדברים אף על פי דקיימא לן המכייש בדברים פטור כדאיתא בלבוש ע"ש סימן ת"ב מ"מ אם פייסה במטין אם חרפה בגלוי לו שני חלקים ולה חלק אחד ואם בסתר לה שני חלקים ולו חלק אחד כמה דברים אמורים שחבלו בה אחרים אבל אם הבעל בעצמו חבל באשתו חייב לשלם לה מיד כל הנזק והצער והבשת ורכל שלה ואין דבעל ברם פירות שקסוהו חכמים שלא ידא לו כלום כשהוא עצמו חובל אותה ואפי' אם רצתה ליתן דרמים לאחר' נותנת ואין הבעל יכול למחות והוא צריך ג"כ לרפא אותה כדרך שמרפא כל חלוקה .

ב המזיק את אשתו בתשמיש המטה חייב בנזקה .

פד דין מציאות האשה וכו' סעיף אחד .

א מציאות ראשה לבעלה שתקנו לו רבמים משום שלא יטיל עליה איבה אם לא תתן לו ודוקא אשת איש ודאי אבל ספק מגורשת כגון שוקק לה נט ספק קרוב לו ספק קרוב לה אע"פ שחייב במזונותיה מציאות לעצמה דמידי הוא טעמא שהיא לבעלה משום איבת והכא הא יש איבה ואיבה .

פה דיני נכסי מלוג וצאן ברזל וכו' י"ט סעיפים .

א פירותיה כיצד תקנו חכמים שיאכל הבעל פירות של נכסי אשתו תחת פדיונה שחייבוהו לפדותה אם נשבת ואם אמר הבעל איני חפץ בפירותיה ולא אפדנה אין שמעין לו דשם לא יפיק' דמי פירותיה לפדיונה וכן היא שאמרה איני חפצה בתקנה זו אע"פ שהוא לפדותה אין שמעין לה כדי שלא תתערב בין הגוים אלא לעולם הוא אוכל מכל נכסיה ופודה אותה .

ב ושני מיני נכסים יש לה האחד נקרא נכסי מלוג והשני נכסי צאן ברזל ונכסי צאן ברזל הם הנכסים שמכנסת לו לגדוניה ושמן אותן וכותבין לה בכתובה ודא נהויא דהעלת ליה בנדים ותכשישים כו' ומקבל הוא עליו אחריותה שאם הם עכרים ובהמה ומתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו ואם הם מטפלין ופדוהו או הותירו או נגנבו או נאבדו ואפי' נאנס הכל הוא באחריותו שלכך נקרא צאן ברזל שהם לה כברזל שאינו מוסף לה ואינו פחת לה ונכסי' שיש לה והו' אינו מקבל עליו אחריותן אלא שאם הותירו הותירו לה ואם פחתו פחתו לה וכן אם מתו או נגנבו או נאבדו הכל היא באחריותה הם הנקנים נכסי מלוג ופי' מלוג כעניין מלגת הראש שתולשין השער ועוזבין הראש כך הם הנכסים הללו הבעל גוזז הפירות ומניח הקרן ואין לו רשות בהן ואינו עליה' אלא כשומר בעלמא לפיכך אפי' אם פשע בהם ונאבדו בפשיעתו פטר מפני שהיא עמו כמלאכתו שהרי משועבדת לו הקי"ל פשיעה בבעלים פטור כמו שנתבאר בלבוש עיר שושן סימן שמ"ו .

ג יש מי שאומר דנכסי צאן ברזל אינו חייב באחריותן אלא א"כ שמו אותן עליו ברמים קצובים או שקבל אחריותן בפירוש אע"פ שלא שיימנה ויש מי שאומר שמאחר שכתבה בכתובה נתחייב באחריותן אע"פ שלא שמו אותו ולא קבל אחריות בפירוש והראשון עיקר .

ד ק"ל קניין הפירות לאו כקניין הגוף דמי לפיכך הבעל אע"פ דנכסי אשתו קניין לו לפירותהם אין הגוף קניו לו הילכך אם אדם אחד מחזיק בשלה ונא הבעל להוציא מיד האחר צריך הרשאה מאשתו דאי ליכא הרשאה יכול האחר לומר לאו כל דברים ידיו את כד"א שאין פירות באותו דבר שרוצה להוציא אבל בדבר שיש בו פירות כגון קרקע מגו שצריך האחר לדון עמו על הפירות שהיה הם שלו

צריך ג' לרון עמו על הגוף אפי' בלא הרשאה מאשתו שאם אין גוף אין פירות ודוקא לרון עמו בדין אבל לפשרה לעולם צריך הרשאה שהוא אינו יכול לומר משלה בלא רשות ומעות מזומנים הרי הם כקרקע שיש בה פירות לפיכך אם בא לרון על מעות של אשתו אין צריך הרשאה ממנה וע"ל בלבוש ע"ש סימן קכ"ב סעיף ח' .

ה' וכיון דקניין הפירות לאו בקניין הגוף דמי אם יש להאשה פרה של נכסי מלוג לא נחשב הבעל לבעל הפרה לענין שאלה בבעלים שאם השאלה לאחר ונשאל הוא עמה לא חשיב שאלה בבעלי שאין הבעל בעל הפרה שהרי אין לו בה אלא הפירות וע"ל בלבוש ע"ש סימן שמו' .

ו' ק"ל עוד דבעל בנכסי אשתו לוקח הוי לפיכך אשה ששאלה פרה מאחר ונישאת ומתה הפרה או אפי' פשע בה הבעל אף על פי שהוא משתמש בפרה כל ימי שאלתה פטור הוא מלשלם הפרה לבעלה מפני שהוא כלוקח מן האשה והאשה חייבת לשלם כשהיה לה ממון בד"א כשלא הודיעה לבעלה שהיא שאלה אבל אם הודיעה לו שהיא שאויה הרי זה נכנס תחתיה .

ז' בא לידה נכסים אחר שנשאה בין שבאו לידה כירושה או שנתנו לה במתנה או שחבלו בה ונתנו לה חלקה בכושתה ופגמה נקראין נכסי מלוג והרי הם כביתם נכסים שהכניסה לו ולא קבצים עליו באחריות אבל אם מכרה כתובתה ונדונייתה בטובת יונאה פ"י שכתבתם בדבר מיעט שאם תתאלמן או תתגרש שיקדם הלוקח אותן הרמים אין הבעל איבד פירותיהם דפירא תקינו ליה רבנן פירא דפירא לא תקינו ליה וכן אם נתנה היא מתנה לאחר קודם שנשאת כדי להכריחה מבעלה אע"פ שאין המתנה מתנה שלא קנאם המקבל שלא הקנתה לו אלא להבריחה מבעלה אפי"ה אין הבעל אוכל פירות ולא אמרינן הואיל והמקבל לא קנאן הרי הם שלה עדיין וקנאם הבעל לפירות אלא אמרינן הואיל והוא היה סבור שאינם שלה שהרי נתתם לאחר ע"מ כן נשאה שלא יהיו לו פירות מנכסים אלו וכן הבעל שנתן מתנה לאשתו בין קרקע בין מטלטלין קנתה ואי' הבעל אוכל פירות דמתמא בעין יפה נתן שאפי' הפירו' יהיו שלה ומיהו אינה יכולה למכור מה שנתן לה ולא לתנו לאחר דאף ע"ג שנתן לה בעין יפה שאפי' הפירות יהיה שלה מ"מ אינו רוצה אלא שתהנה היא מן המתנה ופירות' כל ימיה אבל לא שתצא מתחת ידה ליד אחרים אלא כוונתו שאם תמות היא בחייו יירשנה ותחזור המתנה לרשותו וגם הפירות שיוצאין לה ממנה יהא דינן כשאר נכסי מלוג שימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות דמתנה עם הפירי נתן לה ופירא דפירא לא נתן לה .

ח' בד"א שאין הבעל אוכל פירות במתנה שנתלה דוקא כשנתן לה אחר שנשאת אבל אם נתן לה בעודה ארוסה כשמכניסה אחר כך הוא זוכה במתנה זו כמו שזכר בשאר נכסי מלוג שלה ואוכל גם פירות של רמתנה שנתלה ואם נתאלמנה או נתגרשה אחר כך מן הגישואין נימלת מתנה זו חוץ מכתובתה והוא שנתאלמנה או שנתגרשה שלא מתוך מרדה אבל אם נתאלמנה או נתגרשה מתוך המרדה שכתבו עליה אגרת שדפסידה כתובתה דפסידה גם המתנה שנתן לה הבעל שלא נתן לה ע"מ שתמיד בו .

ט' המכיר קרקע לאשתו אם היו המעות שלקחה בהם את הקרקע מהבעל גלויים וידועים לבעל שיש לה מעות שהם שלה מנכסי מלוג היתה הקרקע והגוף שלה והבעל אוכל הפירות של אותה הקרקע ואם לא היו המעות גלויים לבעל קודם שקנתה הקרקע ממנו לא קנתה הקרקע שיכול הבעל לומר לא מכרתה לה אלא כדי לראות אם יש לה מעות מלוג טמונים ממני ועכשיו שנתנלו אותם המעות תשאר הקרקע שלו ובעד אותם המעות ילקח בהם קרקע אחרת זה הבעל אוכל הפירות ואין הבעל יכול לומר שלי הן גנבתן משלי שנאמנת האשה לומר על מעות שנמצאו בידה שאלו המעות שלה הם ובמתנה נתנו לה ולא גנבתם משל בעלה ויכול הבעל להחרים עליה אם טוענת שקר ואע"פ שהן עכשיו ביד הבעל שנתנה לו בעד הקרקע כיון שהיא לא נתנם לו אלא ע"ד המכיר לא הורע כחה בכך שהרי כשהוצאתן מרשותה היתה סבורה שיהיה לה שרה אחתיהו"א בד"א כשהיא טוענה ברי הם שלי והבעל טוען שמה שלי היו והיא גנבתם אבל אם הוא טוען ברי שהם שלו ישבע והרי הם שלו לגמרי .

י' וה"כ דלא ידעין אי טמונין הוו המעות או אינם טמונים הוא אימר טמונים הוו ממני והיא אומרת לאו טמונים הוו עליה להביא ראייה דהא הקרקע בחזקת בעלה עומדת אע"פ שיש לה שמר עליה כל זמן שלא נתכרר דלאו טמונים הוו כמי שלא נתקיים השטר דמי' .

יא' אחד שנתן מתנה לאשה אפי' אמר לה ע"מ שלא יהא לבעלה רשות בה אני נתן לאשה קנה הבעל שתהא מתנה זו אצלו כשאר נכסי מלוג שלה שהוא אוכל הפירו' אלא א"כ שיאמר לה הנותן לצורך מה הוא נתן לה גוף מתנה זו כגון שיאמר לה הרי המע' האלו נתוני' לך כמתנ' ע"מ שתלכשי בהן או ע"מ שתאבלי ותשתי בהן

או ע"מ שתעשי מה שתצוי בלא רשיו' דנע' ואז לא קנה בהן הבעל כלום וטעמא דמילתא משום דנע' ל יד אשה ביד בעלה לפיכך אם נתן לה אחר כמתנה כחם מיד שזכתה בה אשה קנאר בעלה דידה בידו וכשמוסיף לומר ע"מ שאין לבעלך רשות בה מוציא הגוף מרשות הבעל אבל הפירות הם שלו כשאר נכסי מלוג שלה אבל כשמוסיף עוד להתנות תנאי בגוף המתנה לומר לצורך כך וכך אני נותנת לך או ע"מ שתעשי בה כל מה שתצוי בלא רשות בעלך הרי מוציאה כולה מרשות הבעל שלא יהא לו בה כלום שאפי' הפירות לא יהיו לו בה . הנותן מתנה לבתו נשואה ואמר לה ע"מ שאין לבעלך רשות בה אלא מה שנתתי לך מתוך פיה והיא בת לברשת אף על גב שצריך לומר לך אני נתן לך מתנה זו לא מהני שלא יהא בה רשות לבעל אלא בחייו ראב"א לאחר מיתת האב לא מהני תנאו ויש לבעל רשות בה לפירות לאחר מיתת דעכשיו זוכה הבעל ממשום ירושה והרי הן לפניו כנכסי מלוג .

יב' נמצאו ביד אשה מעות או מטלטלין ואומרת היא מתנה נתנו לי והוא אומר ממעשי ידך ושלי הם היא נאמנת וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות ויכול הבעל להחרים על מן שטוען שקר אבל שבועה אינה צריכה כיון שהוא אינו טוען בר אלא טמא ואם אמרה על מנת כן נתנו לי שלא יהא לבעלי רשות בהן אלא שאע"כ בהם מה שאצוה ואפילו הפירות אין לבעלי בהן עליה להביא ראייה שכיון שטוענת טעה שאין הבעל יכול להבחי' חוששין משקרת היא ואינה נאמנת אפי' בשבועה שכל ממו שנמצא ביד האשה בחזקת הבעל הוא לפירות שאכל פירותיו ע שתביא היא ראייה שאין לבעלה אפילו פירות באלו הנכסים ואם אמרה אמת נתתם לי במתנה נשבעת שטועת היסת שנתתם ל הבעל ואינו אוכל פירותיהם כיון שמעוזה בפניו לומר כן חזק שהאמת עמה שאין אשה מעוזה פניה בפני בעלה בדבר שהוא יוד האמת כמות ונאמנת בשבועת דוכת ויש אומרים הא דאמרין בטוענת שאפילו הפירות אינה לבעל שאינה נאמנת ועליה להבי ראייה דוקא במעות טמונים דכיון שהטמיתה בפניו ע עכשיו הרי זו בחזקת משקרת אבל במעות שאינם טמונים נאמנת לומר שלי הם על מנת שנתן לבעלי רשות בהם אפילו הפירות ודוקא כשאינה נושאת ונתנת תוך הבית שאז ודאי נתנו לה כן שאמרה אבל נושאת ונתנת בבית אינה נאמנת דחזקה משל בעל הם וע"ל סימן פ"ו י"א שאב לא ראו המעות עכשיו בידה ויש ל מנו לומר שאין לה או שהחזירם לו נאמנת בכל עניין . וע"ל בלב עיר שושן סימן ס"ב .

יג' כבר אמרנו שהבעל אוכל פירות של נכסי מלוג שלה ואי' יש לה נכסי מלוג שלה דבר שאינו עושה פירות ימו וילקח בו דבר שעושה פירות ואם הוא אומר שילקח בהם דבר ל וכך יהיא אומרת איני לוקחת בהם אלא כך וכך לוקחין דו שפירותיו מרובים ויציאותיו מועטין בין שהיה הדבר ברצונו ו ברצונה ואין קונין דבר שאין גזעו מחליף דמכליא קרנא סך אם נפל לה כירושה דבר שאין גזעו מחליף אף על פי שלא ישאר קצת מהקצין אין צריך למכרו כגון שהכניסה לו גזע לחלבה או רחל לגיזתה תרגולת לכיצתה דקל לפירותיו אף ע"פ שאין לה אלא פירות אלו בלבד הרי זה אוכל והולך עד שתהא אפילו הקצין . וכן אם הכניסה לו כלים ובגדים כמות נכסי מלוג הרי זה משתמש בהן ולבוש ומכסה ומציע בהן עד שיכלה הדין וכשיגרש אינו חייב לשלם לה הכליות של נכסי מלוג שהרי לא כל עליו אחריות .

יד' נפלו לה עבדים ושפחת אף על פי שהם לקיים ואינם הויין כל כך למלאכה שהיא פירותיה' לא ימכרו אותם אלא ישמש בהם כמו שהם מפני שהם שבח בית אביה נפלו לה זתים וצינים ולא היו לה בגוף הקרקע שהאלנית בתיכה כלום אם וישן כדי טיפולן לא ימכרו אותם מפני שהם שבח בית אביה וז' לא הרי אלו ימכרו לעצים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות . מן נפלו לה פירות תלושין דינם ככספים וימכרו וילקח בהם קרקע נפלו לה פירות מחוכרין לקרקע הרי אלו של ז' בעל לגמרי אפי' הגיע זמן ליקצר רביון שהם מחוכרין לקרקע והקרקע שלה הויא גוף הקרקע נכסי מלוג ואלו הן פירותיה ואוכלן הבעל מן עבדים ושפחות ובהמות של נכסי מלוג כיון שהפירות של הבעל חייב גם כן הבעל כמוצותיה' ובכל צרכיהם והם עושים לו והוא אוכל פירותיהם לפיכך ולד שפחת מלוג או ולד בהמות מלוג הם לבעל שהם בכלל פירי מיהו אם גירשה ורצתה האשה לתת לו דמים וליטול ולד השפחה מפני שבח בית אביה שומעין לה ע"ל סימן פ"ה סעיף ג' .

יז' אם רצה הבעל למכור קרקע של נכסי מלוג לאחיו לשנים מרובות שיקח הפירות בכל שנה ושנה ומקדים לו המעות לכל השנים אין שומעין לו אפי' אם הקרקע קרוב לעיר ויכול הבעל לעיין בו בכל יום שפסידנו הלוקח אפי"ה אין שומעין לו משום ריוח ביתה פי' שטוב הוא לה יותר שישאר הקרקע בידו כירשות לקחת

לקחת ממנו קצת פירות בכל שנה כרי שיהיה היצאת הבית מרווחת
 שאם מוכר הפירות לשנים מרובות ונוטל הדמים ביחד לכמה שנים
 לבא רווח ביתה אבל יכול למכור הפירות בכל שנה ושנה אחר
 שליטתן הוא איכא רווח ביתה בכל שנה ושנה וכן אם ימכור
 פירותיו אפי' לשנים מרובות ועושה סחורה במעות איכא ג'כ
 ריוח ושפיר דמי אם בעל חוב של הבעל גובה חיבו מנדוניית
 האשה או מנכסי מלוג שלה עיי' בלבוש ע"ש סי' צ"ו סעי' כ"ו .
 ח' יש מי שאומר שאם הקרקע רחוק הרבה מן העיר שאין דרך
 להביא משם הפירות לבית ומכר הפירות לשנים מרובות
 מכונין אע"פ שאם היה מוכר הפירות בכל שנה ושנה היה לו ריוח
 ביתה ברמים כיון שהוא רחוק עד שאין יכול להביא הפירות לבית
 וצריך להוציא יציאות לפרוה בכל שנה ושנה טוב יותר למכרו
 לפירות לשנים הרבה בבת אחת .

על שלו אינה נאמנת וע"ל סימן פ"ב סעיף י"ב ליה משנה בשטר
 היא אומרת לא היו המעות טמונים והוא אומר טמונים היו
 עליה להכיבא ראייה ופטר מלשלם עד שתביא ראייה אשת
 שהיו יוצאת שטרות על שמה וע"ל בלבוש ע"ש סימן ס"ב מה
 דינן אשה שמכרה או משכנה מטלטלין אם הקונה או השלוה אינה
 יודע שהם של בעל אין הבעל יכול לכופו שיחזירם אליו אפילו
 אם רוצה להחזיר לו דמיו וטוען שהיא גנתה לו כרכתבנו לעיל
 בסעיף א' גבי נפקד וי"א שאם היא נושאת ונותנת בתוך הבית
 נאמן וצריך להחזיר לו בלא דמים ועל זה כתב מירי ז"ל דוקא
 בשאין דרכה להשכי' או למכור בלא רשות בעלה אבל אם
 דרכה בכך מה שעשתה עשוי עכ"ל וכן נראה וע"ל סי' צ"ו .

פז שאין חוקה בנכסי אשת איש וכו' ב' סעיפים

א איש שטוען על נכסי מלוג של אשתו שהוא מכתם לו
 שיהא גם הגוף שלו ואין לו עדים ולא שטר אלא שבא
 במענת חוקה ואומר שהרי אכלתי הפירות שלשה שנים אין טענתו
 כלום ואפילו סילק עצמו כבר מפירותיה שכתב לה דין ודברים
 אין לי בנכסיה שזה מהני כמו שיתבאר לקמן אפילו הכי אינה
 חוקה דאף על גב שכתב לה בו אין האשה מקפדת אם יאכל פירותיה
 שלא דקין ולכך לא מיחתה בו לפיכך גט חוקה אינה חוקה ומטעם
 זה גם האשה אין לה חוקה בנכסי בעלה במענתה שאכתם שני
 חוקה שגם האיש אינו מקפיד נגדה מיהו דוקא חוקת אכילת פירות
 לא מהני להם אבל חוקת נזיקין כגון פתירת חלונות וכדומה לזה
 דרכן להקפיד זה על זה לפיכך ישראיש חוקה בנכסי אשתו בענין
 נזיקין וכן לאשה על נכסי בעלה וע"ל בלבוש ע"ש סימן קמ"ט
 סעיף ט' .

ב ואפילו אחר שהחזיק בנכסיה בחיי בעלה והיא לא עשתה
 מחאה אינה חוקה דלא מיחתה בחיי בעלה על כעלה על כעלה
 שימחה שהבעל יש לו כח למחות כיון שאוכל הפירות ואפילו אם
 כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיה מחאתו מחאה כיון שאם
 תמות הוא יירשה ומפני שלא מיחה הבעל לא הפסידה היא אבל אם
 החזיק בהן האחר שלשה שנים אחרי מות בעלה אפילו אם התחיל
 להחזיק בהן בחיי הבעל וטען המחזיק בפני מנתם את לבעלך
 והוא מברס לי הויה חוקה כמנו שהיה יכול לומר שקנאן ממנה
 אחר מות בעלה ודבר זה מובאר עוד בלבוש עיר שושן סימן
 קמ"ט ע"ש .

פח פל היוצאת מתחת בעלה במיתה או בגט או כמיואן נוטלת נכסים וכו' י"ב סעיפים

א אשה שיוצאת מתחת יד בעלה בין במיתה בין בנידושין נוטלת
 כל נכסיה עמה בלא שבועה בין נכסי מלוג בין נכסי צאן
 ברזל אף על פי דבשנתאלמנה אינה נוטלת כתובתה אלא בשבועה
 כמו שיתבאר לפנינו בע"ה נכסיה נוטלת שלא שבועה שהרי שלה
 הן לעולם ונכסי מלוג שלא קבל עליו הבעל אחריות כמו
 שנתבאר לעיל סי' פ"ה נוטלתן כמו שהם אפילו כלו הרבה ואין
 ראוי לעשות בהן מעין מלאכתם הראשונה ואפילו אם אבדו לגמרי
 אינו משלם לה כלום ואם הוקרו והוקרו לה .

ב נכסי צאן ברזל שהם הנקראים נדונייה והם באחריות של
 בעל מן הדין אם פחתו היא נוטלת והבעל או הורשים
 צריכין לשלם לה כל הפחת אף על פי שראוי למאכנתן הראשונה
 אבל נהוג שכל זמן שראויין לעשות מעין מלאכתן ראשונה אפילו
 הם בלאין הרבה נוטלתן כמו שהן ואינו משלם הפרת ואם לא היו
 עושין מעין מלאכתן הראשונה חייב לשלם דמיהן ששמו עליו כשעת
 הנישואין ואם הוקרו והוקרו לו ואינה נוטלתן אלא כשימא הראשון
 של עת הנישואין בר"א במקום שנודנין לכתוב ככתובה שהיא
 דכניסה לו כיו פלוני בסך כך וכך וכלי פלוני בסך כך וכך אבל
 במקום שאין כתבין ככתובה שום כלי בפרטות אלא כוללין הכל
 וכתבין הכניסה לו בגדים ותכשיטין וסד מעות כך וכך והרי כל
 אותו הסד חוב עליו וכשמגיע הזמן לגבותו אפילו היה הנכסים
 חדשים חוזרים לשום אותם כמו שהם שיון עכשיו ואם פחתו פחתו
 לו ואם היתירו היתירו לו ואין חוששין לשומא ראשונה כלל .
ג אפילו במקום שאין כתבין ככתובה שים כלי בפרטות אם
 היא אימרת כלי אני נוטלת כשומת כתובתי והוא אומר דמי'
 אני נותן שומעין לה משום שכתב בית אביה והוא שהיו עושין מעין
 מלאכתן הראשונה דכשאין עושין מעין מלאכתן הראשונה הרי
 הם כמי שאינם ולא שייך בהו לומר שכתב בית אביה אלא הם
 כשאר מטלטלין שלו וכן ולדות של שפח' ישל בהמה שהם של
 נכסי מלוג אע"פ שהם של הבעל אם הם בעין בעת גביית הכתובה
 יכולה לומר שימאי לה ככתבתה משום שכתב בית אביה וע"ל
 סימן פ"ה סעיף י"ג ולא עוד אלא אפילו הכניסה לו שני פלים

יח אשה שהכניסה לבעלה שני עבדים או שתי שפחות או יותר
 ויש לבעל עוד אשה אחרת יכול הבעל לכוף מקצת העבדים
 או השפחות שהיו משמשים אותו גם בכית האשה האחרת מפני
 שיש בוה ריוח ביתה של בעלת העבדי' שכל זמן שהעבדים או
 השפחה משמשים בעלה היא אינה צריכה לשמשו לפיכך דוקא
 שימשוהו אצל האשה האחרת יכול לכוף' אבל לשמש את האשה
 האחרת לברכה אינו יכול לכוף' ואין חלוק בין שהיו עבדי מלוג
 בין שהיו עבדי צאן ברזל אבל אינו יכול להוליכם לעיר אחרת שלא
 פדעת אשתו אפי' לשמש אותו שכשהם בעיר אחת אע"פ
 שמשמשי' אותו בבית אחר . אחר שיגמרו שימוש אפשר להם לבא
 אצלה לשמשה לסייע השפחות האחרות מה שאין כן כשהיו בעיר
 אחרת י"א אם יש לאשה ג"מ תכשיטין או מלבושי' שאינם ראויים לה
 כגון שהיא זקנה והם תכשיטין ילדה או איפכא וכה"ג יכול הוא
 לתנם לאחרת או להוציאם דאדעתא שתניחם בקופסא עד שיבול
 ויאכלם סס לא הכניסה לו .

פו שלא לקבל פקדונות מנשים עבדים וקמני' וכו' ב' סעיפים

א צו חז"ל שלא לקבל פקדון מאשה שיש לה בעל שזא ננכה
 משל בעלה והרי הוא מחזיק יד עובדי עבירה שבשטררה
 שאין מקבלין הימנה תחזירונו לרשות בעלה מ"מ אם עבר אחד
 וקבל ממנה פקדון וחזירונו להולא לבעלה אפי' אם הבעל עומד
 וצוהו ואופר שלי הוא דמסתמא אין לנו להחזיקה בנגינתה להוציא
 פידה וכיון שמירה"בא לו עריין הוא בחוקתה ונאמנת היא לומר
 שלי הוא שנתן לי במתנה כמו שנתבאר בס' הקודם סעיף י"ב
 ואם אמרה של פלוני הם נאמנת כמנו שאם היתה רוצה היתה
 אומרת שלי הם ואם הלכה האשה למדינת הים וכו' הבעל ותכנע
 מן הנפקד ואמר שאשתו ננכה לי לא יתנם לו עד שתבא האשה
 שזא היא טעען שלה הוא ואם שמע שמתה יתנהו לבעל שהרי
 הוא יורשה ואם אמרה האשה כשעת מיתה של פלוני הם אם היא
 נאמנ' בעיני הנפקד יעשה פדבריה ויתנהו לאותו פלוני אפי' אם
 הפעל ויהיה בידו ואם לאו יתנהו לבעל וכן אם מתה ולא אמרה
 בלום יתנו לבעל שהיא יורשה אבל כל זמן שהיא חיה לא יחזיר אלא
 לאשה מיהו אם החזיר לבעל פטור הנפקד ואין האשה יכולה
 לתובעו דכיון שבא ליד הבעל והוא אומר דשלו היא והיא ננכתו
 ממנו שזא האמת עמו ולא תוכל להוציא כלום מן הנפקד אפי'
 אינה נושאת ונותנת בתוך הבית יהיה דינא עם הבעל יש מי שאומר
 שאם היא נושאת ונותנת כך ד הבית או אפי' אינה נושאת ונותנת
 אלא שדרך קבעל שמפקד לה כל אשר לו המעות הנמשאות ביה
 אינה נאמנת לומר שלה הם אי של פלוני הם דחוקה גדולה יש
 דמשל בעלה הם כיון שנושאת ונותנת תוך הבית או רגיל להיות
 ממון של בעלה תחת ידיה .

ב בעל שלחה מן האשה אין לה עליו כלום בין גירשה אחר כך
 בין לא גירשה שכיון שהמעות הן בידו לא תוכל להוציאן ממנו
 כמענה דשל' הן וכמתנה נתנו לה אף על גב דלעיל בסימן הקודם
 סעיף ט' גבי קמ"מ ממנו קרקע אמרינן אע"ג שבאו המעות ליד
 הבעל היא נאמנת לומר שלה הם כי' היינו כרכתבנא טעמא לעיל
 כיון שהיא לא נתנם לו אלא ע"ד המכר לא הורע כחה בכך אבל
 בשלתן לו סתם הרי יצאו מחוקתה דהלואה להוצאה ניתנה והרי הן
 ביד הבעל וחוששים שמא משלו הן שאל"כ לא היה לה להלחחן
 לו אלא לקח ממנו קרקע וי"א דה"מ דוקא אם היו המעות טמוני'
 כשלוחה ממנה שיפול לומר לא לוייתים אלא כרי לראו' אם יש לה מעות
 שאיני יודע מהם אבל אם לא היו המעות טמוני' ממנו ולזה ממנה צריך
 לשלם לה ולא מדאי ליה חוקתו אפי' לאחר שגירשה שהיו שידע הוא
 מן המעות הללו לא היה ללוותן ממנה אלא היה לו לרזן עמה
 כמענה שאמר ילי הן לפיכך נשאר המעות בחוקתה וה"ה אם
 תקפס פירה כיון שלא היו המעות טמוני' ממנו נאמנת לומר שלי הוא
 של פלוני הם מיהו אם נושא' ונותנת בתוך הבית או שהבעל מאמינה

או שתי שפחות בתורת נכסי צאן ברזל ושמו אותם כשהבניסותם לו כאלף וזוהו וזוהו ועמדו כאלפי' נוסלת א' כאלף וזוהו שלה שהבניסה לו והשני אם רצתה למח דמיו ולפילו משום שבה בית אביה שומעין לה, ואם האשה אינה רוצה כליה והבעל רוצה לסלקה בהן אף על פי שיש לו מעות יכול לסלק' בכליה המיוחדים לה שכיון שהם מיוחדים לה להשתמש בהן ואין הבעל רשאי למכרם בלא דשותה וגם היא נוטלתם בלא שבועה הרי הם כאלו הם משבון בידה ואפותוקי שלה עליהם ויכול לסלקה בהם אף על פי שיש לו מעות והוא שיהיו עושין מעין מלאכתן הראשונה אף על פי שבכל קצת אבל אם אין ראיון למלאכתן הראשונה אין כאן משום שבה בית אביה והרי הם כשאר מטלטלין שלו ואם אין לו מעות ויכול להגבותן בשומא דכל מילי מיטב הוא ואם יש לו מעות בעין אין יכול לכופה ליטול איתם בשומא בכחובתה .

ה אם הקדישו היורשים נכסי צאן ברזל שלה אחרי מות בעלה או שהיה בגד ופירשו איתו על המת בענין שנאמר בהגאה אף על פי שהוא משועבד לה הרי זה הקדש ונאמר בהגאה ונותנין דמיו דק"ל הקדש וחמץ ושיחורור מפקיעו' מירי שיעבוד .

ו תקנת חכמי' בנכסי מלוג כן הוא כל פירות של נכסי מלוג הנלקטין בעוד תחתיו נעמד הם שלו ושלא נלקטו בעודה תחתיו הם של האשה אפילו הגיע זמנו ליקצר לפיכך אם הבניסה לו קרקע וכשיצאה יש בו פירו' מחוברים נוטלתו עם פירותיו אפי' הגיע זמנו ליקצר אף על גב דבעלמא ק"ל כל העומד ליקצר כקצור דמי הכי תקנת חכמים הכי הוא ואם תלשן הבעל קודם הגירושין אע"ג שלא הגיע זמנם ליקצר הרי הם שלו כיון שנלקטו בעודה תחתיו .

ז הוציא הוצאת על נכסי מלוג של אשתו ואכל מפירותיהם וגירשה בין שהוציא מעט ואכל פירות הרבה בין שהוציא הרבה ואכל פירות מעט. אפילו לא אכל אלא גרוגרות אחת מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל והוא שאכל דרך כבוד בדרך האיש בביתו אבל אם לא אכל מהם דרך כבוד צריך שיאכל בדינר ולאו דוקא שיאכל אלא בעצמו פירות בדינר אלא אפילו לא לקח בפירות ממה שהוציא הוא תבולה אחת של זמורה שהיא שוה דינר ונתנה לבהמתו חשיב כאוכל פירות בעצמו בדינר ואמרנומה שהוציא הוציא מה שאכל אכל אב"א אם הוציא ולא אכל כלום או שאכל פחות מכשיעור שאמרנו שמין כמה השביחו הנכסים ושואלין אותו כמה הוציא אם השנה יותר על ההוציא' ישבע בנקטת חפץ כמה הוציא ונוטל ההוציא' ואם ההוצאה יתירה על השבח אין לו מההוצאה אלא כשיעור שבח ובשבועה שהוציא כשיעור שבח והא דנוטל בשבועה דוקא כשאין האשה מכחישתו אבל מכחישתו לא דהא הנכסים בחזקתה הן והמ"ע

ח נפלו לה נכסים במקום אחר והלך אחריהם והוציא הוצאות מרובות והביאן גירש' ואפי' לקח מהן אחר שהביאן והוציא ואכלו אין זה כאוכל מן השבח שנדון בו מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל שהרי מהקדן לקח מה שהוציא וה"ל כהוציא ולא אכל כלום אלא ישבע כמה הוציא ויטול עד כדי השבח ששכחו הנכסים דהיינו ששמין אלו המעות כמה שוין לה כאן יותר ממה שהיו שוין לה במקום שהיו תחלה .

ט כמה דברים אסורים במגדש מדעתו אבל אם היא מורדה שמרדה בו ותובעת גם ומקנימת' עד שמגרש' בין אכל בין לא אכל אם השבח יותר על הוציא ישבע כמה הוציא ויטול ואם ההוצאה יתירה על השבח אינו נוטל יציאה אלא כשיעור השבח ובשבועה שהוציא עד כדי השבח .

י יתומה קטנה שהשיאה אמה ואחיה שיכולה למאן אחר כך יש לה נכסי מלוג חשו חכמים ז"ל שמא הואיל ויכולה למאן בו יפסיד נכסיה ויקלקל אותה ולא יוציא עליהם הוצאות מה שצריכין מפני שחושש שמא תמאן בו ותצא ותטול נכסיה עמה ויאמרו לו אפילו הוציא הרבה ואכל מעט מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל כמו שכתבנו בסעיף ז' לפיכך תקנו לו חכמים דין אחר כדי שלא יפסיד נכסיה ואמרו המוציא הוציא' על נכסי מלוג של אשתו יתמא קטנה שהשיאה אמה ואחיה ומיאנה בו ולא אכל מעט או אפילו אכל מעט רואין כמה הוציא וכמה השביח וכמה אכל ושמין לו כארס שהרי ברשות ירד ואם הוא רוצה ליטול הוצאה שיעור שבח מפני שהוא יותר ממה שנותנין לארס שומעין לו ואם הוציא מעט ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל שהרי ברשות אכל ודוקא בקטנה שהשיאה אמה ואחיה ומיאנה בו אמרו כן אבל קטנה שהשיאה אביה ויוצאה בנכס כשאר מוציא הוצאות על נכסי אשתו .

יא הוציא הוצאות על נכסי מלוג של אשתו ומת אם נתברר בעדים שהוציא ולא אכל ונתברר גם כן מה שהוציא ינכו התומסים מה שנתברר שהוציא אביהם ואם לא נתברר שהוציא או הוציא' ולא נתברר כמה הוציא לא יקחו היורשים כלום כיון דליתיה לבעל דלישתבע דלבעל תיקנו רבנן דליהמינה בשבועה ולא לירושין וכל זה איננו אלא בנכסי מלוג אבל בנכסי צאן ברזל כל שבח

ששיבחו בין מחמת הוצא' בין שלא מחמת הוצאה הכל לבעל .

סדינא דגמרא ואמרו אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו .

יב ק"ל השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם כמו שנתבאר בלבוש ע"ש טימן של"ו לפיכך בעל שהוריד ארס בנכסי מלוג של אשתו ומגרשה אחר שעבד אותה אם לא היה יודע הארס שהשר' היא של האשה הי כמו הראהו בשל חבירו ונוטל ארסותו משלם ואם יודע הארס שהיא של האשה יש בו חלוק והוא זה שרואין אם הבעל אינו יודע בטיב השרה לעובדו הרי זה השר' על כרח' עומד לעמוד בה ארס ונוטל הארס ארסותו משלם אבל אם יודע הבעל בטיב השרה יכולה היא לומר לארס אף אם לא היית יורד אתה בשדה היה בעלי יורד בה ועובדה ואין לך בארסותך על אלא מה שהייתי נותן לבעלי ודינך עמדי כדן בעלי שהוציא ולא אכל שנתבאר לעיל סעיף ו' וגם הבעל לא יתן לו כלום שכיון שידע הארס שהיה השרה של האש' היה לו להתנות שאם יגרשנה יפרע להם הוא והואיל ולא התנה אם כן אדעתא דהכי נכנס לשרת שישתלק כשיסתלק הבעל .

פ' חוב קבורת אשתו וכו' סעיפים .

א מתה האשה בחיי הבעל חייב לקבורה שכן תקנו לה חכמים תחת שיוירש איתה כתובתה ונדונייתה וכל מה שיש לה כמו שיתבאר בסמ' ז' בע"ה לפיכך חייביו לקבורה ולטפל בכל צרכי קבורתה לפי כבודו ובכלל זה לתת גם האכס שנותנין על הקבר וכן חייב לעשות לה מספר וקנינים בדרך כל המדינה ואם דרכם להספיד בחלילים לא יפחות משני חלילים ומקוננת אחת אפי' עני שבישראל ואם היה עשיר הכל לפי כבודו ואם היה כבודה יותר מכבודו קוברים אותה לפי כבודה דאסמכו אקרא שעולה עמו ואינה יורדת ואפי' לאחר מיתה .

ב לא רצה הבעל לקבורה ועמד אחד וקברה ב"ד מוציאן מבעלה ונותנין לזה .

ג היה בעלה במדינה אחרת ב"ד יורדין לנכסיו ומכריזין בלא הכרזה כדי שלא לעכב הקבורה וקוברין אותה לפי ממון הבעל ולפי כבודו או לפי כבודה .

ד כמה דברים אמורים בחיי אכל אלמנתו אינה נקבת מנכסו בעלה אלא יורשי כתובתה חייבין בקבור' ואם מתה ה'ד' שנשבעו על כתובתה יש מי שאומר ביון שלא יכלה לגבות כתובתה כל זמן שלא נשבעה ונשארה הכתובה לירשי הבעל גם חייבים הם בקבורה הואיל ויורשים כתובתה ויש חולקין ואמרים שמה שירשנו הבעל נוטלין כתובתה כל זמן שלא נשבעה לא משום ירושה היא לה אלא משום דאמרי כבר נתפרעה כתובתה או החזיקה צרי' ואם כן למה יתחייבו לקבורה אלא לעולם יורשיה קרוביה חייבי' בקבורתה שהם נקראו יורשיה שהרי יורשיה נדיביתה ונכסי ז"לג שלה שנוטלתן האלמנה בלא שבועה כמו שנתבאר לעיל בריש סי' פ"ח וכן עיקר .

ז דין הבעל יורש את אשתו ומה שהוא אינו יורש וכו' סעיפים .

א י"א דירושת הבעל את אשתו דבר תורה היא וילפינן לה מקראי והכי ילפי לה כתיב ונתתם את נחלתו לשארו הקרוב אליו ממשפחתו יורש אות' ואמרו חז"ל אין שארו אלא אשתו דפי' שארו בשרו והיא כמו בשרו כדכתיב והיו לבשר אחד זלאו אדכתיב לעיל מיניה ואם אין אחים לאביו קאי אלא מילתא באנפי נפשא הוא והאי דכתיב הקרוב אליו ומסקנא דהוא קרא היא דכתיב ואם אין אחים לאביו ונומר קאי עליה ונתתם את נחלתו הקרוב אליו ממשפחתו לומר הקרוב הקרוב קודם וכתב שארו בנתיב להסמיכו למלת נחלתו ולהמשיך עצמו ואחר עמו כימר כאלו כתיב שני פעמים ונתתם את נחלתו לשארו ונתתם את נחלתו להקרוב אליו ממשפחתו ומכתיב אחר כך בסוף הפסוק וירש אותה שקוא מיותר על כל פנים בין הוא חוזר על שארו בין הוא חוזר על הקרוב אליו דמכתיב ונתתם נחלתו לשארו או לקרוב אליו יורש אותה למה לי לכך דרשו דירש אותה קאי על שארו ובא ללמד דנתתם את נחלתו לשארו לא נפרשנו כמשמעו' פשיטו דמשמע שיתנו נחלתו לאשתו ואשה תירש בעלה אלא אדרבה היא יורש אותה ולא היא אותו כמו שיתבאר בסמוך ומה שכתוב בתחלה נחלתו לשארו דמשמע איפכא סמך על אחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן והוא מדת גרעין ומסיפין ודורשין והכא הכי פירשו גרעו ו"ז מנחלתו ולמ"ד מלשאר ומסיפין שתי איתיות הללו ז על גב ז' לעשות מהם חיוב אחת והוא לו דירש הכי ונתתם את נחלת שארו לו וירש הבעל אותה ואינו לו לאשמועינן שהבעל יורש את אשתו וארזי אותה למעוטי אשה שאינה יורשת את בעלה ולא נימא דה"ה כסא

ב יתומה קטנה שהשיאה אמה ואחיה שיכולה למאן אחר כך יש לה נכסי מלוג חשו חכמים ז"ל שמא הואיל ויכולה למאן בו יפסיד נכסיה ויקלקל אותה ולא יוציא עליהם הוצאות מה שצריכין מפני שחושש שמא תמאן בו ותצא ותטול נכסיה עמה ויאמרו לו אפילו הוציא הרבה ואכל מעט מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל כמו שכתבנו בסעיף ז' לפיכך תקנו לו חכמים דין אחר כדי שלא יפסיד נכסיה ואמרו המוציא הוציא' על נכסי מלוג של אשתו יתמא קטנה שהשיאה אמה ואחיה ומיאנה בו ולא אכל מעט או אפילו אכל מעט רואין כמה הוציא וכמה השביח וכמה אכל ושמין לו כארס שהרי ברשות ירד ואם הוא רוצה ליטול הוצאה שיעור שבח מפני שהוא יותר ממה שנותנין לארס שומעין לו ואם הוציא מעט ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל שהרי ברשות אכל ודוקא בקטנה שהשיאה אמה ואחיה ומיאנה בו אמרו כן אבל קטנה שהשיאה אביה ויוצאה בנכס כשאר מוציא הוצאות על נכסי אשתו .

יג הוציא הוצאות על נכסי מלוג של אשתו ומת אם נתברר בעדים שהוציא ולא אכל ונתברר גם כן מה שהוציא ינכו התומסים מה שנתברר שהוציא אביהם ואם לא נתברר שהוציא או הוציא' ולא נתברר כמה הוציא לא יקחו היורשים כלום כיון דליתיה לבעל דלישתבע דלבעל תיקנו רבנן דליהמינה בשבועה ולא לירושין וכל זה איננו אלא בנכסי מלוג אבל בנכסי צאן ברזל כל שבח

קודם שנכתבה אותה אינו יורש אותה והיא כרשות הלווה אתה קודם שנשאה ועכשיו ראוי היא אכל אם הלווה לאחרי: נכסיו מלוג שלה אחר שנשאה ומה קודם שנכתבה בא הבעל וירשת שהרי שלא כדון הלווה קרן נכסיו מלוג שלה שהקרו ברשותו הוא ליטול וזמנו פירות ואין הלווה זו ראייה לגביה אלא היא שלו משעת הלוואה ונמלה אפי' לאחר מיתה, וכל נכסים שהיו לאשה שאין לבעלה רשות בהן והלווה אותה לאחרים אין הבעל יורש אותם והיא כדחתר הלווה אותה בלא בעלה והוא ראוי לגביה כתבו לה מורישה קרקע מחיים ופירות לאחר מיתתם הרי גוף הקרקע שלה מיד גבעל יורש אותם אפי' מתה היא קודם מות מורישה כתב מרי מהרמ"א ז"ל שטר חצי זכר שנוהגין האידינא בו שכתב האב לבתו ליטול היא כיושרתו חלק דצי זכר באם יהיה לה זרע קיימים במיתותיהם לתקדמת בלא זרע קיימים תכבד החוב ומתה הבת בחיי אביה והניחה זרע קיימא והרי אע"ג שהבעל אינו יורש כח אותו השטר וה"ל ראוי לגבות מ"ם בניו שהם זרעו ירשו כח אותו השטר ואם מת אותו הזרע הרי הוא יורש כח אותו השטר כחם שהוא אביהם וכשמת אח"כ חמיו אבי אשתו נוטל הוא בעובד חמיו אותו השטר חצי זכר אע"ג שאשתו ובניו מתו כבר עכ"ד.

ב מי שאמר נכסיו לפלוני ואחריו ליורשיו דק"ל והוא הדין ליורשיו יורשיו קאמר ואם היתה לו בת לאותו פלוני ומתה בחיי אותו פלוני והיה לבת בן הבן עומד במקום אמו לירש לאותו פלוני אבל אם אין לבת יורש אלא הבעל אינו יורש אותו פלוני דהיה ליה ראוי לגביה ואחריו מיתת הפלוני ינתנו הנכסים לשאר יורשי אבי הבת ואם אמר נכסיו לפלוני ואחריו מעכשיו ליורשיו הוה ליה מתוק לגבי האשה מיד והבעל יורש אותה.

ג הנשוא אשה מחייב לאו"ן אע"פ שבאיסור נשאה הוא"ל וקדושתו תופשין לו בה הרי היא אשתו נמורה ואם מתה תרתיו יירשנה ובנאשה שנשתמרה בעלה יורשה דאע"פ שחטאה ישראלית היא ושאריו נקראת וכן דגושא את הקטנה שצריכה מיאון אע"פ שאין קדושתו נמורין אם מתה תחתיו כל זמן שלא מיאנה אשתו ושאריו היא וירשה אבל פקח שנשא חרשת אפי' נתפקחה אחר שנשאה ומתה אינה יורשה והוא"ל ואין לה כתובה מאני שהרי לא תקנו לה כתובה בשעת נישואין כדאיתא לעיל סימן ס"ז סעיף ח' כך אינו יורשה ואע"פ שנתפקחה אחר כך אינה בת דעת כל כך שתוכל לזכות לו נכסיה שירשנה והחרש שנשא פקחה ומתה ירשנה והוא"ל והיתה בת דעת בעת נישואיה ולדעתה ניסת לו וזכתה לו גם כן ממנה.

ד קטנה שנתקדשה לדעת אביה ונשאת שלא לדעתו בין שלא בפניו בין בפניו אפילו ראה האב ושקא אם מתה אין הבעל יורשה אלא א"כ נתרצה האב בפירוש לנישואיה דאע"ג לנתקדשה לדעתו לא זכתה לו התורה שירשנה אלא בשנעשית שאר בשתי דהיינו שהיתה נשואה לו בקרוב בשר אבל לא בעודה ארוסה. ה אשה שהיא נשואה עמו אפי' היא עמו בקטטה ונתן עניו לגרשה ומתה הוא יורשה שעדין שאר בשרו מקרית ואפי' נתגרשה בספק גירושין כגון שזרק לה גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה יורשה ואין הירושה נפקעת ממנו אלא בגירושין גמורין הטוען על אשתו שהיו בה מומין ומקום מקח טעות כמו שנתבאר לעיל סימן ל"ט ומתה אינה יורשה שהרי הוא בעצמו אומר שמקחו מקח טעות היה ולא היתה אשתו.

ו נפל הבית עליו ועל אשתו ואין ידוע איזה מת תחלה ואין לו בנים ממנה יורשי הבעל ואמרים היא מתה תחלה ואנו יורשנו ויורשי האשה אמרים הבעל מת תחלה, והכתה היא בכתובתה ואנו יורשי אותה כל מה שיש לה נכסי צאן ביטול שלה ונכסי מלוג וכתובתה דהיינו מנה ומאתים ותוספות וכגון שייחד לה נכסים לכתובתה שאינה צריכה לישיבע דאם לא כן אפי' מת הבעל תחלה אין יורשים כתובה כל זמן שלא שנבעה והרי כולם באים בטענת ספק שמא זה מת תחלה שמא זה מת תחלה לפיכך הנכסים שייחד לה הבעל בכתובתה שהוא מנה ומאתים ותוספות שהם גוף ופירות הכל בחזקת הבעל ואין לאשה עליה אלא שיעבד כרובתה יורשי הבעל יורשי אותם שהרי הם בחזקתו ועל יורשי האשה להביא ראיה שהבעל מת תחלה ונכסי מלוג שהגוף הוא בחזקת האשה ואין לבעל חלק בהן אלא שאובל הפירות הם נשארו בחזקתו יורשי האשה נוטלין אותה ונכסי צאן ברזל אע"פ שהגוף הם של האשה והבעל אין לו בהן אלא פירות מ"ם בין שקבל הבעל אחריות אפשר לומר שגם הגוף ברשות הבעל ואין כאן הכרע אם הם בחזקת האשה או בחזקת הבעל לפיכך יחלוקו בנייהם יורשי האשה עם יורשי הבעל רמזן המוסל בספק חולקין. ז אשה שיש לה נכסים וירצה לינשא וירצה להביח הנכסים כדי שלא יוכה בהן בעלה לא לאכול הפירות ולא ליורשה ועמדה וכתבה כל נכסיה לאחר בתורת מנה קודם שתנשא ונישאת אין הבעל זוכה בהם לאכול מהם הפירות ואפי' אם נשאה אינו יורשה

נפו שהבעל יורש את אשתו קודם כל הורשים מפני שהוא בבשרה וקרוב יותר סכל הקרובים כן האשה תירשנו שהיא ג"כ בבשרו ולכן בא אותה למעוטי וכת מאי דוחקיה דקרא לכתוב כן ולסמוך על מדת גורעין ומוסיפין ודורשין כיון דסיף סוף כצד צריך למיכתב מלת לו ופלת אותה כמו שאמרנו וגמה לא כתב בפירוש ונתתם את נחלת שארו לו וירש אותה לאו קושיא היא כלל דהא על כרחך הוצרך לכתוב פעם אחת ונתתם את נחלתו להקרוב אליו ממשפחתו לאשמועינן שהקרוב קרוב קודם וירצה דכתבו ג"כ להשמיע דין ירושת בעל את אשתו והיה צריך לחזור ולכתוב ונתתם את נחלת שארו לו וירש אותה וכבר ידעת מדת חזרתנו הקדושה שדרכה לקצר בלשונה בכל מקום וכן עשתה בכאן כדי לקצר שלא לחזר ולכתוב מחמת תיבת שארו ארבע תיבות והם ונתתם את נחלת לו קצר בלשונה וכתבה תיבת שארו בנתים בין נחלתו והלמד של להקרוב וגו' כדי לדרוש תיבות ונתתם את נחלתו והלמד שני פעמים דהיינו פעם אחת גררו אותה ככתבן ונתתם את נחלתו להקרוב אליו וגומר לאשמועינן דקרוב קרוב קודם ואחר כך נזויר ונדרוש אלו השלשה תיבות עם הל' לתיבת שארו ולומר ונתתם את נחלת שארו לו וירש אותה וגומר ולסמוך על מדת גורעין ומוסיפין ודורשין לאשמועינן שהבעל יורש את אשתו והריוח' בסומכה על אלו המדות לקצר בלשונה שלא לכתוב עוד י"ג אותיות והם ונתתם את נחלת ל"ו כן ג"ל לפרש שמה זו בפרק יש נדחים לדברי האומר ירושת הבעל דארייתא ולמרנו מכאן שהבעל יורש את אשתו והוא קודם לכל הקרובים אפילו יש לה בן שהיה הבעל אינו קרוב לה כשאר קרובים שקרובים לה מחמת משפחתה ואמרה תורה שהוא יירשנה ואם היו הקרובים קודם לו אימתי יירשנה הוא דהא לעולם יירשנה קרובים עד יעקב אבינו אלא על כרחך באת התורה להקדים בירוש' לכל קרובה אפילו לגביה, לפיכך אמרו האיש יורש את אשתו שמתה בחייו משנמסרה לו או ליד שלוחו כדפירש לעיל בסיון ג"ו וירש כל נכסיה בין נכסיו מלוג בין נכסיו צאן ברזל, כמה דברים אמורים במחוקק לה בעת מיתתה אבל בראוי לכא לה אחר מיתתה כגון ירושה שהיא ראייה לירש ממורישה שמתה היא בחיי מורישה אינו עומד במקטטה לירש דהכי ילפינן גם כן מקרא דכתיב ואלעזר בן אהרן מת ויקברו אותו בגבעת פנחס בנו, ומקשינן וכי פגיה היה קרקע לפנחס שלא היתה כבר משל אלעזר ופנחס ירשה ממנו ואם כן נבעתו היה לומר למה דימה אחר פנחס וכת' לעולם לא היתה של אלעזר ולא ירשה מאלעזר אלא פנחס קנאה בעד מעותיו מאחריו וקבר בה את אביו לא מצית אמרת הכי דאם כן הוי שדה שחזור ביובל ונמצא הצדיק אלעזר אביו קבור בקבר שאינו שלו אלא מלמד שנש' אלעזר אשה וילדה לו את פנחס ומתה בחיי מורישה ומתו מורישה וירשה פנחס מהם מחמת אמו ולא אלעזר מפני שריחה ראו ולא מחזק בשעת מיתת אשתו אם פנחס וכת' שמה פנחס נשא אשה וכתה יורשה ולא ירשה מאלעזר אביו, ולכך היתה נקראת על שמו של פנחס ולא על שמו של אלעזר וקבר בו אביו שזו אינה יוצאה ממנו ביובל ואי נמי שמא שרה חרמן היתה שהיא לכהנים ואינה יוצאה ביובל ופנחס צ' לחלקו של פנחס וקבר בו אביו לכך אמר דכתוב בגבעת פנחס בנו וגו' פי' דהאי בנו מיותר הוא בפסוק זה דכי לא ידעו' עד עכשיו שפנחס בנו של אלעזר היה ומפני מה כתב בנו ללמד שזו דגבע' היה סבור אלעזר שהיה שלו ולא של בנו פנחס מפני שנפלה ממורישי אשתו אם פנחס אחר מיתתה והיה סבור אלעזר שהבעל יורש את אשתו גם כזה והוא קודם לפנחס בנה ובא לדין עם פנחס בני ופסקו לו הדין שהיא של פנחס בנו ולא שלו שאין הבעל יורש את אשתו בראוי לכך כת' כאן בנו ללמד שהגבע' היתה ברין של בנו ולא שלו כמו שחשב הוא מתחלה רבנו מיעוט הוא גבעת בנו ולא שלו שלא זכה בה ברין ואש"מ שאין הבעל יורש את אשתו בראוי, ונ"ל שאותו הבית דין דקדקו דין זה ג"כ מדכתוב יורש אתה דמשמע אות' יורש ולא מורישה כל' במחוקק לה אלא כראוי לה ממורישה דאל"כ מנא ליה לפסוק כן ולא כדעת אלעזר אלא שהנמרא מביא' ראיה ממשוק זה שיש לדקדק כן מירש אתה שהרי אותו בית דין דקדקו כן שהם בקאי יותר מינו ג"ל ושכח שמשביחין נכסיה אחר מיתתה אינו נקרא ראוי שהרי שלו הן וכרשות השכיחו ונטלו אבל מלוג' אשתו כגון שמתו מורישה בחייה ואפי' אחר שנשא' והיתה להם סויה ביר אחר' ופחה היא קודם שנכתבה אותה אינו יורש אותה המלה דהיה ראוי לגביה שהמורישו ברשות הלווה דשלהם היתה ודוקא מלות מורישה אינו יורש דראוי הוה אבל אם הניחו מורישה נכסי אף על פי שלא גבתה אותם בחייה נקראו מוחזקים יורש אותם הבעל ואפילו אם היו משועבדי' לאלמנת האירוש' לכתובתה נקראו מוחזקים דגבי האלמנה היו מחוסר נזכינא ולא גבי יורה שהיא יורשת וכן אם היתה לה מלה ביר אחרים כשנשאה ומתה האשה

גם המקבל לא קנאם לא שנא נתנם לרחוק או לקרוב שהרי לא
 צונו להקנותם אלא להבריחם מבעלה אפי' לא הודיע לעדים
 שמכוננים להבריחם רק שידוע שעומדת לינשא או שנישאת מיד
 אחר המתנה או אומדים דעתה שלהכריח כוונה ולא אמרו' כיון
 שהמקבל לא קנאם א"כ הנכסים הם שלה ויקנם הבעל לאכול הפירות
 זלורשה דבין שנשאה סתם אחר נתינ' זאת המתנה לאחר אמרינן
 זראי מחל לה ועל מנת כן נשאה שלא יוכה בהן בד"א שנתנה לו
 כל נכסיה ולא עיצמה כדי פרנסתה שאז אמרינן דעתה
 שלהכריח מבעלה נכוננה דלא שכיח איניש נפשיה לתת כל אשר
 לו לאחר' ואפי' הם קרוביה ואפי' בנה ובתה אבל אם שירה לעצמה
 כדי פרנסתה מתנתה מתנה ושיעור כדי פרנסתה הוא פרנסה ל"ב
 חדישים כמו שנתבאר בלבוש עיר שושן סימן ר"ג סעיף ז' וגם אם
 שירה כדי פרנסתה דמתנתה מתנה ה"מ שכתב' לו מתנה סתם אבל
 אם כתבה לו מהיום ולבשארצה שפירושו מהיום תתחיל מתנה זו
 ותהיה תלויה ועומדת עד שארצה לקיימה אבל בכל פעם שארצה
 הרשות בידי לכתלה אע"פ שהמתנה תלויה עד שתרצה ועדיין לא
 נגמרה אין הבעל אוכל פירות אלא המקבל ואם תרצה ליתנם או
 למוכרם לאחר הרשות בידה אבל כל זמן שלא תמכרם או תתנם
 לאחר אוכל המקבל דפירות ואם מתה בחיי הבעל אין הבעל יורשה
 והישרא המתנה לקבל שקנאה למפרע שהרי לא חזר' בה ואם מת
 הבעל בחייה או גירשה תחזור ליה ואפי' אם מתה היא מיד אחר
 הגירושין או אחר מיתת בעלה קודם שחזרה בה תחזור ליורשה
 דאזלינן בתר אומרנא שהרי לא נתתם לו אלא כדי להבריחם
 מבעלה ומיד שמת בעלה בטלה המתנה מחמת האומדו' וחזרו
 הנכסים ממילא לרשותה .

ק יש מי שאומר דדינא דמכירת דוקא כשלא כתבה לו מתנה
 גמורה מתנה חלוטה מתנת עלמין אבל אם כתבה לו כן קנה
 לגמרי דרשינן יתורי לשונות .

ל ובין שהבעל יורש את אשתו וגם אוכל פירות מנכסיה תקנו
 חז"ל שיהיה גם כן אצלה לגבי נכסי מלוג שלה כלוקח
 כאלו קנאם ממנה מיד בשעת נישואין משום שלום בית לפיכך
 אינה יכולה למכור שום דבר מנכסיה ואם מכרה מנכסי מלוג אחר
 שנישאת בין אם נפלו לה קודם אירוסין או אחר אירוסין הבעל
 מוציא מיד הלקוחות שהרי הוא לוקח ראשון ומכרה בטל לאלתר
 והוא מוציא מיד הלקוחות הגוף והפרי אלא לענין זה הם מוכרים
 שאם תתאלמן או תתגרש יחזרו ללוקח ואם תמות היא בחייו
 ישראו בידו וי"א שאין מוציא מיד הלקוחות אלא הפירות ולא הגוף
 ונ"מ שכל ימי חי' האשה או ירצה הבעל לבנות או לסתור
 בקרקע יכול הלוקח למחות בו שהגוף עדיין שלו ואם ימות הבעל
 בחייו ישתו וישרא הקרקע ביד הלוקח ואם תמות היא בחייו בעלה
 יורש גם הגוף לעשות בו מה שירצה ואין צריך ליתן ללוקח
 הדמים שקבלה אע"ג דחילופיהו הם בידה והוא יורשה אינו חייב
 לשלם מיניהו ללוקח דמכר' שלה בהו יד קמו וז"ל עלה בהלואה
 ומסדר אמר' להו אנא מטלטלי שבקה לי וזווי דירכו קמו עלה
 בהלוא' ואיני צריך לשלם ולואתה שהליתם לה בלא רשותי ומיהו
 אם הדמים שלקחה מלל וחות קיימים בעצמם והם בעין או אפי'
 אין ידוע שהם ממש אוחז הדמים שקבלה אלא שנוכל לתלות שהם
 אלו צריך להחזירם ללוקח ואינו יכול לומר מציאה מצאה .

פ ואם הבעל מודה שברשותו מכר' או שיש עדי' שברשותו מכרה
 אין הבעל מוציא מיד הלקוחות דבשלוחו דמיא ואם אינו מודה
 ואין עדים יכול הלוקח להחריס סתם אם לא מכרה מדעתו ראה
 הבעל ושחק לה לא אבד משום זה וכותו שלא היה לו ללוקח
 לקנות' עד שישאלנו . אשה שצוות בעת חוליה לתת לפלוגי כך
 וכך ממלכשיה ונתצה הבעל אם נתנה לעניים אינו יכול לחזור
 בו דהוה כמו נדר לצדקה ואם לעשירים יכול לחזור בו דלא
 נתצה דעתו אלא להפס' דעתה .

א כד"א שאם מכרה משנישאת שהבעל מוציא מיד הלקוחות
 בנכסים הידועים לבעל אבל בנכסי' שאינן ידועים לבעל אפי'
 נפלו לה משנישאת אם מכרה או נתנה קיים אלא שלכתחלה
 לא תמכור .

יב וכל נכסים שלא היו ידועים לבעל מיד שיוודעו לבעל נעשו לו
 נכסי מלוג וכן פיר' שנמצאו בידה נעשו נכסי מלוג וילקח
 בהן קרקע והוא איכל פירות אשה שיש לה בעל והיא בת יורשת
 שאין לאביה בנים ומת אביה ונפלו הנכסים ליה וזרת לאחד
 שאביה צוה לתת לו מנכסיו מנה אם כשהודית להאחר כבר היה
 נודע לבעלה שנפלו לה אלו הנכסים לאו כל כמינה להוציא נכסים
 מיד בעלה לתת לאחרים מכ"מ אם מת הבעל בחייה צריכה היא
 לקיים הדינת' לתת המנה לאותו פלוגי ואם לא היה נודע לבעלה
 שנפלו לה הנכסים כשהודית דרי זו נאמנת דהא אם מכרה ונתנה
 בנכסים שאינם ידועים קיים והדאתו בבית דין כנתנה ממי ארוסה
 שיש לה נכסים בין ידועים לבעל בין אינם ידועים לכתחלה לא
 תמכור אותם ואם מכרה או נתנה קיים .

יג כד"א בנכסי מלוג שהם הגוף באהריות האשה אפי' בחיי בעלה
 דהא אם הותירו הותירו לה ואם פחתו פחתו לה אבל נכסי צאן
 ברזל שהם באהריות דבעל אין לאש' כח בהנכולם לפיכך אם מכרה
 האשה בנכסי צאן ברזל בין מכרתה לבעלה בין מכרתה לאחר' לא עשה
 כל' כי המקח אין בו ממש ובטל מיד וי"א דמ"מ כשתתאלמ' או תתגרש
 צריכה לקיים מכרה וכשם שהאשה אינה יכולה למכור כך הבעל
 אינו יכול למכור ולא מבעי' נכסי מלוג שהן ביהריות' שאינו
 יכול למוכרן אלא אפי' נכסי צאן ברזל שהן באהריותו אם מבין
 לבדו מכרן בטל יש מי שאומר האי דמכרן בטל דוקא בשבת הוא
 בחיי אשתו יכולה האשה לכפרו אבל כל זמן שהיא שם קיים
 המקח קיים ואם מתה אינה בחייה קנה המקח דאיגלאי מילתא
 שהמכר קיים מתחילתו ויש מי שאומר שאפי' הוא עצמו יכול
 לערער על המכר מיד וכ"ש שהאשה יכולה לבטלו מיד משום
 שבח בית אביה דתקון רבנן שלא יתקיים המקח דבר זה כלל
 שלא תהא האשה צריכה לטרוח ולווציא מן הלקוחות לאחר מיתת
 בעלה ולא דמי לנכסי בעלה שהוא מוכר והמכר קיים עד שתפטר
 כתובתה מרם דרתם לא חשו הנמים על מורח האשה שמא יפרעו
 לה כתובתה ולא הצטרך לטרוף אבל בנכסים הללו שאפי' אם ימצא
 לבעל נכסי' יכולה היא לומר איני רוצה אלא אלו לפיכך חשו
 חכמים לטרוח האשה ובטלו המקח לאלתר ואפי' אם מתה היא בחייו
 ושחקו עניהם עד עכשיו הבעל יורש את כחה ויכול לבטל .

יד וכמו שאין הבעל יכול למכור קרקע של נכסי אשתו בן
 במטלטלין של נכסי צאן ברזל שהכניסה לו הן זהב וכסף
 זבנדים אינו יכול למכורם או למשכנם אע"פ שיש לו שאר נכסים
 כנגד נדונייתא לפי שהאשה הפצה בשבח בית אביה וכ"ש שאין
 הב"ח יכול ליטלן בחיובו ועל' בלבוש ע"ש סימן צ"ז סעיף כ"ו ואם
 מכרן הבעל או משכנן וי"א מה שעשה עשוי וי"א דמכרו בטל כמו
 גבי קרקע וגם במטלטלין יש בהן משום שבח בית אביה ובגדי
 האשה שהכניסה לו בלא שומא כתב מורי ז"ל שאין להם דין נכסי
 צאן ברזל רק נכסי מלוג כמו שכתב לעיל סימן ע"ד וכן מסתבר
 דהא ודאי אם פחתו מחמת שלבשתן פרתו לה לפיכך אם מכרן
 או משכנן בעלה בטל לכ"ע וכל הובי דאמרינן כבעל לא ימכור
 אב עבר ומכר ואמר שברשותה עשה מה שעשה או שאמר שנתן
 לה מעות המכר או ההלואה נאמן בשבועת היסת ונפטר והמכר
 קיים ישראל שנבה קרקע בחובו אם יש רשות לאותו הב"ח
 לפדותה אין לקרקע זו גבי האשה רק דין מטלטלין שהדי הגוף
 לא היה קנוי לבעל ואין לאשה כח למחות ביד בעלה שלא למוכר
 שאין שיעבוד כתובתה עליה אבל אם החזיק בה הבעל עד שאין
 הבעל חוב יכול לפדותה יש לה דין קרקע ושיעבוד כתובת האשה
 עליה כמו שאר קרקעות של הבעל .

טז מטלטלין שנתן לה הבעל משלו דינם שיה לנכסי צאן ברזל
 אינו רשאי למכרם לכתחלה חז"ל למטלטלין שקנה לה אפי'
 לא באו ליה ואפי' אין לו במה להתפרנס ואין חלוק בין בגדי
 שבת וי"ט לבגדי חול אבל כלי זהב ובדולח יכול למכרם אם הוצרך
 להתפרנס מרם ואם קרובים נתנו לה יכול הבעל למכור לפרנס
 את עצמו אפי' תכשיטים ובגדים דמסתמא ע"מ כן נתנו לה .

טז מכרו שניהם בנכסי מלוג בין שלקח משניהם ביחד שקבלו לו
 קניין בבת אחת בין שלקח מן האשה תחלה וחזר ולקח מן
 האיש בין שלקח מן האיש תחלה וחזר ולקח מן האשה כלומר שנתן
 לה אחר' דבר מועט כדי שתתמצה גם היא למקח שעשה עמו בעלה
 מכרם קיים ואינה יכולה לומר בנכסי מלוג נחת רוח עשיתי לבעלי
 כלומר שתאמר יגורתי שהיה לבעלה איבה עליה אם לא תמכור
 שהרי הם שלה ומטעם זה ג"ע אשה שמכרה או נתנה נכסי מלוג שלה
 לבעלה מכרה ומתנתה קיימים ואינה יכול לומר נחת רוח לבעלי
 עשיתי ודוקא בנכסי מלוג אבל בשאר נכסי בין שמכרו שניהם בבת
 אחת בין שלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה יכולה לומר נ"ך
 עשיתי לבעלי שלא יהיה לו עלי איבה והמקח בטל ובשכאה לגבות
 כתובתה טורפת' ממנו אלא א"כ קנה מן האשה תחלה ואח"כ
 חזר וקנה מן האיש אז המקח קיים ואינה טורפתה ממנו שאינה
 יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי שהרי היא התחילה במקח
 זה ולגבי בעלה לעולם יכולה לטעון כן כיצד האשה שמכרה
 או נתנה לבעלה מנכסי צאן ברזל בין קרקע בין מטלטלין
 או שדה שיחדר לה בכתובתה שכתב לה כתובה סתם ואחר כך
 יחדרה לה או שדה שכתב לה בכתובתה בפירוש או שדה שהכניסה
 לו שום משלה לא קנה בעלה ואף על פי שקנו מיד האשה בראייה
 חוזרת בכל עת שתרצה שיכולה לומר שלא מכרה ולא נתנה אלא
 משום שלום ביתה שלא יהיה לה איבה מבעלה שיאמר ענין נחת
 במיתה ובגירושין והיו נכסים אלו כולו שלך ולכך אינה רוצה
 למכור לפיכך אין לבעל ראייה כלל בנכסי אשתו היו מנכסי מלוג
 אלא אם כן קבלה עליה אחריות בפירוש שאם יסרפיה ממנו
 שיחזור עליה דאמרינן כולי האי לא היתה עושה משום שלום ביתה
 אם לא היתה מקנה לו בקנין גמור ואשה שמחלה עיקר כתובתה
 דהיינו

דהיינו מנה ומאתים ותוספות לבעלה מחילתה מחילה לכ"ע ולא שייך לה איבה מבעלה אם לא תמחול שיאמר עיניך נתתה בנידושיך שהרי כל הנשים יש להן כתובה מבעליהן ולמ' תיגרע ואדרבה היא תאמר הוא נתן עיני בנידושיך שתהא קלה בעיניו להוציאה כיון שמבקש ממנה שתמחול כתובתה ועיקר כתובתה נכתבה משום זה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, ובנכסי צאן ברזל אם מועיל בהם מחילה שתמחול לבעלה כל זכות שיש לה על בעלה מחמ' נצ"ב שלה אם לא בזה יש מחלוקת בין הפוסקים יש אומרים דרוקא מוכרת או הנותנת הנצ"ב לבעלה שאינה אלא כמסלקת שיעבודה הראשון מאותן קרקעות שלא תמרוץ אותם מן הקרקעות אבל ישאר שיעבוד אחריותה הראשונים על הבעל אם יש לו נכסים אחרים בהא שייך איבה לומר עיניך נתת בנידושיך ומיתה ולכך אינה רוצה למכור וליתן כרי לגבות מנכסים אלו אבל מוחלת עוקרת שיעבודה הראשון מעיקרו והיא כמו מוחלת עיקר כתובתה דלא שייך איבה דאדרבה כל זמן שכתובתה מרובה לא תהא קלה בעיניו להוציאה ואדרבה היא תאמר לו עיניך נתת בנידושיך ולכך אתה מבקש ממני שאמחול כך כדי שתהא קלה בעיניך לגרשני לפיכך אם תמחול הויא גם כן מחילתה מחילה כמו בעיקר כתובתה ויש 'הולקין' וס"ל דאפילו מחילה לא מהני בנכסי צאן ברזל דלא דמי לעיקר כתיבה דנכתבה עיקרה משום טעם זה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ואין כן בנצ"ב שאף אם תמחול עיניך ישאר עליו שיעבוד עיקר כתובתה ולא תהא קלה בעיניו להוציאה לפיכך יכולה גם כן למעון נחת רוח כו' בנכסי צאן ברזל.

כלום שאיך תמכור או תתן בגדיה ותכשיטיה לאחרים והרי יחייב הבעל ליקח לה אחרים ואפילו הבגדים ותכשיטים שהכניסה לו מכית אביה אם היא תמכרם או תתנם לאחרים הרי יצטרך הבעל לקנות לה אחרים לפיכך אין במעשיה כלום ומה שאמר לה הבעל שתעשה היא ברב מוד שתצד לא היתה הכוונ' אלא שתוכל לפעמים להשאלם לאחרים או שתוכל להפקידם ביד אחרים כדי שהוא לא יבריחם מכנה אבל להוציאם לגמרי פורשותיה או לתתם לא היתה כוונתו.

כ ראובן שהיה לאשתו קרקע של נכסי מלוג ומחה בחיי בעלה ואחר כך הוציא שמעון שטר היב שראובן חייב לו וביאותו שטר לא נתחייבה עמו אשתו ואחר כך בא לוי והוציא שטר חוב על ראובן שחייב לו ונתחייבה אשתו עמו לוי גובה דיבוי מאותן נכסי מלוג ולא שמעון ואפי' שטר חוב של לוי הוא מאוחר לשמעון שכיון שבשטר של שמעון לא נכתבה עמו אשתו אין בה ביד ראובן לשעבד נכסי מלוג שלה כבייה ואף על גב דראובן כתב לשמעון ושיעבד לו כל הנכסים שעתידי לקנות והרי היה עתיד לקנות גם נכסי אשתו ועכשיו בשעת תביעה כבר מתה וירשה מכל מקום הואיל והוא בעצמו נשתעבד עם אשתו ללוי בחייה הרי הקרקע משועבדת ללוי מיד בחייה ואף על פי שמתה אחר כך וירשה בעלה לא פקע שיעבודו של לוי מקרקע זו שנשתלק ראובן ממנה קודם שנא לכל ירשה והרי לא חל השיעבוד של שמעון מעולם על קרק' זו דשיעבוד דאקנה אינה חל עד שיבאו הנכסים לירו.

צא אשה שהכניסה מלחה לבעלה ומחלה וכו' ה' סעיפים.

א אשה שהכניסה שטר חוב לבעלה וחזרה ומחלה אותו לבעל חובה אינו מחול אף עלגב דק"ל שהמכור שטר חוב לחבירו ומחלו מחול וכבר אמרנו למעלה שהבעל בנכסי אשתו לוקח הוי אפילו הכי אינו מחול מפני שירו כירה והיא אינה יכולה לעשות שום דבר בלא רשות בעלה לפיכך אפילו מלוה על פה גם כן אינה יכולה למחול וגם אינה נאמנת לומר על שום חוב שלא שהוא פרוע כל זמן שהוא תחת בעלה.

ב זכיון דחשבינן הבעל כלוקח בנכסי אשתו מ' שאמר לאשה נכסי לך ואחר כך לפלו' וניסת הרי הבעל כלוקח ואין לאחר כך במקום בעל כלום דקיימא לן נכסי לך ואחר כך לפלוני ומכר הראשון אין לשני אלא מה ששייר ראשון וע"ל בלבוש ע"ש סימן דמ"ח סעיף א' כמה דברים אמורים באומר כן לפלוני אבל האומר כן לנשואה נכסי לך ואחר כך לפלוני ומתה אחר כך קונה ולא הבעל דכיון שהוא אומר כן כשהיתה נשואה הרי סילק את הבעל בהריא לפיכך האומר לנשואה נכסי לך ואחר כך לפלוני ומתה מן הדיון היה הבעל יכול להוציא מיד הלקוחות שהרי לגבי הלוקח הוא לוקח ראשון ואחר כך היה יכול להוציא מיד הבעל שהרי הנותן סילק הבעל לגבי אחר כך והלוקח מן הדיון היה יכול להוציא מיד האחר כך דקיימא לן דאין לשני אלא מה ששייר הראשון וכן היה הדבר חוזר חלילה ואין לדבר סוף לפיכך אמרו חכמים ז"ל שישארו הנכסים מתחלה ביד הלוקח שהם בידו בשעת מיתת האשה ואין נזקקין לעשות מעשה להוציא מיד הלקוחות ולתת לבעל זמן הבעל לאדרוך וזמן האחר כך להחזירם ללוקח דאפוכי מטרתא למה לי ואף על פי שהיה נפקותא בהוצאה במעשה שאפי' כשהיו מוציאין מן הלוקח ליד הבעל שמא היה האחר כך מוחלים לבעל ולא היה מבקש להוציא ממנו והיו נשארים ביד הבעל ולא היו אז הוזרים ליד הלוקח לא רצו חכמים ליכנס בדברי זה שהיה יכול לבא ליד ערמות ועירעורים ומחלוקת וכתב דרכיה דרבי נועם נ"ל.

ג עוד יש נפקותא כמה שאמר שבעל יזה כלוקח ולא הניחאזה להיות כיוורש שאם גבו לאשה קרקע מבעל חובה ונישאת ומתה וירשה הבעל אם הוה חשבינן ליה כיוורש היה צריך להחזירו למי שהיתה מתחלה בעד המעות ששמה לאשתו דהא ק"ל שומא הריא לעולם כמו שנתבאר בלבוש ע"ש סימן ק"ג סעיף ט' וי' אבל עכשיו שעשאוהו כלוקח אינה חוזרת דהוי כאלו מכרתו האשה לאחרים דק"ל שומא שנמכרה אינה חוזרת וכן אם גבו ממנה לבעל חוב ונישא' ומתה וירשה הבעל כיון דהוא כלוקח אין הבעל חוב צריך להחזירה לו ואם היה יורש הוי צריכין להחזירה לו.

ד היה עליה מלוה על פה קודם שנישאת ונישאת אינה נגבית מן הבעל שיכול הבעל למעון שמא פרוע הוא וחמלוה הוא דאפסיד אנפשיה דלא איבעי ליה לאוויזי' בלא שטר לאיתתא דקיימא לאינסובי ואפילו האשה מודה שאינה פרוע לאו כל כמינה לחייב בעלה בהוראתה ואין הבעל חייב לשלם מיהו אם המעות שהלו לח עדיין הם בעני חייב הבעל לשלם מהם דהוי כגזולין בידה ואם בא המלוה קום שנישאת ורוצה למחות נישואיה עד שתפרעוה שלא יפסיד שלו הדין עמו ואע"פ שיעדיין לא הגיע זמן הפרעון, אבל אם

ז בעל שמכר נכסיו ואחר כך כתבה אשתו ללוקח דין ודברים אין לי עמך והכנימה למעשה בעלה אע"פ שקנו ממנה הרי זו טורפת קרקע זה מזה הלוקח בכתובתה שלא כתבה לו אלא כרי שלא תהא קטטה בינה ובין בעלה ויכולה לומר גחת רוח עשיתי לבעלי ואפילו כתבה לו שלא תוכל לומר נחת רוח עשיתי לבעלה אינו כלום שגם על זה תאמר זה עשיתי גם כן משום נחת רוח לבעלי אבל אם קנו מיד האשה תחלה שלא יהא לה שום שיעבוד על מקום זה ואחר כך מכר אותו הבעל אינה טורפת אותו שאינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי שהרי היא תחיל' במקח בעצמה בלא דעת בעלה וכן אם מכר הבעל ואמר לאשתו לכתוב ללוקח דין ודברים אין לי עמך והיא לא רצתה ולא הסכימה למעשי ואחר כך חזר הבעל ומכר לאיש אחר בין אותה שדה בין שדה אחרת ואחרי שמכר הבעל המכר השני הסכימה היא למעשי וכתבה ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך וקני מידה שאין לה שיעבוד על שדה זו שוב אינה יכולה למחות ולא תוכל לומר נחת רוח עשיתי לבעלי משום איבה שאם היתה מורא איבתו עליה לראשון היתה עושה אלא ודאי גמרה והקנת' לשני וכן אם קבלה עליה אחריות בפירושו שאם יבא בעל חוב של בעלה ויטר' מן הלוקח שהיא תשלם לו אפילו אם עשתה כן לראשון אינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי דמשום נחת רוח בעלה לא היתה עושה כל כך כדכתיבנא לעיל סעיף י"ז, יש אומרים שאם האשה בעצמה קבלה המעות גם כן גמרה והקנתה ולא תוכל לומר שוב נחת רוח עשיתי לבעלי ראובן וזו גמרה ומקנה, אשה שהורית לבעל חוב זה שלותה המעות עם בעלה צריכה לשלם ואינה יכולה לומר בזה נחת רוח עשיתי לבעלי שכיון שהורית לבעל חוב בעצמו שהיא חייבת לו והרי היא וכל נכסיה משועבדים לו מעתה ומה לו ולמענת' שהיא אומרת נחת רוח עשיתי לבעלי והוא על דבריה סמך ועל פיה הלוח על ולא שייך טענת נחת רוח עשיתי לבעלי אלא כשהוא רוצה למכור והיא שותקת ואינה מעכבת דלא סמך המלוה או הלוקח אלא אדריבורו של בעל אשתיקותה שאז יכולה לומר כשתיקותי עשיתי נחת רוח לבעלי ולא הייתי מחוייבת למחות בידך את הוא דאפסדת אנפשיך וסמכת על שתיקתי אבל כשהיא משעבדת עצמה בהוראת המלוה על דבריה סמך וחייבת לשלם.

יח בעל שאכר נכסי צאן ברזל של אשתו או נגנבו ממנו ומחלה אותם האשה לבעלה וקנו ממנה בעדים אינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי דלא שייך לומר נחת רוח עשיתי לבעלי אלא כשהיא נותנת לו או מוכרת לו דבר שהיא בעין שאז יכולה לומר נחת רוח עשיתי כדי שלא יאמר עיניך נתת בנידושיך ותרצה לגבותו ממני ושייך איבה אבל בדבר שאינ בעין לא שייך לומר כן, אשה שסלקת איבה מנכסי בעלה אף על פי שמנכסים שיש לו עכשיו אינ' מסולתת ויכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי מסולקת היא מן הנכסי שיקנה הוא אחר כך ואם קנה אחר כך נכסים וחזר ומכר אינה טורפת מהן דלא שייך בהן גם כן לומר נחת רוח עשיתי לבעלי שלא יהיה לו עלי איבה שהרי אין הבעל יכול לומר בהו בשעה שסלקה עצמה מנכסיו עיניך נתת במיתה או בנידושיך ותרצה לגבות כתובתך מהן שהרי אינם ברשותי שתגבה בהו.

יט בעל שאמר לאשתו שתעשה בבגדיה ותכשיטיה מה שתצדע ועמדה היא ומכרה או נתנתן לאחר כמתנה אין במעשיה

אם היה עליה מלוה בשטר גובה מנכסים שהבניסה לבעלה .

היתה משורכת לאחר ושלח לה סבלונות והלכה היא ונישאת לאחר והלה תובע סבלונותיו דינה כמלוה בשטר דליכא למיטר איהו דאפסיד אנפשיה ששלח בלא עדים שדרך לשלוח הסבלונות בפומבי וידוע לכל כמו הלואה בשטר לפיכך גובה המשלח הסבלונות מנכסי מלוג שהבניס' לשני : וכן הדין באשה שהיתה חייבת מס לקהל ר"י בדין משלח סבלונות דכלאילו קלא אית להו ואין דרך לעשות בהן שטר לכן הווי כמלוה בשטר אבל נזיקין ומקח וכיוצא בהן שאין להם קול אין הבעל חייב לשלם אפי' מנכסי' שהבניסה לו . קהל שעשו תקנות ביניהם בקנסות ועברה האשה על התקנה בעלה חייב לשלם שהדין יש בידו למדות ולא מיחה . אלמנה ששידכה את בתה לאיש ונתחייבה בנדוניא והיא עדיין לא נשבעה על כתובתה ואחר כך נשבעה ונשאת היא עצמה לאיש אחר והבניסה לו כל אשר לה אותו המשוך לבתה מוציא כל מה שנתחייבת לו בנדונייא מבעלה מנכסים שרכניסה לו דהוי כמלוה בשטר ואע"פ שבשעת שעשתה השידוכין לבתה עדיין לא נשבעה על כתובתה ולא היו הנכסים עדיין שלה ולא נשתעבדו למשוך בתה שהדין לא כתב לו דאקנה מכל מקום מאחר דלכסוף נשבעה והגובה כתובתה אינלא מילתא למפרע שאלו הנכסים שלה היו מתחלה אלא שלא נתנו לה מחמת שהיתה חשודה בעיני יורשי בעלה דילמא צורי אתפסה או גובה מנכסיו וכה"ג ועכשיו נודע שלא עשתה וממילא היו הנכסים שלה ממינת בעלה . י"א הא דמלוה בשטר גובה מן הבעל מנכסים שהבניסה לו היינו דוקא שהבניסה לו קרקע או מטלטלין וכתבה לבעל חובה המטלטלין אנב קרקע אבל אם לא כתבה לבעל חובה אנב ולא הבניסה לבעלה רק מטלטלין אפי' מלוה בשטר אינו גובה מבעלה דאין ב"ח גובה מטלטלין המשועבדים וכן הלכה מ"מ אם הבניסה לבעלה דבר שאינה שלה כגון שלקחה משל בעלה הראשון יותר מכתובת' פשיטא שהבעל השני חייב להחזיר שזה גזילה הוא בידה ולא קנאה בעקה . וע"ל בלבוש ע"ש סוף סי' צ"ו .

ה' הוסיף להתנות עמה שלא יאכל גם פירי פירות נכסיה שאמ' בנכסייה ובפירותיהן ופירי פירותיהן אינו אוכל לא פירותיה ולא פירי פירות אבל אוכל פירי פירות כיצד לוקחין הפירות הראשונים וקונים בהם קרקע ואחר כך לוקחים גם פירות של קרקע זו וקונים בהם עוד קרקע שנייה והוא אוכל פירות של הקרקע השנייה שהן פירי פירו' וכן ילך הדבר תמיד עד שתנה עמה שלא יהיה לו לא פירות ולא פירי פירות עד לעולם ואז לא יהיו לו שום צד פירות בחייה .

ו' כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירי פירותיהן ולא הזכיר הפירות יש אומרים שאוכל הפירות ולא פירי פירות שלא סילק עצמו אלא מהם ויש אומרים דכלשונו זה סילק עצמו גם מן הפירות ואינו אוכל גם הפירות אבל עדיין אם מתה ירשנה .

ז' ואם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם בחיך ובמותך אינו אוכל לא פירות ולא פירי פירות עד עולם וגם אם מתה אינו יורשה ואם לא הזכיר פירות אלא דין ודברים אין לי בנכסיך בחיך ובמותך הרי לא סילק עצמו מן הפירות אלא מגוף הקרקע לפיכך אוכל פירות כל ימי חייה אבל אם מכרה או נתנה קיים ואם מתה אינו יורשה שהדין סילק עצמו מגוף הקרקע לגמרי ולא מן הפירות כל זמן שלא מכרה וכן אם התנה עמה אם תמות בלא בנים שיחזרו נכסיה לבית אביה הבל קיים לפי תנאו וכן אם התנה עמה שיירש מקצת נכסיה ומקצת לא יירש קיים דקיימא לן כל תנאי שבטמון קיים בכל מקום אפילו במתנה על מה שכתוב בתורה , כמה דברים אמורים שהתנה עמה אחר ש שנתארסה ובעודה ארוסה וקודם שתנשא או בכתובתה או בשעת כניסתה דעל מנת כן נשאה אבל אם התנה עמה קודם שנתארסה שעדיין אין לו שייכות בה לא אמר כלום וכן אחר שנשאה שבכר וזה בירושלמי תנאו כשל דהוי כמתנה על מה שכתוב בתורה כאומר לא אירש מאבא שלא אמר כלום אפילו קנו מידו ואף על פי שלדברי קצת ירושת הבעל מדברי סופרים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה והא דאמרינן דלא מהני תנאו לאחר שנשאת היינו שאמר כלשונו זה שלא ירשנה דמבטל הירושה וזה אין בידו אבל אם כותב ומשעבד עצמו שכל מה שיירש ממנה יחזור ליורשה צריך לקיים תנאו דבזה לא כשל הירושה אלא חייב עצמו בחזרה .

ח' ואם התנה עמה אחר גישואיה שלא יהיה לו דין ודברים בנכסיה ולא בפירי פירותיהן עד עולם בחייה ובמותה הרי זה סילק עצמו מן הפירות ואינו אוכל מן הפירות כלל כל ימי חייה אבל אם מתה ירשנה כיון שהיה התנאי אחר הגישואין כמו שאמרנו לעיל המסלק עצמו מנכסי אשתו ואח' כך גירשה וחזר ונשאה סתם מסתמא על תנאי הראשון הוא מחזרה והסילוק במקומו עומד .

ט' דיני מזונות האלמנה וכו' ל"פ סעיפים .

א' אע"פ שהבעל אוכל פירות נכסי אשתו אם התנה עמה קודם שכנסה לחופה שלא יאכלם מהני תנאו כיצד הותב או אפי' האומר באמירה בעלמא לאשה בעודה ארוסה דין ודברים אין לי בנכסיך מהני לה התנאי לזה שאם מכרה או נתנה נכסיה לאחר קיים ואין לו במעות המקח כלום דלא נשאת לו אלא ע"מ כן לפיכך אפי' אמירה בעלמא מהני לה בלא שום קניין שאינו צריך להקנות לה שום דבר שהדין אין לו כלום על נכסיה כל זמן שלא כנסה אלא ארובה היא אתנאי דהיא אמירה נשאת לו ולא הקנתה לו נכסיה בכניסתה מזה לשון דין ודברים אין לי בנכסיך אין משמעו אלא בנכסך דהיינו בגוף הקרקע שהיא שלך לא יהיה לי דין ודברים בחיך רק תוכל למכרם או ליתנם למי שתצוה אבל כל זמן שלא תמכרם אינני מסלק כחי ממה שיש לי וזאת בהם דהיינו מן הפירות ומן הירושה אנני מסתלק לפיכך כל זמן שלא מכרה או נתנה הוא אוכל הפירות ואם מתה הוא יורשה דמזה לא נסתלק בר"א בכותב או אמר לה כעודה ארוסה שלא באו הנכסים עדיין לרשותו אבל אם כתב לה כן אחר הגישואין לא מהני בלא קניין שהדין כבר קנה נכסיה לרשותו כעת הגישואין ואם הוא רוצה להסתלק מהם צריך להקנות לה בקניין כדרך מתנה ואי יהיו הנכסי' שלה לכדה ומכרה ומתנת' קיימים וקודם שכנסה שאמרנו נמי היינו דוקא שסילק עצמו אחר אירוסין דהואיל רשיך הוא קצת נכסים מהני סילוק אבל קודם לכן שאין לו שייכות כלל בנכסים גם סילוקו לאו כלום הוא דממאי מסתלק .

ב' כמה דברים אמורים בכותב או אמר לה בעודה ארוסה וגם הנכסי' היו בידה בעודה ארוסה אבל אם כתב או אמר לה כן בעודה ארוסה על נכסים שיפלו לה אחר שתינשא יש מי שאמר שאינו מועיל דמיד שיפלו לה אחר הגישואין היא זוכה בהן מיד . ויש מי שאומר דמועיל שהסילוק מבטל הוכייה שלא יגבה בהן כלל יש מי שאומר המסלק עצמו מנכסי אשתו סתם אין הנכסים הכתובים לה בכתובתה בכלל הסילוק .

ג' הא דאמרינן בסעיף א' שהכותב בעודה ארוסה או אמר דין ודברים' כו' שכל זמן שלא מכרה או נתנה הבעל אוכל הפירות ויורשה ה"מ כשלא קנו מידו אבל אם קנו מידו י"א דהקניין לטפוי אתא ונסתלק אפי' מגוף הקרקע ואין לו בנכסיה לא נזף ולא פירות לעולם אפי' יורשה אין לו בה ואפי' ערער על קניי' האומר לא היה בדעתו שלא יהיה לי פירות וירושה בשביל הקנין אלא דעתי היה לעניין זה שאם תמכור ותתן שיהא קיים אין שומעין לו אלא כיון שהק' לה בקבול קניין גם מגוף הקרקע נסתלק ויש חולקין ואמרי' .

ד' כמה דברים אמורים בכותב או אמר לה בעודה ארוסה וגם הנכסי' היו בידה בעודה ארוסה אבל אם כתב או אמר לה כן בעודה ארוסה על נכסים שיפלו לה אחר שתינשא יש מי שאמר שאינו מועיל דמיד שיפלו לה אחר הגישואין היא זוכה בהן מיד . ויש מי שאומר דמועיל שהסילוק מבטל הוכייה שלא יגבה בהן כלל יש מי שאומר המסלק עצמו מנכסי אשתו סתם אין הנכסים הכתובים לה בכתובתה בכלל הסילוק .

ה' הא דאמרינן בסעיף א' שהכותב בעודה ארוסה או אמר דין ודברים' כו' שכל זמן שלא מכרה או נתנה הבעל אוכל הפירות ויורשה ה"מ כשלא קנו מידו אבל אם קנו מידו י"א דהקניין לטפוי אתא ונסתלק אפי' מגוף הקרקע ואין לו בנכסיה לא נזף ולא פירות לעולם אפי' יורשה אין לו בה ואפי' ערער על קניי' האומר לא היה בדעתו שלא יהיה לי פירות וירושה בשביל הקנין אלא דעתי היה לעניין זה שאם תמכור ותתן שיהא קיים אין שומעין לו אלא כיון שהק' לה בקבול קניין גם מגוף הקרקע נסתלק ויש חולקין ואמרי' .

ו' כמה דברים אמורים בכותב או אמר לה בעודה ארוסה וגם הנכסי' היו בידה בעודה ארוסה אבל אם כתב או אמר לה כן בעודה ארוסה על נכסים שיפלו לה אחר שתינשא יש מי שאמר שאינו מועיל דמיד שיפלו לה אחר הגישואין היא זוכה בהן מיד . ויש מי שאומר דמועיל שהסילוק מבטל הוכייה שלא יגבה בהן כלל יש מי שאומר המסלק עצמו מנכסי אשתו סתם אין הנכסים הכתובים לה בכתובתה בכלל הסילוק .

ז' כמה דברים אמורים בכותב או אמר לה בעודה ארוסה וגם הנכסי' היו בידה בעודה ארוסה אבל אם כתב או אמר לה כן בעודה ארוסה על נכסים שיפלו לה אחר שתינשא יש מי שאמר שאינו מועיל דמיד שיפלו לה אחר הגישואין היא זוכה בהן מיד . ויש מי שאומר דמועיל שהסילוק מבטל הוכייה שלא יגבה בהן כלל יש מי שאומר המסלק עצמו מנכסי אשתו סתם אין הנכסים הכתובים לה בכתובתה בכלל הסילוק .

ח' כמה דברים אמורים בכותב או אמר לה בעודה ארוסה וגם הנכסי' היו בידה בעודה ארוסה אבל אם כתב או אמר לה כן בעודה ארוסה על נכסים שיפלו לה אחר שתינשא יש מי שאמר שאינו מועיל דמיד שיפלו לה אחר הגישואין היא זוכה בהן מיד . ויש מי שאומר דמועיל שהסילוק מבטל הוכייה שלא יגבה בהן כלל יש מי שאומר המסלק עצמו מנכסי אשתו סתם אין הנכסים הכתובים לה בכתובתה בכלל הסילוק .

ט' כמה דברים אמורים בכותב או אמר לה בעודה ארוסה וגם הנכסי' היו בידה בעודה ארוסה אבל אם כתב או אמר לה כן בעודה ארוסה על נכסים שיפלו לה אחר שתינשא יש מי שאמר שאינו מועיל דמיד שיפלו לה אחר הגישואין היא זוכה בהן מיד . ויש מי שאומר דמועיל שהסילוק מבטל הוכייה שלא יגבה בהן כלל יש מי שאומר המסלק עצמו מנכסי אשתו סתם אין הנכסים הכתובים לה בכתובתה בכלל הסילוק .

י' כמה דברים אמורים בכותב או אמר לה בעודה ארוסה וגם הנכסי' היו בידה בעודה ארוסה אבל אם כתב או אמר לה כן בעודה ארוסה על נכסים שיפלו לה אחר שתינשא יש מי שאמר שאינו מועיל דמיד שיפלו לה אחר הגישואין היא זוכה בהן מיד . ויש מי שאומר דמועיל שהסילוק מבטל הוכייה שלא יגבה בהן כלל יש מי שאומר המסלק עצמו מנכסי אשתו סתם אין הנכסים הכתובים לה בכתובתה בכלל הסילוק .

משודכת לאחר אין שם בעלה הראשון נקרא עליה שאינה נקראת אלא משודכת של פלוני.

ה מכה כתובתה כולה או משכנה או שעשתה כתובתה אפסוקי לאחר בין שעשתה דברים אלו בפני ב"ד מומחה כן בפני שלשה נאמני' בין שעשתה בחיי בעלה בין בעלה בין שעשתה לאחר מיתת בעלה אין לה מזונות מהדורשים.

פ מחלה כתובתה לבעלה הפסידה מזונות לאחר מותו אבל בחייו יש לה מזונות כל ימי חייו שהרי מעשה ידיה שלו ומזונות בחייו תקנו לה תחת מעשה ידיה ויש מי שאומר שאף בחייו הפסידה מזונות וכן אם מחלה כתובתה לירשאים אברה גם מזונותיה אפי' למאן דאמר מחלה לבעלה לא הפסידה מזונות דלא דמי לימחלת כתובתה לבעלה דהתם סומכת היא עליו שלא ימנע לה מזונותיה ולא מחלה להו אבל מוחלת ליתומים כיון שאין לה עליהם כתובתה הא איסתלקא מביתיהו לגמרי ויזין לה עליהם מזונות.

ו במה דברים אמורים כשמכרה או משכנה או מחלת כל הכתובה עיקר ותוספת אבל אם שויה מקצת אפי' לא שויה אלא התוספות ומכרה או מחלה כל העיקר או מכרה אפי' גם מקצת התוספות ושויה מקצת התוספות נזונות בשביל אותו דמי צת מיהו אם ירצו הירשאים יפרעו לה מה ששויה בע"כ ויפטרו ממזונותיה דאל"כ כל אשה תגכה כתובתה עד תשלום דינר ותתפרנס כל ימיה בשביל אותו הדינר החסר, וכל המכירה או מוחלת כתובתה סתם מכרה או מחלה כולה התוספות עם העיקר דהכל בכלל שם כתובה סתם ואין לה מזונות.

ז לא תקנו חכמים זכרונם לברכה מזונות לאלמנה מן היתומין אלא כרי שתהא נפרעת עיקר כתובתה ותוספת כל זמן שלא נפרעת עיקר כתובתה דהיינו מנה או מאתים וגם תוספות כתובתה או אפי' מקצת של העיקר או התוספת יש לה מזונות לפיכך אם תבעה נדונייתא ונפרעה ממנה ושויה עיקר הכתובה או התוספות או מקצת של א' מן לא הפסידה המזונות.

ח אבל אם תבעה עיקר או תוספות בלבד ולא תבע' נדונייתא אפי' נדונייתא מאה מנה הפסידה מזונות לפיכך אם תבעה כתובתה סתם הפסידה ג"כ מזונות דסתם כתובה אין משמעותא אלא עיקר ותוספת.

ט יש מי שאומר שאם אין בפירות נכסי המת כגון בשכירות בתי ובפירות קרקעו כרי שתתפרנס מן הירוה אלא שצריכין למכור מן הנכסים כרי לפרנסה או אינה נזונית אלא כרי כתובתה דלא תקנו לה חכמים ז"ל מזונות ושתהא מכליא קרנא אא"כ יש בפירות ובשכירות הבתים כרי שליוזן נזונית לעולם דאז לא מכליא קרנא לעולם לפיכך אוכלת הירוה וישאר הקרן לכתובתה לעולם ויש מי שחולק עליו וס"ל רלעולם נזונית והולכת עד שישאר בנכסים כרי כתובתה ואז נוטלתן כולן בכתובתה.

יך אלמנה ענייה ששהתה שתי שנים ולא תבעה מזונות או ששויה ששהתה שלשה שנים ולא תבעה מזונות אמרינן הואיל ושתקה כל כך ולא תבעה ודאי מחלה על המזונות שעברו עד עכשיו שהיא תובעת ונותנין לה מכאן ואילך אלא אם היתה פחות מזה אפי' כ"ל לא ויתרה דלא מחלה אלא בתוך כושה לא תבעה ונותנין לה כ"ל מזונותיה אפי' למפרע וכן אפי' אם שהתה הרבה והיה כידה משכח בתוך איתן השנים או שלותה לא ויתרה.

יג מן אלמנה שתבעה מזונות מהירשאים והיא עדיין תוך השנים או השלשה שנים והיא תובעת מזונות למפרע והירשאים אמרים נתננו לה והיא טוענת שלא קבלה כל זמן שלא נישאת כל נכסי בעלה הן בחזקתה להתפרנס מהם לפיכך על היתומים להביא ראיה ואם אין להם ראיה נשבעת האלמנה היסת ונוטלת מזונותיה מן הנכסים בכל מקום שהן מפני שהן בחזקתה ואם נישאת כבר יצאו הנכסים מחזקתה ועליה להביא ראיה או ישבע הירש היסת שנתן לה ונפטר כדון כל כופר בכל.

יד מן מי שייחד קרקע לאשתו בשעת מיתת שותהא נזונית ממנה בימי מיגר אלמנותה אם אמר תהא קרקע זו לה למזונות הרי ריבה לה מזונות דלמזונות בלמ"ד משמע אם לא יתנו לך הירשאי' מזונות מרווחים אלא מצומצמים מלי קרקע זו להעדרה לפיכך אם היה שכר של קרקע זו פחות ממזונותיה הראויים לה נוטלת שאר מזונותיה משאר הנכסים ואם היה יותר מהראוי לה נוטלת הכל שהרי ריבה לה אבל אם אמר תהא קרקע זו לה במזונותיה בבית משמע שלא יהא לה אלא שכר קרקע זו במזונותיה ולא יותר לפיכך אין לה אלא פירות אותה קרקע בלבד והוא שהיתה היא שם בשעת צואה ושמתה ושנתקה מסתמא הואיל ושנתקה קבלה עלה ומחלת השאר אבל היתה שם או שהיתה שם ומיחתה אם אותו הקרקע שייחד לה אינו מספיק למזונותיה לאו כל כמינה של בעל לגרוע מזונותיה בעל כרחיה.

יז האשה ינהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי ואינה מבקשת אלא מזונות פשיטא דנזונות מ"ל שאם היתה משקרה והוא עורגו חי יש לה מזונות מנכסיו ואם הוא מת לנרעה הרי כשאר אלמנה אלא אפי' אם היא רצויה בכתובה.

יח גתאלמנה האשה חייבים הירשאים לזונה כל ימי משך אלמנותיה אפילו בלא שכנועה שכן הוא תנאי כתובה שתיקנו לה חכמים דכל ימי מיגר אלמנותה תהא יתבה בכיתו ומיחזא מנכסיו ואפי' אי לא נכתב בכתובה ואפי' אם צוה בשעת מיתה אל תזון אלמנותי מנכסי אין שומעין לו דלאו כל כמינה להפקיע חוב שנשתעברו נכסיו ואין הירשאים יכולים לפרוע לה כתובתה בעל כרחיה כדי לסלקה מהמזונות אלא היא נזונית על כרחם כל זמן שלא תבע כתובתה אלא אם כן התנו כן בפירוש בשעת נישואין שלא תזון אלמנותו מנכסיו או שהיה מנהג המקום כן וברין זה איכא פלוגתא בגמרא אלא שפסקו הפוסקים כמו שכתבתי לפיכך יש רשות לכל בית דין לתקן במקום שיבולין הירשין לסלק האלמנה בכל פת שירצו.

יט ובהאלמנה הנזונית מנכסי בעלה אין חלוק כיו אם הנכסים מרובים למעטים אף על גב דגבי בת הנזונית יש חלוק בין מרובים למעטים כמו שנתבאר לפנינו בע"ה הכא אין חלוק בכל ענין אם יש אלמנה וב' או אלמנה ובת תזון היא עם הבן או עם הבת עד שיאכלו הנכסים שלא ירצו חכמים לתקן דין נכסים מועטים אצל האלמנה ולומר שתיטול האלמנה הכל והבנים או הבנות ישאלו על הפתחים כמו שתיקנו גבי בנים ובנות ונכסים מועטים דתקנו התם שהבנות ישלו כל הנכסים והבנים ישאלו על הפתחים דלא דמי דהתם הבנות גם הם יוצאי ירכיבו וראוי לירש אם אין בנים לפיכך גם אצל הבנים מנכסים מועטים תיקנו להם שישלו הכל והבנים ישאלו על הפתחים אבל האלמנה אינה ראויה לירש לפיכך גם אצל הבנים או הבנות שהם יורשים דאורייתא אפילו בנכסים מועטים לא ירצו לעקור דין ירושה דאורייתא מן הבנים או הבנות אצל האלמנה אלא אמרו יהיו שניהם נזונין יחד האלמנה והבן או האלמנה והבת עד שיאכלו הנכסים ואפילו אם תנישא הבת והכניסה הנכסים לבעל גם האלמנה תזון מהם אפי' אחר מיתת הבת אף על גב דבעל נכנס אשתו לוקח הוא ואין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדים הכא שויה רבנן כיורש משום פסידא דאלמנה אבל אם יש אלמנה ובן וגם בת והנכסים מועטים שאין בהן אפילו כרי שיוזנו הבת והבן לברן עד שתכנה הבת אז ידחו שניהם הבן והבת ותזון האלמנה לבריה עד שתגכה בכתובה והבן והבת ישאלו על הפתחים והואיל ואפילו לא היתה האלמנה היתה נדחית ירושה דאורייתא מן הבנים לגבי הבת בנכסים מועטים עכשיו שיש כאן גם אלמ' שאוכלת מתקנת חכמים והואיל ושתייהו אינן אוכלת אלא מתקנת חכמים בתנאי כתובה אליהו רבנן תקנת האלמנה ליתור מתקנת הבן ותזון האלמנה לבריה עד שתגכה בכתובה והבן והבת ישאלו על הפתחים ובמקום שהאלמנה דוחה את הירשאים אם יש כאן נכסים מרובין מוציאין לאלמנ' מזון עד שאומדין בית דין שראויה לחיות אם זקנה ואם ילדה ונותנין יוד שלשים והוא מפרנסה אחד לשלשים יום והמותר ינתן לבנים ולבנות כפי דינם נ"ל.

כ אלמנה מיד שכתבעה כתובתה בבית דין לא תקנו לה עוד מזונות אפילו לא פרעה עדיין אבל אם תבעה שלא בבית דין לא הפסידה מזונותיה ואפילו אם תבעה בבית דין לא הפסידה אלא אם כן תבעה מעצמה אבל אם תבעה מדוחק שלא נתנו לה מזונ' או שרמזה ואמרו לה פלוני רוצה לישא אותך ימחמת זה תבעה כתובתה או כיצא בזה לא הפסידה בזה מזונותיה אלמנה שבאה לבית דין לישבע על כתובתה ונשבעה בפני בית דין לא הפסידה בזה מזונותיה דשבעה לא הו' תבעה אלא שרצה להוציא עצמה מן החשר שלא יאמרו צרי אתפס' או מחלה או נפרעה או כי היא גוונא.

כא שכיב מרע שצוה שותהא אלמנותו נזונית מנכסיו כל מיגר אלמנותה יתר על כתובתה יש מי שאומר שאין אלמנותו מפרדת מזונותיה כתביעת כתובתה בבית דין ולא בשאר דרכים המפסידים מזונותיה דהתם אינה אוכלת אלא מתקנת חכמים כתנאי כתובה והכמים זכרונם לברכה לא תקנו לה אלא דעת כן אבל בעל גותן לה מתנה סתם ומכה מתנתה היא אוכלת ולמה תפסיד מזונות אלו מהמת תביעת כתובתה או מחמת שאר הדברים המפסידים אותה ומטעם זה גם כן אין מעשה ידיה ליתומים שלא תקנו חכמים ז"ל מעשה ידיה ליתומים אלא כנגד מזונותיה ומשום שלא יהיו להם איבה עליה והכא מה ליתומים עליה אביהם נתן לה מתנה יותר על כתובתה.

כב תבעה לישא אפילו נתפייסה לא הפסידה מזונותיה וכן אם כחלה או פירקה או זינתה לא הפסידה מזונותיה דאף ע"פ שעשתה כל אלו שם אלמנת פלוני עליה ובכלל תנאי כתיב' דימי מיגר ארמולתה היא אבל אם נתארסה הפסידה מזונותיה שהרי תנאי כתיבה אינו אלא משך ימי אלמנותה וכיון שנתארסה לאי אלמנה היא אלא אשת איש היא ויש אמרים מיד שנכתב לה שטר שידוכין עם אר"י אין לה מזונות שהרי מיד הפקיעה מעליה שם כבוד בעלה הראשון יימי מיגר ארמולתה משמע כל זמן שיש עליה הראשון נקרא עליה שאמרים זו אלמנתו של פלוני אבל

כתובתה נוספה שהרי נאמנת האשה לומר מת בעלי ותינשא כמו שנתבאר לעיל סימן י"ז סעיף מ"ג. וכשם שנאמנת לנישא כך נאמנת ליטול כתובתה דמספר כתובה נלמד דכתוב כה לכשתנשא לאחר חטלי מה שכתוב ליה אבל אם אמרה גרשני בעלי אינה גיונית אלא עד כדי כתובתה שכיון שאינה נאמנת לומר גרשני כדי שתנשא הכי נמי אינה נאמנת לומר גרשני כדי ליטול כתובת' מ"מ כיון שהיא עצמה אומרת שגרשה נאמנת על עצמה שתפסיד מונג' מנכסי בעלה שגרשה אבל כדי כתובת' ניונית ממה נפשך שאם לא גרשה הרי חייב במונות' ואם גרשה תחשוב לה לפרעון כתיבתה.

יד יש אומרים דאלמנה שאין שטר כתובתה יוצא מתחת ידה אין לה מונות שמה מחלה כתובתה או מכרה או משכנה אותה.

יז ואם שטר כתובתה יוצא מתחת ידה ניונית אף על פי שעדיין לא נשבעה ויש חולקין ואומרים דאפילו בלא כתובה ובלא שבעה ניונית מתנאי בית דין וכן עיקר.

כ לא תקנו חכמים זכרונה לברכה שתהא אשה ניונית מנכסי בעלה אלא מבני חרי ולא ממשועבדים מפני תיקון העולם שאם היתה יכולה לפרוף ממשועבדים אין לך אדם שהיה לוקח קרקע מחבירו שמונות אין להם קול כל כך במה חייב בהן הבעל שיוחרו בהן הלקוחות והיו כמו מלוה על פה לפיכך אין אלמנה ניונית אלא מקרקעות שהם בני חורין ולא מהמשועבדים. ולא מבעיא אם מכר או נתן הבעל בחייו שאין מוציאין אותן למחן האשה והבנות אלא אפילו מכרו או נתנו המשכנו או נתנו היורשים לאחר פטת אביהם אין מוציאין למוזן האשה והבנות ודוקא שנתן האב מתנת בריו אבל נתן מתנת ש"ס ניונית ממה דהא מתנת ש"ס אינה חלה אלא לאחר מיתה כשעה שמתחלת הירושה ליורשים ולא עדיפא כח המתנה מכת הירושה ומן היורשים כבר אמרנו שתקנו לה מונות הוא הדין ממקבל המתנ' ש"ס ואם הקדיש נכסיו ואין כאן נכסים בני חורין אחרים הוי כמתנת בריו ואינה ניונית מהם ומדינא דנמרא אינה ניונית ממשלמין אפילו בני חורין דקיימא לן משלמין אינם משועבדים לבעל חוב בלבוש לכתיבה עצמה אינן משועבדים מן התורה כמו שנתבאר בלבוש בעל שישן אלא אם כן היתה תופשת משלמין אפילו לאחר מיתה הבעל לא חוה מפקינן מינה אבל עפשו שתקנו הגאונים שתגבה הכותב' מן המשלמין ונאזא כתובה הם ככתובתה ניונית האלמנה עכשיו מן המשלמין אפילו לא תפשה מידאם נתן הבעל משלמין לאחרים אפילו במתנת ש"ס יש אומרים שקנו המקבלים ואינה ניונית מהם.

כא ואף על גב שתקנו הגאונים שתיוון מן המשלמין לא אליך שיעבורא שעל המשלמין כמו שיעבור שעל המקרקעי כיון דמדינא דנמרא אינן משועבדים כיצד הניח המשלמין ולא תפשה האלמנה אותם נופלים אותם היורשים והם מעלין לה מונות ואינה יכולה לעכב עליהם ולומר יהיו המשלמין מונחין בב"ד שאין מהם שמה יאכרו ולא יהיו לי מונות ואפילו לא התנה בפירוש שתיוון מהמשלמין אינה מעכבת אבל אם הניח קרקע יכולה היא לעכב עליהם שלא ימכרוהו ואם מכר אינה מוציאה אותן מיד הלקוחות והיא ניונית מרמי הקרקע עבדים. ויש מי שחולק ואומר שאינה ניונית מאותם דמים דכיון שנמכרו שוב פקעה שיעבורה מעליהם. ואם הקנה לה בקניין בפירוש על המונות מוציאה אפי' למונות מנכסים משועבדים והוא שפירש בהדיא למונ' שאחר מיתה אבל כסות אפי' שכתב לה מונות בכתובת' וקטו מידו אינה מוציאה ממשועבדים דלא נתכין זה אלא על מונ' דמחיים.

כב ובין שאין האשה ניונית מנכסים משועבדים כמו שכתבנו בסעיף כ' לפיכך אם הניח נשים רבות אפילו נשאן זו אחר זו כולן נוניות כשעה ואין דין קדימה לאחת על חבירתה שהרי אם היה רוצה הבעל היה יכול למכור נכסיו והיה מפקיע שיעבור המונות אפילו מן הראשונה לפיכך הוי לגבייהו כל נכסיו במשלמין שאין בהן קדימה ועוד שהרי אין חיוב המונות אלא לאחר מותו ובשעה שמת הגיע שעת החיוב לכולן כבת אחת והיה ליה כלה וחרו ולזה ואחר כך קנה שחל שיעבור כולם כבת אחת וכולם שוין בו הכי נמי דבא.

כג אלמג' שתפשה משלמין כדי שתיוון מהם כן שתפשה מחיים כן שתפשה אחר פטתו אפילו תפשה הדיבה כדי כבר זכח אין מוציאין מידו ומעמא משהם דלא ירעינן כמה תחיה וכמה הצטרף למונות כי שמה יאכר מהם או שמה יחדלה והצטרף לרפואה שאין לח קצבה שהיא בכלל מונות לפיכך אין מוציאין מידה אלא כותבין עליה ביד מת שתפשה ופוסקין לה מונות ומחשבינן עליה כמה היא צריכה ללבוש או לענה והיא ניונית משה שכרה עד שתמות או עד שישאף העת שלא יהיה לה מונות ויקחו היורשים את הנשים ויטהו צריך שתהיה חיה גמורה

דהיינו שתפשה מדרכי הקניות עד שהם כרישונה לגמרי אבל לא תפשה רק מפתחות החדרים לא מיקרי תפשה דחדרים גרשות היורשים קיימו והכל ברשותם והם זנין אותה לפי צרכה וגם תפשה דמדי דוקא שתפשה הוא בעצמה אבל ע"י שליח לא מצי תפשה דהל' בתנאש לבעל חוב במקום שחב לאחרים דלא קמי ועיין לקמן בלבוש ע"ש סימן ק"ח.

כד ואם תפשה כבת אחת יותר מדאיי להגבותה כבית דין דהיינו כדי מוזן שלשים יום ואחר שכלה מה שתפשה תבא לתבוע עוד מונות לא יהיבין לה מיד ע"י שתשבע שלא נשאר בידי ממה שתפשה ושלא נתנה לה בזבזה כלום.

כה הקילו חכמים כאלמנה שבאת לבית דין לתבוע מונות שצרכה למכור מנכסי בעלה למונות ואינה צריכה הכרח ולא בית דין מוסיפין ומעמא משהם שהיתה צריכה מורה וזמן רב לעשות כל אלה. ובין כך ובין כך תמות היא ברעב לכך הקילו לה חכמים מכל מקום צריכה שלשה אנשים נאמנים הבקאים בשומא אפי' הם הדיוטות ואין בהם אלא אפי' חד דגמיר שה דבר נקל הוא למצוא והם ימכרו בלא הכרה ואם מכרה בענה לבין עצמה שזה בשוה ולא טעתה כלום י"א שמכרה קיים ויש חולקין. כן ולא הצריכו בית דין של הדיוטות אלא כשרוצה למכור הנכסים אבל למשכנן אפי' כינוג לבין עצמה דיו שדרי יכולין היורשין לפרותן.

כו ואם לקחה הקרקע לעצמה בסכום ידוע ואפי' היא שנה כשורה ולא טעתה כלום אינו כלום אפי' הכריזה דאמרין לה מאן שם לך כלומר מי התוידק בנכסים שהרי אין אדם יכול לזכות במקח אלא מיד המקנה לו לפיכך אם נתייקר אה"כ צריכה להחזיר ליורשים או אפי' לא נתייקר אם ירצו יבטלו המקח.

כז ואם היו שם בית דין הדיוטות יש אומרים שמקחה קיים שהם הקנוה לה ויש אומרים כיון שהדיוטות הם ואינם ראויים לדין הקנאות אינם כלום עד שיהיו שם ב"ד מוסתים שיקנוה לה.

כח אלמנה שצרכה למונות האחריות על התומים שאם טרפחה מן הלקוחות חודים הלקוחות על התומים שהרי עליהם היה החיוב ואפי' כן בשבאה אחר כך לגביה כתובתה אינה יכולה לפרוף מן הלקוחות שמכרה להם לצורך מאונתה דאמרי לה נהי דאחריות דעלמא לא קבילת עליך אחרות דנפשי מי לא קבילת עליך. וכן וכן מוציאין למונות אין מוכרין קרקע אלא כדי שיתכל ליוון מהם ולא יותר אבל אין נתנין כל המעות לידה מיד דש"ס תינשא או מתכבצת בכתה ולא יהיו לה עד מונות אלא ישאר המעות ביד הלווקח או ביד שליש והוא נותן לה כבת אחת מת שצריכה לשלשים יום וכן מל' יום לל' יום ואם כלו המעות חודים ומכרים עוד לששה חדשים וכן מוכרת והולכת לעולם עד שישארו מהנכסים כדי כתובתה וזו גובה כמותה מהשאר והולכת לה יש אומרים הא דמוכרת לששה חדשי' בבת אחת היינו דוקא בשמכור' קרקע מפני שאין קונים מצויין לקנות קרקע קטנה מוז' אבל בזמן הזה דניוניות ממשלמין אין למכור אלא חפץ אחד כבת אחת אפי' אינו שוה אחדש או לכ' וכשכלו המעות מוכרים עוד חפץ אחד וכן לעולם.

כט ואם אין מוציאין מי שיקנה קרקע קטנה כל כך כדי מונות של ששה חדשים מוכרים ביותר הכל לפי ראו' עיני הדיינים כדי שיהיו לה מונות ולא תמות ברעב.

ל בשפוסקין מונות לאלמנה שאינה ניונית עם התומים אין פוסקין לה פחות מל' יום וכן לאשת איש כדי שלא הצטרף להתבנות כבות דין על מונותיה בכל זמן.

צד חיוב דירת אלמנה זכמות וכו' סעיפים.

א כדרך שאייבין במונות אלמנה מתקנת חכמים כמו שנתבאר כך חייבין ליתן לה כמות וכל תשמיש ומיור' ליהד' זו לפי כבודה או יושבת במדור שהיתה בו בחיי בעלה ואינה צריכה להשתמש עם היורשין בכל הבית מעורב עמהם שאין זה כבודו אלא מיהוין לה פתח מיוחד לפי כבודה בבית שורה בו עם בעלה ואין יכולין לדחות' מהמחור ולהשכיר לה אחר שלא היה של בעל' מיהו יכולין היורשים לתת לה מדור הראוי לה בבית אחר שהיה של בעלה אף על פי שלא דרה בו עמו אבל המדור ששיחדין לה היורשים בבית בעלה היא אינה יכולה להשכירה לאותם ולדור' במקום אחר ומשתמשת בכרים וכנסות וכעבדים ושפחות שנשתמשה בהן בחיי בעלה מידו אינה משתמשת בכלן כמו שהיתה משתמשת בעת שהיה בעלה עמה בביתו אלא כמו שהיתה משתמשת בהן כשהלך בעלה למדינת הים והיא היתה לכהן בבית.

ב נפל המדור שדרה בו עם בעלה אין היורשים חייבים לחזור ולבנותו ולא עוד אלא אפי' אם תאמר היא אני אבננו משלי אין

לבוש הלכות כתובות הבו"א וארנמן לח

אין שומעין לה וכן לא תחזק כדקו ולא תטחח אותו אלא תדור כו כמו שהוא כל זמן שהוא קיים או תצא שלא שיעבד לה אלא בית זה שדר בו .

והוא נפל ובגאוהו הירשים אחר שנפל איכרה וזוהי ממנו שאינו עוד משועבד לה ולא תוכל עוד למחות ביד הירשים למכרו .

ד אבל כל זמן שהוא קיים משועבד לה לדיד' ואם מכרוהו הירש' לא עשו כלום אלא שיעבדה קיים עליו .

ה ואם נפל הבית או שלא היה לבעל בית שלו לחלוטין אלא היה שוכר בתים לדור בתוכם בחייו הייבים הירש' להשכיר לה פדור לפי כבודה אם היה כבודה גדול משל בעלה שאינה יורדת עמו ואם היה כבוד בעלה גדול מכבודה שוכרין לה לפי כבודו דעולה עמו כמו שנתבאר פעמים .

ו אם היא אומרת אינו זה מבית אבי תנו לי מוונת כבית אבי והירש' אומרים תשב עמנו אין צריכין לתת לה מוונת כבית אביה אלא רואין כמה תספיק לה אם תשב עמון כי ברכת הבית ברובה נר לאחד נר למאה וכיוצא בזה ולפי אותו הערך יתנו לה ואם יש לה טענה שאינה יכולה לדור עמהם מפני שהיא ילדה והם ילדים טענה טענה ונתנין לה מוונתיה משלם מיהו יש אומרים שאין טענה זו מעלת אלא כשאנים כניה כגון כאשת אב או שלא הגיה בגים אלא אחיו יורשין אותו אבל אם היא אמם אינה יכולה לטעון כך דגבי אמם ליכא למיחש להכי .

ז והייבים לפדור בשבילה כסף גלגלתה ומס שעליה כדרך שפרע בעלה בשבילה אבל אין חייבים בפדיונה וכרפואתה שיש לה קצבה ולא בקבורתה כמבואר לעיל סי' ע"ח וע"ט ופ"ט .

צה היוב מעשה ידיה לירש' וכו' ז' מעיפים .

א ולפי שתקנו לה חכמי' מוונת ימי מיגר צדמלותא כמו שנתבאר לעיל סי' צ"ג סעיף ג' תקנו כנגדן מעשה ידיה לירש' תחת המוונת אבל עיקר תקנת המוונת משום טובה דידה תקנו שמה לא יספיקו לה מעשה ידיה למזונתיה לפיכך אם אמרו הירש' מלי מעשה ידך במזונתיך אין שומעין להם אבל היא יכולה למר א' אפי' בתקנת חכמי' אינו ניוונת ואינו עושה להם .

ב ואם היא מניקה אינה צריכה להניק בנה חנם לירש' אלא אם צריכין ליתן לה שכר מניקה ואע"פ שאינה יכולה להגישא עד שיהיו לולד כ"ד חדש יכולה היא לתכוב כתובה מיד אפילו תוך כ"ד חדש .

ג וכל מלאכות שהאשה עושה לבעלה צריכה האלמנה לעשותה לירש' הואיל וניוונת מהם חוץ ממוזגת הבוס והצעת המטה והרחצת פנים ידים ורגלים שדברים אלו מקרבות חיבה והרגל דבר לפיכך אינה צריכה לעשותה לירש' .

ד ומציאתה לעצמה דמ'ט אמרו דתיהו מציאתה לבעלה משום דלא תיהוי לה איכה הבא תיהו לה איכה ואיכה וכן פירות נכסיה גם הם לעצמה דמ'ט אמרו רבנן שהם לבעל משום פרקנה שיפדה אותה אם נשכית והירש' כיון שאין חייבין לפדותה אינו בדין שאכלו הם פירות נכסיה .

ה נכיון שניוונת משל הירש' וגם הירש' חייבים בכסות כמו שנתבאר בסי' הקודם אם צמצמה והותירה ממה שפסקו לה הן במזונת הן בכסות הכל הוא של הירש' .

ו כשנאה האלמנה לב"ד לתבוע מוונתיה אין מחשבינן עמה על מעשה ידיה עד שיבאו הירש' ויתבעוה אם ימצאו לה מעשה ידיה נוטלים אותו ואם לאו ילכו לדרבם כמה דברים אמורים בירש' גדולי' אבל אם הירש' קטני' הלא הכ"ד איבהם של יתומי' והיו כאלו היו הירש' בפנינו ומחשבינן עמה על מעשה ידיה ופוסקין לה על מעשה ידיה כדרך שפוסקין לה מוונת .

ז האלמנה שניוונת מן היתומי' והגיה בעלה קרקע והשביחתו היא יש מי שאומר שכל השבח שלהם שכיון שמעשה ידיה שלהן גם זה ככלל מעשה ידיה יחשב אע"פ שאין זה מלאכת' שאין דרך מעשה ידי הנשים אלא כפלך מה שעשתה עשתה ואפי' שכר טרחה היתירה אינה נוטלת ויש מי שאומר שלא אמרו מעשה ידיה לירש' אלא במעשה ידיה הקבועים לה כגון מוניה או אריגה אבל במלאכה אחרת שאין דרכה בכך לא וכיון שאינה יכולין לשנות' לעשות מלאכה אחרת אם עשתה הרי הוא לעצמה וצריכים הירש' לשלם לה שכר טרחה אם הם מעות ואם הם קרקע ידה על התחתונה שאם היא שדה שאינה עשויה לטעם אם השבח ית'על היציאה נותנים לה היציאה ואם היציא' יתירה על השבח נותנין לה השבח שהרי ירדה שלא ברשות . ואם אינה ניוונת משל היתומי' כגון שתבעה כתובה בב"ד דשוב אינה ניוונת והגיה בעלה נכסים מועטים שאין בהן כדי כתובה יש מי שאומר שאם אמרה דאו מה שהגיה לי בעלי והרי אין בו כדי כתובתי ואקחנו ככתובתי ואשביחנו לעצמי ומעצלו היתומי' או בית דין להשביעה ולהגבית לה כתובה אינה

דאפסידו אנפשייהו שלא השביעה וכל מה שהשביחה אפי' השביחו הנכסי' אלף וזו הכל הוא לעצמה כיון שאמרה מתחלה ראו מה שהגיה לי בעלי כו' הוי ליה כאלו שמורה לה והחליטוהו לה אבל אם לא אמרה מתחלה ראו כו' אלא השביחה סתם אינה נוטלת אלא כתובתה והמתיר הוא לירש' ויש אומרי' כיון שלא החליטוהו לה בית דין בין לא אמרה ראו בין אמרה הכל הוא ליתומים ואפילו כתובה אינה גובה ממנה דמה שהשביחו הנכסים הוא של היתומים ולא היה של בעלה מעולם ונכסי' היתומים אינם משועבדים לכתובה אלא נוטלת שכר טרחה וידה על התחתונה ובתב מורי ז"ל וז"ל וכן עיקר שהשבח כולו הוא של היתומים ואינה גובה מאותו שבח לא כתוב' ולא מוונת וכתב עוד וז"ל ולכן אלמנה שישבה זמן ארוך בבית בעלה וניוונת מהם עד שבודאי כלה הקדן שהגיה בעלה אף על גב שיש כאן הרבה מן השבח ששבחה אינה גובאת כתובה משום ויש חולקין ואומרים כל מה שהוציאה מנכיון לה מן השבח וגובאת כתובה מן הקדן ולא מן השבח ועיין לקמן סימן ק' עכ"ל .

צו שבועת אלמנה ונדושה על כתובה וכו' כ"א סעי' .

א אין האלמנה גובה כתובת' עיקר ותוספות אלא בשבועה דאמרי' שמה כבר נפרעה או תפשה מירי דבעל או הבעל בעצמו צרי' אתפשה או מחלה לו שכל דברים אלו וכיוצא בהן מצויין הן לפיכך משביעין אותה אפילו מספק ואין מנביין לה כתובת' בלא שבוע' ודוקא עיקר כתובה או תוספ' אבל שאר נכסיה כגון נכסי' מלוג ונכסי' צאן ברזל או נכסיה שיוחד לה בכתובתה אם אותם הנכסים הם בעצמם קיימים או דברים שידוע שכאן מכחם נוטלת אותם בלא שבועה ואם נכסי' צאן ברזל אינם קיימים ולא דברים הנבים מכחם וכאה ליפרע מנכסיו אינה נפרעת אלא בשבועה דשמה נפרעת הואיל ואינם בפנינו והוא הדין אם ייחד לה מטלטלין בכתובתה שיש לחלק בהם כמו שחילקנו בנכסי' צאן ברזל ואם ייחד לה קרקע בכתובה נוטלתו בלא שבועה דמסתמא לא סלקה במעות . וכל היכא שצריכה לישבע אם מתה קודם שנשבע' אין יורשיה יורשין כתובתה שאין אדם מוריש לבניו ממון שאין יכול לגבותו אלא בשבועה וע"ל בלבו' ע"ש סי' ק"ח יש אומרים הא דאין יורשיה יורשין כתובתה היינו בדלא תפשה דמספק אין מוציאין מן הירש' שמה נתפרעה אבל אם תפשה יורשיה יורשין כתובה הואיל והן מוחזקין גם כן אין מוציאין מירם מספק ויש חולקין וע"ל בלבוש ע"ש סימן ק"ח . אשה שנשכחת ונתאלמנה אין יורשיה נוטלין כתובהה הואיל ואינה יכולה לישבע וע"ל סימן ק"ח ואלמנה שנשחתה ובידקה ברמיות ורמזה קודם מיתת' שלא נטלה כלום מכתובה ורמזה שתקבל עליה תומרי שבועה על זה סגי ונכיון הירש' כתובת' רבין דשבוע' זו דרבנן הקילו בה לסמוך על רמיותה כאלו נשבעה יורשיה אומרים נשבעה יורשי הבעל אומרים לא נשבע' על יורשיה להביא ראיה שנשבע' פרעו לה מקצת כתובהה וקפחו לה שטר חוב על הנשאר יכולים יורשיה למר לירש' הבעל כיון שזקפתה עליה המתיר במלוח סתמא דמילתא שכבר נשבעה להם או מחלה' לה השבועה ככל זקיפה כפרעון דמי וכל זה לא מיירי אלא באלמנה אבל אם נתגרשה ומתה וכתובהה ביוה יורשיה נשבעין שלא פקדנה שתיא פרעו ונוטלין אפילו מירש' בעלה אם מת אחריה מעמא מא' אמר רבנן שאין אשה גובה כתובה בלא שבועה משום דאמר צרי' אתפשה או מחלה וכי האי גוונא ובנתגרשה סתמא ליכא למיחש לכל זה כיון שהיה ריב וקטש ביניהם וא"כ גם היא כחיה התה גוב' בלא שבוע' ואין כאן משום אין אדם נר'ש שבועה לבניו וכיון דשטר כתובה בידה גובין הירש' אותם כשאר חוב שגובין דאמרינן דא"ל שטרך בידי מאי בעי ומכל מקום צריכין לישבע שלא פקדנו שהיא פרוע וסלא מצינו שטר בין שטרותיה שהיא פרוע כמו שנתבאר בלבוש ע"ש סימן ק"ח . וכן הדין באלמנה שתבעת כתובה בב"ד ונשבעה ולא הספיקו להגבותה כתובהה עד שמתה יורשי הבעל פוענין בכר גנתה כתובהה בב"ד אחר מיד אחר שנשבעה אין טענת' טענה שהרי שטר כתובהה ביד יורשיה ומצו לממר שטרך בידי מאי בעי ונשבעין שלא פקדנו כו' ונוטלין . ב ומה שנוטד משביעין אותה שלא התפסה הבעל צרי' ושא תפשה היא בעצמה משלו כלום ויש מי שאומר שצריכה גם כן לישבע שלא מחלה לו כתובהה וסלא מכרה לו ואע"פ ששטר כתובהה בידה לא אמרי' אם מחלה או מכרה היה הבעל נוטל השטר ממנה ולא היה מנחמו בידה דאפשר שכתבה לו שטר מכר או שטר מחילה ולפיכך לא חשש ליקח מודה שטר הכתובה . ואם נשבעה כחם שלא נהנית מכתובהה סגי בכך והגה גם כן להשביעה שלא בזוהר ג'ום שלא ברשות בעלה דאם בעלה אינו בר דעת אמרים לה סתם שלא בזוהר משל בעלה . (נתר מן הראוי' .

ג ואם היתומים קטני' והאפטרופסים רוצים להשביע והיא אומרת שאינה רוצה לישבע עד שיגדלו בניה שמא יסחלו לה השבועה או תחפשו עמהם אין שומעין לה ואין צריבין ליתן לה כלום עד שתשבע .

ד אלמנה שאומרת בעלי נתן לי מנה קודם מותו כמתנה גמורה ע"מ שלא יחשב לי בכתובתי ועדים אין לה אם היא מוחזקת במנה כגון שיש לה כמון בעיה תחת יריה והוא באופן שיוכלה לטעון על אותו ממון אין בידו משל כעלי כל' נאמנת גם כן על מנה זה שנתנו לה במתנה כמנו דאי בעיא אמרה אין בידו משל כעלי כלום ובשבועה ואם אינה מוחזקת בממון בעלה אינה נאמנת .

ה אלמנה שמכרה או נתנה מנכסי יתומים קודם שנשבעה מה שמכרה או נתנה קיים ומנכין אותו מכתובתה ודוקא משלטי אבל מקרקעי אפי' נשבעה לסוף אין מברה ומתנתה קיימים אלא אם כן שמו לה בית דין אפי' של הדימות ויש מי שאומר שצריך שיגבו לה בית דין מומחין ויש אומרים דאף במטלטלין מכירתה ומתנת' אינם קיימים שהרי אין לה עליהם אלא שיעבוד בעלמא ואין הגוף שלה ואפי' נשבעה לאחר שמכרה או נתנה אינה קיימים דמכל מקום בשעת שנתנה לא היה לה כח בהן למוכרה ולנתנה אם לא שנשבעה כבר ויש אומרים שיש לרון כזה לפי ראות עיני הדיין כי במקום שנראה לדיין שלא אתפשה צררי כגון שמת פתאום או כדומה לזה יש לרון שמכירת' ומתנתה קיימים וכן אם מוחזקים המקבל או הקונה אין מוציאין מידה מספק וכתב מורי ז"ל וז"ל וכן ג"ל לרון ע"כ וכל זה מיירי כשהאשה חזרה בה לאחר שנשבעה אבל אם לא חזרה מכירתה ומתנתה קיימים מעכשיו ולכן אלמנה שלא נשבעה על כתובתה ונישאת לבעל והכניסה לו הרבה ממון בעלה הראשון שבע עדיין ואם מתה הבעל השני יורשה הואיל והיא מוחזקת בהן וע"ל סי' ק"א .

ו אלמנה שמחלה לבעלי חובות של בעלה חובותם אין מחילתה כלום שכל זמן שלא תגבה חובות בעלהאין לה בהן כלום ואין בידה ליתן ולא למחול .

ז פעמים שמשבעין אפי' גרושה אפי' לא יטעון הבעל כגון פוגמת כתובתה או עד מעירה שהיא פרועה וכן כשגובה מנכסים משועבדים והנפרעת שלא בפניו פוגמת כתובתה כיצד כגון שהיתה כתובתה אלף זוז והוא אומר קבלת כל כתובתיך והיא אומרת לא קבלתי אלא כך וכך אפי' יש לה עדים כמה קבלה דאיכא למימר דאם איתא שקבלה שפך היה פרע לה בעדים כמו שפרע זה בעדים אפי' דקדקה מה שנמלה אפי' בחצי פרוטה דאיכא למימר כיון דדקדקה בודאי אומרת אכת אפי' לא תיפרע אלא בשבועה .

ח או עד אחד מעיר שהוא פרועה כגון שזופרת בכל ואומרת לא נפרעתי כלום ועד אחד מעיר שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה נגד העד .

ט וכן הדין אם היא טורפת כתובתה מלקוחות אינה טורפת מהם אלא בשבועה והוא הדין כל מלוה המורף מן הלקוחות אינו גובה בלא שבועה וטעמא משום דאי הוה נוכח המלוה גופי' והוה טעון ליה אינשטעט לי דלא פרעתיך דינא הוה דמשביעין ליה ואי לא טעון לא כענינן ליה הואיל ונקט שטרא כמכואר בלבוש ע"ש אבל בשביל לקוחות אגן טענינן דילמא אי הוית גבה מן הלוה הוה טעון לך אשתבע לי דלא פרעתיך וכעית אישתיכועי אם אין לך נאמנות כשטר השתא אגן טענינן דפתח פיך לאלם הוא וכן הדין הבא ליפרע מנכסי יתומי' והנפרעת שלא בפניו שיתבאר בסעיף הסמוך כילוי משום דאי טעמא מיהו אפי' אם יש לו למלוה נגד הלוה נאמנית בשטר שאין הלוה יכול לטעון אשתבע לי דלא פרעתיך יכולין הלקוחות להענינו דילמא פרע לך הלוה ואין נאמנו' שיתן לו הלוה מהני ליה נגד הלקוחות דלאו כל כמיניה להאמינו אפי' הלקוחות וע"ל בלבוש ע"ש סי' ע"א סעיף י"ט .

י וכן אם היא נפרע' שלא בפניו כגון שגירש והלך לו וכאה לכית דין לגבית כתובתה מנכסיו רמגבין אותה אפי' שלא בפניו אינה גובה אלא בשבועה והוא שיהיה הבעל במקו' רחוק שיש טורח להודיעו אבל אם הוא במקו' קרוב להודיעו מודיעין אותו וכמה קרוב כדי שלך השליח ויחזור תוך שלשי' יום מודיעין אותו ואם לא יבא וישביעה ותטול כתובתה והאשה נותנת שכר השליח ומוספת על כתובתה וכן אם היו לו שתי בשי' וגירש אחת צריכה לישבע לשנייה וכמו שיתבאר לקמן סעיף ט"ז .

יא כל אלו השבועות הם דרבנן ואפי' שבועה העד אחד מעירה שהיא פרוע' אע"פ שהיא נשבעת להכחיש העד אין זה שבע' דאורייתא דכל הנשבעין שבתורה כנגד עד אחד נשבעין ונפטרין והיא נשבעת וניטלת לפיכך אינה חשובה שבועה דאורייתא מיהו אע"ג דשבועות דרבנן ניהו ושבועה דרבנן אינה צריכה בנקיטת חפץ הכא החמירו עליה שתשבע' בנקיטת חפץ כמו בשביעה דאורייתא להפיס דעתו של בעל ומכל מקום יש חלוקה בין שבועה ל שבועה דאורייתא דשבועה דאורייתא אי תפשו ולא רצה לישבע

מפקינן מיני' והכא לא תקנו שבועה אלא כשעדיין לא תפשה ובאה לכיר לגבו' אבל אי קרשה ותפשה ואמר' לא משתבענא ולא מהדרנא דדידי שקלי לא מפקינן מינה כיון שהיא דרבנן (וע"ל בע"ש ס' פ"ז) מיהו דוקא כשתפשה מעות לא מפקינן מינה כיון דגם כשתשבע על כרחם יניחום בידה הגבותה בכתובתה לפיכך לא מפקינן מינה ונראה לי שמחיימין עליה כיון הכא להוציא מספק אבל אם תפשה מטלטלין כיון דנפשייה לא מקנולה שהרי כולין לסלקה במעות מפקינן מינה והדר הוא כאלו לא תפשה ולא גביא אלא בשבועה ושבועה זו גם אפיכ' לא מפקינן אף על גב דקימא לן דשבועה דרבנן מפקינן הני מילי כשהנתבע יש לו לישבע ולפטר או יכול להפכה ולומר לתובע אין לך אצלי כלום או השבע וטול או תלך לך אבל הכא האשה היא התובע ויש לה לישבע וליטול ואם תצ' להפכה על הנתבע ולימר השבע והפטר יכול לומר לה אתה יש לך ליטול או השבע וטול או תלך לך .

יב ואם היא חשודה על השבועה אם שכנגדה אינו חשוד יושבע ויפטר ואם גם הוא חשוד אין כן לא שבועה ולא תשלומין .

יג ובעד אחד מעירה שזיא פרועה יכול להביאה לירי שבועה דאורייתא כיצד יפרע לה כתובתה פעם שנית בפני העד הראשון ועד אחר עמו והרי יש כאן שני עדים על פרעון השני ואחר כך יתבענה בעד מה שנתן לה מתחלה ויאמר כהלואה נתתו לך שהרי נתקבלת כתובתך פעם שנית והיא כשתפסור ותאמר לא קבלתי אלא פעם אחת הרי העד הראשון מבחישה וצריכה לישבע שבועה דאורייתא וצריך שיאמר לעד הראשון שאכין לכך שאם לא יאמר לזכך תאמר היא באמת שקבלתי שתיהן אבל היו לי עליך שתי כתובות והרי העד הראשון מאייע אבל כשמודיע לעד תחלה שתי כוונתו אלא להביא לירי שבועה דאורייתא או אין הראשון מסייעה וכיון שאינו מסייעה אינה יכולה לומר שתי כתובות היו לי דמילתא דלא שכיחא היא .

יד הפוחתת כתובתה אינה צריכה שבועה הרי דמי פוחתת כגון שהוציאה כתובתה וכתוב בה שהיא אלף זוז וטעון הבעל שהיא נפרעת והיא אומרת לא נפרעתי כלום אבל אין לי עליך אלא ה' מאות זוז כי אמנה הית' ביני ובינך שנתחייבת לי בקניין אלף זוז והאמנת כי שלא אתבע ממך אלא ה' מאות זוז וניטלת בלא שבוע' דלא דמיא לפוגמות בתיבתה דסעיף ז' דצריכה לישבע דהתם היא עצמה מודה דשיעבוד שטר' הוה חולש ממה שהיה מתחלה שהאמת הוא שהיתה כתובתה אלף זוז מתחלה אלא שהיא מודה שקבלה קצת הרי זה דומה קצת למירה מצאת לכך הטילו עליה שבועה אבל הכא שהיא אומרת דכח השטר בחוזקו הראשונה ככחו אז כחו עתה אלא שאומרת שהיא אמנה בידה ומודה שאין הכתובה כל כך כמו שכתוב בה תע"כ ונאמנת בלא שבועה דמישיב אכירה היא ודוקא באומרת אמנה היתה כו' אבל אם אינה אומרת אמנה היתה ביני ובינך אלא שאומרת בתיבת' לא היתה אלא חמש מאות ושטר זה שלא כרין נכתב או בטעות או מוויף וכו' האי גוונא הרי שטר זה על פי הודאת עצמה חספא כעלמא הוא ופילו חמש מאות אינה נוסלת דכמאי תגבה שהרי אין לה שטר כתובה ונשבע הבעל היסת ונפטר' וע"ל בלבוש ע"ש סי' פ"ד סעיף א' וד' .

טו היא אומרת כתולה נשאתי ובתיבתי מאתי' והבעל כשגרשה או הורשי' כשנתאלמנה אומרי' אלמנה נישאת ואין לך אלא מנה והכתובה נאכרה או כמקום שאין כותבין כתובה אם יש עדי' שעשו לה כעת נישואיה כמנהג הכתולות ובמלבוש שרגילין להלביש בתולות או בשאר דבר ידוע לעשות לבתולות לפי מנהג העיר כתובתה מאתים ואיזה צריך ערות גמור דילוי מילתא בעלמא הוא ועבר לגילוי לפיכך אפי' אם אחד מה העדים היה קמן כשראה הערות כיון שהוא עתה גדול ליש עיד עד א' שהיה גדול כשראה בן עמו סני וניטלת מאתים ואם אין עדות בזה אינה נוסלת אלא מנה והבעל צריך לישבע יש מי שאומר שנשבע הבעל שבועה דאורייתא שהרי צריך מודה מקצת ייש אומרים במקום שאין כותבין כתובה דבאותן המקומות אינו נאמן לומר פרעתי בעיקר הכתיבה אלא אם כן הביא ראיות דהוי ליה טעון אחר מעשה בית דין והטעון אחר מעשה בית דין לא אמר כלום הילכך האי מנה דמודה ביה צ"ל ליה הילך כיון שאין לו טענה לפטור מנה ואירך מנה הוי לי כופר בכל ופטר משבועה דאורייתא ואינו נשבע אלא שבועה היסת ונפטר אבל כמה' שכותבין כתובה ונאכרה כיון שהבעל יכול לטעון ולומר פרעתי כשראו מידה ואומר לא פרעתי אלא אלמנה נשאתיה וכתובתה מנה והיא אומרת בתולה נשאתני וכתובתי מאתים הרי היא מודה מקצת ונשבע שבועת התורה ובי תימא שהרי הוא כפירת שיעבוד קרקעות ואין נשבעין שבועה דאורייתא על כפירת שיעבוד קרקעות אין זה קושיא שכיון שהגאונים תקנו שכתבה כתובה ממטלטלין חזרה כתובה להיות אינה נפירה שיעביד קרקעות כלכך אלא גם כפיר' מטלטלין וחייב שבועה דאורייתא כמודה מקצת .

טז מי שזיה נשוי ארבע נשים שנשאן זו אחר זו ומת ובאין לגבו' כתובתן

כתובתו אם טוענת השנייה הואיל ואת באת ליטול תחלה השבעי לי שלא גבית משל בעלנו כלום דילמא לא משתיירי לי נכסים כשיעור כתובתי וכן השלישית תוכל לטעון על השנייה והרביעית על השלישית לפיכך הראשונה נשבעת לשנייה שאין לה משל בעלה כלו' והשנייה לשלישית והשלישית לרביעית והרביעית נשבעת ליתומים ואפי' הם גדולים אין נפרעת מהם אלא בשבועה.

יז היו כל הכתובות החתומות כיום אחד במקו' שכתובין שעו' הראשונה תדרים ואם אין כתובין שעות אז שיעבוד כולן חל כאחד.

יח ואם הכתובה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו ג' מאות ושל זו ארבע מאות וכולן נחתמו כיום אחד ששיעבורם חל בבת אחת ואין לאחת דין קדימה על האחרת ומת ואין כאן נכס' כדי כל הכתובות כיצד חולקות רואין אם כשיחלק המזון על מגיני הנשים שיגיע לפחותה שבהן כדי כתובתה או פחות חולקין בשווה ואם היה המזון יותר על זה חולקין ממנו כדי שיגיע לפחותה שבהן כשיעור כתובתה וחוזרת וחולקות את המתור בין הנותרות על הדרך הראשון ומעמא עיין בלבוש עיר שושן סימן ק"ד סעיף י'.

יט בזמן התנאים והאמוראים היו נמנעין מלהשביע את האלמנה בבית דין משום מעשה שהיה כאשר אחת שנשבעה והיתה סבורה שנשבעה באמת וטע' ונענשה ביותר שמת בנה ואמרו חכמים ז"ל מה מי שנשבע באמת כך הנשבע על שקר על אחת כמה וכמה לכך היו נמנעים מלהשביעה בכ"ד שהיא שבעה חמורה מאד וחששו שמא לא תיקרק עצמה ותטעה בשבועתה והיו משביעין אותה חוץ לבת דין להקל עונשה שהיא אינה חמורה כ"כ שאינה בשם ולא בנקיטת הפי' אלא בקללת ארור ותקנו עוד שאם לא רצו היתומים להשביעה חוץ לבית דין מפני שנרא' להם ששבעה זו קל בעיניה והיצי' להדירה שהוא חמור בעיניה ששתיה נודרת להם על כל מה שיצו חרשות בידם ומדירין אותה אפילו בב"ד ואחר כך נוטלת כתובתה ויכולין להדירה בכל מה שיבחרו לה היתומים שהוא דבר קשה להדירה עליו כגון בדבר שיש בו עינוי נפש ותהיה באסור כל ימים כגון שתאמר יאסר עלי דבר זה אם נהנתי שום דבר מכתובתי אם לא כך וכך כו' והוא שיהא דבר שיש בו עינוי נפש אבל אם אין בו עינוי נפש או אפי' יש בו עינוי נפש ואינה באיסור כל ימיה כגון שאומרים לה משביעין אנו עליך שלא תאכל דבר זה אם גבית שום דבר מכתובתיך אפי' היא אורלת אותו בפנינו לא מהני שאינה חוששת על העניש אלא בנדר של עינוי נפש שעומדת בו כל ימיה ואין מדירין אותה מכל פירות שנעולם שהוא דבר שאי אפשר לעמוד עליו וה"ל כאומר שבועה שלא אישן שלשה ימים דמלקין אותו וישן אלאחר אלא צריכה שתשייר דבר שתוכל להיות בו וכשמדירין אותה וגיבה כתובתה אם נתקבלה דבר תחלה הדי נאסרת באותו מזון כל ימיה ולא חשידה לעבור על נדרה ואפילו אם תעבור אין עונשן של נדרים כל כך כעונשן של שבועת שנפרעין ממנו ומכל העולם ועוד שאימת נדרים עליהם יותר מאימת השבועה ולא מהני להדירה אלא כל זמן שלא נשאת אבל אם נשאת אינו גובה בהדרה שהבעלה יפר לה אפי' נדרה על דעת רבי' ואפי' אם נתן לה רשות שתדו' על דעת הב"ד יכול לחזור ממה שהרשה לה ויפר לה לפיכך אם נשאת אינו גובה אלא בשבועה.

כ ודוקא אלמנה אין משביעין אותה בכ"ד אבל גרושה כשמשביעין אותה כמו שנתבאר לעיל משביעין איתה אפי' בב"ד ומעמא משו' שלא נמנעו הראשונים מלהשביע אלא באלמנה משום דאלמנה פרוהא קמי יתמי ובהדיא הגאון דטרחא קמי יתמי אתיא לאריו' לה התרא לעצמה כרב' מועט' ותמלנו בלשכר פרוהא אבל גרושה דליכא למימר הכי משביעין אותה אפי' בכ"ד.

כא והאידנא משביעין אפי' אלמנה בבית דין ומעמא משום דבאותו ענין שאנו רגילין להשביע' שגוררים עליה בחרם וכשבועת התורה שתורה על מה שקבלה בכתובתה אין העונש מרובה כל כך כמו היכא שהשבועה היוצאה מפה לשקר והוי כעין שבועת שאר דכתיב בה לא ינקה וכתב מורי ז"ל וז"ל וצריכה לישבע בפני שלשה כשרים שהם בית דין ואם נשבעה בפני שלשה שהם קרובים צריכה לחזור ולישבע ולתחלה צריכה לישבע בפני היתומים אבל אם נשבעה שלא בפניהם או שאין היתומים רוצים להיות אצל השבועה משביעין אותה שלא בפניהם. ויכולין היתומים להחרים אפי' אחרי השבועה על כל מי שיודע אם הפקידה האלמנה נכסים שלו נוסח שטר השבעת כתובה בפניו ח"מ אתא קמנא מרת פלונית בת ר"פ אלמנת רפ"ב לשבע על כתיבתה ושטר כתובתה בידה ובכח איימנו עליה ונדקדקו אחריה והשבועה בנקיטת הפי' כעין ש"ר ע"ד המקום ועל דעתנו שלא מכרה כתובתה לא לבעלה ולא לאחרים ושלא מחלה ושלא נגבה לא בחייו ולא אחרי מותו רלב

מנכסי בעלה ולא אתפסה בעלי צרי' כספיהו שיה כספיהו הבריחה מנכסי בעלה לא בחייו ולא במותו ושלא בזוה מנכסי בעל' יותר מן הראוי לאשת איש ולא בחייו ולא במותו וגם נשבעה בפנינו שכל הנכסים שהניח בעלה הנ"ל אינם מגיעים לסך כתובתה וכל הא דלעיל נשבעה בפנינו מרת' פלונית הנ"ל בנקיטת הפי' על דעת המקום ועל דעתנו בלא ערמה ובלא מרמה בכיטול כל מזדעזע' בלא שום הוראת היתר לעצמה על כל הנ"ל ומעתה כל מה שבירה וברשותה החלטנו להיות הכל שלה כי התפשנה הכל בכתיבתה ואין לורשי בעלה הנ"ל עליה מהו' והלאה שום דין ודברים מחמת נכסי בעלה הנ"ל וכל הא דלעיל עשינו ברשו' ובצינו' מה"רר' פלוני האב"ד ומה שנעשה נעשה בפנינו ח"מ היום יום פלוני ככך וכך לחדש שנת פלוני לאלף פלוני לזכות ולראייה כתבנו וחתמנו.

פכ"ב פכ"ב פכ"ב

יז שאין הבעל יכול להשביע אשתו בטענת ספקו בו כ' סעי'

א הבעל כשמשביע את אשתו על כתובתה דהיינו אחר שגירשה יכול להשביעה גם כן על ידי גילגול על כל מה שנחמקה בו כל ימי היותה תחתיו שלא לקחה משלו אבל קודם לכן אינו יכול להשביעה בטענת שמא א"כ הושיבה חנונית או מינה אותה אפוטרופוס על ביתו להכניס ולהוציא פירותיו ולהשכיר פועלים וכו' האי גוונא אז יכול להשביעה כל זמן שירצה אפי' בטענת שמא של שתי כסף כדון שביעת השותפין שנתבאר בלבוש ע"ש מי' צ"ג אבל אם אינה נושאה ונותנת בבית אלא שמתעסקה בצרכי הבית בפלכה ובעיסה כדרך כל הנשים אינו יכול להשביע' בטענת שמא אם לא בטענת ברי אף ע"י גילגול כשמשביעה על כתובתה. ב ויש אומרים אפי' הושיבה חנונית או מינה אותה אפוטרופוס אינו יכול להשביעה בטענ' שמא אלא על ידי גילגול כשמשביע' על כתובתה ולפי זה אם ייחד לה קרקע בכתובה אין צריכין להשביעה לפיכך אע"פ שכתב לגנות כתובה לא מקרי' תובעת כתובתה ואינו יכול להשביעה כלל כיון שאינו יכול להשביעה על כתובתה.

יח פטרה משבועה או ייחד לה ממלמלין גובה בלא שבועה וכו' סעיפים.

א אם פטרה הבעל משבועה גובה כתובתה בלא שבועה וזכי משבועת לישון הפיטור היא נפטרת כיצד כתב לה נדר ושבועה אין לי עלך אינו יכול להשביעה שום שבועה אבל אם גירשה ומתה ויורשיה תובעין הימנו את כתובתה משביע את יורשיה דהא לא פטר אלא אותה ויורשיה נשבעין שבועת היורשים שלא פקדנו בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם לכן ולא מצינו בין שטרותיה ששטר זה פרוע וכן יכול להשביע את הבאים ברשותה כגון אם מכרה כתובתה לאחרים ונתגרשה ומתה והלקוחות תובעים כתובתה נשבעים שבועה שלא פקדנו ודוקא שמתה אבל אם היא קיימת לא יגבו הלקוחות אלא א"כ תישבע היא שלא נפרעה אע"פ שפטרה הבעל לא פטרה אלא לצורך עצמה אבל לא להגנות הלקוחות שמא עשו קנוניא ביניהם ואם אינה רוצה לישבע יפסידו הלקוחות ואם היא אומרת שנפרעה אחר שמכרה לאמנת בנינו שיכולו למחול אבל אם אמרה שנפרעה קודם המכר לא מהימנ' במנו דאי בעי מחלה דאין זו מנו טוב דאי מחלה השתא היתה צריכה לשלם דמי' שטרא מעליא אבל אם נפרעה קודם לכן אינה חייבת אלא הדמים שקבלה מן המכר ואף לדברי המפרשים שכל מחול שטר חוב אינו חייב לשלם אלא דמי המכר מ"מ לא כ"ע דיני גמירי והיא יראה למחול שמא תתחייב לשלם כל דמי השטר אבל מה שאומרה שנפרעה קודם המכר דבר הידוע היא כיון שהמקח בפועל היה אינה מחזרת אלא הדמים ועל' סימן ק"ה.

ב וכשמשביעין את היורשים ואת הבאים ברשותה שלא פקדנו משביעין אותם ג"כ אם פגמו הם הכתיבה כלומר אם לא קבלו מקצת שאע"פ שאינו יכול להשביעם שלא נפרעו כל הכתובה דאם כן שטרך בירי מאי בעי מ"מ יכול להשביע' אם לא נפרעו מקצתה וכן יכול להשביעם אם נעשו אפוטרופוסים לתבוע לה כתובתה ואפי' אם נתן לה רשות למנות אפוטרופוסים תחתיה לתבוע כתובתה אין מועיל להם ליפטר בפטור שפטר אותה בעל שפטר את אשתו בשעת מיתתו מן השבועה נוטלת כתובתה בלא שבועה כראמין אבל אם רואין אח"כ מפסדת הנכסים צריכה לישבע שעל זה לא פטר אותה שתפסיד הנכסים ואם יש עדים שהפסידה או נתנה לאחרים או שהיא מודה צריכה לשלם ואינה נאמנת לומר שבעלת ציוה לה כך אבל אם עשאה בפירוש נאמנת על כל דבר בשני עדים נאמנת על הכל.

ג כתב

כ

ג כתב לה נדר ושבעה אין לי עלך ועל יורשך ועל הבאים ברשותך אינו יכול להשביעה לא אותה ולא היורשים ולא הבאים ברשותה שום שבעה אבל יורשיו והבאים ברשותה כגון לקוחות שקנו ממנו משביעין אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה כגון אם נתגרשה ומתה אבל אם נתאלמנה ומתה קודם שגשבעה אין יורשיה ולא הבאים ברשותה גובין כתובתה כמו שנתבאר לעיל סי' צ"ו.

ד כתב לה נדר ושבעה אין לי גלוירשי ולא להבאים ברשותי לא עלך ולא על יורשך ולא על הבאים ברשותך אינו יכול להשביעה לא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותה לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה ואפי' אם פגמה היא אלא היורשים בתובתה או אפי' יורשים מן היורשים פטורים משביעה וכן אם עשאה הבעל אפטרופא על ממונו בחייו מועיל הפטור שאפי' על ידי גלגול בשעת גבית כתובתה אין היורשים יכולין להשביעה אבל אם נעשית אפטרופ' לאחר מיתת הבעל לזה אינו מועיל הפטור אלא משביעין אותה על אותו אפטרופסת דאע"ג שפטרה ממנו ומירשיו לא פטרה אלא מאפטרופסת של ממונו שאף היורשים לא ישיביעה על שנעשית אפטרופס על ממנו אבל בשמת יצא הממון מרשותו ונכנס לרשות התומים ומאפטרופסת של ממון יורשים לא פטרה אע"ג דלענין פגמת כתובתה אמרינן דמועיל הפטור אפי' לגבי יורשין היינו משום דסתמא מסקא אדעת' דלמא לא יוכלו יורשיו לפרוע כתובתה בבת אחת ותיצטרך לפגמה על כן בקשה ממנו שיפטרה מן השבעה גם מירשיו אבל לא מסקא אדעתה כלל שיוירשיו ימנוה אפטרופא לאחר מותו וא"כ ממילא לא פטרה משבעתה ויש מי שאומר שעל אפטרופסת שנעשית בחי בעלה אפי' לא פטרה משבעה אין היורשים יכולים להשביעה אפי' על ידי גלגול הואיל ולא השביעה הוא בחייו.

ה ועל מה שמברה בין מיתה לקבורה לצורך הקבורה אין משביעין אות' אפי' ע"י גלגול אפי' לא פטרה משבע' וזה משום תקנת המת שאם היו משביעין אותה על זה שמא היתה מתעצלת במכירה ויבא המת לירי ניוול.

ו כתב דלא נדר ושבעה אפי' אמר מנכסי אילין הוי כאלו כתב לה שבעה אין לי עלך והוא אינו יכול להשביעה אבל היורשים יכולים להשביעה אלא א"כ פטרה בפירוש מהיורשים.

ז אע"פ שפטרה משבעה והאמינה על יורשיו ועל הבאים מכחו אין הפטור מועיל לגבות מהלקוחות בלא שבעה דלא כל כמיניה להאמינה על הלקוחות ואפי' קדמה נאמנות למכר שמכר אה"כ בשמוכר פקע נאמנותה ואינה גובה מן הלקוחות אלא בשבעה וטעמא משום דנפיש רמאי ויש לחוש לקבוצ' שמא פרעה והחזיר לה השטר לטרופ' מן הלקוחות שלא כדיון וכן יש להורות בכל שטר שיש בו נאמנות שאין מועיל הנאמנות לגבי משועבדין על כל מה שכתבנו בסיומן זה פטור ונאמנות מועיל לגבי יורשין יש חולקין ואומרים שאין שום פטור ונאמנות מועיל לגבי יורשים אפי' פטרה בפירוש מירשיו כדי שלא ליעקר תקנת חכמים שאמרו דלעולם אין גובין מנכסי יורשים אלא בשבעה מיהו דוקא כל זמן שהיא קימת הואיל והיא התנה לעקור תקנת חכמים עשו חכמים חוקן לדבריהם שלא לעקור תקנתם בתנאי אבל לגבי יורשים אם מתה או אם אינה יכולה לישבע בגון שהיא חשודה על השבעה לא חשו לעקירת תקנת חכמים כיון דדינא הוא יורשי' או היא גוטלים כתובתה בלא שבעה וכתב מורי ז"ל וז"ל ונ"ל דבן ראוי לחרות עכ"ל.

צמ שמין לאשה אלמנה בגדיה וכו' סעיפים.

א אלמנה שבאה לגבות כתובתה שממן כל בגדיה בין של חול ובין של שבת ומכין אותם מכתובתה דאע"ג שהיא עשאה לה והקנים לה אותם כי הקנים לה אדעתא למיקם קמיה דאדעתא דלמישקל ולמיקם לא אקני לה ודוקא שמין אותה ומכין לה ומניחין לה הכנדים בשומא אבל אינן יכולין לסלקה במעות מן הכנדים שזה אינו כדיון שיפשיטוה ערוסה ותלך לה כד' באלמנה וחלצה דינה כאלמנה אבל גרושה שמגרשה בעלה מדעתה ובעל ברחא בלא טענה אלא שמצא אחרת נאה חימנה אין שמין לה בגדי חול שהרי הוא לקחם לה וכתה בהן היא והיא מוציא אותה ולא היא אותו ולמה יקחו לה בגדיה שזכתה בהן מיהו בגדי רגל ושבת שמין לה דפשיטא שלא הקנה לה אדעת זה שחטלם כשגרש אבל אם מגרשה משום שמצא בה ערות דבר שמין לה כל מה שעליה בין בגדי חול בין בגדי שבת.

ב וכל זה דוקא במלבושים וכיוצא בהן אבל מתנה שנתן לה אע"פ שהיא מגרשה מחמת ערות דבר מתנה שלה שכבר זכתה בה וכו' שאלמנה שנחמלת מתנה כל שאינה מלבושים או תכשיטין העשויין להתנאות בהם אבל מלבושיה ותכשיטים שמין לה כמו שנתבאר מעמא בסעיף הקודם מיהו דוקא שעשאה לה הבעל אבל

אם אהרים נתנו לה בשעת נישואין אפי' מלבושים ותכשיטין ידם שלה וכנכסי מלוג שלה חשיבין דסתמא לפתנה גמורה נתנו לה ולא לו.

ק כתובה כמה נגבית וכל יתר דיני כתובה וכו' סעיפים

א מדינא דגמרא עיקר כתובה ותוספות דהיינו מנה מאתי' ותוספות אינן נגבים אלא מן הקרקע וממטללי ריתמי לא משתעבדי מדינא דגמרא אבל הגאונים תקנו שיהו נגבין אין ממטללין והוא הדיון לכל תנאי כתוב' הנין מכתובת בנין דכיון כמו שיתבאר בע"ה בסיון קי"א לפיכך אם גבו היורשים מעות בהובת אביהם לא גרע ממטללי וגובה מהם מיהו אם רופים היורשי' לסלקה בקרקע הרשות בידם ודוקא ממטללי בני חרי אבל אם מכרם הבעל או נתנם במתנת כרי' אינן גובה מהם וממטללי לית בהם דין קדימה כמו שנתבאר פלבוש ע"ש אם לא שעבדם לה באגב קרקע ואם מכרם היורשים אחר מות בעלה גובה מהם אפילו לא שעבדם לה באגב דמיד שמת שיעבורה עליהם מתקנת הגאונים ולא כל כמיניה דירש להפקיע שיעבורה והא דאמרינן אם נתנם במתנת בריא אינה גובה מהם י"א דדוקא בשנתן הבעל לאחרים אבל אם נתונן ליורשיו אפילו במתנת בריא אשה גובה מהם כתובתה שכל מה שנתון ליורשיו אינה אלא כירושה ואשה גובה כתובתה מהם מי שצוה לתת מנכסיו לאחר מותו כך וכך אע"פ שצוה כך כשהיה בריא אינה אלא במתנת שכבר מרע ואשה גובה כתובתה מהם וע"ל בלבוש ע"ש סי' רנ"א ורנ"ב ורנ"ג יש נוהגין לכתוב ככל הפתובות ששיעבד לה כל נכסיו מקרקעי וממטללי אגב מקרקעי דקנאי ודאקני ומ"מ לא נהגו לגבות לה ממטללי שמכר והוא בחייו או נתנן במתנת בריא ולא אפי' ממטללין שמכרו היורשין ועיין לקמן בלבוש ע"ש סימן קי"ג אם אשה חיבת לקבור בעלה קודם שתגבה כתובת' על סיון קי"ח.

ב אין עיקר כתובה ותוספות נגבין אלא מן הזיבורית שבנכסיו אע"ג דשא' בעל חוב בביוני היינו משו' שלא תעיל דלת כו' אבל הבא יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא וכן מהאי טעמא אע"ג דשא' ב"ח גובה את השבח האשה אינה גובה מן השבח שהשביחו גכסים לאחר מות בעלה לא שא' השביחו יורשין לא שא' השביחו לקוחות ובאתה לטרופ' מהם ואינה נגבית אלא מן המוחזק ולא מן הראוי וסלוה שחיבין לבעל נקרא מוחזק ונגבין ממנה אפילו היא על הגוי כדיון שהיה משועמד לבעל בחייו משועבד גמי לאשה בחייו מרבי נתן ואין זה נקרא ראו אב שצוה לתת מת' לכתובתו לאחר שנים או שלש שנים או שצוה עבד לתת לו חלק ירושתו עד אחר שנים או ג' שנים הרי זה נקרא ראו לגבי הבן ואין אשת הבן גובהת מת' מזה י"א שאב מת יעקב כה"י ראובן בנו והינה אלמנה הגיונית מנכסיו ומת ראובן גם כן אחר כך אין אלמנה גובאת כתובתה מאותן נכסים הואיל והיו משועבדי' לאלמנת אביו כשמת ראובן ה"ל ראו ודוקא במק' שאין רשות ליורשי' לסלק האלמנה ממוזנותיה אבל במק' שיכולין לביק האלמנה אלמנת ראובן גובה מהם דהוה ליה מוחזק הואיל ויכולין לסלק אלמנת יעקב ממוזנותיה. היה לבעל שכר בעולה אצל אחרים שלא היתה בידו מעולם מיקרי ראו ואינו דומה להלואה כיון שמעות אלו הוי בידו מעולם היתה לו גביה ביד גבב כשמת ואחר כך הוחזרה הגביה הרי זה כמוחזק שהרי גם כשמת מיתה היתה שלו וכל זה לא מיירי אלא בעיקר הכתובה ותוספות אבל נדוניא ושאר צאן ברזל דינו כשאר בעל חוב ויש אומרים דאפילו הכי אינן נגבין אלא מן הזיבורית דאף על גב דשא' בעל חוב בביונית היינו משו' נעילת דלת כדכתבנו אבל הכא מטעמא דיותר משהאיש רוצה לישא כו' אוקמיה לה אדוניא דבעל חוב שיהא מן התורה מן הזיבורית כמו שנתבאר בלבוש עור שושן.

ג אם נמצא לו קרקע בן חורין גובין ונתנין לה בכתובת' ואם לאו מורפת מקרקע שמכר או שנתן הבעל בין במתנת בריא בין במתנת שכיב מרע שהרי כל נכסיו אחריו וערבין לכתובת' ואפילו נתרצית היא למה שמכר או נתן וקנו מיהו אינו מועיל אלא אם כן קנו ממנה תחלה כמו שנתבאר לעיל סימן צ"ו מכר קרקע לאחד ולא נתרצית לו ואחר כך מכר לאחר לא שנתן אותו קרקע לא שנתן קרקע אחר ונתרצית וחתמה קנה ואינה גובה ממנה כתובתה שאינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי שאם היתה רוצה לעשות לו נחת רוח לראשון היתה עושה ולענין אם יכולה לגבות מן הראשון איכא פלוגתא יש אומרים שגובה וי"א שאינה גובה וע"ל סימן צ"ו סעיף י"ז.

ד מי שהיה נשוי שתי נשים זו אחר זו ומכר שדהו וכתבה דראשונה ללקוח שדין ודברי' אין לה עמ' על שדה זו באשן שמועיל

השנייה כלן שקנתה באשה והדרה בעלה זמת הבעל השנייה שלא הקנתה כלן ללוקח מציא מיד הלוקח והראשונה מציאה מן השנייה שהיא היא קרמה לה ולא הוסר שיעבודה רק מן הלוקח וכן הלוקח וחזור ומציא מיד הראשונה שהרי הסירה שיעבודה ממנו וכן חוזר הלילה עד שיעשו פשרה ביניהם .

ג' יטי תן לי כתובתי והוא אמר לא גרשתיך חייב ליתן לה עיקר כתובת דבין דאוקמה אחזקה לראמינה שהיא מגורשת ולינשא ממילא חייב גם בכתובתה הנהוגה בכל אדם אבל על התוספות לא האמינו ואינה גובה את התוספות עד שתביא ראיה שגרשה או שיצא הגט עם הכתובה מחמת ידה ויש אמרים שאם אינה מכיאה ראיה על הגירושין אפי' עיקר כתובתה אינה גובה דמאחר שחובעת כתובתה אינה נאמנת על הגירושין לגביית כתובתה כמו שנתבאר לעיל סי' י"ז סעיף ב' וכתב מורי ז"ל וז"ל וכן עיקר .

יא ואם אמר לה הבעל אמת הוא כי גרשתיה אבל נתתי לה כל הכתובה עיקר ותוספות ונתנה לי שובר על הכל ואבד שוכרי אם יש לה עדי גירושין אינו נאמן דטוען אחר מעשה בית דין הוא ואם אין לה עדי גירושין מתיר שיכול לומר לא גרשתי ולא יתחייב לה בתוספות נשבע היסת ונאמן על התוספות אבל על העיקר לית ליה מגו דכיון שהיא נאמנת באמרת גרשתי לינשא לאחר גלמוד מתוך הספר כתובה שחייב גם בכתובה שכתוב בה לבשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי אבל על התוספות לא דרשינן הכתובה וכל זה לפי סברא הראשונה שכסעף הסמוך ולא לדעת חיש אמרי' .

יב הוציאה גט ואין עמה שטר כתובה דינה כמו אלמנה דהיינו אם דרך אותו המקום שלא יכתבו כתובה גובה עיקר בכתובה בגט שבידה דטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום אבל נדוניה ותוספות אינה גובה ואם דרכן לכתוב כתובה אפי' עיקר אין לה דורא פרועה היא והחזרתה לו השטר כתובה וגשבע הבעל שבעות היסת על כענתה ונפטר .

יג הוציאה שני גיטין ושתי כתובות וזמן כתובה ראשונה קודם לגט הראשון וזמן השנייה קודם לגט השני גובה שתיהן שהרי גרשה והחזיר וכתב לה כתובה שנייה אבל אם קדמו שתי הכתובות לגט הראשון גובה אחת שהרי כשהחזירה לא כתב לה כתובה ועל מנת כתובה הראשונה החזירה ואינה גובה אלא אחת כמו שיתבאר בסעיף הסמוך .

יד הוציאה שתי כתובות שכתב לה זו אחר זו וגט אחר אינה גובה אלא כתובה אחת ואיזה מהן גובה אם שתיהן שוות בטלה החתונה את הראשונה דמסתמא מחלה על הראשונה ואינה טורפת אלא מזמן האחרונה ואם היתה באחת משתי תוספות על חבירתה ולא כתב לה ואוספת לך כך וכך על הראשונה אין כאן ביטול לפיכך אם היא רוצה לגבות הראשונה טורפת לקוחות מזמן ראשון ואם רוצה שנייה טורפת מזמן שני ותרווייהו מיהא לא גביא מולא כתב לה גבתי ואוספת לך מרילי הך אקמייתא אלא שטר כתובה יתירה כתב לה ולא הזכיר בה את הראשונה הכי קאמר לה אם תרצי לחזיל שיעבור של ראשונה גבי כתובה זו המרובה ואם לאו גבי הראשונה המועטת הלכך הי מנייהו רבי' גביא אבל אם כתב לה ואוספת לך כך וכך על הראשונה גובה שתיהן הראשונה מזמן הראשון והתוספות מזמן שני כמה דכריס אמורים ששתיהן מן הארוסין או שתיהן מן הנישואין דאוראי נכתבה השנית לתוספות כמו שכתב ואוספת לך כו' אבל אם אחת מן הארוסין והשנייה מן הנישואין בכל ענין אינה גובה אלא אותה שמן הנישואין דאף על גב דאיכא תוספות בשנייה אמרינן ביטל שנייה את הראשונה וטעמא משום שמהנה הוא לכלול יחד בכתובת הנישואין המנה ומאיתם ותוספות אמרנא דרעתא הוא שזהו עיקר תחלת שיעבור זמן הראשון וכתב הארוסין לא נכתב אלא שאם תתאלמן או תתגרש מן הארוסין אבל כשנא לכלל הנישואין ונכתב הכל בשטר אחר נתבטל הראשון לגמרי .

טו הוציאה כתובה אחת ושני גיטין הרי גרשה והחזירה ולא כתב לה כתובה וחזר וגירשה אין לה אלא כתובה אחת שהמגרש אשתו והחזירה על דעת בכתובה הראשונה החזירה . מן מת בעלה והוציאה גט וכתובה אם הגט קודם הכתובה רואין אם אין דרך לכתוב כתובה גובה בגט עיקר כתובה מחמת הנישואין הראשונים ובכתובה גובה כל מה שכתוב בה שהרי החזירה וכתב לה כתובה וזכתה בה במיתת הבעל ואם הכתובה קודמת לגט אין לה אלא כתובה אחת שעל דעת כתובה הראשונה החזירה .

קא עד כמה גובה כתובתה ובור' מעיפים .

א אלמנה כל זמן ששטר בכתובה בידה גובה בכתובה לעולם בין אם נתנין לה מזונות בבית אביה או בבית בעלה ואפילו נשאת נשבעת אחר שנשאת וגובה בכתובה ואפילו עכבה עליה שמישה אינה נשמטת מפני שהיא מעשה ביד ואם פגמה בתיבתה שנכתבה מקצת אפילו שלא פגמה אלא שזקקה עליו במלוה יצאה מכלל מעשה ביד ונעשית כשאר שטר חייב ושכניית משמטת ואם אין בכתובה בידה וכתב לה גבתי ונתנין כגון במקום שאין סתמין כתובה אם נתנין לה מזונות בבית אביה או שנשאת לאחר אינו גובה אלא עד ביה שנים אבל אם שתקה כ"ה שנים ולא תבעה מסתמ' מחלה

ה אם כתב בכתובה עיקר בכתובתו ותוספות מעות סתם אינה גובה אלא כפחות שבכמות כוצר אם נשא אשה במקו' אחר וגירשה במקו' אחר והאשה שם עמו במקו' שמגרשה שם אם מעות של מקום הגירושין הם טובי' ממעות מקו' הנישואין נתן לה ממעות מקו' הנישואין ואם מעות של מקו' הנישואין הם טובים ממעות של מקו' הגירושין נתן לה ממעות מקום הגירושין אע"ג שבשאר חוב נתן לעול' ממעות של המקו' שנשתעבר שם בכתובה הקילו מן הטעם שכתבנו שיותר משאיש רוצה לישא כו' וכל זה דוקא כשיש כשיורי המטבע שהוא מגבה לה שיעור מאתים ומנה שתקנו לה חכמי' אבל פחות מכאן אי אפשר דהא קיימא לן כל הפחות לכתובה ממאתי' ולא למנה ממנה הרי בעילתו בעילת אנת וכל זה דוקא שהיא עמו שם במקו' שמגרשה אבל אם אינה שם והוא יטולה לה הגט למקו' הנישואין הולכין אחר מקו' הנישואין ואם פירש בכתובה מסבע ידוע בין בעיקר בין בתוספות לעולם גובה ממנו כמו שכתוב בכתובה דמה שכתוב בה הוא כאלו הלוהו לו כך והוא שלא יפחות ממאתי' ובכספי צאן ברזל הולכין תמיד אחר מקו' שנשתעבר שם כמו בשאר בעל חוב ובמקו' שמוסיפין שלישי על מה שנחתם לו . כמו שנתבאר לעיל סי' י"ז יש לו דין צאן ברזל ולא דיון תוספות שאין נקרא תוספות אלא מה שמוסיף על מה שכתבתי חובת נישואין ותוספו' אותו השלישי אינו משו' חובת הנישואין אלא מחמת זול השומא .

ו במקו' שכתבין כתובה אין אשה גובה אפי' עיקר בכתובה אם אין שטר בכתובה בידה בין אלמנה בין גרושה דשמא נפרעה ונשבע המתבע היסת ונפטר אבל במקו' שאין דרכם לכתוב כתובה אלא סומכים על תנאי בית דין זו גובה עיקר בכתובה אע"פ שאין שטר בכתובה בידה בין נתאלמנה בין נתגרשה והוא צריך להביא ראיה שפרע ובמקו' שכותבין נמי אם יש עדי' שנאכרה בכתובה או נשרפה הוי דינא כמו במקו' שאין כותבין ויש אמרים דאפי' במקו' שכותבין גובה את בכתובה בלא שטר כתובה בידה ואין נאמנין לומר פרועה הוא וצריכין להביא ראיה שפרעו הואיל ומעשה ביד הוא והטוען אחר מעשה ביד לא אמר כלום ולא מבעיא עיקר בכתובה אלא אפי' התוספת' שנהגו להוסיף בכל המדינות הוי נמי מעשה ביד וגובה בלא שטר כתובה בידה וכן הוא סברת האחרוני' ובמקו' שאין המנהג פשוט לגבות בלא שטר כתובה יש אמורים אפי' שטר בכתובה בידה ואינה מקיימת אינה גובאת בה ואין נוהגין כן אלא גובין לכל אשה שכתובה בידה אפי' אינה מקיימת דלא חיישינן לכתובה מזויפת ואם הפשה האלמנה ויש לה מינו שיתובל לכפור בכספי' נאמנת לכ' אפי' על מה שאומרת שחוסף לה כמנוכ' וע"כ סי' ס"ז יש אמרי' דאם כבר נשאת לאחר אינה נאמנת עוד לגבית בלא שטר כתובה דכיון הנשאת מסתמא כבר נתקבלה בכתובה וכל מקו' דאמינן נאמנת צריכה לישבע שלא נפרעה ובמקו' דאמינן שאינה נאמנת אם הבעל חי צריך לישבע היסת שפרעה ואם אינו חי היתומ' פטורין בלא שבעה אלא מחייסין סתם על מי שיודע אם לא נפרעה היתה שטר בכתובה בידה ונחטבה בספן אינה גובה כלום אפי' במקו' שגובין בלא שטר בכתובה דהך גרע טפי הואיל ונחתכה חתיכה מוכיח עליה שנפרעה אע"פ שאינו אלא חתך אחר ואינו קרע שתי וערב איתרע לה ואינה גובה בה .

ז אשה שכאה לב"ד ואמרה מת בעלי התינוני לינשא ולא הזכירה שם כתיבה בעול' מתירין איתה לינשא ומשביעין אותה ונתנין לה בכתובה ואם באה ואמרה מת בעלי תנו לי כתובתי אף לינשא אין מתירין אותה וטעמא עיין לעיל סי' י"ז סעיף מ"ג .

ח באה ואמרה מת בעלי התינוני לינשא ותנו לי כתובתי מתירין אותה לינשא ונתנין לה בכתובה אבל אם באה ואמרה מת בעלי תנו לי כתובתי והיתרוני לינשא מתירין אותה ואין נתנין לה בכתובה ואם תפשה אין מציאין אותה מידה ויש מי שאומר דבין זו ובין זו אין מתירין אותה כיון שהזכירה בכתובה וע"כ סי' י"ז סעיף מ"ד .

ט במקו' שאין כותבין בכתובה והביא עדים שכתב לה בכתובה יש מי שאומר שיינו במקו' שכותבין ואינה גובה בלא כתובה יש אמרי' שגובה בלא כתיבה כיון שבאיתו מקום לא נהגו לכתוב איהו דאפסרי אנפשיה שכתב ולא ישתנה הרין בכל אותו המקום ששכיל לפיכך לא מהימן לומר פרעתי אע"ג שכתב ואין הכתובה בידה .

י אשה שאמרה לבעלה גרשתי ואבד גיטי נאמנת דחזקה שאינה מעיז פניה בפני בעלה אם לא היה האמת אתה לפיכך אם הוציאה שטר בכתובה ואין עמה גט ואמרה לבעלה גרשתי ואבד

נכסי צאן ברזל היא שוה לשאר בעל חוב בכל דיניה לפיכך אם הינן כתובין בכתובה נכסי צאן ברזל וטענה שאברו או שלקחן הבעל דרי היא בנכסי צאן ברזל כשאר בעלי חובות ונשבעת שלא לקחה אותם ולא נתנה ולא מחלה וחולקת עם שאר בעלי חובים .

הערב לאשה בעיקר כתובה ותוספות אינו מתחייב אפילו בקניין ואפילו אם יש נכסים לבעל שנוכל לומר ודאי סמך על אלו הנכסים ושיעבר נפשיה אפילו הכי לא משתעבד דאמרינן הואיל ולא מדי חסרה לאשה אינה מכיין אלא לטובה רטב למיתב טן דו הרי מצוה קעביד שעל ידי ערבותו הם מתרצים לזיווג ולא היה דעתו לפרוע אלא כדי לאווגם ולא שיעבר נפשיה במה דברים אמורים באשה דעלמא אבל הערב לכלתו בשביל כתובתה מתחייב בקניין אפילו אין נכסים לבנו שהאב לגבי הבן שיעבורי משעבד נפשיה והני מילי בערב בעלמא אבל בקבלן שאמר לה הנשואי לזה ואני קבלן או אני אתן לך משתעבד אפילו בלא קניין ואפי' לאשה דעלמא דהוי כמו ערב בשעת מתן מעות דמשתעבד לכל אפי' בלא קניין י"א דבקניין כל ערב משתעבד אפילו אינו קבלן ולכלתו משתעבד אפי' בלא קניין י"א דערב לחתן בעד הנדוניא הוי כמו ערב לאשה בעד הכתובה דמצוה קעביד ולא מדי חסרה לחתן כמו באשה ויש חולקין ואמרים דערב נדוניא משתעבד כשאר ערב מיהו כל זמן שלא גשאה יכול לחזור בו אפי' לאחר הקניין .

הערב לאשה בכתובה בעניין שהוא משתעבד וגיירשה בעלה ואין לו נכסים לבעלה לפירעה ותבעת כתובתה מן הערב לא יפרע לה אא"כ ידרינה בעלה הנאה על דעת רבים שאין לו התרה שלא יחזירנה שלא יעשו קנוניא עליו שיגרשנה כדי שתגבה כתובתה מהערב ויחזירנה אח"כ ואפי' לא הדידה בשעת הגירושין ידרינה אח"כ כשתבענו הכתובה ואסור לאדם שישאנו עצה שיגרשנה כדי שתגבה הכתובה מהערב דשמא לא ידרינה הנאה ויחזירנה מיהו וזו האב ערב לכלתו כנגד בנו והבן ת"ח והשעה דחוקה לו ואין האב מהנהו מנכסיו מותר להשיאו עצה לגרש כדי לגבות הכתוב מהאב הערב לאשה בנדוניא וכתב בשטר שכל זמן שיתבעוהו שניהם חייב לשלם להם ומת הבעל אפילו הכי היא גובאת מה שכתב לה שהרי הנדוניא שלה היא כשמת הבעל .

וכן אם הקדיש כל נכסיו ומגרשה לא תגבה מן ההקדש אא"כ ידרינה שלא יעשו קנוניא על ההקדש . אבל מן הלוקחות גובה אפילו בלא הדידה ואם ירצה להחזירה אח"כ יחזירנה שכיון שיערו הלוקחות שיש עליו כתובת אשה אינה דאפסיד אנפשייהו שקנו ממנו .

אלמנה שמכרת נכסיה לכתובתה אם צריכה למכור על פי ב"ד וכו' ח' סעיף א' .

אלמנה בין מן האירוסין וכתב לה כתוב' בין מן הנישואין אפילו לא כתב לה מזכרת מנכסי בעלה לגבות כתובתה שלא בב"ד ושלא בהכרזה כדכתיב' מעמא לעיל סי' צ"ג סעיף כ"ה לא שנא אם מוכרת לגבות כל כתובתה בחד ל"ש אם מוכרת ג' או ד' פעמים לגבות מעט מעט בכל פעם מוכרת בלא הכרזה ובלא ב"ד מומחין אבל צריכה ב"ד הדיוטיס דהיינו שלשה אנשים בקיאים בשומת קרקע ודוקא עיקר הכתובות והתוספות אבל אינה מוכרת שלא בב"ד מומחין לגבי נדוניא שאינה רק כחוב בעלמא ואם מכרה לגבות עיקר הכתובה ותוספות בינה לבין עצמה שוה בשוה מכרה קיים ויש חולקין .

ואחריות המכר על היתומים בין אם תמכור היא או ב"ד ולכן אף אם מכרו ב"ד בטעות כגון שמחלה האשה וכתובה ליתומים בסתר והב"ד לא ידעו אין היתומים יכולין לטרופ מן הלוקח שהרי האחריות עליהם .

ודוקא באלמנה אמרו שתוכל למכור שלא בבית דין וחז' טעמא איכא בגמרא משום דמסתמא אין אדם רוצה שתתכחז אשתו בב"ד אבל בגרושה לא איכפת ליה שתתכחז בבית דין לפיכך גרושה לא תמכור אלא בבית דין מומחים וכן אלמנה נמי אם גשאת לאת' לא תמכור אלא בב"ד מומחין וטעמא משום דבהא דאמרינן אלמנה מוכרת שלא בב"ד איכא נמי טעמא בגמרא משום חייא ופי' ר"ח כדי שתהא נדוניא לנשים שבשביה ימצאון בעיני האנשים וישאו אתם וכשגשאת כבר בטל האי טעמא לפיכך אמרו בה גמ' כן שלא תמכור אלא בב"ד מומחין .

אלמנה שמכרה שלא בפני ב"ד מומחין צריכה לישבע שלא התפייסה בעלה צריי ושלא גבתה יותר ושלא זלזלה בנכסים ואע"פ שהיו שם ב"ד הדיוטיס גשומא שמא לא דקדקו כליי האי אבל אם ב"ד מוכרים וניתנין לה אינה נשבעת אלא שלא אתפייסה צריי ושלא תפשה משלו ואינה צריכה לישבע שלא זלזלה בנכסים שהרי לא מכרה היא אלא הב"ד .

מחלה ואם תבעה תוך כ"ה שנים מונין לה כ"ה שנים מיום שתבעה וכן אם נשבעה ומתה יורשיה צריכין לתבוע כתובתה תוך כ"ה שנים למיתת' ואם שתקו יותר מכ"ה שנים מחלו וכל שזכרה ואמרה שמה ששותקת לאו משום מחילה הוא הוי כתבעה ואם לא נשבעה ומתה ע"ל סי' צ"ו סעיף א' .

ב ואם נזינית בבית בעלה אפי' שתקה יותר מכ"ה שנים אינה מחילה דמשום מזונותיה היא בושה לתובעה ושתקה ואפי' אם נזינת בבית אביה אם היורשי' מכבדין אותה שמוליכין לה מזונותיה בעצמם אין שתיקתה מחילה שמפני הבושה והיא שותקת ולא מפני שמחלה להם .

ג ואין הוכח' השתיקה מחילה אלא לעיקר כתובה ותוספות אבל הדניא שנתנה לו אינה מוחלת לעולם וגובה אותה אפי' שהת' כמה שני' אם יש לה עדי' שנתנה לו נדוניא שאינה אלא כשאר חוב בעלמא ואין אדם מיחל על חובו אפי' בכמה שנים .

ד ודוקא באלמנה הוי שתיקתה מחילה כשאין כתובתה גיירה אבל גרושה גובה לעולם כשאר בעל חוב דגרושה סתמא אינה מוחלת .

קב דין גביית חוב וכתובת אלמנה וכו' ט' סעיפים .

א מי שמת ואלמנתו או גרושתו באה לגבות כתובתה ועליו בעל חוב אם זמנו של אחר מהם קודם ולא הניח אלא קרקע כדי לפרוע לאחר מהם מי שזמנו קודם יגבה והאחר ירחה בין האלמנה בין בעל חוב ואפי' תפש המאוחר מוציאין מידו ואם היתה הכתובה קודמת והניח יותר מכדי כתובתה לא תוכל האלמנה לומר לא אגבה כתובתי עכשיו רק אהא נזינית בבית בעלי עד מה שהניח יותר מכתובתי ואחר כך אגבה כתובתי דהא אין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדים אלא ניתנין כתובתה מיד והמותר על כתובתה ניתנין לבעל חוב וע"ל בלבוש עיר שושן סי' צ"ז סעיף כ"ד .

ב לא הניח אלא מטלטלין שאין בהן דין קרימה כגון דלא אקני לה מטלטלי אגב מרקעי יתנונו לבעל חוב אפי' הוא מאוחר משום שלא תנעול דלת כו' ותדחה האשה מלגבות עיקר ותוספות ולא חיישינן משום חניא כו' דיותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לנשוא ומיהו אם תפשה אפי' שלא בבית דין אין מוציאין מידה ויש אמרי' דאפי' אם תפשה מוציאין מידה וכן הורו האחרונים מהר"ל ומהר"י ז"ל ואין חלוק בזה בין מלוה בשטר בין מלוה על פה שהיא ידוע שאינה יכולה למעון שהיא פרועה אבל אם אינה ידועה יכולה לומר שמא פרוע הוא או שמא אינו חייב לך כלום ולכולי עלמא אם תפשה פקדון שהיה ביד בעלה משל אחרים צריכה להחזירו שהרי אין שיעבורה חל על הפקדון אין אנו גוזנין לכתוב במדינות אלו אגב בכתובה מיהו אפי' כתב בזמן הזה אין לחוש כמו שנתכאר לעיל סי' ק' סעיף א' .

ג ואם זמן שניהם שוים או שנשא ולזה ואחר כך קנה או שלחה ונשא ואחר כך קנה שחל שיעבור' באחד בשעה שקנה בין הניח מרקעי בין הניח מטלטלי יתנונו לבעל חוב ותדחה האשה מגביית עיקר ותוספות מטעמא שכתבנו יותר משהאיש רוצה לישא כו' ואם קדמה האשה ותפשה קרקע אם קדמה וגבתה בבית דין כגון שהגבירהו ב"ד קודם שידעו שהיה שם בעל חוב אין מוציאין מידה אבל אם גבתה מעצמה אפי' על ידי שומת בקיאיין דלויכא למימר מאן שם לך מפקינן מינה ודוקא מרקעי דלא שייך בה לומר מוחזקת היא בידה דכ"מ שהיא בחזקת בעלה עומדת אבל אם תפשה מטלטלין אפי' שלא בב"ד הואיל והם בידה וברשותה לא מפקינן מינה .

אלמנה שבאת לגבות כתובתה והיתומים שומעין שתתן ערבות שאם ימצא אחר כך בעל חוב מקדמים שתחזיר מה שגבתה אין שומעין להם וגובאת כך בלא ערבות ופשוט הוא .

ד ואם יש בעובדן הבעל כדי לפרוע לשניהם ויש כאן קרקע ומעות אם זמנם שוה נתנים לבעל חוב מה שירצה הן קרקע הן מעות דלעולם יד הבעל חוב על העליונה משום נעילת דלת בפני לוי' ויד האשה על התחתונה משום דיותר משהאיש רוצה לישא כו' ואפי' אם יש לה נדוניא עם הכתובה הואיל וצירפתן וכללתן עם הכתובה יש לה בזה דין כתובה דלא אלים שיעבור הנדוניא יותר משיעבור הכתובה כיון דכללתן יחד בשיעבור אחד ואפי' קדמה האשה וגבתה הן קרקע הן מעות יש מי שאומר שמוציאין מידה ונתנין לבעל חוב מה שרוא חפץ ואם אין זמנם שוה נתנין למקדם מה שירצה דידו על העליונה ואפי' המקדם היא האשה לא חיישינן למעמא דנעילת דלת להקדים הב"ד דאיהו הוא דאפסיד אנפשייהו ואפי' אם קדם המאוחר ותפש המעות יש מי שאומר שאם ירצה המקדם מוציאין ממנו .

ה כל מה שאמרנו בסי' זה שחורף כתובה נגד בעל חוב וז"ל בעיקר כתובה ותוספות שלא תמרה כלום אבל בנדוניא שהיא

ה אלמנה ששמה בעצמה ולקחה לעצמה לא עשתה כלום אפילו הכריזה עליו וצריכה להחזיר ליתומים כשירצו דאמרינן מאן שם לך כלומר מי החזיקך כאלו הנכסים שאין אדם יכול לזכות במקח אלא מיד המקנה לו אלא אם כן היו שם בית דין של שלשה והם נקראו אבי היתומי ועומדי במקום אביהם ומקנים לה יש אומרים דמני בבית דין הדייטת הבקאים בשומא ויש אומרים שאינו כלום עד שיהיו שם בית דין מוחזין

ו אלמנה המוכרת נכסי יתומים לגבות כתובתה יד היתומים על העלוונה לפעמים חשבינן לה לשלוח ולפעמים חשבינן היא עצמה ללוקח כיצד אם היתה כתובתה מאתם ומכרה קרקע שווה מאתי כמנה והוול שעכשיו אינו שוה אלא מנה ורוצה האלמנה שישלמו לה כתובתה לא אמרינן כיון שהיה המקח בטעות לגבי לוקח לא יצא הקרקע מעולם מחזקת היתומים וכרשותם הוול וישלמו לה היתומי כתובתה והם יהיו דינם עם הלוקח אלא כיון שבשעת שקבלה הקרקע להבניסו לרשות הלוקח היה שוה מאתי הרי הוא כאלו כונה היא בעצמה כאותו הפעם שמכרה הקרקע לקנתה בעד שויה שהיתה שוה מאתם ונתקבלה כתובתה וחזרה והזוילה לגבי לוקח ואם טעתה נגדו תרון עמו אבל אם מכרה שוה מנה במאתי והקרי ועומד עכשיו על מאתם אמרינן היא לא היתה אלא שליח של היתומים והרי היא נתקבלה כתובתה שהרי קבלה מאתם והריחוק ליתומי ואם רוצה הלוקח לחזור בו ידון עם היתומי

ז כמה דברים אמורים שאף על פי שטעתה מקחה קיים ונתקבלה כתובתה כשהיתה כתובה מאתי ומכרה שוה מאתי כמנה שכיון שהיה לה רשות למכור כל מה שמכרה אמרינן דהוי כאלו כונה היא בעצמה לקנותה כו' אבל אם לא היתה כתובתה אלא מנה וטעתה ומכרה בפחות משווייה כגון שמכרה שוה מנה ודינר במנה אפילו לא טעתה אלא ככל שהוא שמכרה בפחות ממה שהיה שוה ואתו כל שהוא לא היה רשות בירה למוכרו מכרה בטל אפילו אם היא רוצה לתן ליתומים מה שטעתה וטעמא כיון שאותו דינר שהיה הקרקע שוה יותר מכתובתה לא היה לה רשות למכור נמצא שכל המכר טעות הו' וחוזר מכולו כיון שהיה כולו בבת אחת

ח היתה כתובתה ארבע מאו' ומכרה לזה כמנה שוה בשוה וכן לשני וכן לשלישי ומכרה לרביעי שוה מנה ודינר כמנה ל"ש מכרת להן לכל אחד ואחד בשטר בפני עצמו ל"ש מכרת לכלול בשטר אחד להראשונים מכרן קיים ולהאחרון מכרו בטל כיון שמכרה לו יותר ממה שהיה לה רשות למכור מכרו הכל בטל אבל לא אמרינן כיון דלחד בטל בטל לגבי כולו

קד

בית דין שמכרו וטעו וכן שאר שלוחי וכו' ו' סעיפים

בטל פחות משתות מכרם קיים ואם מכרו קרקע בעת שאינם צריכים להכריז עליה כמו שיתבאר בסמוך והם הכריזו! ומכרו וטעו ו"א כיון שהכריז אף על פי שלא היו צריכים אפי' אם טעו בכפל המקח קיים ו"א אע"פ שהכריז כיון שלא היו צריכים להכריז כמאן דליתא דמי ואם טעו ופיהתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל פחות משתות מכרן קיים ואינו צריך להחזיר האונאה אפי' לא הכריזו דפחות משתות מסתמא הוי מחילה ואיזה הוא שאינם צריכים הכריזה בעת שימכרו קרקע לצורך קבורה או למוון האשה והכנות או ליתן מנת האלך כל אלו אינם צריכים הכריזה לפי שהדבר נחויץ ולא יוכלו להמתין וכן אפי' למי שמלוה לצורך אחד מדרבים אלו בשמוכרים לפורען מוכרין בלא הכריזה ואינו משהיין אותה עד שיכריזו שלשים יום כדי שלא תנעול דלת בפני גומלי חסדים המלוים לכך

ך וכן בית דין שמוכרין דברים שאין מכריזין עליהם מטעמא שיתבאר וטעו בשתות מזכרם בטל פחות משתות מכרם קיים ואלו הם הדברים שאין מכריזים עליהם עבדים ושטרות ומטלטלין עבדים שמא ישמעו ויברחו ושטרות ומטלטלין שמא כשיכריזו עליהם ויאספו הרבה קונים לקנותם יגנבו לפיכך שמיין אותן בבית דין ומוכרים אותן מיד ואם השוק קרוב למדינה מוליכין אותם לשוק וכן במקום שאין נוהגין לרכוז אפי' קרקעות מאיזה טעם כגון במקום שיש שם קצת כ"א שאינם רוצין לקנות קרקע שמכריזין עליה שלא יקראו אותם אוכלי נכסי דאכריתא כלומר מכיון אותם בזה שהם קונים קרקע שאחרים צריכין למכר מפני הדחק והנא מדת אכריות וכה"ג הוי דינן כדברים שאין מכריזים עליהם דבשתות מכרן בטל כו'

ה והיכא דטעו בית דין ואירע אונאה במקח בשתות דאמרינן המקח בטליש אומרים שאם ירצו ב"ד לקיים המקח ולהחזיר האונאה הרשות בירם שלא יהא כח הדייט חמור מהם שהרי בהדייט הדין כן שקנה ומחזיר אונאה ויש חולקין בזה וסבירא להו שאין שומעין להם דכיון שהרשות ביד הב"ד לבטל המקח אם ירצו אין מייפין כח היתומים יותר מכח הלוקח ויש רשות ג"כ ביד הלוקח לבטלו ואם ירצו הבית דין להכריח הלוקח שיתקיים המקח ויחזירו לו האונאה אין שומעין להם דאי מייפין כח היתומים טפי מלוקח הוי ריעא לתמי ולא מובני מנייהו לפיכך משויין כח הבית דין וכח הלוקח

ו שליח בין שהוא שליח ב"ד או שליח כל אדם שמכר וטעה ונתאנה אפי' בכל שהוא המכר בטל שיכול המשלח לימור לתקוני שדרתיו ולא לעוותי אבל אם הטעה הוא את הלוקח עד שתות המקח קיים וזכה המשלח ביתרון דלא גרע הוא מהמשלח בעצמו אם היה מוכר היה זוכה עד שתות ה"ג שלוהו

קה דין המוכרת או מוחלת כתובתה וכו' ו' סעי'

א יכולה האשה למכור כתובתה שלוקחת דבר מועט עכשיו מאדם אחד ומוכרת לו כתובתה שאם ימות בעלה תחלה יגבה הוא כתובתה ואם תמות היא תחלה הבעל יורש אותה והלוקח יפסיד מעותיו וכן יכולה לתנה לאחרים בין כולה בין מקצתה והלוקח והמקבל עומדים במקומה שאם תתאלמן או תנדרש יקחו הם כתובתה ואם תמות בחיי הבעל אין להם כלום ואם מכרה לבעלה המכר מכר אבל אסור להשהות עמה בלא כתובה כדאיתא לעיל סימן ס"ו לפיכך צריך לכתוב לה כתובה אחרת בעיקר הכתובה בלא תוספות

ב מכרה כתובתה לאחרים ומת הבעל בחייה ואח"כ מתה היא אם מתה קודם שנשבעה על כתובתה אין ללוקח ולמקבל כלום מן היורשים דשמא נתפרעת או אתפסה בעלה צררי בד"א בשנת אלמנה ומתה שהיא לא היתה יכולה לפרע מן היתומים אלא בשבועה אבל אם נתנדה ומתה לקוחות נשבעין שלא פקדנו ונטולין וע"ל סימן צ"ו מ"ט גם גרושה וקא שמתה אבל אם היא חיה צריכה לישבע שלא נפרעה ואם אינה רוצה לישבע יפסידו הלוקחות ודינן עמה ואם אמרה שנפרעה אחר שמכרה נאמנת כמנו שאם היתה רוצה היתה מוחלת עכשיו אבל אם אמרה שנפרעה קודם המכר אינה נאמנת וע"ל בלבוש ע"ש ס' ס"ו סעי' ט"ז

ג כל זמן שלא נשבעה האלמנה על כתובתה הנכסים בחזקת היורשים מאביהם הן ולא זכתה האלמנה בהן כלום לפיכך מי שמת והניח בנים ואלמנה ויש בכור בין הבנים ומתה האלמנה קודם שנשבעה על כתיבתה הככור נוטל פי שנים שהרי הוי מוחזקי' לאב ד' המוכרת כתובתה בין לבעלה בין לאחרים לא הפסידה שום דבר מתנאי כתובה דמוכר בעין רעה מוכר ומסתמא לא מכרה תנאי כתובה שלה עד שתפיש אבל המוחלת כתובתה לבעלה אע"פ שאסורה לישב תחתיו מחילתה מחילה נמורה דמחלת בעין יפה מוחלת ואיברה כל תנאי כתיב' וזו אפי' נדונייתא ופסידה אם אינה בעין ויש אומרים שלא אינה נדונייתא אלא א"כ אמרה כל מה שבשטר מחול לך

ה המחלת עיקר כתובתה לבעלה אינה יכולה לטעון נחת רוח עשיתי לבעלי משום איבה שהרי כל הנשים יש להן כתובה ולא תהיה לה איבה אם לא תמחול ואדרבה היא יכולה לומר לו שהוא ניתן עיניו לגרשה כשמבקש שתמחול כתובתה מיהו דוקא במחלת שלא באונס אבל אם אונסה למחול ויש לה עדים על האונס כגון שהיה מתקוטט עמה תמיד כרי שתמחול לו והוציאה מביתו ונתפיימה ומחלה לו כדי שתשב עמו בשלוח מחילתה בטלה אע"פ שלא מסרה מורעא דאנן סהרי באונסה ואם לא נאנסה ומחלה הוי מחילה ואינה צריכה קניין דמחילה אינה צריכה קניין כמו שנתבאר בלבוש ע"ש סימן רמ"א וכן אין צריך להיות בפני עדים שאם מחלה אפי' שלא בעדים והיא מודה בה הוי מחילה דלא איברו סהרי אלא לשיקרא והוא שיהיו דברים שהדעת סומכת עליהם ולא יהיו דברי שחוק והיתול או דברי תימה אלא ברעת נכונה .

ו כבר נתבאר בלבוש ע"ש סימן ס"ו סעיף כ"ו דהמזכיר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מחל לפיכך האשה שמכרה כתובתה לאחרים ומת הכעל ואח"כ מתה היא בנה יכול למחול והמכר בטל ואפי' אין לה יורש אחר אלא זה הבן ונמצא פרועון הכתובה עליו יכול למחול לעצמו כדי לבטל המקח והוא יורש הכתובה מכח אביו .

ז בן שמכר בחי אביו כתובת אמו שאם ימו' אביו ואח"כ תמות אמו ויירש הוא את הכתובה שיהיה הלוך עומד במקומו לנכותה ורתנה שאם תערער אמו על המכר שהוא לא צריך לסלקו מערעורה ומתה ולא ערערה אינו יכול לומר אני במקום אמי עומד וכמו שהוא יכולה לערער ולבטל המקח גם אני מערער ואבטלנו דגרו דאחריות דאמיה לא קביל עליו אחריות של עצמו ודאי קבל עליו .

קן הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא וכו' בי' סעיפים .

א המחלק כל נכסיו לבניו בין לזכרים בין לנקיבות בין הוא כריא ובין הוא ש"מ וחלק לאשתו ג"כ עתים קרקע כקרקע כקרקע לפירותיו או פירות מחוברים והם צריכים עדיין לקרקע דהוי בקרקע הואיל ועשה אותה שותף בין הבנים אפי' לא עשה זה בפניה אלא שלא בפניה וכששעשה שותקה ולא מיהתה הרי זו איברה עיקר כתובתה ותוספות דהואיל ושותקה אמרינן דנחת לה שעשה לה כבוד שהשיה איתה לבניו ולבנותיו ומתוך כך מחלה ולכך שותקה ואינה טורפת בכתובתה מנכסים אלו כלום מחמת כתובה ותוספות דקולי שהקילו בכתיבה אבל גרונייתא לא מחלה דלא גרע דגוייטא משאר ב"ח ומחמת גרונייתא טורפת מיהו לא אמרינן שמחלה עיקר כתובה ותוספות לבעלה לגמרי אלא מחלה לכנים השיעבוד שהיה לה על אלו הנכסים אבל אם כאו לבעלה נכסים אחרים ממוקם אחר חל שיעבורה עליהם וגובה מהם ואפי' אם חזרו ובאו לידו איתם הנכסים עצמם כגון שמת אחד מהם ובעלה יורשו גובה איתם כתובתה מהם ולבעלה לא מחלה כלום .

ב ודוקא שחלק לה קרקע וחלק כל נכסיו דבין שחלק לה קרקע חשיב' לה ימחלת השאר וכן כיון שחלק כל נכסיו וידעת שאין לה עוד ממה לגבות כתובתה ושיתקת ודאי מחלה אבל אם כתב לה מטלטלי עמהם אף על גב' שחלק כל נכסיו לא חשיבי לה ולא מחלה וכן אם לא חלק כל נכסיו אלא שישיר לעצמו קרקע כל שהוא בתיבתה קיימת דבין שרואה שמשווי' לעצמו קרקע כל שהוא וישאר שיעבוד כתובתה עליו לאחר מותו לא מחלה כל שיעבורה שאומרת ממה ששייר אני גובה וכשתרד לאחר מותו לגבות איתם קרקע כל שהוא בכתובתה מנו דגובה מקצתה גובה כולה אבל אם לא ששיר לעצמו קרקע אלא מטלטלי הרי אין לה עוד דבר לשיעבוד כתובתה שאין המטלטלים משועבדים לכתובתה והיא שותקת ודאי מחלה וזה לדין התלמוד אבל לפי מה שתקנו הגאונים עכשיו שכתובה נגבית גם מן המטלטלין אפי' ששיר מטלטלין כל שהוא כתובתה קיימת שהרי היא אומרת ממה ששייר אני גובה ומתוך שתרד למה ששייר תרד לשאר נכסים ותטרף מי שצוה לתת לבניו או לאחריים כך וכך וצוה כך לפני אשתו ושותקה י"א הואיל ושותקה מחלה וצריכה לקיים ויש חולקין דיכולה לומר הא דשותקה כדי שלא תטרופ דעתו עשיתי ולכ"ע אם אמרה למקצת דבריו אין ולמקצת דבריו שותקה דלא הוי מחילה במה ששותקה דבין דעל קצת דבריו אמרה אין למה ששותקה אמרינן משום דלא נתרצית שותקה כדי שלא תטרופ דעתו אבל למה שאמרה אין מחלה וצריכה לקיים ואינה יכולה לומר פזה שלא תטרופ דעתו עשיתי דהוה לה למישתק כמו ששותקה לשאר ואם קבלה קניין לקיים מתנותיו ואח"כ אומרת שלא משום מחילה כתובתה עשתה הקניין אלא משום שהנכסים היו ביד' וברשותה והיתה סוברת שהנכסים יחיו יותר מכתובתה הדין עמה וגובהת כתובתה .

קן הכותב כל נכסיו לאשתו ויצא עליו שטר חוב וכו' י' סעיפים .

א הכותב כל נכסיו לאשתו בין בריא בין שכיב מדע אף על פ' שקנו מידו לא עשאה אלא אפטרופא על יורשיו בין שהיו יורשיו בניו ממנה בין היו מן האשה אחרת או אחיו או שאר יורשין ופעמא משום דאימר הגעת הוא דאין ארם מניח את יורשיו כולן ונתן את הכל לאשתו לפיכך אמרינן דעתו דלא נתכוין אלא לעשותה אפטרופא כדי שיחלקו לה יורשיו כבוד משום דאוקי אברוין נכסי ברושותה לפיכך מהם כפי אומר דעתה והיו כפופים לה ואם ששיר כל שהו' בין קרקע בין מטלטלין הרי זה השיור הוא מניח ליורשיו וקנתה כל מה שכתב לה והם שיה כמתנה גמורה ובין כך ובין כך לא איברה כתובתה מחלו הנכסים שאם כתב לה כולם הרי לא נתן לה כלום ולמה תמחול דבהויא הגאה שעשה לה הכבוד לעשותה אפטרופא על כל יורשיו אינה מוחלת כתיבתה וכשנתן לה הכל במתנה חוץ מששיר כל שהוא אף על גב' שהיתה לה הגאה במתנה אינה מוחלת שיעבוד כתובת' מן השאר דאימרת ממה ששייר אני גובה ומתוך שתרד לששיר תרד לכולה שאם יצא ש"ח על בעלה שהוא קודם למתנה זו וטרופם ממנה מכח המתנה תטרופ גם אלו הנכסים מחמת כתובתה .

ב בר"א באשתו נשואה דבין דגיים בה חש לכבודה ולכבודה איכיון ולא למתנה אבל אם כתב כל נכסיו לאשתו ארוסה או לגרשה דלא גיים בה אינו חושש לכבודה על כרחך למתנה איכיון וקנתה הכל אף על פי שלא ששיר כלום ואיברה כתובתה דמסתמא מחלה כרנאת המתנה אא"כ ששיר מקצת הנכסים דאומרת מן השיור אגבה כתיבתי ואינה מוחלת כל שיעבורה ולא איבר כתובתה גב' כן המתנה אם יטרפה ממנה .

ג וכתוב כל נכסיו לאשתו ארוסה או גרושה דאמרינן שקנתה הכל כמתנתה ואיברה כתובתה אם יצא עליו שטר חוב שרוא מוקדם למתנה זו והלכו כל הנכסים בפריעת החוב תישאר היא בלא כלום ולא תחזור ותטרופ מחמת כתובתה שקדמה לחוב דאומרן דעת הוא שבהגאה שכאה לה כשמייעה זו שכתב לה כל נכסיו מחלה ואיברה כל זכות שהיה לה בנכסיו מצד כתובתה בין מאותם שהיו לו כבר ומכרם או נתן קודם לכן בין מנכסים אלו שרוא נתן לה עכשיו והיא לא נתנה א' לבה שמה יבא ב"ח ויטרפם בחובו הילכך הוי כאלו נקיעה כתיבתה לגבי הגי נכסים ולא תטרופ בה וכשיבא הב"ח ויטרפם ממנה נמצאת קרחת מכתובתה וממתנתה וב"ח א"כ מחילה בטעות היא הא לית' דההיא שענתה מתנה גמורה היתה דהא אי בעי בעל הוי מסלק לבעל חוב בזווי לפיכך מסתמא מחלה כתיבתה בהנאת מתנה מיהו לא מחלה כתובתה אלא מהני נכסים אבל אם יקנה נכסים אחר כך גובה מהם כתובתה דהא כתוב בכתובתה דקנאי ודעתיד אנא למקני .

ד יש מי שאומר דהא דאמרינן בגרושה וארוסה דכשששיר לא הפסידה כתובתה מפני שהיתה דעתה לגבות מן השיור ולא מחלה היינו שלא הזכיר במתנה לשון כל נכסיו אלא כתב לה סך כך וכך אני נתון לך מנכסיי ואפי' הסכים הוא גדול ממה שיש לו כגון שכתב לה מחציתם או שני דלקים מהם שלא הוצרך להזכיר במתנה חוץ מן השיור אלא שכך וכך הוא נתון לה ולא יותר אבל אם כתב לה שהוא נתון לה כל נכסיו ופירש השיור לומר שמששיר לעצמו כך וכך אפילו היה השיור הרבה איברה כתובתה מנכסים שיש לו עכשיו מפני שכבוד הוא לה ביותר כשכותב לה כלשון זה שהוא נתון לה כל נכסיו אף על פי שכותב אח"כ שמששיר לעצמו דבר ואותו הכבוד גורם המחילה וב"ש באשתו נשואה כשהוא כותב לה כן שאיבר' כתובתה שהרי כמה שמששיר לעצמו הוא עושה לה יותר טובה שאם היה כותב לה סתם כל נכסיו לא היתה קנה כלום דהוה אמרינן שלא עשא' אלא אפטרופא כדאמרינן בסעיף א' .

ה יש מי שאומר שאם הוברר הדבר שהערים במתנתו כמתכוין להטעותה כדי להפסיד כתובתה"לא איברה כתובתה דאין סהרי אלו ידעה שדרך שנאה היא עושה להפסידה כתובתה שלא מחלה .

ו היו לו שתי נשים וכתב כל נכסיו לשתייהן לא הנתה שום אחת מהן אלא שתייהן אפטרופא עשאו' אבל אם כתב חצי נכסו לאשתו פלוגית ודאי נכסיו לאשתו פלוגית"הראשונה קנתה שהרי ששיר והשנייה לא קנתה .

ז כתב כל נכסיו לאשתו ולבניו ויש לו בנים אחרים אין הדעת נתון שיעשה האשה אפטרופא לכבודה עם הבן אלא אשתו קנתה החצי לשם מתנה ובנו עשאו' אפטרופא לאחיו על השאר .

ח ויש מי שחולק ואומר דשניהם אפטרופוס' לא היה לו אלא בן אחד ואשה ואמר כך וכך נכסים לבני והשאר לאשתו ודאי נתכוין לה למתנה גמורה שאם היה רוצה לעשותה לאפטרופוס על הבן לא היה נתון המקצת לבן שהרי הכל שלו .

ט כתבם לאשתו ולאחר האחר קנה החצי ואשתו הויא אפטרופא .

לבוש הלכות כתובות הכוזב וארנמן פב

ב הא דאמרין דכי אמר בכתובת' ויה על עליונה בשלא חלק נכסיו אבל אם חלק נכסיו נתבאר משפטו כפי ק"ו .

ג ואם אמר תנו מאתים וזו לאשתי סתם יש מי שאומר דה"ל כאומר בכתובתה וידה על העליונה ויש מי שאומר דהוי מתנה כאומר בראוי לה ונטלתן לבד מכתובתה ואם אמר בפירוש תנו לה מתנה נוטלתן לכ"ע לבד מכתובתה ועיין בלבוש ע"ש סי' רנ"ג סעיף ה' .

ד ש"מ שצוה שיתנו לאשתו בגדיה נוטלת כל בגדיה בין של חול בין של שבת ואם אמר מלבושים גם הסרבל ואונקלי ומטפת' וסודר בכלל דכל דבר שארם לובש ומתעטף בו נקרא מלבוש ו"א שאם נתן לה כן במתנה בשעת מותו אף צמידים שכנרדים בכלל אבל אם כתב לה כן בשעת שנשאה אין צמידים בכלל .

ק שכותבין שיכר לאשה אע"פ שאין בעלה עמה וכו' ב' סעיפים .

א אשה שכאה ליפרע מכתובתה ואין כותבתה כידה בנותן שהיא במקו' שאין כותבין כתובה או כגאון שכותבין והכ"א עדי' שנאבדו כתובתה דהוי דינא שפירעין לה וכותבין שובר לבעלה שנתפרעה מכתובתה וכו'א לסופר שיכתוב לה שובר כותב לה אע"פ שאין בעלה עמה דהא זכות הו' לבעל וזכין לאדם שלא בפניו וכלבד שיהיו מכירין שניהם שם האשה ושם הבעל שלא תערים ותכתוב השובר על שם איש אחר ששם אשתו בשמה או על שם אשה אחרת ששם בעלה כשם בעלה אבל כשמכירין שם שניהם כולי האי לא חיישינן דתרתמו שמת' האיש והאשה ות"ח שחתם על שובר של כתיבת אשה שנפרעה ובאת האשה שכתובה בו ואמרת הרי לא צויתי לכותבו אלא אחרת ששמי בשמה צוית לכתוב והורה לדבריה ואמר סעיתי כי אמת הוא זו לא צוית לכותבו נאמן ויכול לחזור בו מדבריו הראשונים ואין כאן משום דחזור ומגיד שדרך ת"ח הוא שאין דרכו לדקדק בנשים אבל אם אמר בתחלה ב"י לי שיהא זאת אינו יכול לחזור בו דאע"פ דלאו ארחה למדק כיון שאמר שדק דק .

ב המוציא שובר כתיב על שם האשה שנפרעה בכתובה בזמן שהאשה מודה שנתתו לבעל וחיירנו לו אינה מודה אלא אומרת ממני נפל לא יתנו לא לאיש ולא לאשה .

ק"א דין כותבת בנין דכרין וכו' י"ז סעיפים .

א מי שהיו לו נשים רבות בין בבת אחת בין בזה אחר זה תקנו חז"ל שיהיו הכנים הזכרים יורשים כותבת אמן ונדונייתא שריביתה לו בתורת נכסי צאן ברזל ויש אומרים שאף התוספות בכלל וכל זה הוא מתנאי כתובה וקראוה כותבת בנין דכרין שאפי' לא כתב לה כן חייב בה ואפי' אם מתה היא כחיי הבעל כשימ' האב נוטלין בניה כותבת אמן של בנין דכרין בתחלה ואחר כך חולקין המתור עם אחיהם בשוה ואפי' לא נתב' בכתובה או אין לה כתיבה והטעם שתקנו כן אמרינן בגמרא כדי שיקפזין אדם ויכתוב נדוניא יפה לבתו ככנו פי' בעוד שלא היתה התקנה זו והיה הבעל יורש את אשתו אחר כך כשמת הבעל היו הכנים האחרים שהיו לו מאשה אחרת חולקים עם בניה של זו בנדוניא של זו שהיתה זו מכנסת לו והיה זה עגמת נפש לקרוביה של זו ולפיכך היו נמנעין מלתת נדוניא גדולות לבנותיהן שהיו חוששינן שמא תמות וירשנה בעלה ויכאו הנכסים ליורשי בעלה לפיכך תקנו כותבות בנין דכרין כשידוע שיחזיר הנכסים לבני בתו דוקא לא יקפיד ויכתוב נדוניא יפה לבתו כמו שכותב לבנו ופריך בגמרא ומי איכא מדרי דרחמנא אמר ברא לירות ברתא לא תירות דכתיב איש כי ימות וכו' אין לו גומר דמשמע הא יש לו בן בנו יורשו ולא בתו ואתי רבנן ומתקנין דתירות ברתא כלומר שיתן לה האב ממנו שהיו בניו ראוין לרש ומשני הא נמי דאורייתא כלומר הא נמי הכ"א מפי הקדוש ברוך הוא אמר שכן אמר הנביא ירמיה קחו נשים גדולות בניס ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תתנו לאנשים ומקמינן על פסוק זה בשלמא בנו כידו לבקש לו אשה שדרכו של איש להור' על אשה אלא בתו מי כידו וכי דרך אשה לחזר על איש ומתריצין הא קמטמע לן דגילבשה וניכסה וניתב לה מדי כי היכי דקצצו עליה ואותו נכסי לה ועד כמה ער עישור נכסיה ופריך תו ואימא דאב לירות דבעל לא לירות פי' כיון דטעמא כתי שיתן לבתו היא דתיקון נמי א"כ נדונייתא דיהיב האב לבתו ליתתן בניס רילה אבל שאר הכתיבה נכסי הבעל בנותן מנה ומאיתים ותוספות דבעל לא ליתתן ומשני אם כן דלא ירתו שאר הכתיבה אב נמי מימנע ולא כתב לבתו אחרי שזה מקפיד על שלו מלהוריש לבני בתו אף אני אמשך ידי מלהרבות לו נדוניא ופריך ואימא היכא דכתב אב לכתוב בעל היכא דלא כתב אב לא לכתוב בעל פי' דכיון דטעמא משום שיקפזין אב לתת נדוניא לבתו

אפוטרופא בשאר החצי דכהא כ"ע מורו שלא עשה האחר שאינו יורשו אפוטרופ' לכבודו עם אשתו וכל היכא שיש להוכיח מתוך השטר דלא נתכוין אפילו באשתו לאפוטרופא אלא למתנה גמורה כגון שכתוב בשטר שהוא מקנה לה במתנה גמורה ולא בתורת אפוטרופסית א"נ שפירש בשטר שתהא רשאה למכור ולתת במתנה לאחרים הוי מתנה גמורה וקתה .

ט אם אמר אשתי תמשול בכל הנכסים אינו לשון מתנה אלא לשון אפוטרופסית ואם כתב כל נכסיו לאשתו ואחריה ליורשו הוי מתנה ולא אפוטרופס' דאי לאפטרופסית כדי גם עכשיו הוא של יורשו ולמה אמר אחריה ליורשו .

י הוי לו ג' בנות ואשה אחת ואמר חמישים זהובים לבתי פלוגית וחמישים זהובים לבתי פלוגית ולשלישית לא נתן כלום ואמרתי וואשתך מה תהא עליה ואמר להם השאר שלה דבריו קיימין וכל שאר נכסיו הם של אשתו ולא אמרינן דלא עשאה אלא אפוטרופא כיון שחלק לשתי בנותיו שהן יורשו חמישים חמישי' אין נקרא זה כותב כל נכסיו לאשתו ומניח יורשו דודאי אלו לאדם נכרי נתן עם אשתו מקצת נכסיו לא היתה אשתו אלא אפוטרופוס אבל עכשיו של יורשו כתב עם אשתו אף על גב שלא כתב לכל יורשו הרי העמיד ירושת התורה וקצת יורשו ואין צריך יותר שהתורה נתנה רשות לאב להנחיל נכסיו למי שירצה והשאר שנתן במתנה קיים כן כתוב בתשובות הגאונים ונ"ל דלא פליגי אמה שכתבנו בסעיף ז' שכתב כל נכסיו לאשתו ולכנו בו' דבנו עשאו אפוטרופא העיל מיירי שנתן לאשתו ולכנו הכל בבת אחת בלא שויר לכך הוי הכן אפוטרופא ולי"א שניהם אפוטרופוסים אבל הכא כתב לכל אחת בפני עצמה חמישים והיא שויר בין כל אחת ואחת לפי' קנו שתיהן לגבי השלישית והאשה גם היא קנתה מטעמא שכתבנו והשלישית תצא חנם נקי מנכסי אביה נ"ל .

קח דין שלם שאמר תטול אשתו כאחד מן הכנים וכו' ג' סעיפים .

א ש"מ שאמ' או בריא שקנו ממנו שתטול אשתו חלק כאחד מן הכנים נוטלת כאחד מכניו ית' ע' בכתובתה אף על גב דאמרין לעיל סימן ק"ץ סעיף א' דהואיל ועשה לה כבוד שהשיה אותה לבניו מחלה כותבת' התם מיירי במחלק נכסיו אבל זה מצוה ואינו מחלק ולטפוי' על כתיב' קאתי לפיכך נוטלת חלק זה ית' על כותבתה ואם נולדו לו בנים אחר הצואה מצטרפין עם אלו שהיו בשעת הצואה ונוטלת חלק עם כולם דהא שתטול קאמר משמע חלק שיגיע עליה בשעת חלוקה קאמר ניצור הוי לו ש"שה בנים בשעת הצואה ולאחר זמן נולדו לו עוד שנים נוטלת ית' על כתיבתה כאחד מן החמשה שהיא שתות כל האמן הנשא' על כותבתה ואינה נוטלת עמהם אלא בנכסים שהיו לו בשעת הצו' אבל נכסים שכאו' לו לאחר זמן הצואה אין לה חלק בהם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לרשותו ואם היה ספק בנכסים אם היו לו בשעת הצואה אם לא על האשה להכ"א ראייה ואם לא הכ"א ראייה לא תיטול חלק מהם דהמוציא מחברו עליו להביא ראייה .

ב אם היו הכנים מרובים בשעת הצואה ונתמעטו בשעת חלוקה יש אומרים דהולכים ג' כן בתר שנת חלוקה כיון שתטול קאמר ונוטלת חלק גדול המגיע עליה בשעת חלוקה לפי חלוק הכנים ויש מסתפקים בזה ואומרים דעולם ידה על התחתונה שאם היו מועטין ונתרבו נוטלת חלק קטן כמו שהוא כשנתרבו ואם היו מרובין ונתמעטו נוטלת חלק שהיה מגיע עליה בשעת הצואה .

ג אם מתו כל הכנים רואים כמה היו בשעת הצואה ונוטלת חלק הראוי לאחד מהם והשא' ליורשו וכתב מורי מהרמ"א ז"ל וז"ל הכותב לבתו ולחותנו שישלו חלק ב' מבניו הוי כאלו כתב כך לאשתו ואינו נוטל אלא בנכסים שהיו לו בשעת הכתיבה ומה שנוהגין עכשיו בשטר חצי זכר שכותבין לבנות שנוטלין בכל אשר ימצא לו כמו הזכרים משום דכותבין להם אלא כשנותן להם כמו הזכרים להם סך כך וכך ולא יפטר מסך זה אלא כשנותן להם כמו הזכרים ובדרך זה יכול להקנות אף מה שאינו ברשותו הן ראוי הן מוחזק .

נתנת מתנה לאשתו או לבנותיו אסור להערים אחר כך וליתן מנכסיו לבניו או לאשתו כדי להפקיע ממקבל מתנה מה שהיה ראוי לו .

קמ ש"מ שאמר תנו מאה זהובים לאשתי דהוה בכתובתה וכו' ד' סעיפים .

א ש"מ שאמר תנו מאתים וזו לאשתי בראוי לה לבד מכתובתה משמע במתנה וניטלתן לבד מכתובתה ואם אמר תטול מאתים וזו ככותבתה לא תיטול שתיהן אלא ידה על העליונה אם מאתים וזו הן ית' מכתובתה נוטלתן כמו שאמר ואם הם פחות מכתובתה נוטלת ככותבתה דלא כל במיניה לפחות מכתובתה .

לכתו הוא היכא דכתב אב גרוניא לכתו נכתוב בעל תנאי כתובת בנין דכרין והיכא דלא כתב גרוני' לא נכתוב בעל תנאי כתובת בנין דכרין ומשני לא פלוג רבנן כלומר לא חילקו בין כתובה לכתובה אחרי שרוב כתובות יש בהן גרוניא לא חלקו ופריך תו ואימא בת בין הבנים נמי תירות פירוש כשיש לו בת מן האשה אחת ובנים מן האחר' תיטול בת היחידה כתובת אמה ולירש גרוניא שנתן מן האמה מ"ש דתיקון בנין דכרין ומשני כנחלה שווה רבנן- דירתון תנו ואין בת יורשת בין הבנים ופריך בת בין הכנות תירות פירש כשיש לו בת מאשה אחת ובנות מן האחרת תיטול בת היחידה כתוב' אמה לירש גרוניית אבי אמה דהא אי נמי שוויה כנחלה יש משפט נחלה לבת בין הכנות ומשני לא פלוג רבנן במשפט כתובת בנין דכרין דבת בין הבנים לא תישקל ובת בין הכנות תישקול ופריך תו ותגבי ממטלטלי פ' כיון דמעמא משום גרוניות אבי האם הוא אלמא אמרינן שאין הבנים יורשין כתובת בנין דכרין אלא מן הקרקע ליגבו נמי ממטלטלי שהרי גרוניא נמי היבין מטלטלי ומשני בכתוב' שוויה רבנן פ' ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי לטטרא ופריך ותטרופ ממשעבדי פ' אי ככתובה שוויה רבנן להו ככתובה לטרופ ממשעבדי ומשני ירתין תנו כלומר כירושא שוויה רבנן וירושא אינה במשועבדין ופריך דאימא אע"ג דליכא מותר דינר פ' דאמרינן בפשנה שלא תקנו כתובת בנין דכרין אלא כשיש מותר דינר יתר על כתובות כל הגשים שהיו לו אבל אם אין שם מותר דינר לא תקנו כתובת בנין דכרין ומ"ט ומשני במקום דקא מיעקרא נחלה דאורייתא לא תיקנו פירש לא תקנו כתובת בנין דכרין אלא כשיוכלו לקיים ביניהם נחלה דאורייתא לפיכך כשיש כאן מותר דינר שיהלך הורשים ביניהם ויוכלו לקיים נחלה דאורייתא משום נחלה בנין דכרין אבל אם אין כאן מותר דינר שיוכלו לחלוק ביניהם נחלה דאורייתא ואם כן מעיקרה נחלה דאורייתא משום נחלה דרבנן לא תקני בת נת בנין דכרין דלא מתקני רבנן דבה דמעיק' דאורייתא ע"כ שיטת הגמרא ומכל הלן טעמי תקנו ז"ל כתובת בנין דכרין כיצד נשא אשה וכתובתה וגרונייתא אלה זוז וילדה בן ומתה בחייו ואחר כך נשא אשה אחרת וכתובתה וגרונייתא מאתי' זוז וילדה בן ומתה בחייו ואחר כך מת הוא והניח אלפיים בני מן הראשונה יורש אלה שככתובת אמו ובנו מן השנייה יורש מאתים שככתובות אמו והשאר יורשין אותו בשוה נמצא ביד בן הראשונה אלה ות' וביד בן השנייה ת"ר .

כשזה שכיין שנשבעה השני הרי בניה קודמים לגבות כתובת אסם שאינם כאים לגבות מכת התקנה אלא מכת ירושה דאורייתא שיורשים את כתובת אמן מן הרין ואותה שמתה בחייו אף על פי שלא נשבעה בניה נוטלין כתובת בנין דכרין מפני התקנה שהרי לא היה עליה שבעה שלא ניתנה כתובה לגבות מחיים ואף על פי שלא היה מותר דינר על שתי הכתובות הא נתקיים בנכסים אלו נחלה דאורייתא במה שהוצרכו לפרוע חוב כתובתה של השנייה ע"י השבעה שנשבעה וכיון שנתקיים בנכסים אלו נחלה דאורייתא אין צריכין מותר וא"ש יש כאן מותר נוטלין בני כל אחת כתובת אסם בני הראשונה מפני התקנה ובני השנייה מדין תורה והמותר יחלקו בשוה וכל שכן אם מתו שתיה אחרי מתו ונשבעו שתייה על כתובתן שכני כל אחת נוטלין כתובת אסם א"א אין שום מותר שהרי באים בתורת חוב וכן אם גירש אחת ומתה אחת בחייו ואחר כך מת והניח בנים משתייה בני המתה נוטלין כתובת בנין דכרין אפילו אם אין שם מותר דינר דכתיבת הגרושה שהיא חוב נעשית מותר לחברתה לפיכך בני הגרושה נוטלין תחלה ונתקיים נחלה דאורייתא ואח"כ נוטלין המותר בני המתה .

מתה אחת בחייו ואחת אחרי מתו ונשבעה על כתיבתה אותה שמתה אחרי מתו ואין שם נכסים אלא כרי כתיבה הראשונה לא אמרינן בני הראשונה ירעו לבני השני' שבאין בתורת חוב ויחשב להם פירעון זה לקיום נחלה דאורייתא והמותר יקחו בני הראשונים בתורת כתיבה בנין דכרין אלא אין כאן כתובת בנין דכרין דכיון דבשעת מיתת אביהם לא היה שם מותר על כרי כתובות אמן ולא היו יכולין לקיים נחלה דאורייתא בשעת מיתה במלה תקנת כתובת בנין דכרין וזו מיד בני השניה שיש לה כתיבה והקנה לחלוק שוה בשוה וכשנשבעת אחר כך אסם על כתיבתה ובאתה לנכותה הוא דבר שנתחדש אחר כך בן הורשים דהא ק"ל ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה ואינו מכבול הזכות שזמ' כבר בני הכתובה הקטנה מירי דהוי אפועטין ונתרבו דאמרינן לעיל טעמיה ה' דאוליגן בטר שעת מיתה לפיכך בני השניה יטלו כתובת אמן והמותר יחלקו שוה בשוה אבל אם יש מותר על כתובת הראשונה אפילו דינר ירעו לבני השנייה כתובת אמן ונתקיים נחלה דאורייתא והמותר יקחו בני הראשונה בתורת כתובות בנין דכרין .

במה דברים אמורים שהניח יותר על שתי הכתובות דינר אחד או יותר כרי שיחלקו השאר בשוה בתורת נחלה דאורייתא אבל אם לא הניח דינר יותר חולקים הכל בשוה כמו שנתבאר טעמא בסעיף הקודם .

מתה אחת בחייו והשנייה קיימה דינר כיון מתה אחת בחייו ואחת לאחר מתו שדין בני הראשונה עם השנייה כירגום עט בניה שאם יש שם כרי שתי הכתוב' בני הראשונה נוטלין כתובת אמן והשנייה נוטלת כתיבתה ואם יש מעט יותר על כתובה הראשונה השנייה נוטלת כתובתה והמותר לבני הראשונה אע"פ שכני השנייה אינם נוטלין כלום ואם אין שם אלא כרי כתובת הראשונה השנייה נוטלת כתובתה והמותר יחלקו בני הראשונה ובני השנייה .

אם אין שם יותר על שתי הכתובות דינר אפי' היה ראוי לפול להם ירושה מאבי אביהם בענין שיהיה שם מותר לא חשיב מותר לענין זה ואפי' מת אבי אביהם קודם שיחלקו לא תקנו שם כתובת בנין דכרין כיון שלא היה שם מותר בשעת מיתה .

ד ולא דוקא כשהיו לו שתי נשים אלא ה"ל למי שהיה נשוי נשים רבות בין בזו אחר זו בין בבית אחת ומתו כולן בחייו ולו מהם בנים זכרים אם היה שם יותר על כרי כל הכתובות דינר אחד כל אחד ואחד יורש כתובות אמו והשאר חולקים בשוה .

היה נשוי ב' נשים והיה לו בנים מהם ומת ואחר כך מתו הנשים אם נשבעו ואחר כך מתו כל אחד ואחד יורש כתובות אמו בירושא של תורה ולא בתנאי זה לפיכך אין משניחין אם יש שם מותר או אין שם יורשי הראשונה קודמין לירשי השנייה ואם לא נשבעו אין שם שום תקנה שאין להם כתובה .

כל זמן שלא נשבעו כמו שנתבאר לעיל סימן צ"ז לפיכך חולקין כל הבני' בשוה ואין שם ירושת כתובה .

ואם לא הניח על כרי כל הכתובות דינר אחד ואמרו התימים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יותר דינר כרי שישלו כתובת אמן אין שומעין להם אלא שמין את הנכסים בב"ד כמה היו שוין בשעת מיתת אביהם ואע"פ שנתרבו הנכסים או נתמעטו אחד מיתת אביהם קודם שיבאו לחלוק אין שמין אותם אלא כמו שהיו שוין בשעת מיתת אביהם והוא שהוקרו או שהוולו הנכסים או נשתדפו אבל אם נמצא שדה שאינו שלו איגלאי מילתא למפרע שלא היה שם מעולם מותר דינר .

אם אחת נשבעה ואחת לא נשבעה זו שנשבעה בניה יורשי' כתובתה ונוטלים אותה תחלה והשאר חולקים אותו בשוה .

הוא שם יותר על כרי הכתובות דינר או יותר אע"פ שיש עליו ש"ח כנגד היתר אינו ממעט אלא כל אחד מהם יורש כתובת אמו דהואיל והשטר יוצא על כולם ועל כולם מצוה לפרוע חוב אביה' זו היא נחלה שלהם שמקימין במותר מצות פריעת חוב אביהם .

כל הורש כתובת אמו שמתה בחייו אביו אינו מורף מנכסים ממשועבדי' אלא מכני חורין ככל הירשים דירוש שוויה רבנן כמו שנתבאר בסעיף א' וע"ל סוף הסימן .

היה שם יותר על כרי הכתובות דינר או יותר אע"פ שיש עליו ש"ח כנגד היתר אינו ממעט אלא כל אחד מהם יורש כתובת אמו דהואיל והשטר יוצא על כולם ועל כולם מצוה לפרוע חוב אביה' זו היא נחלה שלהם שמקימין במותר מצות פריעת חוב אביהם .

קרקע כרי שתי הכתובות אבל אם אין שם אלא משליל לא מיהו אפילו אין המותר על שתי הכתובות אלא משליל שפיר רמו ויש מי שאמר דהאידינא דכתבין בבתיבי' דיל' משלילי אנב מקרקעי' גם כתובת בנין דכרין נבית מהשלילי' תנאי' כתוב' ככתוב' מן המוכרת כתובתה בין לבעלה בין לאחר' מסתמא לא סברה כתובת בנין דכרין למכרי' כעין רעה מוכר , ואם תמות בחייו ואחר כך מת היא בניה נוטלי' כתובת אמן כאלו לא מכרה אבל אם מחלה כתיבתה לבעלה מסתמא מחלה הכל דבעין יפה מחלה והפסדו בניה כתובת בנין דכרין לפיכך אין הבנים יורשין כתובת בנין דכרין עד שיהיה שטר הכתיבה יוצא מתחת ידם אבל אם אין שטר כתובה יוצא מתחת ידם אין להם כלום שמא מחלה אמה ואם הוא במקום שאין דרכן לכתוב כתובה יש להם רמסתמא לא נימא שמחלה .

יש אמרים שאפי' החוב יותר מהמותר שעל כל הכתובות וכשישלמו החוב יחסר להם מכתובת בנין דכרין שלהם אפי' הני ירעו לבעל חוב והשאר יחלקו כפי ערך הכתובות וכל אחד יפסיד מכתובות אמו כפי ערך .

היה דבעינן שיהא שם מותר דינר דוקא כשמתו כל הנשים בחייו שאז כל הנשים כאים מכת התקנה לפיכך בעינן דינר מותר שיחלקו ביניהם לקיים בו נחלה דאורייתא אבל אם לא מתו כולן בחייו כגון שהיה נשוי שתי נשים ומתה אחת מהם בחייו ואחת אחר מתו ולו בנים משתייה אף על פ שלא הניח יותר על שתי הכתובות אס נשבעה השנייה על כתובתו קודם שמתה בני כל אחת נוטלין כתובת אמן ואינה חולקת

והוא דבעינן שיהא שם מותר דינר דוקא כשמתו כל הנשים בחייו שאז כל הנשים כאים מכת התקנה לפיכך בעינן דינר מותר שיחלקו ביניהם לקיים בו נחלה דאורייתא אבל אם לא מתו כולן בחייו כגון שהיה נשוי שתי נשים ומתה אחת מהם בחייו ואחת אחר מתו ולו בנים משתייה אף על פ שלא הניח יותר על שתי הכתובות אס נשבעה השנייה על כתובתו קודם שמתה בני כל אחת נוטלין כתובת אמן ואינה חולקת

אם מי שצוה בשעת מיתה שלא ירשו בניו כתובת בנין דכרין אין שומעין לו דלאו כל כמיניה לבטל תקנת הכמים אבל אם התנה בן בשעה נישואין הוי תנאי שבמסמון וקיים יש אמרים שאין כתובת

כתובת בנין דכרין נהוגת האידנא שיעקר התקנה לא היתה אלא כד שיתן אדם לבתו ככנו ועכשיו נהגין ליתן לבת יותר ויותר וכן נהגין במדינות אלו .

אין נתן לל נכסיו לאחרים כמתנת ש"מ הואיל ומתנת ש"מ אינה קונה אלא לאחר מיתה הרי המתנה וחובו התנאי כתובה באין כאחד אלימא תקנת חכמים ממתנתו וקרמה שיעבוד כתובת בנין דכרין למתנה לפיכך הבנים יורשים כתובת אמם שמתה בחיי בעלה ואם נתנם כמתנת בריא מהיום ולאחר מיתה דינה כדון מתנת בריא לענינין זה .

קרב מוזנות הבנות ממה ניוזנית ועד כמה הכול דיניה וכו' י"ח סעיפים .

א תנאי כתובה שהיהנה הבנות ניוזנות מנכסי אביהן אחר מותו עד שיתארסו או עד שיבגרו אפי' לא נכתב בכתובה או אפי' אין לה כתובה במקום שאין כותבין ויש אומרים אפי' במקום שכותבין כתובה ואין שטר כתובה בידן יש להן מוזנות דאפי' מחלה האם כתובה בפירושו אין בידה למחול מוזנות הבנות דלא דמי לכתובת בנין דכרין שתוכל למחול כדכתבנו בסעיף י"ז סימן הקודם דהתם עיקר התקון הוא משום דירה כרי שיתן לה האב נדונייא ופה לכך יכולה היא למחול אבל התנאי זה לא משום תקנה דירה הוא אלא משום כבוד הבנות בעצמן שלא יחזרו בנות ישראל על הפתחים לפיכך לאו כל מינה דאם למחול עליהם מיהו לא עשו תקנה זו אלא אגב שאר תקנות הכתובה ובמקום שיש לה כתובה אבל במקום שאין לה כתובה גם תקנה זו לא תקנו כמו שיתבאר במ"ז והוא טעמא נמי אפי' גירש האם חייב במוזנות הבנות דלאו באם תליא מילתא .

ב בת הגיוזנות מן האחין כמה שירשו מנכסי אביהן אחר מותו מעשה יריה ומציאותיה לעצמה ולא של האחין אע"פ שהיא קטנה ואלו היה אביהם חי היו מעשה יריה שלו כמו שנתבאר סימן ל"ז סעיף א' ואפי' אינו מפרנסה כמו שיתבאר בסימן זה האחין אינו זוכין במעשה יריה אף על פי שמפרנסין אותה מנכסי אביהן דכתיב גבי עכרים כנענים והתנחלתם אותם לבנים אמר רב הורסו ו'ל' אותם מיטע' הוא כלומר אותם העבדים אתם מחילין לבנים ואין אתם מנחילין בנותיכם לבנים מגיד שאין מוריש זכות שזכתה לו התורה בכתו לבנו .

ג כבר אמרנו שלא תקנו מוזנות לבת אלא עד שתבגר אם לא תתארס ואם תתארס אפי' בעודה קטנה שוב אין לה מוזנות מן האחין והאיום חייב במוזנותיה וי"א שלא איברה מוזנותיה מן האחין אלא א"כ נתארסה מעצמה אבל אם נתארסה מדעת אחיה יש לה מוזנות דלאו כל כמיניהו דירשיש להשיאה עצמה שתתארס ותפסיד מוזנות' ויש אומרים דלעולם קטנה יש לה מוזנות אפי' נתארסה מעצמה דהא מן התורה אין קדושה קידושין ראין מעשה קטנה כלום אא"כ נתארסה כשהיא גערה שאירוסיה אירוסין גמורין מן התורה ואז איברה מוזנות אפי' נתארסה מדעת אחיה .

ד קטנה יתומה שהשיאה האחים ומיאנה בכעלה וחזרה אצלם יש לה מוזנות עד שתבגר דאריגין עקרתניהו לנישואי קמאי מעיקרין וה"ל כמי שלא נשאת נשאת בחיי אביה ונתגרשה או נתאלמנה אפי' לאחר מיתת אביה וחזרה לבית אביה ועדיין לא בגרה הרי זו ניוזנית מנכסי אביה עד שתבגר או עד שתתארס ויש אומרים דוקא נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין אבל משנשאת אינה חוזרת לרשות האב ואין לה מוזנות ויש אומרים עוד דוקא שנתאלמנה או נתגרשה בחיי אביה דכשמת אביה היתה ברשותו ונתחייבוהאחים סיד במוזנותיה אבל אם נתאלמנה או נתגרשה לאחר מיתת אביה הואיל ונתארסה בחיי אביה איברה מוזנותיה וכתב מורי ז"ל וכן נראה עיקר .

ה יכס אשת אחיו וילדה לו בת אם לא היו לאחיו המת נכסים שאז חלה חיוב הכתובה וכל תנאיה עליו הבת ניוזנית מנכסי אחרי מותו שקרי יש לאמה ממנו כתובה ותנאיה אבל אם היו לאחיו המת נכסים לא חלה חיוב הכתובה על נכסי היבם רק כל שיעבוד הכתובה ותנאיה נשארו על נכסי המת כמו שיתבאר בע"ה בריני יבם סימן קס"ח אז אין להבת מוזנות דמנכסי המת אינה ניוזנית שהרי אינו בתו ומנכסי אביה נמי אינה ניוזנית שהרי לא היתה לאמה ממנו כתובה ולא תנאי כתובה וכן מי שנשא שנייה והיתה לו בת עמה וקי"ל שאין לשנייה כתובה והיה תנאי כתובה וכן אם אנס נע ה שנתחייב לה קנס מן התורה חמישים כסף ונשאה אחר כך וקי"ל שאין לה כתובה ממנו דיצא כסף קנסה בכתובה ואין לה עוד כתובה אחת ממנו וה"ה תנאי כתובה וכן על ארסתו שבה על ארסתו וילדה לו בת בעודה ארסה ואחר כך נשאה ומת אין לבת מוזנות רבעיה ארסה לא היה באמה תנאי כתובה כל אלו אינן ניוזנית מנכסי

אביהן אחר מותו ודוקא אחרי מותו אבל בחיים הרי הן כשאר בני' ובנות שחייב האב לפרנסם מתקנת חכמים עד שש שני' .

ו פוסקין לבת מוזנות כמות ומדור מנכסי אביה כדרך שפוסקין לאלמנה ומוכרין למזון הבנות ובכותן בלא הכר' כדרך שמוכרין למזון האלמנה ובכותה אלא שהאשה פוסקין לה לפי כבודה וכבוד בעלה ולבת פוסקין לה דבר הספיק לה בלבד רגבי האשה אמרינן עולה עמו ואינה יורדת ולא גבי בת ואין הבנות נשבעות שאין משביעין את הקטנים וליכא למיחש גבי בנות הגיוזנות מן האחין למחילה דאין מחילתה כלום בעודה קטנה ולא תפסו צררי נמי לא חיישינן גבי אחין דלגבי אחין למה יתפיש לה צררי לא ניחה ליה בהרוחה דירה טפי מבהרוחה דבנים .

ז מדינא דגמרא אין הבנות ניוזנות אלא ממקרקעי אבל עכשיו שהכתובה גופה נגבית אפי' ממטלטלי גם הבנות ניוזנות מהם דתנאי כתובה ככתובה ואינן ניוזני' אלא מבני חרי' אבל לא ממשעבדי כגון אם מכר האב או נתן האב כמתנת בריא מעכשיו או אפילו מכרו הבנים אחרי מיתת אביהם או משכנו או נתנו אין ניוזנית מהן דאין מוציאין למזון כלל דלא אלימו תקנה זו כל כך אבל אם נתן האב מתנת שכיב מרע מוזנות הבנות קודמין כמו שנתבאר טעמא דכתובת בנין דכרין בסיומ הקודם בסופו .

ח ואפי' קנו מיניה והיו הבנות בשעת קניין כגון שהיו לו בנות ממנה וגירשה והחזירה וקנו מיניה לפרנסן אפי' אינן ניוזנית ממשעבדי כיון דבתנאי ב"ד אכלי וגם ניחא ליה בהרווחה דבנות יותר מבהרוחה דלקוחות לפיכך חיישינן לצררי לגבי משועבדים ולהשביעה אי אפשר שהרי היא קטנה לפיכך הפסיד מוזנות לגבי משועבדין ללקוחות או למקבלי מתנה . וי"א הא דלא מהני להו קניין דוקא דקנו מיניה בשעת נישואין בכלל מאי דקנו מיניה כתובה ושאר דוקא כתובה ולא כתב לבנות שטר באפי' נפשיהו אבל אי כתב להו שטר באפי' נפשיהו אי נמי קנו ממנו לאחר נישואין בפרט למזון הבנות ואפי' לא כתב לה שטר סתם קניין לכתובה עומד והרי אלים שיעבוריהו בכתובת שטר בפני עצמן או בקניין אפי' בלא כתובה וגבי ממשעבדי כשאר ב"ח רמאידנא דקנו מיניה גמר ומשעבד נפשי' ואם איתא דאתפישא צררי אבעי ליה למנקט שטרא רז מיניהו או למכתב תכרא עליה .

ט מיהו זימנין דמשכחת לה דמתוני בנות ממשעבדי אפי' לא כתב להן שטר בפני עצמו ולא קנו מיניה בפני עצמו כגון שפסק עמה שנתפרנסו בנות' אפי' לאחר שיבגרו שזה תנאי ב"ד הוה ליה כאלו הקנה להן בפני עצמן וגבו ממשעבדי ולצררי נמי לא חיישינן כדכתבין טעמא צמוק סעיף הקודם לזה .

י מי שצוה בשעת מיתתו אל יזונו בנותי מנכסי אין שומעין לו דלאו כל כמיניה לעקור תקנת חכמים אבל אם בשעת נישואין התנה כן שלא יזונו הבנות מנכסיו הוי בכלל תנאי שבסמוך וקיים .

יא מי שמת והניח בנים ובנות אם הנכסים הם מרובים דהיינו שיש בהם ככרי שאינו הבנים והבנות עד שיבגרו הבנות ירשו הבנים כל הנכסים שישארו הנכסים בחזקתן והם יפרנסו אחיותיהן עד שיבגרו או עד שיתארסו ואין מחייבין הבנים להפריש חלק הבנות עד שיבגרו וגם אין מחייבין אותם לצמצם במוזנות אלא אם ירצו יותירו במוזנות ומכל מקום אם בית דין רואין שכלקין המזון ואין משגיחין בישב העולם חייבין בית דין להשגיח בתקן הכנות ולהפריש להן חלקן הואיל והן מרובין אבל אין בנכסים כרי שיוזנו אלו ואלו עד שיבגרו הבנות אז נקראים מועטים ומפרישין מהן חלק הבנות עד שיבגרו והשאר נותנים לבנים ואם אין שם אלא כרי מזון עד שיבגרו הבנות בלבד נותנים לבנות לזון אותן עד שיבגרו או עד שיתארסו הבנים ישאלו על הפתחים יש אומרים שאפילו בנכסים מרובין אסור לבנים למכור נחלתן שמא יצרכו הבנות יותר אם לא לפדיון שבויים וכיוצא בזה אבל בנכסים מועטים אפילו בכה"ג אסור ואם עברו יתבאר כסמוך סעיף י"ד .

יב בסה דברי' אמורי' במקרקעי דהכי תקנו להן אבל במטלטלי אם הנכסים מועטים יזונו אלו ואלו יחד עד שיכלו הנכסי' דכיון שאינן ניוזנות ממטלטלין אלא בתקנת הגאונים די להן שתהינה כבנייה ולא שיפיה כחן יותר מן הבנים ליקח הכל ואם יש מטלטלי ומקרקעי והמקרקעי הם מעטים ועל ידי המטלטלין יהיו מרובין יירשו הבנים ואין הבנות יכולות לומר כיון ששיעבודינו על הקרקע והרי הן מועטין יפרישו לנו מוזנותינו אלא המטלטלים מצרפין עם הקרקע לעשות מרובים מיהו השתא שנהגין שכותבין בכתובות שמשעבדין ממטלטלי אגב מקרקע איכא למימר דמטלטלין הוו כמו קרקע וכמו שנתבאר לעיל סימן ק"א סעיף י"ד .

יג היו מרובים בשעת מיתה ונתמעטו אח"כ כגון שהקורין המוזנות או שתקלקלו הנכסים ואין בהן כרי מוזנות אלו ואלו עד שיבגרו כבר יזונו כהן הבנים ויש להן דין מרובין ויזונו יחד מי שיקלו הנכסים .

יד לעולם יש לבנים תפישת יד בנכסים שהרי הם היורשי' מן התורה לפיכך אם היו הנכסים מועטין בשעת מיתה ונתרכו אח"כ יש להן דין מרובין ואפי' העמידום כבר בדין ופסקו להם ב"ד לבנות דין נכסים מועטין כיון שנתרכו חזרו לדין מרובין ויעמידום לחזקת הבנים והם יונו הבנות מידי יום יום ואפי' חזרו אחר כך ונתמעטו יש להם דין נכסים מרובין ונתמעטו ויונו אלו עם אלו ולפי שיש לבנים תפישת יד בנכסים והרי הם כמו חזקתן כמו שאמרנו לפיכך אפי' אם לא נתרכו הנכסים וקדמו הבנים ומכרו אפי' בנכסים מועטים מכרן קיים ונרחו הבנות אפי' מן המעות שקבלו מן המקח ויש אומרים דוקא קודם שהחזיקו הב"ד הבנות בנכסים אבל אם החזיקו הב"ד הבנות בנכסים כבר זכו בהן הבנות ואין לאחד מעשה ב"ד כלום.

מן היו הנכסים מרובים ויש עליו בעל חוב או חייב מוונות בת אשתו או חייב עישור נכסים לפרנסת בתו וכשיוציא אחד מאלו ישארו מועטין יש להם דין מרובים ויפרעו החוב שעליהם ויונו הבנות מתחת ידיהם אבל כתובת אלמנה כיון דתנאי ב"ד אית לה עדיפא משאר בעל חוב וכמאן דגבו דמי וממעטת ועושין אותם נכסים מועטין ומוונות האלמנה ו"א שממעטים ו"א שאינם ממעטים מן הניח אלמנה וכת ממנה או מאשה אחרת ואין בנכסים כדי שיונו שתיהן האלמנה ניונית והבת תשאל על הפתחים דאשתו ניהא ליה שלא תתכוה ויש חולקין כמו שנתבאר בס' צ"ג.

מן מוונות הבת קודמין לכתובת בנין דכרין דייפו כח הבת שלא תתכוה.

מן מי שמת והניח בנות ולרלות וקטנות ולא הניח בן אין אומרים ויונו הקטנות עד שיבגרו ויחלקו שאר הנכסים בשוה אלא יחלקו בשוה וכל אחת תיוון ותפרנס משלה.

ק"ג דין עישור נכסים ממה נגבים וכו' מעיפים

א מי שמת והניח בת שצריבין להשיא תקנו חז"ל שישארו אותה מנכסיו וזהו הנקרא פרנסת הבת ואינו כשאר תנאי כתובה אלא תנה תקנו חכמים על היורשים משום כבוד אביהם שלא תזול בתו שיהנו בה מנהג הפקר אם לא ישיארו לפיכך אם צוה בשעת מיתה אלתפרנסו בנותי מנכסי שומעין לו שכיון שאינו משועבד מתנאי כתובה וגם הוא אינו חושש לכבודו מי יחוש חוץ ממנו וכשמת סתם צוה צוה כלום כמה נותן לפרנסתה רואין אם השיא שום בת בחייו נותנין לה כמו שנתן לאותה שהשיא אותה בחייו אפי' לא הניח אלא שיעור מה שנתן לראשונה ויש אומרים שבית דין אומרים דעתו מה שהיה נותן לשנייה ואם אומרים שהיה נותן לה כל מה שהניח והוא היה טורח לחזור אחר נכסים אחרים כופין גם היורשי' לתת לה כולן ואם לא השיא שום אחת אומרים דעתו כמה היה נותן אלו היה חי ולפי עשרו ולפי כבודו ולפי ותרנותו וכך יתנו גזאת ואם היה עשיר והעני או ותרן ונשתנה דעתו אפי' השיא אחת כבר אומרים אותו כפי ממונו ודעתו האחרון ואם אין יודעין לשער דעתו כגון שלא היה חז' בינינו ולא עמרנו על סוף דעתו אם היה נותן או קמצן שיערו חז"ל שיתנו לה לפחות עישור נכסיו שכן שיעורו חז"ל דעת כל היותר קמצן שבישראל שאינו נפחת לה מעישור נכסיו ו"א דכשם שנותנין לבת פרנסת נדוניה מנכסי האב כך נותנין לה פרנסה מנכסי האם ויש חולקין.

ב וכשיודעין אומר דעתו ונותנין לה לפי אומר דעתו כמו שאמרנו אין חילוק בין מקרקעי למטלטלי אלא אם השיא כבר בת אחת כל מה שנתן לה בין מטלטלי בין מקרקעי כך יתנו לזאת ואם לא השיא ואומרים דעתו שכך היה נותן מטלטלי ומקרקעי כך יתנו לה אבל כשאין יודעין לשער דעתו ונותנין לה עישור נכסים אין נותנין לה אלא ממקרקעי אפי' לפי תקנת הגאונים שתקנו לכתובה ותנאה יהו נגבין אף ממטלטלי כבר אמרנו דפרנסה אינה מתנאי כתובה לפיכך בפרנסה לא תקנו כלום ואינה נגבית אלא ממקרקעי כדון כל שיעבודין מדין הגמרא ושכירות בתים חשיב מקרקעי ואפי' מה שעבר כגון אם השכיר בית לשנה ודר בו השוכר חצי שנה מגבין אותה פרנסתה אפי' משכירות החצי שנה שעברה ואפי' עלה השכירות בחיי האב דכיון דשכירות אינה משתלמת אלא לכסוף חשיב במקרקעי אבל אם כבר גבו אותה היתומים היו כשאר מטלטלי ודוקא לבנות אינה נגב' אלא מקרקעי אבל כששומין לידע השיעור מנכסיו שמוי העישור שכל נכסיו שהניח הן מטלטלי הן מקרקעי כמה הוא ומגבין לה הכל ממקרקעי כדון בעל חוב ואם רצו האחים לסלקה במעות הרשות בידם ונותנין לה מעות שאינה אלא כבעל חוב עליהם מתקנת חכמים. היו כן בעל חוב והבנים אומרים לסלק את הבעל חוב בקרקעות והבנות אומרת שישלך אותן במטלטלים כדי שישארו הקרקעות בידם וישלו מהן עישור נכסים הדין ע"כ הבנים וכתב מורי מהרמ"א ז"ל וז"ל ונ"ל דה"ה לענין עי"ר חצי זכר

הנהוג בינינו ונודנין שאין הבנות נוטלות בחלקם כחצי זכר הן מן הקרקעות אכ היה כאן בעלי חובות הרשות ביד הבנים לסלק את הב"ה במטלטלים כדי שישארו להם הקרקעות ולא יהא לבנות חלק בהם עכ"ל. ו"א כשאומרים דעת האב מה שהיה נותן אומרים סתם מה שהיה נותן האב לבתו בין למעט מעישור נכסים בין להרבות לה על עישור נכסים ו"א שאין אומרים אלא למעט מעישור נכסים אבל לא להרבות ובזמן שכל בני אדם רגילין להשיא בנותיהם במטלטלים חשיב כמו אמרונו למטלטלין וגובה מהם.

ג הבת בעישור זה כבעל חוב של אחין היא לפיכך נוטלת אותו מהן מן הבינונית ובלא שנועה כיון שהם עצמם בעל חוב שלה ויכולין ליתן לה איזה קרקע בינונית שירצו ולסלקה בזויו ואם מתו האחים קודם שנטלה עישור נכסים אינה גובה בינונית אלא גובה אותו מכניהם מן היבירות וכשבעה כדון האב ליפרע מנכסי יתומים.

ד אין חייב הפרנסה חל על האחין אלא כשיגיע זמן נישואיה שהפרנסה היא לצורך נדונייתה לפיכך אם הניח בנות רבות להשיא כל אחת שתבא להנשא ראשונה נותנין לה עישור נכסים הראשון ולשנייה נותנים גם כן בעת נישואיה עישור ממה ששייר הראשונה וכן לשלישית נותנין לה עישור ממה ששיירה השנייה וכן כולן זו אחר זו ואם באו לינשא כולן בבת אחת ראשונה נוטלת עישור נכסיה והשנייה עישור ממה ששיירה ראשונה והשלישית ממה ששיירה שנייה וכן כולן וחוזרים וחולקות כל העישורים בשוה ולא אמרינן שכל אחת זכתה ועישור שלה דכיון שאין החיוב לתת לה פרנסתה חל עד שתנשא ועכשיו כולן באין לינשא כאחת אין באן לאחת דין קדימה על חברתה לפיכך חולקין העישורין בשוה והמותר משלך הבנים אף על פי שעישור נכסים אינו נגכה עד שתבא הבת להנשא מ"מ אין משערים אלא לפי מה שהניח בעת מותו וכן אם אומרים דעתו אומרים אותו מיד שמת ואינה נוטלת עד שתנשא וממה שמשערינן הנכסים בעיות מיתה עד שתנשא אינה נוטלת עישור מן השבח אבל נוטלת היא מן הראוי כיצד כגון אם מת אביה בחיי זקנה ולא היו נכסים לאביה ואחר כך מת זקנה וירשו אחיה נוטלת מהם עישור נכסים.

ה וכיון דהבת היא בעל חוב של האחין אם מכרו האחים או משכנו קרקע אביהם הבת טורפת מהלקוחות פרנסת נדונייתה וכשבעה כדון כל ב"ח הטורף מהלקוחות.

ו מי שמת והניח אלמנה ובת אין הבת נוטלת עישור נכסים מפני מוונות האלמנה דאלמנה קודמת מפני שהיא בעלת חוב של האב והבת היא בעלת חוב של האחין ואפילו אין שם אלא מטלטלי דלא שייך בהו דין קדימה כי היכי שהיא קודמת כי איכא מקרקעי קודמת במטלטלי דכי תקנו הגאונים לגבות כתובה ומוונות ממטלטלי כעין דינא תיקון ולענין דינא היכי דאיכא מקרקעי אלמנה קודמת הכי נמי במטלטלי ואפי' מתה הבת אחרי שנשאת ולא נתנו לה פרנסתה עדיין אין הבעל יורש פרנסתה הראויה להנחן לה שהרי הנכסים כולן בחזקת האלמנה הן שתהא גיונית מהן ופרנסת בנות קודמת לכתובת בנין דכרין דבנין כיוורש שוייה רבנן ופרנסה הוא בעל חוב ובעל חוב גובה מן היורשים.

ז קטנה יתומה שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה ולא נתנו לה לנדונייתה כיום או נתנו לה מאה או חמשים זו ואין זה מגיע לעישור נכסים יכולה היא משתדיל להוציא מידם מותר פרנסת נדונייתה הראויה לה לפי אומדן דעת האב או לפי עישור נכסים ואפי' שתקה זמן רב משתדיל יכולה אחר כך לתבול פרנסתה ולא אמרינן שמחלה שאין מחילת קטנה כלום ואפילו לא היו האחים גנים אותה ואף על פי שלא מרתה בשעת נישואין לומר דעו שאינו מודלת על פרנסתו מפני שהקטנה אינה בת מחאה במה הכרים אמורים כשנשאת ועודה קטנה אבל אם נשאת אחר שגדלה קודם שבגרה אלא היא נערה ולא תבעה פרנסתה איבדה פרנסתה דמסתמא מחלה היאיל ולא תבעה פרנסתה אלא אם כן פסקו לה האחים לתת לה עוד מוונות אפילו אחר נישואיה והיא ידעה כן בשעת נישואין אז לא איבדה פרנסתה אפי' היא עבשו בוגרת דאמרין משום דידעה דפסקו לה דקמיתגה. מנייהו היא דשתקה ולא מיחתה בשעת נישואין ולא משו המחילה. ואם מחת' בשעת נישואיה הרי זו מציאה את דאיהא לה בין על ידי אומדן דעת האב בין העישור כל זמן שתצת אף על פי ששתקה אחר כך מים רבים ואם בגרה ועודה בכית אביה בין שבגרה אחר מותו בין שהניחה בוגרת אם פסקו האחין מלתת לה עוד מוונות שהרי מדינא אין לה מוונות ושתקה ולא תבעה פרנסת נדונייתה. מסתמא מחלה ואברה ופרנסתה אפילו לא נישאת ואם מחתה לא איבדה ואם לא פסקו האחין מלוונה אלא זנו אותה אפי' בכנגד אע"פ שלא מחתה לא איבדה פרנסת נדונייתה כל זמן שאם זנין אותה שיש לה לענין מפני שהם זנין אותה אע"פ שאינם חייבין לא תבעה פרנסתה והוא שעדיין לא

לא נשאת אבל אם בנה ואחר כח נשאת ושתקה אע"פ שפסקו לה אחיה ליתן לה עוד מזונות איברה פרנסתה אלא אם כן מוחתה דכיון שהיתה בוגרת בשעת נישואין היה לה למחות אע"פ שרוצים לזונה עוד ומלא מוחתה מהלה יש אומרים אם שמת והניח בת שהיא בוגרת אין לה פרנסתה כלל שלא תקנו חכמים עישור נכסים אלא במי שמת והניח בנות קטנות מפני שאמרו חכמים דעתו של אדם שאינו מניח בתו עד שתזכיר אבל זאת שבגרה בחיי האב כיון דאשתיה אשתו מי שצוה לתת לבתו שליש נכסיו או פחות או יותר והישארה אחיה ולא נתנו לה צריכין לתן לה אח"כ וכן מי שמת והניח שתי בנות וכן יקדמה ראשונה ונמלה עישור נכסים שלה ולא הם יקה הש ייה לגבות עד שמת הבן ונפלו כל הנכסים לשתייה אין השנייה נזכרת עישור אלא חולקת בשוה דכבר זכתה הראשונה בעישור שלה ויש חולקין וס"ל שגם השנייה נזכרת עישור שלה תחלה ואחר כך חולקין .

ז וכן הדין כמי שנתחייב מפרנסת אדם אחר כמו בת אשתו וע"ל בלבוש ע"ש סימן ס' .

ח נשאת לאחר ופסקה גם עמו שיוון את בתה אחר זנה ואחר נותן לה דמי מזונות משלם .

ט ואם גירשה גם השני שניהם חייבים במזונותיה וכל אחד וא' אומר אני און אותה ולא אתן דמים הרבה תלוי בה שתכחד איוה מהם שתרצה שיוון אותה ואם היא חרשת שאין בה דעת לבחור זגין אותה לפקדים זה שכת וזה שכת .

י נשאת הבת תוך הזמן היי היא אצל בעלה ובעלה חייב במזונותיה והשני כל אחד ואחד נותן לה דמי מזונות משלם .

יא כתב לה אני און את בתך כל זמן שאת עמי ומתה האם אינה חייב עוד לזונה וכן הדין אם נתגרש ואפי' חזר ונשאה אינו חייב עוד לזון בתה דכל זמן שאת עמי שכתב לה מאלו הנישואין משמע .

יב כל המזייב עצמו מדעתו לזון שלא בתנאי ב"ר אינו במלבוש אא"כ פירש און וארנמן ליכי ואם כת' לאח' אם ישא בת פלגני לתן לו סך זה לצורך פרנסת מזונות חייב לתן לו אע"פ שמתה הבת ישרי לא קצב לו זמן המזונות אלא קצב לו סך למזונות ואלו היה רוצה ליקח ממנו הסך ביחד היה חייב לתן לו אך אם כתב לו ולאשתו אינו יורש חלק אשתו שהוא ראוי .

ק"ו דיני הוצא בלא כתובה והמפסקת כתובתה וכו' סעיפים .

א אלו יוצאת בלא כתובה העוברת על דעת פ"י המענייה את בעלה על דת משה ויהודית ואיוו היא זת משה מאכילתו דברים שאינו מעושרי וכ"ש אחר מכל שאר האיסורים כגון דם או חלב שהכשילתו ואכלו על פיה או שמשתי נדה ונודע לו אח"כ כגון שאמרה פלגני חכם תקן לי הכרי זהו או התיר לי חתיכה זו או טירה לי הרם הזה ונמצאת שקרנית ודוקא שהוכחשה בעד' כגון שהעידו שבאמת' שעה שאמרה שפלגני תקן לה היה אותו פלגני בעיר-ונם יש ערי' שאמרה לו שהוא מתוקן ושהוא אכלו על פיה אבל אם אין עדים והוא כופרת שלא האכילתו או שמכחשת החכ' שאומר שלא תקן לה והיא אומרת שתקן לה נאמנת ודוקא שהכשילתו ואכל על פיה אבל אם רצתה להאכילו דבר איסור ונודע לו ופירש ולא אכל או שהיא בעצמה אכלה דבר איסור לא אברה כתובת' דלא מפסידתן כזובה אלא היבא דעברה חציפות כבעלת או שיש חשד זנות אבל אכילתה בעצמה דבר איסור למה נפסידתה כתובת' נזכרה אותה על פניה בעונשים אחר' .

ב החוקה נדה בשכנותיה שראוה לובשת כנדי נדתה ואמרת לו סחורה אני ונא עליה יוצאת בלא כתובה ואפילו אמת שהיא סחורה מפני שמשאתו שם רע שיאמרו עליו שבעל נדה .

ג הנודרת יאנה מקיימת תצא בלא כתובה שמטית את בניו דבעין נדר' בני' מתי' וכן אם עברה על השבועה או על החרם אבל אם היא מכיאה עדים שגם הוא עובר על נדר' ושבועה וחרם לא איברה כתובתה אפילו אם גם היא עוברת דהאיד' יוצאנה משים רעים בני' מתי' כיון דהוא נכריא לא בעי בני שהרי הוא עצמו עובר אשה שהמירה דתה וחרוה בה אינה אלא כחיה עצמה עוברת על דת ולא הפסידה כתובתה אלא אחר הת'אה .

ד איהו היא דת יהודית הוא מנהג צניעות שנהגו בו בנות ישראל ואם עברה על אחת מהן עברה על דת יהודית ויוצאה בלא כתובה ואלו הן היוצאת לשוק או למכני מפולש או בחצר שריבים כוקעים בו וראשה פזיע ואין עליה רדיד' ככל הנשים ואע"פ ששערה מכוסה במפסחת או שהיתה טוה בשוק וררד וכיוצא בו נגד פניה על פדחתה או על לחייה כדרך שעושות הנזיות הפרוצות או שמוה בשוק וסראה זרעותיה לבני אדם והיא שיגילה בכך או שהיתה משחקת עם הכחורים או שהיתה תוכעת בתשמיש בקול רם מבעלה עד ששכנותיה שומעית אותה מדברת על עסקי תשמיש שכל אלו יררי' פרוצות הן והבעל בוש ממנה לכך תצא בלא כתוב' וכן המקללת וכו' בעלה כפני בעלה ויש אומרים חזיה אם קללה אבי

לא תקנו פרנסת נדונייא לבת אלא במקום בן אבל אם לא הניח אלא בנות יחלוקו הכל בשוה אפי' נשאו הגדולות בחיי אביהן ואומרות הקטנות גם אנו נישא מהממן קודם חלוקה אין שומעין להם שמה שנתן להן אביהן הוא מתנ' להן ועכשיו הן באות לירש אבל אם נשאו הגדולות אחר מיתת אביהן ולקחו נדונייתן מן העובדן מה שלקחו מהממן לא לקחו אלא בתורת ירושה לפיכך ישאו גם הקטנ' תחלה ואח"כ יחלוקו .

ז מי שצוה בשעת מיתה אל תפרנסו לבנותי פרנסת נדונייא מנכסי שומעין לו כמו שנתכאר טעמא לעיל סעיף א' אבל אם התנה בשעת נישואין שלא יתפרנסו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו וטעמא דכיון דפרנסה לאו מכה כתובה קא אתי' אלא מתקנת חכמים כיו אתני בשעת נישואין עם האשה מאי הוי אע"ג דמכל מקום נלוי דעת הוא שאינו רוצה שינשאו בנותיו מנכסיו וכבר אמרנו דהכל תלוי באומדן דעת האב ה"מ כי גלי דעתיה בתי נישואין כשהשיא בנותיו או שראינו ותרנותו או קצמנותו או שצוה בשעת מיתה אבל גילוי דעת בשעת נישואין לאו גילוי דעת היא שאי' ש' אחר כך כשהיה רואה בנותיו שהגיעו לפרקן הוי משתנה דעתו ומרחם עליהן ומשיאן לכך אין אומדין אלא הרעת שהיתה לו בשעת מיתה וכ"ש בשצוה בפירוש בשעת מיתה .

ק"ז דין מי שקבל עליו לזון בת אשתו וחבירו וכו' סעיפים .

א כל אלו הדברים אינו חייב אלא בכתי שילדה לו אשתו אבל קא"ם יש לה בת מאיש אחר אינו חייב כלום אלא מה שהתנתה עמו בפירוש כגון הנישא אשה ופסקה עמו לזון את בתה חמש שנים חייב לזונה במאכל ובמשקה חמש שנים הראשונים שאחר הנישואין שיר בין אם המזונות בייקף או כולל ואם לא זנה בה' שנים הראשונ' והזולו המזונות אם הוא עכב לזונה צריך לפרוע לה כרמים כומן היוקר שהרי כך נתייב לה והוא עכב ואם היא עכב' אינו נותן לה אלא כדמי' הוול דאע"ג דכבר נתייב לה לפי היוקר איהו היא דאפסידה אנפשה שיעכבה עד עכשיו ולו היה נקל לתת לה מזונות בזמן היוקר אחת אחת משייה' לה עכשיו שכת אחת אפילו לפי הוול היו כולל והוקרו בין שיזכבה היא בין שעכב היא אין נותן לה אלא כדמי' הוול דאע"ג דעכשיו הוקרו ועכב היא עד עכשיו ק"ל כל הגזלנין אינן משלמין אלא בשעת הגזילה דהיינו הכא שעת הגזילה הם אותם השנים שהיו כול' .

ב ואע"פ שהוא זנה מעשה ידיה הם שלה ואינם שלו דלא דמי לאשתו דמעשה ידיה שלו משים המזונות דהתם תקנו לו מעשה ידיה כעד המזונות משום איבה כיון שעל כרחו צריך ליתן לה מזונ' אבל הכא הוא מרצונו הטוב שיעכב נפשיה ולא שייך איבה .

ג ואם האם פוטרת אותו מזונות אחר שפסקה עמו לזונה אין שומעין לה שכבר זכתה בהן הכת משעת פסקה ולא כל כמיניה דאם להפסיד בתה .

ד מת והבעל הבת מוציאה מזונותיה מנכסים משועבדים כשאר בעל ה"ב ודוקא שקנו מידו או שחייב עצמו במזונותיה אע"פ כלי' שצוה לכתוב' השטר אפי' בלא קניין הוי כמו קניין אבל אם פסקו בשעת קידושין בלא היה שם קניין הן הן הדברים שלא ניתנו לכתוב כולמ' לא נדברו הדברים הללו אלא משו' חיבת החיות ולא עלה על דעתם לגבותם ממשועבדים אלא מבני חורי לפיכך אפילו נכתבו בשטר אינו כלום ואינה ניוונת ממשועבדים .

ה מתה הבת אין יורשה יורשין מזונותיה' שלא חייב עצמו אלא לה כל זמן שהיא קיימת לפיכך אפילו חלתה צריך ליתן לה מזונות כאלו היתה חיה .

ו נתגרשה האם בתוך הזמן שקבל לזון את הבת לא יכול לומר כשתבא הבת אצלי אתן לה מזונות אלא נותן לה מזונותיה כמקו' שהיא אצל אמה דלעולם אין נטילין הבת בין גרולה בין קטנה מלחיות' אצל אמה שזוהו כבודה ולפיכך צריך ג"כ ליתן לה מזונותיה

אני בעלה בפני עצמו שלא בפני הבעל וי"מ דה"ה המקללת בעלה בפניו בכל ארץ מאלו תצא בלא כתובה ומכל מקום לא איבדה כתובתה אלא אם כן התרה בה תחלה ויש עדים שהתרה בה ולא השגיחה בדבריו ועברה על התרתו ואם אין עדים תשבע שהוא כדבריה וגיבה כתובתה ואם היא רוצה לקיימ' אחר כך אפילו יש עדים שעברה אין כופין אותו להוציאה ומכל מקום מצוה הוא שיוציאה כיון שהיא מעוזה באחת מכל אלו פריצו' רב הוא ונקראת עוברת על דת ויכיל לגרש אותה בעל כרחא אפילו בזמן הזה ואין בזה משום תקנות רבינו גרשם אשה שגומה לבעלה שריצ' לשכור גוים להורגו אם יעשה לה דבר הריו ונקראת עוברת על דת וכן אשה שרגילה להתייחר עם גוים נקראת עוברת על דת ויש לה דיני עוברת שאמרנו .

אבל יתן כתובה הואיל ואין לו עדים ואם הודית שנסתרה אחר שהתרה בה נאסרה עליו'מ. התורה ותצא בלא כתובה לפיכך הואיל והוא עצמו ראה שנסתרה משיעוזה על זה ואחר כך נתן לה כתובה .

י אם השביע את אשתו שלא תדבר עם איש פלוני ועברה ודברה עמו הרי זו בכלל עוברת על דת והואיל ונשבעה שלא לדבר עמו ומדבר' עמו הרי זו עוברת על שביעות' בדבר של פריצות כשאר עוברת על דת דסעיף א' והפסידה כתובתה והיא שהתירה בה תחלה אם תעברי על שביעתך תפסידו כתובתך כמו שנתבאר לעיל סעיף ב' דעוברת על דת צריכה התראה אבל אם לא התרו בה לא הפסידה כתובתה .

ה כל אלו אין להן לא עיקר כתובה דהיינו מנה ומאתים ולא תנאי'כתובה ולא תוספות אבל תפול מה שהכניסה לו והוא בעין בין מנכסי צאן ברזל בין מנכסי מלוג ואם כלה או נגנב או נאכזר אין מוציאין ממנו וכן הדין במי שזינתה או שיוציאה משום שם רע שאיבדה עיקר כתובתה ותוספת ונפגלת מה שהוא בעין מכל מה שהכניסה וכן הדין בכל אותן ששינינו בהן תצא מזה ומה כיון שמצד נזות היא מופסת כתובתה .

קמז דין כתובה ותנאיה ודין הנושא אשה באיסור וכו' סעיף

א הנושא אשה פעבירה כגון חיובי לאוין תפשי בהו קידושין כמו אלמנה לכהן גזיל גרושה וחלוצה לכהן הדיוס ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר או פצוע דכא שנשא ישראלית אע"ג שהכיר בה שהיא אסור' עליו והיה מן הראוי לקנוס שניהם לא מצאו חכמים מקום לקנוס אחד מהם בענייני תקנת הנישואין שאם יקנסו אותו שלא יזכה בנכסים שלה כמו שזכרנו בנכסי אשה כשרה היתה היא חוטאת וחסרה וכן אם יקנסו אותה שלא יהא חיוב לתת לה מה שחיובוהו לתת לאשה כשרה היה הוא חוטא ונשכר לפיכך אמרו שיש לה עיקר ותוספות וכל תנאי כתובה כמו אשה כשרה ויקבלו עונשם ממקום אחר מהו מוונות לא חיובוהו לתת לה אלא לאחר מיתתו כגון שלא הספיק להוציאה עד שמת חיובין הירודים לזונה מנכסיו אבל קצתו לא חיובוהו במוונות ולא משום קנס אלא כיון דבעמוד והוציא קאי אי יחיב לה מוונות חישינן שמא תתעכב אצלו אבל אי לא יחיב לה מוונות היא עצמה תשתדל שיוציאה לפיכך אפי' הלך למדינת הים ולותה ואכלה אע"ג דלא בא עליה ולא עבד איסורא אינו חיוב לשלם כלום ואם זן אותה מעשה ירידה שלו דלא תהא עדיפא מאשה כשרה שזן אותה בעלה ומעשה ידיה שלו דה"ל חטאת ונשכרת ואם לא הכיר בה שהיא אסורה עליו גם כן אין כאן מקום לקנוס דאנוס הוא מכל מקום אמרו שאין לה עיקר כתובה דהיינו מנה ומאתים אבל תוספות יש לה וטעמא משום דמנה ומאתים בכשרה לא תקנו חז"ל אלא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והך תהא קלה בעיניו להוציאה אבל תוספו' מתנה הוא ומשום חיבת ביאה כתב לה ולא רצו חכמים לקחת את שלה וליתנו לבעלה אבל אמרו שלא יהא לה שום תנאי כתובה שאם עיקר כתובה אין לה כל שכן דתנאיה אין לה דחרר בעמא שהיא אסורא מוונות אחר מותו אין לה ואינו חיוב בפרקנה ואפי' אינו חיוב לשלם פירות שאכל מנכסיה אע"ג דתקנו פירות תחת פרקנה הואיל וכבר זכה בהם אע"פ שהם עדיין בעין אצלו לא חיובוהו לשלם לה אע"פ שנשבו' וטעמא נ"ל כיון שהיא עצמה תשתדל שיוציאה כוללעל ונכסיה שהכניסה לו אם הן בעין בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל תשלם שלא רצו חכמי' לקחת את שלה כיון שהן בעין ואם אינן בעין שאברו או נגנבו בין שנשחטו בין וכלו או נשחקו כיון שאין כאן איסור גמור עשו דיני' הפך מכל הנש' ואמרו נכסי צאן ברזל כיון דלא ברשותה קיימי אלא שהבעל היה חיוב באחריותו שאם פחתו לו ואם הותירו הותירו לו אוקמה בחזקת מי שהן עבשיו ואין צריך לשל' לה אבל נכסי מלוג דברשותה קיימו ולא לבעל כיון אלא פירו' אוקמה ג"כ בחזקתה שהם שלה וחיוב לשל' לה .

ו אם אין עדים שזינתה אלא שהיא אימרת שזינתה אין חוששין

לדבר זה לאוסרה דשמא עיניה נתנה כאחר אבל נאמנת היא על עצמה דהוראת בעל דין כמאה עדים דמי ואבדה כתובתה עיקר ותוספות ומה שאינו בעין ממה שהכניס' לו ודוקא שאין רגלים לדבר אז אינה נאמנת להוציא' אבל אם יש רגלי' לדבר נאמנת וחוששין אף לאוסרה וכן אם רגלים לדבר וחזרה בה ונתנה אמתלא לדבריה למה אמרה כן בתחלה נאמנת ולא איבדה אפילו כתובתה ותוספות וכל שכן מה שהכניסה ואם היה מאמינה ודעתו סומכת על דבריה הרי צריך להוציאה לצאת ידו שמים אבל אין כופין אותה להוציאה ואם נאנס' לא הפסיד' כתובתה לא אשת ישראל ולא אשת כהן וטעמא דאשת ישראל הא לא נאסרה על בעלה כשנאנסה ואשת כהן אף על פי שנאסרה על בעלה יכולה למימר ליה אנא הא קאימנא גרמא הוא דנסתחפה שדחו כלומר שקדושת כהונתו גרמה שתהא אסורה לו דהא אונס' בישראל משרי שרי הלכך מולו גרם ולא הפסידה כתובתה , ועל סימן קע"ה סעיף ט' ואם יש עד אחד שזינתה אינו חיוב להוציאה בדיני אדם אבל בידי שמים וכ"ש אם הוא סומך עליו ומהימן ליה כבי תרי אסור לו לעמוד עמה וצריך ליתן לה כתובתה ואם אמר אחד על אשה אחת שזנתה עמו נאמן עליה כעד א' דפלגינן דבבוריה ואם היא הודית לפני אחר שנשטא עמו מצטרף הנאחר עם האחר לאוסרה על בעלה הודית בפני אחד שזינתה ואחר כך אימרת ששקר הוא ומכחשת העד המעיד עליה סותרת לבעלה אף אם מאמין הבעל לעד המעיד שכך הודית בפני דאמרנין אמת הוא שהודית אלא בשעה שהודית נתנה עיניה באחד ועכשיו חזרת בה , אשה שאמרה לבעלה שזינתה אף על פי שאינה נאמנת לו אם עמד וגרשה אסור לו להחזירה שיאמרו הבריות הגירושינן מיכיהן שרדי' לו שזינתה ולכך גירשה והרי נאסרה לו והאין מחזירה ואפילו אם עבר והחזירה יש לחוש לאוסרה עליו .

ז מי שראה אשתו שזינתה או שאמר לו אחד מקרוביו או מקרובה שהיא מאמינה וסומכת דעתו עליהם שזינתה אשתו בין שהיה האומר איש בין שהיתה אשה הואיל וסמכה דעתו לדבר זה שהוא אמת הרי זה חיוב להוציאה ואסור לו לכא עליה ויוציא ויתן כתובה יש אומרים שלא יוכל לומר שהוא מאמין לעד אלא אם כן ידוע שהוא מאמין לו גם בדברים אחרים אבל אם אינו מאמין לו בשאר דברים רק בדבר זה משום דנחשדת לו קצת בלאו הכי לא נאסרה עליו משום זה ואם הודית לו שזינתה תצא בלא כתובה כדכתיבנא לעיל שהוראות בעל דין כמאה עדים דמי לפיכך אם ראת בעצמו שזינתה והיא נכופרת מביע' בנקיטת חפץ שלא יזנתה תחתיו ואחר כך נתגבה כתובתה כזיון שהוא טוען שבעצמו ראה שזינתה הוה ליה כטוען פרעתוך הכתובה והוא ציא שטר חוב על חבירו והלת טוען פרעתוך כעל השטר צריך לשבע ואחר כך גובה הכי נמי הכא אבל אם הוא עצמו לא ראה שזינתה אלא עד אחד אמר לו שזינתה אינו יכול להשביעה דהיי ליה כטוען שמא פרעתוך דלאו כלום הוא ואם יש הרבה עדים וכלים קרובי' כולם אינם נחשבי' אלא כעד אחד ועל סימן צ"ו .

ב וחיובי עשה לא קנסו כלל ואמרו בין דביר בה בין לא הכיר בה דינם כחיובי לאוין שהכיר בה וטעמא כהכיר בה כטע' חיובי לאוין שדכיר בה ובלא הציר בה לא רצו להחמיר בנש' שהחמיר בחיובי לאוין שלא הכיר בה כיון שאיסורין קל .

ג ואילונית יש ג"כ איסור גדול בנישיאה לכתחלה דהא לא מקי' בה פריה ורביה ומשחית זרעו לפי' אמרו אם הכיר בה ונשאה דינם כרוך חיובי לאוין שהכיר בה אבל זו אפי' פוגי' י' לת ואפי' בחייו דלא חמיר לגמרי בחיובי לאוין דלאו בעמוד והוציא קאי דלא חיובוהו חכמים להוציא ואם לא הכיר בה דינה ג"כ כדין חיובי לאוין שלא הכיר בה .

ד והנושא באיסור דרבנן כגון שניות לעריות אף ע"ג שנים אלו איסורין קל החמירו בהן לעשות חיזוק לדבריהם בענין אחר ואמרו בין הכיר בין לא הכיר כה דינם כרוך חיובי לאוין שלא הכיר בה אבל בכבסי צאן ברזל ונכסי מלוג הגיחו בהן דינה כרוך כל הנש' דמילי האי לא רצו להחמיר בהן משאם נש' כיון שאיסורין קל המצאנת הוצאת במיאין אין לה מנה ומאתים' שלא תקני לה חכמים כתובה אבל התוספות שכתב לה היא חיוב בו דמשו' חיבת ביאה כתב לה וזכתה בו וחיוב לזונה ולפירות כל זמן שהיא תחתיו ואוכל פירותיה אבל אם הלך למדינת הים וליתה למזונותיה או לפדיונה ואח"כ נמיאנה אינו חיוב לשלם וגם הפירות שאכל מנכסיה

ח האוסר לאשתו בפני עדים אל תתרי עם אנש פלוני ויש עדים שנכנס' עמו בסתר ושהתה עמו כדי טומאה ואע"ג דקייסא לן דאין אוסרין על הייחוד הואיל וקנא לה ילפינן לה מקראי יתירה גבי סופה דאיסורין בסתירה בעלמא לפיכך אסורה לבעלה ותצא בלא כתובה ואסור לו להתייחד עמה שמא יבא עליה וכופין אותו להוציאה מביתו ודוקא שאמר לה כלשון קנינו ופודך שיתבאר לקמן ס' קע"ה בע"ה .

ט אמר לה בינו לבניה אל תסתרי עם איש פלוני וראי' אותה ענקתיה ושתה' עמו כדי טומאה אסורה לו יחיוב להוציאה

ונכסיה אפי' הם עדיין בעין שלקטן ומונחין ברשותו אין צריך ליתן לה דמה שזכה בו זכה רבין דברשות זכה בהן . וקטנה היוצאת בגט דינה כגדולה היוצא בגט ככל דיניה .

קין דין כתובה באשה שאין לה וסת או שאר מומין ודין קטלנית וכו' י"א סעיפים .

א אשה שאין לה וסת לא תשם' אלא ע"י בדיקה כמו שנתבאר בלבוש ע"ז סימן קפ"ו סעיף ב' ואם נשאת ובדקה עצמה ונבעלה ובעת שקנחה עצמה היא והוא נמצא דם על עד שלה או על עד שלו אם אירע זה פעם אחר פעם ג"פ ממיכות זו לזו הרי זו הוחזקה לראות דם מחמת תשמיש ואסורה לישב עם בעלה ותצא בלא כתובה לא עיקר ולא תוספות ולא שום תנאי מתנאי הכתובה שהרי לא כתב לה אלא ע"מ שתהא אשתו הראויה לתשמיש וזו אינה ראויה לתשמיש ויוצא ולא יחזיר לעולם אפי' אם תתרפא שאם היה רשאי להחזירה כשתתרפא יש לחוש שמא היא תלך ותינשא לאחר ותתרפא תחת השני ויאמר זה אלו הייתי יודע שכך היה אפי' הייתם נותנים לי מאה מנה לא הייתי מנרשה ונמצא גט בטל ובניה מן השני ממזרים הלכך אומרים לו הוי יודע שדמגרש את אשתו משום וסת לא יחזיר עולמית ואפי' היא חוזרת וקובעת יתו לא מצי למימר אלו הייתי יודע כ' דהא תרתי בו ואעפ"כ גמר ונירש לפיכך לא יחזיר עולמית כד"א שהיתה כך מתחלת נישואי' שמיר מבעילה ראשונה ראתה דם אבל אם לא ראתה דם מבעילה ראשונה ואירע לה חולי זה אחר שנשאת שראתה פעמים זה אחר זה כשעת תשמיש נסתחפה שדרה ויוצא ויתן לה כל כתובתה ותיספות ותנאיה ולא יחזיר עולמית י"א שאם אינו רוצה לישא אשה אחרת ורוצה להשהותה ולשרו' אות' על ידי שלישי שנה ארת' ולא ילך אצלה אלא בעדים אין צריך לגרשה וכ"ש אשה שזינתה תחתיו דשרי ליה להשהות' בכה"ג דליכא למיחש כ"כ שיבא עליה רבין שזינתה סתמא שנואה ליה ומאיסרה ליה .

ב הטוען על איתנו שאינה ראויה לאיש והיא אומרת שהיא ככל הנשים דבר זה יברק ע"י נשים הגונות וכשרות אם הן אומרת שהיא ראויה לאיש הרי היא ככל הנשים וכל זמן שלא נבדקה אינו חייב במזונותיה .

ג הנושא אשה ונמצא עליה נדרים שנתבארו בסימן ל"ט תצא בלא כתיבה לא עיקר ולא תוספות .

ד וכן דבונס אשה כתם ונמצא בה מום מומי נשים שנתבארו בסי' ל"ט ולא ידע הבעל במום זה תצא בלא כתובה לא עיקר ולא תוספות .

ה ואם יש מרחץ בעיר והוי לו קרובים שם אינו יכול לומר לא ידעתי מימין אלו ואפי' מומין שבסתר מפני שהוא בודק ע"י קרובותיו וחוקתו ששמע ונתרצה ואם אין שם מרחץ או שלא היו לו שם קרובים יכול לטעון במומין שבסתר ונכפה לעתים ידועים הרי הוא כמומין שבסתר אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון שחוקתו ששמע ונת"יים המשנתת במטה תמיד י"א דלא הוי מום וי"א דהוי מום וכתיב מורי ז"ל וכן נ"ל עיקר ע"כ ולי נראה שאין מום גדול מזה שאין הרע' סובלתו שישכב עמה במטה אחת והפרישה ממנה אחר התשמיש ברעת קצת קשה ממנו נ"ל הטוען על אשתו שהיא מצורה הרי זה מום .

ו כד"א דבמומין שבגלוי אינו יכול לטעון במקום שמנהג הנשים להלך בשוק ופניהן גלויות אבל במקום שאין דרך הכנת לצאת בשוק כלל ואם תצא תצא מתכריה הרי זה טוען אפי' מומין שבגלוי אם יש שם מרחץ אם יש לו קרובים אינו יכול לטעון שבדאי הכל רואין אותה עיומה במרחץ ואם דרכן להתחבא במרחץ יכול לטעון אף מומין שבגלוי וי"א דאפי' אין לו קרובות בעיר יש לו רעים ובודק ע"י נשותיהם .

ז כיצד היא טענת המומין אם הוי המומין שנמצאו בה מומין שרואי' והוי ביה קודם שנתארס כגון אצבע יתירה וכיוצא בו על האב להביא ראייה שידע הבעל ונתרצה או שחוקתו שידע ואם לא הביא ראייה תצא בלא כתובה כלל .

ח הוי בה מומין שאיפשר שנגללו בה אחר האירוסין אם נמצאו בה אחר שנכנסה לבית הבעל על הבעל להביא ראייה שעד שלא נתארסה הוי בה והיה מקורח טענת ואם נמצאו בה והיא בבית אביה על האב להביא ראייה שאחר האירוסין נגללו ונסתחפה שדרה וי"א דאם האב טוען וראי על הבעל להביא ראייה וי"א דאם הגיע זמן ליכנס אע"פ שלא נכסה הוי כאלו היתה ברשות הבעל .

ט הביא הבעל ראייה שעד שלא נתארסה הוי בה או שהודית לו בכך והביא האב ראייה שרא' ושתק ונתפיים או שחוקתו שידע בהן ונתפיים הרי זה חייב בכתובה .

י בא על אשתו ושהה כמה ימים וטען שמום זה לא נראה לו עד עתה אפי' היה בתוך הקמטים או בכף הרגל אין שומעין לו חזקה אין אדם שותה בכוס אלא א"כ בודקו וידע ונתפיים וא' שהיה עמה ל' יום אינו נאמן לומר שלא בעל .

יא מי שנודע לו שאשתו נכפת ורוצה לגרשה ואינו משיג כרי כתובתה כופין אותה לקבל גטה ואין בזה משום תקנת ר"ג .

יב ויתן הנמצא בידו לכתובה והמתיר כשתשיג ידו ואם תמאן לקבל גט ימנע ממנה שאר כסות ועוניה ודוקא במום גדול כזה שאילו היה כאיש היו כופין אותו לגרש מדין התלמוד ולא תקן ר"ג שתהא האשה עדיפא מאיש אבל משום שאר מימין אינו יכול לגרשה בעל כרחיה אבל מכל מקום אין כופין אותו להיות עמה מאחר דמאיסיה עליו ורוצה לגרשה ולתת לה כתובתה .

ק"ח תקנת נישואין של קהל מוליטלה וריני נדוניא וכו' י"ט סעיפים

א עיקר תקנת מוליטלה עיין בפנים כי לא רצינו להארי' בהן מחמת שאין נהוגות בינינו כאלו הארצות אלמנה שיש לה לחלוק עם יורשי בעלה מכח דתקנה של מוליטלה שמין בגדי שכת שעליה אבל לא בגד חול .

ב מי שגרש את אשתו סמוך למיתו אע"פ שלא גרשה אלא כדו שלא תזקק ליבם דינה לעניין כתובתה בתקנת מוליטל' כדוין גרושה . אבל אם לא גרשה ממש כגון שלא יצא עליה קול גרושה מחייו וכשמת היתה בחזקת אלמנה רק אחר מיתו הוציאה גט ואמר' נתגרשתי אינה נאמנת וצריכה ראייה על דגירושין דוראי' לא נכתב הגט רק להכרח' בעלמא להכריח הנכסים מן הבעל חוב .

ג אם שהת' מלחלוק עם היתומים כפי התקנה קצת זמן לא איבדה מונו' אותו הזמן שתקנ' הקהל אינה יכולה להפסיד לאלמנה מזונותיה שהם תנאי כתובה מחכמים הראשונים חכמי דמשנה והתלמוד ז"ל .

ד אלמנה שפרעה שלא ע"פ ב"ד חוכות הגוים מנכסי בעלה כרי שלא ילולו במכירת קרקעותיו יפה עשתה .

ה אלמנה שהורירה בית דין כהצי נכסי המת בכח התקנה ויש למת קרקעות ממושכני' ביד אחר אע"פ שיש לו נכסי בני חורין נוטלת חצי קרקעות ממושכנים לפי מה שנהגו ע"פ התקנה לחליק ככל דבר ודבר חציו .

ו דבר שאינו מפורש בתקנה נעמידנו על דין תורה וכן כל ספק שיש בתקנה על יורשי האשה להביא ראייה דאין מוציאין ירושת רבעל מספקא .

ז כל דין שיש לה בנביית כתיבתה כפי דין תורה יש לה בחצי נכסים שנוטלת מכח התקנה .

ח אשה שנתנה לבעלה או לאחר שזוכה אחר מותה בחצי נדוניתא שהיו ראויים לירש יורשיה על פי התקנה שעשו במוליטלה אינו כלום דלאו כל כמיניה להפקיע התקנה שיעשית שם שיורשיה יטלו חצי נדוניתא אחר מיתה אבל אם מחלה או נתנה לבעלה מעכשיו כל שטר חוב שיש לה עליו כאופן שאינה יכולה לטעון נחת רוח עשיתי לבעלי הואיל ואין דבר זה נוגע בתכנה כלום ואינה מפקעת בזה התקנה הויא מחולת' מחילה ויש לילך בזה אחר לשון התקנה דאם משמע שם דאינה יכולה למחול בלא היורשים או שעל מנת כן נתן הנותן אין בידה לשנות ואם היא בעצמה נותנת הנדוניא יכולה למחול לבעלה או לרתנות לתן לאחר כפי מה שתחפוץ ובלכך שתעשה בפני עדים ובלא זה זוכים היורשים מכח המנהג במקום שיש תקנה שיורשי האשה יחלוקו עם הבעל כשמתה האשה תחלה וכשכאן לחלוק אחר מיתת האשה על פי התקנה יפרעו תחלה כל החובות שהבעל חייב ונאמן הבעל לומר כמה חייב ובשבעה במנו דאי בעי היה כופר ואומר שלא הניחה כל כך .

ט הכותב לאשתו כשעת נישואין ש"ח ומחייב עצמו בסכו' ידוע ומפרש שתוכל לגבותו בכל עת שתדעה הרי חוב זה יש לו כל דין נכסי מלוג והיינו כל זמן שתדע' טוב' להניחו בידו וכשתדע' תגבנו וילקח בו ק"קע והוא אוכל פירות שכל נכסים הבאים ליד אשה האריך שבאו לידה הן בירושה הן במתנה כולן זכה בהן הבעל לפירות ולא ימי' להא דאמרינן הנותן מתנה לאש' קנת' ואין הבעל אוכל פירות דהתם מיירי שנתן לה אחר שנישאת שבעין יפה ונתנו לה ואינו משייר לעצמו כלום אבל מתנה שכתוב לה קודם שנישאת היא כאח' מג' שרות שהכנים לה שום משלו אלא שאותן נקראי' שיעבוד כתוב' ואינן נכסין בחייו ובחוב זה יש לה יפוי כח יותר שתוכי' לגבותו בכל עת שתדעה אבל כשתגבנו יחזור להיות נכסי מלוג לפיכך אם יש עליה חוב שלותה קודם שנשאה גובה ממנו מדר' נתן רבי היכי דמשועבד לה להגבותה מחיים משועבד נמי לבעל חוב בידה וכמו שהיא תוכל לגבותו מבעלה בכל עת שתדעה גם כ"ח דירה ויכל לגבות ממנה בכל עת שירצה אבל חוב שלותה אחר שנישאת אין בעל חוב גובה ממנו דאף ע"ג שתוכל לגבותו בכל עת שתדעה מכל מקום חוזר להיות נכסי מלוג שהבעל אוכל פירות יחזיר זכות הבעל בפירו' קודם לבעל חוב לפיכך אינו גובה ממנו ואם אינה יכולה לגבותו

בכל עת שתמצא אלא כתב לה לכשתתאלמן או לכשתתגרש אפי' יש עליה בעל חוב שלותה ממנו קודם שגישאת אינו גובה ממנו ולא אמרינן שתמכור השטר חוב בטובת הנאה שאם תתאלמן או תתגרש שיגבנו הלוך וטובת הנאה זו יכול הבעל חוב בחובו או הב"ד ימכרו השטר חוב לבעל חוב הזה בעצמו בטובת הנאה ויעכב המעות בחובו ואחר מיתתה או גירושה יגבה החוב וכל לגבי בעלה ודאי תמחול השטר חוב ואם נצרכה למוכרו ודאי תמחול אותו לבעלה ואטרוחי כי דינא בכדי לא מטרחינן .

י בטת דברים אמורים במחייב עצמו לאשתו בתורת חוב כמו שאמרנו אבל אם נתן לה הבעל מתנה וכתב לה שטר כהלכתו זכתה בה האשה ואפי' בעל חוב שהלוה לה אחר שנשאת גובה ממנו לבין שאין לבעל זכות באותם נכסים אפי' לפירות הרי הן משועבדין לבעל חוב וחיבת לפרוע מהם .

תובעת מוזנות או שיכופו לגרשה אף עפ"ב צריך לקיים שבועתו דהא אפילו אם היה מוכר נכסיו ק"ל שאין מיציאין למוזן האשה והבנות מנכסים משועבדי' אע"פ שאין השיעבוד חל על גופו שאין שום שיעבוד חל על גופו של אדם בשום מקום כל שבין זה שישעבד גופו בשבועה דשבועה חלה על הגוף של אדם דהא אם לא נשבע לא היתה המתנה כלום כי נתן דבר שלא בא לעולם אלא כשביל השבועה שנשבע שחלה על גופו צריך לקיימה .

יז אשה שמחלה כתובתה ונרדויתה לבעלה במחילה גמורה ועכשיו היא טוענת שעתשה המחילה מפני שהיה מגום לה לגרשה או לישא אחרת מפני שאינה יולדת אין זה טענת אונס לבטל המחילה כי בדין היה עושה לישא אחרת כדי לקיים מצות פריה ורביה והיא שיחרתו בממנה שלא ישא אחרת ועוד שאין האונס ידוע שהרי לא מסרה מורעה מעיקרא .

יא ושטר מתנה שלא נכתב כהלכתו כגון שנכתב בו בזה הלשון הוו עלי עדים וכתבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות ותנו לפלוגתי אשתי כך וכך בתים במתנה גמורה כו' אינו כלום שהרי לא כתב בו שהוא נתן לה מידי אלא זוהי לעדים שהם יתנו ושמה רצה לומר משלהם מזה דוקא בקרקע שייך לומר כן וכן במטלטלי' ולא נתנו ליד העדים אבל אם היו מטלטלין נתנו ליד העדים ואמר להם תנו ממון זה לאשתי וזכתה האשה רתן כוכי דמי לפיכך אם נתן לה קרקע יכתבו בו בשטר הוו עלי עדים וכתבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות ותנו לפלוגתי אשתי להיות בידה לזכות ולראייה מחמת שרציתי בייצן נפשי ונתתי לה כך וכך כו' ודוקא בקרקע מהני זה הלשון ונתתי לה כך וכך כו' שהרי הוא מסיים במצרים שנתן לה אלו הקרקעות ואין חילוק אם הוא נתן לה עכשיו או אם נתן לה כבר כממה ימים מ"מ מורה שאלו הקרקעות הם שלה שנתן לה וכן במטלטלים אם הוא פורט' המטלטלים ומסיימן לה בשטר וכשכתב לה כך תוכל היא להוציא ממנו וכן בעל חוב דירה מורבי נתן וכל אם כתב לה פתם הוו עלי עדים שנתתי לה אלה' ורובים או כך וכך הבעל מטלטלים אינה מוציאה בו כלום מן הבעל לא היא ולא בעל חוב דירה שאינו מחייב עצמו ליתן לה אלא שהיא בותב לה ומורה שנתן לה כבר והם כבר בידה ולא היא ולא כ"ח דירה יכולין להוציא בו ממנו כלום .

יח אלמנה שגבתה כל הנכסים של בעלה בכתובתה אף על פי כן אינה חייבת בקבורתו שאין שיעבוד קבורתו מוטלת עליה יותר מעל כל ישראל והיא חובתה גבתה ואפי' אין כאן רק כדי קבורה היא גובאת בכתובתה והוא נקבר מקופה של צדקה ולא דמי לאומר לא תקברוני מנכסי שאין שומעין לו דהתם הירושם זוכים מכת המת שהרי מוריש לקרוב קודם ולא כל היטני שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הצבור אבל אינה זוכה מכתו אלא את שלה היא נוטלת ואינה מחוייבת יותר משאר כל ישראל מיהו אם תפשו היתומים מטלטלין וקברו אותו בדמיהם אין צריכין לשייב לה שעדיין לא זכתה בהן .

יב הנהגין בשאשה מנמט קרקע לבעלה היא כותבת לו שטר מתנה עליה והוא כותב לה כגדון שטר חוב על עצמו ואין מוכרין באותו שטר הקרקע שנתנה לו אין באותה קרקע דין נכסי צאן ברזל אלא היא כשאר נכסיו שהן שלו שהרי היא יכולה לגבות השטר חוב בכל עת שתמצא והוא דמי הקרקע והיאך תהיה הקרקע בחזקתה .

יט המתנה עם בעלה בשעת נישואין שאם תמות תחתיו בלא ולד קיימא היא שליש נרדויתא לירשיה וגירשה והחזירה סתם אמרינן על דעת תנאים הראשונים החזירה תקנת קהלות שו"מ שאנו נוהגין בזמן הזה נרדויתא תנאים כמו שנתכאר לעיל סוף סימן נ"ב י"א שהתקנה לא נתקנה רק בנדוניא אבל לא בירושיה שנפלה לאשה אחר שנשאה וכן במתנות שנתנו לחתן טעמא משום דברדויתא יש עגמת נפש אם לא יחזור דאדעתה דהכי לא נתן לה האב או קרובה ואסמכוה אקרא דותם לריק כחכם אבל בירושיה שנפלה לה וכן במתנות שנתנו לו לא שייך האי טעמא לפיכך לא תקנו בהן רבנן והכו דלא לסיפ' עליה' כשמישאין בתולה או אלמנה ואין האב נתן הנדוניא אלא שאר קרובה וכשיבא לכלל זה שצריכין להחזיר נדוניא מכת התקנה י"א דחורין לנתני נדוניא דבהם שייך טעמא דותם לריק כחכם ויש אמרים שמחזירין לירושיה וכתב מורי ז"ל שכן מנהג הקהלות ולא ברירא לי מילתא כי ראיתי בכמה קהלו' מחולקין בה ואולי במקומו היו נוהגין כן . ואין חילוק בתקנת החזרה בין אם האב נתן הנדוניא או אחרים ונתנים אותה אבל כשיש לאיש או לאשה עצמה מעות והם עצמם הכניסו הנדוניא וכתו לא תקנו דין חזרה וכל מקום שיש מנהג הולכין אחר הנהגה ואפילו לא התנו בשעת נישואין כאלו התנו שכל הנשוא על דעת המנדג הוא נשוא ואפי' אם נשאה במקום שיש מנהג להחזיר והלך למקום שאין נוהגין הולכין אחר המנהג במקום שנשאה שם . לא תקנו תקנת החזרה תוך שנה או שנתיים כמבאר לעיל סוף סימן נ"ב אלא כשמת אחד מן הזוג אבל אם לא מת אלא נהרג או שנתמד יש אומרים דלא שייך בזה תקנת החזרה ואפילו לא נתן האב מה שפ"ב צריך עדיין לתן דמילתא דלא שכיחא לא תקנו ביה דנפ' האב לא כסיק אדעתיה שהחזיר לו במאורע כזה דלא שכיחא שיבא כך בתוך שנה או שנתיים אבל במקום שיש תקנה להחזיר אם לא יהיה לו זרע קיימא אפילו לאחר כמה שנים אין חילוק בין נהרגו למתו . אבל בנשואו יש להתיישב אם אסיק על דעתו אם לא .

יג אשה שהיה לה שטר חוב על בעלה כפי התקנה שלא היה בעלה יכול לירשה אלא יורשיה והיה לה בן ומתו היא ובנה הבעל אומר היא מתה תחלה וירשה בנה ואח"כ מת הבן ואני יורש אותו ויורשי האשה אומרים לא כי אלא הבן מת תחלה ואח"כ היא ואנחנו יורשים אותה על יורשים להביא ראייה שהנכסים הם בחזקת הבעל .

הלכות גיטין

יד המתנה עם אשתו בכתובה שלא ישא עליה אשה אחרת ואם ישא עליה אשה אחרת יוציאנה לזו ויתן לה כתובה לא אמרינן דהיי כמתנה על מה שכתוב בתורה דנימא היאך יכול להתנות שמה שתראה עמו עשרה שנים ולא תלד ואז הוא מחייב לישא אחר' והוא כבר התנה שלא לישא אחרת והרי התנה על מה שכתוב בתורה דקיימא לן שאינו תנאי ויכול לישא אחרת ולא מחייבין בכתובת הראשונה לא אמרינן הכי שאין תנאי זה לא מעלה ולא מוריד דאף אם שהתה עמו עשר שנים ולא ילדה שצריך לישא אשה אחרת ורוצה לגרשה ולישא אשה אחרת קיימא לן שצריך ליתן לזו כתובה דדילמא הא דלא ילדה מיניה הוא וא"כ אפי' בלא תנאי צריך ליתן לה כתובה לפיכך תנאי זה אינו נקרא מתנה על מה שכתוב בתורה וצריך ליתן לה כתובה כשישא אחרת ועוד שהרי לא התנה של אשה אחרת לעולם אלא שלא ישא אחרת שלא מרצונה הא אם תתמצא יכול לישא אחרת ויכול לפייסה במעו' או לפרוע לה כתובתה ואין זה מתנה על מה שכתוב בתורה כחזרה ועוד אפי' בלא כל טעמים אלו אינו נקרא מתנה על מה שכתוב בתורה אלא היכא דבשעת תנאו ידוע שהוא עוקר דבר מן התורה כגון על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה ועל מנת שלא תשמטנה שביעית וכי האי גוונא אבל בנדרן זה אינו ודאי עוקר דשמא תלד ואף אם לא תלד יכול לגרשה ולישא אחרת ולא יעקור דבר מן התורה .

קכ מה דבה ימצא באשה שתתגרש וכו' י"א מעי' .

א כתיב כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה עדות דבר וכתב לה ספר כריתו' ונתן בידה ושלחה מביתו ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ודרשנין ליה לקרא הכי אם לא תמצא חן בעיניו מחמת שמצא בה עדות או שמצא בה פשיעת דבר אחר שפשיעה כנגדו אפילו לא עשתה אלא הקריח' תבשילו וכתב לה ספור כריתות דאם לא כן דבר למה לי כי מצא בה עדות והיה לו לומר אלא לרבות כל דבר של פשיעה וכי תמצא אם כן עדות למה לי לומר לך מחמת מציאות דבר עדות מצוה לגרשה ומחמת פשיעת דבר אחר אינה מצו' אלא מותר לגרשה לפיכך מותר לו לאדם לגרש את אשתו אם פשעה כנגדו באיזה דבר שהיה אבל אם לא פשעה כנגדו אלא שלא מצאה חן בעיניו מחמת שאינה נאה או ליקח נאה הימנה לא יגרשנה דהא כתיב בתריה ושנאה האיש האחרון משמע שלא יגרשנה אלא מחמת

מז הנושא אשה שפסקה מלדת והוא ידע ואף על פי כן נשאה ונשבע לה שלא ישא אשה אחרת עליה שלא מרצונה אין יכולין להתיר לו שבועתו שלא מודעתה שעל דעתה נשבע .

מח ראיבן שנשבע לשמעון ליתן לו חצי מה שירווה ועתה אין מספ' לראובן לפרגם את אשתו בחצי ריוח האחר ואשתי

מחמת שנת' דהיינו שפשעה כנגדו ולא משום נשיאות חן של יופי או כרי ליקח נאה הימנה לפיכך לא יגרשנה אלא משום פשיעת דבר מיהו אפי' לא פשעה אלא הקדיח' תבשילו פשיעת דבר מקרי בד"א כיווג שני אבל כיווג ראשון לא ימהר לגרשה שכך אחז"ל כל המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות דכתיב במלאכי וזאת שני' תעשו כסות דמעה את מזבח יי' וגו' ואמרתם על מה וגו' אשת נעוריק אשר כגדת' בה ואשת נעוריק היינו זוג ראשון ובתי' בתי' וגשמתם ברוחכם ובאשת נעוריק אל יבגוד ודוק' בימיהם שהיו מגרשין בעל כרחיה אבל אם מגרשה מדעת' מותר ובעל כרחיה נמי לא אמרן שלא יגרשנה אלא כשמגרשה מחמת פשיעת דבר אבל אם מגרשה מחמת ערות דבר מצויה לגרשה אפילו בעל כרחיה ואפילו אשתו ראשונה .

ב ואם לא מצא בה ערות דבר אלא שהיא אשה רעה כדעתייה ואינה צנועה ככנות ישראל הכשרות מצויה מדברי ה"ה ה לגרשה שנאמר גרש לי' ויצא מדון מיהו בין כיווג ראשון בין כיווג שני בכל ענין שעבר וגירש אפי' בלא ערוה ובלא דבר פשיעה ואפילו בעל כרחיה אין כופין אותו להחזיר וילפינן לה מקרא דכתיב גבי אונס לא יוכל לשלחה כל ימיו והוא כל ימיו קרא יתרה הוא וכו' אלמך לא יוכל לשלחה ואם שלח לא תהא בשלוחה כל ימיו אלא שב"ד כופין אותו להחזירה ואינו לוקה על שילוחו שנתקן הכתוב לעשה של עמוד והחזר ומדגלי קרא כאונס דקא בעמוד והחזר מכלל דכל המגרשים אפילו שלא כדון אינם בעמוד והחזר דאי כל המגרשים נשותיהם שלא כדון בעמוד והחזר למה לי לגלויי בהאי .

ג לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה שהוא מטעה אותה שהיא סבורה שתעמוד תחתיו כל ימיה ואם הית' יודעת לא היתה נשאת אליו לפיכ' אם הודיעה מתחלה שהוא נושא אותה לימיו ידוע' מותר .

ד ואם נשאה סתם והיה משמשתו ויושבת עמו כטח והוא יש בדעתו לגרשה עובר על לאו דשלמה ע"ה שאמר לא תחרוש על רעך רעה והוא יושב בטח אתך .

ה דבר חורה יכול אדם לגרש את אשתו בלא דעת' ואפילו בעל כרחיה אבל האיש אינו מוציא אלא לרצונו דכדירי' תלייה רחמנא שכן כתיב וכתב לה ונתן בידה ושלחה מביתו אפי' בעל כרחיה משמע אפי' אין לו לשלם לה התוב' ונדונייא אינה יכולה לעכב משום זה את הירושין אלא התגרש ותבע אותו כמה שהייב לה לפיכך קטנה מתגרשת אף ע"פ שאין בה דעת גמורה אפילו אם קבל בה אביה קדושיה שהן דאורייתא וכלבר שיהא בה קצת דעת שתהא מבחנת בין גטה לרב' אחר כל' שחדע לשמור את גטה שלא תחזור לבעלה שכן כתיב ושלחה ויצאה מביתו לאפוקי זה שאינה יוצאת מביתו אפי' אחר שילוחיה .

ו חרשית שנתקדשה כשהיתה פקחית ונתחרשה מתגרשת אפילו בחרשית דלא גרע מבעל כרחיה אבל אם נשתמית עד שאינה יודעת לשמור את עצמה אע"פ שידועת לשמור את גיטה לא יוציאנה עד שתכריא שעשו בה חכמים תקנה כדו' נשלא ינהגו בה מנהג הפקר לפי שאינה יודעת לשמור את עצמה לפיכך מניחה ונושאת אחרת ומאבילה ומשקה משלה ואין מחייבין אותו בשאר כסות ועונה שאין בה בנן דע' לדור עם השוטה ואין חייב לרפאותה ולפרותה ואם גרשה הרי זו מגורשות אם יודעת לשמור את גטה ומוציאה מביתו ואינו חיי' לחזור ולתפול בה ויש מחייבין אותו במזונותי' ובדפאותיה וכל תנאי כתובה בין גרשה בין לא גירשה ע"ל סימן ע' סעף ד' וי"א עוד דאינה מגורשת אפי' כדעבר כיון שאין בה דעת לשמור את עצמ' אינה זוכה בנט אבל אש' שהיא עתים שוטה ועתים חלומת וגרשה בעת חלומת מפני שהיו חושבין שתישאר כך לא מהרדינן עובדא וע"ל סימן קכ"א סעף ג' . בזמן הזה תקן ר"ג והחרים שלא לגרש אשה שלא מדעת' אם לא שעברה על דת ובטו שנתבאר לעיל סי' קמ"ז ואפי' אם רוצה ליתן לה התכונה אין לגרשה בזמן הזה בעל כרחיה ונישאת שוב אין האיש עובר וגרשה בזמן הזה בעל כרחיה אחר כך פסול בנט יכול אח"כ נקרא עברין גרשה מדעת' ונמצא אחר כך פסול בנט יכול אח"כ לגרשה בעל כרחיה י"א דמקום מצויה ויכול אדם לגרש את אשתו בעל כרחיה אפילו בזמן הזה או מתירין לו לישא ב' נשים דמקום מצויה לא תקן ולא חרדי' ר"ג כלום וע"ל סימן א' ואשה שגולו בה מומים אם יוכל לגרשה בעל כרחיה ע"ל סימן קי"ז אשה שנתגרשה משום פריצות אין ראו' לאדם כשר שישא' שלא יכניס לביתו הרשעה שהוצי' זה מביתו ואסמכיה אקרא דכתיב והיתה לאיש אחר ולא כתיב לאיש סתם או לאיש שני אלא ר"ל אח' הוא זה לגבי הראשון שהראשון הוציא רשעה מביתו וזה הכניסה .

ז מי שגרש את אשתו מן הנישואין לא תדור עמו בחצר ששא יבאו לירי ונות ואם נשאת לאחר או היה כהן שהיא עליו בלאו לא תדור עמו במבוי וכפ' קטן גירון במבוי . ומצוי מפולש שריבוי

בוקעים בו ליכא למיחש כיון שר"ה מפסיק ביניהם ודרך רבים עובר ביניהם ואפילו אין בכל העיר שום יהודי רק הם לכר לא חיישינן . גירשה משום שהיתה אסורה עליו אפילו לא נישאת אסור לדור עמה במבוי כאלו נשאת לאחר בד"א כשהם דרין בעיר אחת אבל אם אינם דרין בעיר אחת ואירע לפעמים שהוא בא לעיר שהיא דרה שם מותר לו ליכנס אפי' לביתה ואפי' נשאת הואיל ואינו דר שם ואינו נושא ונותן עמה ויש מחמירין .

ה היה להם מלוה זה אצל זה קודם גירושין לא יתבעו זה את זה בעצמם שלא יבאו לירי הרגל עכירה אלא עושין שליח לתבע . ואם באה הגרושה עם המגרש בעצמו לדון מנדין אותם או מכין אותם מכת מרדות .

כמה דברים אמרום שגירוש' מן הנישואין שהיה לבס גסי' יחד ומכירין ברמיזות אהדרי ויש לחוש שמא יבאו לירי הרגל אבל אם נתגרשה מן הארוסין שאין לבס גסי' יחד מותרין לתבע זה את זה ולדור יחד ואם היה לבו גס בה אף מן הארוסין אסור הכל .

מי נדחה מפני מי היא נדחת מפניו שאם היו באין לירי ונות היה לה גנאי יות' לכך תדחה היא מפניו ואפי' החצר הוא של שניהם ואם היה החצר שלה הוא ידחה מפניה . ע"ל סי' ו' וסי' י' מותר לאדם לזון גרושתו ומצוה היא יותר מבשאר עניי האיל והית' כבר תלוייה בו אין מי שירחם עליה ובלב' שלא היא לו עסק עמה רק יזונה ע"י שליח י"א דבשנשא' לאחר ועודה תחתיו דאח' שהיא על הראשון באשת איש שהיא אסורה לדור עמו אפי' בשכונתו שהיא גדולה ממבוי וי"א אדרבה כיון שהיא עליו בחומרת אשת איש לא חיישי' לזנות כלל ומות' לדור עמו אפי' במבוי ואם נתגרשה מן השני שאז אינה אסורה עליו אלא בלאו דלא יש' בעלה והראשון לקחת' הוי דינא כמו גבי כהן שלא תדור עמו במבוי כדלעיל .

שאין לכתו' הגט אם לא שמע מפי המגרש וכו' י"א סעיפים .

אין האשה מתגרשת אלא בכתב דכתיב וכתב לה פטור אותה וכרתה ממנו ומתירה לכל אדם כשנותנו כידה וצריך שיכתבנו הבעל בעצמו שכן משמע לשון וכתב לה דוא בעצמו וצריך שיכתבנו הגט משלו ועל דבר שהיא שלו שכן משמע לשון ונתן בידה שנותן לה משלו . מיהו פ"ב דקדושין ילפי' מקראי דבכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו הילכך יכול הבעל לעשות שליח שיכתו' גט בציווי ואף אם יכתבו השליח צריך שיהא הכל משל הבעל דלא שייך לשון שליחו' אלא לכתובה ולא שיצוה לתת לה השלי' דבר משלו לכך צריך שיתן הסופר הקלף והריו שלו לבעל במתנה קודם כתיבה ויש מצריכין ליתן לו אף הקלמוס ומגביה הבעל לקנותם וחוזר ומוסרם לו לסופ' ומצוה שיכתבנו כמו שיתבאר לפנינו בע"ה ואפי' כדעבר אדם כתבו הסופר במצות הבעל ולא נתנו במתנה לבעל ונתן הגט ליר האשה יש לפוסלו דהא לא גירשה ברבר שהיא שלו בד"א בסופר שלא צוהו אלא לכותבו אבל האומר לעדים כתבו גט ותנו לאשתי אין צריכין לזכות לו את הגייר קודם כתיבה אלא אף על גב דכתיבי מדידהו והיה לה כיון דבשליחותיה קא עבדי מבי יהבו לה בשליחותיה דבעל כמאן דיחבו ליה לבעל ואקנהו ליה והדר בעל ויהיב לאתת' דמי דכיון דמוכה לה לאתתה בשליחותיה אקניו אקנו ליה לבעל לגרושי ביה ונמצא זכית הבעל וגירושי האשה באין כאחד וכשר וגם בסופר לא אמרן אלא שלא נתנו לבעל כלל אבל אם לא נתנו לו קודם הכתיבה אלא כתבו תחלה ואח"כ נתנו לבעל במתנה ליתנו ליר האשה כשר אלא שיותר טוב ליתנו לבעל תחלה כדו' שלא ישבח הסופר לתנו אח"כ לבעל וכיון שצריך שיהא הגט משל הבעל צריך ליתן שכר הסופר מיהו משום תקנת ענינות תקנו חכמים שאם אין האיש רוצה לתן שהאשה תתן השכר של הסופר ותקנו חכמים שכר זה דהפקר ב"ד הפקר ומתקיים בזה ונתן .

גול נייר וכתב בו גט ונתנו לה כשרי אפי' קודם יאוש שהרי אינה חייבת להחזירו לבעלים אם יתבעוה דקנייה בשנינו שנשתנה בכתובה שיש כאן שינוי שם שעבשו נקרא גט וכבר היה נקרא נייר ויש בוגם כן שינוי מעשה דכתיבה כגופו של נייר אבל אם כתב לו הסופר גט בציוויו ולא פרעו וגזלו ממנו וגירש בו פסול דבעינן ונתן משלו וליכא דהאי לאו דידיה דלאו מדרי יהיב לה משלו .

איש שבא לעדים ואמר להם כתבו גט לאשתי שאני נקרא כך וכך ואשתי נקראת כך וכך כותבין כך וכך ונתנינו לו אע"פ שאין האשה עמו בפנינו ובלבד שידעו העדים שזה האיש שמו נקרא כן כמו שאמר להם ויש לו אשה שנקראת כך בשמה ושם אביה כמו שאמר להם ואפי' אינם יודעים בעצמן שנקראו כך אלא ע"פ אחר' ואפי' .

מי שגרש את אשתו מן הנישואין לא תדור עמו בחצר ששא יבאו לירי ונות ואם נשאת לאחר או היה כהן שהיא עליו בלאו לא תדור עמו במבוי וכפ' קטן גירון במבוי . ומצוי מפולש שריבוי

אין האשה מתגרשת אלא בכתב דכתיב וכתב לה פטור אותה וכרתה ממנו ומתירה לכל אדם כשנותנו כידה וצריך שיכתבנו הבעל בעצמו שכן משמע לשון וכתב לה דוא בעצמו וצריך שיכתבנו הגט משלו ועל דבר שהיא שלו שכן משמע לשון ונתן בידה שנותן לה משלו . מיהו פ"ב דקדושין ילפי' מקראי דבכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו הילכך יכול הבעל לעשות שליח שיכתו' גט בציווי ואף אם יכתבו השליח צריך שיהא הכל משל הבעל דלא שייך לשון שליחו' אלא לכתובה ולא שיצוה לתת לה השלי' דבר משלו לכך צריך שיתן הסופר הקלף והריו שלו לבעל במתנה קודם כתיבה ויש מצריכין ליתן לו אף הקלמוס ומגביה הבעל לקנותם וחוזר ומוסרם לו לסופ' ומצוה שיכתבנו כמו שיתבאר לפנינו בע"ה ואפי' כדעבר אדם כתבו הסופר במצות הבעל ולא נתנו במתנה לבעל ונתן הגט ליר האשה יש לפוסלו דהא לא גירשה ברבר שהיא שלו בד"א בסופר שלא צוהו אלא לכותבו אבל האומר לעדים כתבו גט ותנו לאשתי אין צריכין לזכות לו את הגייר קודם כתיבה אלא אף על גב דכתיבי מדידהו והיה לה כיון דבשליחותיה קא עבדי מבי יהבו לה בשליחותיה דבעל כמאן דיחבו ליה לבעל ואקנהו ליה והדר בעל ויהיב לאתת' דמי דכיון דמוכה לה לאתתה בשליחותיה אקניו אקנו ליה לבעל לגרושי ביה ונמצא זכית הבעל וגירושי האשה באין כאחד וכשר וגם בסופר לא אמרן אלא שלא נתנו לבעל כלל אבל אם לא נתנו לו קודם הכתיבה אלא כתבו תחלה ואח"כ נתנו לבעל במתנה ליתנו ליר האשה כשר אלא שיותר טוב ליתנו לבעל תחלה כדו' שלא ישבח הסופר לתנו אח"כ לבעל וכיון שצריך שיהא הגט משל הבעל צריך ליתן שכר הסופר מיהו משום תקנת ענינות תקנו חכמים שאם אין האיש רוצה לתן שהאשה תתן השכר של הסופר ותקנו חכמים שכר זה דהפקר ב"ד הפקר ומתקיים בזה ונתן .

גול נייר וכתב בו גט ונתנו לה כשרי אפי' קודם יאוש שהרי אינה חייבת להחזירו לבעלים אם יתבעוה דקנייה בשנינו שנשתנה בכתובה שיש כאן שינוי שם שעבשו נקרא גט וכבר היה נקרא נייר ויש בוגם כן שינוי מעשה דכתיבה כגופו של נייר אבל אם כתב לו הסופר גט בציוויו ולא פרעו וגזלו ממנו וגירש בו פסול דבעינן ונתן משלו וליכא דהאי לאו דידיה דלאו מדרי יהיב לה משלו .

איש שבא לעדים ואמר להם כתבו גט לאשתי שאני נקרא כך וכך ואשתי נקראת כך וכך כותבין כך וכך ונתנינו לו אע"פ שאין האשה עמו בפנינו ובלבד שידעו העדים שזה האיש שמו נקרא כן כמו שאמר להם ויש לו אשה שנקראת כך בשמה ושם אביה כמו שאמר להם ואפי' אינם יודעים בעצמן שנקראו כך אלא ע"פ אחר' ואפי' .

מי שגרש את אשתו מן הנישואין לא תדור עמו בחצר ששא יבאו לירי ונות ואם נשאת לאחר או היה כהן שהיא עליו בלאו לא תדור עמו במבוי וכפ' קטן גירון במבוי . ומצוי מפולש שריבוי

אין האשה מתגרשת אלא בכתב דכתיב וכתב לה פטור אותה וכרתה ממנו ומתירה לכל אדם כשנותנו כידה וצריך שיכתבנו הבעל בעצמו שכן משמע לשון וכתב לה דוא בעצמו וצריך שיכתבנו הגט משלו ועל דבר שהיא שלו שכן משמע לשון ונתן בידה שנותן לה משלו . מיהו פ"ב דקדושין ילפינן לה מקראי דבכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו הילכך יכול הבעל לעשות שליח שיכתו' גט בציווי ואף אם יכתבו השליח צריך שיהא הכל משל הבעל דלא שייך לשון שליחו' אלא לכתובה ולא שיצוה לתת לה השלי' דבר משלו לכך צריך שיתן הסופר הקלף והריו שלו לבעל במתנה קודם כתיבה ויש מצריכין ליתן לו אף הקלמוס ומגביה הבעל לקנותם וחוזר ומוסרם לו לסופ' ומצוה שיכתבנו כמו שיתבאר לפנינו בע"ה ואפי' כדעבר אדם כתבו הסופר במצות הבעל ולא נתנו במתנה לבעל ונתן הגט ליר האשה יש לפוסלו דהא לא גירשה ברבר שהיא שלו בד"א בסופר שלא צוהו אלא לכותבו אבל האומר לעדים כתבו גט ותנו לאשתי אין צריכין לזכות לו את הגייר קודם כתיבה אלא אף על גב דכתיבי מדידהו והיה לה כיון דבשליחותיה קא עבדי מבי יהבו לה בשליחותיה דבעל כמאן דיחבו ליה לבעל ואקנהו ליה והדר בעל ויהיב לאתת' דמי דכיון דמוכה לה לאתתה בשליחותיה אקניו אקנו ליה לבעל לגרושי ביה ונמצא זכית הבעל וגירושי האשה באין כאחד וכשר וגם בסופר לא אמרן אלא שלא נתנו לבעל כלל אבל אם לא נתנו לו קודם הכתיבה אלא כתבו תחלה ואח"כ נתנו לבעל במתנה ליתנו ליר האשה כשר אלא שיותר טוב ליתנו לבעל תחלה כדו' שלא ישבח הסופר לתנו אח"כ לבעל וכיון שצריך שיהא הגט משל הבעל צריך ליתן שכר הסופר מיהו משום תקנת ענינות תקנו חכמים שאם אין האיש רוצה לתן שהאשה תתן השכר של הסופר ותקנו חכמים שכר זה דהפקר ב"ד הפקר ומתקיים בזה ונתן .

מי שגרש את אשתו מן הנישואין לא תדור עמו בחצר ששא יבאו לירי ונות ואם נשאת לאחר או היה כהן שהיא עליו בלאו לא תדור עמו במבוי וכפ' קטן גירון במבוי . ומצוי מפולש שריבוי

אין האשה מתגרשת אלא בכתב דכתיב וכתב לה פטור אותה וכרתה ממנו ומתירה לכל אדם כשנותנו כידה וצריך שיכתבנו הבעל בעצמו שכן משמע לשון וכתב לה דוא בעצמו וצריך שיכתבנו הגט משלו ועל דבר שהיא שלו שכן משמע לשון ונתן בידה שנותן לה משלו . מיהו פ"ב דקדושין ילפינן לה מקראי דבכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו הילכך יכול הבעל לעשות שליח שיכתו' גט בציווי ואף אם יכתבו השליח צריך שיהא הכל משל הבעל דלא שייך לשון שליחו' אלא לכתובה ולא שיצוה לתת לה השלי' דבר משלו לכך צריך שיתן הסופר הקלף והריו שלו לבעל במתנה קודם כתיבה ויש מצריכין ליתן לו אף הקלמוס ומגביה הבעל לקנותם וחוזר ומוסרם לו לסופ' ומצוה שיכתבנו כמו שיתבאר לפנינו בע"ה ואפי' כדעבר אדם כתבו הסופר במצות הבעל ולא נתנו במתנה לבעל ונתן הגט ליר האשה יש לפוסלו דהא לא גירשה ברבר שהיא שלו בד"א בסופר שלא צוהו אלא לכותבו אבל האומר לעדים כתבו גט ותנו לאשתי אין צריכין לזכות לו את הגייר קודם כתיבה אלא אף על גב דכתיבי מדידהו והיה לה כיון דבשליחותיה קא עבדי מבי יהבו לה בשליחותיה דבעל כמאן דיחבו ליה לבעל ואקנהו ליה והדר בעל ויהיב לאתת' דמי דכיון דמוכה לה לאתתה בשליחותיה אקניו אקנו ליה לבעל לגרושי ביה ונמצא זכית הבעל וגירושי האשה באין כאחד וכשר וגם בסופר לא אמרן אלא שלא נתנו לבעל כלל אבל אם לא נתנו לו קודם הכתיבה אלא כתבו תחלה ואח"כ נתנו לבעל במתנה ליתנו ליר האשה כשר אלא שיותר טוב ליתנו לבעל תחלה כדו' שלא ישבח הסופר לתנו אח"כ לבעל וכיון שצריך שיהא הגט משל הבעל צריך ליתן שכר הסופר מיהו משום תקנת ענינות תקנו חכמים שאם אין האיש רוצה לתן שהאשה תתן השכר של הסופר ותקנו חכמים שכר זה דהפקר ב"ד הפקר ומתקיים בזה ונתן .

ואפי' על פי עד אחד ואפי' ע"פ אשה וקרן' סני וכותבין לו דהואיל דמילתא דעכידא לגלוי הוא סומכין על פי עד אחד ואשה וקרוב שאינו משקר דהואיל ועבד לגלוי מרתת ומדקדק בעדותו ויא' שגם הסופר צריך להכירם כדי שיכתוב אותם לשמם וכן עיקר אבל אם אין העד יודע את שמות' אלא על פי אע"פ שמכיר' אותם אלא שאין יודעין את שמם לא יכתבו לו ואפילו אשתו עמו דשמה יחליף שמו או עם אשתו ויכתוב גט' לאשת חבירו ויתנו לה כאלו הוא שלוח מעלה ויכשילה שתינשא לאחר ותיאמר על בעלה וכל שהחוקק' יום בעיר אין חוששין להן יותר ואם היו שני בעיר ששמותיהן שוין ושמות נשותיהם ג"כ שוין לא יגרש האחד את אשתו אלא במעמד חבירו כמו שנתבאר לקמן סי' קל"ו וכ"ש שלא יכתבו לו העדים את הגט ואפי' אשתו עמו ואפילו יודעין ומכירין את שמות' רשמה' כתוב גט ויולכנו לאשת חבירו שנקרא' כשם אשתו ויגרשנה בו שנתש' ותיאסר עליו אבל אם אין שנים ששמותם ושמות נשותיהם שוין בעיר אחת כתבין ולא חיישין שמו בא ממקום אחר והחזיק עמו בשם אחר שאינו שמו כדי שיגרש שם במקום אחר את אשת חבירו שנקרא כן כולי האי לא חיישין שכיון שהחוקק כאן בעיר הזאת ל' יום אין חוששין יותר שאם אתה אומר כן אין לדבר סוף מיהו שם אביו אין צריך שיהא מוחזק בעי' אלא על פי סני דאם כן אין לדבר סוף שאין הדבר מצוי שיהו שם האב והבן מוחזקין בעיר אם אין דרין כאן וכ"ש שאם הוא מוחזק לנו ודר באן מנעוריו ואנו יודעין ששמו ושם אביו כן שאין חוששין שם' יך למקו' אחר ויגרש אשת אחר ששמו יש' אשתו כשמו ושם אשתו דכולי האי לא חיישין דא' כן אין לדבר סוף ובשעת הסכנה גנון שהוא מושלך כבוד וקרוב לרא למות או שהוא חלה מסוכן ונוטה למות ואומר כתבו גט לאשתי ששמי נקרא כך וכך ושם עירי כך וכך כו' כותבין ונותנין אף ע"פ שאין מכירין אותו ולא חיישין שמה בנתו לקלקל ולהבשיל כיון שהוא מסיבן שאין אדם מכשיל ומקלקל באותו זמן שאימת מיתתו עליו

לא יכתבו הסופר ולא יחתמו בו העדים עד שיאמ' להם הבעל בעצמו לכתוב ולחתום וגם כשיאמר להם הבעל בעצמו יכתבוהו הם בעצמ' ולא יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום שלא אמ' הבעל לכתוב אלא לה' ואין להם כח לעשו' שלוחי' אחר' ואפי' אמר לב' דתנו גט לאשתי לא יאמרו לסופ' לכתוב ועד' לחתום שאין זה"ב עומדים' במקומו לעשות סוף' ועד' אף ע"פ שעשה שאין שליחי' במקומו וק"ל שלית עושה שליח אם צוה המשלח לה"מ כשנותן דבר מה שיש בו ממש ביד השליח הראשון שיכול איתו השלי' לתנו לשליח אחר' למנותו במקומו אבל כאן לא מסר לראשונ' שום דבר שיש בו ממש אלא דבר' בעלמא ודבר' בעלמא לא מימסרין לשליח שיעשה הוא שליח אחר' על איתו הענין ולא עוד אלא אפי' אמר להם אמרו לסופר שיכתוב ולעדים ויחתמו לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפיו דבריה תליא רחמנא וכתב ששמע הוא בעצמו או שלוחו' שישמעו מפיו דשלוחו של אדם כמותו ולא שיצוה לאחרים שיעשו שליח דמילי לא מימסרין לשליח אפילו פי' להן צפורה' שימנו אותו שליח ורם מינוהו הגט פסול מגזיר' הכתוב ויא' שהיא ספק מגרש' דכמפקי להו במילי אי מימסרו לשליח אם לא

ז והוא טעמא נמי אפילו כתב ככתב ידו לספר שיכתוב ולעדים שיחתמו לא יכתבו ולא יחתמו עד שישמעו מפיו בין שהוא פקח ששומע ויכול לדבר בין שהוא פקח ששומע ואינו יכול לדבר אלא שנשתתק בין שהוא חרש שמדבר ואינו שומע בין שאינו שומע ולא מדבר שאין שליח נעשה שליח אלא כששומע מפי עצמו וכתב כשומע מפי אחרים דמי ויש מכשרין במי שנשתתק לכתוב ולחתום ע"פ כתב ידו שיכתוב לסופר כתוב ולעדים חתמו והוא עתה דעתו מיושבת עליו שאז הוא כפק' לכל דבריו כיון ששומע אלא שאינו מדב' והוא' ואי אפשר בענין אחר סני בכתב ידו דאקילו ביה רבנן משום תקנת עונות אבל כפקח גמור שאיפשר דבור לא סני בכתובת ידו וכ"ש כמדבר ואינו שומע ולא סני בכתובת ידו אלא ברבור סעליית' אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר שנשא כשהו' פקח דהו קידושיו קידושין דאוריית' ואח"כ נחרש אינו מוציא לעולם עד שיבר' ואין סומכין על רמיותו ולא על כתיבתו אע"פ שדעתו נכונה ומיושבת עליו דחשבנן ליה לחרש שאינו שומע ואינו מדבר כשומה גמור לכל דבריו ועיל' בסיון קצ"א

אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אין רצונו לומר שכולם יכתבו שאין הדרך שעשרה יכתבו גט אחר' אלא ה"ק א' מכם יכתוב גט לאשתי הלבך אחד כותב בשביל כולם ואם אמר כולם כתבו רצונו לומר שאח' יכתוב במעמ' בלבך א' כותב במעמד כולם ואם לא עמד כולם בכתובת הגט פסול שהרי ענין משליחותן ואם אמר לעשרה כתבו חתמו את' ביתך וכו' חותמין וכן אם אמר כתבו וחתמו ופנו גט לאשתי אין רצונו לו' אלא כמו

שהיא דרך העולם שאחד יכתוב ושנים יחתמו ואחד יתנו לה בשליחותו

ח ואם אמר כתבו וכולכם חתמו אחד מהם כותב וכולם צריכין לחתו' בו ואפילו אותו הסופר שכתב אלא שהשנים הראשונ' שחותמין בו תחלה הם משום עדי' וצריך שלא יהיה אחר מהם קרוב או פסול ושיחתמו בו ביומיה כדין עדים והאחרים משום תנאי לפיכך אם היו השאר פסולי' או שחתמו זה היום וזה מחר או אפילו בעשרה ימים אחרי כן הגט כשר שהרי נתקיים התנאי ובלבד שיחתמו כולם כל אחד בפני כולם שאם תאמר יחתמו זה שלא בפני זה יש לחוש שמה יעידו שנים ותטיל הגט בידה ותחשוב כיון ששנים חתמו בו הרי הגט כשר ותנשא ועדיין התנאי לא נתקיים ומהאי טעמא אמרו חכמי' אפי' בגט שאין בו אלא ב' עדים שלא יחתמו אלא זה בפני זה ויורה משום כולכם בעשר' מהו אם גש' קודם שחתמו כולם וחתמו אחר שגשגת נתקיים התנאי והגט כשר למפרע ודוקא בדיעבד אבל לכתחלה כל זמן שלא חתמו כולם הגט פסול ולא תינשא ולפי מאי רביעין למכתב לקמן בסיון ק"ל דכת' סיפר ועד פסול צריכין ליהדר ג"כ שלא יהיו הסופר תחלה מן השנים הראשונים שהרי השני' הראשונים הם משום עדים ואין הסופר נעשה עד בגטין כמו שיתבאר לקמן בע"ה ואם מת אחר מהם קודם שחתם הרי הגט בטל שהרי אי אפשר לקיים התנאי

ט היה א' מן השנים הראשונים פסול הרי הגט פסול ודוקא שחת' הפסול תחלה קוד' שחתמו האחר' שאז הוי חתימתו משים עדות אבל אם חתמו האחרים למטה תחלה ושבו רוחא למעלה למאן דקיש' מיניהו ואח"כ חתם הפסול למעלה הגט כשר בעדי' כשרים התחתונים שחתמו תחלה למטה אדרבה כן יש להם לעשו' לכתחלה יחתמו הכשרים החותמים ומשים עדות למטה תחלה ויניחו חלק למעלה שיחתמו שם הפסולים למעלה אבל אם חתמו הפסולים תחלה למטה והניח חלק למעלה ואחר כך חתמו הכשרים למעלה שפסול שעיקר קיום העד' תלוי בחתומי' התחתוני' אלא שאם חתמו הפסולי' למעלה קודם חתימת התחתוני' פסלינן לה משום שנראה כאלו חתמו משום עדות ולא משום תנאי ויבאו להכשיר פסולים לעדות בגטין ובכל השטרות

י ואם אמר לכתב משום עדות לא מתכשר הגט עד דהו כולם כשרי' ושיחתמו כולם ביומיה וזה בפני זה כמו שכתבנו טעמא למעלה ועוד חומר בכאן יותר משל מעלה שכאן כיון שאמר כולכם משום עדי' אם בא הגט לידה ונשאת קודם שחתמו כולם פסול אפי' בדיעבד שהרי לא רצה הבעל שיהיה גט עד שיהיו כולם עדים ויש מחמירין עוד ואומרים שאפי' אמר סתם כולכם חתמו ולא אמר עדים דינו כמפרש ואומ' כולכם חתמו משו' עדי' ופסול אפי' בדיעבד אם נשאת קוד' שחתמו כולם וכן אם מנאם שאמר אחר שני' ג' וד' או יותר יחתמו גט לאשתי בין שהיו שם יותר בין לא היו שם יותר הוי כאלו אוקר' כולם חתמו

יא וכיון שיש בלשונ' הללו פנים לכאן ולכאן מאד מאד צריכין לדקדק בלשונא דגיטין כדי שלא להרבות מצור' חו' בישראל לכך תקנו חכמי' שהאומר לרבי' לכתוב גט לאשתי או לחתום או להוליך אם לבתיבה יאמר להם בפ' כל א' מכם יכתוב גט לאשתי ואם להולכה יאמר כל אחד מכם יוליך ואם לחתימה יאמר להם כל שנים מכם יחתמו בגט זה דאז הוי משמעות לשונו איזה מכם שירצה יכתוב ואיזה מכם שירצה יוליך ואיזה שנים מכם שירצו יחתמו ואין כאן מחוש ולפי שאמר מאד צריכין לדקדק בלשון גטין הסכימו קדמונינו וגזרו שלא יהיה לו עסק עמהן מי שאינו בקי במיב' גיטין ולא יתעסקו בתנינו אלא הבקיאין בהן מא' שלא ירבו הם ושלי' ממזרי' בישראל שאם ישנה דבר א' מצוי הבעל או מלשון הגט הרי הגט בטל מעקר וינינו גט והוא תנאי על פי ויהי בניה מן השני מצור' מאשת איש

קכא צריך להיות ברעו מכתובה עד גתילה וכו' סעיפים

א צריך שיהא ברעו כשעה שמצוה לכתוב את הגט וכשעה שנותנו שכן משמע לשון וכתב ונתן שיכתבו וחתמו מרצונו הטוב לפיכך אם אחוז רוח רעה כשעה שמצוה לכתוב אין כותבין אותו אפי' לכשיבא עדי' שיחוד ויצוה לכתוב כשיבא וכן השיב' כשהגיע לשכרותו של לוח ואמר כתבו אין כותבין ואם לא הגיע לשכרותו של לוח הרי זה ספק שמה אינו יודע מה שיצוה ב' היה כריא כשעה שצוה לכתוב ואח"כ אחוז החולה אין כותבין איתו בעודו בחלו' ואם כתבוהו ונתנוהו בעודו בחלו' אם הוא חולא חלוא שרפואתו ביינו הרי זה פסול מדרבנן וכל ספק גט מיהא איכא כיון דקרן' היא להברי' שמה כריא חלוא חלוא הגט יש בו לפוסלה על בעלה אם כהן הוא וכן אם קבלה קידושין מאחר תופסין בה מטק ואם אין רפואתו ביינו אינו כלום ובטל לגמרי

הבריות אלא שדעתו אינה מיושבת עליו כ"כ כשאר הבריות אינו כחרש גמור אלא שכברו אינו משמוע ודינו כאלם וכשנשתתק ששומע ואינו מדבר .

ז גוסס הרי הוא כחי ויכול לגרש את אשתו דאף ע"ג שהוא מצטער ומתעלף בצער מיתה מ"מ דעתו צלולה ומיושבת עליו ו"א דוקא במדבר אבל אם אינו יכול לדבר אינו מגרש ברמיה דעמא נשתטה ונטרף דעתו ו"א אפי' אינו יכול לדבר אלא שבדקין אותו ברמיותו כמו בבשתתק אפי' גמט גט ויש להחמיר בדעת הראשון .

ח וכן אם שחטו בו שנים או רוב שנים או ראוהו מגוייד או צלוב והחיה אוכלת בו וכן שנפל מן הגג ורמו ואמר כתבו גט לאשתי כותבין ונותנין כל עוד שנשמתו בו ששואלין אותו נכתוב גט לאשתך והרכיב בראשו דאף על פי שנחלש מלהוציא דבור מפיו מ"מ דעת צלולה איז ליה מהו צריכין לבדוקו כמו שנשתתק דלעיל .

קכב אמר לכתוב הגט ומעה או נאבד וכו' סעי'

א אמר לסופר לכתוב ולעדים לחתום וליתן גט לאשתו וכתבו ונתנו לה ונמצא בו פסול שהוא פסול ודאי אפי' מדרבנן או שכתבוהו ונאבד ולא נתגורו לה יכולין לכתוב גט אחר שהרי עדיין לא עשו שליחות' שהוא צוה לכתוב גט כשר בכל תקון חכמים ונתנו לה וזה אינו כשר אלא כחספא בעלמא והוא לא צוה ליתן לה דכפא אבל אם לא נאבד ונמצא בו פסול שאינו פסול ודאי אפי' מדרבנן אלא פסול מספק שאנו מספקין בו מחמת כמה חומרות שנהגו להחמיר בגימין הרי לפי תיקון חכמים הגט כשר הוא אלא שאנו מספקין בו להחמיר וכבר עשו הסופר והעדים שליחותן לפיכך לא יחזרו ויכתבו גט אחר עד שיחזור ויצוה להם הבעל לחזור ולכתוב וליחתום גט אחר שהשליחות הראשון כבר נעשה הלכך נהגו כשיצוהו דבעל לכתוב ולהחזיק גט לאשתו ולתנו לה צריך שיאמר הבעל מתדלה ע"הוא נוחן להם רשות שיכתבו ויחתמו גט אחר גט אפי' עד ק' גטין עד שיהא אחד מהם כשר בין בכתיבה בין בדתימה שאם יאמר בכתיב' לחור אולי יהיה שום ספק כחתמי' ואז עשה הסופר שליחותו לפיכך יאמר שיהא אחד מהן כשר בין בכתיבה בין בדתימה לדעת הרב שבעיר המסדר הגט בלי שום פקפוק ולכל מי שמראה אותו הרב ו"א שיאמר הבעל ג"כ שאם יחפזין הרב לעשות הרבה גטין מחמת ספק ולתנם כולם תוכלו לעשותם אבל דברי מותר הם שאין צריכין להם שכיון שכבר צוה לכתוב גט כשר ודאי אינו מקפיד אם יתנו לה הרבה גטין והכשר ביניהם וכפי' לא יאמר כן הרשות בידם לתת לה הרבה והיא תתגרש בכשר עביננה יש אומרים אע"פ שאמר הבעל כתבו כו' עד שיהא א' מהן כשר כו' לדעת הרב שבנע' כו' מ"מ אם הבעל בעיר אין לסמוך על זה אלא יש לבעל לחזור ולצוות כל פעם לעדים ולסופר כמו בראשונה ואם לא נשאר לסופר ממה שהקנה לו בראשונה וראי ע"צריך להקנות הקף והריו מחדש ו"א הא דאמר' עשו עדים וסופר שליחותן וצריך לחזר ולצוות היינו דוקא אם כבר נחתם ונפסל אחר כך אבל אם עדיין לא נחתם יכולין לכתוב אחר ואין הבעל צריך ללות מחדש אבל יש להחמיר בכל ענין .

ב אמר לסופר ולעדים כתבו וחתמו ותנו לשליח וכתבו וחתמו ונתנו גט כשר לשליח ונאבד מיד השליח בהא ודאי לא עשאו' שוהי' אלא להגיעו ליד השליח והם עשו כן ואינם יכולין לכתוב גט אחר ואפי' אמר כתבוהו ותגורו ליד שליח ויוליד לא אמרי' דאי עשאו' שלוחין עד שיוליד לה אלא מיד כשנתגורו ליד השליח שמוע עשו שליחותן ואין כותבין גט אחר עד שישאלוה ואם כתבו אחר ונתגרשה בו אזלינן לחומרא והרי זו ספק מגורשת דשמא דעתו היתה לכתוב כמה גימין עד שיגיע אחד לידה אע"פ שלא אמר כן בפירוש ואם כתבו וחתמו גט פסול ונתגורו ליד השליח בזה כתוב הפסול שוראי יכולין לכתוב גט אחר שהרי לא צוה ליתן הספא בעלמא ליד השליח ואם כן עדיין לא עשו שליחותן וטעמא דמתכבד הוא אלא שרמז'ם כתב שנמ' בזה לא יכתבו גט אחר ולא דמי שליח לאשה דדוקא גבי האשה אם אמר כתבוהו ותגורו לה אמרי' מי אמר כתבוהו לה חספא ותנו לה ולכך כיון שאמר נתנוהו לה דעתו היה שתתגרש באותה נתינה ולגט כשר נתכוין אבל כשצוה ליתן ביד השליח כיון שאפי' אם היה כשר אינה מתגרשת באותה נתינה עד שיגיע לידה הלכך כיון שנחתמו גט לידה יהיה גט פסול וככל שמוע כבר עשו שליחותן ולא יכתבו גט אחר עד שישאלוה ואם לא שאלוהו וכתבו גט אחר כשר ונתגורו לשליח ונתנה לה הרי זו ספק מגורשת ולא ידעין דעת הבעל איך היתה

קכג מי ראי לכתוב הגט ואם נכתב וניתן בשבת

א ודוקא בגשתתק או אלם שנוהל כן שומע ואינו מדבר סומכין על רמיותו להוציא מפני שהוא כפקח לכל דבריו אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר הרי הוא כששואה כשהוא פקח שאז היו קידושו קידושין דאורייתא ואחר כך גשתתק או נתחרש וכן אם נפלה לו יבמה מאחיו פקח שיש לו עלי' זיקא דאוריית' אבל אם נשא' כשהוא חרש אפי' היא פקח' אין קידושו קידושין דאוריית' אלא דהגמ' מוציא ברמיה שכשם שהבנייה ברמיה כך מוציא ברמיה וע"ל בלביע ע"ש סימן רל"ח סעי' י"ט מי שהוא חרש שאינו שומע ואינו מדבר וכשמדברים עמו בקול רם שומע ומכין וגם משאו ומתנו יפה עם

כאלו לא נכתב ואפי' ריח הגט אין בו ל"ש"מ מתוך החולי ל"ש נתרפא אבל לכשיתרפא כותבין אותו מחמת ציווי הראשון שצוה כשהיה בריא ואין צריך שיחזור ויצוה לכותבו אלא מן הסתם כותבין אותו מכה ציווי הראשון ואפי' מיהה כהולו לכותבו אין באיתו מחא' כלום כיון שלא היה בדעתו בשעת המחא' אלא כותבין ונותנין אותו לכשיתרפ' ואין צריכין לימלך בו פעם שנית .

ג לפיכך ש"מ שמצוה לכתוב גט לאשתו צריכין לדקדק בו שיהא שפוי בדעתו בשעת כתיבה מתחלתה עד סופה וכל שכן בשעת נתינה שהיא הנתינה כשהו בדעתו מדכתיב ונתן אבל אם היה שפוי בשע' כתיבה ונתקלקל וחזר ונשתפה ונתנו לה בשע' שפוי אע"פ שהיה מקולקל בנתיים לא בטל הקלקול את הגט כיון שהיה שפוי בשעת כתיבה מתחלתה עד סוף החתימה וגם כשעת נתינה ואין צריכין לימלך בו פעם שנית אלא גותנין אותו מן הסתם כיון שראוין שחזר לשפוי ואם התחילו לכתבו כשהיה שפוי ונתקלקל והניחו מלכתוב עד שישתפה ואח"כ חזר ונשתפה ונמרו הכתיבה בשעת שיפוי כשר שהרי מ"מ כולו נכתב בזמן שיפוי אף ע"פ שהיה מקולקל בנתיים אין קלקולו מבטל הכתיבה הראשונה .

ד מי שהוא עתים חלים ועתי' שוטה כשהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבריו ואם גירש באותה שעה גיטו גט ואפילו חלים בעלמא שעדיין סימני חוליו נכרי' בגופו שלא נתרפא לגמרי אלא כאדם המתחזק מחוליו אפי' בשעת חלימתו הרי הוא כפקח לשעתו וגמטו גט דבר דעת הוא באותה שעה מיהו צריך לדקדק בו יפה ו"א דספק שוטה הוא שאין אנו יודעין בבירור זמן בריאותו אף על פי שאמרנו שאין כותבין גט לאחר עד שישמעו קולו מפיו שיאמר לסופר כתוב כו' כמו שכתבנו למעלה ה"מ במי שיכול לדבר א' בחרש שאינו שומע ואינו מדבר שהוא כשוטה לכל דבריו אבל אנשתתק שאינו יכול לדבר ושומע וכן אלם שנוהל כך מתחלת יצירתו הוי הרבנות ראשו כמו שמיעת הקול שהוא פקח לכל דבריו רבין שעושה בגופו מעש' המוכיח שמצוה להם שיכתבו ויחתמו ויתנו גט לאשתו חשיב כאלו מצוה כן בפיו הילכך מי שנשתתק ושאלוהו אם ירצה שיכתבו גט לאשתו והרכיב בראשו לומר הן בודקין אותו בדברים אחרים והוא ששואלין אותו דברים שראויין להשי' עליהם הן או לאו אם רואין שדעתו מיושבת עליו שרומז על תשיבת לאו הרבנה כדרך שמרכיבין בני אדם לומר לא ועל הן הן עושה הרבנות הן ועושה כן שלשה פעמים בכל אהת מהן וג' בהן וג' בלאו שהם ששה שאלות אז כותבין ונותנין גט לאשתו וכשמרכיבין אח"כ הן על שאלת נתינת הגט מיהו לא יקבלו הני' שאלות שראוי לומר עליהן הן וכן השלשה שראוי לומר עליהן לאו זה אחר זה דחיישינן שמא שיחת שיגעון אחותו ומלמדתו לומר הן הן או לאו לאו ואינו אומר כן בדעת וכן אין בודקין אותו במסורגין בחד לאו וחד הן ג"פ זה אחר זה דחיישינן שמא שיגעון דשיחת מסורגין נקטיה אלא חד הן ותרין לאו ותרין הן וחד לאו שואלין אותו דליכ' למיחש למידי בכי האי גוונא דשיגעון כי האי אין דרך להיות בכני אדם ובודאי' בדעת נכונה ומיושבת אומר כן והבדיקה תהיה בכל דבר שירצו הן בדברים אחרים הן בענייני הגט כגון ששואלין אותו נכתוב גט לאשתך ואומר הן וחוזרין לומר לו כן ואומר הן ואחר כך שואלין אותו נכתב גט לאמך או לאהותך או לכתך וכי האי גוונא ואומר לאו וחוזרין לומר לו נכתוב גט לאשתך ואומר הן ואחר כך חוזרין לומר לו נכתוב גט לאמך כו' ואומר לאו וכן עוד פעם א' אומרים לו כן ואמר לאו ואם רוצים לבדוקו בפירו' לא יבדקוהו בדברים הנמצאים באותו זמן אלא בקיין שואלין אותו בפירות של חורף ובחורף שואלין אותו בפירות הנמצאים בקיין כגון ששואלין אותו אם רוצה שילקטום לו עכשיו מן האילן וכדו' אם ישיב הן ודאי שוטה הוא אם אין דרך למצא אותו המין כך ואם ישיב לאו פקח הוא מיהו גם בזה צריכין לבדוקו בתרי לאו וחד הן חד הן ותרי לאו בר"א בפירות אבל אם שאלוהו בקיין אם רוצה ללבוש בגדים חמים הראוין לחורף ואומר הן אינו בחזקת שוטה דשמא אחזו קור וכן אם בחורף משיב הן על בגדי קיין יש לתרי' שמא אחזו חום ואז הוי הרבין ספק הילכך לכתחלה אין כותבין הגט על תשובות כאלה דשמא שוטה הוא אבל אם כתבוהו ונתגורו הרי זו ספק מגורשת דשמא פקח הוא ולא אמר כן אלא משום דאחזו קור או חום .

ו ודוקא בגשתתק או אלם שנוהל כן שומע ואינו מדבר סומכין על רמיותו להוציא מפני שהוא כפקח לכל דבריו אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר הרי הוא כששואה כשהוא פקח שאז היו קידושו קידושין דאורייתא ואחר כך גשתתק או נתחרש וכן אם נפלה לו יבמה מאחיו פקח שיש לו עלי' זיקא דאוריית' אבל אם נשא' כשהוא חרש אפי' היא פקח' אין קידושו קידושין דאוריית' אלא דהגמ' מוציא ברמיה שכשם שהבנייה ברמיה כך מוציא ברמיה וע"ל בלביע ע"ש סימן רל"ח סעי' י"ט מי שהוא חרש שאינו שומע ואינו מדבר וכשמדברים עמו בקול רם שומע ומכין וגם משאו ומתנו יפה עם

אבל הכתיבה יכולה להיות על כל דבר שיכולין לכתוב עליו ואחול' וכלכר שיהא דבר התלוש ולא יהא דבר המחובר לקרקע דכתיב ונתן בידה דבר הנתן מיד ליד ודיניה תלוש לפיכך אמרו אין נתנין גט ליד האשה עד שיהא תלוש מן הקרקע וכיון שצרי' שיהא תלוש בשע' נתניה גם בשעת כתיבה אין כותבין אותו אלא על דבר התלוש ולא על דבר שהוא מחובר לקרקע דכתיב וכתב ונתן משמע שתהא הנתינה מיד אחר הכתיבה ולא יהא מחוסר מעשה ביניהם ואם היו כותבין אותו על המחובר היה מחוסר קציצה בין כתיבה לנתינה לכך אין כותבין אותו ג"כ אלא על דבר התלוש הילכך על כל דבר שהוא תלוש כותבין אותו ואפילו הוא דבר שהוא אסור בהנאה דהא מכל מקום דבר הנתן מיד ליד הוא וכלכד שיהא דבר שמוחר לקיימו אבל אם הוא מן הדברים שאסורים לקיימן שצריכין לבטרו מן העולם י"א שאין כותבין עליו ההואיל ועומד לשרוף כשרוף דמי ובמאן דליתיה דמי ולא מידי יהיב לה

ב וכותבין אותו אפילו על דבר שיכול להודיף ולא חיישינן שמא היה בו תנאי ונמחק והוא שיתגנו לה בעידי מסירה דק"ל ערי מסירה כתיב וכיון שנתנו לה בפניהם והם רואים שכתוב כהלכתו בשעת נתינה הרי זה גט כשר אף ע"ג שיכול להודיף אחר כך ואפילו לא הביאותו לבית דין כדי שתגשא עד אחר זמן מרובה שנמסר לה כשר ולא חיישינן שמא היה כתוב בו תנאי ומחקתו ואינו ניכר שהרי היא צריכה להביא ערי מסירה לפנינו אם הוא כתוב על דבר שיכול להודיף וכיון שצריכה להביא ערי מסירה לפנינו אם אותה דהוי בה תנאי מדכר הו דכירי להו אבל בעדי חתימה אפילו הם לפנינו פסול כיון שיכול להודיף רחישין שמא יזיפתו אף ע"ג דמדכר דכירי דלא הוה ביה תנאי גזרינן בעידי חתימה נשהם בפנינו אטו כשאינם בפנינו ורוצים לקיימו ע"י עדים אחרים המכירים חתימת' והם לא ידעו אם היה שם תנאי אם לאו ויש לחוש דילמא תנאי הוי ביה וזיפתיה ויבאו להכשירו על פיהם או אפילו לא היה שם תנאי יש לחוש שמא זיפה חתימת' ג"כ ואין מרגישינן בו וכיון שרורע תנאי כשרתו חיישינן שמא פסול הוא ואין מרגישינן בו בד"א כשהוא כתוב על דבר שיכול להודיף אבל אם הוא כתוב על דבר שאינו יכול להודיף משיאין אותה על פי קיום ערי חתימה שאין עדים חותמין על השטר אלא מפני תיקון זה שיכירו חתימתן אפילו לזמן מרובה אחר החתימה הם עצמם או אחרים , ואלו הן הדברים שיכולין להודיף נייר מחוק דפתריא והרס ועליו יוד העבר וקרן של פרה וכשכותבין עליון גט צריך למסרו לה בפני ערי מסירה וכשכותב אותו על יד של עבר או קרן של פרה צריך ליתן ולמסור לה בפירוש העבר כולו או הפרה כולה ולא יחתך יד של עבר או קרנה של פרה אחר הכתיבה ויתנו לה דה"ל מחוסר קציצה בין כתיבה לנתינה שהוא פסול מן התורה כדילפינן לעיל מונתן בידה ,

ג ודוקא שכתב על בעלי חיים או דבר המחובר לקרקע שעוקר דבר מגידולו זהו הנקרא מחוסר קציצה אבל דבר אחר לא ויש פוסלין אפילו בדבר אחר הילכך יש ליהרר לחתוך הנייר תחלה למדת הגט שלא יצטרך לחתוך ממנו אחר הכתיבה כלים ואם לא חתבו תחלה קודם כתיבה וחתבו אחר כך הרי זה פסול דחשיב מחוסר קציצה בין כתיב' לנתינה מיהו דוקא בשלקח מתחלה קלף גדול וכתבו עליו ואחר כך חתבו ממנו אבל אם לא חתך ממנו אחר הכתיבה אלא דבר מועט כדי לייפותו לא מיקרי מחוסר קציצה וכשר מ"מ לכתחלה יש ליהרר גם בזה שיחתכנו תחלה כדי שלא יצטרך לחתוך ממנו כלום אחר הכתיבה וכל מה שצריך לחתוך יחתוך קודם שיתחיל לשרטט שטרטט צורך כתיבה הוא ואחר השטרטט יחתוך הנקבים שעשה כדי לשרטט קודם שיתחיל לכתוב אע"פ שאינו חותכו אלא כדי לייפותו זה הכלל אם יחתוך ממנו חתימה גדולה עד שיכולין לכתוב עליו על אותו החתימה גט אחר זהו נקרא מחוסר קציצה ופסול וכל מה שהוא פחות מזה השיעור מיקרי כדי לייפותו וכשר בדיעבד ולכתחלה יש ליהרר לפי' אם טעה הסופר בגט לאחר שכתב קצתו ורוצה להתחיל באותו קלף גט אחר יחתוך תחילה המועט שכתב בפסול קודם שיתחיל לכתוב את השני כדי שלא יצטרך אחר כך לחתוך ממנו כלום יש אומרים שאין כותבין אותו על דבר שאינו יכול להתקיים דכמי שאינו דמי ואינו נתן לה כלום לפיכך אמרו אסתבנו על עלה של בצלים או ירקות וכתבנו לזה פסול אבל אם כתבו על נייר שקרין פפיר בלשון אשכנזי כשר שדבר שמתקיים הו' אבל לכתחלה יש לכותבו על קלף שהוא מתקין לספר תורה תפילין ומוזות אבל מעיבד לשמו לא כענין אפילו לכתחלה אם כתבו על ספר שלם אע"פ שכתובים בו עניינים אחרים ונתן לה הכל כשר דהא נתנו לה בכלל השאר ובכלל מאחיס מנה גמול דברים אמורים בתלוש אבל אם כתבו על דבר מחובר אע"פ שנתן לה הגט עם כל המחובר אינו גט דבעינן ונתן בידה דבר הנתן מיד ליד וליכא ,

ד ולכתחילה אין כותבין אפי' הטופס על המחובר גזירה שמא יכתוב גם התורף אבל בדיעבד אם כתב הטופס על המחובר ותלוש

מי שיהיה אפילו האש' בעצמ' כותבת את גטה והוא שיאמר לה הבעל תחלה שתכתבנו שנעשית היא שלוחו בכתיבה זו דמה לי כיון מה לי שליח אחר דכבר אמרנו דשלוחו של אדם כמותו מ"מ ויון שיהא עצמה כותבתו צריכה שתקנו אותו לבעלה אחר שכתב' אח"כ חוזר ונותנו לה אף על גב דכשהסופר כותבו והיא נתנ' השכר ק"ל אין צריבין להקנותו לו דאמרין אקנוי אקנו רבנן שכר הסופר לבעל ה"מ כשהסופר כתבו אבל כשהיא עצמ' כותבתו לא תקנו רבנן מירי דמילתא דלא שביהא לא תקנו רבנן ולכך צריכה להקנותו לו קודם שנתנו לה ואף ע"ג דמחוסר הקנאה בין כתיבה לנתינה ואנן בעינן שלא יהא דבר מחוסר בין כתיבה לנתינה דכתיב וכתב ונתן שתה' הנתינה מיד אחר הכתיבה ולא יחסר דבר כמו שיתבאר לקמן סימן קכ"ד בע"ה ה"מ כשמחוסר מעשה בין כתיבה לנתינה כמו קציצה וכיוצא בו אבל הקנאה לא הוי מחוסר מעשה ואם לא הקנתה לו אינו כלום ואפי' ריח הגט אין בו שהרי לא נתן לה שום דבר משלו והכתוב אומר ונתן לשון מתנה משלו מיהו אע"ג דק"ל שהבעל עצמו כשר לכתוב גטו ונהנין שלא להניח לבעל עצמו לכותבו מפני שיכול אחר כך לקלקלו ולמ' שלא כתבו לשמה וכה"ג כמו שיתבאר לקמן סימן קכ"ו וגם לא יאמר הבעל לסופר שיכתוב כך או לא יכתוב כך שמא יכיון לשנות ולקלקלה אלא יאמר לו סתם כתוב גט כשר לאשתי וי"א עוד שיש להחמ' ג"כ שאפי' קרוב לא יכתו' לכתחלה היבא דאפשר באחר שלא יאצרו שמא קלקל ,

ב צריך שיהא הסופר בר דעת ובר חורין ובר מצות וכן חורין בישראל סתמ' כשר לאפקורי חרש שוטה וקטן שאינן בני דעת ולא ירעו למכת' לשמה ולאפקורי עבר שאינו בן חורין ואינו בתורת גטין וקידושין ולא בר שליחות הוא וכן לאפקורי נכרי וישראל משומד לע"ז או לחלל שבתות בפרהסיא והרי הוא כגוי לכל דבריו שכל אלו כיון שאינם ממקימי המצוה אינם ממכשירי המצוה ואינם געשם שלוחים בדבר דמה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית בעינן ,

ג ובחרש שוטה וקטן כיון שאין פסוליהו אלא משום שאינן בני דעת מותר להניח אות' לכתחלה לכתוב טופס הגט אם ישראל נדו' פקח עומד על גבם ומלמדין ומזהירין שיכתבנו לשמו ולשמ' כו' ושלא יקלקלו שכל מה שהם עושין אינן עושין אלא על דעת הגדול העומד על גבן שמוהירן ומלמדין ואם אין פקח גדול עומד על גבן או אפילו עומד על גבן ושוקק ורואה ואינו מזהירן ומלמדין חמיר שיכתבו לשמו ולשמ' כו' וכתבו הטופס מדעת ע"י ציווי הבעל יש מכשירין וי"א שכוין שאינן בני דעת וראי קלקלו ולא כתבוהו לשמה ופסול אפי' בדיעבד כיון שלא הודוירם תמו' שיכתבוהו לשמה דגזרינן טופס אטו תורף אבל עבר ונכרי ומשומד לא יכתבו לכתחלה אפילו טופס ואפי' ישראל עומד על גבן שכוין שהם בני דעת כל מה שעושין עושין על דעת עצמן ולא על דעת ישראל העומד על גבן והיישוי שמא יקלקלו להבעים ולא יכתבוהו לשמו ולשמ' ובדיעבד כשר ואפי' אין ישראל עומד על גביהן כשכתבו הטופס ונתינו מקום התורף שהוא מקום שם האיש והאשה והמם ומקום דהרי את מותר' לכל אדם שהוא עיקר הגט וכן ישראל אחר כשר פקח וגדול וכת' דתורף זגמרו לשמו ולשמ' הרי זה גט כשר ופי' מלת תורף ענינו גילוי שאלו העניינים הם גילוי של שטר ועיקרו ואע"ג דזמן בגט אינו מן התורה אלא מדרבנן כמו שיתבאר לפנינו בע"ה מ"מ דין תורף יש לו דאלמיה רבנן טעמא של כתב' לכתוב הזמן כמו שיתבאר באלו היה של תורה ,

ד אבל אם כתב א' מאלו הששה את התורף אפילו בדיעבד ואפילו ישראל עומד על גבן ואפילו התמיהו עדים כשרים ונמסר לה בפני כשרים אינו גט ,

ה הכותב או חותם גט כשכתב או כ"כ בשוגג ונתנו לה הרי זה מגורש' כיון דבשוגג כתבו לא הוי משומד לחלל שבתות וכ"ש בשאר י"ט ואם כתב וחתמו בודון בין בשבת בין ב"כ בין כיום טוב אפי' בצנעה אינה מגורשת שהרי העדים פסולין מן התורף שעברו על לאו דשבת וי"ט ואם כתבו ב"ט בודון אפי' בפרהסי' ונמסר לה בפני עדים כשרים הרי זה גט פסול שהרי כתבו בפסול אבל כתבו בודון בפרהסיא כשכתב וי"ט אף על פי שנמסר בפני עדים כשרים הרי זה גט בטל מעיקרו ואינו גט כלל דמתחלל שבתות בפרהסיא הרי הוא כגוי דין נתינתו בלילה יתבאר לקמן סימן קנ"ד בע"ה סעיף פ"ח ופ"ט ,

קכד על מה נכתב הגט וכו' ט' מעיפים

א דקדקו חז"ל כתיב וכתב לה ספר כריתות וסתם ספר הנאמר בכל מקום פירושו הקלף שכותבין עליו ואם היה פי' ספר דהבא קלף שכותבין עליו היה לו לומר וכתב לה על ספרי או בספר וגומר והיה פירושו שיכתוב לה על הספר אי' בספר דברים הכותבין בינו לבניה אבל מדכתיב וכתב לה ספר אין פירושו ספר שנכאן קלף אלא פירושו ספר דברים כמו שיתבאר בסימן קכ"ו בע"ה

ואינו נקרא כתיבה אלא דבר שרישמו קיים ועומד זמן רב וניכר יפה הילכך אין כותבין גט אלא בדבר שרישמו ניכר ועומד כגון דין וסיקרא וקומום וקנקנתום וכיוצא בהם אבל אם כתבו בדבר שאינו קיים ועומד כגון משקין ומי פירות וכיוצא בהם אינו גט שאין זה נקרא כתיבה .

ב ואבר ושחור ושיחור רשומן ניכר ועומד קצת אבל אינו ניכר יפה הילכך לכתחלה לא יכתוב בהן אבל בדעבד כשר וי"א הא בדעבד כשר בדעבד היינו שעירב התיכו' אבר במים וכתב בהן אבל אם כתב באבר עצמו פסול ויש לחוש לזה .

ג וכותבין אותו במי עפצין והוא שלא יהא הקלף מעופץ אבל אם הוא מעופץ לא שאין מי עפצים ניכר על קלף מעופץ שהרי הקלף הוא כמראה הכתב ואם כתב בו אינו גט וכן כל כיוצא בו .

ד עוד ילפינן משפעות מלת וכתב וכתב ולא וחקק כלומר שצריך שיכתוב ירכיב האותיות עצמן שזוהו נקרא כתיבה ולא שיחקק תוכי האותיות וציריהן סביב עד שיהיו גופי ירכיב האותיות נעשין מעצמן שזוהו נקרא חקיקה ולא כתיבה הילכך חקק את הגט על הטבל' או על האבן או על טס של מתכות אם חפר ירכיב אותיו' שנמצא הכתב שוקע כשר וכן אם חקק ירכיב אותיות מאחורי הטס עד שכלמו האותיות' על פני הטס כשר אע"ג שאינו כתיבה ממש בדיו כיון שעיקר מעשיו היו בגופי ירכיב האותיות חשיב הכתב אבל אם חפר תוך האות וסביבותיו עד שנראו הירכות נכוות מכאן ומכאן או שהכה על פני הטס בחותם עד שנמצאו האותיות בולטות כדרך שעושיין דיגרי זהב אינו גט שהרי לא עשה מעשה בגופי האותיות אלא סביבותיהן והם נעשו מאליהן ואין זה וכתב וכן אם מלא הנייר בדיו סביב מקום ירכיב האותיות ומקום ירכיב האותיות הני' חלק ולכן עד שיוכלו לקרותן הרי לא עשה מעשה בגוף האותיות ואינו גט ולא נקרא חק תוכות או ירכיבות אלא בשכל האות נעשה כך אבל אם צריך עדיין לתקן שיהיה אות הרי זה כשר .

ה הקורע על העור תבנית כתב כשר שהרי יכול להקיים אבל הרושם על העור תבנית כתב פסול שאינו יכול להתקיים וי"א בהפך ויש מי שמכשיר בשניהם ויש להחמיר .

ו אע"ג שהגט נקרא ספר דכתיב ספר כריתות אין דינו כספר תורה להיות צריכין האותיות מוקפין גייל דהאי ספר אין פירושו ספר ממש אלא סיפור דברים דהכי קאמר קרא וכתב לה סיפור דברים שששמעיתן לשון כריתות הכריתות זה מזה כמו שכתבאר ס' קב' סעיף א' הילכך אין צריך מן התורה שיהיו האותיות מוקפת גייל מכל רוחותיהן אבל מ"מ נהגו להחמיר לעשותן זוקף גייל כדי שיהא נקרא יפה אבל זיינין דאותיות של שעטנז' ג"ג נהגו אפי' לכתחלה שלא לעשותן הואיל ואינו ספר ממש ולא רצו להחמיר מפני שרוב הסופרים אין בקיאי' בהן לעשותן כהיגון והיו מתיראי' שמא על ידי כן יקלקלו הכתב עד שלא יהא נקרא יפה .

ז הילכך אם יבא אחר שירצה לזיין אותן יש לאחות בידו שלא להציא לעו על גיטין הראשונים ואם יש בו אותיות דבוקות יכול לגרר הדיו שביניהם להבדילם שאין זה מיקרי חק תוכות אלא תיקון גוף האותיות מיהו נ"ל דהיינו דוקא קודם שחתמוהו העדים ודוקא הסופר עצמו שציוהו הבעל לכותבו הוא יגררנו ויתקננו ולא אחר שכיון שעל ידי גרירה זו חשוב גט כשר לינתן לכתחלה יעשוהו הסופר עצמו אבל אחר חתימת העדים לא יגררנו אפי' הסופר עצמו אע"ג דעדי מסירה כתי' מ"מ כיון שכבר חתמוהו העדים הסופר נסתלק ממנו כי נגמר שליחותו של הבעל ולא יתקננו עוד בד"א שיכולין לכתוב אחר ואין כאן חשש עיגון אבל במקום שיש חשש עיגון כגון שבא מארץ החוקה ואין שירי' מצויות להביא אחר אין לפוסלו בשביל כך ויגררהו קודם הנתינה במקום שהובא לשם ויתנוהו לה' דהא אפי' בלא גרירה היה הגט כשר כמו שכתבנו למעלה שאינו צריך הקיף גייל אלא שנתנו כך לפיכך הך גרירה אינו מעלה ואינו מורדת כך נ"ל מיהו יש מחמירין שלא להפריד נגיעת האותיות כלל אלא שאם נגעו כותבין אחר וכן נוהגין לכתחלה אם לא על ידי דחק גדול .

ח אבל אם נפלה פפת דיו בתוך האות ואינו ניכר אינו יכול להעביר הדיו לתקן האות דהוה ליה חק תוכות .

ט וכן אם רוצה לעשות מ"ס פתוחה ונמשכה ידו ונסתמה אינו יכול לגרר הדבוקות ולפותחה דהוי חק תוכות ויש אימרים אפי' אם האות ניכר בעוד הטפה עליו אין גוררין אותו אלא כדי שיהא ניכר יפה אפי' חשיב חק תוכות ופסול ואפי' נפלה הדיו על אות אחר שכבר נגמר האות ונעשה כתיקונו דהוה לן למימר היאיל ובכר נגמר האות קודם נפילת הטפה לא הוי הגרירה חק תוכות אפי' הכי נוהגין להחמיר ולפוסלו מיהו י"א דלא פסלינן חק תוכות הללו שע"י גרירה אלא כשע"י הגרירה לכרה נעשית האות כתיקונו ואינו צריך תיקון אחר אבל הכא שעדיין צריך לכתוב ולתקן האות ולהציף על הגרירה לשווייה אות גמור כה"ג לא נפסל משום חק תוכות שהכתיבה הנעשית אחר גרירת הטפה חשיב כתיבה מעלייתא

ותלשו והשלים אח"כ התורף בתלוש וחתמוהו ונתנו לה כשר שעיקר הגט הוא התורף ועליה קאי קרא שאמר וכתב לה ספר כריתות שפירושו וספור דברים של כריתות ונהן בידה ולא הטופס הגט וגם לא אחתימת העדים ולא גזרינן הכא לפסול כתב הטופס במחובר אפי' בדעבד אטו תורף דכיון דלא שכיח כולי האי לכתוב גט על המחובר לא גזרו בה בדעבד טופס אטו תורף אבל אם כתב גם בתורף במחובר פסול אפי' בדעבד ואפי' לא חתמוהו העדים עד אחר שתלשוהו וחתמוהו אחר שתלשוהו ונתנוהו לה אינו גט שאין החתימה עיקר אלא כתיבת הגט עיקר דכתיב וכתב לה וגו' והרי היה מחוסר קציצה בין כתיבה לנתינה .

ה ואם כתבו בתלוש ולכסף חברו נמי יש פוסלינן דהא מחוסר עקירה בין כתיבה לנתינה היה ואפי' כתבו וחתמו בתלוש ואחר חתימתו חברו ואחר כך תלשו ונתנו לה פסול ולא מבעיא אם אישרוש אחר כתיבה וחתמה שפסול שכיון דאשרו' ה"ל מחוסר קציצה גמורה אלא אפי' לא אישרוש נמי שאין צריך קציצה גמורה אלא נטילה או עקירה בעלמא אפי' פסול דכיון דמחוסר מעשה היה בין כתיבה לנתינה ואנן וכתב ונתן בעינן שלא יהא מחוסר מעשה כלל משעת כתיבה עד שעת נתינה ואם כתבו על העלה הורוע בעציץ בין נקוב בין שאינו נקוב אע"פ שנתן לה העציץ כו' והעציץ חשיבה תלוש אפי' פסול גזירה שמא יקטום קודם שיתננו לה ולא דמי לקרן של פרה ולוי של עבד וכשר ולא גזרינן שמא יקצץ דהתם אין דרך לקצץ אבל הכא דרך לקוטמו הילכך גזרי' לא קטמו אטו קטמו וי"א דוקא בנקוב גזרי' דהוה כמחובר אבל אינו נקוב לא גזרינן דהא אפי' קטמו לא הוה אלא דרבנן דאינו מחובר ממש ויש להחמיר אבל כותב הוא על הרסו של עציץ ונתן לה כל העציץ שזה דומה ליד של עבד וקרן של פרה שגם כן אין דרך לקוצצו דלא הפסיד ליה לעציץ הילכך לא חיישינן שמא יקטום שבר ממנה ויתן לה והוא שיהו עדי מסירה לפנינו שחרם דבר המזויף הוא ודבר המזויף צריך עדי מסירה כמו שאמרנו למעלה .

ו היה הגט חקוק על ידו של עבד ככתיב' קעקע והיה יוצא מתחת ידה וגם חתימת ידי העדים חקוקי' על ידו בכתיבת קעקע הרי זו מגורשת אע"פ שאין שם עדי מסירה שהרי כתיבת קעקע הוא כתב שאינו יכול להזדויף' ובכתי' שאינו יכול להזדויף אמרנו למעלה יסגני בעידי חתימה ואין צרי' עדי מסירה שאין לחוש שמא תנאי היה שם וזיפתה כיון שאינו יכול להזדויף ואם היו מוחזקין בעבד זה שהגט חקוק על ידו שהרי של הבעל ועכשיו יוצא מתחת ידה והיא אומרת שבועדים נמס' לה ואין עדי מסירה לפנינו הרי זו ספק מגורש' דשמא מעצמו נכנס לרשותה כיון שיכול לילך מעצמו ומעולם לא נמסר לה דקי"ל הנוררות אין להם חזקה מטעם זה שמא מעצמו נכנסו לרשות של זה שמחזיק בהם ואף על פי דהתם ספקינן להו מן המחזיק ויהיבנו להו לבעליהם הראשונים שהם ודאי שלו ואם כן הכי נמי נימא ודאי הוא של הבעל ואפילו ספק מגורשת לא תיהו שאני התם דכיון ששם בחזקת הראשונים השני היה ליה המוציא ועליו הראייה אבל לענין הגט על כל פנים מדי' ספקא לא נפקא דע"כ צריכי' לחוש שמא האמת עמה ולכך הויא ספק מגורשת .

ז היה הגט חקוק על טבלא שהיא ידוע שהיא שלה ויוצא מתחת ידה ואומרת שהיא נתנתו לו קודם לכן כמתנה גמורה כדי שיהא הטבלא שלו וחזר ונתנהו לה והרי נתן לה הגט מדירה וסביאה עדי מסירה הרי זו מגורשת דודאי אקנוי אקניתא ליה בהלכתו ואם גם העדים חקוקים עליו בענין שאינו יכול להזדויף אפי' אין עדי מסירה לפנינו מגורשת דמסתמא לא חתמו העדים אם לא ידעו שהוא כשר בהלכתו .

ח חקקו על טס של זהב ואמר לה הרי זה גיטך וכוהב שכו תתפרע את כתיבתך אע"ג דהוה ליה הגט כפורח באויר ולא היב לה מירי כתורת גט ואנן ונתן בעינן דבר שיש בו מתנה מיר ליד מ"מ כיון שאמר בפירוש כהב שכו תתפרע כתובתך הוי כאלו אמר התקבלי גיטך ויהא הטס נחשב כתורת נתנת הגט ומחלי לי בתיבתך ככרי שיווי הטס והרי היא סברה וקבלה ע"מ זה ואחלה בד"א כשאמר כן בפירוש אבל אם נתן לה הפס סתם ואמר לה התקבלי גיטך אפילו הגליון הוא' שלה ואינו נכנס בפירעין כתיבתה משום דאירי דמגילתא הוא ובפל' לנבי הגט המנהג הוא לכותבו על קלף לכתחלה בכל דינו ולצר הכשר ואם כתבו שלא לצד הכשר כשר שהרי יכול לכתוב לו על כל דבר .

ט גט שהוא כתב וחתום כהלכתו לא יתנו לה עד שתתייבש הכתיבה והחתימה יפה שלא יהא קרוי בשעת הנתינה כתב שיכול להזדויף וע"ל סימן ק"ל סעיף כ"א .

קכח במה נכתב הגטותיקון הכתיבה והקלף ובו כ"ג סעיפים .

א כתיב וכתב לה ספר כריתות הרי דכתיבה תלי' רחמנא

לבוש

הלכות גטיין

הבין וארגמן

מעלייתא להכשיר כל האות ונ"ל דכל זה לא מירי אלא בשפלה הטפה בשעת הכתיבה בעוד דיו אות הכתיבה לזה ונפל הטפה עליו שאז נתערבה דיו של הנפילה עם דיו של הכתיבה ואם יגרוד שמה יגרוד דיו של הכתיבה ותישאר דיו הנפילה באות וה"ל חק חוכות במקצת האות אבל אם הגט כבר נתייבש ונחתם כראוי ואח"כ זמן נפל עליו טפת דיו או נתלכלך הגט בדיו ורושם האותיות ניכרים כ"ע מרוד שיכול לגרוד הטפה או הליכלוך דיו שנפל עליו מלמעלה וישאר הכתב הראשון מלמטה כמו שהיה כבר דמאי דנפל הוא דשקליה מלמעלה וכתב הסופר שכתבו מתחלה בכתיבה כשרה נשאר למטה אלא שהיה מכוסה ונחגלה ואין זה חק תוכות כלל מיהו יש להחמיר לכתחלה אלא ע"י קצת דחק מותר וע"ל בלבוש התכלת סימן לב' סעיף ג' בד"ן אם זרק עפרות זרב"ב כו' שהוא דומה לזה נ"ל וגרירת ההי"ן וקופי"ן שנוגעין בגניהן עיין לקמן סי' קכ"ו ועיין בלבוש רתכלת סימן ל"ב סעיף י"ו .

וזהו להשרטטו כדי שיהא כתב מיושר ושוה לקרותו מיהו אם לא שרטטו לא מיפסל בכך דהא דאמרינן בכ"מ שצריך שירטטו היינו היכא דכתיב וכתבתם שדרשו בו כתיב' תמה ואם אינו משורטט אין הכתב נקרא כתיבה תמה כיון שאינו מיושר ושוה ובגט אין צריך כתיבה תמה דלא כתיב וכתבתם אלא וכתב לה וגומר מכל מקום נהגו כך ויש לזהר מלשרטט באבר מפני שהוא צובע והוי ככתב על גבי כתב שפסול דוכתב כתב אחד משמע ואע"ג שנוהגין לשרטט מבחוץ שלא במקום הכתב מכ"מ אין משרטטין באבר שלפעמים נראה הצבר האבר מבפנים אם הקלף הוא דק והוי ככתב על גבי כתב .

שהרי כבר אמרנו דספר דהבא לא ספר ממש הוא אלא לספירת דברים הוא דאתא כולעיל ועיין בסדר הגט בד"ן זה בטעם שכתבתי שם דלפי אותו טעם הוא פסול גמור ויש להחמיר .

מן וצריך שלא יהא בו שום טיפשיכות ושלא יכתבו על המחוק מפני שגראה כמוויף וצריך שיהא הגט מבואר היטב באותו כתב שיכתבו עוד שידעו לקרותו הקטני' שיודעים אותו הכתב שאינם לא נבונים ולא סכלים בין הקטנים אלא בינונים .

מן ולא יהא הכתב מעוקם או מבולבל שמה תדמה אות לאות אחר ונמצא העינין משתנה ממשעותו .

ין היה בו משמעות שני עניינים או שהיה בכתבו עקום או בלבלול עד שאפשר שישמע ממנו עניין אחר הרי זה פסול ועיין בס' שאחר זה .

ין יש אותיות שהן משתנות במדינות כגון נו"ן פשוטה כותבין במקומ' כמו זיין שלנו וכן רי"ש כותבין בקצת מקומות נג שלה קצר עד שגראה כמין יוד שלנו . וכה"ג צריך שיהא הגט נקרא לתינוק דלא חכים ולא טפש במקום נתינתו ששם במק' שנותנין אותו ליד האשה היא העיקר עצריבין להבין ולירע שם שהיא מגורשת ואם אינו נקרא לשם במקום נתינתו לתינוק דלא חכים ולא טפש הרי הגט פסול ואפילו אם נשאת חצא והולד ממור שהרי אינם יודעים ומכניס שם שהיא מגורשת ויש מי שאומר שצריך שיהא כן לתינוק דלא חכים וכו' אף במקום כתיבתו וכשנותן אותו לקרות לתינוק דלא חכים ולא טפש אין צריך לכסות האותיות שלפני האות שיש בו ספק והאותיות שלאחריו אלא מראין לו כך ואם יוכל לקרותו כשר ויש לזהר שלא ימשך ראש אות שלמטה לתוך חלל אות שלמעלה או איפכא ואם עשה כך וגשתנה צורת האות כגון שמשך ראש למ"ד לחלל דל"ת למעלה שאז נראית הדל"ת כה"א או שמשך זנב נו"ן פשוטה או כ"ף פשוט' לתוך טי"ת למטה שאז נראית הטי"ת כמו שי"ן הרי זה פסול .

ין גט שנמחק בו אות או תיבה או שתלאי בין השיטין אם הוא מטופס הגט הרי זה כשר ואם הוא מן התירף אינו גט שמה זיפורה ונתנהו לה ואם קימו כסוף שהור ופיר' בסוף הגט שאות פלוני תלויה או הוא על המתק אפי' הוא מן התורף כשר בשאר שטרות והקיום יכתבו קודם כדת משה וישראל שהיא שיטה אחרונה כמו בשאר שטרות שצריך לכתוב הקיום קודם שיטה אחרונה שהוא הכל שריד וקיים משום שאין למדין משיטה אחרונה אבל עכשיו נוהגין להחמיר שלא לעשות שום קיום בגט .

ב וכן גט שנמצא קרוע שתי וערב שהוא קרע של כ"ד הרי זה גט בטל כמו בשאר שטרות כיון שקרעוהו ב"ד ודאי לא נעשה בהלכתו ומשום כך קרעוהו וי"א בר"א כשאינו מקויים אבל אם הוא מקויים למה יפסל מהייתה מנישת שלא אמרו חז"ל קרע בת דין פסול אלא לענין שלא תגבה כתיבה שאנו לקיימו בדי שתגבה בו כותבתה שאין דרך הבעל לקיימו דמה מעיל לו קיומו אבל אם נתקרע קרע שאינו של ב"ד כשר לכ"ע נימוק או שהדקיב או שנעשה ככברה כשר נמחק או נשטטש וכבואה שלו קיימת אם יכולין לקרותו כשר ואם לאו אינו גט .

יא ונוהגין לעשותו י"ב שיטין כמנין גט חוץ מחתימת העדים מיהו אם עשו שורות יותר אין לפוסלו בכך במק' שיש חשש עיגון כגון שבא מארץ רחוקה ואין שירות מצוות וכה"ג מפני שאינו אלא מנהג כעלמא שסמכוהו על מספר גט שהוא תרגום של ספר זה ואין לו עיקר ולא זכר מתוך הגמרא . י"א שגט הוא לשון שבר כראמרינן בירושלמי הגי עכברי רשיעי לא דיין דאכלי אלא דגיימי פי' לא די להגי עכברים שאוכלין אלא שגם שוברים לכך קראו שטר זה גט מפני שהוא כורת ושוכר בין האיש והאשה ולומר זה ניהינן לכתוב י"ב שורות כמספרו ויש סומכין לכתוב י"ב שורות מדרבתיב ספר כריתות דר"ל וכתב לה מה שהיא כורת ומפסיק בין הספרים שבארבע תומשי התורה והם הי"ב השורות שמשירין חלק בין הר' הספרים הראשונים דהיינו ד' שורות בין ספר בראשית לשמות וד' שורות בין שמות לויקרא וד' שורות שבין ויקרא לחומש הפקודים והם י"ב בין הכל שמשאירין חלק אותם ציורה התורה לכתוב לה בגט וד' שורות שבין חומש הפקודים לאלא הרבנים לא צוה למלאות מפני שהוא משנה תורה שחוזר ושונה כל הראשונות ואולי יש בזה סוד סתום ונגזר . והוא זה כיון שזה בא להפריד האשה מן האיש וכבר ידעת שבכלי גורם פירוד ופנס למעלה לכך צוה התורה לייחדה עם ד' רגלי המרכבה הדיועה וזה הוא כמילוי החלק שבין ד' הספרים הראשונים שהם כנגדם כידוע לירעי' חן ולהניח משנה תורה מופרד כי כבר ידעת ; המשנה תורה היא הה"א אחרונה ובא לרמז שאעפ"כ זה המגרש גורם קצת פירוד באשה העליונה וזה הוא כוונת מאמרם ז"ל המגרש אשתו ראשונה מזכה מורד עליו דמעות וידוע דמזכה נ"ב היא הה"א אחרונה והמשכיל יבין נ"ל .

בא בר"א כשהגט יוצא מתחת ידה בעדי חתימה ואין כאן עדי מסירה אבל אם יש שם עדים שנמסר לה בפניהם והיה כשר בשעת מסירה הרי כשר ואפילו היה תורף הגט על המתק או בין השיטין או שהיה קרוע שתי וערב שנחתו לה בפניהם אפי' כשר דהא קי"ל דעדי מסירה כרתי ויש מי שאומר שאם היה קרוע שתי וערב קודם שבא ליד האשה ודאי הוא פסול רבין שהוא קרוע קרע כ"ד קודם שבא לידה גרי הוא בחרס בעלמא ואינו גט וכן אם נשטטש עד שאינו יוכל ליקרות קודם שבא לידה אף על פי שמסרו לה בעדי מסירה ועדי מסירה בפנינו אינו גט שאין אשה מתגרשת אלא בכתב והא לאו כתב הוא .

כב יש מי שאומר שיש להקפיד מלכתוב הגט בקולמוס של כנף אלא בשל קנה עכ"ל הש"ע גם מורי"מ מהרדמ"א ז"ל כתב בהגהה לעיל סעיף ד' וז"ל וי"א דלכתחלה יש להחמיר שלא לכתוב בקולמוס של כרול שלא לבא לידו חקיקה עכ"ל ומשמע מתוך דבריו וכן מדברי רבינו יוסף כמה שכתב כאן על זה בפנים שטעם ה"א הנוהרים מלכתוב בקולמוסין אלו משום וכתוב ומשמע ולא חקיק ופירשו החקיקה האסורה מפסוק זה שלא יחקיק יריכי האותיות תוך הקלף רק יכתוב אותם על גבי הקלף ותמיהני על טעם זה דהא בהרי"א מסקינן פ"ב דגטין כותבתיה לעיל סעיף ד' שאפי' אם חקיק וחרפ יריכי האותיות שנמצא הכתב שיקע כשרה דלא מאעטינן מכתב ולא חקיק אלא חק תוכית ולא חק יריכות לכך נ"ל שאין טעם הנהרין מלכתוב בקולמוסין הללו מטעמא שכתבו אלא נ"ל שטעמא הוא משום דוכתב כתב אחד משמע ולא כתב על גבי כתב והכא אם יכתוב באחת מקולמוסין הללו הקולמוס חוקקת .

יב ונוהגין לעשות שיטה י"ג וחולקין אותה לשתיים שכה חותמין העדים זה תחת זה ומשרטטין אותה שתי שורות קטנות עד רוחב חצי הצי ושירטט הכל קידם שיתחיל לכתוב הגט וגם ישרטט מן הצדדים כדי שיהו השורות שוות שלא יהיו אחת ארוכה ואחת קצרה שזה גם כן בכלל כתיבה תמה הוא ויהו הסופר שלא יגע הכתב בשרטוט לא למעלה ולא מן הצדדים ויניח גליון מן הצדדים כרוחב חצי אצבע ולמעלה כאצבע ולמטה כדי תפיסת יד ויותר וגם משרטטין מבחוץ ולא במקום הכתב וכותבין בצד הבשר ולא בצד שיער וכל זה הוא בכלל כתיבה תמה וישרה שיש לזהר בהן לכתחלה אבל בדיעבד במקום עיגון אין לפוסלו בשביל כך ולקמן בסדר הגט כתבתי טעמים אחרים ע"ש דג"ל כולוהו אליבא דהלכתא נ"ל .

יג ונוהגין לחתוך הקלף שיהא הכל הגליון שלמטה עם הכתב ארכו יתר על רחבו שאם אינו כן אינו נקרא ספר ויש מדקדקין עוד לעשות הכתב של הי"ב שיטין ארכו יתר על רחבו כלא הגליון .

יד גם צריך לכתחלה לבוין השורות מכאן ומכאן שלא יהיו חאותיו עבירות מהשיטין ולחוץ בימין או בשמאל לתוך הגליון ואפילו אות אחת ויש מחמירין ואומרים שיש לפוסלו בכך ואפשר שטעמם הוא משום שדרך לדקדק בזה בכיון השורות אפילו ביפוי כתיבה אנרות שלומי' לכך פסלוהו בגט דהא כתוב ביה אנרות אבל חומרא יתירא היא זו ויראה שככל אלו לא מיפסל הגט בדיעבד ואפילו לכתחלה במקום שיש חשש עיגון

הוקפת וחופרת הכתב תוך הקלף שהוא כשר לבדו כמו שכתבנו לעיל סעיף ד' ואח"כ כתב הריו שבקולמוס למלאה כתב חקיקת הקולמוס והיו כתב שעל גבי כתב דק"ל שהוא פסול כדלעיל סעיף י' ג"ל מיהו בקולמוס של כנף אין הסופרים נזהרים מפני שאינה קשה כל כך שתהא חוקקת ולא כותבת אבל בקולמוס של כדול שהיא קשה מאד ודאי יש להקפיד מפני שהיא חוקקת ג"ל .
 בג אם רקם אותיות הגט או עשאם מעשה מחט או ארגם י"א שאינו נקרא כתב ופסול .

כך נוסח לשון הגט ודקדוק לשונו ואותיותיו וכו' מיה סעיפים .

א ככר כחבנו בסמין קב"ד דספר דכתיב בגט אין פירושו אלא שיכתוב לה סיפור דברים שיש במשמעותן דבר' דכורותם כינו לבניה ולא הקפידה התורה באיזה לשון ובאיזה כתב ימפר לה אותן הדברים לפיכך אחז"ל שהוא כשר בכל כתב ובכל לשון שיכתבנו ובלבד שיהא משמעו וענינו עמגרשה לפוטרה ממנו ולהתירה לכל אדם כגון הריו את מותרת לכל אדם כו' או ודן די יהיו ליכי מנאי גט פטורין וכו' וכה"ג. שכן כתיב מיד אחריו והלכה והיתה לאיש אחר והיה בלשון מבואר שלא יהא בו לשון מנוגם המתפרש לשני ענינים עד שאדם יוכל לומר עליו לא לכך נכתבנו ויבא הדבר לידי עירעור אחרי כן ולספק ממזרות . לכן צריך שהיו הדברים באופן שאין בהם ספק באותו לשון אלא שיהא משמעותו אחד בלא ספק פלוגי מגרש את אשתו פלוגית יש מי שאמר שגם משמע שצריך שתהא הכתיבה או הסיפור דברים כתב אחד ולשון אחד אבל אם הוא מקצתו כתב אחד ומקצתו כתב אחר וכן אם הוא מקצתו בלשון אחד ומקצתו בלשון אחר הרי זה פסול ויש חולקין מיהו אפי' למאן דפוסל מודה שאם הוא מקצתו בלשון הקרש ומקצתו בלשון ארמי שכשר דשניהם נתנו בסניי והם קרובי בלשון ובלשון אחד דמיין ועל זה אנו סומכין בגיטין שלנו שאנו כותבין קצת בלוחי בלשון הקדש ורובו בלשון ארמי ומה שאנו כותבין אותו באלו הלשונות ולא בלשון אחר הוא מפני שנוכל לראקב בולכמה ענינים שתקנו ודקדוקו בהן חכמי התלמוד שהיו בבבל מה שלא היינו יכולין לעשות כן אם היינו כותבין לנו לשון אחר כי הם דקדקו בו בעומק עינים בלשונם שהבינוהו שלשונם היה לשון ארמי בכבל ואנן גירינן בתרייהו לכותבו בלשונם וגם אנו כותבין אותו בכתב אשורית לפי שהוא הכתב המאושר והמוחד לנו מ'סני לכל דבר שבקדושה מ'מ אפי' בזמן הזה גט שהובא מארץ מרחקים ולא נכתב בכתב אשורית אין לפוסלו בשביל זה אם הוא במקום שאין שיירות מצוייות ויש לחוש לעיגון ולא בענין אחר ועל סמין קב"ה סעיף י"ו .

ג ביום ד"ח יכתוב ביום אחד לירח פלוגי וכותבין לירח ולא לחדש כדי לשנותו מכתובה ושאר עטרות ובהרו כגט ירח משו' דאסכוכה אקרא דכתיב גרש ירחים וכתובה יכתוב חדש דכתיב כי יקח איש אשה חדשה כלומר נבי לקחין . יכתבו חדש וי"א שאין לכתוב ב"ח ביום זה דלירח כו' רק באחד לירח כו' כי כן כתוב בתורה בחומש הפקודים ובגביאים בחגי כתיב ביום אחד לחדש כו' ומתוך זה נמנעו מלכת גט ב"ח לאפוקי נפשין מספק וכ"ש נש"ח הוא עני ימי' שאין כותבין גט ביום ראשון על ר"ח כמו שיתבאר בסעיף ו' .

ד בשני בחדש יכתוב בשני ימים לירח כו' בשלשה חסר וי"ז בארבעה בחמשה בששה בשבעה בשמנה חסר וי"ז בתשעה בעשרה ימים בכלם ה"א לבסוף שהוא לשון זכר שכן הוא דקדוק לשון הקדש שהימים נקראים בלשון זכר ובכולם יכתוב ימים. בשני ימים בשלשה ימים כו' עד עשרה ימים ומשם ואילך אין כותבין עשרה בה"א רק בלא הא' ואין כותבין ימים רק יום באחד עשר יום בשנים עשר יום בשלשה עשר יום בארבעה עשר יום בחמשה עשר יום בששה עשר יום בשבעה עשר יום בשמנה עשר יום בתשעה עשר יום בעשרים יום בעשרים יום בשלשה ועשרים יום בארבעה ועשרים יום בחמשה ועשרים יום בששה ועשרים יום בתשעה ועשרים יום כל הימים כולם כותבין בלשון זכר שכולם בה"א אחרונה שלשה ארבעה כו' וסומך מימים ימימה כלי' בימים יכתוב ימימה בה"א כסופו מיהו אם כתב יום במקום שיש לכתוב ימים או ימים במקום שיש לכתוב יום או שכתב שלושה או שמנה כו' או שכתב עני ימי' לירח שלשה ימי' לירח ולא כתב בשני בשלשה כו' אין הגט מיפסל בכך בדעיבד כשניתן כבראו בשעת הדחק שיש לחוש לעיגון אפילו שעדיין לא ניתן אלא שנכתב ונשלח במקום אחר ומה שכותבין בשלישי בשבת או ברביעי בשבת ואין זוכרין מלת יום לכתוב ביום שלישי בשבת ביום רביעי בשבת כו' כמו שכותבין במספר הימים שבחדש שכותבין ימים בשני ימים לירח בשלשה ימים לירח כו' לפי שחדש אם לא יכתבו ימים אלא כתב בשלשה לירח בארבע לירח כו' יש למעות ולומר שר"ל בשלשה שבועות לירח או בארבעה שבועות לירח כו' דשבו ג"כ לשון זכר הוא מה שאין למעות כן בימי השבת לכך אין צריכין להזכיר בימי השבת יום רק סתם בשלישי ברביעי דממילא משמע שהוא יום שלישי יום רביעי וכן כולם ואין למעות ולומר עמא יאמרו שעות הם שעה שלישית שעה רביעית דשעה לשון נקבה היא ואם היתה הכוונה לשעות היו כותבין בשלישית ברביעית כו' אלא על כרחך שלישי ורביעי בימים מיוחד ומה שכותבין בשלישי ברביעי ולא בשלשה בארבעה מפני ששלישי ורביעי דבוקים למלת בשבת ומה שכותבין בשבת ואין כותבין בשבת משום דשבו משמעו ג"כ לשון שמתה ועוד מדרתכה התיורה לו שבו גבי נישואין מלא שבו ואת לא רצו לכותבו גבי גט ומה שכותבין בשלישי בשבת ורביעי בשב' ואין כותבין לשבת כמו שכותבין לירח משום דלירח ג"ל דמשמע מה שעבר כך וכך זמן מיום התחלת חידו' הירח ויום החידוש בכלל ואם היו כותבין לשב' היה ג"כ מעת התחל' השבת ויום השב' שעבר הוא בכלל ואין זה כוונתנו אלא כוונתנו שזה היום הוא יום כך וכך כשבו זה שהוא שייך לשב' הבא לפיכך אין כותבין לשבת ואם דילג מלת בשבת על סעיף ל"ח לא יכתוב ראשי תיבות כגון י"ב י"ג כו' ואם כתב כשר מפני שהכל בקאי' במנינים אלו ומבינים אותם .

ה בחשבון השנים כותבין לשון נקבה שהשנים בלשון הקדש מצוינו כולם בלשון נקבה לכך כותבין חמשת אלפים ושלוש מאות בלא הא' ואחת ושתי' ושלוש וארבע וחמש ושש ושבע ושמנה ותשע ועשר כולם בלא הא' שהיא לשון נקבה חוץ משמנה שיש ה"א בסוף בשניהם בין בלשון זכר בין בלשון נקבה וההפרש בין זכר לנקבה תלויים בנקוד שלשון זכר הוא בקמץ תחת הנון שמנה ולשון נקבה הו' בסגול תחת הנון שמנה ומעשר ואילך יכתוב ה"א אחת עשרה שתי' עשרה שלש עשרה ארבע עשרה חמש עשרה שש עשרה שבע עשרה שמנה עשרה תשע עשרה עשרים ומשם ואילך עשרים אהת עשרים ועשרים ושלוש עשרים וארבע עשרים וחמש עשרים ושש עשרים ושבע עשרים ושמנה עשרים ותשע כולם המניין המועט לשון נקבה ולענין קדימת המניין הגדול או הקטן המנהג הוא בין בימים בין בשנים כמו שכתבתי בימים מניין המועט קודם אחד ועשרים לפני ועשרים כו' ובשנים מניין המרובה קודם עשרים ואחת עשרים ושתיים כו' וכן בשלשים וכן בארבעים וכן בכלם מיהו אם החליף כגון שכתב בימים המספר המרובה קודם כגון עשרים ואחד עשר' ושנים בו או בשנים כתב המניין המועט קודם כגון שכתב אחת ועשרים שתיים ועשרים כו' אין קפידה בדבר נראה לי דהיינו יוקא מן עשרים ולמעלה אבל מעשרים ולמטה עד עשרה כגון שכתב עשרה ואחד במקום אחד עשר או עשרה ושנים במקום שנים וישר נראה לי שיש קפידה שאין זה צחות

והא לך נוקח גיטין שלנו ואח"כ אכתוב לך דקדוקו ומעמו

א בשלישי בשבת בשבעה עשר יום לירח כסלו שנת חמשת אלפים ושלוש מאות .

ב והמשינו תשע לבריאת עולם למנין שאנו מנין כאן בפונן דמתקריא פונני מתא .

ג דיתבא על נהר ורמא ועל נהר גלובנא ועל נהר ציבנא ועל מי מעינות אנא פלוגי בן .

ד פלוגי העומד היום בפונן דמתקריא פונני מתא דיתבא על נהר ורמא .

ה ועל נהר גלובנא ועל נהר ציבנא ועל מי מעינות ציבתי ברעית נפש' .

ו ברלא אניסנא ושנקית ותפירית יתיכי ליכי אנתתי פלוגית בת פלוגי .

ז העומדת היום בפונן דמתקריא פונני מתא דיתבא על נהר ורמא ועל נהר .

ח גלובנא ועל נהר ציבנא ועל מי מעינות ועל נהר דהית אנתתי מן קרמית דנא וברו פטרית בגט הולכה אין ושנקית ותפירית יתיכי ליכי די תיהוין כותבין מן רשאה ושלטאה בנפשכי' למחך העומדת היום עד להתנסבא לכל .

י גבר די תיצביין ואנש לא ימהא ביריכי מן יומא דנן ולעלם והרי את מותרת לכל אדם .

יא ודן דיהיו ליכי מנאי ספר תרובין ואגרת שבוקין וגט פטורין יב כדת משה וישראל .

ראובן בן יעקב ער שמעון בן אברהם ער

ב ביום ראשון בשבוע יכתוב באחד בשבת כו' בשני בלא יוד בין שיש' לבין שלישי ברביעי בהמישי מלאים יוד אמצעית בששי בלא יוד אמצעי ומה שמתחילין באחד בשבת כו' ואין מתחילין זכרון ערות כו' או בפנינו עדים ח"מ כו' מפני של' הגט אין העדים מנידין אלא הבעל עצמו מספר דברים אלו כמו שיתבאר בסעיף י"ג כ"ה .

לשון וצ"ע ואם כתב לשון זכר במקום שיש לו לכתוב לשון נקבה או איפכא כשר הגט ודין המניין לכריאת עולם יתבאר בס' קב"ו בעזרת השם .

הכותב גט ביום ר"ח שר"ח שלו שני ימים אם הוא ביום ראשון של ר"ח יכתוב ביום שלשים של ירח שעבר שהוא יום ראשון של ירח הבא וביום שני יכתוב באחד לירח פלוני שהרי מיום שני אנו חושבין מניין החדש כגון אם הוא יום ראשון דר"ח אייר יכתוב ביום שלשים לירח ניסן שהוא ראש ירח אייר וביום שני יכתוב באחד לירח אייר וכו' שלישי יכתוב בשני ימים לירח אייר כו' וכן כל ר"ח שהוא שני ימים ר"ח , ויש אומרים שיש להחמיר שלא להזכיר שם החדש הראשון שעבר בתוך הגט ואם עשה כן הוי גט פסול דנראה שהגט מוקדם הוא שהרי נעשה בחדש השני ואמרו שנעשה בחדש הראשון מפני שאין יום ראשון של ר"ח השני נקרא בלשון הכרית על שם החדש העבר לפי' יש לסנוע שלא לכתו' שום גט ביום שהוא ר"ח בין ר"ח הוא יום אחד בין שהוא שני ימים וידחוהו עד למחרתו שהוא שני ימים לחדש שלא להכניס ראשו בשום ספק ונדנוד וע"ל בסעי' ג' .

שמות החדשים ניסן , אייר , סיון , תמוז , אב אלול , תשרי , מרחשון , כסלו , טבת , שבט , אדר , אייר יש לכתבו בכתחלה בשני יודין , ואם כתב בחד יוד יש פוסלן ויש מכשירין כדיעבד כמה דברים אמורים שנועד הטעות זמן ארוך אחר נתינת הגט כגון שנים או שלשה ימים דהוי זילותא דבי דינא אם היינו מצריכין לכתוב גט אחר היאיל ויצא עליה שם שהיא מגורשת אבל אם נודע בו ביום ליבא זילותא דבי דינא כל כך ויש לכתוב אחר אם אפשר ויש נמנעין לכתוב וליתן גט באייר אך במקום הרחק כותבין בשני יודין ונותנין .

ח סיון מלא יוד , תמוז מלא יוד , תשרי בחד יוד בסוף , מרחשון בו"ו אחת כסלו וכן כותבין בו שום יוד לא בין כ' לט' ולא בין למ"ד לו"ו .

ט בשנה מעוברת יכתוב באדר ראשון בכך וכך לירח אדר הראשון ובשני יכתוב בכך וכך לירח אדר השני ואם כתב סתם אם הוא באדר הראשון הגט כשר דאדר ראשון סתם אדר מקרי בלש' בני אדם ואם הוא באדר שני הגט פסול דסתם אדר אייר ראשון משמע ה"ל גט מוקדם ומלת ראשון יכתוב בזה"א בתחלה הראשון ומלא בו"ו .

י למנין כותבין בחד יוד בין הגוינין , שאנו מנין בלא וי"ו שאם הוא בו"ו יש במשמעותו לשון אונאה מיהו אין לפוסלו בכך בשעת הרחק ומה שאנו כותבין שאנו מנין כאן דמשמע אחרים אין מנין כן היינו משום דכומניהם לא היו מניין כולם לכריאת עולם אלא קצתם למלכות יון וקצתם לבנין הכית וקצתם לחורבנו וקצתם למלכות שהיו דרין תחתיו משום כבודו לפי שהיו המלכים מקפידין על זה ועכשיו אין המלכויות מקפידין ורוב העולם מנין לכריאת עולם לכך כותבין שאנו מנין בו' מה שלא היה כן בזמנים הראשונים .

יא בפלונית מתא דמתקריא פלונית דיתבא על נהר כו' דמתקריא כותבין בא' בס' שמורה בתרגום לשון נקבה א"נ יכולין לכתו' דמתקריא בתיו"ב בס' שהמקום לשון נקבה והמנהג הוא לכתוב דמתקריא בא' ומה שכותבין מתא כו' בלשון תרגום ולא בלשון הקדש עיר או כרך משום דעיר בלשון הקדש משמע עיר קטנה וכרך משמע עיר גדולה או מוקפת חומה ואפי' היא קטנה ואין ברור לכל אדם איזה נקראת גדולה או קטנה לכך כותבין מתא שהוא כלל בלשון ארמי בין גדולה בין קטנה בין מוקפת חומה כן אינה מוקפת חומה .

יב דיתבא כותבין בחד יוד שפירוש' הושבת ואין כותבין די יתבא דרי פירושו אשר והוי פירושו אשר וישבת ואין זה לשון צח מ"ם אם כתב די יתבא אין לפוסלו בכך על נהר כו' הא דכותבין דיתבא על נהר ואין כותבין מתא דעל נהר כו' משום דיתבא משמע סמוך אצל הנהר כו' ודין הגהרות על סיון קב"ו וקב"ח .

יג אנה פב"פ כו' יש נוסחי גימין שכתוב בהן איך אנה פב"פ ואינו מכוון שאין לכתוב תיבת איך שאינו נופל על הלשון דורא כשאר שמות . שכותבין ומתחילין זכרון עדות או כפיניו עדים ח"מ כו' דמשמע שכל דברי השטר הם לשון העדים נופל עליו לומר איך פב"פ כו' כלומר העדים מעידים איך נעשה דבר זה בפניהם כו' אבל לשון נוסח הגט אין העדים מגידים אלא הבעל עצמו ממפר בפני העדים שבומר הנה הוא מגרש את אשתו כו' שכן משמע לשון וכתב לה ספר כריתות וגמיר שיספר לה דברים הכורחים וגם יכתוב לה אותה הסיפור הכרים שיאמר לה והיינו כל דברי הגט לפיכך לא שייך לומר אלא ביום זה שהוא כך וכן בשבת וכן וכך לירח פלוני כו' אני פלוני בין פלוני מגרש את אשתי כו' חילקך לא יכתוב תיבת איך ודין השמות וכוונתן יתבארו בסיון קב"ט בע"ה .

יד נוהגין לכתוב פב"פ ולא כר פלוני שהוא בלשון תרגום כן מפני שיש בו מקום לטעות דבר ג"כ הוא לשון כריתת שהוא לשון חוץ ויכולין להבין חוץ מפלוני מ"ם אם כתב כר כשר שהוא בתרגום לשון כן העומד היום כו' כותבין היום ולא עכשיו משום דעכשיו משמע עכשיו בשעת כתיבת מלה זו הוא עומד כאן וקודם לכן או אחרי כן לא היה כאן א"כ לא היה בשעת התחלת עסק הגט ויש מקום לטעות ולומר א"כ מי צוהו לכתוב לכך כותבין היום לומר שאותו היום קודם כתיבת הגט גם כן היה כאן מתחלת התעסקות בגט עד סופו צביתי ברעות נפשי ג"ל שלא יקראו אותו ברעות נפשי במלאפ"ו כיון אלא יקראו אותו ברעות נפשי תחת העין ופתח תחת הוי"ו שאז ראי הוא לשון רצון והיו פירוש צביתי ברעות נפשי רציתי ברצון נפשי אבל ברעות נפשי במלאפום אע"ג שגם הוא לשון רצון שהרי לעשות ברצון איש ואיש במגילה תרגם התרגום למעבד ברעות גברא כו' במלאפום מ"ם כיון שיש בו מקום לטעות במשמעו שהוא לשון שברון כמו רעות רוח דקבלת וזהו משמע שהוא נתון הגט באונס ובשברון הלב וזה הפך הכוונה לכך יש לקרותו רעות נפשי תחת הרג"ש והוי"ו ושור"א תחת העין שאין בו מקום לטעות לשנותו מלשון רצון דש"כ דבר של לשון רצון בתרגם הוא רעוא הריש בפתח והעין בשב"א והוי"ו בקמין כמו שתרגם התרגו' בפרשת ויצא בפסוק ויירא ויאמר וגו' אתר דרעוא ביה מן קדם ה' וכאן שהוא דבוק לנפשי יקראו אותו רעות נפשי שהוא כמו רצון נפשי ג"ל כן יש ליותר לכתוב בדלא אניסנא בבית ולא בכ"ף דבדלא בכף משמע כאלו אינו אנוס אבל האמת שהוא אנוס והרי מבטל הגט לכך יכתוב בדלא אניסנא שפירושו שאין אנוס אני ואם כתוב בדלא אנוס ולא כתב אניסנא אין לפוסלו בכך וכותבין אניסנא בו"ד .

טז ושבקיית ופטריית ותרובית , נהיגי' לכתוב בתחלה שלשה לשונות של גירושין שבוקין ופטורין ותרוכין וכולם עניין לשונות של גירושין הן וכותבין אותו לשופרא דשטרא ונהגי' לכתוב בתחלה ושבקיית ואחר כך ופטרי' ואח"כ ותרובית מפני דשבקיית הוא תרגום של עזובתי ולשון עזיבה הוא הפחות שבלשונות הגירושין כלומר עזיבה בעלמא עזובתיה אבל עדיין אגידה ביה מעט ואח"כ מוסיף והולך ואומר ופטריית שהוא תרגום של שלוח דתרגום של ושלחה ופטרינה שהוא בלשון בני אדם יותר מעזיבה כלומר שהוא פוטרה ממנו לגמרי ואינה אגידה ביה עוד בכלום אכל עדיין משמע שעדיין היא יכולה להיות עמו לכך מוסיף אח"כ ואומר ותרובית שהוא תרגום של גירושין והוא יותר משלוח שגורש אותה כפיתו לכך כותבין בתחלה על זה הסדר שמוסיף והולך להחזיק הגירושין בל' שמשמעו כל' בני אדם בלא זו אף זו ובסוף הגט מהפכין הסדר וכותבין ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין וטעמא לפי שבסוף הגט ראי' לסדרם כן מפני שהוא חוזר על הראשונות ואומר שעיקר כל כוונת הגט יהיה לך סיפור דברים של גירושין לכך צריך להתחיל בי דספר תירובין אין פירושו קלף אלא ספור דברים כמו שכתבתי כבר דספר לספירות דבר' הכותב' ה"א דמתא לכך צריך לכתבו בראשונה ואח"כ אימר מיד ואגרת שבוקין לומר שנכתב כדיון אפי' אינו קלף דכל דבר שכותבין עליו נקרא אגרת וכותבין שבוקין שהוא בתרגום גם כן לשון גירושין יותר מפטורין מכל מקום מוסיפין אחריו גט פטורין מפני שהוא כתוב ג"כ בתרגום בפסוק של ספר כריתות אבל מ"ם האי גט אינו פירושו של ספר שהרי ספר פירושו סיפור דברים וזה אינו מתורגם בלשון גט דסתם גט פירושו שטר וגם פטורין אינו פירושו של כריתות דכריתות הוא יותר מפטורין אלא התרגום פירושו הענין ולא הלשון והאי גט רצה לומר שובר מלשון הני עכברי רשעי דגיטא כו' וה"ל התרגום מה הם הסיפור דברים שיכתוב לה דברים השוליים והפוטרים אותה ממנו וכיון שבסוף הגט על כרחינו אנו צריכין להפך הסדר של לא זו אף זו טעם שכתבנו לפיכך במציע' הגט שכותבין וכרו פטריית ושבקיית ותרובית משנין גם כן הסדר להקדים פטורין גם כן פעם אחת בראשונה אף על גב דהאי ליסנא ופטורין לא ליסנא מעליית' של גירושין הוא מקדימין אותו גם כן פעם אחת לקראת שהוא גם כן לשון של הברלת איש ואשתו אף ע"פ שאינו לשון גירושין ממש ולפיכך נדעבד אם שינה אלו הסדרים אין קפידא בכך ותרובית וי"ו אחר הר"ש וצריכה להיות ארוכה כמו שיתבאר .

יז יתיבי ליכי יתיבי ג' וידן ליכי ב' ודין תרגום של אותך יתיך וזה"ל ותרובי יתיבי גרשתי אותך ממני ליכי פ"ל להיות את שלך לעצמך ולא כמו שהיית מקוד' לכן שהיית שלי או פיר' ליכי לעצמך אני מגרש אותך לכרך ולא אחרת עמך כדדרשע' לה ולא לה ולחברתה כגון ששמותיהן שחת' .

יח אנת אנתני בלא יוד אחר האלף ופירש' אנתני אשתי כמו אנתני בתרגום אלא שכותבין אנתני לשלימות הלשון דרגש כמות' ראשונה דאתני מורה על החרון הנו"ן לכך כותבין עיקר הלשון

הלשון ולא לתי למטעו ויציאו לענו פלונית בת פלוגי כו' עד ועל
 מי מעיינות כל זה אין כותבין אלא כשגמרשה בפנינו שהיא בכאן
 אבל בגט הולכה שהיא אינה בכאן אין כותבין כל זה שהרי אינה
 עומדת היום כאן כו' גם דף שמות האשה וכגויה עיין לקמן סי'
 קכ"ט בע"ה .

יט' דהוית אנתלי מן קרמת דנא וכרו כו' דהוית פירושו שהיית
 אשתי וצריך להיות תיבה אחת שכן הו' לשון צח בתרגום
 לא די הוית ופירושו שיאמר לה לנוכח אנת כו' שהיית אשתי
 כבר ועכשיו אני פוסט אוחד כו' דוכרו פירושו ועכשיו ולא יקרא
 דהוית בחיריק תחת הו"ו שאז הוי פירושו שמייתי הפך הכוונה
 שהרי הבעל אומר כל זה בסיפור דברים לאשה ואין נופל לומר
 שהייתי אשתי כו' אלא יקרא דהוית בצירי תחת הו"ו שכן הוא
 בתרגום רות בפסוק אשר היית עם נערותי וצריך להיות יוד אחר
 הו"ו שאם היה בלא ו"ו הוי יכולין לקרות אותו דהות בפתח
 תחת הו"ו והיה לשון נסתר לנקבה כלומר שהיתה אשתי והיה
 פירושו כאלו מדבר עם אדם אחר ואומר לו ואת היתה כבר
 אשתי ואין זה כיינת הגט שהרי הוא מדבר עמה ואומר לה כל
 לשון הגט לנוכח אנת אנתתי כו' . ואם לא כתב מן קרמת דנא
 דק כתב דהוית אנתתי כשר שהרי משמעות דהוית הוא לשון עבר
 כמו שפירשתי ואין צריך מן קרמת דנא אלא לכתחלה לכבר
 הטב שלא נטעה וכן אם לא כתב דהוית כשר שהרי כתב מן קרמת
 דנא ואם דילג מלת אנתתי גם כן כשר דמני כשיאמר אני מגרש
 אתך את פלונית כו' הפשיטא שגמרש את אשתי שהיא נוכחית
 ולא אחרת וכרו צריך להאריך הו"ו אחרונה כמו
 שכתבא בע"ה .

כ' די תיהוויין ודי תיצביין צריך לכתוב ג' יודין רצופין דבחד יוד
 אין לכתובו שלא יהא נקרא תיהוין בחיריק תחת הו"ו וכן
 תיצביין בחיריק תחת הבית עם טו' לכסוף ואין זה שום מלה בתרגו
 ובגוי יודין וכן סני רהו מיקר ותיהוויין ותיצביין בפתח תחת
 הו"ו והיה משמעותיהו לשון מקבות רבות נסתרות כאלו מדבר
 עם אחרים על נשוי אחרות שתהיינה אותן הנשוי רשאות ושלטאות
 כו' לכל גבר שתרצנה ונמצא שאינו מגרש את זו אלא שתים
 אחת לכך כותבין ג' יודין תיהוויין ותיצביין ונקראת הו"ו והב"ת
 בשוא ודיריק תחת הו"ו עם הגין לכסוף ואז משמעותיה כלשון
 איטי לשון נקבה נוכחית יחידה ונהגין לכתובה בחמש' יודין די
 תיהוויין די תיצביין אחר הרלית יוד אחת ואחת אחר התיי כרי
 שיהא נשמע אשר תהיי אשר תרצי דדי תרגומו של אשר הו"ו
 השניה של אחר התיי הוא כרי שלא יקרא דית הו"ו דית צביין
 ואין כאן מלה אבל אם לא כתוב הו"ו אחר התיי על כרחו יקרא
 תיהוויין תיצביין מיהו אם לא כתב אלו הו"ו אינו נפסל בכך
 שהכל משמעו אתה הוא והרלית היא במקום שין שתהיי שתרצי
 כו' ויש לכתוב די תיהוויין בשטה אחת וכן די תיצביין אבל אם
 כתב די בשטה אחת ותיהוויין או תיצביין בשטה אחרת יש פוסלין
 ואני' בשטה אחת לא ירחיק די הרב' מן הרב' תיבות רק מעט
 ממני שיש בו קצת שינוי לשון כשמחלקין מלת די ממש מאלו השתי
 תיבות מ"מ ירחיק מעט רק לא כהרחקת שאר תיבות .

כא' בנפשיכי נוהגין קצת מקומות לכתובו בשני יודין' ואם לתבו
 בלא יוד בין שוין' לכ"ף כשר מקומות מקומות' יש כפראג
 ואפ"ה כותבין בחד יוד' ובפולין בשני יודין' .

כב' למחך עלו חסר והלכה והיתה וגומר תרגום של והלכה ותהך
 ויכתבו ע"ש יוד' שאם היה ביו"ד ליסחד היה משמעותו
 שלי תהא מהיום ואילך דמהך ר"ל מהך כתיבה ואילך אי נמי והיה
 פירושו אלי תלך דמהך תרגום של הליכה והרי הוא
 הפך הכוונה .

כג' ויהר' ופה ברנל פנמי של ה"א דלמהך שריחיקנה מגנה שלא
 תגע בנג' ואע"פ שבכל ההין צריך לזוהר כן שלא יגע הרנל
 למעלה מ"מ כזו צריך לזוהר יותר לפי שנוה היה משתנה כל
 המשמעות אם היתה נראית כחית' שהיה פירושו לפחד מלשון
 חוכא ואיטולוא כל' שחוק בעלמא הוא ששוחק פה בגט זה מיהו
 נראה שגם כזו אינה צריך להרחיק יותר משאר ההין רק שצריך
 לרחיק בה ביותר שלא תגע וי"א שצריך להרחיקה מאש מגנו
 יותר משאר ההין' שהיא ניכר בטוב שהו"ה' ולא חית' וכן נוהגין
 מיהו אם לא הרחיק יותר אין לפוסלו בכך ובנגיעה הי דינא כמו
 בשאר ההין' שנוטעין שיתבאר לפנינו בע"ה .

כד' להתנסבא יכתוב כה"א בתחלה ולא כא' שאם יכתוב
 בא' כראשונה להתנסבא יש לחוש שמא ירחיק לא מן
 תנסבא והיה משמעותיה לא תנסבא כלומר לא תינשא והרי אינו
 מתירה לשום אדם ובסל הגט מעיקרו מיהו אם לא כתב לא א'
 ולא ה"א אלא כתב להתנסבא כשר ברעבר ונהגו לכותבו בלא שום
 יוד ואם כתב יוד אחר הה"א כשר .

כה' ואגש יכתוב חסר יוד בין א' לגו"ל לא ימחא יכתוב כא'
 באחרית שיהא לשון מחאה בארמי ולא כה"א אע"פ שגם
 שאמרנו

כה"א הוא לשון מחאה כי כן הוא פסוק בדניאל כה"א כלשון
 מחאה מכל מקום כיון שכשהוא כה"א נוכל לפרשו ג"כ כענין אחר
 כגון מלשון מחייה כגון תסחה את זכר עמלק או וימח כל הקום
 לכך נהגו לכתובו כא' מיהו ברעבר שנכתב כה"א וניתן הגט ליד
 האש' אין לפוסלו בכך דוקא שניתן הגט לידה אבל כל זמן שלא
 הגיע עדיין לידה אפילו נכתב ונחתם אם אפשר להכתב אחר ואין
 כאן חשש עיגון יש לכתוב אחר להוציאה מן הלעז כיריבי ג' יודין'
 ופירושו בכחך וברשותך כמו ויקח ארצו מירו שפירושו מרשותו .
 כו' נוהגין לכתוב כזו וימא רגן ולעלם לומר שהגירושין מתחילין
 מהיום ועד עולם שאם לא כתב עד עולם היה משמע שהגט
 יהיה גט היום כלומר שתהיה מגורשת ממנו היום אבל למחר
 תחזור להיות אשתי לכך כותבין ולעולם .

כז' וצריך לכתוב והרי את מותרת לכל אדם שאהו גופו של גט
 שמתירה לכל אדם שכבר היתה אסורה להם מחמתו ואע"פ
 דכבר כתב לה שתהא רשאה כו' להתנסבא לכל גבר
 דיתיצביין כו' אין במשמעו אלא שנותן לה רשות שתישא
 היא את מי שתצא אבל לא משמע מיניה שהוא מתיר
 גם לאחרים שישאו אותה לכך צריך לכתוב בפירוש שהוא מתיר
 גם לאחרים את האיסור שהיה להם עליה מחמתו ולכך יש לזוהר
 לכתחלה לכתוב והרי את מותרת לכל אדם בשורה אחת כדי שיהא
 נקרא בב"א אחת ולא יפסיקו ביניהם להשמיע לכל שמתירה לכל
 אדם שאם יפסיקו ביניה' שמא ישמעו השומע' מקצתו ויאמרו לא
 התירה לכל אדם מיהו אם לא כתבו בשש' אחת כשר אע"פ שצדיין
 לא ניתן' .

כח' מותרת כיתבין בו"ו שאם היא בלא וי"ו משמעותו היא
 שהיא מתרת אדם אחר לכל אדם או שהיא מתרת את כל
 אדם ואין זה כוונת הגט ואפ"ש שהיא פסול אפילו ברעבר ג"ל .
 כט' ודן לא יכתוב ודין מלא כיו"ד אלא ודין חסר יוד'
 שאם הוא כיו"ד משמעותו הוא דין כלומר דין הוא
 שאגרשך אבל אם לא היה דין עלי שאגרשך לא הייתי מגרשך
 ואם כן היה מסיל תנאי בגטו לחון עצה אם מגרשה
 בדין אם לא ואין זה כוונת משמעות ודין שתקני ו"ל אלא פירושו
 וזה יהיה לך ממני ספר גירושין כו' לכך יכתוב בלא וי"ד שלא
 יתבטל משמעותו .

ל' די יהיו נוהגין לכתוב ג' יודין' ושתי תיבות שכן הוא לשון
 עתיד ר"ל שזה הוא אשר יהיה לך ממני לגט גירושין כו'
 אבל דיהוי כיו"ד אחת כאמ' הו' לשון הוה מיהו אם כתב דיהוי
 תיבה אחת כשר דלשון הוה ג"כ משמעותו כהוה ובעתיד ואפי'
 אם לא כתוב וי"ד כלל כתב דהוי כשר כשעת הדין במקום
 עיגון . מנאי יכתוב בלא וי"ד אחר המ"ם דכיו"ד משמעו לשון
 מינות ואין זה הכוונה מיהו אם כתב יוד לא יפסל בכך דנמי
 משמעותו ממני .

לא' תרוכין שבוקין יכתוב חסר' יוד' ראשונה שאחר התיי' או'
 השין' דכשין כיו"ד בין ת"ר או ש"ב אין משמעותן כלום
 שאינם מלה בלשון ארמי אבל פירושין יש בותבין אותו כב' יודין'
 דש אומרים דכותבין אותו גם כן חסר יוד' ראשונה וכן אנו נוהגין
 כאלו המדינות ולכן צריך להאריך גם כן ויזו של פטורין שלא
 יאא גראה פטורין' עקווא תרגום של מצות .

לב' וצריך להאריך וי"ד דתרוכין וי"ד שבוקין ער שלא יוד'
 נראין כיו"ד שאם לא היה מאריך אותו היו נראין כיו"ד'
 והיה משמעותן ספר תריכין' שפירושו גרושת דעלמא וכן ואגרת
 שביקין שפירושו גם כן עווכים דעלמא ולא ספר גירושין או עובדין
 דילה הוא א"נ כאלו אומ' לה שהיא גירושין ושבקה אותו ולא הוא
 אותה וכן צריך להאריך וי"ו שנייה דוכרו שלא יהא נקרא וכרי
 בחיריק' שהיה משמעותו כלשון ארמי כולא כלום כמו כרי נסבא
 כלומר באין ספר הוא מגרש' א"נ באין ספר דכרי' וכה"ג א"נ היתנקרא
 וכרי בצירי' והיה משמעותי' כתנאי זה אפסור אותך כדי שתעשה
 כך וכך וזה אינו שהרי הוא מגרשה בלא תנאי' ולא דוקא שיאריך
 אלו הו"ו' יותר משאר וי"ו' רק שצריך לרחיק בהן שלא יקצר אותן
 עד שיהו נראית כיו"ד' מיהו נהגו להאריך אותן ממש וכשר הדבר
 לעשות כן כדי שלא יבאו לרדי קיצור אבל יזהר שלא יאריך אותן
 מדי עד שיהו נראין כגו"ג' פשוטין ויהיה שינוי לשון מכל וכל .
 לג' ואגרת לא יכתוב מלא כיו"ד בין הא"לף והגיס"ל אלא יכתוב
 חסר יוד' ואגרת דאגרת כיו"ד משמעותו בתרגום נג כמו
 מאגרא רמה כו' אי נמי לשון זנות מצינו בתרגום איגרא והוי כאלו
 אומר לה הייני מגרשך אם זינת' ואין זה כוונת תיקון הלשון שבגט
 וצריך לכתוב ואגרת וי"ו כראש התיבה שיוסג' על ודן די יהוי ליכי
 כו' שאם הוית בלא וי"ו הוה כמו מלתא כאפי' נפ שיה' ומשמעותיה
 הוא יהא כאו"ל' דעלמא שאדם שילח לחבירו ולא לשם גירושין
 והוי כבשלו .

לד' אם לא האריך הו"ו' שאמרנו או שכתב הו"ו' שאמרנו
 שלא יכתבו או שלא כתב הו"ו' היתרים שיש לו לכתוב סג'
 שאמרנו

לבוש

הלכות גיטין

הבנין וארומן

שאמרנו הרי זה גט פסול חוץ משתי יודיין הנוספות בדי תהיויין וכדי תצבייין שאינם אלא מנהג, ויש אומרים שאם לא כתב די תהיויין רשאה רק כתב ואת תהא רשאה עדיף טפי יש אומרים שכל אלו הפוסלין בחסירות ויתירות ובקצת שינוי לשונות אינן פוסלין אלא א"כ בא הבעל וערער אבל אם הבעל לא ערער כשר, ויש מי שאומר שגם בערעור הבעל אינו פוסל אלא כשכתבו הבעל בעצמו או שכתבו הסופר מפיו שיוכל הבעל לומר נתכוונתי לשנות כרי לקלקלה וללשוון האחר דמשחמע מינה פיסול הגט נתכוונתי אבל אם אמר סתם לסופר לכתוב ולעדים לחתום וטעו באחד מאלו הגט כשר שוראי לא נתכוונו לקלקלה ואפילו ערעור הבעל אינו מועיל לפוסלו ותנשא לכתחלה אם הגיע הגט לידה ואם נודע הדבר מאלו הטעותין ועדיין לא הגיע הגט לידה אם יש בו חשש עיגון כגון שהובא ממקום רחוק וכי האי גונא יכולין הבית דין שבאותו המקום שהובא לשם לתקנו במה שיוכלו כגון אם הסופר לא האריך הווי"ן כראוי והיו נקראין על ידי הדחק יכולין הבית דין שנכאן להאריך הווי"ן כראוי וכה"ג כדי שיתגורו לה כיון שהוא שעת הדחק שאין יכולין לכתוב אחר דאנו תולין לומר ודאי ניהא ליה לבעל שיתקנורו כדי שיפטר ממנה אבל שלא בשעת הדחק לא יתגורו, אפילו נכתב ונחתם וכתבו אחר, ויש אומרים אפילו בשעת הדחק אין לכ"ד לחקן כלום ממה נפשך אם האותיות ההם נקראים לתנוק דלא הכים כ"י על ידי הדחק למה יתקנורו ואם אינם נקראים א"י יתקנו ה"ב מה שלא נעשו עליו שלוחי מעולם מהבעל ואין תקנה לתקן שום דבר כגט אלא הסופר עצמו שכתבו שהוא שליח של הבעל שעשאו שליח ולא שום אדם אחר אשה שהביאה כתב בידה בעדים כשרים שכתבו לה שנתגרשה בגט כשר ואחר כך נתגלה שהיה בו טעות באותו הגט כדבר שנפסל בו הדבר פשוט שאין ערות העדים מועיל להכשיר הגט לומר כגט כשר נתגרשה שדרי הוא פסול לפנינו ולא כל בנימיהו אלא חיישינן שמא לא רקדקו העדי' יפה ולא הרגישו בטעות או שלא היו יודעין בטיב גיטין ולא ידעו שהוא טעות, כשסמראין לתנוק דלא הכים ולא טפשה לקרות איזה דבר בגט יש אומרים שיכולין להראות לו כל השורה וקראו צריכין לכמות ממנה שום דבר אע"פ שעל ידי מה שיראה שלפניו ולאחריו יבין יותר לקרותו לית לן בה וי"א שאין להראות לו אלא אותו תיבה בלבד ואם לא יוכל לקרות אותה תיבה לכרה פסול.

לה צריך לומר שלא יהא בשטה אחרונה לא ספר תרובין ולא גט פטורין ולא אגרת שבין ולא שום דבר אחר אלא אלו שלשה תיבות כרת משה גישראל לפי שכל מה שכתוב בשטה אחרונה אין למדין ממנה טפגי שבקל יכולין לזיף השמה אחרונה לפי שאין כל העדים בקיאים ומומחין בחתימתן כמו הסופר וחיושין שמה מתוך שאינם יכולין לאמן ידם כל כך בחתימה הרחיקו דתימתן מן הכתב בכמות שמה אחת ואח"כ הוסיפה האשה מה שרצתה לכך אמרו חכמי' שאין למדין מן שמה אחרונה אלא כרת משה בשאר שטרות הילכך לא יכת' בשטה אחרונה אלא כרת משה וישראל שזה אינו מעיקר הגט וגם אלו השלש תיבות יכתוב באותיות ארוכות כדי שתמלא כל השטה ולא יסיים באמצע השטה שאם יסיים באמצע השטה יש לחוש שמא יחתמו העדים כחצי שמה הנשארת וזה אין ראוי לעשות לפי שאם יחתמו העדים באותה שטה אז אין למדים כלום מאותה שטה דאמרין שמה הניח הסופר חלק כולה והעדים חתמו באמצעה ואח"כ מלאה השטה במה שרצת' וגם מן השטה שעליה אין למדין מאחד שהיא סמוך לעדים הרי היא שמה אחרונה לחתימת העדים ועולה להודיף כדלעיל ונמצא במלת השמה העליונ' שכתבו בה ודן יהוי ליכי כ"י שה' מעיקר הגט וגם תק' להחתים העדים תחת הכתב של חצי שמה האחרונה שיש לחוש שמא תמלא החצי שמה בחלק ממה שתרצה ותסיף עוד שמה שלימה בין העדים ולכתוב להיות היא השטה האחרונה שאין למדין ממנה ואז ילמדו מן החצי השטה שהוסיפה שהוא עכשיו קודם השטה האחרונה שהוסיפה ואל תתמה האיד תוכל להוסיף שמה שלימה בין החתימת והכתב שהיה כבר אמרנו שמתוך שאין העדים בקיאים בחתימת' לפעמים ירחיקו דרבה חתימתן מן הכתב עד שתוכל לדחוק שורה שלימה ביניהם מיהו לדידן כרת משה וישראל כגט הוא במקום הכל שריר וקים בשאר שטרות וכשאר שטרות אם בתו והכל שריר וקים למדין מאותה שטה שוראי הסופר כתבו מתחלה שכן הוא תיקונו של שטר הוא הדין הכא כגט אם כתב כרת משה וישראל ליכא למיהש לזיף אחריו שכן הוא תיקונו של גט הילכך אם כתב בשטה אחרונה יותר מכרת משה וישראל כדעבד לא פסלינן ליה לגט בכך.

לן וכמו שאנו מדקדיקן בלשונות הגט כנוסח שלנו כן יש לרקדקן בכל כתב ובכל לשון שיכתוב שלא יהא בהם משמעות שני עניינים.

לן גט שכתוב אלק למ"ד של ישראל כאחד כאלו הם אות אחת לא נפסל בכך דכיון שרגילין הסופר' הרבה פעמים לכתוב כן יכול תינוק דלא הכים ולא טפשה לקרותו וכל דבר שיכול תינוק דלא הכים כ"י לקרותו כשר וי"א דוקא ברעבר או במקום שיש חשש עיגון.

לח ולא עוד אלא אפילו אם דילג אות אחת או תיבה אחת לגמרי ואנו מכירין סגנון הדבר ועניינו כמו שהוא אין לפוסלו בכך כגון גט שנכתב בו למינין שאנו מנין כ"י ודילג השי"ן של שאנו.

לט וכן אם היה לו לכתוב בששי ודילג שי"ן אחת או ברביעי ודילג ה"י"ש או כה"ג או אפילו תיבה אחת כגון שכתב ברביעי עשרים לירח פלוני ולא כתב בשבת אין לפוסלו בכך שהרי אנו מכירין סגנון הדבר בלא אלו האותיות וכיצא בהם וכן בדילוג תיבת שבת הכל יודעין שפירושו ברביעי בשבת כיון שכתוב אחריו בעשרים כחדש והכל יודעים שדברים אלו טעות כופר הם, גט שכתוב בו ברביעי בעשרים יום לירח פלוני והוא יום כ"א לאיתו חדש ונמצא שהקדים וכן הגט יום אחד אפילו הכי כשר ואין זה גט מוקדם שכיון שרוע שאותו ראש חדש היה ביום חמישי רביעי בשבת אי אפשר להיות עשרים כחדש אלא כ"א כחדש ותלינן בטעות סופר שלא היה זכור קביעת החדש ולא היה מוקדם אף על גב דק"ל דוק' ער רובו של חדש טעו אינש בקיבוע דירחא אבל משעבר רובו לא טעו אינש פו הכא אין חלוק דע"כ טעה דסיפר הוה אשרי דבריו סותרין זה את זה שאם הוא רביעי בשבת הוא כ"א כחדש ואם היה כ"י כחדש כמו שכתבו אינו יום רביעי אלא יום שלישי וע"כ טעה או בקביעת החדש הגבוה או בין יום שלישי לרביעי וכיון השבוע לא שכיחא אינש דטעו הילכך תלינן הטעות בקביעת החדש ואין כאן מוקדם והגט כשר ויש פוסלין ועיין סי' קכ"ז.

מ במקום שכותבין וכל שום וחגיכה וי"א שנהוגין לכתוב העומד היום כ"י קודם וכל שום וחגיכה ויש להגין לכתוב כל שם וחגיכה קודם העומד היום כ"י.

מא כגט ארוסה כותבין להיות ארוסתו ואם כתב דהוית ארתי כשר דארוסה נמי אשתי מתקריא וי"א דה"ה נמי אם כתב לאשתי דהוית ארוסתו דכשר ברעבר מהאי טעמא דאשתי מי מתקריא ארוסה ומביאין ראי' מן התוספות דריש פר' כל ת"ט ואין נראה לי דאין משם ראייה כלל ע' שו"ל לחמיר כזה שאין זה מורגל כפי הכריות לקרות לאשתי ארוסתו נ"ל.

מב שני ועין שבגט שלא היו הודין נוגעין בה וכן הוד שגל גבי האלק ושארורי הצד"ק שאינם נוגעין באות א"פ שסמכין כל כך עד שתינוק דלא הכים ולא טפשה קורא אותו פה יש פיסלין משום דק"ל הל"מ כל האותיות צריכין להיות גוף אחד חוץ מן הה"א והקוף שיש בהם טעם על פי המדרש ודוקא בתייף פוסלין אבל לא בטופס דלא גרע מחסרה כל האות לשם דכשר ויש מכשירין אפי' בתורף במקום שיש חשש עיגון והוא שתיניק כ"י יכול לקרותו.

מג וכן אם נדבקו רגלי הה"ן וקופיין לגנין אם תינוק דלא הכים ולא טפשה קורא אותה יפה יש להכשיר במקום עיגון אפי' אם הוא בתורף אבל טוב הוא שיפרידם כסכין קודם שיתנו לה ואופן ההפרדה היאך תהיה עיין בלבוש התכלת סי' ל"ב ודוקא בנמקום עיגון אבל שלא במקום עיגון לא יפרידם אלא יכתוב אחר ואם הפריד ונתן כשר ברעבר אבל אם אין תינוק יכול לקרותו פסול אפילו ברעבר וכל התיקונים שצריך לתקן כגון אלו ובגן אותי' שראויים ליגע ואינם נוגעין או אותיות קצרות וצריך להאריך יתקן קודם שיכתוב כרת משה וישראל או לכל הפחות קודם החתימה שתהא ערות החתימה על גט מוכתר אם קיצו של יוד בשין ועין ואלף נוגע גם לפניו כשר נתפשטו האותיות מזה ליחות הדין שקודין גיפלאשן בל"א עד שנראין כדכיוקן וכשיעיינו בהן היטב רואין שאינן נוגעין כשר.

מד כללא נקוט בידך כל שאינו מעיקר הגט כגון בטופס לא מיפסל שם הגט לא בחסרון אות ולא בחסרון תיבה דחסרין עדיף הוא מאלו כתבו ושינה בתיקונו עד שנשתנה משמעות הלשון שמשמעותו מהפך הגט או מינה כיונת הגט כחילוף האותיות כגון יוד' כו"י וכה"ג שנתכאר לעיל, והמשל שאם חסר וי' שנייה של וכדו וכתב וכר אין העניין משתנה בחסרון זה וכשר אם כתב יוד במקומה היה שנינו לשון ופסול, וה"ה אם היו האותיות יתירות ואין הענין משתנה שהגט כשר אבל אם הו' שנתנה הענין פסול כגון שכתב לכריאת עלמה בה"א הגט פסול דעלמה לשון נערה הוא ויש מכשירין בשעת הדחק.

מה אין כותבין כגט שום תנאי ולא בטול מודעות כרי שלא יכא הדבר לדין ספק אם נתקיים התנאי אם לא, או אם הוא מודיעין מודעי או לא ויבא לדין ספק אשת איש, גט שהובא ממרהק, במקום שאותיות ה' משתנות משלנו ויש בו אותיות משנות שאין

שאין אנו יכולין לקרות פה אף על פי שגם אחד לכאן מאיתו המקום שהובא משם וקורא אותו יפה אין להכשירו בכך אפילו הם שנים שיוכלו לקרותו אין להכשירו בכך כיון שאין יכולין לקרותו כאן במקו' שנתנין הגט לידה הרי אין יודעין בכאן שזה גט הוא ופסול אפילו בדיעבד .

קבו שצריך להזכיר הזמן בגט ודין קרימה ואיחור ובו י"ג סעיפים

א מה שכתבנו למעלה שצריכין לכתוב זמן בגט בכך וכך בשבת בכך וכך לירח פלוני בכך וכך לחשבון למניין כריאת עולם כו' לא שצריכין לכתוב כן מן התורה שזה אינו מפורש בתורה אלא שחז"ל תקנו לכתוב בו הזמן ולא הוצרכו לכתוב תיקון זה משום פירות כדעת קצת כרי שתרע הזמן מאימתי תחזור היא ליטול הפירות מנכמיה שהיו כבר ביד בעלה דהא קיימא לן שיש לבעל פירות עד שיתן הגט לידה ובשיגיע הגט לידה אפילו אין בו זמן תוכל לילך לב"ד ותראה להם גיטה ויכתבו לה הב"ד הזמן מיום שנתגרשה בו או מיום שתראה להם הגט וינכו לה פירותיה משם ואילך אם אין בו זמן ואם יש בו זמן תטרף הפירות מיום שנכתב הגט דכל שיש בו זמן חוקה שביים הכתוב בו נמסר לידה אלא היינו טעמא שתיקנו בו זמן משום שלפעמים שאדם נשוי כת אחותו או אחת משאר קרובתיו ותזנה תחתיו ותיאסר עליו או תתחייב מיתה והוא אוהב אותה וירצה לחפות עליו כרי שלא תיאסר עליו או כרי שלא תתחייב מיתה או יחוש לכבודו או לאהבת בניו שלא יוצאו עליהם שם רע שהם ממורים ויכתוב לה גט בצניעה ולא יכתוב בו זמן ויתנו לידה וכשיעירו עליה בב"ד שזינתה תוציא את גטה ותאמר גרושה הייתי ופגיה באותה שעה הייתי ונהיה מיכרחים לפטור אותה שכיון שיהיה הגט כשר בפנינו לא נוקמה אחזקת אשת איש כי אדרכה נוקמה אחזקת שהיא צדקת ולא זינתה תחת בעלה ופטורה בלא עדי' וראייה שהרי הגט כשר בפנינו לכך תיקנו בו חכמים ז"ל הזמן שטן התקנה ואילך אשה שזינתה ומוציאה גט ואומרת גטי קודם הזנות היה אם מוציאה גט שאין בו זמן כלל נצריכה להביא ראייה מתי בא הגט לידה ואם תביא ראייה שגטתה קוד' לזנות אף על פי שנפסל הגט מן התקנה ואילך מכל מקום אין פסולו מן התורה אלא מדרבנן שלא תנשא בו לכתחילה אבל אינה חייבת בנתה ויכניה כשרים ולא תיאסר על בעלה ואם נשאת בו לא תצא אפילו אין לה בנים כמו שיתבאר בע"ה והוא שתברר כן בעדים כשרים שכתבת הגט קודם לזנותה היה אבל אם לא תביא ראייה אות-ע לה חזקת צדקתה והרי היא בחזקת אשת איש דמוכחא מילתא דאיערומי קא מערמה דאם לא כן למה עבר בעלה על תקון דרבנן לכתוב לה גט בלא זמן ונחזיקנה באש' איש עד היום הזה ועכשיו הוא שבא הגט לידה ונמיתנה אחזקה זו או לפחו' נאסר אותה על בעלה שהרי זינתה קודם לכן ואם מוציאה גט שיש בו זמן של אחר הזנות אלא שטעמ' ואומרת שכתובה מאוחר ונתנהו לה קודם הזנות חזר הדין כמו בגט שאין בו זמן כמו שיתבאר לקמן בע"ה דהיינו שאם תביא ראייה שגטתה קדם ודאי שלא נמיתנה ולא נאסר אותה כו' שאף על פי שנאמר לקמן שאין הגט מתחיל אלא מיום שנכתב בו היינו מן התקנה ואילך ומן הטעם הזה בעצמו שמא יחפה על בת אחותו כו' אבל ודאי לענין מיתתה מחמת זנות אם נתנו לה סתם וכל שבן אם אמר בפירוש שיתחיל מיום הנתינה הרי מן התירה ודאי הוא מתחיל מאותו היום ואפילו נתנו לה סתם שמא דעתו היה מהיום ופסול נפשות להקל ואם כן למה נמיתנה כו' מיהו אם אמר בפירוש שלא יתחיל אלא עד יום שנכתב בו ודאי אין הגירושין מתחילין עד אותו היום ונת חיוב מיתה היא . ואם מוציאה גט שיש בו זמן שקוד' הזנות הרי זה גט כשר בפנינו ולגמאי ניהוש לה ואין צריכה ראייה מתי הגיע לידה דאוקמינן לה אחזקת צדקת כו' וזה אין לחוש שמא הקדים לה הבעל הזמן בגט כרי לחפות עליה כו' שלוח לא ימצא ערי חתימה ולא עדי מסירה שכל ישראל בחזקת כשרות הן ולא יחתמו על שקר ואם יבא מעשה כזה שזינתה והיא מוציאה גט שזמנו קודם זנותה ודאי פטור' היא ואינה צריכה ראייה מתי בא' לידה שחזקה הוא שביום שנכתב נמסר לידה וגם היא בחזקת צדקת שלא זינתה תחת בעלה היילך מן התקנה ואילך כל אשה שנתגרשה בגט שאין כתוב בו זמן אפילו לא יצא עליה שם זנות לא תנשא בו ואם נשאת בו לא תצא אפילו אין לה בנים לא מבעלה ראשון ולא מבעלה שני כיון שהגט כשר הוא מן התורה לא קנסוה חכמים שתצא . ואם יש בו זמן אלא שהקדימו כיון שנכתב בעשרה בחדש וכתבו בו בחמשה לירח כו' ונתנו לה ביום הכתיבה שהוא בחדש פסול שכיון שהקדים זמנו ודאי יש לחוש לטרפת פירות

שלא כדון ולזנות שקדם וחפה עליה שליכך הקדימו הבעל שיסכרו הבית דין שביד' הכתוב בו נמסר לה ולא יצריכה עדות וראייה כמו שכתבנו למעלה ואפילו נכתב ביום ונהתם בלילה שלאחריו ואפילו היו עסקי' באותו ענין עד הנתינה פסול בין לטעם פיר' בין לטעם דשמא יחפה עליה שמא תזנה באיתו יום קודם החתימה ויכול לחפות עליה כזה ויש אומרים שהיא כשר בשעת הרחק אם עסקין באותו ענין דהא מ"מ היום שנכתב בו כתוב בו ולית ביה שיקרא מה שאין כן בהקדים הזמן מיום שנכתב בו דשקורי משקר יש לחוש לפירות ולזנות כמו שכתבתי אבל חשש דכו ביום לא שכיח לא זנות ולא פירות ואפילו בגט מוקדם מכל מקום אף על פי שפסול אם קדשה אחר צריכה הימנו גט משני שהרי מן התורה אינו פסול אלא מתקנת חכמים ואסורה לחזור לראשון משום מחזור גרושתו .

ג ואם נכתב ביום ולא הספיקו העדים לחתמו עד הלילה אם קודם שחתמו העדים על הגט כתבו על הגט הכי גיטא דנן איכתי' ביום פלן ולא אספיקו למחתימה סהדי עד ליליא ואחר כך חתמוהו העדים כשר לכולי' עלמא דליבא חשש לא לפירות ולא לזנות ולא לחפות כיון שנכתב בו על הגט אבל אם לא כתבו כן עד לאחר שחתמו העדים לא מכשרינן ליה דהא מכל מקום בשעת חתימת העדים פסול היה והאיד' יחזור להכשירו אחר' כך על ידי מה שיכתבו עליו זה שאינו לא מן הגט ולא מן העדות .

ד השולח גט ממקום למקום אע"פ שאקדים הזמן שהרי כותב הזמן מיום הכתיבה ואינו מניע לידה עד לאחר זמן כשר שהרי אין בו שיקרא שביום הכתיבה בו נכתב אלא שלא נמסר בו ביום ולמאי ניהוש לה לשמא תזנה אחר הכתיבה קודם שיגיע הגט לידה והוא יחפה עליה ויאמר שנתנו לה קודם שזינתה חשש רחוק הוא זה ולא חשו לו חכמים דרבר שאינו מצוי הוא ועוד שהרי היא בחזקת שלא זינתה עד עכשיו ולמה נחוש שתזנה מהיום ואילך ומשים הערמה לא כתבו וכי נב' היה שיער שתזנה דלשמא זינתה יש לחוש כמו שכתבנו ולא לשמא תזנה מאי את לך למימר יש לחוש משום פירות שמא תבא לטרוף הפירות שבעל הבעל משלה לאחר הכתיבה קודם שהגיע לידה ואנן ק"ל שהבעל אוכל פירות עד שיגיע הגט לידה אם תבא אלא שפירות צריכה להביא ראייה מתי הגיע הגט לידה ואף על גב דאמינן לעיל שגט שיש בו זמן אינה צריכה להביא ראייה רחוקה שכיום שנכתב נמסר היינו בשמסורה לה הבעל עצמו מירו לידה אבל הכא בגט זה שנשלח על ידי שליח ממקום למקום ולא מסרו לה הבעל עצמו קלא אית ליה שהקול יוצא בשליחות הגט וכל אדם יודע שנכתב קודם שנמסר וכיון שהכל יודעין שגט זה נכתב קודם שנמסר אם תבא לטרוף פירות יזקיקה להביא ראייה מתי הגיע לידה וכ"ל אם כן בגט שעל ידי שליח כיון שעכ"פ צריכה להביא ראייה מתי בא לידה למה תקנו בו זמן יש לומר שעל ידי הזמן שרואין שאינו ניתן ביום הכתיבה יצא לו הקול שאומרים הכריות משום שנשלח ממקום רחוק ע"י שליח לכך לא היה אלא אפשר לתנו ביום הכתיבה ומ"מ לא סמכינן אקלא לברו בגט שע"י שליח דהא והא גרמה להוציא את הקול הזמן והשליחות .

ה ודוקא שנכתב ביום הכתוב בו אבל בגט מוקדם אפי' על ידי שליח א- על גב דשייד' ביה גם כן שעל ידי הזמן שאינו ביום הנתינה רואין כו' מ"מ לא הקילו ביה רבנן כיון שנתייב בו שיקרא . ומכאן אמרו שכל גט שיש בו זמן שלא נמסר ביום הכתיבה אין לו תקנה להכשירו אלא שישלחנו לה ע"י שליח דבהכי אית ליה קלא וליבא למיחש לכלים וכלבר שלא יהא מוקדם מיום שנכתב בו מיהו נהגו להחמיר בעיבדא כזה וכתבין אחר אם לא נאסר ביום שנכתבו .

ו הבעל שאמר לשנים לכתוב ולחתום גט ולתנו לאשתו אם עמד ביום זה ואמר להם בפירוש נכתבוהו היום או ביום פלוני כגון שעמד בתשרי ואמר להם כתבו גט לאשתי היום או למחר או בראש חודש מרחשון והם כתבוהו ביום אחר ודאי שהוא פסול שהרי שינו משליחותו אבל אם אמר להם סתם כתבו גט לאשתי והם לא כתבוהו בו ביום ונתאחר הדבר ימים או חדשים או יותר או שכתבוהו בו ביום ונמצא אחר כך הגט בטל והיצרכו לכתוב גט אחר כשכותבין הזמן והמקום אין כותבין לא הזמן מיום שאמר הבעל לכתוב בו ולא אותו המקום כיצד היה בירושלים כשאמר להם הבעל והיו עומדים בתשרי ונתאחר עד ניסן והם בלוד כותבין הזמן מניסן ובלוד ואם כתבו תשרי וירושלים הרי זה מוקדם גמור ופסול .

ז סתם גט הבא לפנינו אנו תולים לומר שביום שנכתב נמסר ואינה צריכה להביא ראייה או עדים מתי בא לידה שהרי הגט כשר לפנינו אבל אם יש בו ריעותא כגון שנמצא מושלך וההירוריה לה צריכה להביא ראייה מתי בא לידה .

ח גט שזמנו מאוחר מיום הכתיבה לשר לגרש בו דליכא למיחש למידי וכמו שית באר מיהו אין הגירושין מתחילין אלא עד הזמן הכתוב בו ואפילו אם נתנו לה שיהא גט מיד ואם נתנו לה סתם ה"ל כאלו אמר הרי זה גטך ולא תגרשי בו עד אותו זמן הכתוב בו ויש לבעל פירות עד הזמן שכתוב בו אבל א"א לומר שיתחילו הגירושין מיד כשיגיע הגט לידה אפי' קודם הזמן שכתוב בו דנהי דמשום פירות ליכא למיחש דודאי הבית דין שיראו את הגט לא יתנו לה פירות עד הזמן שכתוב בו שאיפשר לומר היא ידעה באיחור הזמן ומחלתה לו עד הזמן הכתוב בו מ"מ משום חיפוי בת אחותו איכא למיחש שתזנה והבעל יתן לה גט מאוחר ותוציא גטה מיד קודם הזמן ותאמר קודם זנות נתגרשתי ואין זמנו של גט מוכיח שהרי על כרחינו אנו רואים שהוא מאוחר והרי הוא כיד' והוה ליה כגט שאין בו זמן כלל וא"כ מה הועילו חכמים בתקנתן הילכך נ"ל שגט מאוחר אינו כשר אלא אם כן נתנו לה סתם או שאמר לה בפירוש שלא יתחילו הגירושין אלא עד זמן הכתוב בו אבל אם נתנו לה זמנו לה בפירוש שדעתו הוא שתגרש בו מיד קודם הזמן הכתוב בו שהוא פסול מן הטעם שאמרת' הוה ליה כגט שאין בו זמן נ"ל ויש פוסלין כל גט מאוחר וטעמא אם נתנו לה סתם או אפי' אמר בפירוש לא יתחילו הגירושין עד הזמן הכתוב בו שמא דעתו היה מעכשיו ומשום פירות אומר כן ותפסי' הפירות שלא כרין עד הזמן.

צ גט שלא כתב בו שם היום כמ' הוא בשבוע אלא כתב סתם בשבת ראשונה או שנייה בחדש פל' או שלא כתב בשבת פלוני וכתב סתם בחדש פלוני או שלא כתב בחדש פלוני וכתב סתם בשנ' פלוני או שלא כתב אפילו בשנת פלוני וכתב בשבוע פלוני של יובל כשר אף על גב שיש כאן חשש זנות ופירות של השבוע או השנה או החדש או השבת שתאמר קודם הזנות נתגרשתי בשבת זו או בחדש זה כו' וכן פירות תפסיד שלא כרין אליכא דמאן דאמר טעמא משום פירות מכל מקום הואיל ומתני הזמן שכתב בגט לשבוע שלפניה שאם זינתה בה תיהרג ולא תוכל לומר קודם הזנות נתגרשתי שהרי הגט נכתב בשבוע זו וכן לפירות שתוכל לטרוף בגט זה הפירות שימכור הבעל בשבוע של אחריה וכן בחדש בשנה בשבת ה"ל גט שכתוב בו זמן מעלי' וכשר , וכן אם לא כתב בו זמן כלל אלא כתב בו היום גרשתי כשר שמשמעותו היום שיצא בו הגט והרי היום הזה הוא זמנו .

י גט שהיה כתוב בו זמן וחתך ממנו הזמן ואח"כ נתנו לה י"א שהוא כשר והטעם משום שזה ודאי לית בו חשש לא משום פירות ולא משום בת אחותו שאם חתכו לשם רמאות לחפות עליה או להפסיד' פירות הוה ליה רמאות גלוי וניכר ומפורסם לכל והוה ליה שטות גמור שהכל מרגישין בו וכרמאות גלוי כוה לא חשו חכמים לגזור עליו לפוסלו שודאי לא היתה כונתו לרמאות כיון שהכל מרגישין בו אי נמי לא חשו חכמים לתקן תקנה לרמאות של שטות כוה שהיא מילתא דלא שכיחא ולכך כשר ויש פוסלין גם כוה שהרי בכלל גט שאין בו זמן הוא שפסלו חכמים .

יא כימי חכמי התלמוד היה דרכם למנות מנינם לשנות המלכים שבזמנם ואם היה משנה ומנה לחשבון אחר היה פוסלין הגט משום שהמלכויות היו מקפדין על כך שהיו צריכין לכתוב כן בכל שטרותיהן משום כבודם , אבל בזמן הזה נהוגין בכל המקומות למנות לבריאת עולם ואם שינה ומנה למספר אחר יש בו חשש פסול וצ"ע , ואם כתב הזמן לבריאת עולם וכתב האלפים והמאות והעשריות והאחדים ודילג מלו' לבריאת עולם כשר דמסתמא אמר' דלבריאת עולם היה מספרו שהרי החשבון הוא צמבון וכן אם דילג האלפים וכתב המאות עם הפרט קמן כגון שכתב שלש מאות וחמשים ותשע ואפי' אם דלג גם האלפים והמאות ולא כתב רק הפרט קמן כגון שכתב שנת חמשים ותשע למנין שאנו מנין כאן ואפי' לא כתב ג"כ לבריאת עולם כשר .

יב וכן אם כתב הכלל אלא שדלג מלת חמשת וכתב סתם אלפים כשר דבכולם אמרינן דמסתמא לבריאת עולם היתה כונתו ואלפים סתם פירושו כל האלפים שעברו יהיו כמה שיהיו אבל אם כתב הכלל גדול והפרט קמן ודילג הפרט האמצעי כגון שכתב חמשת אלפים וחמשי' ותשע ודילג שלש מאות או שכתב חמשת אלפי' ושלוש מאות ותשע ודלג וחמשים והיא הדין אם דילג שניהם השלוש מאות והחמשי' וכתב חמשת אלפים ותשע פסול ולא תנשא בו לכתחלה רבשלמא כדילוג האלפים וגם המאות קמאי אמרינן אורחא דספרי כך הוא דשביק' כללי קמאי וכתבי כללי או פרטי בתרא וליכא למיטעי ולומר מוקדם הוא אבל לכתוב כללא קמא ופרטי בתרא ולמשבך פרטי אמצעי זה אין רגילות הספריים שיעשו כן ואם כן יאמרו גט מוקדם הוא ובי תימא והא על כרחין יש לנו לומר טעות סופר יש כאן לפי רוב השנים שהריביר ידוע לנו שהסופר היה והעד' הללו לא כתבו גט יצ"ש זה ולאשתו לפני שלש

מאות שנים שעדיין לא נולדו וכשהדבר ידוע שהוא שעות הא אמרינן לעיל סימן קכ"ו דתל' בטעות סופר וכשר גבי גט שכתב ברכיעי בשבת בעשרים יום לירח פלוני כו' והוא כ"א יום לאותו חרש יש לומר דשאני התם שדברי הגט סותרים זה את זה וכמו שכתבנו למעלה ובין שדבריו סותרים אהדרי מוכח מיניה ובי' מתוכו שטעות סופר הוא וכשר אבל הכא אף על גב שידוע לנו מכתוב שטעות הוא מתוך ידיעתנו הפרט ושאונו מכירים האיש הזה ואשה הוא' שהם בזמנינו זה אין דבר מפורסם לכל כל כך הילכך לא דמי למוכח מיניה וכיה דגט ופסול הוא מיהו גם כוה לא פסלינן ליה אלא שלא תנשא בו אבל אם נשאת לא תצא ויש אומרים דאפילו נשאת צריכה גט כשר מבעלה הראשון לרווח' דמילתא ואפילו יש לה בנים מבעלה השני לא חיישינן ללעו ותשאר לישב תחת בעלה השני אבל נ"ל שזה הגט דומה ממש לגט דלעיל שכתוב ברכיעי בשבת בעשרים יום לירח כו' והוא כ"א יום דמה שאמר דהא לעיל לא מכשרינן אלא משום שהכל יודעים שראש הדין היה כיום ה' וזה גם כן אינו מוכח מתוך הגט שהרי יכול לומר שראש חרש היה כיום אחר אלא על ידי שאנו יודעין כן מבהין אנו יודעין שטעות הוא והרי ממש הוא דומה לזה שגם אנו יודעים מכתוב שזה האיש וזאת האשה הם בימינו אלה ואינו מוכח מתוך הגט ולמאן דמכשי' התם מכשר הכא נראה לי ואם כתב כל הכללים ודילג הפרט האחרון כגון שכתב חמשת אלפים ושלוש מאות וחמשים ודילג ותשע בתרא יש להסתפק בו אם נאמר בו גם כן אם נשאת לא תצא או שמא מוקדם גמור הוא וכן מסתבר דלית ביה הוכחה כ"כ שטעות סופר הוא כיון שאין כאן כל כך רוב שנים וישמ' במזיד הקד' מהוה ואע"ג דכשנחשב למפרע לשנת חמשים לא יתכוונו הימים בחדש ליום השבוע הכתובה בו מכל מקום אין זה הוכחה גמורה דאמרו רוב' דעלמ' חושבנא ידעי צ"ע ויש להחמיר

קכח שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל ואשה ועדים וכו' סעיפים .

א תקנו חז"ל שצריך להזכיר בגט שם המקום שהעדים התמידים עומדים שם בשעת חתימה ולכתוב למנין שאנו מנין בו כאן כמתא פלונית והטעם משים קיום העולמ' שמא יצא עליו ערער שנדע מי הם העדים כרי שנוכל לקיימו על ידם ואם שינה והזכיר שם מקום אחר פסול לפי שאם לא יכתבו בגט המקום שהעדי' עומדים שם יאמרו הגט מזוייף הוא ואחרים חתמוהו בשם שוהרי הם לא היו שם במקום שכתב הגט אבל אין הטעם משום דהוה ליה עדות שאי אתה יכול להזימ' מתוך הגט אם לא היו כותבין מקום עמידת' שלא יוכלו לומר להם עמנו הייתם וכל עדות שאי אתה יכול להזימ' ילפינן מקראי שאינו עדות כמבואר בלבוש עיר שושן בהלכות עדות ס' ל"א אי אפשר לומר כן דהא קו"ל מן התורה עדי מסירה כתי' ואין צריכין עדי חתימה אלא משום קיום העולם הלכך הואיל ואין פסול זה אלא מפני התקנה ואינו פסול מן התורה אם שינה מקום חתימה אין הגט פסול אלא לכתחלה שלא תינשא בו אבל אם נשאת לא תצא אבל על מקום עמידת הסופר בשעת הכתיבה אין לחוש לפיכך אם נכתב במקום אחד וזנחתם במקום אחר יזכיר שם המקום שנחתם בו לא המקום שכתב בו וי"א שגם על מקום עמידת הסופר יש להקפיד לכתחלה וצריך לכתחלה שיעמרו הסופר והעדים במקו' אחד .

ב כבר אמרנו שתקנו חז"ל לכתוב הגט בכל אופן היותר טוב שאיפשר לפיכך צריך להזכיר בו את האיש ואת האשה מי הם כרי שידע בכירור מתוך הגט שזה הוא האיש המגרש וזאת היא האשה המתגרשת ושלא יטעו בהם הבריות לומר אלו אחרים הם ולא נכתב הגט לשמ' כרי שלא יבאו לירי חשד ממזרות ואשת איש הילכך נהגין לכתו' בגט שם מקו' עמידת האיש והאשה אם הם מצויים שם במקום חתימת הגט כותבים פלוני בר פלוני העומד היום כמתא פלונית וכן גבי האשה פלונית בת פלוני העומדת היום כמתא פלונית ואם אינם מצויין שם אין כותבין לא מקומו ולא מקומה ואם האיש מצוי שם ולא האשה כגון בגט הולכה כותבין העומ' גבי דיריה וזגבי דיריה אין כותבין שם מקו' כלל אלא שם מקו' דיריה אין כותבין בזמן הזה מפני שאנו בזמן הזה גולין ומטולטלין ממקו' למקו' ומקו' דירתנו מרופ' בדינו איה הוא כיון שאינו קבוע , ושם מקו' הלידה מן הרין היה לנו לכותבו בין לגביה דיריה בין לגבי דיד' שהרי זה אין שייך בו שינוי מכל מקו' כיון שזה הוא דבר שמצוי לשכות היא הוא מקו' לירתו שאין הכל ררין במקו' שגולרו והוב פעמים שאפילו הוא עצמו אינו יודע מקו' לירתו ובקל יבאו בו לירי טעות ולשנות מקו' לירתו לכך נהגין שלא לכותבו כלל ואף על פ' שאף אם טעה בה ושניה לא פסל כמו שיתבאר מהאי טעמא גופא מפני שרובו דעלמא אין דרין במקו' הלידה ואין הכל מכירין בו אם שינה ולא שייך בו לעו כל כך לומר אין זה צמגרש

המגרש או אין זאת המגורשת מכל מקו' מוטב הוא שלא לכתבו
 גלל כרי שלא יבוא לירי טעות ומיחו' כמשנה אבל מקו' הדירה
 אף על גב שכבר אמרנו שעשוי' בזמן הזה אין צריך לכתבו אם
 כתב ושינה פשיטא דפסול לכ"ע אפי' בזמן הזה ואפילו אם נשאת
 תצא משו' שהוא ידוע לכל וכל אדם נקרא על שם מקום דירתו
 פלוני שממקו' פלוני וכשרואין שינוי במקום אומרים לא הוא גירש
 אלא אחר הוא שגירש לפיכך אין אנו כותבין בזמן הזה שום שם
 מקום בגט כלל אלא שם מקום העמידה ואם לא כתב גם שם מקו'
 העמידה אלא כתב סתם כשר אבל שינה י"א שפסול הוא שיאמרו
 אחר הוא המגרש ואין זה הוא שהרי לא עמד זה במקום שנכתב
 שעמד בו ויש מכשירין משום דכל דבר שאין צריך לכתוב אם שינה
 ג"כ כשר ויש להקל בזה במקום ההק' שיש חשש עיגון ויש לדקדק
 לכתחלה הריבה בכתובת שם המקום כמלא וחסר כגון תינס אם כתב
 תנס הרי זה שינוי שם וכן שאר שמות כיוצא בזה ואין חלוק אם
 יקדים שם העיר למלת מתא ויכתב בפלונית מתא או שיקרי' מלת
 מתא לשם העיר כמתא פלוני' ואנו נוהגים לכתוב בפלונית מתא
 דיתבא כו' ואם דילג מלת מתא כשר .

וכולם או רובם שנמקו' קוראים הנהר בשם הנהר קטן י"א שצריך
 לכתוב שניה' הגדול שהרי עינינו רואות שעיקר המי' ורוב' הם
 מן הנהר הגדול אלא מפני שבני המקו' קוראי' לה בשם הנהר
 הקטן צריך להזכיר גם אותו השם ואם הדבר מעורב ביניה'
 שקצתם קוראי' לה בתוך העיר בשם הנהר הקטן וקצת' קוראי'
 לה בשם הנהר הגדול הרי זה ספק ואין כותבין רק שם הנהר
 הגדול שהוא עיקר ומוטב ליכנס בספק חיסרון מבספ' שינוי
 שבחסרון כשר לכ"ע בדיעבד ובשינוי יש פוסלין אפילו בדבר
 שאלו לא נכתב לא נפסל בכך וכאן אם היו כותבין שם הנהר
 הקטן יש לחוש שמא אינו הגה' הקטן והאמת הוא כאותם המקצת
 שקוראי' אותם בשם הנהר הגדול והיה לי' שינוי ואם הוא הנהר הקטן
 כמו שקצת קוראי' אותה מ"מ הנהר הגדול הוא עיקר וכבר כתבנוהו
 מאי איכא אב דגהר הקטן חסר מהגט אינו פסול בזה ואם שניה' שוי'
 כותבי' שניה' וכן אם שם שניה' עליה' בתוך העיר אע"פ שנתערבו
 כותבין שניה' ואם ספק בדבר אין כותבין אלא אחת שם . העיר
 או שם הנהר' שקורין בכ"ף רפויה תוד השם אע"פ שאנו במדינות
 אלו קורין החי"ת ג"כ כמו כף רפויה מ"מ כותבין כ"ף רפויה וכסוף
 התיב' כ"ף פשוטה מפני שבחי"ת יוכלו לטעו' שקצת קורין אותה
 כמו ה"א מה שאין כן בכ"ף וכן ט' בתי' בשמות הלועזות כותבין
 ט' מהאי טעמא שמא יפכו התי' .

קב"ט דין שמות האישה והערים ודין משומר
 המגרש ובו ל"ד סעיפים

א אע"פ שאם כתב הגט סתם שלא הוזכר בו לא שמו ולא
 שמה אלא כתב לה הרי'ת מגורשת ממני ומותרת לכל
 אדם והיה נותנו לה בפני עדי מסירה' הית' מגורשת מן התורה לפי
 דעת קצת פוסקים שהרי העדים יראים שזה הפלוני הוא המגרש
 את אשתו פלונית מ"מ תקנו חז"ל לכתוב תוך הגט שם האישה ושם
 האשה כדי שיהא מבורר מתוך הגט משם מי הוא המגרש והמגורש'
 וכמו שכתבנו למעלה גבי שם העיר ואם לא כתב השמות הגט
 פסול אפילו נשאת והכנים ממזדים אע"פ שהוא מדרבנן שהרי מן
 התורה אין צריך לכתוב השמות אף ע"פ כן אלמנה רבנן לתקנ' זו
 שהוא עיקר בירור הגט שהיא הולד ממזר מדרבנן' אם לא כתבו או
 שינה שמם כמו שיתבאר בע"ה ואם יש לאחד מהם כ' שמות
 כותבין שם שהוא עיקר שהם רגילין בו וידועין בו ביותר וכותבין
 איש פלוני וכל שום וחניכה שיש לו גירש אשתו פלונית וכל שום
 וחניכה שיש לה ואם לא כתב וכל שום וחניכה בו אלא כתב הכ'
 שמות כפירוש הרי זה כשר ואנו עושין כן לכתחלה כמו שיתבאר
 בסמוך בע"ה .

ב ואם כתב השם שאין ידועין בו ביותר וכתב וכל שום וחניכה כו'
 הרי זה פסול . שעשה את שם העוקר טפל והטפל עיקר
 והוי כמו שינה שמו ושמה אבל אם כתב שניהם אלא שכתב שם
 הטפל ראשון ושם העיקר אחרון לית לן בה ואם כתב שם העיקר
 לבדו ולא כתב וכל שום וחניכה כשר שאין להקפיד כל כך על
 הכינויים ואנו אין אנו נוהגין לכתוב אפילו לכתחלה וכל שום
 וחניכה אלא אם יש לו שני שמות שהמה ככותבין כותבין פלוני
 המתקרי פלו' ואין לשנות ואפי' נכתב הגט וכתב בו וכל שום
 וחניכה אין לגרש בו עד שיכתוב שני השמות ואם כתב שם
 הטפל לבדו בלא שום וחניכה יש פוסלין ויש מכשירין דעריך הוא
 כשכתבו לבדו מכשכתבו וכתב עושה וכל שום וחניכה או לדין
 דמתקרי פלוני על שם העיקר שעש עושה שם העיקר טפל ושם
 הטפל עיקר כמו שאמרנו אבל כשכתבו לבדו בלא שום וחניכה לא
 גרע מכאלו כתב שם הכינוי לבדו שיתבאר בסמוך שהוא כשר מיהו
 יש להחמיד אפילו בדיעבד לחזור ולכתוב שניה' או שם העיקר
 וכל שום וחניכה כו' ולדין דמתקרי כו' בר"א בשני שמות שהא'
 עיקר והשני טפל כגון שרובא דעלמא קורין אותו ראובן
 ומיעוטה קורין אותו שמעון אבל בני אדם שיש להם חניכה ידוע
 וזכר בכל מקו' והכל קורין אותו כן כגון אלו שיש להם
 שמות בל"א או כנויין אלא כשחות' עצמו בשטר או כשקורין אותו
 לס'ת קורין אותו בשם המובהק שלו אז סגי בדעבד החניכה
 לחוד מפני שהוא ידוע בו וזכר לכל ולכתחלה כותבין כאלו
 פלוני המכונה פלוני ואין כותבין דמתקרי ואם החליף וכתב שם
 החניכ' ראשון ושם המובהק אחריו כשר אלא שכוזה יש חלוק
 שאם כתב שם המובהק ראשון כותב אח' כל שכלו שם החניכה
 המכונה פלוני כגון יו"רא המכונה ל"ב ששם החניכ' נקרא בלשון
 הקדש פלוני אבל כשכותב החניכה קודם צריך לכתוב דמתקרי
 פלוני ל"ב דמתקרי יהודה דכל שם מובהק שקורין אותו כן לתורה
 דשייך לכתוב עליו דמתקרי וה"ה שני שמות ששניהם נקראים
 מובהקין אלא שהאחד עיקר והשני טפל כותבין על שניהם דמתקרי'
 ראובן דמתקרי שמעון או שמעון דמתקרי ראובן ואם לא כתב
 המכונה או דמתקרי אלא כתב יהודה ל"ב או ראובן שמעון
 יש

ג ואם יש לה שני שמות לעיר יכתוב בפלונית מתא דמתקרי'
 פלונית או דמתקריא פלונית ושניהם לשון נקבה הן כי עיר
 לשון נקבה היא כמו שכתוב הנה נא העיר הזאת קרובה וגומר ואנו
 נוהגין לכתוב דמתקריא בא' בסוף ולא יכתוב יו"ד אצל המט
 דמתקרי' ואם כתב לא מפסל בכך ואם יש לה שני שמות אחד
 קוראים לה היהודים והגויים קוראי' לה בשם אחר השם שקורין
 לה ישראל הוא עיקר וכותבין אותו תחלה בפלוני' מתא ועל השם
 שקורין לה הגויים כותבין דמתקריא פלונית ואם השני שמות
 קרובים זה לזה אלא שהיהודים מקצין הלשון אין צריכין לכתוב
 רק השם שקורין ישראל לבד שהוא מפורסם בין היהודים ולפי זה
 ג"ל שלא היו צריכין פה פונגא לכתוב דמתקריא פונגא דהא פונג
 אינו אלא קיצור לשון מפונגא לפיכך אם לא כתב פה דמתקריא
 פונגא לא הייתי פוסלו בכך אפילו לא גתא ו"ל ואם יש לה שני
 שמות אחד קורין לה במקום הכתיבה והשני במקום הנתינה דינה
 כמו כשמות הכעל שיתבאר לקמן סימן קכ"ט בע"ה י"א שאם היא
 עיר גדולה כותבין במדינה פלונית .

ד מן הדין אין צריך לכתוב שם הנהר שיעיר יושבת אצלה שאין
 זה כל כך סימן לעיר אבל נוהגין עכשיו לכתבה לסימן בעלמא
 להבדיל בינה ובין עיר אחרת ששמה כשמה ואם ישנן כ' או ג'
 נהרות כותבין כולן מתא דיתבא על נהר פלוני ועל נהר פלונית ועל
 נהר פלונית כו' מיהו אם לא כתב שום נהר או שינה בו כשר
 וכותבין דיתבא בחד יו"ד שהוא תיבה אחת תרגום של היושבת ואין
 כתב בשתי יודין די יתבא כשר שהוא תרגום שתי יושבת ואין
 כותבין שם הנהר אלא אם כן יושבת תוך התחום ומסתפקין ממנה
 לכל תשמישם כגון משרה וטחינה וכביסה אבל אם אין מסתפקין
 ממנה אלא לצורך כרימס אין זה נקרא תשמיש העיר שאין יוצאין
 לה אלא כשביל הכרמי' ואגב שותין ממנה הלכך אין כותבין אותה
 ואם היא חוץ לתחום אפילו מסתפקין ממנה אין כותבין אותה ואפי'
 בדיעבד אם כתבה יש פוסלין דגרע משינה שמה שהרי כתב
 שהעיר יושבת עליה ואין זה אמת שהרי אינה יושבת עליה והוי
 כאלו כתב עיר אחרת והוי שינוי שם העיר מה שאין כן בשינוי
 שם הנהר שהיא בתוך התחו' שהגט כשר שאין השינוי אלא בנהר
 וכבר כתבנו ששינוי שם הנהר כשר כיון שאינו סו' כ"כ
 עיר שניתוסף בה נהר מחו' יכולין לכתוב' ואין לחוש ללעז גטין
 הראשונים שנכתבו שם שהדבר מפורס' שהנהר הזאת נתיספ'
 עכשיו וצריכין לכתוב השם והסימ' של עכשיו ועיר שסיפוק' נבי
 בארות כותבין דיתבא על מי בארות וכותבין בארת בלא וי"ו .
 ה ואם סיפוקה ממי מעינות כותבין על מי מעיני' ומעינות
 כותבין בחד יו"ד ואם המעינות חמין כותבין מעינות חמין
 ואם יש בעיר מי בארות נובעין וכתב דיתבא על מי בורות כשר
 שגם הבארות נקראו בורות ואם אין בעיר אלא בורות ואגמיו' לא
 יזכיר' כלל שלא לחלק בין גטין שנכתבו קוד' שנעשו לנכתבו אחר
 שנעשו שאין כ"כ מפורס' שנתחדשו כמו בנהר .

ו זאם העיר יושבת על חוף הים גהנו לכתוב על כיף ימא
 מתבא . עיר שיש בה בארות ומעיני' ורובם מסתפקין מן
 הבארו' ומיעוטה מסתפקין מן המעינות או איפכא לא יכתוב רק
 אותה ששסתפקין ממנו הרוב ויניהו המיעוט ואם כתב אות'
 שהמיעוט מסתפקין ממנו קצת מן הפוסקין יש שפוסלין אותו
 משום דרובו ספק תליא מילתא ואם כות' המיעו' נראה כמזוייף
 מכתבו כשינה שם המקום שהרי לפי הפרסו' אין העיר הזאת מסתפקת
 ממה שכתוב בו ויאמרו עיר אחרת כתיב בה כמו גבי נהר למעלה
 שהוא חוץ לתחו' .

ז שני נהרות שמתערבין קודם הגיע' לעיר אם אחד גדול ואחד
 קטן והקטן אבד שמו מן התערובות וחללאה קודם שיגיע לעיר
 פשיטא שאין כותבין רק שם הנהר הגדול ואם הגדול אבד שמו

יש מי שאומר שהוא פסול דמשמע ששנים הם המגרשי אבל אם נקרא בשני השמות ביחד או שעולה כך לספר תור' כשר מי שנקרא כפי ישראל בשם אחד ובפי גוים בשם אחר כותבין בתחלה שם ישראל ועל שם הגוי כותבין דמתקרי אבל אם עניינם כמעט אחר אין כותבין רק שם ישראל לברו כמו שנתבאר לעיל סימן קכ"ח בענין גהרות י

וכל מה שאמרנו למעלה בחלוקים שיש בין שם העיקר ושם הטפל עם כל שום כו' לא אמרינן אלא שיש לו השני שמות במקום אחד ומגרש במקום הכתיבה אבל מי שעומד במקום זה ומגרש במקום אחר ויש לו שני שמות בשני המקום' אם יודעין בכל א' משתי המקומות שיש לו שני שמות לאיש זה אלא שבני מקום זה אינן מכירין בשם שיש לו במקום האחר' וכן בני המקום האחר אינן מכירין בשם שיש לו במקום זה ואפילו אין יודעין במקום הנתינה שיש לו שם אחר במקום הכתיבה אלא שבמקום הכתיבה יודעין שיש לו שם אחר במקום הנתינה לעולם צריך לכתוב שני השמות בפירוש פלוני דמתקרי פלוני כדי שידעו בשני המקומות שזה הוא המגרש או יכתוב שם מקום הנתינה ויכלול שם מקום הכתיבה' בוכל שום והניכה כו' ואם לא כתב שניהם או שכתב שם מקום הכתיבה וכלל שם מקום הנתינה בוכל שום והניכה כו' או שכתב שם מקום הנתינה לברו ולא כתב וכל שום והניכה עמו הגט פסול ואם נאמת תצא מזה ומהו הלה ממזר וכל דרכים היג' בה שנתבאר למעלה סימן י"ז בין כתב וכל שום כו' בין לא כתבו דשם מקום הכתיבה לגבי שם מקום הנתינה גרוע הוא מפני משם הטפל כשיש לו שניה' במקו' אחד דהא בני מקו' הנתינה אינם מכירין שם מקום הכתיבה כלל ולהם היו שניו שמו ממש ואנן פירסום הגט במקום הנתינה בעיני שהוא העיקר שידעו הכל שם שזאת היא האשה המגרשת כיון שהיא עומדת שם ובני מקום הכתיבה הרי יודעין גם כן שיש לו שם אחר במקום אחר ושם שיש לו במקום הכתיבה הוא כלול בוכל שום והניכה כו' אבל אם לא הוחזק בשני המקומות בשני שמות שאין יודעין במקום הכתיבה שיש לו שם אחר במקום הנתינה ואע"ג שגם צריך לכתוב אלא השם של מקום הכתיבה ולא כל שום והניכה ואפילו אם יודע אח"כ שיש לו שם אחר במקום אחר הגט כשר שאין לנו אלא שם שהחזיק עצמו כאן בפנינו והחזק בו .

ך שניה שמו או שמה או שם עירו או שם עירה אף על גב שכתב וגם כל שום והניכ' כו' אינו גט כיון ששינה השם יאמרו אחר הוא המגרש או המגרשת .

ה משומר דינו הו' כישראל לגרושין ויכול הוא לגרש את אשתו אפילו קדשה בעירו היה בקדושת ישראל שאף על פי שחטא וישראל הוא דכתי' חטא ישראל וגו' וצריך לגרש בשמו המפורסם ומכירין בו בין היהודים שהוא עיקר שידעו שהוא המגרש אבל לא בשם של גוים שלא שבו אין מכירין אותו בין היהודים ואם כתבו לברו פסול מזה שצריך לכתוב שם של יהדות ולכלול שם של גויות בוכל שום והניכה כו' דלא גרע משם בניו מיהו אפי' לא כתב וכל שום והניכה כו' יש מבשרין אבל אין לכיתבו בפירוש שאין להזכיר שם של גויות בתורת משה וישראל ומיהו אפילו כתב שם של גויות בעיקר ושם של ישראל דמתקרי כשר ששם של גויות עכשיו הוא עיקר אצלו ואין צ"ל אם כתב שם דיהדות עיקר ושם דגויות המכונה פלוני דכשר אבל אם כתב שם דגויות וכלל שם דיהדות בוכל שום והניכה כו' יש פוסלין ויש מבשרין מיהו במקום שהמלכות מקדשת שלא לקרות המשומר רק בשמו של גויות ויש בו סכנה שעלולו ויאמרו שאנו רוצים להחזירו לדתינו ולשמו הראשון י"א יכולין לכתוב לפתחלה שמו של גויות לברו וג"ל דטעמא דמסתבר הוא דמשום עינוגה מותר דהא כמה עניינים חששו בגטין לכבוד המלכות כגון למספר מנין הזמן שיש מניין למלכות ויון ולשאר מלכויות כמו שהוא כפי' כגמרא ה"נ ל"ש נ"ל . וכמו שה"ה במגרש עצמו אם הוא משומר כן ה"ה לפתחלה באבי המגרש או אבי האשה שנתמרו ובריעבד יש בו חילוק אפי' גבי ישראל כמו שיתבאר בע"ה בסמוך .

ו וברו כותב שם של יהדות לברו ואם כתב שמו של גויותו אפילו לברו כשר דלא גרע מחניכה וי"א אפי' גשתקע שם של גויות אפי' כשר בריעבד כיון שהיא היה שמו הראשון .

ז אין כותבין בגט פלוני הרב או החכם או הנשיא או בן הרב או בן החכם כן הנשיא או בן הקדוש ג"כ אין כותבין מיהו הגי ספרי דפלגי יקרא לבעלי זרועות או שטעה וכתב פלוני החכם או רב ונשיא אע"ג דלא קרו ליה אינשי הכי ואיהו נמי לאו בר הכי הוא אפי' אין זה שינה שמו והגט כשר כיון שהזכיר שמו בפירוש .

ח נוהגים לכתוב שם אבי הבעל פכ"פ ושם אבי האשה פלוגית בת פלוני בגט מיהו אם לא היכרם ולא כתיבניה' או לא הזכירם כלל י"א שיהא כשר ויש פוסלין .

ט מיהו לדברי הכל גר או שתקו או אפוי אין צריך לכתוב אלא שמות' בלבד אבל גוהיגין לכתוב בן .

של אברה' אבינו שהרי כל האומות יכולין להתייחס אליו שכן קראו הב"ה כשהוסיף לו ה"ה' אב המון גו' נתתיך י ואם שינה שם האב אע"פ שהיה אביו משומר ושני' שמו משום שלא רצה להזכירו בשמו משי' שהיה משומר אפי' פסול לכ"ע שהרואה אומר אחר הוא הגרש' ולא בעלה של זה שהרי בעלה היה ד"מ ראוין כן יעקב וכתב ראוין כן שמעון ואפילו החזיק עצמו כן בעיר שלשו' יום אפי' פסול דלאו כל כמינה לשנות שם אביו ואפי' החליף שם אביו לשם אבי אביו ואיפשר שייחס עצמו לו שהרי בני בנים הרי הם ככנים ואין זה נראה שנינו כל כך אפי' פסול ויש מי שאומר דמ"מ אם נשאת לא תצא אפילו בשניו גמור של שם אביו כיון דאפילו אם לא הזכירו כלל היה כשר .

י א אין כותבין גט לשום אדם אפי' היה בעיר שלשים יום והוחזק בשם שקורין לו דחיישי' שמא שינה שמו בכונה כדי לגרש בגט זה אשת חברו שנקרא בשם זה אבל אם החזק בעיר ל' יום ליכא למיחש לזה דוראי' כל כך זמן מריבה אינו מחלי' שמו שמתייר' פן יודע הרבר ואם לא החזק בעיר ל' יום והכי' אפילו ער אחר ואפילו אשה ואפילו קרוב שיודעין את שמו סגי בכך וכותבין הגט על פיהם דכיון דמלתא דעביד' לגלויה הוא סמיכין עליהו דלא משקי' .

יב מי שיש לו שם אחר בגללו ושם אחר ביהוד' והוא ואשתו כמדי' אחרת במקו' שאין מכירין בו אלא שם א' בין שהוא א' מהשני שמות בין שהוא שם אחר לכתחלה יש לכתו' כל שמו' שיש לו או שיכתוב שם שיש לו כאן ויכתוב וכל שום והניכה כו' לכלול שמות דשאר מקומות ואם כתב אלא שם שיש לו במקום שהוא ואשתו שם כשר ולא חיישינן לעזו דשאר מקומות כיון שהוא והיא שם במקום הכתיבה הכל רואין שם שזו היא המגרשת וזה הוא המגרש ואנו אין לנו אלא לפרסם המגרש והמגרשת במקום הנתינה שהוא עיקר .

יג ואם כתב מה שם שיש לו במקום אחר וכתב וכל שום והניכה כו' בשביל מקום הכתיבה ונתינה דגט בטל .

יד מי שיש לו שני שמות כשר אמרנו למעלה שכותבין ראוין דמתקרי שמעין ואם כתב ראוין שאעין יש מי שאומר שהוא פסול שאשמע שנים הם המגרשי' ויש מבשרין .

מז ואם יש לו שני שמות והשם השני יוצא מן השם הראשון אלא שהוא קיצור לשון כשם דגערות כגון יצחק הקין אהרן ארון יעקב יעקל בנימן בוגים אברהם עברל וכיוצא בזה אין צריך לכתוב שם דגערות כלל שאין זה שם אחר אלא שקצרו לשמו אלא אם כן יש אחר בעיר ששמו זכום אביו כשמו ושם אביו של זה ואותו האחר אינה נקרא בתניכה כזה או יש לכתוב גם השני הזה למימן להזכירו לבני אדם בכירוד יתיר' שזה הוא המגרש ולא האשה .

מז ואם השם הקצר גם הוא שם בפני עצמו כגון אלחנן חנן כותבין שניהם אלחנן דמתקרי חנן ואם השם השני בלשון לעז והכל אחד כגון ששמו חיים וקורין אותו בל"א לעבן או שמחה וקורין אותו בל"א ורירמאן י"א שכותבין חיים דמתקרי לעבן או שמחה דמתקרי ורירמאן ולא המכונה שאין זה שם בניו אלא עיקר שמו הוא כן בזה הלשון ואפי' אינם ממש שם אחר כשתי הלשונות אלא שהשם השני יוצא משמעו שם העברי כגון יהודה שקורין אותו ליב וקורין אותו כך על שם יהודה גור אריה כותבין גם כן יהודה וקורין ליב ולא המכונה ליב שאין זה שם בניו אלא עיקר שמו הוא כן על שם הכתוב גור אריה יהודה ואין כותבין המכונה אלא בשם שאינו דומה כלל לשם העברי שאותו שם הוא הנקרא כינוי לשם העיקר וכל חניכה כותבין המכונה בין שהוא לשון עברי בין שהוא לשון לעז אבל י"א דכל ששני השמות הם בלשון הקדש כותבין דמתקרי ואם האחד בלשון לעז כותבין המכונה ואין חלוק בין אם הוא יוצא מן השם העברי או פ"י שם העברי או לא ולכן כותבין שמחה המכונה ורירמאן או יהודה המכונה ליב וכל כיוצא בזה וכן אנו נוהגין כמדינו' אלו דקו"ל כל לשון לעז לבני לשון הקדש כינוי מקרי .

יז וכן אם השם השני הוא שם משפחה כגון המשפחה המכונה ולא דמתקרי אבל אנו י"א חזקין לכתוב שם בניו משפחה כלל בין שהוא לשון לעז בין שהיא לשון עברי משום דס"ל שאין שם כינוי המשפחה מכיר ומפרסם את המגרש לבניו שהרי כל בני משפחתו קרוין כן . כל כינוי שהוא נגאי למגרש' אין כותבין אותו בגט שלא לכייש אותו כי התורה דרכה דרכי מעט וגומר ואין זה דרכי נועם ולא נתיבות שלום אם היו מביישינן אותו לכתוב חרפתו לפרסם' לבל בפניו לפיכך משומר שעשה תשובה אין כותבין בגט כל שום והניכה דאיהו לי' כיון שאין מנהיגו לכותבו אלא בגט מ . כל כינוי שאין קורין אותו ככינוי ההוא לבר אלא קורין אותו בחבור עיקר השם אין צריך לכתוב הכינוי ואם הגים קורין אותו ככינוי לבר אע"פ שאין ישראל קורין אותו כך י"א שכותבין וכל .

וכל שום וחגיגה אע"פ שבשאר גיטין אין אנו נוהגין לכתוב... וכינוי משפחה אבל אין אנו נוהגין כן.

יח מי שנשנתה שמו מחמת חולי אף על פי שקורין אותו הכריות תמיד בשם הראשון מ"מ שם השינוי ה' עיקר ואפילו הוא לעז והשם הראשון הוא עברי כותבין אותו תחלה ואח"כ כותבין על השם הראשון דמתקרי פלוני והוא שקורין אותו הכריות לעמים גם בשם השני אבל אם אין קורין אותו בשם השני ככל אנו כותב אלא שם הראשון בלבד אע"פ ששינוהו בחולי דהאיך יכתבוהו ודרי אין קורין אותו כן ברא"א באשה א"נ באיש שלא עלה עדיין בשם זה לט"ת ולא רתם שמו בשטרות אבל אם עלה לתורה וקראו אותו לתורה או שהתם עצמו בשטרות בשני שמותיו אלו כגון יעקב משה י"א עכו"ם כן ג"כ בגט ואין כותבין דמתקרי דלעולם השם שקורין אותו לתורה או שהתם בו בשטרות הוא עיקר וכיון שקורין אותו לתורה וחתם עצמו בשניהם עניהם שוין ואין כותבין דמתקרי על שום אחד מהם אלא כותבין סתם יעקב משה ואנו נוהגין לכתוב דמתקרי על השם הראשון במה דברים אמורים בעל המגרש אבל עד החתום עצמו ויש לו שני שמות יחתם עצמו בכ"ה השמות בלא מתקרי כמו שהתם עצמו בשאר שטרות. מי שנשנת' שמו מחמת חולי ויש לו כינוי מחמת שם השני כותבין השם השני עם כינוי בראשונה ועל השם הראשון דמתקרי ואם יש לו ג"כ כינוי מחמת שם הראשון כותבין אותו גם כן לבסוף ואם נשנתה שמו מחמת חולי שני פעמים פותבין שם השלישי תחלה ואחר כך דמתקרי על השני ואחר כך הראשון וכותבין כל שם עם כינוי שלו. אשה שנקראת בעת הלידה שמחה ואח"כ קראוהו קצת בלשון אישכנז וריירא אזלין בתר רובא ואותו כותבין עיקר ואם רובא קורין אותה וריירא כותבין וריירא דמתקריא שמחה שהרי שמחה הוא לשון הקדש ואם רובא קורין אותה שמחה כותבין שמחה המכונה וריירא לפי מה שכתבוהו למעלה דכל לשון לעז לגבי לשון הקדש מקרי כינוי ואם נשתקע ממנה שם שמחה והכל קורין אותה וריירא אין כותבין רק וריירא לבדו ואם כתב גם שמחה פסול שכוין שנשתקע ממנה דרי הוא עכ אחר רגבי רידה שאינה ניכרת בו.

יט אם המגרש הוא כהן או לוי נורגין אנו לכתוב פלוני בר פלוני הכהן או הלוי ואם לא כתב יש פוסלין ויש מכשרין דלא גרע מחניכתי הניכרת ויודע שהוא כשר ואפי' לכתחלה ואם אבי האשה הוא כהן או לוי ולא כתב כהן או לוי כל זמן שלא ניתן לא יתנו אלא יכתוב אחר ואם ניתן כשר לכ"ע דאין מקדידין כל כך בכנוי האבות ואם יש לו כינוי לכהן כותבין פלוני הכהן המכונה פלוני ולא יכתוב פלוני המכונה פלוני הכהן דאם כן משמע שריכינוי הוא כהן אבל אינו מורע כהונה וכן כשיש כינוי למגרש ואין אותו כינוי לאביו כותבין פלוני המכונה פלוני בן פלוני ואין כותבין פלוני בן פלוני המכונה פלוני שא"כ משמע שהכינוי קאי על האב והרי האב אין לו אותו הכינוי ואם הכינוי הוא לאב ולכן כותבין פכ"פ המכונה פלוני וקאי על שניהן יחד ואם יש לו כינוי לאבי המגרש ואין מכנין באותו כינוי למגרש אין כותבין אלא פכ"פ ואין צריך להזכיר כינוי האב כלל בגט לא כינוי אבי המגרש ולא כינוי אבי המגורשת.

כ בנישי הגרים כותבין כן אברהם אבינו שהרי הכתוב קראו לאברהם אב המון גרים וא"כ כל האומות מתיחסין אליו ואם לא כתב אברהם אבינו אלא סתם פלוני או בן אברה' סתם צריך שיכתוב הגר שהוא ניכר מתוכו שהוא גר אבל אם כתב בן אברהם סתם ולא כתב לא הגר ולא אבינו הרי הוא כמויף מתוכו ומיחזי כשקרא ופסול.

דיני קצת שמות

כא גרשון וגרשם שני שמות הן שגרשון בן לוי נכתב בכל התורה בנ"י וגרשם בן משה נכתב בכל מקום במ"ס לפיכך מי שירדע ששמו גרשם וכתב גרשון או איפכא הרי זה שינוי שם והגט פסול ואינו גט כלל ואם הדבר ספק מה שמו וכבר ניתן הגט באחד מן השמות עם עדיין לא נישאת הרי זו לא תנשא ואפילו אם תתענג עד שיתבאר בעדו' ששמו כך כמו שכתב בגט. כב ושם אליה אם מסתפקין בו אם שמו אליה או אליהו יכתוב אליהו בנ"י לפי שברוב המקומות נכתב אליהו בנ"י ובריעבר א"כ כתב אליה בלא בנ"י לא פסול שהרי מצינו ג"כ באלוהי תבוא שכתב ה' פעמים בפסוק בלא בנ"י.

כג ושם שמריה אין לכתוב שמריה בנ"י שכן הוא כתוב בדברי הימים בכל המקומות בלא בנ"י מלבד פעם אחת שהוא בנ"י לפיכך אם כתבו בנ"י יש להסתפק אם הוא כשר או לא.

כד ושם מתתיה כותבין בנ"י מתתיהו אף על גב דמצינו בפסוק מתתיה בלא בנ"י מ"מ כיון שמינינו שאנו קורין בדיעות הללו במעשה דחנניה מתתיה בנ"י והוא שגור כן בפ"ל לברא הוא למר שעל שם אותו הצדיק נקראו הגב"ס בדורות הללו שם במעשה דחנניה קורין מתתיה בלא בנ"י וכל נראה ששני

אלו הארצות מורגל בפי כל שקורין אותו בנ"י וצ"ע. כה ושם יונתן לא יכתוב יהונתן אלא אם כן יודע שחותם שמו כן בשטרות או עולה בו לפרות בתורה ושם גדליהו כותבין עם בנ"י אם לא שיאמר בודאי ששמו גדליה בלא בנ"י. כו ושם דוד כותבין בלא בנ"י אע"פ שמיצינו אותה הרכה פעמי' בנ"י בדברי הימים דויד מ"מ כיון דבספר תהילי' לא מצינו אותו אפילו פעם אחת בנ"י וספר תהילים כתב דוד בעצמו לכך הולכין אחריו שהרי התם עצמו כן ומה הגעב אנו נוהגין גם כן ברוב השמות כיוצא באלו שיש להסתפק בהם דאיך לכתוב אותם אנו כותבין כמו שהוא נוהג בחתימתו כשדוהס עצמו או כמו שקוראין אותו לספר תורה כך כותבין אותו.

כז ושם חזקיה יש לכתובו בלא בנ"י בתחלת החגיגה ובלא בנ"י בסופה שכן הוא כתוב בתחלת מלכותו ורוב האריות נקראו כן כשקוראין הבנים על שמו אם לא שירדע ששמו חזקיהו ואפי"ה אם כת' חזקיה כש' דלא גרע מחניכתי שדכל קוראין לו כן שמקצין לשונם אבל איפכא לא דוח כשר שאם היה נקרא חזקיה וכתב חזקיהו דרי שנינו שם לפיכך יש לכתוב חזקיה.

כח ושם הילל יש לכתובו מלא בנ"י שיש לו ספר כפסוקי דתורה משה לעיני כל ישראל ס"ת הילל בנ"י יעוד כתיב אל מול פני המנורה יאירו וגו' ס"ת הילל למפרע רומז דהלכה ככית הילל שהיא מאירה כמו שאמרה משה לעיני כל ישראל. כט ושם שבתאי יש לכתובו בלא בנ"י בין תי' ליו"ד.

ל ושם ירחמיאל אע"פ שלא נמצא בכתובי' אלא ירחמאל בלא בנ"י מ"מ אם החזיק עצמו לקרות ירחמיאל ודחק בלשונו ההיך כותבין אותו בנ"י כלל דמלתא נהוי בידך בכל השמות הללו וכיוצא בהם אם החזיק עצמו אע"פ שלא נמצא כן בכתובים וכן אם התם עצמו כך או שעולה לתורה בשם זה כך כותבין בניטין וכל הספקות דלעיל לא כתבנו תיקונים אלא באבי המגרש או באבי האשה שאינם בפנינו לשואלם האך חותמין או האך קורין אותם לתורה או אפילו במגרש והוא עצמו אינו יודע או כסופק והותם עצמו לפעמים כך ולפעמים כך אבל כל שיש שאנו כסופקין בו ולא נוכל לברר האך לכתוב כיון אחד שאנו מסופקין בו אם שמו גרשון או גרשום וכה"ג יש לכתוב שני גיטין באחד גרשון ובאחד גרשום ונותנים שניהם ליד האשה כדי לצאת ידי כל דשפיקות. ואופן התינה י"א דסגני כשנותנים אותם ליד האשה בבת אחת ויהא דעת הבעל שתהא מגורש' באותו גט שהוא כשר שכתוב בו שמו האמת וראתה יהא כרספא בעלמא וי"א שצריך ליתנם ליד האשה בזה אחר זה ולא בבת ארת וכן נוהגין ויתן אותו גט שגראה לו לרב יותר כשר נתחלה עם כל שאלותיו וקריאתו בסדר הגט ואח"כ יתן העני גב כן בסדר הגט ויאמר לעומדים שם בשעת התינה טעם למה נתנתי שני גיטין ויאמר לבעל שיכיון לגרשה בכל אחד מן הגיטין ואם נתן שניהם בזה אחר זה בסדר ארר כשר רק שלא יתנם בבת אחת שאם יתנם בבת ארת חיישינן שמא יהא דעת הבעל אההוא דלאו גיטא הוא ואם כן לא תהא מגורשת ולא דמי לקידושין דאמרינן המקדש במלוה ובפרוטה דדעתיה אפרוטה ומקדש' ונימא הכא נמי דעתו על אותו שהוא כשר ותהא מגורשת לא דמי דהתם הכל יודעין שאין מקדשין במלוה ופשיט' דדעתיה אפרוטה ומלוה מתנה בעלמא הוא שנותן לה אבל הכא הוא עצמו אינו יודע איזה מהם כשר וחישינן שמא יטעה ויתן דעתו על אותו שהוא פסול והאחר יחשוב לחספא ולא תהא מגורשת לכך טוב להרמיר וליתנם בזה אחר זה ולא יתן שני גיטין אם לא מודרח גדול וכל שם או כינוי שהוא בלשון לעז כגון בלשון אישכנז ויש באותו שם אל כינוי אות שיכול לכתוב באחת משתי אותיות שמוצאן ממקום אחד כגון תי' או טי"ת כגון טרייטיל כותבין טיתין כי התרין יכילין לקרות רפויה ויש כאן שינוי שם מה שאין כן בשתיים וכל כיוצא בזה וכן אם יש תיבה שיש להסתפק בה אם כותבין ח' או כ' רפוי מיכל או איכל כותבין כ"ף מפני שיש מדינות שקורין ח"ית כמו ה"א כגון בין האשכנזים אבל הכ"ף לרוב קורין אותה רפויה שאם היתה קריאתה בדג"ש היו כותבין ק"ף כגון ריקל אמנם שם אשה ששמה רעכל אין כותבין רק רחל שהיא עיקר השם וכל כיוצא בזה. ואם שינה כשר בדיעבר כן כתב מורי מהרמ"א ז"ל ותמריני כזה. כי אין אנו נוהגין כן דאשה הנקרא רעכיל כותבין לכתחלה רעכל ולא רחל ולא ראיית שום מורה מהגדו בזה נ"ל.

לב שמות שהן נראים כשתי תיבות והם שם אחד כגון שם ידויה או פרהצור ועמינרב ועמנואל יכול לכתוב כתיבה אחת ואם ירצה הסופר לחלוק אותם ולכתובם בשתי תיבות הרשות בידו ובלבד שיכתוב אותם בשיטה אחת אבל אם פסקו וכתבן בשתי שיטות פסול.

לג המנהג בשמות הנשי' שאינ' מלשון הקדש כגון בילא עלא וכיוצא בהן כותבין א' בסופן והוא הדין שמות יאנשים שאינם בלשון הקדש כותבין באלף ואם הם בלשון הקדש כותבין בתיבת דרבי אבהו חובה ותיבת דאבי וכן

וכן שמות האנשים שהם בלשון הקדש וכו' התיבה הוא קמץ כותבין כה"א וה"ה לכינויים שאם הם בלשון הקדש כותבין כה"א ואם אינם בלשון הקדש כותבין בא' מיהו אם שינה וכתב ה' במקום א" או איפכא כשר.

לך כל כינוי המשתנה מכה לישן המדינות כגון ליב שיש מדינות שהם מוכרים בלשון קלילא ליב ובמקצת מקומות מדינים ליבא ובמקצת לויא וכן בכינוי וואלף שבמקצת מקומות מדינים וואלכא או וואלבלין או וואלפליון או בכינוי מערל שיש מדינים ומרל וכל כיוצא בזה וכן בקריאת התיבות כגון מקצת מדינות שקורין גומפרעכט גופרחת או שהלשונות מתחלפות בקריאת הב' או פ' או ו' זנוייל זנוייל או פייבש ויבש שבקצת מהומות מדינים בלשון רפה יותר מן האחר הולכין אחר לישן בני אדם באותו מדינה שניתנים כה הגש ואין להקפיד בזה האיד נמצאי השמות הללו או הכינויים כתיב' בספר' כי כל אחר כתב כפי לישן מדינתו ולכן נמצאי סדר' לגטין משנינים זה מזה כענין זה והעיקר כאשר כתבתי וכן בחיובת שבמקצת מקומות נהגין להוסיף במסוף התיבה לוי' כגון רעכליון וריידליון מיכליון בעסליון וכיוצא באלו הרבה ובמקצת מקומות קורין אלו פעסל' וריידול רעכל' מיכלא וכה"ג כגולן ג'ל שכותבין כמו שמדברים באותו מקום שכותבין הגט ונותנין אותו לכתחלה נראה לי.

והא לך קצת דיני שמות על פי סדר האלף בית לכותבין בגיטין ומהם תוכל לדמות שאר שמות. הרומן לאלו.

א אהרן ארון אין צריך לכתוב המכונה ארון שאינו אלא קוצר שם וכן אכרהם עכרל עיין סעיף ט"ו אלחנן חנו סעיף י' איכל סעיף ל"א אליה ואליהו סעיף כ"ב אורי אליקים אייזק יש כותבין יצחק המכונה אייזק וע"ל באות י'.

ב בנימין סעיף ט"ו וע"ל פ' ביאל סעיף ל"ב. ג גרשון גרשו' סעיף כ"א וסעיף ל"א גדוליה סעי' כ"ה גומפרעכט סעי' כ"ד.

ד דוד בסעיף כ"ז דבורה כותבין בוי"ו בן הב' הריש שכן כתיב שם דבורה הנביאה בכל מקום ואע"ג דדבורה מינקת דברה כתיב בתורה חסר ו' מכתמא הקורא דם נתי דבורה קורא אותי על שם הנביאה ולא על שם מינקת רבקה דמה עליוא מצינו כה מיהו כריעבד אס כתבי חסר אין נראה לפוסלו דדבורה מלא ודברה חסר הלא כמכתא שם אחד הוא שאפי' קראה אחר הנביאה לא נשתנה שם קריאתה מחמת חסרון היו ולא דמי לשם אליה ואליהו דהת' יש שינוי במכתא בין אליה ואליהו ודק נראה לי.

ה הילל סעיף כ"ח.

ו וואלף עיני' ל"ד ויבש גם בסעיף ה"ל וירדא ורומט בוי' רק פוגיל כותבין כפ"ה בתחלה וטעמא ג'ל משום שאנו קורין בלשון איש'ו פיגיל הפא רפה וחול' וזה א"א לכתוב בוי"ו שא"כ היינו צריכין עוד ו'ו שנייה מחמת החול' והיה משתנה הל' שהיו קורין אותו כמו שקורין שאר שני ווי"ן בל"א שקורין אותו כמו וי"ו אחת בלשון הקדש לפי' צריכין לכתוב פ"ה רפה ולפי שכותבין כן כששמה פיגל שהיא עוף גדול כששמה פיגלא שהוא עוף קטן כותבין ג"כ פיגלא כפ"ה רפה כששמה פיגלא שהוא עוף קטן כותבין ג"כ פיגלא כפ"ה רפה ולא בוי"ו ויגלא.

ז זנוייל סעיף ל"ד ולמן אעפי' שקורין אותו לס"ת שלמה שהם כמעט שמו' דימין זה לזה צריך לכתוב שלמה המכונה ולמן מפני ששם ולמן מכנים לכמה שמות יש שקורין משול' ויש שניאור ויש יקותיאל ועוד הרבה לפיכך צריך כפול' המכונה ולמן אפילו בשלמה.

ח חיים וקורין אותו לעבן סעיף י"ז חוקיה סעיף כ"ז חומה חובה סעיף ל"ג חנה ש'רין הנלא אין כותבין רק חנה ולא המכונה הנלא שהכל יורעין ששמה חנה אלא שמקצרין בלשון.

ט טרייטל סעיף ל"א טוביה המכונה גומטינד.

י יצחק ח'ין יעקב יעקל עיין סעיף ט"ו וכותבין יעקב בלא וי"ו בין ק' לבית יהודה שקורין ליב סעיף י"ז יונתן סעיף כ"ה ירחמיאל סעיף ל"א יודיה סעיף ל"ב יצחק אייזק יש כותבין המכונה אייזק משום שיש קצת יצחק שאין קורין בכינויים אייזק וקורין אותו לס"ת יצחק ויש שאין מקפידין כיון שכריב אינו אלא קוצר שם של יצחק כמו יצחק ח'ין ימיהו או ירמיה בלא וי"ו יש מסתפקין בו משום שמצני שני אנשים בפסוק אחד היה שמו ירמיהו והוא הנביא יבעורא מצינו ירמיה והו' איש אחר לכך מסתפק' בו כותבין שני גיטין דבאיש אחד היו הולכין אחר הרוב הנמצא בפסוקי' יוסף יזול הכל יורעין שהש' הוא יוסף וא"צ לכתוב

המכונה יזול וכל שכן ייופא שאין צריך לכתוב המכונה יופא שהיא יותר קרוב לשם יוסף.

כ כלב כהנא. ל ליב סעיף ל"ד לזר כצאתי כל מי ששם כינוי שלו לזר כותבין שכן בנט ארעזר. ע ע"כ ל"א או קון כותב אלעזר לונקא שם אשה בלעזר ריביא ורצ' יצח לכתוב לופקא בפ"א אמרתי זה לא יוכל להיות כ' לובה' בב"ח בלשון רומיא הוא לשון ארובה כמו שאומרים ברומיא לובי"ש מי שפרש אתה אהב אותי ולופקא בפ"א הוא לשון גזילד כמו שאומרים לובי"ש מי שרוא כמו שאומרי' אתה גזול אותי לכך אכרתו לכתוב בב' והודו לי וכתבתי זה להודיר שצריכין לדקדק בכל גיטין בכתובות השמות כי כל לשון יש לו דקדוקו במלות.

מ מתתיה מתתיהו סעיף כ"ד מיכל סעיף ל"א מיכל סתמו קורין אותו לס"ת יחיאל לפיכך יש אומרים בשכותבין גט למיכל ק'ג בשכותבין יחיאל אין צריך לכתוב המכונה מיכל ואין ג'ל קאע"ג דסתם מיכל יחיאל אין רחב היחאל מיכל שהרי יש שק' אותו בשמו יחיאל ויש שקורין אותו איכל לפי' צריך לכתוב בנט מיכל. יחיאל המכונה מיכל אבל כשדמנרש שמו איכל יש אומרים שאין צריך לכתוב רר יחיאל ולא דמכנה איכל שאיכל אינו אלא קיצר לשון על יחיאל כנוי יצרה חזק ע"כ דרד ימשוך הויד כראש התיבה כחירוק כנאו ק'ג מתחיל בא' וחירוק היינו יחיאל ומכל מקום כתיב' איכל ויזכר בכ"ה ולא נחית מפני שאפילו בארצות שקורין הרית כמו ה"א ירמי' ליריאל כמו יחיאל כשקורין בכינוי מכל או איכל הם קורין אותו כמו בכ"ה רפ"ה יאין קורין אותו מיכל או איהל כה"א עיני' דרר וי"ו וכו' הוא נפסקי' אב לא שיש בידו קבלה מכני משפחה לכתובי מלא מענדל סעיף ל"ד מנרם מענכין צריך לכתוב המכונה מענכין.

נ נחמן נחיה נחמה. ס סילהא סאיה ואין צריך לכתוב המכונה או דמתקריא סאיה.

ע עמנדב עמנואל סעיף ל"ב עלא סעיף ל"ג עקיבא יש אומרים שצריך שני גיטין כאחד ה' כסוף ובאחד א' בסוף מפני שיש סמך בפסוקים לשניהם אור' ורוע' לצדיק ולשרי' לב' יימחה' ספי' תיבות רבי עקיבה כה' ובפסוק אחר כתיב וגואל'ך אביר יעקב שהוא אותיות ר' עקיבא באלף של אביו וכמדומה לי שהמנהג הוא שאין כותבין אלא גמ' אחד והא' בסוף עזיאל בלא וי"ו.

פ פדה צור סעיף ל"ב פייבש סעיף ל"ד. צ צארט צימל צמויל.

ק קלמן אין צריכין לכתוב רק קלנימוס ואין צריך לכתוב המכונה קלמן דכל קלנימוס מכנין קלמן ואין לו כינוי אחר אשה אחת היתה שמה קושי ורצו קצת מבני הישיבה פה ק"ק פונא יצ"ו לכתוב בנט כושי בכ' על שם אומת בני כושיים ואמרת' כי זה אי אפשר בשום פנים שניתן לאשה זו שם זה ע"ש שחירתו או מעשי בני כושי הנאמר בתורה שא"כ היה לקרות לה כישית לשון נקבה שנאמר כי אשה כישית לקח ואפילו כישו לזכר לא נאמר לשם העצם אלא לשם הוחם לשחרות או למעשי אומה של כוש ע"ד הישראלי ארומי מצרי שבבילס הויד מורה על שם הוחם ולא לשם העצם אפי' זכר שהיה שמו כושי על כן צויתי לכתוב קושי בקי"ף מפני שאני אומר שלא נקרא זה השם אלא בלשון של לעז מאיזה טעם כנהוג וכבר ידוע שכל שמות של לעז בתיבים אותו בקוף כגון קרעסיל קרינדל קילא וכיוצא בהן ג"ל.

ר ריקל סעיף ל"א רעכל ג"כ סעיף ל"א. ש איש שנקרא שמהה וקורין אותו וריידמאן סעיף י"ז ואשה שנקראת שמהה וקורין אותה וריידא סעיף י"ט שמריה שמריהו סעיף כ"ג שבת' סעיף כ"ה.

ת תמנה תמר תרצה כישו לאדם שני שמות ושניה' לשון הקודש ולא באו לו השני שמות ע"י שינוי השם החול' כגון ששמו עוזר וקורין לו עזריה או שמו יהונתן וקורין אותו נתן וכה"ג כותבין עוזר דמתקריא עזריה יהונתן דמתקרי' נתן וכה"ג אבל כשיש לו שני שמות מחמ' חולי כגון אברהם משה או שלמה אהרן וכה"ג אין כותבין דמתקריא רק כמו שקורין אותו בשני השמות לספר תורה.

קד דיני עדים הגט וחתומין ואם אינם יודעים לקרות או לחתום וכו' כ"ב סעיפים.

א אף על גב דקי"ל עדי סמורה כדתי' ומן התורה אין צריך לחתום על הגט מכל מקום משום תיקון העולם התקינו חז"ל שיחתמו העדים על הגט כמו שיתבאר לקמן סימן קל"ג בע"ה וצריך שיהיו העדים החייבים כשרים כרין כל שאר עויות המכוארי' פלגית עוות בלבוש ע"ש וכשחותמין העדים על הגט צריך שיחתמו

לו מ'ו בדיעבד אם רשמו להם ברוק או באבר או כמי מילין והם מים ששרה בהן עפצים שחוקי' וכיוצא בהן דברים שאין כתיבת הגט כשר בהם והם חתמו עליו כדיו או בדבר שכשר לכתוב בו את הגט כשר שאז היו חתימתן עיקר הכתב והא דמכשינן בדיעבד כשרשמו כמי מילין ה"מ כשגם הקלף נעבד בעפצי' שאז הוא מראה הקלף כמראה הרשם ואינו ניכר אבל אם אין הקלף נעבד בעפצי' ולשום כמי מלין פסול אפילו בדיעבד שאז הו' הרשימ' כתב מעל' ואין החתימה שעליה חתימ' מעליית' והיו ספק מגורשת והיה בכל כה"ג שרשם במידי דכשר לכתוב בו את הגט והיוא ספק מגורשת דהא אין אנו יכולין לעמוד על איזה כתב הוא עיקר אם הרשימ' או כתיבת העדים .

יז גט שחתמו בו עדים פסולי' או אפילו אחד פסול ואחד כשר הרי זה פסול אפי' יש כאן עדי מסירה כשרי' שהרי הוא מווייב מתוכו וכמוי' מתוכו אמרינן לעיל דלא מהני עדי מסירה כי היכי דלא ליתו למסמך על עדי חתימה לכדן והם פסולי' .

דבר פסול ויש מי שאומר שמתנין עם העדי' שאם יקלקלו את הגט שהם ישלמו אותו ומכא זה מתר להם לקבל שכר הרבה או מטע' שהעדים אמרי' לישא את האשה המתגרשת על פי עדות' כמו שנתבאר סימ' י"ב לפיכך מתר להם ליקח שכר הרבה שאם לא כן למה יחתמו לאסור אותה עליהן וכן נהגין יש מי שאומר שלא יחתמו העדים עד שיתייבש הגט הטיב שאם יחתמו קודם שיתייב' הוי דבר שיכול להזדיף אחרי חתימתן דשמ' יתקנו בו דבר אחרי חתימתן והם לא ידעו ולא העירו עליו חתימ' העדים צריכה להיות לכתחלה כתיבה תמה ומוקפת גייל שלא יהיו האיתוי' דבוקי' ושיהיו גוף אחד כמו הגט עצמו מיהו אם נתון בדיעבד לא פסלינן ליה בזה דהא מ"מ כתיבתן יודעה וניכרת היא ואנו לא בעינן אלא חתימת ידיהם כמו שהיא כדי שרע שבפניהם נעשה וניתן הגט כהלכתו והא איכא .

קלא שיהיה כתיבתו וחתימתו לעמה ובו ט' סעיפים .

א צריך שתהיה כתיבתו וחתימתו לשם האיש המגרש ולשם האשה המתגרשת דכתיב וכתב לה ספר כריתות והאי לה מותר הוא דהוה מצי לכתוב וכתב ספר כריתות ונתן בידה לה למה לי ודרשו בו חז"ל שבא ללמד שצריך לכתוב לשמה וכיון שהקפיד הכתוב לכתוב לשם האשה המתגרש' אי"ל דה"ה שצריך לכתוב גם לשם האיש המגרש דמ"ש ועוד וכתב הוא בינצמא' משמע כמו שכתב' למעלה וכשהוא כותבו הרי ודאי הוא כותב לשם עצמו שיגרש בו את אשתו וא"כ גם כשכותבו אחד צריך שיהא כשיחותו דשלוהו כמותו וצריך לכתובו כדי שיגרש בו המשלח את אשתו והיו לשמו ואם לא כתבו לשם אינו גט כיצד סופר שכתב גט ללמד בו לתלמידיו או להתלמד בו וכא אחר ומצא שם שכתב בגט זה הוא כשמו ושם האשה כשם אשתו ושם העיר כשם עירו ומצאו אפי' בו ביום שכתב שאינו מוקדם ונטלו ונירש בו אינו גט שהרי לא נכתב לשם גירושין כלל .

ב יותר מזה אפי' נכתב לשם גירוש כגון שציה אחר שהוא כן עירו לסופר לכתוב לו גט לגרש בו את אשתו ונמלך וכא זה ומצאו ואמר לו שמי כשמו ושם אשתי כשם אשתך תנהו לי לגרש בו את אשתך פסול לו לגרש בו ואינו גט אפי' בדיעבד כיון שלא נכתב לא לשמו ולא לשמה .

ג יתר על כן אפי' יש לו שתי נשים ששמתיהם שיות וכתב גט לגרש בו את הגדולה ונמלך ונירש בו את הקטנה אינו גט שאע"פ שכתב לשם האיש שגרמ' לא נכתב לשם זו האש' המתגרש' ד יתר על כן אפי' אמר לסופר סתם כתיב ואיזה שארצה אנרש בו וכתבו הסופר על דעת כן לגרש בו איזה שירצה ונירש בו אחת מהן הרי זה פסול כיון שלא פי' בשעת כתיבה לשם איזה הוא כותבו ואם גירש בו הוי ספק גירושין דשמא היה דעתו על זו אלא שלא פי' וה"ה אם אמר לו כתיב איזו שתצא בפתח תחלה אנרשה בו שפסול דלענין זה ק"ל דאין ברירה ובכ"ז לא הוי גט כלל דאפי' לכהונה לא נפסלה אם נתגרשה בו חוץ ממאה שארצה אנרש בו או לאיזה שתצא בפתח תחלה שהוא גט לפוסלה לכהונה דהא מ"מ ריח הגט יש קצת בהן כיון שצ"מ ו"ל דעתו היתה מתחלה על זאת כמו על האחרת .

ה ואם לא כתבו לשמו ואחר כך העביר עליו הקלמוס לשמו אינו גט דהעברת קולמוס אינו נקרא כתיבה שהרי כתוב ועימ' הוא והתורה אצרה וכתב לה ולא זה שכבר כתיב היא ויש חוששין לו .

ו ואפי' נכתב' לשמו אם לא חתמוהו העדים לשמו ונתנו לה בלא עדי מסיר' אינו גט כלל דהא ק"ל לקצת פוסקים דהאי וכתב לה פירושו גם כן וחתם לה דהיינו אם יחתמו זו העדים שתהא החתימה לשמה ואם נתנו לה בעדי מסירה הרי זה גט ופוסלה לכהונה דהא איכא עדי מסירה מ"מ גט כשר לא הוי הואיל ואין פיסולו ניכר בתוך הגט דמנא ידעינן שחתמוהו שלא לשמה ויש לחוש שמא אתו למסמך עלייהו ולא תינשא בו לכתחלה וי"א שאינו גט כלל כיון שחתמוהו שלא לשמו הוי כמוי' מתוכו ממש וכחפא בעלמא הוא .

ז וכיון שגט שלא נכתב לשמו פסול לפיכך צריך לאחד כשהבעל מצוה לסופר לכתוב שיאמר לי כתוב גט לשמי ולשם אשתי פלוגתא לשב גירושין ויאמר לו כן בפני העדים שחתמו על הגט וגם הסופר כשיתחיל לכתוב יאמר כן בפני בני אות' העדי' הריני כותב גט זה לשום פלוני בר פלוני שיגרש את אשתו פכ"פ ולא סגי שיחשב כן במחשבה אלא צריך שיוציאוהו בשפתיו ושישמעו העדים ויהיו שם שני עדי' התימה בשעה שמתחיל הסופר לכתוב הגט כדי

יח נהגין שלא להחתים הסופר לעד על הגט אלא צריכין להיות שני עדי' כשרי' אחרי' חוץ מן הסופר מפני שקצת מן הפוסקי' פוסלי' את הסופר להיות עד וטעמא הוא משום דנפיק מיניה חריבה שאם היינו מכשינן הסופר להיות עד לפעמי' יאמר הבעל לשני' ויעש' שלוחי' שילכו ויאמרו לסופר שיכתב ולפלוני ולפלוני שיחתמו גט לאשתו וחיישינן שמא יהיה דעת הבעל דוקא שפלוני ופלוני יהתמו והסופר יכתוב ולא יחתום והשלוחים ילכו ויאמרו לסופר עם העדים שהבעל צוה לכתוב ולחתום גט לאשתו ומשום כיסופא שלא לבייש את הסופר לומר לו שלא קבלו הבעל לעד אלא לסופר יאמרו להם סתם שיכתבו ויחתמו ויחתמו גם הסופר לעד ונמצא אותו הגט יהיה בטל שהרי שינוי מדעת הבעל שלא להחת' את הסופר לכך אמרו חכמי' סתם בכל הגטין שלא להחת' את הסופר גזירה משו' זה ואף על גב דבעיקר' דריגא לא קיימא לן הכי דק"ל שאין הבעל יכול לעשות שלוחי' שילכו ויאמרו לסופר ולעדי' שיכתבו ויחתמו ששלוחות זה אינו אלא שלוחות דברי' בעלמא ומילי לא ממסרו לשליח כמבואר לעיל סימן ק"ך .

א לא הבעל בעצמו צריך לומר לסופר כתוב ולעדי' חתמו ולא ע"י שליח מכל מקו' נהגין כן לחומר' שלא להחת' את הסופר משו' שהרבה דעות יש שיכול לעשות שלוחי' ולדידהו יש לחוש לחורב' זו ועוד איפשר לומר דחיישינן אפילו לפי מנהגינו שלפעמי' הבעל עצמו יתבייש לומר לסופר שאינו מקבלו לעד ויאמר לו סתם כתבו וחתמו ואין רצונו להחת' אלא העדי' שייחד ולא הסופר לכך יש לזוהר שלא להחת' את הסופר בעד כלל ואם חתם הסופר הגט פסול אפי' בדיעבד שניתן לה כבר שאם לא נשא' לא תנשא לכתחלה מיהו אם נשאת לא תצא .

יט גט שנעשה בערכאות של גוים ועדי גוים חתומים עליו אפי' כתבו ישראל לשמה ונמסר בעידי מסירה ישראל' ושמות עידי הגוי' החתומי' בו הם שמות מובהקים לגיות וניכרים לכל שהם גוי' ואית לן לממר דליבא למיחש דלמא אתו למיסמך עלייהו אפילו הכי פסול דגזרו ביה רבנן שמ' יבאו לדי טעות בשמות ויבאו למיסמך עלייהו אבל אשה שמכאיה לפנינו גט שנתגרשה בו ורוצה לנישא בו ושמות עידי' כשמות גוים אפילו הם שמות שאין רדק ישראל לקרות בהם כלל אפי' תינשא בו עודא ישראל' הם דלא חשינן לבעל אז לאתו ב"ד שניתן לפני' לבית דין טועים שיהיו מהתימין עדים בשמות כאלו על הגט אם לא שירעו בודאי שישאל' הם ואם הם שמות שהם דומין קצת לשמות ישראל חיישינן שמא טעו מחתימי הגט שהיו סבורי' שהם ישראל' ושמו גוים היו ולא תנשא בו .

כ אין דבר שהוא מן התורה מתקוי' אלא על פי שני' עדי' בענין שנאמר על פי שני עדי' יקום דבר וגומר לפיכך גט שנתנו בינו לכינה ואפילו בעד אחד אינו גט ואפילו אם נשאת תצא והולד ממזר בר"א כשהיה הגט בכתב יד סופר ואפילו חתום עליו עד אחד אבל אם כתב הבעל הגט בכתב ידו הוי כהוראת בעל דין וכמאה עדים דמא שהרי אנו סהדי שכתב ונתנו לה כיון שיוצא מתחת ידה ועוד דבדידיה תלייה רחמנא דכתיב וכתב הוא בעצמו משמע והוי גט לענין זה שפוסל אותה לכהונה אבל מ"מ כשר לגמרי לא הוי ולא תינשא בו ואפילו חתו' עליו עד אחד מיהו אם נישאת' לא תצא דאפילו אין לה בני' מבעלה השני ואפילו אינו אלא בכתב יד הבעל לבדו בלא שום עד כוהדין דער אחד אינו מעלה ואינו מוריד בגיטין .

לא יטלו עידי הגט שכר יותר מכדי שכר בטל' דמוכח כדי שלא יחשדו דמשו' שכר' התמו דבר שאינו א

הגט כדי כמ' שידע

שידעו שנכתב לשמה ויכירוהו בשעת חתימה ויכתבו הסופר בקביעות ולא בסירוגין כדי שיכתוהו לשמו ולשמה כלי הפסק והיסח הדעת מזה נדענבד אם כתבו בסירוגין כשר י"א תיקון הקלף והחלית הקולמים יכ"ש הישרטוט צריך הכל להיות לשמם ומיהו נדענבד אם עשו אלו הדברים שלא לשמם אינו פוסל שאינן בכלל וכתב לה לשמה .

והשיאמר הבעל לעדים שיחתמו את הגט יאמר גם כן שיחתמיהו לשמו ולשם אצלו פלוגית וכן יאמר כל האחד מן העדים בפיו כשהוא חותם שהוא חותמו לשם פלוני כו' לגרש בו אשתו פלוגית כו' .

וטוב הדבר לעשות הכל בכת יאמר הבעל לסופר בפני העדים לכתוב הגט לשמו ולשמה ולעדים שיחתמוהו לשמו ולשמה והעד' יהיו אצל הסופר בבעת כתיב' וישמעו מאנו שכותבו לשמו ולשמה ומיהו אפילו אם אינם שם אלא בתחלת הכתיבה ושמעו שמתחיל לכתוב לשמו ולשם' ספיר דמי הירא' גמרו כך יהוא שיכירו את הגט וירקא שהיו שם בתחלת הכתיבה אע"פ שלא היו שם בסופו אבל אם לא היו שם בתחלתו והיו שם בסופו יש מהמרין לפוסלו ויש מכשירין ברענבד כיון ששמעו שג' הבעל לכותבו לשמו אמרין וראי כתבי לשמו כמו שצוהו הבעל דרוכ סופרים הם נקיא' כזה וחזקה שליח עושה שליחותו ואם העד התחיל לחתום חתימתו וכתב מקצת שמו ולא אמר שחותם לשמו ולשמה ואחר כך נזכר ואמר יש מכשירין .

קרב שצריך להוכיר שם האיש וכו' סעיפים

אמר לסופר כתוב גט לארסתי לכשאכנסה-אגרשנה וכנסה וגרשה הרי זה גט כיון שהיה בידו לגרשה בנט בעדה ארוסה בשעה שצוה לכותבו בדי'א שכתוב בו זמן הנתנה דלא הוי גט ישן אבל אם כתוב בו זמן הכתיבה הרי זה גט ישן ופסול אפילו ברענבד שלא יאמרו גטה קודם לבנה שהרי כנסה אחר כך ואע"ג דשאר גט ישן כשר ברענבד ה"מ היכא דליכא אלא יחוד בעלמא אבל הכא דכנסה איכא וראי ביאה לפיכך פסולוהו אפילו ברענבד .

ב צוה לכתוב גט לגרש בו אישה בעלמא לכשיכניסני' אפילו כתב בו זמן שלאחר גיטוי' אינו גט כיון שאין בידו לגרשה בשעה שעשאו שליח ואם היא יבמנו ואמר לסופר כתוב לה גט לכשאכנסה-אגרשנה וכנסה וגרשה בו הרי זה ספק מגורשת דמספקא לן אי נימא הואיל ואגרשה ביה כאלוסי' דמיא או נימא הואיל ועתה אין בידו לגרשה בלא אלא כחליצה כאשר דעלמא דמיא ונשאה בספק ולא הכריעו בה .

ג שנים ששמותיהן שוין ושמות נשותיהן שוין ושלוהו שני גיטין לנשותיהן ונתערבו הגיטין זה בזה נותנין שניהם לזו ושניהם לזו בעדי מסירה דמנה נפשך יגיע לכל אחת גטה בידה ואם נאבד אחר מהן לא ינתן הגט הנשאר לתחלה לא לזו ולא לזו שהרי אין יודעים של איזו הוא יאם ניתן לאחת מהן או אפי' לשתייהן הרי אלו ספק גיטין דאף ע"ג היראי לשם אחת מהן נכתב והרי ניתן לה כיון שבשעת כתיב' לא היינו יודעין בוראי שזה נכתב לשם' אין זה נתינה וראי מה שאין כן כשנותנים שניהם לשתייהן וראי יש בהם אחד מהם שנכתב לשמה .

ד המביא גט ונפל ממנו במקום שהשיירו' מצויות ואפילו לא הוחזקו שנים ששמותיהן ושמות נשותיהן שוין או אפילו במקום שאין השיירות מצויית ובעיר שנכתב בה הגט הוחזקו שנים ששמותיהן ושמות נשותיהם שוין אם מצאו לאלתר דהיינו שראה שלא עבר שום אדם שם משעה שנפל עד שמצאו או אפילו לא מצאו לאלתר ויש לו סימן מובהק או טביעת עין בנט או אפילו אין לו סימן' וטביעת עין בנט אלא שמצאו בכלי שהה בו הגט ויש לו סימן' וטביעת עין בכלי יודע שלא הישאלו לאחר שאם הישאלו חיישין שמה אחר נפלו של איש אחר הוא או ששם קשור בכיס או באיניקו או בטבעת שלו אף על פי שאינו יודע בבירור שלא השאלים לאחר שחזקת כלי' אלו שאינו משאלים לאחר'או שמצאו בניתו בין כלו הרי זה כשר ולא חיישין שמה אחר הוא ששמו ושם אשתו כשם זה האיש ואשתו ולא נכתב לשם זה האיש אכל אם לא מצאו לאלתר כיון שאינו יודע אם עבר אדם שם אם לא ואין לו טביעת עין וסימן בכלי ולא בנט פסול דחיישין שמה לא זה הוא הגט שנאבד מזה ואפילו אם עדים מעיר' שהאחר שהוחזק שמתיו כשמתיו של זה לא היה בעיר כשנכתב הגט פסול דחיישין לנמל פרח' או שמה ציה לערים כיון לפותחו ולתנו כדת והוא הלך לדרכו וכן אם ראה שעבר אדם שם פסול אפי' לא שכחי שיירות יא הוחזקו שנים ששמותיהן ושמות נשותיהם שוין ואפילו היה גוי אותו שעבר שם אלא אי' ערי הגט אימרים מעולם לא חתמו על גט אחר ששמו כשם האיש הזה ואפי' אין מעירין בפירוש שזהו חתימת ידם כגון שאין הגט עתה בכנינו אפי' כשר וכגון דלא אתחזקו כאן אנשי' אחר' ששםם כשם הערים הללו אבל אם יש שם אנשים אחרים ששםם כשם אלו אינו כשר עד שיעידו שזהו חתימה יום או שיאמרו העדים

אנו מכירין את הגט שיש לנו בו סימן' מובהק כיון שיש בו נקב בצד אית פלוגית וכת'ג ואפילו אינו אמרין דסימן' עד אחר שיראו אותו דבשנים לא חיישין שמועין' בסמיני' אבל אם התובע אמר הסימן' אינו מעיל אלא כו' יאמר אותו קדים שיראה הגט אבל לאחר שראה אינו נאמן לתת בו סימן' שמה ראה הסימן' עכשו ברבף עין ואימרו ולא דחשידינן ליה שישקר במזיד לומר שהוא שלו ואינו שלו שאין ישראל חשודין בזה להכשיל ולקלקל אשת ישראל במזיד אלא דחיישין שמה היא סבור בסכרה חזקה שהוא שלו מפני שאינו יודע שיש כאן אחר ששמתיו כשמת שכתב זה או יודע ואין נראה לו לחוש לזה לומר שנרמס שנאבד גט כזה ממש מאיש אחר שזה דבר שאינו מצוי'ולכ' אומר על הסימן' הזה שיראוי שראתו כבר ומטע' זה ג"כ אם יאמר התובע הראיות לי כי אני מבי' אותו בטביעת עין שלי אין סומכין עליו שאין מעיל טביעת עין להכשירו אלא כשמצאו בעצמו אותו האיש שאבד ממנו דאין סומכין אהכרתו בטביעות עיני' אף ע"ג שאינו צורב' מדרבנן במנו דאי בעיאמ' מעול' לא נאבד ממנו אבל כשמצאוהו אחר' אין סומכין בדורות הללו על טביעת עין של התובע אפי' הוא צורב' מדרבנן שאין צורב' מדרבנן מצוי בזמן הזה ויכא הדיבר לכלל מחלוק' מי הוא הראוי להיות צורב' מדרבנן כזה או לא ובמק' שיש איסור ערוה יש להחמ' ואם לא שכחי שיירות וגם לא הוחזקו שני' ששמותיהן ושמות נשותיה' שוין מחזירין אותו בלא סימן' אפילו שהה כדי שיעבור אדם שם ויש מקילין ופוסקין' שאם אבד ממנו במק' שאין השיירות מצוי' אפילו מצאו לאחר זמן מרובה לא חיישין שמה אחר הוא אפילו הוחזקו באותו מק' שני' ששמותיהן ושמות נשותיהן שוין' ואם אבד במקום שהשיירות מצויית והוא במקום שלא הוחזקו שנים ששמותיהם ושמות נשותיהן שוין או הואיל ולא הוחזקו שנים כו' מקילין בשיעור' של מיד לומר כל זמן שלא שהו העובדי' שם אע"פ שעברו שם בני אדם הרבה אם מצאוהו שם או שמצאו בכלי שהניחו בו ויש לו טביעת עין בארבו ורחבו של גט שהיה כורכו הרי היא בחזקתו ומתגרש בו ואם הוחזקו באותו המקום שאבד שנים כו' והוא במקום שהשיירות מצויות אם עבר אדם שם חוששין שמה גט זה הנמצא איתו האיש האחר הוא הואיל ואיכא יריתו לריעותא שיירות מצויות והוחזקו מחזירין בשיעור של מיד ואמרין הואיל ועבר אדם שם אע"פ שלא שהה חיישין שמה מאחר נפל אבל אם לא עבר אדם שם הרי הוא בחזקתו י"א שאם הזכיר שם העיר בנט אין לחוש בו לשיירות מצויות דלשני עיירות שיסמם שוה אין חוששין

קרב למסור הגט בפני שני עדי' כ"טרים וכו' סעיפים

א כתוב בפרש' גירושין והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כיתות ריפין דבר דבר מערים דכתיב על פי שנים עדים או על פי ג' עדים יקום דבר שצריך להיות ג"כ נתינת הגט ע"ג' שני עדים אלא שנחלקו בה רובל אם צריכים להיות העדים חתומים דוקא על הגט דהאי וכתב אתרווייהו קאי אכתיבת הגט ואחתימת ידי העדים דהא הזכירו העדים בקרא בג"ש דדבר דבר אי לא קאי אחתימת העדים אלא סגי אף כשיכתב הגט בלא חתימת הדים ומסרנו בפני שני עדים ואסיק' שכן הלכתא דסגי שיכתבנו ומסור אותו בפני שני עדים אף ע"פ שאינן חתומים בכותבו דהבי משמעות לישנא דקראטפי' ובלבד שהיו שני העדים שימסרו אותו בפניהם יחד במעיד' אחר כשימסרו אותו לה ולא שימסרנו לה בפני זה ואח"כ בפ"ז שאז הוי עדות כל אחד חצי דבר העדות ואנן עדות שלם בעיני' יכ"ש כשהעדי' חתימ'בו שהוא כשר כשימסרנו ג"כ בפני שני עדי' לפיכך צריך לפחות שיהיו שני עדים כשרים בשעת מסירת הגט וצריך שיהיו יחד בעת המסירה ולא שימסרנו לה בתחלה לפני ער אחר ואחר כך לפני השני' מסור לה שלא בעדים או אפילו בעד אחד או שנמסר בפני שנים ונמצאו שהם פסולים לעדות על פי הדינים המבוארים בלבוש ע"ש בהלכות עדות אינו גט שהרי לא נמסר בעדים וגם אין עדים חתומים בו , ומכל מקום יותר טוב להחזקם בו שני עדים שאם לא יחתום בו עדים ומסרנו בפני עדים יש לחוש שמה ימותו ערי המסירה או ילכו להם למדינת הים ואחר כך יבא הבעל ויערער לומר לא נתתיו לה ויקלקלה מה שאין יכול לעשות כן כשדים חתומים בתיבו שאם יבא ויערער תקדים יא חתימתן והוא כשר שאנו אומרים כגון שהיא בידה כתב וחתום בעדים ודאי נתנו לה כראוי וכדת' שאם לא כן לא הוה מסורח להחתום עליו העדים אם לא היה נותנו לה מיד , אבל מכל מקום י"ל שלכתחלה צריך להיות שניהם העדים חתומים בו וגם ימסרנו לה בפני שנים וטוב הוא שיזיה ערי החתימה גם הם עדי המסירה שיזיה עדותן עדיה שלימה דבר שלם נמור ולא חצי דבר מיהו אם היו שתי לתות עדי החתימה ועדי המסירה שפיר דמי ולא עוין אלא אפילו אם מסרו לה בפני עדים ולא היו בו עדי החתימה או שהיו בו עדי החתימה ומסרו לה כינו לכניה בלא עדי מסירה כשר

לגרש הגט כשר הואיל ומתחלה לא אנסוהו על כך ולא דלא מקרי אונס אלא מה שאינסין לארס עצמו אבל אם אינסין לאחר עד שיגרש חבירו אפי' אב על בנו או להיפך לא מקרי אונס ויש מחמירין באב על בנו ועיי' לקמן סי' קכ"ד.

ה והא דאמרי' דאינו גט כשהוא אונס ה"מ כשסמך מודעא ואע"פ שאנסוהו כדון כגון שהוא מאותן שחייבין להוציא ולא רצה ואנסוהו ב"ד והוא מסר מודעא ונתן הגט בלא כביול מודעות אז אינו גט וכן אם אנסוהו שלא כדון ומסר מודעא ואחר כך אנסוהו לכבול את המודעות עד שאמר רוצה אני ובטלה אז ג"כ אינו גט אע"פ שאמר רוצה אני כיון שמתחלה שלא כדון אנסוהו וראי גם הכביול לא גמר ברעתו' לכן אם אנסוהו שלא כדון ולא מסר מודעא אלא נתנו מתוך האונס ואפי' אמר רוצה אני הר זה גט פסול אבל אנסוהו כדון שהיה מן המחוייבים להוציא ולא רצה ואנסוהו ב"ד ע"פ שהוציא מתוך האונס ואמר רצה אני ולא מסר מודעא וכפאוהו ב"ד לכבול המודעות ובטל המודעות ואמר רוצה אני הרי זה גט כדון דכיון דכיון כיפין אותי מסתמא גמר הביטול ברעתו ומצוה על כל ב"ד שככל מקום ובכל זמן ואפי' בזמן הזה אם הוא מאותן שחייבין להוציא לכופו לגרש ולכבול המודעות.

י מי שמסר מודעא על הגט אע"פ שאנסוהו אלא שאנסוהו כדון מכין אותו מכת מרדות וכו' אם נתנו מרצונו ומסר מודע' מפני שגורם להיות ממור' בישראל שהרי הגיע הגט לידה והיא תינשא בו שלא ידעה מהמודעא ואפי' כ"כ באו עדי' שבטל בפניה' או שמסר מודעא בפניה' קוד' שנכתב הגט ונמצא הילך ממור ואפי' בטל המודעות קוד' הנתנה מכין אותו משו' דאיכא דשמע במדעא ולא שמע בכיטול ויוצא לעו' ע"י בני'.

י אע"פ שאמרני שמי שאנסוהו שלא כדון ומסר מודעא ואנסוהו לכבול המודעות עד שאמר רוצה אני או שאנסוהו ולא מסר מודעא אלא נתנו ואמר רוצה אני מתוך אינסו שאפרינו שאינו גט כשר ה"מ להינשא בו אבל ריח הגט מיהא הוי בו לפוסלה מן הכהונה.

ח גוים לאו בני עישוי גט נינהו כלל דכתיב אשר חשימ לפניה' ולא לפני גוים לפיכך אם אנסוהו גוים מדעתם לגרש וגרש על פי אינסס בכל דיני גט וביטול מודעות אפילו הכי אינו גט כלל ואפילו ריח הגט לפסולה מן הכהונה אין בו ואפילו אנסוהו כדון כגון שהיה מאיתם שחייבין איתם להוציא אינו גט מן התורה ואפילו אם קבל מעות על נתינת הגט שנתנוהו לו שיגרש אין אונסים שנתרצה בוה דמה היה לו לעשות ואינו גט אבל אמרו חכמים ז"ל שאם אנסוהו גוים כדון ע"י שאמר רוצה אני אף על פי שאינו מתירה להנשא בו כלל מכל מקו' ריח הגט יש בו לפוסלה מן הכהונה מדרבנן גזירה שמה אמרו אפילו אנסוהו ישראל כדון גם כן אינו פסול.

ט ואם דחקו אותו בית דין של ישראל ע"י גוים והניחו גוים להכותו ולדרותו לימר עשה מה שישאל אימרים לך הוי גט ודינו כמו שנכתבאר לעיל באנסוהו ישראל כדון שזה גם כן עישוי על ידי ישראל הוא אלא שנעשו הגוים שלוחן לייסרו ולדרותו מפני שיד' תקיפה עלינו ויש כח בידם לעשותו.

י גט שמסר הבעל מודעא על נתנתו ונתנו לה ואחר שנתנו לה בטל המוד' מרצונו ואמר לה תגרשי בנט שנתתי לך כבר הרי זה גט ואין צריך לחזור ולפסול ממנה ולתנו לה פעם אחרת כיון שמתחלה בתורת גירושין נתנו לה והמודעות בטל' למפרע והרי היא מגורשת משעת נתניה ראשונה ועיין לקמן סי' קל"ח: מי שברחה אשתו חוץ לביתו מדעת קטט שהיה ביניהם וקבל הבעל על עצמו בקנס לאדון העיר מאה והוביס אם יחזירנה ואלא יגרשנה ואחר כך גרשה בכיטול כל מדעי הרי זה גט כשר ואין זה גט מעושה דלא שייך מעושה א"א כשכפאוהו לעשות דבר שלא מדעתו ולא היה בדעתו רוצה לעשותו וכפאוהו עד שעשאהו או שהפחידוהו להפסידו אם לא יגרש אבל בנדון זה הרי חייב עצמו מרצונו לגרש והקנס לא היה אלא אם יחזירנה ובידו היה שלא לגרש' וגם שלא להחזירה אלא תשוב עוניה ואע"פ שאין בידו להחזירה אם לא יפסיד הקנס אין זה לאונס גט שזה היה רצונו מתחלה לגרש והקנס שעשה לא עשה אלא לחזק דבריו וכו' מכל מקו' בנתנת הגט היה אונס שאם לא היה דקנס היה חוזר בו והחזירה ומדמת הקנס לא היה יכול לחזור בו להחזירה והיכרה לגרשה אין זה אונס לגרש לא יחזירנה ולא יגרשנה אלא יצב עגון והיא עניה ויפטר מן הקנס או יתן הקנס ויחזירנה ואין נתינת גט הזה כאונס לפיכך גם כשר הוא ולא דמי למי שנשבע לתת גט שנוהגין להחזיר לו שבועתו' כדי שלא יהא נראה כאונס דשאני התם שנשבע לתת הגט ואונס הוא לגרש כדי לקיי' שבועתו שאם לא יגרש יעבור על שבועתו ואפשר למסר ה"ה נמי אם היה מקבל עליו בקנס שיגרש בזמן קבוע ואם לא יגרש תוך הזמן וחייב לתת לקרוביה או לאדון העיר כך וכך שזה היה דומה למי שנשבע לגרש ואם היה מגרש על ידי קנס זה יש שאמר' שהיה גט פסול שהרי אונס היה לגרש שאם לא היה מגרש

דמכל מקום כל אחד דבר שלם מיקרי וי"א דדוקא צריך שיהיה ע"י מסירה בשעת נתינה ואם חתמו עדי' בתוכו ולא מסרוהו לפני עדים אינו גט כלל דהאי וכתב לה ונתן וגומר דוקא אכתיבת הגט קאי והעדות דילפינן מדבר דבר צריך להיות על ידי עדים מסירה לפיכך אם ניתן לה בלא עדי' מסירה אע"פ שחתמו עדים כתוכו הרי זה פסול ומיורו גם לדעת אלו אם יוצא הגט מתחת ידי האשה ורואין אותו חתום בידה ומכיר' ידי עדים תולין לומר שבזריא נמסר לה בעדי' מסירה והרי הוא בחזקת גט כשר עד שיתברר שנתן לה בלא עדי' מסירה.

ב נוהגין לתת הגט בפני מנין עשרה כרי שהיא הדבר מפורסם וידוע לכל שאשה זו מגורשת היא ומירתת לכל אדם ואז לא יוכל הבעל לערער ולקלקל.

ג צריך שיהא הגט וגם חתימת ידי העדים יבשו' בשעה שנותניו הגט לידה שכל זמן שהוא לח הוה ליה כתב שיכול להודיף ואין מגרשין בכתב שיכול להודיף כמו שנת' לעיל סימן קכ"ד.

קלד צריך שיבטל הבעל כל מודעות וכו' סעיפים.

א צריך שיהא הגט מדעתו ומרצונו של הבעל דכתיב והיה אם לא תמצא חן בעיניו וגומר וכתב לה ספר וגומר בדיויה תלייה רחמנא לפיכך אם מסר הבעל מודעה בפני שני' ואמר גט שאני רוצה ליתן לאשתי דעו שאני אגוס לתנו ולכן אני אומר בפניכם שהיא בטלה הרי הוא בטל שהרי אינו נתנו מדעתו ואף על פי שאין מכירין את אונסו ואפילו ידענו שאינו אונס ושאומר שקר מ"מ בטל הוא שהרי דבריו אלה גלווי מלתא נינהו שאינו נתנו מרצונו ואף על פי שאומר אחר כך לסופר לכתוב ולעדי' לחתום הרי הוא כאלו אמר כתבו מודעתכם ולא מדעתו והרי הוא כאלו נכתב שלא לשאה ואע"פ שנתנו אחר כך גט פסול הוא שהרי נכתב שלא לשמו עד שיאמר בפירוש שמכבול המודעא ואז היא בטלה ואינו צריך קניין על ביטולה.

ב לכן צריך שיבטל קודם כתיבת הגט כל מודעא שמסר ואמר כך הריני מבטל כל מודעא שמסרתני על גט זה וכן אני מבטל כל דבר שבשיתקיים אותו והיבר גורם בטול לגט זה הרי הוא בטל וכן אני מעיד על עצמי שלא מסרתני דבר על הגט שיבטל הגט הזה מחמתו ואם יעידו עדים הריני פוסל כל עד או עדי' שיעידו שמסרתני או שאמרתי שום דבר שיבטל מחמתו גט זה או שיורע כחו של גט זה מחמת אותו מודעא או מחמת אותו דבור כל זה יאמר בפני שני עדים כשהן ביחד או אפילו בזה אחר זה ואפילו בזה שלא בפני זה רק שהיו כשירי ושמים הוא מקלקלה אמרין ודאי אמר בפני אותן העדים שמסר בפניהם המודעא אף אם אבטלה לא תיבטל אפ"ה בדבריו אלה ביטל הכל כאן מודעא כלל שאפילו אם יבאו עדים ויאמרו שמסר מודעא גם על הביטול הרי פסול כל העדים במה שהעיר על עצמו שלא מסר ואדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים והרי אמר שלא מסר ואע"פ שאנו יודעין שהאמת הוא שמסר המודעא כדבריו העדים וכלפי שמיא ג"וי וידוע דוא וא"כ מה יועיל זה לענין איסור' להתיר אשת איש לעלמא על פי דבורו והרי על פי העדים אנו יודעין האמת שגסר וביטל את הגט מ"מ אמרינן כיון דבידי אדם לא יוכל לקלקלה בב"ד מפני שאנו מאמינין לו יותר מן העדים אלא שבדי שמים הוא מקלקלה אמרינן ודאי גומר לבנו ומכבול את המודעות בלב שלם שאין זה מצוי שיקלקל אותה בידי שמים במה שאין לו שום תועלת ממנו כיון שלא יוכל לקלקלה בב"ד וי"א דסגי אפ' אומר סתם שמכבול מודעא ומודעא דמודעות עד סוף כל מודעי וכן נוהגין אבל טוב הוא שיאמר בזה הלשון אשר כתבנו ואחר שדבר הדברים האלה לא ינחוהו לילך עד שיגיע הגט לידה כדי שלא יבא לבטלו אחר דברו דברים אלה.

ג ונוהגין להצריך ביטול כל מודעו' אפי' למי שמגרש מרצונו מפני קולקל הדור והרמאין שמראים את עצמם שלא ביטלוהו ושמגרשי' ברצונו ובסתור בטלוהו לסבה מה מידי אם שכח מלכבול כשר מאחר שמגרש מרצונו ונהגו עוד לכבול מודעי קודם שיצוה לכתוב וקודם הנתניה ואף על גב שיש אומרים שאם בטל הגט בין כתיבה לנתניה לא היה מועיל אח"כ ביטול מודעי לגרש באותו הגט ולכן אין מניחים אותו לילך עד שיתן הגט אפ"ה מחמירין גם כבול מודעי בשעת נתינה.

ד ואם נשבע הבעל ליתן גט צריך שיתירו לו קודם לכו' שלא יהא דומה לאונס אך מקבלים ממנו עריכות אם ירצו שאין זה דומה לאונס כיון שהתירו לו השבעה ואנו ניהגין לרתמי' ג"כ לכל אפי' למי שלא נשבע מפני הרמאי' ברלעיל ואם קבל קנין לגרש הוי דינו כמו כשבעה אבל אם קבל עליו קנסית אם לא יגרש לא מקרי אונס מאחר דתלה גטו בדבר אחר ויכול ליתן הקנסית וכו' לגרש ויש מחמירין אפי' ככהאי גוונא וטוב לחוש לכתחלה ולפוטרו מן הקנס אבל אם כבר גירש מפני זה ואפי' גירש מכח שבועה שעשה מעצמו

שאם שמות האנשי' שויים אע"פ שאין שמות הנשים שויים אפי' הכי יכתבו סי' במגרש או מצד בניו שלו או שהאחד כהן והשני אינו כהן וע"כ נהגו לתת הגט ברבים שאם פאולי היו שנים בעיר ששמותיהם שויים אמרינן ודאי היה אצל הגט .

אין מגרשין בשבת משום דרומה לקנין שמקנה איתה לעצמה וגם מקנה לה הגט וקיימא לן אין קונין קניין בשבת כמבואר במקומו גזירה שמה יכתוב ואם השעה צריכה לכך כגון שכיב מרע שתקוף ליה החולה ורצה לגר' כרי שלא תיזקק ליבום אם הגט ברשותו יתן לה הרשות ותחזיק היא בו על ידי שהגעיק דלת הרשות והזכה בו ובגט שכתוב ואף על גב שאין קונין קניין בשבת הכא לא מינכר מילתא דמיחוי כנועל ביתו לשמרו ואף על גב דקיימא לן מה שקנתה אשה קנה בעלה שאני הכא דגטה וחצרה באין כאחד אבל לא יטלטל הגט ליחנה בידה מפני שהוא מוקצ' שהרי הקצרו בעיולי שבת שהיה מצפה שמה לא יצטרך לתנו לה ואם אי אפשר בלא טלטול הגט כגון שאין הגט מונח ברשותו יטלנו בירו ויתנו לה דלא העמידו חכמים דבריהם במקום ש"מ שמה מטרף דעתו סחמת שיצטער שתזקק היא ליבום וכה"ג שרואה שאין עושין רצונו וי"א שבזמן הזה שכתובין התורה שבעל פה משום עת לעשות כו' אין הגט נקרא מוקצה שהרי קורין בלאו הכי כל הספרים הנכתבים ומותר לטלטל את הגט בשבת ויכול לתנו לה בכל ענין י"א שאין נותנין גט בלילה אפי' כיום אחר שרתפללו הציבור תפלת ערבית משום דנתני' גט כו' דין ואין דנין בלילה והבית יוסף חולק ותימא דמאי תחלת דין איכא בנתינת הגט ועיין בתרומות הרשן סימן רמ"ח .

ושיר שמעון את"ל הכא דוקא היתה כוננתו אם היה אומר בשעת המסירה לשמעון יש להסתפק אם ר"ל לשמעון וה"ה לראובן והא שלא הזכיר אלא שמעון משום דסי' מיניה או נימא שמה ר"ל דוקא שמעון ושיר ראובן את"ל דוקא לשמעון קא מכיין ושיר ראובן אם היה אומר אף שמעון עדיין יש להסתפק כיון דאמר אף ודאי לשניהם התיירה והאי אף אראובן קאי ואע"פ שלא הזכיר שמו או נימא דוקא לשמעון ולא לראובן היתה כוננתו והאי אף אעלמא קאי בכל אלו הלשונות כיון שיש פני' לכאן ולכאן הוי ספק מגורשת .

ה אמר לה הרי זה גיטך והרי את מגורשת ממני היום ולמחר את אשתי הרי זו ספק מגורשת דשמה כיון שאמר לה ולמחר את אשתי לא התיירה אפי' היום לכל העולם והרי שיר בגט ואע"פ שאמר לה ג"כ הרי את מותרת לכל אדם שמה בשאמר ולמחר את אשתי חזר בו ולא התייר' לינש' היום לכל אדם שהרי תחזור לו למחר בלא קידושין או שמה ר"ל כוננתו שמה מותר' לכל אדם היום וספק מינה אישותו כלל והוה גירושין גמורה אלא שרוצה למחר לחזור ולקדש אם לא ישאנה אחר ואם כן כוננתו היתה מגורשת שהרי היה גט כריתות גמור לפיכך נשארין בספק מגורשת כיון שאין יכולין לדע' היאך היתה דעתו ואפי' הוא אינו נאמן לומר כך וכך היתה דעתו אלא אם ירצה יחזור ויטלנו מידה ויתנו לה כרת גירושין .

קקח

דין נתינת הגט מידו ובני ד' סעיפים .

א אע"ג דכתיב וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה אינו דומה נתינת הבעל לקבלת האיש' דנתינתו צריך שתהא מידו או מכח גופו או מיד שלוחו כדילפינן מקראי דשלוחו כמותו אבל קבלתה אינה צריכה שתקבלו בידה משם אלא כשכא הגט לרשותה סגי מדלא כתיב ונתן לה רהוי משמע ביד שלה משם דלה בידה דוקא משמע ולא ברשותה וכיון שכתב בידה בא לרבות כל שהוא ברשותה כדכתיב ויקח את כל ארצו מירו שפירושו מרשותו שזה פשיט' שלא היה כל ארצו בידו אלא ברשותו מ"מ כיון שכתב' רחמנא רשות' בלשון ידה ש"מ דרשות' דומיא דידה בעינן דהיינו שיהא הגט באותו מקום שהוא מונח שם משתמר לדעתה כאלו הוא בידה משם לפיכך אמר לה מול גיטך מעל גבי קרקע אינו כלום שהרי לא בא לידה מכח גופו ואפילו היה מונח על גבי ידו והיא קרובה אליו ונטלה אותו משם אינו גט כיון שלא סייע בנטילתו או אפילו היתה ידו סגורה והגט בתוכה ופתח הוא ידו ונטלתו היא מתוכה שסייע הוא קצת בנטילתו אפי' הכי אינו גט שאין זה קרי' ונתן כיון שלא קירב הגט אליה אבל אם הגט תחוב לו תחת גבורתו על מתניו וצמצם את מתניו ונתחלחלו והטה עצמו לצדו ונטלתו הוי גט דקרינן ביה שפיר ונתן אבל אם צמצם מתניו ולא הטה עצמו אליה או שהטה עצמו ולא צמצם מתניו אלא היא שלפתו משם בכח לא הוי נתינה ויש מי שאומר שמה היה הגט קשור על ידו או על ירכיבו והצדיק לה בגופו או שהט ידו ער ששלפה הגט מעליו ואמר לה הרי זה גיטך הרי זה גט .

ב

נתן הגט לידה ונשאר החוטש שהוא קשור בו עדיין בידו אם הקשר אמיץ עד שיוכל הוא לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת שהרי עדיין הגט בכחו ובידו ואין זה כריתות ואם לאו הרי זו מגורשת ואם הקשר אמיץ שהיה יכול לנתק ולהביאו אצלו אלו לא קפצה היא ידה אלא שמתחמת אשקפצה היא ידה אינו יכול לנתקו עוד ולהביאו אצלו לא הוי נתינה ואינה מגורשת כיון שגמר הנתינה היתה מכח שקפצה ידה ויש מי שאומר שהיא מגורשת ויש להחמיר וכל זה לא מיירי אלא שקפצה ידה בלא רצון הבעל אבל אם הבעל מצוה לה לקפוץ ידה אפילו הושט לה הגט והיא לקחה אותו מצד השני הוי גט כן נראה למורי מהרמ"א ז"ל .

ג

לא יתן הגט בידה כשהיא ישינה שהרי בעו' שהיא ישינה אין הגט משתמר לדעתה ואין לה יד לקבלו שאין בה דעת לשומרו מ"מ אם נתנו לה כשהיא ישינה ונגערה והוא בידה אין צריך לחזור ולטלו ממנה ולחזור וליתנו לה אלא אומר לה משהיא נעורה הרי זה גיטך ודיו ובלבד שהיא הגט בידה כשאומו לה כן אבל אם לא אמר לה כן הרי זה גיטך אפי' אמר לעדים בעת הנתינה ראו גט זה שאני נותן לה אינו כלום כיון שהיתה ישינה ולא היה בה דעת לשומרו וכן אם נפל הגט מידה בין בעודה ישינה בין לאחר שנערה אף על פי שחורה היא ולקחתו ואמר לה הוי גיטך זה גיטך אינו גט עד שיחזור ויתנו לה והאמר לה הרי זה גיטך והוצרה דומיא דידה לפיכך אם נתן גטה בחצרה בשהיה שהיא ישינה יש אומרים דלא הוי גט דלא עדיף חצרה מידה וי"א דהוי גט דהא חצרה קונה לה בעל כרחה אבל אם נתנו ביד שלוחה בשעה שהיא ישינה לכולי עלמא הוי גט דהא שלוח' כן דעת הוא לשומרו במקומה ושלוחה כמותה .

קקו צריך שיתירנה היתר גמור וכו' סעיפים .

א צריך שיתירנה היתר גמור שתהא מותרת לכל אדם ולא ישיר בה כלום שכן משמע לשון הכתוב ויצאה מביתו והיתה לאיש אחר לאיזה שתרצה היא אבל אם אמר לה הרי את מגורשת ממני ותהא מותרת לכל אדם חוץ מפלו' שתהיה אסורה לו או שאמר אלא לפלוני אינו גט דהיינו שיר בנט אבל הגט לא נפסל ככך אלא יטלנה מידה ויחזור ויתנהו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם אבל אם אמר לה הרי זה גיטך כו' והרי את מותרת לכל אדם ע"מ שלא תינשא לפלוני או ע"מ שלא תיבעלי או ע"מ שלא תהיי לו הרי הוא כשא' תנאי הגט שהגט גט ויתקיים התנאי שהרי לא ישיר בגט כלום והתיירה לכל אדם אלא שהתנה עמה תנאי בעלמא ע"מ שלא תעשה כך וכך ויש מחמירין גט בע"מ ואמרים דהוי שיוור ויש להחמיר לכתחלה ואם חושדה מאדם יאמר לב"ד והם ימחו בידם שלא ינשאו זה לזו .

ב ואפילו כשאמר חוץ מפלוני או אלא לפלוני דאמרינן דהוי שיוור כ"ע אינו גט לא אמרינן אלא שהיה אותו פלוני שש"י מאותן שקידושין תופסין לו בה ואפי' הוא מחייבי לאוין אינו גט כיון שקידושין תופשי' לו בה והוי שיוור אבל אם היה אותו פלוני שש"י מאותן שאין קידושין תופשי' לו בה כגון אביה או אחיה לא הוי שיוור והגט גט כש' דבלאו הכי לא תפשי' לו בה קידושים ואם היה אותו שש"י בחוץ או באלא קמן י"א שהוא גט שהרי ג"כ קידושי קמן אינן כלום והוי כמותן שאין קידושין תופשי' לו בה וי"א שאינו גט כיון שיוכל לכא כהן לירי תפיש' קידושין לכשיגדיל הוי שיוור והרי זו ספק מגורשת .

ג שיוור בעל אחות מיבעי' בגמ' אי הוי שיוור כיון שראוי' לו אחרי מות אחותה או שיוור מי שעתיד עדיין להוולד ולא איפשיטא ולא דמי לקמן דשאני התם דממלא גידיל ויבא לירי תפיש' קידושין מצד עצמו מה שאין כן באלו שתפישת קידושיהן תלוין בדבר אחר לכך הוי ספק מגורשת לכ"ע , וכן אם אמר לה חוץ מגאותי כלו' שתהיי מגורשת ומותרת לכל להינשא אבל לזנו' תהיי נשאת באיסור אשת איש או שתהיי מותרת לכל מי שיבא עליך בדרך כל הארץ אבל לכיא' שלא כדרך' תהיי נשאר באיסור' אשת איש או שאמר לה תהיי מותר' לכל אלא שיהיה לי רשות עליך להפך נדריך וליוורשיך ככולהו מבעי' אי הוי שיוור אי לא ולא איפשיט' והויא ספק מגורשת .

ד אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לה מיד בעת נתינת הגט הרי את מותרת לכל אד' לראובן ושמעון הרי יש במשמעות לשונו שני פני' שאיפשר שרצונו לו' שהתיירה לכל אדם וגם לראובן ושמעון ואיפשר ג"כ לפרשם איפכא דהו' שתהא מותרת לכל אדם ואחר כך פירש ואמר לאיזה כל אדם אמרתי לראובן ושמעון ואטרה על כל העולם והרי זה המש היפך מרבירו הראשונים שהרי שיוור על כשיני הל העולם הרי זו ספק מגורשת וכן אם חזר ואמר בשענו מסיר' לראובן את"ל כשחזר ואמר לראובן ושמעון התיירה לכל העולם אם אמר לראובן יש להסתפק שר"ל לראובן וה"ה לשמעון והא דלא הזכיר אלא לראובן משום שפתח בו או נימא שמה לא התייר אלא לראובן לבדו .

אף ע"פ דבעינן נתינת הגט בתורת גירושין כמו שנאמר ספר גריות ונתן בידה ושלחה שתהא התינה בתורת ספר גריות ובתורת גירושין אפ"ה אם אמר לעדים ראו גט שאני נותן לה ואמר לה בשעת שפטר לה כנסי שטר חוב זה הרי זה גט אע"פ שלא אמר לה הרי זה גיטך ולא אמרין שבטלו אחר כך שהרי הודיע לעדים שנתנו לה בתור' גירושין ואם היה דעתו לבטלו היה מודיע הדבר לעדים אלא והאי לא בטלו ולא אמר לה כן אלא מפני הבושה או שהיה ירא שלא תקבלנו ואע"פ שיכול לגרש בעל כרחיה היה ירא שמא היא תשתמש היתנו ויבא הרב לידו עכוב וכה"ג אמתלאות אחרות שלא רצה לנלות לה יש מי שאומר בד"א שאמר כן בפני עדים ושלא בפניה שהיא לא שמעה שאמר לה כן אבל אם אמר להם בפניה ראו גט שאני נותן לה ובשעה שמסרו לה חזר ואמר לה הנסי שטר חוב זה או ליבא למימר דמשום בושה או יראה שתשטט אמר כן שהרי היא שמעה כבר כשאמר לעדים שזה גיטה וא"כ למה אמר לה הנסי שטר חוב זה ש"מ בטליה והרי זו ספק מגורשת ואוליגן לחומרא דשמא חזר בו וצריכה גט שני ואם קבלה קידושים מאחר צריכה גט מזה ומזה ואם מת אע"ג שלא נתן לה גט אחר פסול' מן דכהונה דשמא לא חזר בו והויא גרושה גמורה אבל אם יא אמר מתחלה לעדים ראו גט זה שאני נותן לה ואמר לה הנסי שטר חוב זה אע"פ שהיו עסקין באותו עניין צריך שיאמר לה בעוד הגט בידה הרי זה גיטך אבל אין צריך לטלו ממנה ולהזכיר ולחננו לה ויש מי שאומר בד"א דוקא שאמר לה בזה הלשון הנסי שטר חוב זה שאין מעמעות לעינו אלא לשון פקדון בעלמא וכשאומר לה אח"כ הרי זה גיטך אז הוא מזכה לה בתורת גט וכשר אבל אם אמר לה מעיקרא זכי בשטר חוב זה הרי זכתה לציר בו על פי צלוחתה אע"פ שחזר ואמר לה אח"כ הרי זה גיטך אינו כלום שאינו נותן לה כלום שכבר הוא שלה וזכתה בו לפיכך לית ליה תקנת' אלא שיטלנו ממנה ויחזור ויתנו לה ויאמר לה הרי זה גיטך .

קל"ז דין קבלה מידו ואם זרקו לה ולחצרה וכו' י"ח סעיפים

א קבלתה כיצד כבר אמרנו למעלה דחצרה אתריבאי' מידה לפיכך זרק לה גט בחצרה בין שהיא קנוי לה בין שהיא מושכר או שאלו לה חצרה מתקרי דשכירות או שאלה ליומי ממכר הוא והרי הוא כאלו נתנו בידה ומגורשת בד"א כשהיא עומדה בחצרה ומשתמר שם לדעתה והיכי דמי משתמר לדעתה כגון חצר קטן והיא עומדת בתוכו או בצרו אבל חצר גדול אע"פ שהיא עומדת בתוכו כשהיא עומדת במזרחו אין מערבו משתמר לדעתה ואם זרק גט למערבו אינה מגורשת דדומיא דידה שהיא סמוך לה בעינן כאשר נתבאר בס"מ שקודם זה אבל אם אינה עומדת שם אע"פ שהיא משתמר לדעתה אין זה דומיא דידה ואינה נתגרשת ועוד דגט חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפניו לפי' אין חצרה קונה לה הגט שלא בפניה ויש אומרים שהיא ספק מגורשת .

ב יש מי שאומר שאם נתן הגט בחצרה ולא היתה היא שם באותו פעם שנתנו שם ואח"כ באה שם ואמר לה הרי זה גיטך אע"פ שהגט עדיין שם אינה מגורשת כיון שלא היתה שם בשעת נתינו ואינו גט על שיתלנו הוא משם ויחזור ויתנו לה להתגרש דבעינן שתהא סמוכה לחצר בשעת נתינת הגט לתוכו דדומיא דנת' ל' דה מיהו אם נטלתו היא מינס והוא אימר לה בשעת נטילת' הרי זה גיטך הרי זו מגורשת דכיון שזרקו מתחלה לחצרה לשם גירושין ואם כן בשעת אמירתו הרי זה גיטך עורנו בחצרה והיא נוטלת אותו משם בעת האמירה הוי כאלו נתנה לה עכשיו ואמר לה .

ג וכן כשגיטה וחצרה באין לה כאחד כגון שנתן הגט לחצרו והקנה לה יצרו עם גטו בעינן שתהא עומדת שם בחצרו או בצרו בשעת נתינו' אע"ג דמתנת החצר זכות הוא לה נתינת הגט חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפניו ויש חולקין ואוליגן לחומרא .

ד היתה היא עומדת על גגה וזרק לה הבעל גטה לראש הגג אם יש לו מעקה לגגה מיד כשיגיע הגט לאויר הגג תוך מחיצות המעקה או אפי' אין לו מעקה לגג והגיע לתוך ג' טפחים סמוך לקרקעית הגג וכל ג' טפחים סמוך לגג הוא כגון דאמרין לבוד הרי זו מגורשת אפי' נשרף הגט או נמחק קודם שנח על גבי קרקע הגג והוא שנמחק או נשרף לאחר שהתחיל לירד שהרי כשזרקו מידו כדי להעבירו המעק' צריך לזרוקו כלפי מעלה ואם נמחק או נשרף בעודו עולה דרך עלייתו אפי' נכנס תוך מחיצות הגג לא הוי גט דדרך עלייתו לא מקרי נתינה דעריין מכתו' ורא עולה אח"כ הוא נשרף או נמחק דרך ירידה לאחר אשהתחיל

לירד דכיון שהוא באויר גגה וחצר' דרך ירידה פסק כח' וסופו לנוח הרי הוא כמנוח דמי ונתינו' מעלי' הוא והוא שקדם הגט תוך האויר קודם דדליקה שהיה ראוי לנוח' וכל העומ' לנוח כמנוח דמי אלמלא שבא האש לשם אחר שזרקו אבל אם האש קדם לגט לא שמעולט לא היה ראוי לנוח ברשותה שהרי האש ישרפנו .

ה וי"א שאם נשרף או נמחק קודם שנח אפי' אחר שהגיע דרך ירידה תוך מחיצות הגג או אחר שהגיע בירידה תוך ג' טפחים סמוך לגג אינה מגורשת אפי' קדם הגט לדליקה ונעמא הוא מיסוס דכיון שהיה הבעל צריך להעלות הגט לגג בזריקה דרך עלייה שלא כדרך זריכתו המכעית שהיא מלמעלה למטה אם כן מעיקרא אלא למינח מכח הבעל קאי שגין כח הבעל בזריכתו למעלה אלא בעודו בעלייה וכשירד לנוח על קרקע הגג כבר פסק כח הבעל ואח"כ כשפסק כח הבעל הגט מעצמו הוא יורד בטבעו לפיכך לא אמרין ביה עומד לנוח כמנוח דמי עד שינוח ממש ברשותה .

ו אבל אם היה הוא כגג למעלה והוא בחצרה למטה וזרקו לה מלמעלה למטה תוך חצרה אם מחיצות החצר גבוהות ומגיעות עד הגג בשוה לו או עורפות מעט בעניין שמיר כשזרק הגט מאויר הגג נכנס ויורד לאויר מחיצות החצר והרי הוא בא דרך ירידה מכח הבעל מגורשת לכולי עלמא אם נמחק או נשרף קודם שהגיע יארץ וכלכד עומדת או נשרף לאחר שהתחיל לירד תוך מחיצות החצר .

ז היה לח קנה נעוץ בחצר והיא עולה למעלה ממחיצות החצר וזרק הגט וגח על אותו קנה אינה מגורשת שאינו משתמר שם לדעתה שלא תוכל לשומרו כשיבא רוח מצויה וינשבנו חוץ לחצרה .

ח זרקו לה לרשותה ועבר כל רשותה ויצא חוץ לרשותה אינה מגורשת אע"פ שהיה בתוך ג' טפחים סמוך לקרקע בתוך רשותה כיון שלא היה סופו לנוח ברשותה לא אמר' ביה כיון שהגיע סמוך לקרקע הוי לבוד וכמנוח דמי דהא איגלאי מילתא דמעיקרא לאו ברשותה היה קאי וי"א שהיא ספק מגורשת .

ט שתי חצירות זו לפני זו הפנימי שלה והחיצונה שלו וכותלי החיצונה גבוהות על של פנימי' כזה שהוא שלה וזרקו לה לפנימי כיון שהג' הגט כנגד אויר הפנימי אפי' היא עדיין למעלה ממחצות' והוא עדיין מחיצות החיצונה הרי זו מגורשת שגם הפנימית ככותלי חצר החיצונה משתמרת מה שאין כן יקופות כיצד ב' קופות זו לפני זו הפנימית שלה והחיצונה שלו וזרק לה גיטה לתוך אפילו הגיע לאויר הפנימית אינה מגורשת עד שיגיע וינח בשול' הקופה הפנימית דגבי כלי אין האויר בטל אצלו שיקנה כמו הכלי עצמו מפני שאין מחיצות הכלי עשוין לאוירן לשמור דאין כלי עשוי אלא להניח בתוכו וי"א דגם בזה היא מגורשת כשיגיע לאוירה אלא שבעוד שלא הגיע לאויר מחיצותיה ועדיין הוא למעלה ממחיצותיה אע"פ שהוא בתוך מחיצות החיצון אינה מגורשת עד שיגיע לתוך אויר מחיצות הפנימית מפני שאין מחיצות החיצונה קבועות כ"כ כמו בחצר ומיהו כשיגיע לאויר הפנימי מגורשת אע"פ שעדיין לא נח בשוליה כיון שסופו לנוח שם בד"א שאין לחיצונה שוליים ונמצא שעומדת הפנימי על גבי קרקע ומיירר שגם הקרקע אינה של בעלה אבל אם היה לחיצונה שוליים או שלא היה לה שוליים ועומדת על גבי קרקע שהיא של הבעל הויא לה כליה של אשה ברשות בעלה וכלי האשה ברשות הבעל אינו קונה לה גט ואינה מגורשת אפי' נח על גבי שוליה של הפנימי אא"כ הוא מהכלים שאין הבעל מקפיד על מקומו כמו שיתבאר בסמוך וי"א שהיא ספק מגורשת .

י היתה היא בחצרו וזרק לה שם גיטה אינה מגורשת אפילו היא יושבת במטה ונפל הגט במטה אינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה או לחיקה או לכלי מהכלים שלה שאין הבעל מקפיד על מקומו כגון צלוחית או כפיפה קטנה וכיוצא בהן שאין דרך הבעל להקפיד על מקומו וכן אם נפל הגט למטה שלה שהיא גבוהה עשרה טפחים מגורשת שכיון שהיא גבוהה י' חלקה מקום לעצמה ורשות בפני עצמה היא והיא שלה ואין הבעל מקפיד על מקום גבלי כרעי המטה שלה ואם לא היתה גבוה י' הרי זו ספק מגורשת לפיכך נהגין שלא לגרש שום אשה על ג' נתינת הגט אפי' תוך ביתה וחצירה ואפילו לתוך קלחה שהוא ע"ל שלה או תוך מלבושיה והמע' דחיישינן שלפעמים הם שאולים אצלה ואולי הבעלים מקפידין על כך וא"כ לא הוי גיטה כיון דלא להכי' אושלינהו לכך טוב ליתן הגט תוך ידה ממש ולא יהא שום דבר רוצץ אפילו פבעת וכיוצא בזה ותהא ידה פתוחה מתחלת הנתינה עד גמר הנתינה כפי שנתבאר לעיל סימן קל"ח ולא תקפוץ ידה קודם גמר הנתינה מפני שנראה כאלו נוטלת היא הגט מיד בעלה ואין זה נתינה מן הבעל ואין נתן הוא בעינין כמו שנתבאר למעלה ואחר גמר הנתינה תקפין ידה ותכניסנה תחת בגדיה שתהא קבלה מעלייתא ותיוהר שלא יסייע לה שום אדם בקבלתו וגם לא בהכניסה תחת בגדיה ואפי' בריעבר

ברעבר אין להחירה לעלמא עד שבאה גט לידה מטש .
יא השאיל לה הבעל מקום ברצרו ולא יחד לה המקום וזקק לה
 הגט לחיוב מגורשת בכל מקום שיפול שם לתוכו . דאמרין זה
 המקום הוא שהשאיל לתוכו ואם היה באותו דצר מקוב חלוק לעצמו
 בגון קורה או כלע שיש בו ארבע אמות על ארבע אמות או אפי'
 אין בו ארבע אמות על ארבע אמות והוא גבוה עשרה
 אפי' אין בו ארבע אמות על ארבע אמות וגם אין גבוה עשרה
 טפחים אלא שהוא חלוק בשש בפני עצמו כל אלו חשובים מקום
 לעצמן ואינן שאולים לה בכלל החצר שרשאיל לה סתם שלא
 השאיל לה אלא החצר ואם נפל דגט שם אינה מגורשת אלא
 השאיל לה בפירושו רחר וגם במקומות הללו וי"א אפילו השאיל לה
 הכל בפירוש או שאין עם כל הדברים הללו אפי' אינה מגורשת
 עד שיהיה הגט סמוך לה בתוך ארבע אמותיה כיון שאינה חצרה
 ממש אלא הוא שאל לה בד"א שהשאיל לה החצר כל מקום שיפול
 שם הגט יהא מושאל לה ולא יחד לה מקום שאז איגלאי מלתא
 למפרע במקום שיפול שם הגט הוא לברוי מושאל לה וכשהיא
 עומדת רחוק מן איתו המקום ארבע אמות הרי אינה עומדת בצד
 הצרה וחצרה אינו קונה לה אם אינה עומדת בצד אבל אם השאיל
 לה כל החצר בפירוש שיהא כולו שאול לה ודאי שהיא מגורשת
 אפילו יפול הגט רחוק ממנה הרבה והוא שלא יפול על אחד מן
 המקומות שנתכארו ואם גם אותם פי' בתוך דבריו שהשאילם לה
 אפי' נפל הגט עליהם מגורשת .

כאחר והוא שהיא העכר כפות וישן כשעה שזכת' בו ואם אינו
 כפות או שהיה ניעור קנתה דעבר ודגט אינו גט עד שיגיע לידה
 וכן אם נתן דגט בחצרו ומכר לה החצר או נתנו לה בכתבה כיון
 שזכתה בחצר ככסף או בשטר או בהוקה וכתה גם כן בגט ומגורש'
 גיטה והצרה באין כארד אבל אם נתנו בחצרו של ארס אחר
 והאחר נתן לה החצר או שקנאתו ממנו אינה מגורשת והבא
 מאן מגורש לה דרא בשעה שנתן הבעל דגט לחצר לא שלה
 היתה דתיקני לה הצירה וכי אתא החצר לידה אחר כך לא מכח
 הבעל אתא לידה אלא מכח האחר ואין כאן נתינת הבעל
 ואינה מגורשת .

קמ דין שליח להולכה וקבלה וכו' י"א טעופים

א כבר ידעת דילפינן מכמה קראי דשליחו של אדם כמותו לפיכך
 קי"ל ג"כ לענין גיטין שהאיש עושה שליח להוליד גט
 לאשתו והוא נקרא שליח להולכה ואינה מגורשת עד שיגיע הגט
 לידה והשליח הזה במקום הבעל הוא עומד לפיכך יכול הבעל לחזור
 בו משליחות זה כל זמן שלא רגיע דגט לידה .

ב וכל דין שיש לאיש עם האשה בענין נתינת דגט ובקריאתו
 ודבריו כן הוא דין השליח עמה .

ג וכשם שהבעל עושה שליח להולכה כן האשה עושה שליח
 לקבלה שהרי שלוחה כמותה שתהא היא מגורשת בקבלתו
 מיד כשיגיע הגט לידו ודינו עם הבעל כדין האשה עם הבעל לכל
 דבר לענין אם זקק הבעל הגט לחצרו או לתוך ארבע אמותיו של
 שליח שהרי הוא עומד במקומה .

ד והו' שאמרה לו בזה הלשון התקבל לי גטי או טול לי או
 יהא לי בידך כולן לשון קביה הן וי"א דה"ה שאלי או
 קחי לי לשון קבלה הן מ"מ אע"פ שנותן ליד השליח כותב בגט
 כמו נוסח הגט שנותן לידה אלא כשנותנו ליד השליח אומר לו
 התקבל גט זה לאשתי כו' .

ה ויכולה האשה ג"כ לעשו' שליח להוכיח שתאמר לו הבא לי גיטי
 מבעלי והבעל נתנו לו סתם בכח שליחות ודין שליח זה כדין שליח
 הולכי של הבעל שאינו גט עד שיגיע לידה אבל האיש אינו יכול לעשו'
 שליח לקבלה שאינו יכול לעשות שליח להוכיח שלא מדעתה שהגט
 חוב הוא לאשה שאינה מתגרשת ברצון טוב דטב למתב טן דו
 מלמיתב ארמלתא ואפי' היה בעלה מוכה שחוק או שהיה ריב וקטטה
 ביניהם והיא תוכעת להתגרש ואמר הוא אח"כ לאחר זכה בגט זה
 בשבילה אינה כלום דלעולם חוב הוא לה ויש מי שאמר כוון
 שהיא ספק מגורשת ואם הבעל הוא משימד וירעינן שהיא מהדרת
 אחר גט יש אומרים שכיון שהיא משימד יכול לזכות לה גט דגבי
 ידדה ודאי כה"ג זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו ויש מחמירין
 גם בזה ואומרים שם זה חוב הוא לה שהיא מצפה היות או למחר
 יחזור בתשובה ויחזירה לו וכן אם היה היבם משימד והבעל
 מזכה לה גט כרי שלא תיפול לפני היבם דמשימד גם כן זכות הוא
 לה ואם האשה היא משומדת וזיכה לה גט ע"י אחר זכות הוא לה
 שלא תהא עליה איסור אשת איש ומגורשת ואפי' אם הזרה בה
 אחר כך אינה צריכה גט אחר והוא הדין לאשה הנאסרת על בעלה
 ע"י שזינתה מוכה לה גט ע"י אחר שהרי זה זכות הוא לה שמתירה
 לעלמא כיון שהיא אסורה לו ויש מחמירין גם בזה דניח' לה
 להתענן כך ותשב תחת בעלה אף על פי שתפרש נמנו
 משתתגרש ויאמרו עליה שנתגרשה מחמת שנאסרה על בעלה
 בזנותה ואם כן גם זה חוב לה .

ו האשה שעשתה שליח לקבלה ואמר לו הבעל אין רצוני
 שתהא שלוחה לקבל לה גיטה אלא הרי זה גיטה והולך
 אותו לה דרשות ביד הבעל בדבריה תלויא עיקר נתינת הגט
 ונעשה זה שליח של הבעל להולכה אבל אם אמר לו התקבל לה
 גיטה או הרי לך או נכה לה לא עקר שליחות הקבלה עד שיאמר
 לו הולך לה שאז עוקר שליחות הקבלה ונעשה שליח להולכי וכן
 אם אמר לו הולך וחוץ לה עקר שליחות הקבלה ולא נתגרשה עד
 שיגיע הגט לידה . וי"א דבתן לה הויא ספק מגורשת דמספקא לן
 בלשון תן אי הויא לשון הולכה או לשון קבלה .

ז לא עשאתו שליח לקבל לה גיטה אלא הבעל אמר לשליח
 התקבל לה לכשיגיע הגט לידה מגורשת שארס יודע שאין
 בידו לעשות שליח לקבלה בלי רצון האשה שהרי חוב הוא לה
 ובראי התקבל והולך להקאמר .

ח עשאתו שליח להביא לה גטה וכו' לבעל ואמר אשחך
 עשאתני שליח לקבל לה גיטה והבעל אמר הילך הגט
 כמו שאמרה היא אפילו רגיע הגט לידה אינה מגורשת שהרי
 השליח עקר שליחותו ממה שנתרצ' להיות לה שליח להוכיח מפני
 שיש בו טורח יותר שהרי צריך להגיע הגט לידה מה שאין כן
 בשליח לקבלה והבעל גם כן לא עשאו אלא שליח להולכה כיון
 שאמר לו הילך כמו שאמרה היא והוא לא קבלו אלא בתורת
 שליח

יב ואם השאיל לה גט ונפל הגט על גג אחר שיש לו אצלו
 מגורשת כיון שאין דירין קבועין בגג שאצלו אינו מקפיד
 על מקום הגט ויש אומרים שאפילו נפל הגט על גגו של כל אדם
 והיא יכולה לפשוט ידה וליטלו משם הרי זו מגורשת מפני שאין
 בני אדם מקפידין על מקום זה .

יג היתה עומדת ברשות הרבים וזקק לה לתוך ארבע אמותיה
 הרי זו מגורשת דארבע אמותיו על אדם קונת לו בכל מקום
 במה דברים אמורים שאין הבעל עומד שם עמה בתוך ארבע אמותיה
 וגם לא בתוך ארבע אמות שרגט מונח שם אבל אם עמד
 הבעל בתוך ארבע אמות של הגט או בתוך ארבע אמותיה אפילו
 קדמה היא לשם וזכתה כהן קודם שבא הוא לשם אינה מגורשת עד
 שיגיע הגט לידה שהרי הוא מבטל רשותה וזכייתה אשר היה לה שם
 וכן אם זקק לה ברשות הרבים והוא רחוק ממנה וממנו אפילו אם
 היא יכולה לשמרו ולא רוא כגון שיש הפסקת נהר או גבשושית
 בינו לגט שאם היה בא כרב ונטלו לא היה הוא יכול לשומרו והיא
 היתה יכולה לשומרו אינה מגורשת עד שיגיע לידה .

יד שנים אומרים הגיע לתוך ד' אמותיה ושנים אומרים לא הגיע
 הרי זו ספק מגורשת .

טו היתה ידה קמפרס וזקק דגט על ידה ונפל לארץ אם נפל
 לתוך ארבע אמות שלה ונח שם הרי זו מגורשת ואם
 לא נח בתוכן אלא נתגלגל מיד מתוכן לחוצה ליה הרי זה ספק
 מגורשת שאע"פ שהיה הגט חוד אור של ארבע אמות שלה לא
 כירא לן כל כך שיהא אור ארבע אמות קונה כמו אור החצירה
 ד"א דמי ארבע אמות שאינן קונות אלא מתקנת חכמי' החצר
 שקינה מן התורה ואם נפל מקמפרס ידה לתוך היס או לתוך
 האש אינה מגורשת כלל והוא שעמדה בשעת זריקה על שפת
 היס או סמוך לאש שמתחלת נפילתו לאכוד היה עומד אבל אם
 אינה עומדת סמוך לאש או על שפת היס אלא שנתגלגל ונפל
 לתוכן הרי זה ספק מגורשת וכל זה מיירי שאינו עומדת ברשותה
 אבל אם עומד' ברשותה אע"פ שנפל מידה ונתגלגל הוין לארבע
 אמות מגורשת דהא לא נתגלגל רק לרשותה . מיהו לדידן שאין אנו
 מגרשין על ידי רשות' אלא דוקא על ידי נתינת הגט לידה כמו
 שנתכאר למעלה אם נפל הגט מ"ה צריך לחזור וליטלו הבעל
 לידו ולגרשה בו שנית ועל כן תגביה האשה ידיה בשעה שמקבלת
 גטה שלא יפול מדה וגם' יהיו ידיה גבוהות מן הארץ שלשה טפחים
 שאם אינן גבוהות מן הארץ שלשה טפחים הוי כמנוחת על גבי
 קרקע וכאלו לא קבלתו לידה דמי .

טז נתנו ביד עבדה והיא משארתו ועומדת בצדו אע"פ שהו'
 ניעור משתמר לרעת קרינן ביה ומגורשת דעבדה כהצירה
 דמי ובלבד' שהיא כפות שלא יוכל לילך דומיא דהצירה אבל אם
 אינו כפות אינו גט .

יז ויש אומרים דכשהוא ניעור אע"פ שהוא כפות אינו גט
 שאין זה מקרי משתמר לרעתה דהא העכר בן דעת הוא
 ומשתמר לרעת' העכר הוא ואינו גט עד שיהו תרתי יישן וכפוי'
 שאז משתמר לרעתה הוא וגם חצר שאינה מהלכת הוא אבל ניעור
 אפילו' כפות אינו גט כלל וישן ולא כפות הרי זה גט פסול מדרבנן
 דאפילו' שהיא יישן ומשתמר לרעתה מכל מקום חצר מהלכת היא
 שהרי יפול לילך אלא שהוא יישן ואינו דומה ממש לחצרה וגט
 פסול מדרבנן הוא .

יח כתב הבעל גט לאשתו ונתנו ביד עבדה וכתב לה שטר מתנה
 עליו כיון שזכתה בעכר וכתה בגט דהצרה וגיטה באין

שליח לקבלה כמו שאמר נמצא שאין כאן שליחות כלל ואפילו נמלך אחר שבא הגט ליהו להוליכו לה אינו כלום כיון שלא בא לידו בתורת שליחות להולכה ודוקא שאמר לו הבעל הילך כמו שאמרה היא אבל אם לא אמר כמו שאמרה היא אלא אמר לו הולך או זכה לה ודאי עתה עשאו שליח להולכה והשליח גם אדעתא דהכי קבלו וכשיגיע רגש לידה מתגרשת.

ט עשאתי שליח לקבלה ובא לבעל ואמר אשחך עשאתני שליח להיבאו ואמר לו הבעל הילך כמו שאמרה היא כיון שהגיע רגש לידה מגורשת דלא אמרין הכא שעקר שליח שליחותו אלא אדרבה נתצו אפילו בטרחה יתירא להיות שליח אפילו להובאה וכל שכן שיקיים שליחותה שעשאתי שליח לקבלה דהא אי אפשר להולכה בלא קבלה מיהו לא אמרין שתרא מגורשת מיר הקבלתו משום דמספקא לן בבינת הבעל מה היתה דעתו במה שאמר כמו שאמרה היא אם היה רצונו לומר כמו שאמרה היא כלומר הילך הגט כמו שאמרה ואפילו אמרה היא התקבל יהא גט מפני שלא האמין לרברי השליח שאמר להובאה עשאתו היתה דעתו גם הוא שירא שליח לקבלה או נאמר שמה הבעל האמין לשליח שאמר שהאשה אמרה לו להובאה שהרי לא ידע מה שאמרה דאי ולא נתנו שליח אלא על דעת להיות שליח להולכה ואף על פי שאמר כמו שאמרה היא מכל מקום כמון שאמרה היא לפי דבריה קאמר ולהולכה לפיכך אינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה וכל זמן שלא הגיע הגט לידה היא ספק מגורשת ואם נשאר הגט או נאכד ולא הגיע לידה נשארה ספק מגורשת.

י ואפי' לא אמר הילך כמי שאמר' היא אלא אמר סתם התקבל אפי' אינה מגורשת ודאי עד שיגיע הגט לידה דשמה התקבל והולך קאמר עשאתו היא שליח לקבלה ואמר כן השליח לבעל אשחך עשאתני שליח לקבלה הבעל נתן לשליח שטר הולכה ואח"כ נתן לו שטר שליחות קבלה אם נתן לו הגט כשנתן לו השטר של הולכה הרי ביטל שליחות של האשה ועשאו הוא שליח להולכה ואחר כך כשחזר ונתן לו לקבלה הרי בטל גם כן שליחותו של הולכה ועשאו הוא שליח לקבלה וכבר דעת ר' קיימא לן שאין הבעל יכול לעשות שליח לקבלה והרי אין כאן שליחות כלל ואינה מגורשת בשליחות זו אלא יחזור ויתנו לו לשם קבלת שליחות האשה אבל אם לא נתן לו הגט רק בשעה שמסר לו שטר השליחות של הקבלה מגורשת מיר שנתן הגט לידו דמאחר שנתן לו הגט בראשונה לא נתבטל שליחות של האשה, משומד השליח גט לאשתו יש לחוש להרבה ספקות הא"ך יש להזהר בו אם יעשה שליח להולכה יש לחוש שמה יבטל השליחות ואפילו גישינו מה לנו ולשביעתי הרי כבר נעיקר ואם יעשה שליח לקבלה ויזכה לה הגט שתגרש בקבלתו ונאמר ודאי גט זה זכות הוא לה ובין אדם שלא בפניו יש לחוש שמה אפילו זה אינו זכות הוא לה מפני שהיא מצפה היום או למחר ישוב בתשוב' ואף על פי שהמיר מויר אפילו הכי מצפה אולי יתגרש והיא תלך עמו אפילו מעבר לים אם אין מניחין אותו לחזור פה או שמה ניהא לה להתענג ובה"ג שאינה חפוצה בגט ואף על פי שתאמר אחר כך שתקבלנו מרצונה הטוב ושמה בן שמה לא היה דעתה כן בשעת קבלת השליח הגט מיר הבעל ואפילו היתה משתדלת ומבקשת מקודם לכן להיבה בני אדם שישתדלו לה גט שמה חורה בה וזה"ל לפיכך אמרו חכמים האחרונים ד'ל שיעשו תקנה לתקן נתינת הגט זה בהרבה אופנים לצאת ידי כל השישות ראשונה יאמרו לו יעשה שליח לקבלה וכשימסור הגט לידו יאמר לו זכה בגט זה לאשתי פלונית בת פלוני והרי היא מגורשת בו ממני ומותרת לכל אדם ואחר כך יאמר לו כל בדי להטעותו שאף על פי שאשחך מגורשת מעכשיו וכתורת לכל אדם מ"מ להוחא דמלתא תקח הגט מיר השליח ותאמר לו שיהא שליח להולכה שיוילך הגט לידה כי טוב הוא שיגיע הגט לידה ותינשא בו על כן תחזור ותמסרנו לו ואמור לו הולך גט זה לאשתי פלונית בת פלוני ותהא ירך כירי ופיך כפי ועשייתך כעשייתי ותהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם וגם ישביעוהו מקודם לכן שלא יבטל הגט והשליחות כמו שיתבאר לקמן בע"ה נבי כל עושה שליח להולכה בסדר הגט ואף על פי שודאי לא יחוש לשביעתי מכל מקום כיון שיעשו כל הרכיבים הללו יסיח דעתו ממנו מלבטלו ולא יעלה על דעתו לבטלו ואפילו ודאי ימסור הב"ד על הקבלה לחזר כיון שעשיתו גם שליח לקבלה ודאי ימסור הב"ד על הקבלה לחזר בשעת הרחק ומתוך כך לא יבטלנו ואחר כך כשיגיע הגט לידה תהא מגורשת ממה נפשך ומיהו למיעבד איפכא שימסרנו להולכה תחלה ואחר כך לקבלה ודאי לא שפיר דמי שאם יחזור וימלטו מן השליח אחר שעשאו שליח להולכה הרי הוא סבטל שליחות ההולכה ואם אין הקבלה שאחר כך כלום מטעם החששות שכתבתי למעלה גם ההולכה לא תהיה כלום שהרי בטלה בפנינו במסירת הקבלה לכן יעשה הקבלה תחלה ואחר כך ההולכה כמו שכתבנו ואי יצאנו ידי כל החששות י"א דש"מ שיש לו ג"ה שהוא משומד ורוצה לפטור את אשתו בגט כדי שלא תפול לפני ר' שומד

ליבום ולחליצה ואין אשתו עמו בעירו שנוכל לצרף דעת קצת הגאונים שמתירין יבמה שנפלה לפני משומד בלא חליצה מפני שעל דעת זה לא נתקדשה לו כמו שיתבאר בהלכות חליצה בע"ה ואף על גב דלא קיימא לן הכי מ"מ נצירף סברתם עם סברת האומרים ודאי גט כזה שלא תפול לפני המשומד זכות הוא לה ויעשה בעל הש"מ הזה שליח לקבלה ויזכה לה הגט זכות הוא לה שתהא מגורשת ממנו שתהא מותרת לשוק ולא תיקק למשומד לא ליבום ולא לחליצה, מי שגשמתר' אשתו ורוצה ליקח אחרת וחושש לתקנת רבינו גרשום מ"ה שלא לשא שתי נשים יזכה לה גט ע"י אחר שהי' שליח לקבלה ותהיה היא מגורשת ממנו שגם זה זכות הוא לה שלא תגנה באיסור אשת איש שהרי ודאי מונה היא בשמרתה והוא ינשא אחרת ואם תחזור היא בתשובה לאחר זמן אם תהא מותרת לינשא אע"ג שעדיין לא הגיע הגט לידה על"ס סימן קמ"ה גבי אשה הנאסרת על בעלה.

קמא דין השליחות והחזרה ממנו ובו ס"ט סעיפים

א בשם שיכולה האשה לעשות שליח לקבל גיטה מיר בעלה כמו שנתבאר למעלה כך יכולה לעשות שליח לקבל גיטה מיר שליח בעלה דשלוחו של אדם כמותו כמה דברים אמורים שעשתה שליח אחר לקבלו מיר שלוחו של הבעל אבל אם אמרה לשלוחו של הבעל לפני עדים גם אתה תהיה שלוחי לקבלה הרי ספק מגורשת עד שיגיע הגט לידה שכל שליחות שאין חשליח יכול לילך ולהגיד למשלח עשיתי שליחותך מספקא לן אי הוה שליחות או לא וכאן הא לא היה לו לשלי' שהות לחזור ולהגיד לבעל עשיתי שליחותך עד שקבל עליו שליחות האשה לקבלה לפיכך הויה ספק מגורשת ומשיגיע לידה הויה ודאי מגורשת ועוד סברא הוא שלא תוכל לעשות שליח ההולכה עצמו להיות שליח קבלה שאם הוא המקבל מי הוא הנותן לו בשעה שהוא מקבל עליו הקבלה ואם הוא הנותן מי הוא המקבלו ממנו ואנן נתן בידה בעיני דהיינו שני גופים ואם אמרה האשה לשלוחה קבל הגט מיר בעלי אינו יכול לקבלו מיר שלוחו דהא מיר בעלי קאמר אבל אם אמרה קבל גיטי מעלי יכול לקבלו מיר שלוחו כיון שלא אמרה מיר בעלי ויש אומרים שיעולם אין האשה יכולה לעשות שליח כלל לקבל גט מיר שליח בעלה משום בזיון הבעל שסבור הבעל שקל הוא בעיניה שאינה רוצה בעצמה לקבלו ומקפיד על כך אבל אם עשת' שליח לקבל מיר הבעל עצמו והוא נותן לו אין כאן חשש בזיון דהא ידע ולא קפיד.

ב נערה המאורסה אף על פי שמתגרשת בקבלת גטה בידה כמו בקבלת אביה אפי' אינה יכולה לעשות שליח לקבלה כיון שעדיין היא קצת ברשות אביה לענין הפרת נדרים ושאר עניינים המבוארים במקומה אבל אביה יכול לעשות שליח לקבלת ברב"ר אחר כשיש לה אב אבל אין לה אב או שנשאת שכבר יוצאת לגמרי מרשות אביה יכולה לעשות שליח לקבלה שהרי היא גדולה שיש לה שתי שערות.

ג אבל קטנה אפילו אין לה אב והיא ארוסה כגון שקבל אביה קדושה וזת או שנשאת ויש לה אב שכבר יצאה מרשותו מכל וכל גם היא אינה יכולה לעשות שליח לקבלה שאין שליחות קטנה כלום.

ד אבל מ"מ יש לה יד לקבל גיטה היא בעצמה בלא אביה כיון שנשאת ויצאה מרשותו.

ה ואם יש לה אב, והיא ארוסה אביה או שלוחו מקבל גיטה ולא היא שלא מדעתו וי"א אפילו היא מקבלתו ויש להחמיר שלא תקבלו אלא על ידי אביה או שלוחו כיון שהיא קטנה.

ו והא דאמרין דקטנה שאין לה אב או שנשאת, מתגרשת ע"י עצמה ה"מ שיש בה דעת להבחין בין גטה לדבר אחר דהיינו שנותנים לה צרור וזרקתו אגוז ונוטלתו ויש אומרים דהיינו משהגיע לעונת הפעוטות כגון בת' או בת' כל אחת לפום חורפה או מתגרשת על ידי עצמה ואי לא בת הכי היא וגרשה ע"י עצמה אינה מגורשת אבל ע"י אביה מתגרשת אפילו אינה מבחנת או לא הגיעה לעונת הפעוטות ויש חולקין ואומרים שכל שאינה מבחנת אינה מתגרשת אפילו ע"י אביה משום דכתיב ושלחה מביתו וזאת אינה משתלחת מביתו שהרי חזו"ת אלו כיון שאינה מבחנת בין גיטה לדבר אחר.

ז וכל היכא שיש לקטנה יד לקבל גיטה יש לה תורת הצר או תורת ד' אמות לקבלו שאם זרקתהגט להצירה או לארבע אמות שלה מגורשת דהצר מדה אחרביא דומיא דידה והיה ד' אמות.

ח כשהאיש עושה שליח להולכה וכן כשהאשה עושה שליח לקבל גיטה צריכה לעשותו בפני שני עדים וצריך לקבל הגט בפני שנים כמו היא שאין דבר שבערוה פחות משנים שנאמר על פי שנים עדים יקום דבר וכתיב בערוה כי מצא בה ערות דבר וילפינן דבר מדבר בג"ש כמו שנתבאר למעלה ואפילו אם השני המעידים

המעידים על שליחות הם המעידים על קבלת גיטה
 או אחד מעיד על השליחות ואחד מעיד על הקבלה ואחד מן
 השוק מצטרף עם כל אחד ומעיד על זה ועל זה דיו ולכתחלה לא
 ימסור הבעל הגט ליד השליח עד שיתברר תחלה שנעשה שליח
 לקבלה בעדים.

ט ומה שצריך שני עדים על הקבלה וה'ה על ההולכה
 היינו כשאין השליח כשר לעד כגון שהוא קרוב אבל אם
 הוא כשר הוא מצטרף עם עד אחד ודיו ו'ה' שאין השליח יכול
 להיות עד שהוא כמו בעל הדבר עצמו שמע' על עצמו וצריך
 שני עדים וזלתי.

י בד"א שצריך שליח הקבלה עדי קבלה כשנאבד הגט או
 נקרע אבל אם היה הגט יוצא מתחת ידו שליח הקבלה נאמן
 הוא לומר שנמסר לו כהלכתו בפני שני עדים כמו האשה בעצמה
 וכלכד שהיו עם שני עדים שעשאתו האשה שליח לקבלה ואינו
 צריך עדי קבלה כיון שהגט יוצא מתחת ידו והוא שנס' אין הבעל
 מבחישו אלא שיתק' אבל אם הבעל מבחישו אין שליח הקבלה נאמן
 עד שיביא עדי קבלה א"ע גב' ראשה בכה"ג נאמנת כמו שיתבאר
 לקמן בע"ה סי' קנ"ב האשה עצמה שאני דחוקה הוא שאינה
 טעויה בפני בעלה אבל השליח מעיד ומעיד ויש לחוש להכריז הבעל
 ושליח הולכה או הובאה אין צריך עדים שנעשה שליח
 להולכה או להביאה אם הודיר השליח והמשלח שאין
 מקום לעדים בשליחות זה שהרי שיתק' מודים ואם ירצו לעשות
 עדיין השליחות לפיכך נאמנים גם על שגבר במגו אבל אם המשלח
 בפר' הרי זו ספק מגורשת.

יב וי"א שנס' זה צריך למנותו מתחלה בעדים אף על פי
 ששניהם מודים שמה יאמרו מתחלה לא נעשה שליחו
 והרי לא בא הגט מכח שליחות הבעל מיהו כשאביא השליח גט
 נאמן לומר שהמשלח עשאו בעדים ואין צריך עדות על כך שהגט
 מזכיר עדי ולשמה זיף וכתב כולי האי לא חיישנין מכל מקום
 נהגין להצריך הרשאה בעדים מקויימים על השליחות ועיין לקמן
 סעיף כ"ה.

יג ואפילו למאן דאית ליה אין שליח הולכה צריך עדים ה"ט
 כשאמר לו גט שחתומים בו עדים אבל אם אין עדים
 דתומים בו והלך השליח ומסרו לה בפני עדים הרי זו ספק מגורשת
 דשמה הבעל לא צוה לכתבו ואפילו הבעל מודה שכתבו חיישנין
 שמה להקל טריחת הבתיבה מחדש אומר כן מה שאין לחוש לזה
 כשחתומין עליו עדים דודאי אין עדים חותמין אא"ב יודעין שנעשה
 הכל כהלכתו ודיו.

יד בין שליח האיש להולכה בין שליח האשה לקבלה כיון
 שרבתה התורה שיכולין לעשותו אין צריך שישמעו מפהם
 שסמנים אותו שליח אלא יכולין האיש והאשה לומר בפני עדים
 שהם עושין שליח פלוני העומד במקום אחר והעדים כותבין
 והותמין שמה לפלוני שליח. ועיין לקמן סעיף ל"ה.

טז בעל שעשה שליח להולכה צריך שיאמר לו תן גט זה
 לאשתי או שיאמר לסופר ולעדים שיכתבו ויחתמו גט
 ויתנוהו לאשתו או לשון שמשמעו שיגרשוהו כגון גרשוהו או שלחה
 או שבקוה או תרכוהו או כתבו לה איגרת ותנו לה כי איגרת הוא
 פירושו של גט. אבל אם אמר פטרוהו פריסוהו עשו לה כת
 עשו לה כניימים עשו לה כראי לא אמר כלום ואפי' לא
 כתבו ונתנו אינו כלום אמר להם עזבוה והוציאה התורה הניחה
 העילו לה מלות אלו מספקין כהו אם הם בלשון הקדש לשון
 גירושין או לשון דבר אחר שאין אנו בקיאין בלשון הקדש כ"ב
 לפיכך לא יכתבו ויתנו לה ואם כתבו ונתנו לה הרי זו ספק
 מגורשת.

מז אבל אם אמר כתבו גט לאשתי ולא אמר תנו יכתבו
 ויתנוהו לידו אבל לא יתנוהו לידה שלא עשאו שלוחים
 אלא לכתוב ולא לגרשו ואם נתנוהו לה אינו גט בד"א בכריא שהוא
 בדעתו ואם היה רוצה שיתנוהו לה היה אומר להם ולא היה דעתו
 אלא שיהא מוכן בידו ולכשיצאה יגרש בו אבל בחולי לאחר ג'
 ימים שחלה או אפילו בתוך ג' ימים וראו שנתחזק עליו החולי או
 הוצא בקולו בין על עסקי נפשות בין על עסקי ממון וכן המפורש
 לים או הוציא כשיצא כל אלו שאמרו כתבו גט לאשתי הרי אלו
 יכתבו ויתנוהו לה שהדבר ידוע שלא נתכוונו אלא לכתוב וליתן
 לה אלא שמתוך פחד ובהלה לא נמרו דבריהם לומר תנו.

יז כריא שאמר כתבו גט לאשתי וכתבו ונתנו לה ואח"כ
 הרג ית עצמו מיד כגון שהשליח עצמו מן הגט או הפיל
 עצמו לים הרי זה גט כשר דסופו ירובח על תחלתו שמתוך בהולתו
 לא אמר תנו ואם לא כתבוהו כותבין ונתנין לה כל זמן שיש בו
 נשמה אבל לא לאחר מיתה שאין גט לאחר מיתה עלה לגט ודחתו
 הרוח נפל ומת אינו גט כיון שלא אמר תנו שהרי לא היה כהול שלא
 היה ידוע שידחתו הרוח.

יח ספק אם מצטמו נפל ספק אם הרוח דחתו או לא יתברר
 נפל דרי זה גט שאנו תולין ביהו להקל לומר שוראי
 מדעת נפל ובמקל היה דאם לא כן איזה רוח טועים עברה לפניו

לומר כתבו גט לאשתי בלא תנו ולעלות מיד לגט ולפול אם לא
 היה דעתו להפיל עצמו ומתוך הבהלה לא אמר תנו כדפרשית ואם
 לא נפל לאלתר הרי זו ספק מגורשת דשמה הרוח דחתו.

יט וכן מי שהיה מושלך בכור ואמר כל השומע קולו יכתוב
 גט לאשתי ופי' שמו ושם אשתו ושם עירו ושם עירה
 הרי אלו יכתבו ויתנו לה אף על פי שלא אמר תנו ואף על פי
 שאין מכירין והוא שראו לו דמות ארכ וגם בנראה דכנראה דליבא
 למיחש שמה שר הוא וגרמה לאדם. הא לאו הכי חיישנין שמה שר
 הוא ואידמוי אידמי לאדם וכינה שמו בשם אדם ידוע ואין נותנין
 וה"ט במושלך בכור או בשרה שדרך להמצא שם שדים אבל בע"ל לא
 שכיחי שדים לפיכך שמעו קול אדם מסובך בלילה אומר כתבו גט
 לאשתי לא חיישנין שמה שר הוא וכותבין ונותנין אף על גב
 דלא חזי ליה כנראה דכנראה.

ך היו שם שלשה ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי אחר
 כותב ושנים חותמין ואין צריך במעמד כולם דא"ע' דאמר כל
 לא דיו כאומר כולכם כתובו שנתבאר בס"מ ק"ך שלא כיון זה
 לרבות בעדים אלא ליתן רשות לכל שנים אינו שירצו רשאים.

ךא היו רבים עומדים ביחד וכא אחד ואמר להם הוליכו גט לאשתי
 איזה מהם שירצ' יוליך אותו בשביל כולם וע"ל סוף סעיף
 כ"ג ואם אמר שנים מהם הוליכוהו ויוליכו שנים אפי' היו בכללם אבל
 ובנו לא אמרינן ודאי היה דעת הבעל על האב שהוא עיקר אצל
 הבנאלא אמר' דעתו היה גם על הבן ונעשה הבן שליח במקו' האב.
 כב' וה"ה לאומר לג' או יותר שנים מהם יכתבו גט לאשתי ויחתמו
 ויתנו לה והיה בהם אב ובנו יכלו לחתום הבן עם האב' או
 האב עם האחר שהבן נעשה עד במקום האב ואין הבעל מקפיד
 לומר דעתו היה על האב.

כג אמר לחבורה כולכם הוליכוהו אינו גט עד שיוליכוהו כולם
 כיון דאמר כולכם ודאי דוקא קאמר וקפיד ואם לא יוליכוהו
 כולם הרי שינו בשליחותו ואינו גט והאידיא תקנו חכמי' שהאומר
 לרבים להוליך גט לאשתו יאמר בפירש כל אחד מהם יוליך גט
 לאשתי ואז א"ה שירצה יוליך וע"ל סימן ק"ך.

כד מן הדיו אין השליח הולכה צריך עדים ולא שטר ששלחו
 הבעל כשהוא מכיא את הגט לפנינו אלא נאמן הוא לומר
 ששלחו הבעל כיון שהגט יוצא מתחת ידו כמו שנתבאר למעלה
 סעיף י"א מ"מ נתנו לכתוב לו שטר הרשאה בעדים כרי שיוכל
 למנות שליח אחר במקומו אפי' לא יאגס ולא יחלה וכן השליח אפי'
 כמה שלוחים בזה אחר זה לפיכך אם נאבד שטר ההרשאה או
 נפסל והוא שעת הרחק גתנין הגט בלא הרשאה והשליח נאמן על
 השליחות לומר שעשאו שליח בעדים כמו שנאמן לומר בפני
 נכתב ובפני נחתם ועיין לעיל סימן קס"ב סעיף ג' אבל לכתחלה
 כותבין ההרשאה ברקדוק ונוהרין שלא לשנות בה דרכים
 הכתובים כנס כגון אם כתוב בגט שם ונכ"ל כב' לא יכתוב
 בהרשאה בוי"ו וכל כיוצא בזה וכן נוהרין שלא לכתוב בה ראשי
 תיבות ועדי ההרשאה לא יהיו קרובים זה לזה ולא לאיש ולא לאשה
 ולא לעדי הגט שאם נמצאו עדי ההרשאה פסולים נתבטל כל
 השליחות שהרי הם מעידים על עיקר השליחות ושכפניהם עשאו
 הבעל שליח לתת גט זה ואם הם פסולים הרי זה בטל השליחות
 ולא דמי לשאר פסולי הרשאו' ועדי ההרשאה הם יהיו עדי מסירה
 כשמוסר הבעל לו את הגט שהרי כן כתוב בפנינו כו' מסר כו'.
 ונהנו שהרב המסדר הגט מקיים ההרשאה ויש מקיימין אותה
 בשלשה דליהו קיום בית דין מיהו אם אינו ניכר במקו' שהובא שם
 רק חתימה אחת סגי ויש נוהגין לכתוב כתב אל מקום החתימה
 להודיע אם יש שינוי באיזה דבר בהרשאה מה הוא טעם אותו
 השינוי נוסח שטר הרשאה דשליח להולכ' כתבתי לקמן בסדר הגט
 סעיף צ"ו ויחתמו עדים ויקיימוהו בית דין בהנפק כו'. נוהגין
 לכתוב גם בהרשאה שם העיר עם הגהרות שלה כמו בגט וגם
 כותבין כל בנימי האיש והאשה והשליח וימסור הבעל הגט לשליח
 בפני העדים ויקראוהו לפני מסירה ולאחר מסירה וכן יאמר הבעל
 לשליח הילך גט זה לאשתי פלונית בת פלוני ותהא יודך כירי ופיך
 כפי ועשייתך כעשייתי ותהא מגורשת ממני ותהא מותרת לכל
 אדם וקודם מסירתו לשליח יבטל הבעל כל מרדעי שמסר וגם
 יקבל עליו חרם לעשות בטול בגט זה והשליח יאמר לאשה
 כשנותנה לה הילך גט זה מפלוני בעלך המכונה כפ"פ והתקבלי
 גיטך והרי את מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם.

כה ואם הבעל או השליח רך בשנים טוב להצריך לרקדק
 אחריו אם הביא סימנים כשעושי' שליח או נעשה שליח
 שאין הקטן עושה שליח או נעשה שליח שאין מעשה קטן כלום
 וכן בעדים המחדים להיות עדי חתימה או עדי מסירה יש לבדוק
 אחריהן אם הביאו סימנים מיהו בעדי חתימה אין לרקדק כל כך
 דהא קיימא לן עדי מסירה כתיבי ורגילין העם להיות אצל חתימת
 הגט ורוב רבים גדולים הם והם עדי מסירה אבל לפי מה
 שנוהגין לייחד עדי מסירה יש גם כן לרקדק בהן ואם יש לו אָן
 בפניו אין צריך יות' דוראי גדול ה'.

כו"א

לא

הרי זו ספק מגורשת דשמה דעתו היתה גם כן לשליחות אלא שלא רצה לקבלו בבירור בתורת שליחו' וגם הבעל הא לא אמר לו תגרו לפלו' שיתנו לה ולא אתה אלא אמר לו סתם תגרו לפלוני שיתנהו לה אבל שמה גם דעתו היתה שאם ירצה הוא ליתנו לה יהיה הוא שליח לפיכך נשאר בספק שליחות והרי זו ספק מגורשת.

לך הגותו גם לשליח ואמר לו אל תתנהו לה עד ל' יום הרי זה לא יתנהו לה תוך ל' יום שעדיין לא התחיל שליחות ואם חלה או נאנס תוך ל' יום שירדע שלא יוכל לתנו לה אחר ל' יוכל לעשו' שליח שיתנהו לה לאחר ל' יום אע"פ שאינו עכשיו שליח לגירושין הואיל ולאחר ל' יום יהיה שליח לגירושין הרי השליח השני כמותי ובלבד שיאמר הבעל שתהא היא נאמנת עלי שלא פייסתי אותה תוך ל' יום אם היא נשוא' שכל מי שנתן גם כה"ג לאחר זמן אינו גט אם אינה מאמינה דחיישינן שמה יאמר אה"כ נתייחדתי עמה תוך ל' יום ובעלתיה הווי גט ישן ובטל כמו שנתבאר לעיל סימן קמ"ד לפיכך צריך להאמינה עליו והדוק בנשואה חיישין לזה ולא באריסה שאין לכו גם בה ואינו נאמן לומר נתייחדתי עמה ויש מי שאומ' שלא ימסור השליח הראשון הגט לשליח שני תוך ל' יום דשם' לא ידקק השני בשליחותו ויתנהו לה קודם לכן אלא ימסור השליח הראשון שליחותו לבד והם לא יעשו לשני שליח עד לאחר ל' יום.

לח השליח גם לאשתו בין שאמר לו את הולך ולא אחר בין שא"ל הולך סתם הרי זה לא ישלחנו ביד אחר אלא א"כ חלה או נאנס או שפי' לו הבעל שיוכל למנות שליח ושליח שליח עד כמה שלוחים ואם פי' לו שלא ישלחנו ביד אחר לא יוכל לשלחו ביד אחר אפי' חלה או נאנס ויש מי שחולק ואו' דבהולך סתם יוכל לשלחו ע"י אחר אף ע"פ שלא חלה ובאתה הולך לא ישלחו ע"י אחר אפי' חלה או שפי' לו שיוכל לעשו' שליח כו' לדיון שליח שני כדון שליח ראשון שאינו יכול למנות שליח אה"כ נאנס או שפירש לו.

מ כשומנה השליח ראשון שליח שני אם הוא צריך לומר בפ"ג ובפ"ג כגון שהוא בח"ל צריך למנותו בפני ב"ד שהרי בפ"ג ובפ"ג הוא כמו קבלת עדות וקבלת עדות צריך להיות בפני ב"ד של שלשה ואם אינו צריך לומר בפ"ג ובפ"ג כגון שהוא בארץ ישראל או שהוא מקויים אין צריך למנותו בפני בית דין אמר צריך למנותו בפני שני עדים שאין דבר שבעתה פחות משנים וע"ל סי' קמ"ב סעיף ט'.

מא שליח שעשה שני ושני שלישי אם מת הבעל נתבטלו כולם דהא כולם מבחו קאתו אבל אם הבעל קיים אף על פי שמת השליח הראשון לא נתבטלו שליחות השאר מאחר שהבטל קיים.

מב ואם מת השליח שהגט בידו השני או השלישי חזרה שליחותו למשלחו ויכול השליח הראשון לחזור ולפסול את הגט מיורשיו של השני ויוליכו לידה או ישלחנו ביד אחר ולא נאנס' בזה כבר עשה השליח שליחותו ונסתלק מן השליחו' לגמרי כיון שהוציא הגט מתחת ידו לפי שלא נגמר שליחות זה עד שיגיע הגט לידה נוסח שטר ההרשאה מן השליח ראשון לשליח שני כשמשנה אותו בפני הב"ד כתבתי לקמן בסדר הגט סעיף צ"ו וכן השליח השני כשמשנה שליח שלישי בסעיף צ"ח ע"ל.

מג שליח קבלה אינה יכול למנות שליח ואפי' נאנס ואפי' נתנה לו האשה רשות למנות שליח אחר במקומו אינו יכול לעשות משו' שליחות אינו אלא מילי בעלמ' שהרי אין שם דבר של משו' בידו שיעשו' בו שליחותו אלא מילי ומילי לא ממסרין לשליח ויש מתירין אם נתנה לו רשות למנו' שליח שהרי הוא במקום דשליחו של אדם כמותו ויכול לעשו' שליח אפי' הוא בפני ב"ד רק בפני שני עדי' שהרי אין צ"ל כלום בפני ב"ד כמו שליח ההולכה שצ"ל בפ"ג ובפ"ג בפני ב"ד.

מד אשה שעשאת' שליח לקבלה וחזרה ועשאת' שליח אה' אפי' עשרה זה אחר זה או שעשאת' עשרה בבת אחת כולם עומדים במקומה וכל שהגיע הגט ליד א' מהם הרי זו מגורשת שמה שעשיתה הריבה שלוחים לא משום שחזרה מן הראשון הוא אלא דעתה היתה כל מי שיקדים לקבלו הרי זה ודיו' כי היא חפצה בגט מאד לפיכך אפי' נתן הבעל ביד אחד מהם גט פסול ולשני גט כשר הרי זו מגורשת שהרי בודאי דעתה היתה על אותו שיקבל גט כשר יעמוד במקומה.

מה השליח ששינה בשליחותו ממה שאמר לו הוא או היא אין הגט גט כיצד א"ל תנהו לה במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר אל תתנהו לה אלא בעלייה ונתנו בבת או איפכא אל תתנהו לה אלא בימין ונתן לה בשמאל או איפכא אינו גט אל תגרשנה אלא בימין אינו יכול לשלחו ביד אחר אפי' אם חלה דחה ליה כאלו פי' לא יגרשנה אחר אלא אתה בישיבך.

אבל אם אמר לו חן גם זה לאשתי והרי היא במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר הרי זה גט שאין זה קפידא אלא מראה מקום הוא לו.

מז אמר לו תגרו לה ביום פלוני ונתנו לה בתוך הזמן קוד' שיגיע אותו היום אינו גט אבל נתנו לה אחר אותו היום הרי זה גט שאמרן דעתו כך הוא שלא הקפיד הבעל אלא לקודם הזמן שיוכל לימלך עליו ולחזור בו וכיון שלא חזר אינו מקפיד אבל אם אמר לו אל תתנהו לה אלא ביום פלו' ונתנו לה בין מלפניו בין מלאחריו אינו גט שלשון זה משמע שהקפיד על עצמו של אותו יום.

ממ וכן האשה שאמרה לשלוחה קבל לי גט במקו' פלוני וקבלו במקום אחר אינו גט אבל אם אמרה הבא לי גטי במקום פלוני והביאו במקום אחר הוי גט דמראה מקום הוא לו.

נ אמרה לו התקבל לי גטי בבבל ופעמים תמצאנו בדמשק בכל מקום שיקבלנו הוי גט ובלבד שיגיע לבבל למקום שאמרה היא דהכי משמע האי לישנ' מישקל כל היכא דמשכחת ליה שקול מינה אבל תהא שליחי להתגרש אגי' על ירך עד דמטית להתם.

נא אמר הבעל לשליח טול ממנה הפץ פלוני ותן לה גט זה הרי זה לא ישלחנו ביד אחר שאין אדם רוצה שיהא פקדונו ביד אחר כד"א לכתחלה אבל בדעבר ששלח השליח ביד אחר ונתנה האשה לשליח החפץ תחלה ואחר כך נתן לה את הגט הרי זה מגורשת דאע"ג שאין רצונו של אדם שיהא פקדונו ביד אחר שליחות הגט לא בטל ואם נתן לה הגט תחלה ואחר כך נתנה הרי זה החפץ אפי' ליד השליח ראשון אינו גט דהא הקפיד הבעל שלא ינתן הגט לידה עד שיטלו החפץ ממנה תחלה ואפילו אמר לו תן לה הגט ואחר כך טול ממנה החפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר אבל אם שלחו ביד אחר הרי זה גט בין שנתנ' החפץ תחלה בין שלא נתנה אלא לכסוף דהא לא תלה הבעל נתינת הגט בנטיילת החפץ כיון שאמר ליתנו לה תחלה וי"א שכשואמר לו טול ממנה הפץ פלוני ותן לה הגט אם שלחו ביד אחר אפילו נתנו לו החפץ תחלה ואחר כך נתן לה הגט מאחר שלא נתנה החפץ ליד שליח ראשון קודם שתקבל הגט משליח שני אינה מגורשת דהא הקפיד הבעל שלא ינתן הגט לידה להתגרש בו עד שיגיע החפץ ליד שליח ראשון ואין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר דהיינו שליח שני אלא כיצד יעשה וטעם השליח ראשון מידה ויחזור ויתנו לה בתורת גירושין אחר שהגיע לידו החפץ.

נב כל תנאי שהתנה הבעל עם שליח כגון אל תגרשנה אלא בבית או בעלייה וכיוצא בזה א"ל לא הרשהו הבעל בפ"י למנות שליח אינו יכול לשלחו ביד אחר לכתחלה שמה לא ידקק השני בשליחותו ולא יקיים התנאי ויתבטל הגט מידה בדיעבד אם עשו' שליח שני אפי' לא הגי' לו התנאי או החליף לו כשהגיד לו וקרה מקרה שנת' י"י התנאי כמעשה הוי' הגט גט האיש שהתנה שתמחול לו האשה כל זכות שיש לה עליו אע"ג דלענין דינא עדיין צריכין לזון עליו מהו בכלל לשונוה דכל זכות מ"מ יש להחמיר לענין גט שתמחול לו בפירוש כל זכות שיש לו עליו כרי שיהא משמעותו שתהא נכרתה ממנו מכל וכל ואחר כך תרון עמו מהו בכלל וכן כל כיוצא בזה.

נג שליח המביא גט מא' שאין צ"ל בפ"ג ובפ"ג מסתמא כישר הוא ונתנו לה בסת' והרי היא מתגרשת' בו ונשאת אף על פי שאין מכירין חתימת העדים ואין מוחין בידה וגובה כתובתה מנכסי בעלה מבני חורי אבל לא ממשעברי שאנו מועינין ללקוחות לומר שמה מזוייף הוא ואין מוציאין ממנו מידם בחזקת הגט אע"ג דמכשיריג' ליה ומתירין איתה לינשא דרוקא לגבי ידדה הקילו משום חומרות שהחמירו עליה באחרונה ועל ידי כך ודאי תרושו ותחמר יפה קודם שתינשא ואם באו אחר כך שנים וערערו בפ"י לומר אנו יודעים שמזוייף הוא אפי' נשאת כבר תצא דעדותן שמעדיין בפירוש שהוא מזוייף הוא אלימא מחזקת הגט אבל עד אחד שערער אין שומעין לו ואם בא הבעל עצמו וערער ואומר לא גירשתיה מעולם והגט מזוייף הוא שומעין לו ואפי' נשאת תצא והולך מן השני סמור דכיון שהבעל מערער וטוען בריא שהוא מזוייף והיא אינה יודעת מזה דבר וגם חתימ' העדים אינה מקויימ' נעמיד' על חזקת' שהיא אשת איש אבל אם נתקיים הגט בחותמו אין בערעורו של בעל כלום לפיכך אם אבד הגט הרי זו ספק מגורשת דשמה אם היה הגט קיים היה מתקיים בתותמו.

נד וכן דסתם גט הבא מא' מחזקין ליה דכשרי הוא לפי' וכשם שהן בחזקת ששונאו' זו את זו והן חמת' וצרתה שהיתה צרת' אפי' גרשה בעלה ונשאת לאחר ויבמת' אפילו היא אחותה וכת בעלה אינן נאמנים להביא גטה כ"א בין שאינה צריכה לומר בפ"ג ובפ"ג דשמה מזוייף הוא והן מכוונת לקלקלה שתינש' לאחר ותיאמר על בעל זה אבל בח"ל שצריכ' לו' בפ"ג ובפ"ג ואמרוהו

ואמרוהו האמונה אפילו ובלאו הנשים כיון דבלאו הכי כומכין על השליח שהוא עד אחד לא חלקו בשליחות ואם הוא כ"י שאינן צריכות לט' כפ"ג וכפ"ג ואמרוהו ו"א דנאמנת ו"א שאינן נאמנות

נה עשת' שליח לקבלה בעיר' והגט יוצא מתחת ידי השליח והבעל אומ' מוויף הוא יתקיים בחיותמו וכשנתקיים בחיותמו אי בערי מסירה הרי זו מגורשת ואם לא נתקיים אינה מגורשת' ואם הבעל מודה שהתכו אלא אומר שלא נתנו לו בתורת גירושין אלא בתורת פקדון והשליח אומר שקבלו בשביל שתתגרש בו האשה השליח נאמן אפי' אם שלשתם בעיר אחת כיון שהגט יוצא מתחת ידו והיא עשתה אותו כבר שליח לקבלה בערים וגם הבעל הא הימנ' לעשותי נפקד על הגט לפי דבריו לפיכך הימנין ליה לשליח שקבלו להתגרש היא זו והבעל ודאי על דעת כן נתנו לו ו"א שאם שלשתם בעיר אחת הבעל נאמן דאם אית' בבתורת גירושין יהביה ליה לידר' היה יהיב לה ודוקא כשטוען הבעל שלפקדון נתנו לו נאמן מטעם דאם אית' כו' אבל אם טוען שעשאו שליח להולכה ורוצה לחזור בו ק"ר שגיגע לידה אינו נאמן דמאיזה טעם נאמין ליה דלא שייך למימר הכא אם איתא דבתורת גירושין לדידה הוה יהיב לה דהא מודה שרצה לגרשה בשליחות זה ואפ"ה לא נתנו ליה לפיכך מהימנין לשליח כיון שהגט בידו והיא כבר עשאתו שליח לקבלה ודאי גם כן נתנו לו בתורת קבלה רבין שהיא היתה עמו בעיר אחת מה היה צריך לשליח להולכה לדידה הוה ליתבי לה אלא ודאי לקבלה נתנו לו כמו שאמר השליח ולגבי דינה לוכא למימר כיון שהיא היתה עמו בעיר אחת למה לה שליח לקבלה שהיא לא היתה יודעת היכן יתנהו לו לשלוחה ואם אינה עמו בעיר אחת השליח לעולם נאמן אפי' טוען הבעל שלפקדון נתנו לו והוא שכאין בפנינו עדים שעשאתו שליח לקבלה והשליח אומר שמסרו לו בפני עדים ו"א דוקא שהגט יוצא מתחת ידו אבל אם אין הגט בידו אפילו יש לו עדים שראוהו שהיה בידו אינו נאמן על כן מ"ב ליהוה שלא לגרש ע"י שליח כשהבעל והאשה שיהם בעיר אחת משום דמצי מופק מיניה חורב' שטוען הבעל שלא נתנו לו לגירושין רק לפקדון והעדים ילכו להם ויהא הבעל נאמן ואין חלוק בזה בין שלי' הולכה לשליח קבלה מיהו כומן שהרשא' בירו ששעשק שליח לגרשה אין חלוק בין אם הבעל בעיר או לא ואם אין לו הרשא' לשליח והאשה אומרת בפני קבל השליח לשם גירושין נאמנת מינו דאי בעיא אמרה לדידי יהיבי לי לגירושין שהיתה נאמנת אם הגט יוצא מתחת ידה דחוקה אין אשה מעוזה לומר לבעלה גרשתני אם לא גרשה היצא נמי אם אמרו בפני קבלו השליח לגירושין אפי' אין הגט יוצא מתחת ידה אלא מתחת ידי השליח נאמנת כמגו שהיתה יכולה לומר לדידי יהבו לי לגירושין ואני הפקדתי ביד השליח ויש אומרים דוקא כשהגט ביד האשה נאמנת אבל כשהוא ביד השליח אינה נאמנת אף ע"ג דחוקה אין אשה מעוזה כו' הכא שהשליח מסייע אע"פ שאינו אלא עד אחד מעוזה ומעוזה

נו היה הגט יוצא מתחת יד האשה והיא אומרת שליח זה נתנו לי לגירושין' והש"ח אומר כן נתתיו לה ולגירושין והבעל אומר לא נתתיו לו אלא לפקדון השליח נאמן דהא הימניה הבעל והרי זו מגורשת וכלתו הגט ואין כאן עדים שראו אותה בידה והיא אומרת הכלתו מיד השליח כראוי בערי מסירה והלכו להם למדינ' הים ונתג' שתי בקבלתו כראוי ונאמר ממני אם השליח הוא שליח קבלה שעשאתו בפני עדים והבעל והשליח מודים לה הרי זו מגורשת דהא הבעל שאמר גרשתי נאמן והכא נמי הא נמי קאמר שגרש ונתנו ליד השליח לקבלו לגירושין ואם השליח היא שליח הולכה אף ע"פ שהבעל אומר לגירושין נתתיו לשליח להוליכו והשליח אומר נתתיו לה לגירושין אינה מגורשת שהרי החוקה אשת איש ואין כאן אלא עד אחד והוא השליח לבר ואינו נאמן מתירת שלישיית דהא אין השלישיית יוצא עכשיו מתחת ידו יוכל מקום כיון דק"ל חוקה שליח עושה שליחותו והבעל מודה שהיא שליחו הרי זו ספק מגורשת' ואם בעלה כהן הוא אסורה לו אבל לעלמא ואם משתיא עד דיהיב לה גיטא אחרת ואם מת אסורה היא לכהן ואם יש לה יבם חולצת ולא מתיבמת ואפילו אם אמרה היא בפני הבעל בפני נתנו היא לשליח לגירושין והשליח נתנו לי אינה נאמנת דהואיל והשליח והבעל מסייעין אותה איפשר שתעניו פניה ושמא לא נתגרשה

נו שליח קבלה שקבל גט לאשה ושליח זה בפני שני עדים והגיע הגט לידה ונטלתו והרי הגט יוצא מתחת ידה והיא אינה יודעת אם בעלה שליחו לה או שליח קבלה שלה שליחו לה או שליחו של בעל הרי זו מגורשת ואם כא הבעל וקרער שלא כתבו או שהוא גט בטל יתקיים בחותמו ואם נתקיים הרי זו מגורשת' שהרי עדים מסייעים שהגט שנתנו לח יוצא מתחת יד שליחה שיד' כירה ואע"פ שאינה יודעת הרי העיר' וידע' ואם לא נתקיים

אינה מגורשת ו"א שגם כזו אם שלשתם בעיר אחת איכא למיחש שמא יאמר הבעל לפקדון נתתיו לו וכמו שכתבתי טעמא לעיל ו"א דאפילו אינן בעיר אחת שאין השליח נאמן רק כשהגט בידו דהוי כמו שליח שנתבאר בלבוש ע"ש סי' נ"ז

נח וכיון שהשולח גט לאשתו אינו גט עד שיגיע הגט לידה הבעל חייב במוזוניתיה ובכל תנאי כחובה עד שיגיע הגט לידה או ליד שליח ששלחה לקבלה ואם מת הבעל קודם שיגיע הגט לידה לא יתנהו לה שאין גט לאחר מיתה ונפקא מינה שלא תקרא גרושה ואפילו ריח הגט אין בו לאוסרו לכרונה ומותרת לינשא אפילו לכהן וגם לעניין יבום יש נפקותא שזוקקה ליבום

נט ואם בטל הבעל הגט קודם שיגיע לידה הוי בטול אבל לאחר שהגיע לידה אינו יכול לבטלו אפילו תוך כדי דבור משבא הגט לידה שכבר היא מגורשת מיד שבא לידה או ליד שליח קבלה דנותן בידה בעינין והא נתניה הוה אע"ג דבעלמא חזרת תוך כדי דבור ריו חזרה היינו כשחזר תוך כדי דבור מאיזה דבור בדבר שתלוי בדבור הוה חזרה מדבורו אבל הכא הא מעשה דנתני' אתעביד ונתקיים והיאך יחזור בו

ס הבעל שרוצה לבטל את שליחות הגט ששלח לכתלה לא יבטלנו אלא בפני שולח עצמו או בפניה דלא ליפוק מיניה חורבה דשמא לא תרע הביטול והשליח יתן לה הגט ותנשא בו אבל ברעבד אפילו בטלו שלא בפניה מבטול והוא שיבטלנו בפני בית דין שאין בטול שליחות אלא בפני בית דין שכיון שאינו אלא בטול דבר שאין בו ממש דהיינו השליחות שהוא אינו אלא דברים בעלמא צריך בטול חזק דהיינו בפני כ"ד מיהו אין צריך ב"ד של ג' דשני' נמי מקרי ב"ד לפי' אלו השנים כשמבטל בפניהם השליחות צריקי' להיות ביחד אבל זה שלא בפני זה לא שאין נקראין כ"ד אלא כשהם ביחד אבל אם מבטל הגט עצמו אחר שנכתב הוי בטול אפי' בטלו זה שלא בפני זה שכשמבטל הגט עצמו הוא מבטל דבר שיש בו ממש שחל עליו הביטול ומני בעדות ועדות מצטרף אפילו זה שלא בפני זה ואין הבעל נאמן לומר שכבטלו אא"כ השליח או האשה מודים בדבר או שיש לו עדים שבטלו

סא שלחו ע"י שנים או ע"י עשר' יכול לבטל אפי' לכתלה אפי' זה שלא בפני זה דליכ' למחש' כאן דתיפיק מיניה חורבה שאין שליחות הגט כולו כמל בבטול מקצת' אלא אות' שביטל שליחותם כמל ואינם יכולין להיות עוד שלוחים בגט זה אא"כ יתבנו פעם אחרת אבל האחרים שלא ביטל יכולים לעשות שליחותם ולגרש אותה דק"ל שליחות שכתלה מקצתה לא כולה כיון עינאם שלוחים לכתוב וליתן הגט בין עינאם שלוחים להולכה ויש מי שאומר דבשליחות קיימא לן כשנתבטלה מקצת' נתבטל כולה ואם כמל א' נתבטלו כול' ולפי זה אסור לבטל שלוחי הולכ' זה שלא בפני זה דלא ליפוק מיניה חורבה שילכו אותם האחרים שלא בטלו בפניהם ויתנו לה הגט ויתנשא בו אבל בעדים שעשאו שליחו' לכתוב וליתן ק"ל שליחות עדות שבטלה מקצתה לא נתבטלה כולה ויכול לבטל העדים זה שלא בפני זה דשליחות עדות כתיבה נחתיסה ונתניה אלימא היא ולא נתבטל האחד בכמל חבירו מה שאין כן בשליחות הולכה לבר

סב והא דאמרינן שהוא כמל ה"מ שכבטלו בפירוש אבל אם לא כבטלו בפני' אף ע"פ שגלה דעתו שחפץ בכבטלו כגון שאמר לו השליח עדיין לא נתתיו לה ואמר הוא בירך הטוב והמטיב דמשמע מתוך לשונו זה שהוא חפץ במה שלא נתנו לה וכן אם אמר לשליח חזור לי גט זה ואני נתתן לך גט אחר אינו אלא גלוי דעת ואינו כמל בכל כיוצא בזה ולא עוד אלא אפילו היה מחזר לרוץ אחר השליח לכבטלו ולא הספיק להגיע אליו עד שהגיע לידה אינו כמל' כתב כתב אחר השליח שלא ליתן הגט הוי בטול דכתב בדבור דמי השולח גט לאשתו ואמר לשליח אם תרצה האשה לבא אלי אקיימנה ואם לא תרצה פטור אותה בגט זה והלך הבעל מן העיר והיא ואחר כך באת האשה עם השליח לאותה העיר יכול השליח ליתן לה הגט דהא לא באתה האשה אל הבעל כי יצא מן העיר קודם ביאם ואפילו אם היה הבעל בעיר אם לא יוכל להתפייס עמה יכול השליח ליתן הגט שמה שאמר תחלה אם תבא אלי אקיימנ' אינו אלא דברים בעלמא ולא הוי אלא כמו גילוי דעת שאינו כלי'

סג וכשרוצה לבטלו צריך לבטלו כלשון שמאזעו להבא כשהוא מבטלו שאם אין משמעו להבא אלא לשעבר הרי הוא שקר שהרי אינו כמל בשעבר ואם אין במשמעות לשונו שהוא מבטלו אלא אלא הגט מעצמו הוא כמל זה ג"ב שקר שאין הגט בטל מעצמו לפיכך לא יבטלנו אלא באחת מן הלשונות הללו בטל היא שמאזעו להבא וכ"ש אם יאמר או איפשי בו' גט זה לא יועיל לא יתיר לא יעזוב לא ישלח לא יגרש יהא כהים הרי הוא כהים כל אחד מן הלשונות הללו וכיוצא בהם משמעותם שהיא מבטלו ולהבא הרי זה בטול אבל אם אמר גט זה אינו גט הרי משקך שהרי עינינו רואות שהוא גט וכן פסול הוא אינו מועיל אינו מעזיב אינו מתיר אינו משלח

משלח אינו מגרש חרס הוא כל הלשונות הללו משמעותם שהגט מעצמו כן הוא בשכבו ולא שהוא עושה אותו כן וזה שקר דהא עינינו רואו' דגט מעולה וכשר הוא ולא אמר כלום אמר לא תשא לצמיתו' הרי זה בטל כאלו אמר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי אם אמר גט זה בטל ולא אמר הוא מספק' לן אם הוא לשון בטול להבא או לא ואם נתגרש' בו אחר כך הרי זו ספק מגורשת.

סד כל הנך לשונות דאמרין שאינם מועילין לבטל הגט מפני שאינם לשון בטול אבל מכל מקום לשון עירעור הם שאנו רואין דעתו שלפחות רוצה לערער על הגט כדי לפוסלו וצריך לקיימו בחותמו.

סה לפיכך אם גלה דעתו מתחלה שרוצה לבטלו ואמר אחד מן הלשונות הללו אין כוונתו אלא לבטלו ואלו הלשונות אינם מועילים לבטול אבל אם לא גלה דעתו מתחלה שרוצה לבטלו ואמר אחד מן הלשונות הללו נובל לפרש דעתו שרוצה לערער ולומר שהוא פסול מעיקרו ולא שכונתו לבטלו לפיכך אם לא נתקיים בחותמו הוא נאמן ואם נתנו השליח אחר כך ליד האשה אינו כלום ואם נתקיים בחותמו כשר.

סו השולח גט לאשתו על ידי שליח ובטל הגט הרי זה חוזר ומגרש בו כשירצה שלא בטלו מתורת גט אלא מתורת השליחות הוא שבטלו אבל אם היה רגש ביד הבעל ובטלו כגון שאמר גט זה בטל היא הרי ביטל עיקר כתיבת הגט וחתמיתו ולא יגרש בו לעולם לכתחלה וכן אם הוא ביד השליח ופירש הבעל בעת שבטלו ואמר גט ששלחתי הרי הוא בטל מלהיות גט אינו מגרש בו לעולם ואם יגרש בו הרי זו ספק מגורשת ולא ודאי מגורשת משהו דלא כדירה לן אם יש בדבריו שמבטלו בו כח לבטל מעשה כתיבתו הגט ומעשה חתימת העדים לא דרשמה לא אלים דבריו לבטל מעשה הסופר והעדים ואוליגן ביה לחומרא.

סז השולח גט לאשתו ומבטלו בפני שנים אחרים שלא בפני השליח או המסר מרעא על הגט מכין אותו מכת מרדות מפני שמרבה ממורים בישראל שהיא או השלח לא ידעו שבטלו או שמסר מודעא ותנשא בו וגמצאו בניה ממזרים.

סח שליח שהביא גט אין חוששין שמה בטלו הבעל או שמה מסר מודעא אלא מוקמינן לגט אחזקתו וכן נתנו לה בחזקת שהבעל עודנו חי ואפילו הניחו זקן או חולה ולא חישי' שמה מת קדם נתינת הגט ואין גט לאחר מיתה דאמרינן ליה לבעל אחזקתו שהוא חי וי"א דוקא חולי בידו שאם אכל אם היכה ונעשה טריפה דינו כנוסס דהוי דינו אם הניחו השליח גוסס לא יתנו לה דחיישינן שמה מת דרוב גוסס' למיתה ואם נתנו לה הרי זו ספק מגורשת ואסירה לכהן וחולצת ולא מתייבמת ויש מי שאומר דהא דאמרין בזקן המוקמינן ליה אחזקתו שהוא חי היינו דוקא בפחות מבן שנים שכן דרך הרבה ב"א להיות עד שיהיו בני שנים וכן אם הוא למעלה מבן מאה ג"כ מוקמינן ליה אחזקתו חי דאמרין כיון דפלג פלג כלימר כיון שטבעו חזק ובריא שלא כדרך הארץ פלג ויחי' עוד אבל מכל מקום עד כן מאה דינו כנוסס.

סט עיר שהקיפה חיל מאיתו מלכות והיו במצור הרי הם בחזקת חיים שכיין שהחיל הוא של אותו מלכות אין כוונת' להרוג ולהשחית אלא לכופר אותם ולרחם עליהם וחסים על חומותיה שלא להפילה פתאו' עליהם להויגם וכן ספינה המטורפת בים אין רוב הספינות המטורפות להיות נטבעים וכן היוצא לדון אפי' בדיני נפשות ולא נגמר דינו עדיין ליהרג הרי כל אלו בחזקת חיים ואם היה גט של אחד מהם ביד שליח נתנו לאשתו בחזקת שהוא חי וזהו בחזקת מגורשת אבל עיר שכבשה כבר או עיר שהקיפה חיל ממלכות אחרת שהם כונתם להרוג ולהשחית ואינם חסים על חומותיה ומיילים אותם עליהם פתאום וכן ספינה שאכד' בים והיוצ' ליהרג בדיני גיים ומי שגוררתו חי' או שטפו נהר או גפל' עליו מפולח כל אלו אינם בחזקת חיים יגם אינם מתיים ודאי ונותנים עליהם חומרי חיים וחומרי מתיים ואם היה גט של אחד מהם ביד השליח אינו נתנו לאשתו ואם נתנו לה הרי זו ספק מגורשת ואם גודע שמת הבעל קודם שהגיע הגט לירה לא מתקרי' גרושה כלל ואין לה דין גרושה אלא דין אלמנה.

קמב דין המביא גט בחוצה לארץ ובו יח'ם

א שליח המביא גט ממקום למקו' בח"ל או מא"י לחוצה לארץ או מחוץ לארץ לאיני צריך שיעמוד על מקצת כתיבתו וחתמיתו כמו שיתבאר טעמא לקמן בסיומן זה בע"ה וכישנתנו לה יאמר בפני שנים גט זה בפ"ג ובפ"ג יאמר כ יתנו לה בפניה' ותתגרש בו ואע"פ שאין ערוי ודועי' אצלינו יאפי' היה שמות ערוי החתומי' בו כשמת הגנים אין היששין להם ואמרין ודאי ישראלי' הם דהיימנו רבנן לשליח כמו שיתב"ר טעמא ואם בא הבעל ועמד וערער אין משיחין בו וטעמא דהיימנו רבנן לשליח משהי' דבח"ל לא שכיח כ"כ עובר' ושבי' ואין עדים מצויין לקיימו ואם תנישא

בו היום או למחר יבא הבעל ויערער ולא תוכל למצ' עדים לקיימו ותתענו כל ימיה לכך חשו חכמי' לעיגול' ותיקנו שיעמוד השליח על הכתיבה והחתימה ולא תתגרש בו עד שיאמר לה השליח כן בפני עדים בפ"ג ובפ"ג ואזיהא השליח נאמן כבי תרי כאלו נתקיי' הגט ע"י שני עדים ולא נדרש אח"כ לערער הבעל יאע"ג דלשאר קיום שטרות צריך שני עדי' היינו מדרכנן דמן החורה עדים החתומי' על הצטר כמי שנתקרה עדותן בב"ד דמי ובלא קיום היה השטר כשר אלא טעמא קיום העול' שלא יעמדו אינשי דלא מעלי ויזיפו שטרות על חביריה' הצריכו הבכמי' לקיי' כל הפטרות נשיטעון דנתבע מזויף הוא וגבי גט משום עיגונא אקילו והימנו לשלי' כבי תרי לפיכך אף החמש' נשים המבוארות למעלה סימן י"ז סעי' ד' שאין נאמנו' ולומר מת בעלה דשמה כוונת' לקלקלה נאמנות להביא גט בחוצה לארץ ולומר בפני נכתב בפני נחתם דליכא למיחש שמה כוונת' לקלקלה שהרי אין הבעל יכול לערער ולא התקלקל כי מותרת לינשא ואפי' לכתחלה וכן שליח המביא גט ממנה' למקו' בא"י אע"פ ששמן הרין אין צריך לומר בפ"ג ובפ"ג דהת' שכיחי עדי' לקיימו מ"מ אם עמד השליח בשעת כתיבה ודחמה וכשנתנו לה אמר בפ"ג ובפ"ג ואח"כ בא הבעל ויערער אין משיחין בו ק"ו בזמן הזה שכתב הבית יוסף ז"ל דהאידינא אפי' בא"י צריך לומר בפ"ג ובפ"ג דגם שם לא שכיחי עיירות ואין עדים מצויין לקיימו י"א כשישלו הרשעה לשליח וכתובי' בו עדי הגט מי הם אין צריך לומר בפ"ג ובפ"ג דהרשעה שויא ליה מקויו' אבל אין נוהגין כן דאפי' יש לו הרשעה צריך לומר בפ"ג ובפ"ג יאם לא עמד השליח בשעת כתיבה ודחמה לא יתנו לה אלא א"כ נתקיי' בחותמו והשליח יש לו להיות מכלל הג' שהם ב"ד שקיימו אותו כרי שיוכל לומר שבפניו נתקיים ואם לא נתקיים ונתנו לה הרי זה פסול עד שיתקיים ואם בא הבעל וערער ולא נתקיי' אינה מגורש' אבר הגט הרי זו ספק מגורש'.

ב במה דברים אמורים שהשליח נאמן דוקא כשבא הבעל ומערער בלא ראייה ואפילו אם מביא עד אחד נאמן השליח כשנים כנגד העד האחד אבל אם מביא הבעל שני עדים שהוא מזויף הרי הוא בטל לגמרי שלא האמינו לשליח שאמר בפ"ג ובפ"ג אלא לדחות ערעורו של בעל אפילו בעד א' אבל במקום שמכחישינן אותו שני עדים לא האמינוהו לשליח כנגד.

ג וכשם שנאמן לומר בפ"ג ובפ"ג ואין צריך לקיים עידי הגט כך נאמן לומר שהבעל עשאו שליח ואין צריך לקיים עדי השליחות אלא אף על פי שאין מכירין עידי השליחות נאמן לומר שהבעל עשאו שליח כשרים ואפילו אין לו שום עדות בשליחות אלא שאמר שהבעל עשאו שליח בפני עדים כראי נאמן כיון שהגט בידו אף על פי שהמיני צריך להיות בפני שני עדים אין צריך שטר העדות בידו ואם הוא בידו אינו צריך לקיימו.

ד והא דאמרין דסני ליה כשנתנו לה בפני שני' היינו כשאין השליח קרוב או פסול שנחשב השליח מן השלש' ומצטרף עמוקלהו' ב"ד אבל אם השליח הוא קרוב או פסול צריך ליתנו לה בפני בית דין שהם ג' זולתו.

ה מיהו אותם הג' אין צריכין להיות דיקא יושבים בשעת הנתינה אלא אפילו עמדו ואמר בפנירם בפני נכתב ובפני נחתם סגי כמו שנתבאר טעמא בהלכות עדות אבל השליח צריך לעמוד משיאמר בפ"ג ובפ"ג שהרי הוא מקיים הגט באמירה זו והוי עדות קיום והעד צריך לעמוד בשעת ההגירה כדילפינן מקרא בהלכות עדות אבל אנו נוהגין לכתחלה להושיב ג' דינין ואפילו אין השליח קרוב או פסול כדי שלא יביא לטעות כשהוא קרוב, אלא האשה והשליח עומד וניתנו בפניהם ואומר בפני נכתב ובפני נחתם ויש מחמירין עוד ליקח שנים אחריו' חוץ מן הב"ד לעידי מסירה ולא יהיו קרובי' לא לאיש ולא לאשה ולא להיני' גם הג' שיושבים לא יהיו קרובים לערי הגט ולא לשליח ועל סימן קמ"א סעיף ל"ג יש מחמרים ואמרין שהרב הנוטל שכר מסדר נתינת הגט לא יהיה אחד מן הג' דיני' שיושבים שלא יראה כאלו נוטל שכר לדון שדינו בטלן אלא יושבי' ג' אחריו' והרב שואל כל השאליות ומסדר הנתינה בפני ג' היושבים כב"ד ולכתחלה צריך ליתנו לה ביום ולא כלילה כיון שצריך להיות בפני ב"ד הוי כמו דין ואין דגין כלילה.

ו וצריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם בשע' שנתנו ליד האשה או סמיד לו מיד תוך כדי דבור לפיכך אם נתנו לה ולא הספי' לומר בפ"ג ובפ"ג עד שנשתתק פסול עד שיתקיים בחותמו לפיכך אלם אינו נעש' שליח להביא גט אע"פ שיוכל לכתוב בפני נכתב ובפני נחתם מפני שצריך לאומרו בפיו י"א שצריך לאומרו בלשון הקרש בפ"ג ובפ"ג ואם הוא עם הארץ מקדין אותו בפ"ג וב"ג מלה כמלה ומוריע' לו הפ' בלעז וברעבד שאמר בלשון לעז כתב מורי מרמז' ז"ל דבשר.

ז אם אחר מלאומרו יותר מתוך כדי דבו' או שלא אמרו כלל בפני האשה או שנתנו לה בינו לבניה ואפי' אמרו אלא שלא אמרו בפני עדים הוה כאלו לא אמרו ולא תנישא בו מיהו אפי' נשאת

לבוש

הלכות גיטין

הבין וארנמן

נשאת בו יש לו תקנה שיכול לחזור ולטלו הימנה וחוזר ונותנו לה בפני שנים ואומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ואם לא נטלו ממנה או שאין השלי' כאן ו"א שתצא ו"א הרי זה פסול ער שיתקיים בחותמיו ואם נשאת לא תצא .

ואם לא אמר השליח בפ"ג ובפ"ג ומת הבעל שוב אין תקנה ליטלו ממנו ולחזור וליתנו לה ולומר בפ"ג ובפ"ג שנין שמת הבעל כבר בלה שליחותו שאין שליחו' וגט לאחר מיתה ואין לה תקנה אלא שיתקיים בחותמיו ויתכשר הגט למפרע משעת נתינה .

שליח הרוצה לעשות שליח אחר במקומו יעשנו בפני ב"ד של ג' ואע"ג שיכול לעשותו בפני שנים והו' מצטרף עמהם להיות השלישי אם הוא כשר לדון כמו שכתבנו למעלה מ"מ לכתחלה יעשנו בפני שלשה כמו גבי האשה עצמה כמו שנתבאר למעלה ואמר בפני נכתב ובפני נחתם בשעה שנותנו לשליח והאחר יכול ג"כ לעשות אחר ע"י מאה וכל אחד יאמר בפני ב"ד תוך כדי דיבור שליח ב"ד אני ואין צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם שהרי לא נכתב ולא נחתם בפני ואין שליח ב"ד צריך הרשאה כמו שליח ראשון כיון שב"ד שולחו' אלים שליחותו בלא הרשאה מ"מ נוהגין בהרשאה' ויע"ל סי' קמ"ח סעיף ב"ד ואם לא היו חתומים על ההרשאה רק שנים ואפי' כתבו בלשון עדות נאמן השליח לומר שהיו שלשה או שהוא היה עמהם וכן יאמר האחרון כשנותנו לידה שליח ב"ד אני ואין צריך יותר שכשיאמר כן אנו יודעין בודאי שהשליח הראשון אמר בפני אותו הכית דין בפ"ג ובפ"ג ולא חיישינן לב"ד טועין דב"ד בטר בית דין לא ידויקו אא"כ אנו מכירין שאותן שסדרו הגט אינן בקיאים שאז אפי' כתב בהו חוששין להם .

כשצא לעשות שליח אחר אין צריך שיהיה בפניו אלא השליח הרוצה למנות אחר במקומו ואמר בפני בית דין הרי אני מאנה את פלוני להיות שליחי ואפי' שלא בפניו וכן יכול למסור שליחות לב"ד שהם יעשו שליחות אחרים ויכולין לעשות שליח שלא בפני השליח ראשון . ו"א דבשליח זה לא מהני שיאמר שליח ב"ד אני כיון שלא שמע מן השליח הראשון בפ"ג ובפ"ג אלא צריך הרשאה לאומי שליחותיה או שיתקיים הגט בחותמו .

סומא בשני עיניו אינו יכול להביא גט בחוצה לארץ מפני שאינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם לפיכך אם נכתב ונחתם בפניו כשהוא פתוח ונסתמא הרי זה אומר בפני שלשה בפני נכתב ובפ"ג ונתנו לה והוא שמכיר האשה כסוכעת קול שזאת היא אשת המגרש ואם אינה מכירה כסוכעת ק"ל לא מהני מה שאחרים אומרי' לו שהיא זאת אע"ג דבפקח מהני דשאני פקח שאיפשר ללמדו ולהכירה לו בסומים שוברקים עד שיכירה בעצמו ואי אפשר להטעותו כשהוא לו הקולו בה רבנן אבל סומ' שאי אפשר להכירה לו אלא ע"י אחר' שיגידו לו שהיא זאת ואיפשר להטעותו יש לחוש יותר .

ואם יש עדים שהבעל מסר לסומ' זה גט זה לגירושין כשר שהרי הסומא בר שליחות הוא ואינו פסול אלא משום שאינו יכול לומר בפ"ג ובפ"ג וכיון שיש עדים אין צ"ל בפ"ג ובפ"ג ונותנו לה בפני אהם עדים עצמם שהרי אין צריך לקימו אלא עדי מסירה בעיניו והיו הם עצמם עדים מסירה שאם לא יתנו לה בפני אותם עדים עצמם בפני עדים אחרים יהיה עדותם חצי דבר שכל כת אמת לא תעיד אלא בפני עדים אחרים יהיה עדותם חצי דבר בעיניו ואם נתקיים הגט בחותמיו בכל ענין כשר אפי' הוא סומא מתחלה ועד סוף ואפי' אין כאן עדים שמסרו לו הבעל לסומא זה גט זה בפניהם כשר כשאר שליח דעלמא שאין צ"ל בפ"ג ובפ"ג כיון שנתקיים בחותמיו .

האיש שנחן הגט לאשתו ונכתב ונחתם בפניה ואמר לה הרי את שליחי להולכה עד ב"ד פלוני והם יעמידו שליח שיתנו לך גט זה ותתני' בו הרי זו נאמנת לומר בפ"ג ובפ"ג ונותנתו לב"ד ובשעה שגרס יוצא מתחת ידה תאמר בפ"ג ובפ"ג והם נוטלים אותו ועושם שליח ונותנים אותו לו ליתנו לה כמאמר הבעל ואם לא התנה לה הבעל תנאי זה והרי הגט יוצא מתחת ידה אינה צריכה לומר כלום והרי היא בחוקת מגורשת ואע"פ שלא נתקיימה חתימת העדים מתרת להגשא שעדים החתומים על הגט כמי שנחקרה ערתן כב"ד דמי כל זמן שאין מערער ואפי' אמר לה אל תתגרשי בו אלא בב"ד פלוני אינה אלא תנאה בעלמא וכשתבא לאותו ב"ד והגט ברשותה מתגרש' בקבלה ראשונה ואינה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם .

ויש חולקי' ואומרי' שאין להתירה ליגשא ע"י גט שיצא מתחת ידה אם לא נתקיי' בחותמיו אע"פ שאין עליו עוררין שמעולם לא שמעו מי שגרס קולא כו' כי אין גי' גי' אשה שהיא בחוקת אשת איש מ'וקתה על פיה ועל פי גט שלא נתקיי' בחותמיו קולא יתירה היא זו בעל שמביא גט לאשתו שהיא בעצמו מוליכה לה ממקום שנכתב עד מקום הגי'ה כשמוסרו לה מוסרו לה כמו שליח שצ"ל בפני נכתב ובפ"ג כרי שלא יבאו לפעול בשליח שאין אנו עכשיו בני תורה ונמנעה גם בשליח שלא יאמר אותו .

מן אין צריך שיעמוד השליח על כל כתיבתו של הגט אלא אפי' אם מקצת הגט נכתב בפניו הרי זה מקרי בפני נכתב ואומר בפני נכתב ובפני נחתם והוא שיראה מקצתו הראשון שיש בו שם האיש ושם האשה והזמן ואפי' לא נכתב בו אלא שטה אחת בפני ואפי' לא ראה אלא שמע קול קולמוס כותב וחתמו העדי' בפניו הרי זה אומר בפ"ג ובפ"ג שנין שהתחיל לכתבו לשמה סמכין לומר מסתמא סיימו וכותבו לשמה אבל כשראה חציו האחרון שנכתב בפניו לשמה ונחת' כולו בפניו אין זה הוכחה שחציו הראשון ג"כ נכתב לשמה דשמא התחילו שלא לשמה וסיימו לשמה ואינו יכול לומר בפ"ג ובפ"ג לשמה ואע"ג שאין אומרי' בפ"ג ובפ"ג אלא מטע' משום שאין עדים מצויין לקימו ולא מטעם שיאמר שנכתב לשמה מ"מ צריך לכתחלה שידע ג"כ שנכתב לשמה דעדיף טפי ועוד דלא ליתי לאיחלופי לעשות כן בשאר שטרות לקימו על ידו ע"י אחד לכך עשו בזה הכר שיאמרו כיון שצריך השליח לידע אם נכתב לשמה אם לא ידעו דרין גט לחוד ורין שאר שטרות לחוד יודעו דדוקא כגט נאמן השליח לימר כן משום עיגונה ולא בשאר שטרות וכן . י"א הסופר לשוק כשכותב מקצתו ולא בשאר הגט אינו חושש שמא אחר מצא ואמר לו כתוב לשמו ולשם אשה אחרת כתב ואם בא השליח להחמיר ולעמוד על כל כתיבת הגט אין שומעין לו שלא להוציא לעז על גמין הראשונים וכל זה בכתיבת הגט אבל בחתימתו צריך לעמוד עליה' שיראה כל החתימות מתחלה ועד סוף .

אמר בפני נכתב ולא אמר בפ"ג או אמר בפני נחתם ולא אמר בפ"ג או שאמר בפני נכתב חציו האחרון ונחתם כולו בפני או שאמר בפני נכתב כולו ועד אחד נחתם בפני אבל לא העד השני אינו כלום ואפילו אם היה הוא אחר מעדי החתימה ואמר העד האחר חתם בפני וזאת היא חתימתו אינו מועיל ומטעמא משום דבעינן או כולו בלשון קיום הגט דהיינו שיאמר בפ"ג ובפ"ג על כולו או כולו בקיום שאר שטרות דהיינו שיאמרו העדים זאת היא חתימתנו או שאר ב' עדים יעידו על חתימתן וככאן הוי חציו בקיום הגט וחציו בקיום שטרות ואין זה כתבין חכמים בגמין ואינו מועיל אלא יתקיים בחותמיו ואם הוא מעיד על חתימתו והוא ואחר עמו מעידים על חתימת העד השני שלא חתם בפניו שפי' דמי דהוי כולו כמו קיום שטרות ואף על גב דבשאר שטרות דמאנא אין זה קיום מעליא דהוי נפקי תלתא ליבעא דמסנא' אומא דחד עד מכל מקום גבי גט כשר דהא אפילו השליח לברו כשר כשמעיד על כל הכ' עדים הקי' ואין צ"ל אם שנים אחריו העידו על חתימת אותו העד שחתם שלא בפניו .

ואם היו שלשה עדים חתומים בו והשנים חתמו בפניו אף על פי שהאחד חתם שלא בפניו אין בכך כלום דמתקיים הגט בשנים .

עשה הבעל שנים שליחים להוליך גט לאשתו אף על פי שלא נכתב ונחתם בפניהם נותנים אותו לה האחר במעמד חבריו ותודה מגורשת והוא יהיה כשרים להעיד שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה אף על פי שאין מקיים שהשליחים הם הם שליחיה והם עדין ויש אומרים שאפילו אם לא עשה שליח אלא אחד מהם והשני מעיד שפנפניו נתן הבעל לזה השליח זה הגט להוליכו לאשתו אין צריך בפ"ג ובפני נחתם דלא גרע זה משאם יאמרו בפניו גירשה ולא היה בידי שום גט הו' נאמרי' ולמ' לא נאמין אותם עכשיו ויש מי שמתיר בזה כיון שצ"ל לומר בפני נכתב ובפני נחתם צריך שימסרוהו לה בפני עדי השליחות עצמם שאז עדותם הוא עדות שלם שאם ימסרוהו לה בפני שני עדים אחרים הוי עדות דכל כת וכת חצי דבר ואינו עדות שכת זו מעידה על מסירת הגט ואינה יודעת מה טיבו של גט זה אם הוא כשר או פסול וזו מעידה שהגט כשר ואינה יודעת אם נמסר לה והוה לכל אחת ריעת חצי דבר מן העדות דוראי כשאין שליח אלא אחד שאומר בפ"ג ובפ"ג צריך שימסרנו לה בפני עדים מסירה מיהו אפילו בפני שנים אחרים שלא הו' כמעמד כשנמסר לו השליחות סגי דכל כת אחת עדות שלם יש אלו על השליחות ואלו על מסירת הגט ואמירת השלי' שכל אחד הוא דבר שלם מה שאין כן כאן .

ויש אומרים דלעולם כשאין שליח אלא אחד אפילו יש אחר עמו שמעיד כדבריו צריך השליח לומר בפני נכתב ובפני נחת' כמו שיתבאר מעמא בסמוך לפיכך שני' שמביאי' גט ואחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחת' אם שניה' שליחי' הרי זה נתן לה דדל אמירה סהכא כמאן ליתיה והרי יש כאן שני שליחים ואם אין שליח אלא אחד מהם לא ינתן לה עד שיתקיים בחותמיו שהרי אין השליח אומר אלא חצי דבר נכתב או נחת' וכל זמן שלא יאמר שניה' אינו כול' וכן אם שני' אומרי' בפניו נכתב ואחד שלישי אומר בפני נחת' ואין שליח אלא אחד מהם לא ינתן לה עד שיתקיים בחותמיו בשני עדים ואפי' השליח אומר בפני נחת' אף על פי דהימנו לשליח כשני עדים הם כשמעיד גם על הכתיבה

אמר בפני נכתב ולא אמר בפ"ג או אמר בפני נחתם ולא אמר בפ"ג או שאמר בפני נכתב חציו האחרון ונחתם כולו בפני או שאמר בפני נכתב כולו ועד אחד נחתם בפני אבל לא העד השני אינו כלום ואפילו אם היה הוא אחר מעדי החתימה ואמר העד האחר חתם בפני וזאת היא חתימתו אינו מועיל ומטעמא משום דבעינן או כולו בלשון קיום הגט דהיינו שיאמר בפ"ג ובפ"ג על כולו או כולו בקיום שאר שטרות דהיינו שיאמרו העדים זאת היא חתימתנו או שאר ב' עדים יעידו על חתימתן וככאן הוי חציו בקיום הגט וחציו בקיום שטרות ואין זה כתבין חכמים בגמין ואינו מועיל אלא יתקיים בחותמיו ואם הוא מעיד על חתימתו והוא ואחר עמו מעידים על חתימת העד השני שלא חתם בפניו שפי' דמי דהוי כולו כמו קיום שטרות ואף על גב דבשאר שטרות דמאנא אין זה קיום מעליא דהוי נפקי תלתא ליבעא דמסנא' אומא דחד עד מכל מקום גבי גט כשר דהא אפילו השליח לברו כשר כשמעיד על כל הכ' עדים הקי' ואין צ"ל אם שנים אחריו העידו על חתימת אותו העד שחתם שלא בפניו .

ואם היו שלשה עדים חתומים בו והשנים חתמו בפניו אף על פי שהאחד חתם שלא בפניו אין בכך כלום דמתקיים הגט בשנים .

עשה הבעל שנים שליחים להוליך גט לאשתו אף על פי שלא נכתב ונחתם בפניהם נותנים אותו לה האחר במעמד חבריו ותודה מגורשת והוא יהיה כשרים להעיד שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה אף על פי שאין מקיים שהשליחים הם הם שליחיה והם עדין ויש אומרים שאפילו אם לא עשה שליח אלא אחד מהם והשני מעיד שפנפניו נתן הבעל לזה השליח זה הגט להוליכו לאשתו אין צריך בפ"ג ובפני נחתם דלא גרע זה משאם יאמרו בפניו גירשה ולא היה בידי שום גט הו' נאמרי' ולמ' לא נאמין אותם עכשיו ויש מי שמתיר בזה כיון שצ"ל לומר בפני נכתב ובפני נחתם צריך שימסרוהו לה בפני עדי השליחות עצמם שאז עדותם הוא עדות שלם שאם ימסרוהו לה בפני שני עדים אחרים הוי עדות דכל כת וכת חצי דבר ואינו עדות שכת זו מעידה על מסירת הגט ואינה יודעת מה טיבו של גט זה אם הוא כשר או פסול וזו מעידה שהגט כשר ואינה יודעת אם נמסר לה והוה לכל אחת ריעת חצי דבר מן העדות דוראי כשאין שליח אלא אחד שאומר בפ"ג ובפ"ג צריך שימסרנו לה בפני עדים מסירה מיהו אפילו בפני שנים אחרים שלא הו' כמעמד כשנמסר לו השליחות סגי דכל כת אחת עדות שלם יש אלו על השליחות ואלו על מסירת הגט ואמירת השלי' שכל אחד הוא דבר שלם מה שאין כן כאן .

ויש אומרים דלעולם כשאין שליח אלא אחד אפילו יש אחר עמו שמעיד כדבריו צריך השליח לומר בפני נכתב ובפני נחת' כמו שיתבאר מעמא בסמוך לפיכך שני' שמביאי' גט ואחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחת' אם שניה' שליחי' הרי זה נתן לה דדל אמירה סהכא כמאן ליתיה והרי יש כאן שני שליחים ואם אין שליח אלא אחד מהם לא ינתן לה עד שיתקיים בחותמיו שהרי אין השליח אומר אלא חצי דבר נכתב או נחת' וכל זמן שלא יאמר שניה' אינו כול' וכן אם שני' אומרי' בפניו נכתב ואחד שלישי אומר בפני נחת' ואין שליח אלא אחד מהם לא ינתן לה עד שיתקיים בחותמיו בשני עדים ואפי' השליח אומר בפני נחת' אף על פי דהימנו לשליח כשני עדים הם כשמעיד גם על הכתיבה

אמר בפני נכתב ולא אמר בפ"ג או אמר בפני נחתם ולא אמר בפ"ג או שאמר בפני נכתב חציו האחרון ונחתם כולו בפני או שאמר בפני נכתב כולו ועד אחד נחתם בפני אבל לא העד השני אינו כלום ואפילו אם היה הוא אחר מעדי החתימה ואמר העד האחר חתם בפני וזאת היא חתימתו אינו מועיל ומטעמא משום דבעינן או כולו בלשון קיום הגט דהיינו שיאמר בפ"ג ובפ"ג על כולו או כולו בקיום שאר שטרות דהיינו שיאמרו העדים זאת היא חתימתנו או שאר ב' עדים יעידו על חתימתן וככאן הוי חציו בקיום הגט וחציו בקיום שטרות ואין זה כתבין חכמים בגמין ואינו מועיל אלא יתקיים בחותמיו ואם הוא מעיד על חתימתו והוא ואחר עמו מעידים על חתימת העד השני שלא חתם בפניו שפי' דמי דהוי כולו כמו קיום שטרות ואף על גב דבשאר שטרות דמאנא אין זה קיום מעליא דהוי נפקי תלתא ליבעא דמסנא' אומא דחד עד מכל מקום גבי גט כשר דהא אפילו השליח לברו כשר כשמעיד על כל הכ' עדים הקי' ואין צ"ל אם שנים אחריו העידו על חתימת אותו העד שחתם שלא בפניו .

ואם היו שלשה עדים חתומים בו והשנים חתמו בפניו אף על פי שהאחד חתם שלא בפניו אין בכך כלום דמתקיים הגט בשנים .

עשה הבעל שנים שליחים להוליך גט לאשתו אף על פי שלא נכתב ונחתם בפניהם נותנים אותו לה האחר במעמד חבריו ותודה מגורשת והוא יהיה כשרים להעיד שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה אף על פי שאין מקיים שהשליחים הם הם שליחיה והם עדין ויש אומרים שאפילו אם לא עשה שליח אלא אחד מהם והשני מעיד שפנפניו נתן הבעל לזה השליח זה הגט להוליכו לאשתו אין צריך בפ"ג ובפני נחתם דלא גרע זה משאם יאמרו בפניו גירשה ולא היה בידי שום גט הו' נאמרי' ולמ' לא נאמין אותם עכשיו ויש מי שמתיר בזה כיון שצ"ל לומר בפני נכתב ובפני נחתם צריך שימסרוהו לה בפני עדי השליחות עצמם שאז עדותם הוא עדות שלם שאם ימסרוהו לה בפני שני עדים אחרים הוי עדות דכל כת וכת חצי דבר ואינו עדות שכת זו מעידה על מסירת הגט ואינה יודעת מה טיבו של גט זה אם הוא כשר או פסול וזו מעידה שהגט כשר ואינה יודעת אם נמסר לה והוה לכל אחת ריעת חצי דבר מן העדות דוראי כשאין שליח אלא אחד שאומר בפ"ג ובפ"ג צריך שימסרנו לה בפני עדים מסירה מיהו אפילו בפני שנים אחרים שלא הו' כמעמד כשנמסר לו השליחות סגי דכל כת אחת עדות שלם יש אלו על השליחות ואלו על מסירת הגט ואמירת השלי' שכל אחד הוא דבר שלם מה שאין כן כאן .

ויש אומרים דלעולם כשאין שליח אלא אחד אפילו יש אחר עמו שמעיד כדבריו צריך השליח לומר בפני נכתב ובפני נחת' כמו שיתבאר מעמא בסמוך לפיכך שני' שמביאי' גט ואחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחת' אם שניה' שליחי' הרי זה נתן לה דדל אמירה סהכא כמאן ליתיה והרי יש כאן שני שליחים ואם אין שליח אלא אחד מהם לא ינתן לה עד שיתקיים בחותמיו שהרי אין השליח אומר אלא חצי דבר נכתב או נחת' וכל זמן שלא יאמר שניה' אינו כול' וכן אם שני' אומרי' בפניו נכתב ואחד שלישי אומר בפני נחת' ואין שליח אלא אחד מהם לא ינתן לה עד שיתקיים בחותמיו בשני עדים ואפי' השליח אומר בפני נחת' אף על פי דהימנו לשליח כשני עדים הם כשמעיד גם על הכתיבה

אמר בפני נכתב ולא אמר בפ"ג או אמר בפני נחתם ולא אמר בפ"ג או שאמר בפני נכתב חציו האחרון ונחתם כולו בפני או שאמר בפני נכתב כולו ועד אחד נחתם בפני אבל לא העד השני אינו כלום ואפילו אם היה הוא אחר מעדי החתימה ואמר העד האחר חתם בפני וזאת היא חתימתו אינו מועיל ומטעמא משום דבעינן או כולו בלשון קיום הגט דהיינו שיאמר בפ"ג ובפ"ג על כולו או כולו בקיום שאר שטרות דהיינו שיאמרו העדים זאת היא חתימתנו או שאר ב' עדים יעידו על חתימתן וככאן הוי חציו בקיום הגט וחציו בקיום שטרות ואין זה כתבין חכמים בגמין ואינו מועיל אלא יתקיים בחותמיו ואם הוא מעיד על חתימתו והוא ואחר עמו מעידים על חתימת העד השני שלא חתם בפניו שפי' דמי דהוי כולו כמו קיום שטרות ואף על גב דבשאר שטרות דמאנא אין זה קיום מעליא דהוי נפקי תלתא ליבעא דמסנא' אומא דחד עד מכל מקום גבי גט כשר דהא אפילו השליח לברו כשר כשמעיד על כל הכ' עדים הקי' ואין צ"ל אם שנים אחריו העידו על חתימת אותו העד שחתם שלא בפניו .

ואם היו שלשה עדים חתומים בו והשנים חתמו בפניו אף על פי שהאחד חתם שלא בפניו אין בכך כלום דמתקיים הגט בשנים .

עשה הבעל שנים שליחים להוליך גט לאשתו אף על פי שלא נכתב ונחתם בפניהם נותנים אותו לה האחר במעמד חבריו ותודה מגורשת והוא יהיה כשרים להעיד שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה אף על פי שאין מקיים שהשליחים הם הם שליחיה והם עדין ויש אומרים שאפילו אם לא עשה שליח אלא אחד מהם והשני מעיד שפנפניו נתן הבעל לזה השליח זה הגט להוליכו לאשתו אין צריך בפ"ג ובפני נחתם דלא גרע זה משאם יאמרו בפניו גירשה ולא היה בידי שום גט הו' נאמרי' ולמ' לא נאמין אותם עכשיו ויש מי שמתיר בזה כיון שצ"ל לומר בפני נכתב ובפני נחתם צריך שימסרוהו לה בפני עדי השליחות עצמם שאז עדותם הוא עדות שלם שאם ימסרוהו לה בפני שני עדים אחרים הוי עדות דכל כת וכת חצי דבר ואינו עדות שכת זו מעידה על מסירת הגט ואינה יודעת מה טיבו של גט זה אם הוא כשר או פסול וזו מעידה שהגט כשר ואינה יודעת אם נמסר לה והוה לכל אחת ריעת חצי דבר מן העדות דוראי כשאין שליח אלא אחד שאומר בפ"ג ובפ"ג צריך שימסרנו לה בפני עדים מסירה מיהו אפילו בפני שנים אחרים שלא הו' כמעמד כשנמסר לו השליחות סגי דכל כת אחת עדות שלם יש אלו על השליחות ואלו על מסירת הגט ואמירת השלי' שכל אחד הוא דבר שלם מה שאין כן כאן .

ויש אומרים דלעולם כשאין שליח אלא אחד אפילו יש אחר עמו שמעיד כדבריו צריך השליח לומר בפני נכתב ובפני נחת' כמו שיתבאר מעמא בסמוך לפיכך שני' שמביאי' גט ואחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחת' אם שניה' שליחי' הרי זה נתן לה דדל אמירה סהכא כמאן ליתיה והרי יש כאן שני שליחים ואם אין שליח אלא אחד מהם לא ינתן לה עד שיתקיים בחותמיו שהרי אין השליח אומר אלא חצי דבר נכתב או נחת' וכל זמן שלא יאמר שניה' אינו כול' וכן אם שני' אומרי' בפניו נכתב ואחד שלישי אומר בפני נחת' ואין שליח אלא אחד מהם לא ינתן לה עד שיתקיים בחותמיו בשני עדים ואפי' השליח אומר בפני נחת' אף על פי דהימנו לשליח כשני עדים הם כשמעיד גם על הכתיבה

אמר בפני נכתב ולא אמר בפ"ג או אמר בפני נחתם ולא אמר בפ"ג או שאמר בפני נכתב חציו האחרון ונחתם כולו בפני או שאמר בפני נכתב כולו ועד אחד נחתם בפני אבל לא העד השני אינו כלום ואפילו אם היה הוא אחר מעדי החתימה ואמר העד האחר חתם בפני וזאת היא חתימתו אינו מועיל ומטעמא משום דבעינן או כולו בלשון קיום הגט דהיינו שיאמר בפ"ג ובפ"ג על כולו או כולו בקיום שאר שטרות דהיינו שיאמרו העדים זאת היא חתימתנו או שאר ב' עדים יעידו על חתימתן וככאן הוי חציו בקיום הגט וחציו בקיום שטרות ואין זה כתבין חכמים בגמין ואינו מועיל אלא יתקיים בחותמיו ואם הוא מעיד על חתימתו והוא ואחר עמו מעידים על חתימת העד השני שלא חתם בפניו שפי' דמי דהוי כולו כמו קיום שטרות ואף על גב דבשאר שטרות דמאנא אין זה קיום מעליא דהוי נפקי תלתא ליבעא דמסנא' אומא דחד עד מכל מקום גבי גט כשר דהא אפילו השליח לברו כשר כשמעיד על כל הכ' עדים הקי' ואין צ"ל אם שנים אחריו העידו על חתימת אותו העד שחתם שלא בפניו .

ואם היו שלשה עדים חתומים בו והשנים חתמו בפניו אף על פי שהאחד חתם שלא בפניו אין בכך כלום דמתקיים הגט בשנים .

דצתיבה אבל כשמעיד על החתימה לכה לא הימנעו כתיב רלא
 ליתו לקיי שאר שטרות בעד אחד כדפי' לעיל ואם שני' מה'
 שלוחים ינתן לה דל אמירתן מהכא כדלעיל ואם האחד אימר בפני
 נכתב והשני' אומרי' בפנינו נחת' אם האומר בפני נכתב הוא
 השליח אפילו אם הוא לכוו שליח הרי זה ינתן דכיון דשנים מעידי'
 על החתימה הרי מתקיים בחותמו והשליח המעיד על הכתיבה הוא
 נאמן על הכתיבה כשנים אבל אם אחד מהאומרי' בפנינו נחת'
 הוא לכוו שליח לא ינתן עד שיהא אחר עמו שאין כאן אלא אחד
 הוא על הכתיבה אף על פי שעל החתימה יש שני' ונתקיי' בחותמו עד
 וכבר אמרנו לעיל כשפי' שנים על החתימה אין צריך יותר ה"מ
 בששניה' שלוחי' או שניה' אינ' שלוחי' אבל כשאחד מהם שליח
 צריך השליח להעיד על שניה' על הכתיבה ועל החתימה דלא
 פלוג רבנן שאם תכשיר בזה כשהאחד האומר בפנינו נחת' לכוו הוא
 השליח מפני שיש אחר עמו יכא ג"כ לרבשיר אפילו אין אחר
 עמו אבל כששניה' שלוחי' אף על פי שאינ' אומרים אלא בפנינו
 נחת' ואינ' אומרי' בפנינו נכתב מוכח' מילתא ולא שכיח ולא
 אחמור בה רבנן ויש אומרי' שגם זה נקרא נתקיים בחותמו והגט
 כשר אפילו אין שליח אלא אחד מהאומרים בפנינו נחת' דל אמירה
 מהכא ונתקיי' י"א שאם מביא השליח הגט מקיים בחותמו אף
 על פי שאין מכירין החתמת דיני הקוי' מכל מקו' כשעת הדקא
 ועינון יש להקל ולסמוך עליו אף על פי שלא אומר השליח בפני
 נכתב ובפני נחת' הואיל ואי אפשר להחזיר ולאמר יש לכמוך על
 החתימה ביון שמן התורה עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה
 עדותן בב"ד הוי' .

ד אמר לה הרי זה גיטך על מנת שחתני לי מאתיים זוז מכאן
 ועד שלשים יום . ובאת ליתנם לו חודש שלשים יום והוא לא
 היה רוצה לקבלם והיא נתנתם לו בעל כרחו ררי זו ספק מגורשת
 עד שתתן מדעתו או שיתרצה במתנה דכיון דאמר לה ע"מ
 שתתני לי כו' יש לנו לחוש ולומר שמא עד שתתני לי מדעתי קאמר
 ויהא רשות בידי לקבלאו שלא לקבלם .

ה אמר לה על מנת שתתני לי מאתיים זוז מכאן ועד שלשים
 יום וחזר בתוך השלשים יום ואמר לה הרי הם מחולין לך
 אינה מגורשת דהא לא נתקיים התנאי דמחילה לא הוה כתיבה
 ויש אומרים דה"מ כשלא אמר לה אלא הרי דם מחולין לך לכוו
 אבל אם בטל התנאי ואמר לה ליהוי הגט גיטא בלא שופ תנאי הרי'
 זו מגורשת באמירה זו והרי הגט בידה וזוכה בו באמירה זו ואינו
 צריך לטלו כמנהגהחזיר וליתנו לה .

ו אמר לה ע"מ שתתני לי כלי פלוני או כנד פלוני ואכר אותו
 כלי או אותו כנד או נגנב אע"פ שנחנה לו אלף זוז בדמיו
 אינו גט שהרי לא נתקיים דתנאי עד שתתן אותו כלי או אותו כנד
 עצמו או שיבטל תנאו שיאמר לה ליהוי גיטא בלא שום תנאי ויש
 מי שאומר שאם הוא מתרצה בקבלת הדמי' הוי גט ואע"פ שאם
 היה מחולו לה לגמרי לא הוה גיט' כדלעיל שאני תם דהא היתה
 כוונתו לצערה שתתן לו והא לא ציערה ולא נתקיים תנאי אבל
 היכא שנוטל דמיו תחלת דעתו לא היה אלא לצערה שתתן לו
 הכלי ועכשיו אע"פ שמחל לה הכלי מ"מ ציערה בנטיילת הדמים
 והוי קיים תנאו .

ז אמר לה ע"מ שתתני לי מאתיים זוז מכאן ועד שלשים יום
 אפילו לא נתנה לו עד יום שלשים בסופו הרי זו מגורשת דעד
 שלשים יום שלמים קאמר ואם אמר לה בן כתחלת יום ראשון להחיש
 זה ונתנה לו בסוף ליל ראשון לחדש השני אע"פ שזה היא ג"כ
 סוף שלשים מעת לעת אינה אלא ספק מגורשת דמספקא לן אי ר"ל
 ל' יום מעת לעת או שלשים יום כדאמרין אינשי דלא קפדא כדא
 ליליא דעבר לה . מיומא קמ' ואע"פ דהאמר שלשים יום לא היתה
 כוונתו אלא עד סוף החדש הוה הוי' ויתחיל חדש השני .

ח התנה עמה שתעשה דבק אחד סתם ולא פי' כמה זמן תעשהו
 הרי זה כמפר' שתעשהו יום אחד ימינו משמעות הלשון בסתם
 ציצד אמר לה הרי זה גיטך על מנת שתעשה עמי מלאכה או ע"מ
 שתשמשני את אבא ע"מ שתניקי את בני אם עשת' עמו מלאכה
 יום אחד או שמשנה את אביו יום אחד או שהניקה את בנו יום אחד
 הרי זה גט והוא שתניק את הבן בתוך הזמן שהוא יונק בו דהיינו
 תוך כ"ד חדש וי"א שצריכי' לשמש האב כל ימי חייו ולהניק התינוק
 עד סוף כ"ד חדש ואם מתו אחר שהתחילו לקיים התנאי אפי' יום
 אחד הוי גט מת הבן קוד' שתניקי אותו או מת האב קודם שתשמשו
 אינו גט שהרי לא נתקיים התנאי אמר לה ע"מ שתניקי את בני או
 שתשמשני את אבני שתי שנים הרי זו משלמת כל הזמן שפ"י מת
 הבן או האב בתו' הזמן שפירש או שאמ' האב אין ראינו שחימששני
 אע"פ שהיא לא הקטנתו אינו גט שהרי לא נתקיים התנאי וכן כל
 כיוצא בזה וי"א דכל שאין העיבור ממנה הוי גט ויש להחמיר
 בכל זה .

ט והא דאמרין דבסתם כי הנייה יום אחד הוי גט לאו דוקא
 שצריכה יום שלם אלא אפי' שעה אחת מן היום מני ויש מי
 שאומר יום אחד שלם דוקא והוא שהיופ ילד אחר הלידה כליל
 שבת ויומו אבל יום שלם מעת לעת כגון מחצי היום לחצי היום לא
 מהני דיום אחד לילה ויום משמ' דכתי' ויהי ערב ויהי בקר יום א'
 הנותן גט לאשתו בפני עדים על תנאי שתתן לו מאתיים
 זוז ואח"כ התנה עליה תנאי אחר שתשמשני את אביו
 שתי שנים וכו' שהתנאי השני אינו מעניין התנאי הראשון כיון
 שלא אמר בתנאי השני מוסף על תנאי הראשון לא אמרין
 שכיוונתו שתקיים שניהם וגם כיון דשני עניינים הם לא אמרין
 בטלו דבריו האחרונים את הראשונים אלא הרי זה כאומר לה עשי
 אחד משני התנאים הללו לפיכך אויה מהם שתרצה תקיים ויהיה
 הגט גט רצתה מי שמשת רצתה נותנת לי מאתיים זוז אבל אם היו
 שני התנאים מעניין אחד כגון שכתיבה התנה עמה שתתן לי
 מאתיים זוז וחזר והתנה עמה שתתן לי שלש מאתיים זוז או אפכא כיון
 שהתנאים מעניין אחד כבר ביטל בתנאי השני את הראשון וצריכה
 לקיים את התנאי השני וי"א שכל זה לא מיידי אלא כשלא מסר לה
 הגט לא בתנאי ראשון ולא בתנאי שני אלא אחר שני התנאי' מסר
 לה הגט בפני עדים הראשונים והאחרונים שחלו שני התנאים בבת
 אחת אבל אם מסר לה הגט בשעת אחד מהתנאי' או הראשון או
 השני או אותי התנאי הוא דוקא .

י אמר לה הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת שכיון
 שלא נתן לה הנייר לא נתן לה כלום אלא האותיות
 פורחות באיור והתורה אצרה ונתן לה וגומר דבר שיש בו נתינה
 משמע ל"ש אמר כן על עיקר הגט ל"ש אמ' בו על הנייר שבין
 השיטות והאותיות ככלן אינה מגורשת אבל אם אמר לה הרי זה גיטך
 עק

קמג דין המגרש על תנאי וכו' כ"ג סעיפים

א המגרש את אשתו על תנאי הרי זה כשאר כל מעשה
 שנעשה על תנאי שאין המעשה מתקיים אלא אם כן
 יתקיים התנאי ואם נתקיים התנאי הרי זו מגורשת ואם לא נתקיים
 התנאי הרי אין כאן גט כלל ואפילו אם הוא כהן מותרת לו וכלכבר
 שיהא התנאי בכל הלכותיו המבוארים למעלה סימן ל"ח אבל אם
 לא נעשה כהלכותיו התנאי בטל והגירושין קיימין .

ב ואם היה התנאי כהלכותיו אלא שהתנה סתם בלא מהיום
 או מעכשיו כמו שיתבאר אלא אמר לה הרי זה גיטך
 ותתגרש בו אם תעשה לי כך וכך אז כשנתקיים התנאי תהיה
 מגורשת משעה שהתקיים לא משעת נתינת הגט לידה לפיכך יכול
 הבעל לבטל הגט או להוסיף על תנאו או להתנות תנאי אחר כל זמן
 שלא נתקיים התנאי הראשון אף על פי שהגיע הגט לידה שהרי
 עדיין לא התחיל הגט ועודנו בידו לעשות מה שרצה עד שיתקיים
 התנאי ואם מת הבעל או אכר הגט או נשרף קודם שיתקיים התנאי
 אינה מגורשת ואם נשאת תצא אבל אם אמר לה הרי את מגורשת
 מעכשיו או מהיום על תנאי כך וכך או שאמר לה הרי את מגורשת
 על מנת כך וכך וקי"ל מקצת רביותא דכל האומר על מנת כאומר
 מעכשיו דמי וע"ל סימן קמ"ד סעיף ד' לפיכך כשיתקיי' התנאי תהיה
 מגורשת משעת נתינת הגט לידה לפיכך אינו יכול לבטל הגט ולא
 להוסיף על תנאו מה שהגיע הגט לידה ואם מת הבעל או אכר או נשרף
 הגט קודם שיתקיים התנאי הרי זו מתקיימת את התנאי אחר מותו
 או אחר שרפת או אכיות הגט ותהיה מגורשת למפרע משעת
 נתינת הגט לידה אבל לא תנשא לכתחלה קודם קיום התנאי על
 דעת שתקיימו אחריו כן דשמא תיאנס ולא תוכל לקיימו ולא יחול
 הגט לעולם ותהיה באיסור אשת איש ואם נשאת יפריש בעלה
 ממנה עד שיתקיים התנאי במה דברים אמורים בתנאי שיש בו קיום
 עשה דחיישינן שמא ואל תקיימו אבל בתנאי שהוא בידה והוא יכול
 להתקיים כשב ואל תעשה לא חיישינן דשם תקלקל עצמה ותעבור
 עליו ולפיכך מותרת להנשא מיד בתנאי דעל מנת או מעכשיו
 ויש אמרים דאפילו לא אמר מעכשיו ולא מהיום ולא על מנת אפילו
 הכי דינו כאומר מהיום משום דומנו של גט שכתוב בו מוכיח עליו
 הלכך אזלינן ביה לחומרא ויש אמרים דאפילו בתנאי דמעכשיו יש
 לבטלו ויש להחמיר .

ג אמר לה הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתיים זוז מכאן
 ועד שלשים יום ומה בתוך השלשים יום והיא לא נתת' לו
 שוב אינה יכולה לקיי' התנאי כיון שמת וגם לזורשי' לא נתן
 עדין בתוך השלשים יום דכיון שאמר לי ל' ולא לזורשי' האמר ואם
 נתן לזורשי' אינו כלום וכיון שכן אחר ששלמו השלשים יום הרי
 עברה התנאי שהרי לא נתנה לו ובטלו הגירושין לגמרי כיון שלא
 נתנה בתוך זמנה כתנאה וחולצת או מתייבמת אבל אם אמר לה על
 מנת שתתני לי מאתי' זוז סתם ולא קבע לה זמן ואת קודם שתתן
 לו כיון שלא קבע לה זמן ואם היה הוא בחיים היתה יכולה ליתן לו
 אימתי שתצא היא אף על פי שמת הוא ולא תוכל לקיי' התנאי אז
 אפילו הכי לא בטל הגט לגמרי ואף על פי שאכר הגט או נקרע
 קודם שמת הרי זו ספק מגורשת וחולצת ולא מתייבמת .

לבוש

הלכות גיטין

הבזין וארנמן

על מנת שתחזור לי את הגייר הרי זו מגורש' דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה והי' תקיים התנאי ותחזור לו את הגייר ותהא מגורשת בקיום התנאי .

התנה עמה על דבר שאי אפשר לקיימו כגון על מנת שתעלי לרקיע או שתחרי ליהוה או שתבדעי קנה של ארבע אמות אינו תנאי והגט בטל אע"פ שלא תוכל לקיימו שבוין שיודע שלא תוכל לקיימו ודאי לא ביון אלא להפליגה בדברים כמה דברים אמורים בדברים שאי אפשר לה לקיים כלל וכמו שאמרו אבל דבר שאיפשר לה לקיימו אפילו באיסור כגון על מנת שתאכלי בשר חזיר הוי תנאי שאיפשר לה שתאכלני ותלקה ואין זה מתנה על מה שכתוב בתורה שאינו מתנה שתאכלני על כל פנים אלא שאם לא תאכלני לא תתגרש כמה דברים אמורים כשהאיסור תלוי בה ובירה לעבור עליו אם תרצה אבל אם תלוי האיסור באחריו כגון שאמר לה על מנת שתבדעי לאבא או לאבדך לא הוי תנאי והגט בטל שאינו לא ישמע לה לעשות איסור .

אמר לה ע"מ שלא תבדעי לאבא או לאבדך ונבעלה לו בעדים אינו גט שהרי לא נתקיי' התנאי אבל כל זמן שאין עדים שנבעלה לו אע"פ שנתייחדה עמו אין חוששין שמא נבעלה לו דאחזקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן ומותרת לינש' ולא חיישין שמא תיבעל לו עוד ותבטל הגט למפרע .

אמר לה ע"מ שלא תנשא לאבא וניסת לו הוי גט שהרי אין לו נישואין בה שאין קדושו תופסין לו בה שהי' כלתו .

אמר לה ע"מ שתנשא לפלוני ונשאת לו הרי זה גט כשאר תנאים אבל אמרו חכמים לא תנשא לא לאותו פלוני ולא לאחר לאותו פלוני לא שמא יאמרו מחליפין נשותיהן זה לזה במתנה ואפי' לא התנה עמה בפירוש שתנשא לו אלא שניכר שגרשה משום זה כגון שאותו פלוני נתן לו מזון כדי לגרשה והיא טענה לה מזונות כדי שיקנה וכל כיוצא בזה מיהו אם נשאת לו לא תצא ואם נשא' לו לאותו פלוני ומת או גירשה מותר' להנשא לכל אדם כשאר גטין שנתקיימו תנאיה' אבל לאחר לא תנשא קודם אותו פלוני שהרי גט אינו גט כל זמן שלא נתקיי' התנאי בנישואי אותו פלוני ואם נישאת לאחר קוד' אותו פלוני תצא ממנו וצריכה ממנו גט ולא תחזור לו עולמי' ובניה ממנו ממזרים כל זמן שלא תינשא לאותו פלוני לפיכך כשתצא מזה האחר צריכה ממנו גט נמור דשמא תקיים תנאה אח"כ ותינשא לאותו פלוני שהתנה עמה בעלה ונמצא הגט בטל למפרע וקידושו של זה האחר יחזור להיות קידושין גמורין למפרע ונכ בניה מזה האחר יתכשרו למפרע מיהו אפי' נאם ימות אותו פלוני או יגרשנה לא תחזור לזה האחר עולמית שהרי כשנא עליה בתחלה באיסור אשת איש בא עליה ואסרה עליו איסור עולמית כמסרה שאסורה לבעלה אפילו לאחר מיתת הבע' הראשון ואע"פ שנתקיי' התנאי של הגט וחזרו הקידושין הראשונים של אותו האחר להיות קידושין גמורין מ"מ כיון דלא משכחת להיות קידושין אחר קידושין גמורין אלא ע"י שתנשא לאותו פלוני איד' תחזור לו דהא הוה ליה מחזיר גרושתו ע"י שתנשא בנישואין ואפי' יתן לה בעלה הראשון גט שני בלא תנאי אחר שנשאה זה האחר לא מהני דהא מ"מ באיסור אשת איש בא עליה כשנשאה לפיכך נשאה' עליו באיסור עולמית מזה נפשך שאם לא תניא לאותו פלוני הוי על האחר באיסור סט' לבעולה אפי' מת בעלה הראשון ואם תינשא לאותו פלוני לקיים תנאה תהיה עליו באיסור מחזיר גרושתו מן הנישואין וה"מ שנשאה אותה האחר אבל נתקדשה לו ולא נשאה תצא כל זמן שבעלה הראשון קיי' אבל לאחר מיתת הבעל הראשון או שיתן לה הבעל הראשון גט שני בלא תנאי מותרת לחזור לזה האחר אבל אם נתקיי' התנאי מהני הראשון שנשאה . אותה פלוני לא יוכל זה האחר להחזירה דהוה ליה מחזיר גרושתו מן הארסין .

אמר לה ע"מ שלא תנשא לפלוני עד זמן פלוני הרי זה גט ומותרת לינשא לאחר מיד שכיון שכיד' לקיימו שהרי אי אפשר לינשא לאותו פלוני אלא מדעתה לא חיישין שמא אחר גירושי או מיתת זה האחר תינשא לאותו פלוני ותבטל הגט למפרע ואין תקנה להתיר' לאותו פלוני תוך הזמן אא"כ יחזור המגרש ויקדשנ' ויחזור ויגרשנה סתם או שימות הבעל קודם שתנשא לשום אדם אבל אין תקנה להתירה לו כמה שיטלנו מידה ויחזור ויתנו לה סתם כי כבר אינה כרשותו שהרי גט גמור נתן לה אלא שהטיל בו תנאי ואם נישאת לאחר ויגרשה האחר אפי' סתם לא מיבעי' שלא הותרה עדיין לאותו פלוני כי אדרבה אם נישאת לו נתבטל הגט למפרע ובניה מן אותו האחר ממזרים למפרע אם נשאת לו לאחר מיתת בעלה הראשון המגרש ואם נישאת לו בחיי בעלה בניה משניהם ממזרים מן האחר ומן האותו פלוני שהרי נתבטל הגט ועדיין היא אשת הראשון ו"א שאם נשאת לאותו פלוני אחר מיתת בעלה אפי' היא עדיין תוך הזמן טק' לא נתבטל הגט דכל תנאי שאינה עוברת ע"י בחיי בעלה אלא תקיימו כאלו נתקיים התנאי ימיון דמית לה בעלה בטיל ליה התנאי ולא בחיל הגט למפרע .

אמר לה ע"מ שלא תנשא לפלוני עד זמן פלוני הרי זה גט ומותרת לינשא לאחר מיד שכיון שכיד' לקיימו שהרי אי אפשר לינשא לאותו פלוני אלא מדעתה לא חיישין שמא אחר גירושי או מיתת זה האחר תינשא לאותו פלוני ותבטל הגט למפרע ואין תקנה להתיר' לאותו פלוני תוך הזמן אא"כ יחזור המגרש ויקדשנ' ויחזור ויגרשנה סתם או שימות הבעל קודם שתנשא לשום אדם אבל אין תקנה להתירה לו כמה שיטלנו מידה ויחזור ויתנו לה סתם כי כבר אינה כרשותו שהרי גט גמור נתן לה אלא שהטיל בו תנאי ואם נישאת לאחר ויגרשה האחר אפי' סתם לא מיבעי' שלא הותרה עדיין לאותו פלוני כי אדרבה אם נישאת לו נתבטל הגט למפרע ובניה מן אותו האחר ממזרים למפרע אם נשאת לו לאחר מיתת בעלה הראשון המגרש ואם נישאת לו בחיי בעלה בניה משניהם ממזרים מן האחר ומן האותו פלוני שהרי נתבטל הגט ועדיין היא אשת הראשון ו"א שאם נשאת לאותו פלוני אחר מיתת בעלה אפי' היא עדיין תוך הזמן טק' לא נתבטל הגט דכל תנאי שאינה עוברת ע"י בחיי בעלה אלא תקיימו כאלו נתקיים התנאי ימיון דמית לה בעלה בטיל ליה התנאי ולא בחיל הגט למפרע .

ואם זינתה עם אותו פלוני ולא נשא' לו הולד כשר והגט כשר שהרי לא התנה אלא על נישואין .

אמר לה ע"מ שתבדעי לפלוני אם נתקיים התנאי שנבעלה לו בין בנישואין בין כגות הרי זה גט מיהו לכתחלה לא תיבעל לו דהא אינה מגורשת עד שתיבעל לו נמצאת תחלת ביהא כאיסור א"א .

ואם אמר לה על מנת שלא תבדעי לפלוני הוי גט אבל לא תנשא עד שימו' אותו פלוני דחיישין שמא תיבעל לו באונס וכן אם אמר לה על מנת שתתני לי מאתים וזו לא תינשא עד שתתן שמא יארע לה אונס ותפסי' כל אשר לה ולא תוכל ליתן .

צריך שלא יתנה עליה תנאי שעומדת בו כל ימיה כגון ע"מ שלא תלכי לבית אביך או שלא תאכלי בשר או שלא תשתי יין לעולם או כל ימי חייה שאם התנ' כד אין זה כריתות שהרי אגידה ביה כל ימי חייה והתירה אמרה וכתב לה ספר כריתות ספר הכורת' ממנו ומתירה לכל אדם אבל אם אמ' לה כל ימי חיי או כל ימי חיי פל' הרי זה גט שכיון שלא תלה התנאי בה אלא בו או בפלוני אחר אינה אגידה ביה כל ימיה שאיפשר שימות היא או אותו פלוני ותהא מותרת לינשא והרי זה גט כריתות ולא דמי לע"מ שלא תלכי לבית אביך דהתם אפי' אחר מיתת אביה אסורה ליכנס לביתו שהבית נקרא על שם אביה לעולם אפי' לאחר מיתתו ויש מחמירין ואוסרין גם כזה בר"א שאמר לה סתם בחיי או בחיי פלוני ולא קצב זמן מוגבל אין זה כריתות אבל אם קצב לה זמן מוגבל כגון חמשים או ששים שנה הרי זה גט כריתות ו"א עוד אפי' הרחיב הזמן הרבה יותר מכדי חיי האדם כיון שהוא דבר פסוק וקבוע הרי זה גט כריתות .

ואם אמר לה על מנת שלא תאכלי בשר ולא תשתי יין לזמן קצוב הרי זה גט ומותרת לינשא מיד שהרי בירה לקיימו שלא תאכל בשר ולא תשתי יין כל אותו הזמן ואפי' אם הרחיב לה זמן הרבה כמו שנתבאר אבל אם אמר לה ע"מ שלא תלכי לבית אביך עד הזמן פלוני אע"פ שהגט כשר אין לשום אדם להשתדל כנט זה שינתן בתנאי זה כי אי אפשר לאשה לעמוד על נפשה מלכת לבית אביה ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים ואם המגרש הוא מאותם שכיפין להוציא ולא רצה לגרש אלא בתנאי זה כופין אותו לגרש בלא תנאי זה .

ו"א שאם אמר לה סתם ע"מ שלא תנשא לפלוני ולא קבע זמן אינו גט שכיון שהתנה סתם שלא תנשא לפלוני לעולם הרי אגידה ביה כל ימיה ואין זה גט כריתות כמו שיתבאר בסמוך ואסרה לינשא אלא אם כן יאמר שלא תנשא לפלוני עד זמן פלוני שזה הוי גט כריתות בין שתלאו בזמן מוגבל ואפי' האריך הזמן הרבה כגון חמשים או ששים שנה לית לן בה דהא מ"מ כיון שכבע לה זמן שאיפשר לה להיות כך הרי ככלית הזמן תהא מותרת לו והוי גט כריתות ויש אומרים כיון שאין התנאי נמשך אלא כל ימי חיי אותו פלוני ה"ל כמו שאומר ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני שהיא מגורשת ונקטינן להחמרא : אמר לה ע"מ שלא תשתי יין זה לעולם או שלא תעלה בגילן זה או ככותל זה לעולם ונשפך היין ונקצץ האילן ונפל הכותל אע"פ שמעבשו אי אפשר לה עוד לעבור על תנאי הגט אפי' אין זה גט כריתות מאחר שלא הותרה לעולם כמה שנאסרה על ידי תנאיו והרי עדיין אגידה ביה ויש אומרים עכיון שאין התנאי נמשך אלא כל זמן שהיין קיים או האילן או הכותל קיימים הרי זה כריתות ובכל אלו התנאים נקטינן כדברי המחמירין .

בג האילן ונפל הכותל אע"פ שמעבשו אי אפשר לה עוד לעבור על תנאי הגט אפי' אין זה גט כריתות מאחר שלא הותרה לעולם כמה שנאסרה על ידי תנאיו והרי עדיין אגידה ביה ויש אומרים עכיון שאין התנאי נמשך אלא כל זמן שהיין קיים או האילן או הכותל קיימים הרי זה כריתות ובכל אלו התנאים נקטינן כדברי המחמירין .

קמ"ד דין תנאי ואם יש מענת אינס כגט וכו' סעיף .

בשם שקיום הגט תלוי בתנאי שתולה באשה כמו שנתבאר במימין שקודם זה כן הדין בתנאי שמתנה על עצמו שאם יתקיים התנאי יתקיים הגט ואם לאו לא יתקיים כיצד אמר לה הרי זה גט אם לא אכא בתוך שלשים יום או שאמר על מנת שלא אכא בתוך שלשים יום אם בא בתוך שלשים יום נתבטל הגט לא בא נתקיים הגט למפרע אע"פ שהיה בתוך לבא ונאנס ולא היה יכול לבא כגון שחלה או שעכבו נהר ולא בא עד לאחר שלשים יום הרי זה גט ואין שומעין למענת אונס שלו אפי' עומ' וצוח ראו שאני אונס אפי' הוי גט אע"פ דטענת אונס בכל התורה כולה היא שנת' מעלייתא ומעילה כרילפינן מולנערה לא תעשה דבר מ"מ גבי גט אמרו חז"ל שלא תועיל טענת אונס והוי גט וטעמא משום טענת צנועות ותקנת פרוצות תקנת צנועות דאי אמרת לא ליהוי י"ט זמנין ולא אונס וסברה דאונס ותראנן להנשא ותשב עוננה ומשום פרוצות דאי אמרת לא להוי גט זמנין דאונס ודיא תאמר לא אונס ותלך ותנשא ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים ואל תתמה לומר כיון שהגט בטל מן התורה בכת טענת

לבוש

הלכות גיטין

הבין וארגמן

קאמר וכל אימת דמאית אפילו לאחר כמה שנים הרי זו מגורשת מהיום

ב שכיב מרע שנתן גט לאחד ואמר לו זכה בגט זה לאשתי כדי שלא תפול לפני יכם ומת קודם שיגיע הגט לידה הרי זו ספק מגורשת וחולצת ולא מתייבמת דמספקא לן אם נאמר זכות היא לה וכו' ודין לה כדי שלא תפול לפני יכם וזכין לאדם שלא בפניו או שמי' חוב הוא לה ולא ניהא לה לפטור מן היבם שמי' ייבמה ואין הבין לאדם שלא בפניו לכך היא ספק וחולצת ולא מתייבמת

עצה טובה על פי גדולי עולם לחוש לרמאין בגט שכיב מרע שיאמר סתם אם מתי מעכשיו ועד יום פלוני ואותו היום ככלל היא גט ולא יאמר אם אמות מחולי זה שיהא התנאי תלוי בחולי שמי' גט אדם שאינו הגון וישתדל עם הרופא שיאמר שלא מת מאותו חולי אלא מחולי אחר שנעתק אליו ויציא לעו על הגט ולפי הרעת שכתבתי למעלה שאם לא הלך בשוק אפילו הלך בכיתו בלא משענת ואפילו ניתק מחולי תלולי הרי זה גט כו' אין באן לעו כ"כ מכל מקום כיון שהרבה חלוקים יש בכל גט שניתן על תנאי והרבה צריכין לדרקק בו ויותר בגט שכיב מרע ככל ההלוקין וברעות שנתבארו בסמין זה וכל שכן שאין אנו בקיאין באומדנות הרופאים ניהגין אנו בארצות האלו שלא ליתן שום גט על תנאי ואפילו בשכיב מרע אנו נותנין גט סתם בלא שום תנאי ושכיב מרע שרוצה ליתן גט כדינו כדי שלא תיזק ליבם ומתיירא שמא לא תחזור אליו אחר כך וכן היא משכנת את שניהם קודם הגט בשבועה חמורה או ימני משכנת זה לזה שכשיעמוד מחוליו יהזור זה לזה ויעשו נישואין חדשים ואם המגרש הוא כהן שתיאסר עליו בגט ותהיה אסורה לחזור אליו אם יעשה כן או במקום שיש חשש לפירוק דעת החולה יש לגרש בתנאי בדרך שנתבאר כתב מורי מהרמאי ז"ל אישה שנתגרשה על תנאי ומת הבעל אינה צריכה להתאבל עליו שהרי אינו אשתו אבל אין איסור בדבר אם תרצה להחמיר על עצמה לכבות עליו ולצאת אחר ממתו

ואינו כלום וי"א הרי זו ספק מגורשת דמספקא לן אם אמרין גבי גטין זמנו של גט מוכיח עליו כמו שנתבאר לעיל סימן קמ"ב והרי כתוב זמן בגט ועוד הרי כתוב בפירוש בגט מן יומא דגן כו' והוא כמו מן היום לפי חולצת ולא מתייבמת

ב ואם אמר מהיום אם מתי או מעכשיו אם מתי הרי זה גט שהרי כשימו' חל הגט למפרע מעכשיו וטוב לעשו' שיאמר מעכשיו אם מתי משיאמר מהיום שאם אמר מהיום שמא אין דעתו אלא מסוף היום ואילך ואם ימות קוד' שיעבור היום אין גט לאחר מיתה

ג ואם לא אמר אם מתי אלא אמר הרי זה גיטך מעכשיו או מהיום ולאחר מיתה הריא ספק מגורשת דשמיא אחר שאמר מעכשיו חזר בו מלשון מעכשיו ור"ל לאחר מית' ודוקא וסמכה דעתו אלאחר מיתה שאמר

ד גט שכיב מרע אינו דומה למתנת שכיב מרע דגבי מתנת שכיב מרע קי"ל אם עמד חוזר אפילו אם נתן סתם אמרין סתמא בפירושו דאמרין דעתו שלא גמר והקנה המתנה אלא על דעת שימו' אבל אם יעמוד יחזור בו אפילו אמר מעכשיו אבל גבי גט אינו כן דלא אוליגן בתר אומד דעתו אלא מה שיאמר בפירוש לפיכך שכיב מרע שנתן גט סתם ואמר לה ה"ו גיטך אפילו אמר מעכשיו ולא אמר אם מתי הרי זה גט מעכשיו ואפילו לא מת מחוליו הוי גט ואם עמד אינו חוזר וטעמא דאי אמרת אם עמד חוזר אתי למימר לא הוי גט עד דמית וכי הוי דלכי מית הוי גט יאסרו יש גט לאחר מיתה ואתי להכשיר גט ה"ו גיטך לאחר מיתה בפירוש דכיון דלא פריש מדי לא ידעי שנתן שכשימות יהא גט מעכשיו לכך צריך לפרש כהריא אם מתי כו' ואם לא פירש לא אוליגן בתר אומדנא משום נזירה שמא יאמרו גט לאחר מיתה

ה לפיכך שכיב מרע שרוצה לגרש על תנאי אם ימות כרי שלא תפול לפני יכם ואם עמד לא תהיה מגורשת צריך שיאמר לה בשנתן לה הגט בזה הלשון אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט מעכשיו ואם לא מתי לא יהא גט ואז ה"ו כטל מיד כשעמד אפי' לא אמר חזורני ביו ותקנו למר בזה הלשון כ' פעמים אם לא מתי אע"ג דבתנאי כפול סגי ועוד דבכל התנאים צריך שיהיה ההן קודם ללאו וכו' גט התחילו בלאו לא מתי לא יהא גט ולא רצו להתחיל באם גטני יהא גט דאתחילו בפועל לא סתחלי' דלא יפתח אדם פיו לשטן ולפי שכל תנאי צריכין תנאי כפול והן קודם ללאו כמו בתנאי גר ובגין ראובן הצריכו שיחזיר ויאמר אחרי כן אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט דה"ל תנאי כפול והן קודם ללאו ואם לא מתי הראשון אינו אלא משום דלא יפתח אדם פיו לשטן ואם ירצה שלא יתכשל מיד כשיעמוד אלא עד זמן פלוני יאמר אם לא מתי עד זמן פלוני לא יהא גט ואם מתי עד זמן פלוני יהא גט מעכשיו ואם לא מתי עד זמן פלוני לא יהא גט , כתב מורי מהרמאי ז"ל וצריך שיאמר כן בזה הלשון אם מתי אם לא מתי כמו שהוא לשון חכמים ולא יאמר אם אמות אם לא אמות

ו אמר אם מתי מחוליו זה ונתרפא ועמד מחוליו והלך בשוק בלא משענת כדרך הכריא' אע"פ שהיה וחלה ומת מחוליו הראשון כטל הגט כיון שנתרפא כנתיים לא הלך בשוק אפי' הלך בכיתו בלא משענת ואפי' שניתק מחוליו הרי זה גט ואין צריך אומדן שיראי מחוליו זה מת ואם הלך ועמד בשוק על משענת אם לא ניתק מחוליו לחולי אלא שהכביד עליו חוליו ומת אפי' היקל כנתיים הרי זה גט ואפי' אומדנא אין צריך שהרי מחוליו הראשון מת ואם ניתק מחוליו לחולי ועמד בשוק על משענ' אומדן אותו אם מחוליו הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט ויש אומרים שאם מת מחוליו הראשון אע"פ שהלך בשוק בלא משענת ואע"פ שפי' ואמר אם מתי מחוליו זה אפי' לא בטל הגט ואם עמד אינו חוזר משום נזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה דאי אמרת חוזר יאמרו כיון שיכול עכשיו לחזור בו ואם היה מת היה גט אם כן יש גט לאחר מיתה ויבאו להתיר אפי' להריא גט לאחר מיתה וכדפי' לעיל טעמא גבי סתם

ז אמר הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחוליו זה ולכסוף לא מת מאותו חולי וגם לא עמד מחוליו אלא נשכו נחש או טרפו ארי או נפל עליו הבית ומת כיוצא בו מילתא דלא שכיח אינו גט שהרי לא מת מאותו חולי ומיתה זו דלא שכיחה לא אסיק אדעתיה אבל אם אמר לה אם לא יעמוד מחוליו זה ונפל עליו בית או נשכו נחש או טרפו ארי יש להסתפק כיון שאמר כי הוא לישנא שמא אסיק אדעתיה כלא יעמוד אפי' ימות מיתה דלא שכיח כי הך אפי' יהא גט או שמא אשגרת לישנא כך הוא ומילתא דלא שכיחה לא אסיק אדעתיה לפיכך הריא ספק מגורשת וחולצת ולא מתייבמת

ח ש"מ שנתן גט ואמר סתם מהיום אם מתי והכריא כטל גיטו ולא אמרין כיון שאמר סתם מהיום אם מתי ולא אמר מחוליו זה לעולם קודם שימות קאמר שהיא גט ואפי' אם ימות לאחר כמה שנים אלא אמרין ודאי אם מתי מחוליו זה קאמר אבל כריא שאמר לאשתו הרי זה גיטך מהיום אם מתי ודאי כל שמת בחייה

קמו המגרש לאחר זמן ומי שנתגרש על תנאי וכו' ה' סעיפים

א יש דבר שדומה לתנאי ואינו תנאי כיצד האומר לאשתי הרי זה גיטך ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום הרי זה דומה לתנאי ואינו תנאי דומה לתנאי לענין שאין הגט מתחיל עד לאחר שלשים יום ואם מת הבעל תוך לי' יום אינה מגורשת שהרי אין הגט מתחיל אלא לאחר שלשים יום והוא מת קודם לכן ואין גט לאחר מיתה ואם מת בלא בניס הרי זו זקוקה ליב' וכן אם נשרף הגט או נאבד תוך השלשי' יום אינה מגורשת שהרי בשעה שיתחיל הגט אין הגט בעול' וכמה תתגרש ואינו תנאי שהמגרש על תנאי מגרש מיד אלא שמשול תנאי בגטו ולכשיתיקו' אותו התנאי יתחיל הגט מעכשיו וזה אינו מגרש עד שיגיע אותו הזמן לפיכך המגרש על תנאי צריך לכפול תנאו ולדרקק בלשון התנאי בכל הדברים המבוארים במשפט התנאי וזה אין צריך לכפול תנאו ולדרקק בשאר משפטי התנאי

ב הניחה הגט בצדדי ר"ה בתוך הל' יום ונגנב משם לאחר הל' יום הרי זו מגורשת הואיל והיה הגט קיים ביום שהיתה מתגרשת בו והיה מונח במקו' שיהודה אותו בו שאינו ר"ה שצד ר"ה אינו כרה"ל וכן אם תלה הגירושין במעשה דינו כדן המגרש לאחר זמן כיצד כגון שאמר לאשה הרי זה גיטך ולא תתגרשי בו עד שתתני לי מאתים וזו אחר שתתן האתני' זו הרי זו מתגרשת אחר שתתן ואין צריך לכפול תנאו ולא לדרקק בשא' משפטי התנאי שהרי לא גירש על תנאי אלא שתלה הגירושין בעשי' המעש' ואחר המעשה תתגרש ומה יש בין המגר' על תנאי לזה שקובע זמן לגירושין או שתלאו בעשיית המעש' שהמגרש על תנאי יש שם גירושין מיד ואינם גומרים עד שיתקיים התנאי לפיכך כשיתקיים התנאי והגט עורנו קיים בעולם הרי זו מגורשת למפרע אפילו אין הגט ברשותה כשיגיע התנאי ויתקיים ואינה צריכה לחזור ולטלו או להיותו ברשותה אחר שנתקיים התנאי שהרי כבר הגיע לידה מתחלה בתורת גירושין ואם ניסת קודם שיתקיים התנאי לא תצא אלא כשיתקיים התנאי תהיה מגורשת למפרע וקירושי השני קירושיין גפורין אבל התולה גירושיו בזמן או בעשיית מעשה הרי לא הגיע הגט לידה מתחלה בתורת גירושין אלא בתורת פקדון עד הזמן שקבע או שנעשה המעשה ולכשיגיע הזמן שקבע או שנעשה המעשה יתחיל הגט לפיכך צריך שיהא הגט כאותה הפע' ברשותה או שתחזור ותטלוני שיהיה הגט במקו' שיהיה איתה בו אף ע"פ שאינו ברשות' כגון צדדי ר"ה כמו שבארנו ואז תתגרש בו ואם ניסת קודם הזמן שקבע או קודם שנעשה המעש' שתלה בו הגירושין תצא ותולד ממזר שעדיין היא אשת איש גמורה ואין באן שם גירושין כלל

ג הנותן גט וביד אשתו ואמר לה אם לא תתני לי מאתי זו אין זה גט או אין את מגורשת הרי זה לא גירש כלל ואין כאן גט לא גט על תנאי ולא גט התלוי במעשה וכן כל כיוצא בזה כיון שלא אמר לה מתחלה הרי את מגורשת ואם אמר לה הרי את מגורשת ואם לא תתני לי מאתים זו לא תהיה מגורשת הרי זו מגורשת אע"פ שלא נתנה שאין נקר' תנאי פיון שלא כפל תנאי כמבואר לעיל סימן קמ"ה .

ד מי שנתגרשה על תנאי וקדשה אחר קודם שיתקיים התנאי אם נתקיים התנאי אחר כך הרי זו מקודשת ואם לא נתקיים התנאי ונתבטל הגט אינה צריכה גט משני שאין קידושין תופסין בה ומותרת לחזור לראשון אבל אם נשאת ולא נתקיים התנאי אף על פי שנתבטל הגט אסורה לחזור לראשון וגם השני אסור לקיימה וצריכה גט משניהם שכיון שנשאת לשני יש לה פרסום ואם תצא בלא גט מן השני יאמרו נשואה יוצאת בלא גט שאין הכל יודעים שנתבטל הגט מן הראשון .

ה בד"א שאם קדשה אחר ולא נתקיים התנאי שהגט בטל כשנתגרשה על תנאי שהוא בלאו כגון שאמר לה הרי זה גיטך אם לא תעשה כך וכך והיא עשתה אותו מעשה הרי זה בטל לגמרי ע"י המעשה שעשתה וכן אם תלה התנאי במעשה תוך זמן קצוב ועבר הזמן ולא נעשה המעשה או באיזה דרך שהיה התנאי מבוטל בפועל שאם הגט בטל לגמרי אבל בתנאי שכיהה לקיימו עוד הרי הדבר תלוי ואם יתקיים התנאי הרי זו מגורשת למפרע חיישינן שאם תקיים התנאי וחלין קידושי שני .

קמז אין כותבין תנאי בגט ואם כתבו מה דינו וכו' ג"ס .

א כבר ידעת שהגט קראו התורה ספר כריתות כלומר שצריך לכתוב סיפור הדברים שהוא הגט באופן שיכרות בין הבעל לאשה שלא תהא עוד אגודה ביה בשום דבר לפיכך הרוצה לגרש את אשתו על תנאי לא יאמר לכתחלה לסופר או לעדים כתבו וחתמו גט לאשתי על תנאי זה או אפי' כתבו סתם ותנו לה על תנאי זה ואין צריך לומר שלא יכתוב בתוך הגט על תנאי זה גירש פלוני את פלונית אשתו שכל שהוא זכר שום תנאי קודם כתיבת הגט וכל שכן תוך הגט קודם כתיבת התורה הגט שהיא והרי את מותרת לכל אדם אין זה גט כריתות שהרי לא נכתב זה הגט לכריתה מכל וכל אלא על תנאי כך וכך ואע"פ שנתקיים התנאי אח"כ אין זה ספר כריתות בשעת הכתיבה והתורה אמרה וכתב לה ספר כריתות שיהא ספר כריתות בשעת כתיבה אלא הרוצה לגרש על תנאי כיצד יעשה אותו אמר לסופר לכתוב סתם ולעדים לחתום סתם וכותבין גט כשר בלא שום תנאי בעולם ואח"כ בשנותן לה את הגט אמר לה הרי זה גיטך או הרי את מגורשת ממני ע"מ כך וכך הגבי הנתנה לא כתיב' כריתות אלא ונתן בידה וכן מותר לומר לעדים אחר ההתניה או לשליח תנו לה גט זה לאשתי על מנת כך וכך .

ב אבל אם זכר התנאי לסופר או לעדים קודם כתיבת הגט ואין צריך לומר אם כתבו בתוך הגט קודם כתיבת התורה אף על פי שלאחר הכתיבה חזר ובטלו ומחקו פסול כיון שלא היה גט כריתות בשעת כתיבה כד"א שזכר התנאי על פה או בתוך תוך הגט קודם כתיבת התורה אבל כתבו ואין צרי' לומר זכרו אחר שגמרו לכתוב תורה דגט הרי זה גט כשר בין שכתבו או זכרו קודם חתימת העדים בין שכתבו או זכרו אחר חתימת העדים מיהו כל הדרוש הוה תלוי גם כן בפלוגתא אחרת והוא אם נאמר יש ברירה או אין ברירה דא קיימא לן אין ברירה הוה לה גט כשר אפילו כתב התנאי בתוכו קודם התורה דהא כשנתקיים התנאי אחר כך או אפי' בטלו ומחקו נתברר הדבר למפרע שגט זה היה כריתות מעליא בשעת כתיבה ואי קיימא לן אין ברירה נשאר הגט כפיסולו ורבו כזה הדיעות הילכך נקטינן שאפילו כתוב התנאי קודם התורה הוה ספק גירושין וכן אם התנה על פה קודם כתיבת התורה הרי זה גט כן ספק גירושין .

ג לפיכך כל המגרש את אשתו על תנאי שמבטל הגט המבוארים לעיל סימן קמ"ג והם כגון שהתנה לה שלא תאכל בשר ולא תשת' יין כל ימי חייה או שתהיה מותרת לכל אדם חוץ מפלוני או שהתנה עליה שאר תנאים וכתבם בגט קודם כתיבת התורה חזרו ומחקו ונתנו לה או הזכירם על פה קודם כתיבת הרי זו ספק מגורשת ויש אומרים דבכולם היא ספק מגורשת אם כתבם או זכרם קודם התורה ולא אחר התורה חוץ משאם כתב לה או זכרם שתהיה מותרת לכל חוץ מפלוני שכזה החמירו מפי שאפילו כתבו או זכרו אחר כתיבת התורה הרי ספק מגורשת אף על פי שחזרו ומחקו או בטלו מפני שכזה נשאר לו בשעת כתיבה יותר זכות בגופו של גט מבשאר תנאי שהרי נשארה אסורה לאותו פלוני מכחו מפני שהיתה אשתו כבר והרי האיסור על ד' מפגי' שהיא עובדה אגידא ביה ואין זה גט כריתות כלל אבל אם כתב וחתם

הגט בהלכתו ובשעת נתינה הזכיר בעל פה תנאים הללו המבטלי את הגט אפילו אמר בעל פה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני הרי זה נוטל הגט ממנה וחזור. ונותנו לה בלא תנאי כלל או בתנאי כשר וכל מה שאמרנו בחוץ מפלוני או על מנת שפוסלים בגט דוקא כשאומר חוץ מן הכשרים לה או שיש להם קידושין בה אבל חוץ מאכא ואכיד וכל מי שאין עליו קידושין אינו שויר ואף על פי שלא מחקו דהא בלאו תנאו אסורין לה וכן אם התנה עליה בין בכתב בין בעל פה ואפילו לפני התורה בתנאי שאי אפשר לקיימו כגון על מנת שתעלי לרקיע וכיוצא בו אינו פוסל דתנאי זה הוא כמו שאינו ואפילו לפני התורה כשר בלאו תנאי הוא כלל כיון שאין בידה לקיימו .

קמח דין המגרש בגט ישן והמגרש בתנאי שלא יתייחד עמה וכו' ב" סעיפים .

א לא יפטר אדם את אשתו בגט ישן כיצד מי שכתב גט לגרש בו את אשתו ונמלך ולא גירשה ונתייחד עמה אחר שכתבו לא יגרש אותה כאותו גט כשירצה לגרשה אחר כך וטעמא משום גזירה שמא יאמרו גטה קודם לבנה פירש שמא ישהה הגט שנתים או שלש שנים בין כתיבה לנתינה ויהיו לה בנים ממנו תוך אותו הזמן אחר שכתב הגט ואם יגרשנה בו אחר כך לימים כשישתכח הדבר ויראה זמן הגט קודם לידת הבן ויהיו סבורים שניתן לה הגט משע' כתיבה ויאמרו זה הבן מן הפנויה גולד משגרש' ויהיה לו פגם לכך לא יגרש בו לכתחלה אבל בדעבד אם גירשה בו הרי זו מגורשת ומותרת לינשא לכתחלה שהרי הגט נכתב לשמה בכל דיניו וגם נתנו לה עתה בכל הלכותיו ויש אומרי' במה דברים אמורים כשהיה הגט כיד הבעל כשנתייחד עמה ומסרו לה אחר כך מירו לידה או שנתנו לשליח אחר שנתייחד עמה אבל אם שלחו לה על ידי שליח ונתייחד עמה אחר שנתנה ליד השליח ואחר כך נתנו לה השליח לא תנשא בו לכתחלה וטעמא משום שכשנתנו לה הבעל בעצמו אחר הייחוד אמרינן דאם איתא דבא עליה הוה חייש לפגמה דבריה והוה כתב לה גיטה אחרניא ומדיכביה לה אמרינן ודאי לא בא עליה ומשום הכי תנשא לכתחלה אבל היכא דיצא הגט מתחת ידו קודם ייחוד ונתייחד עמה חיישינן שמא בא עליה והוה בדעתו לצוות לשליח שלא לתנו לה ולכתוב לה גט אחר וקודם השליח קודם שראתו הבעל ונתנו לה אחר הייחוד לפיכך לא תנשא בו לכתחלה אבל אם נשאת לא תצא וע"ל סימן קמ"א .

ב לפיכך כל המגרש את אשתו על תנאי בין שאמר מעכשיו בין שלא אמר מעכשיו אלא אם יהיה אם לא יהיה הרי זה לא יתייחד עמה כל זמן שלא נתקיים התנאי אלא בעד אחר שתתכייש היא ממנו לשמש בפניו ואפילו עכר ואפילו שפחה ואפילו כיוצא ונכנס סגי חוץ משפחתה או בנה קטן מפני שאינה בושה לשמש בפניהם ואם נתייחד עמה בפני עד אחר אפילו שלא היה עמהם בחדר אלא ראה היחוד אפילו הכי כשיתקיים התנאי הרי זו מגורשת מכל מקום לא תתגרש בו לכתחלה כיון שנתייחד עמה אבל אם נתגרשה בו לא אמרינן לה לינשא על פי עד אחר שראה הייחוד שאפילו אם תימצא לומר בעלה וביטל את הגט לאו כלום הוא דביטול בפני עד אחד אינו כלום דאין דבר שבערה פחות משנים ואם בעל לשם זנות בעל אכל אם ראו אותם שני עדים שנתייחדו ורעו וראו הוא והיא את העדים שראוין שנתייחדו אע"פ שנתקיי' התנאי אח"כ הרי זה ספק מגורש' דחיישינן שמא בעלה ובטל את הגט דכיון שראו אותם שני עדים וגם הם ידעו שראו אותם העדים אמרינן שמא לשם כפיול הגט בעל ולא לשם זנות דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות כשודע שעדים רטאין אותם אבל אם ראו עדים אותם הם לא ידעו אמרינן לשם זנות נתייחדו והקא שידעו שניהם שעדים ראו אותם שנתייחדו אבל אם לא ידעו אלא אחד מהם הוא או היא אף על גב דביטול הגט בדידה תליא לאו כלום הוא וגראה לי טעמא דאמרינן אותו שלא ידע לשם זנות נתכין וכיון שאחר מהם נתכין לשם זנות אמרינן ודאי גם השני לשם כך נתכין שידוע דלשם אישות בעינן דעת שניהם ומכין לזנות לפיכך אפילו אם היא לא ידעה דהיא לשם זנות נתכוונה אע"פ שהיא ידע לא אמרי' דלשם ביטול זנות נתכין אלא לשם זנות וכמו שיתבאר עוד מזה בס' שאחר זה בע"ה .

קמט דין המגרש את אשתו ואח"כ בא עליה או נתייחד עמה וכו' סעיפים .

א המגרש את אשתו בין מן האירוסין בין מן הגישואין חזר ובעלה בפני עדים או שידוע וגלוי לכל שבא עליה כגון שנשאה

לבוש

הלכות גימין

הבין וארגמן

לנישואה קודם שתגשא לאחר וידעו הם שהעדים רואין הרי זו בחוקת שהחזירה דהואיל והיותה אשתו כבר אמרי' ודאי לשם קידושין בעל ולא לשם זנות ואפי' ראו שנתן לה מעו' כאתננה לשחוקה היא שאין אדם עושה בפני עדים בעילתו בעילת זנות כיון שיש בידו לעשות בעילת מצוה אע"פ דגכי פנויה בעלמא אמרינן אדם עושה בב"ו לא חיישי' לזה זו ערוחה כבר אשתו שאני והרי זו מקודשת קידושי נדאי וצריכי' ממנו גט שני והוא שהיו ב' עדים שאם לא היה אלא ער' א' אפי' ידעו הם שרא' אינו כלו' שאפי' את"ל כיון לשם קידושין אינו כלום שאינו קידושין אלא בפני שני עדים שאין דבר שניעוה פחות משנים דילפנין דבר דבר ממנין

חול' שפוסל בכהונה וכל גט שאינו פסול אלא מדבריהם להגש' בו לא תנשא בו לכתחלה ואם נשא' אע"פ שעדיין לא נבעלה לא תצא והולך כשר וכותבין לה גט אחר מן הבעל הראשון והיא יושבת תחת בעלה השני ואם א"א לכתיב לה גט אחר מן הראשון והיה הבעל בעל השני ותיק וגירשה מעצמו הרי זה משובח שהג' ממנו לזות שפתי' בר"א שאין לבעל השני בניס ממנה אבל אם יש לו בניס ממנה לא יוציא שמוציא לעו' על בניו ופונם אות' שהכל אומרים עליהם ממזרים הם שהריגירש את אמה מחמת שלא היה לה גט כשר מבעלה הראשון אבל אם אינה מגרש' יאמרו הכל אם לא שהיה נידע לחכמי הדור שהגט כשר לא היה מניחי' אותה לקיימה אלא יפגמו את הבנים אע"פ שכתבו לה גט אחר מן הראשון ידעו הכל דמשו' חומרא בעלמא שהחמירו רבנן בגטין הוא' וכל שהיא ספק מגרשת בין מתמת פסול ספק שבגט אי מצדה או מצד התאי' לא תנשא ואם נשאת תצא והולך ספק ממזר

מי שגרש את אשתו בגט כשר ורוצה להחזירה צריך לחדש הנישואין לקרש אותה בקידושין גמורין ולכרך שבע' ברכות ולכתוב לה כתוב' חדשה כמו שהיה נושא אשה אחרת אבל אם גירש' בגט שיש בו פסול מדבריהם או שיש בו צר ספק ורוצה להחזירה צריך לקרש מחדש מספק דשמא הגט גט כשר נעקרו הקידושין הראשונים ולא יכא' עליה בלא קידושין אחרים אבל אין צריך לכתוב לה פתובה אחרת ולא לכרך שבע' ברכות מספק דשמ' אין הגט כשר והו' לה הכ"מ' לבטלה דהא לא נתגרשה'

קנא סופר שטעה בגט ובשובר ובו סעיף אחר

כתב הסופר שוכר לאשה לתמו לאשה על הכתובה ונתן לאיש לתמו לאשתו ונתן א' לאיש והשני לאשה ולא דקדק איזה מהם נתן לאשה או איזה נתן לאיש והיו סבורים שהגט ביד האיש והשובר ביד האשה ונתן האיש את ש"ו בתורת גירושין לאשה ונעשית בחוקת גירשה לכל והאשה נתנה את שלה להיות לו לשובר על הכתובה לאיש ואחר כך נמצא הגט ביד האיש והשובר ביד האשה ומתוך כך בא לעיני' ולומר שמתחלה יצא המכשלה מתחת יד הסופר שנתן את הגט ליד האשה והשובר ליד האיש והם ההלופים ונתנם זה לזה הוא נתן לה השובר בתורת גירושין והיא נתנה לו הגט בתורת שובר ואין כאן לא שובר ולא גירושין שהרי לא נתן לה אלא השובר והיא נתנה לו הגט שהרי הגט עדיין בידו והיא טוענת נפל ממני והוא מצאו וכן בשובר נפל ממני ואני מצאתי אם לא נישאו עדיין הוא נאמן ויגרשה בגט אחר ותהא מותרת מעתה ואם לא גירשה ועמדה ונשאת תצא וכל השלשה עשר דרכים כה לא ער'ר הבעל עד אשר שניסת לאחר לאו כל במיניה ולא מהוננין כיה לאוסר' על השני והרי היא בחוקת גרוטה שאנו חולין לומר שנפל ממנה והוא מצאו

קנב דין שני עדים אומרים שנתגרשה והאמרת אשת איש היתיה ונתרשתי וכו' י"ב סעיפים

הבעל שאימר גרשתי את אשתי אינו נאמן אפילו היא מודה לו אינם נאמנים לא מבעיא אם אומר גרשתי כבר זה כמה ימים כגון ל' או מ' יום שאינן נאמנים להחזיקה כמגורש' למפרע דלאו כל כמיניה דשמא משום מחפה עליה הוא אומר כן ואם יכאו עדים אה"כ ויעידו שזינתה אחר הזמן שהיא אומ' שגירשה ודאי תידון כחתי' אלא אפילו אם אומר גרשתי את אשתי סתם אי נמי עכשיו גרשתי שאין נפקותא כדבריו אלא מכאן ולהבא והיה לן למיהמניה מנו דאי בעי היה מגרשה עכשיו אפי' אינו נאמן מן הטעם שיתבאר בסמוך מירו חוששין לרבין והוא ספק מגורשת ואפילו הודת' היא שגירשה אינו נאמן דחיישי' שזא הוא מכיון לקלקלה או שמא גירשה בגט פסול והיא אינה יודעת ושמה היא תעני פניה להודות לו להחזיק עצמה לגירשה כיון שרואה שהוא מאמינה לפיכ' אומרים לה' אם אמרת דבר הרב הרי אתם שניכם קיימים קיב וגרשה עתה בפנינו

ואם היא אומרת לו ויגרשתי והוא מכוושה נאמנת ומותרת לינשא חזקה שאין האשה מעוזה פניה לומר לבעלה בפניו גרשתי אבל שלא בפניו מעוזה ואינה נאמנת אפילו אם ניסת או נתקדשה וכשבא היא החזקה בדבריה ואימרת לו שגירשה ואינה נאמנת שלהחזיק דבריה אומרת כן ואינה צריכה גט מהשני ועיין לעיל סימן י"ו ואפילו אם היא בפניו אם היה קטטה ביניהם או שתובעת לתיבתה דאיכא למימר שאומרת כן כדי לגבות כתיבתה אינה נאמנת

שנים אומרי' שנתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי היא בחוקת אשת איש על פיה שהרי שתי הכתוב מעידים שהיתה אשת איש וממה נפשך יש כאן שנים עדים כשנים שהיתה

ואם לא ראוה עדים שבא עליה אלא שנתיוחד עמה והיו ב' העדים כחד וראו היא והוא את העדים וידעו' שרואין שנתיוחדו יחד אם היתה מגורשת מן הנישואין כיון דגימין אהדרי חוששין לה שמ' נבעלה ולשם קיה שין בעל והן הן עדי ייחי' והן הן עדי ביא' מיהו ודאי מקודש' לא הוי שאיב קדש' אחר אה"כ שלא תהא מקודשת דשמא לא בא עליה אלא חוששין לה לפי' היא ספק מקודשת וצריכי' גט מספק ואם היתה מגורשת מן האירוסין אין חוששין לה שררי' אין לבו גם בה מיהו גם כאירוסין הינא דחזינן להו דגימין אהדרי חוששין לה וצריכי' גט שני וכתב מורי' מהרמ"א ז"ל אבל אם נתיחד עם מיוחדת שלו אף על גב' דגם בה לא חיישין אה"כ בא עליה בפני עדים וטעמא משני דלא שכיח שיבא אדם על משורבתו

מי ששלח גט לאשה ואה"כ בטלו והלך ונתייח' עמ' אחר שבטלו ואחר כך נודע ונתנרר שכבר הגיע הגט לידה קודם ביטולו ורוא לא ידע אינה צריכה ממנו גט שני ואפילו ראוה שנבעלה שזה ודאי לא לשם קידושין בעל כי היה סבור שדגט היה בטל שהרי הוא בטלו ולא בעי' אלא על דעת קידושין הראשונים

מי שגרש את אשתו ונתייחד עמה וקודם שגירשה ענית נשא' לאחר לשם נישואין כמש' או לשם פלגש אסור' לשניה' וצריכה גט משניהם שררי' אם בא עליה הראשון בתייחורו עמה היא מקודשת לו ואין קידושי שני כלום והרי כב' נבעלת לשני כיון שנשאת לו ונאסר' לבעל השני וגם לבעל הראשון וצריכה גט מן הראשון ואם לא בא עליה הראשון בתייחורו עמה הוי קידושי שני קידושין לכך צריכי' ג"כ גט מן השני

לא אמרו חזקה זו שאין אדם עושה בעילתו בעיל' זות אלא באשתו שגירשה או במקדש אשה על זנאי' ואה"כ בעל כתם אמרי' בעל את התנאי ובעל לשם קידושין דהואיל וכבר היתה אשתו אינו עושה בעילתו זות לפיכך באלו אמרי' לעולם לשם קידושין בעל ולא עשה בעילתו זות עד שיפרש שעושה אותם לשם זות או בועלה על תנאי הראשון אבל כשאר כל הנשים שבא עליהם הרי הוא בחוקה שבעל לשם זות עד שיפרש שבעל לשם קידושין

וכן איש ואשה שנשאתו באונס הגזרות ונשאו זו לזו בחזק' הגוי' אע"פ שמתיוחדו זה עם זה בכל יום לעיני הכל אין חוששין להם לשם קידושין דאדרכה שהרי לא הית' כוננת' לשם קידושין כדת משה וישראל אלא לקדשי חוקת הגוים ואין כאן חשש קידושית משה וישראל ועל' סימן כ"ז מי שאמר לכתוב ולחתום גט לאשתו וליתנו לה ואחר כך נתייחד עמה הרי אלו לא יכתבו ואם כתבו ונתנו אחר שנתיוחד עמה הרי זו ספק מגורשת דחיישי' שמא בעל ובטל שליחותם שאמר לכתוב ולחתום

קן דין פסולי גט אם נשאת בהן וכו' ר' סעיפים

כל גט שהוא פסול מדברי תורה אם נתגרשה בו עדיין אשת איש גמורה היא ואם נישאת בו תצא מן השני שהרי אין קידושין תופסין לו בה והולך ממנו ממזר מיהו צריכי' גט מן השני מדבריהם כדי שלא יאמרו נשוא' ויצאה בלא גט ופן הראשון צריכה גט שני כשר מן התורה להחזירה לעלמא אבל לאלו השנים אסורה לעולם שהרי נבעלה מן השני בעילת איסור אשת איש ואסור' לבעל ולבעל וכל ה"ג דרכי' שנהגים באשה שהלך בעלה למדינת הים ונשאת ואה"כ בא בעלה שנתבאר לעיל בס' י"ז נוהגין בה אבל אם לא נשאת עדיין אלא נתקדשה מתרת לבעלה הראשון ואינה צריכה גט משני שהרי לא תפסו בה קידושין

ב' נאפי' אם היה בעלה הראשון כהן לא נאסרה עליו משום נדוש' שאין כאן אפי' ריח הגט כלל כיון שהגט פסול מן התורה חוץ מהמזר' את אשתו ואל' הרי את מגורשת ממני ואי את מותר' לכל אדם שאע"פ שמו' התור' אין כאן גט כלל להתיר' לעלמ' ואם היה הבעל לשמאל או לוי היתה מחזרת לו מ"מ אם בעלה כהן פסולה לו שגט כזה פוסל לכהונ' שנ' ואשה גרושה מאישה וגו' ודרשו חול' אפי' אינה גרושה אלא מאיש לכדו ולא ניתר' לעלמ' אפי' לא יקחו אות' הכהנים והו' ייה הגט שהוכירו

שדיתה אשת איש ואין הכת השנייה מכחישה בזה וקיימא לן כלבוש עיר שושן סימן ל"א שכל אחת מעידה לכדה אלא שאחת אומרת נתגרשה וזכו הכת השני' מכחישה' והו' להו בנירושין תרי ותרי דל עדים מהכא ונשארה היא בחזקתה ואפילו אם הכעל עומד בפנינו והיא אומרת לו בפניו גרשתי אינה נאמנת דכיון שעדים מסייעין לה חיישין שמא מעוזה לפיכך אם נשאת תצא והולך ממור כמה דברים אמורים כשאמרו העדים המעידים שנתגרשה היום נתגרשה שכיון שאמרו היום נתגרשה אומרים לה אחוי לגיטך ואם תאמר היא נאכד הגט לא מהימנינן לה דבזמן קצר כי האי לא נאמין לה לומר שנאכד הגט אבל אם אמרו העדים הרי זה כמה ימים שנתגרשה והיא אומרת נאכד הגט יש לנו להאמינה כיון שהיא אומרת בפני בעלה שנתגרשה וחזקה אין האשה מעוזה פניה כו' וגם שני עדים מסייעין ליה מיהו כיון ששני עדים מכחישים אותם לא חנישא לכתחלה ואם נשאת לא תצא כמה דברים אמורים כשנשאת לאחד מעוזה שאמר שנתגרשה שכיון שהיא יודע שנתגרשה וגם היא אומרת בפניו שיודעת בכירור שנתגרשה מצרפינן הטעמים ואמרי' חזקה שאין מקלקלין את עצמן ולא תצא ממנו אבל אם גשא' לאחר הרי דהבר ספק אצלו שהרי העדים מכחישין זה את זה וכן אם היא יודעת בכירור שנתגרשה בגט כשר אלא דסמכה על העדים שאמרו שנתגרשה אף על פי ששנשאת לא' מעדים והוא יודע האמת בכירור שנתגרשה אבל אצלה דהבר נשאר בספק כיון שהעדים מוכחשים לפיכך תצא והולך ספק ממור והא דאמרין שכשאמרו העדים נתגרשה היום אינה נאמנת לומר שנאכד הגט כמה דברים אמורים כשיש עדים מכחישים וכדאמרין אבל אם אין כאן הכחשה אלא שנים אומרים נתגרשה היום ואמרינן לה אחוי גיטך ואמרה היא נאכד או נקרע לא חיישי' לה אלא סומכין על העדים ומותרת להנשא .

ח יש לה שני עדים שנתגרשה מתירין אותה לינשא על פיהם אפי' אינה מוציאה הגט בפנינו .

ט וכן אם מוציאה הגט ואמרה גרשני בעלי בו מתירין אותה להנשא על ידו אפי' אינו מקיים ואפי' אם בא הבעל וערער ואמר ממני נפל והיא מצאה אותו אינו נאמן כיון שהוא מודה שהוא כתבו לה והרי הוא יוצא מתחת ידה לנפילה לא חיישין דאינו שכיח .

י אבל אם ערער ואמר שנתנו לה על תנאי ועדיין לא נתקיים התנאי אוק' בתורת פקדון נתנו לה או שטען שהוא מזוייף ומעולם לא כתבו יתקיים בעדי חתימה או בעדי מסירה כמו שנתבאר בס' קמ"א וקמ"ב .

יא ואם לא יתקיים אינה מגורשת להיות מותרת לאחרים אבל פסלה עצמה מן הכהונה דשיות' נפש' חתיכה דאסורא **יב** אשה שיש בידה מעשה ביד' אינה יכולה לינשא בו עד שיוכרו חתימת ידי הכ"ד .

הגנ דין המוציא גט בשוק למי יחזיר אותו וכו' סעיף אחר .

א המוציא גט אשה בשוק אם האשה ניתנה בו סימן כגון שאומרת נקב יש בו בצד אות פלונית ואומרת שכבר נתגרשה בו וממנה נפל היחורוהו לה אפי' אם הבעל מכחישה ואומר שממנו נפל ולא גירשה מעולם אלא שצוה לכותבו ועדיין לא נתנו לה ואפי' גם הוא נותן בו סימן אפי' הכי נתנינו לה דמה שהוא נותן בו סימן אינו כלום שהרי הוא צוה לכותבו והיה כירו קודם שנתנו לה אבל הוא אם לא שנתנו לה כבר מהיכן ידעה הסימן ואם אינה נותנת בו סימן והבעל מכחישה לא יתנוהו לא לו ולא לה אע"ג דקיימא לן אשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת דחזקה אין האשה מעוזה פניה בפני בעלה הני מלי כשאין בעולם שום דבר המסייע' או ודאי אינה מעוזה אבל כשיודעת שיש גט בעולם המסייעה מעוזה ומעוזה וסומכת על הגט המסייע' וכיון שאינה יודעת בו סימן יש לחוש שמא גט זה של אשה אחרת הוא ששמה ושם בעלה שוין לשמה ושם בעלה ואם הבעל מודה שכתבו ואומר שיתנוהו לה להתגרש בו מעתה אם נמצא במקום ובשעה שראוי להחזיר וליכא לימחש שמאחר נפל על הדרך שנתבאר לעיל בס' קמ"ב יתנוהו לה ותתגרש בו מעתה ואם לאו לא יתנוהו לה ואם הבעל מודה שנתגרשה בו והיא שואלת אותו מן המוציא כדי לגבות בו כתובה כהוא דתני הוציאה גט ואין עמו כתוב' גובה כתובתה והבעל אומר שכבר פרעה והחזירתי לו וממנו נפל יחזירו המוציא לה וחזיא שנתנת בו גט כן סימן שאם אינה יודעת בו סימן יש לנו לומר שמא אין זה הגט שנתגרשה בו רק מאשה אחרת נפל והבעל אומר אמת שכבר פרעה כתובתה ואכד הגט ואין מחזירין אותו לה אבל אם נותנת בו סימן אמרינן ודאי זה היא גיטה שבא לידה ונתגרשה בו ועליו להביא ראיה שפרעה וממנו נפל מיהו לענין זה שאינה שואלת אותו אלא לגבות כתובתה אינה צריכה סימן ברור ומובהק כגון נקב יש בו בצד אות פלונית אלא סגי בשאר סימנין מובהקין כגון שאומרת כך וכך אצבעות יש באורך הגט או ברחבו או שאומרת מרת החוט הקשור בו אבל אם אומרת סתם הגט היה ארוך או קצר ואינה מכוונת מדתי וכן אם אומרת החוט שבו הוא שחור או לבן יש לנו לומר שראתה אותו כן ביד בעלה ועדיין לא נתנו לה וכן אם אמרה שהוא מונח בחפיסה או בדלוסקמא אינו סימן להחזירו לה על ידו שכיון שהיתה אשתו כבר היא יודעת שכל מה שיש לו הוא מצניע בחפיסה או בדלוסקמא לכך אומרת כן ולא היה בידה מעולם .

ב ואם השנים אומרים ראינו שנתגרשה ושנים אחרים שרגילין להיות תמיד אצלה אומרים לא ראינו שנתגרשה אף על פי שאין מכחישים אותם בפירוש לומר לא נתגרשה הרי זו לא תנשא לכתחלה ואם נשאת לא תצא והולך כשר אפילו אם אותם השנים שאומרים לא ראינו דרין עמה כחצר ואיפשר לומר אם היה אמת שנתגרשה מסתמא הוי יודעין ברבר אפילו הכי לא תצא והולך כשר שאיפשר שגרשה בצניעא שבני ארס עשוין לגרש בצניעא ויש אומרים שאם אמרו שהיו כולם כמדור א' ושנים אומרים ראינו ושנים אומרי' לא ראינו הוי הכחשה דכולי האי לא עברי בצניעא .

ג אחד אומר נתגרשה ואחד אומר לא נתגרשה לא תנשא לכתחלה ואם נשאת אם היה בחזקת אשת איש תצא ככל ענין שהרי הכל יודעין ומוחזקין בה שהיא אשת איש ואין דבריו של האחד האומר נתגרשה כלום במקום עדים רבים שאין דבר שבערה פחות משנים ואם לא היה בחזקת אשת איש אלא על פיהם ששניהם אמרו לשון דמשתמ' מיניה שנתקדשה ונעשית אשת איש אלא שיש הכחשה בעדותן שהאחד אומר נתגרשה והאחר אומר לא נתגרשה כלל מעולם הרי נעשו העדים מוכחשים ואחד מהם עד פסול הוא ולא נשאר כאן אלא עד אחד כשר שנתקדש' ואין דבר שבער' פחות משנים ונשארה האשה בחזקתה שהיא פנויה ומותרת לינשא לכתחלה ואם אין הכחשה בעדותן ששניהם אומרים נתקדשה ומעידים שאחד כך זרק לה הבעל גיטה אלא שאחד אומר הגט היה קרוב לו והאחר אומר היה קרוב לה אפילו אם נשאת תצא שהרי מתוך דברי עדות שניהם היא אשת איש ועדותם הוא עדות מעליא שהרי אינם מוכחשין ומה שזה אומר קרוב לו וזה אומר קרוב לה אין זה הכחשה גמורה שכל אחד מעיד לפי אומד דעתו לפיכך כיון שהיתה ודאי אשת איש על פיהם תלינן לומר שמא האחד מהם האומר קרוב לה טעה באומד דעתו ושמה הגט היה קרוב לו לפיכך אפילו אם נשאת תצא .

ד לא היה בחזקת אשת איש ובאה היא בעצמה לפנינו ואמרת אשת איש הייתי וגרשה אני נאמנת שהפה שאכר הוא הפה שהתיר וי"א דוקא שאמרה וגרשה אני כתיב כדי דבור הראשון ואם לא אמרה כן תוך כדי דבור אינה נאמנת אא"כ נתנה אמתלא לדבריה למה לא אמרה מיד אשה שבאה לעיר ויעצוה שתאמר שהיא א"כ כדי שלא יתעללו בה ואח"כ באו עדים מכירים אותה ואמרה ששמעו שהיתה מגורשת וגם היא אומרת כן עיין בתשובת הרי"ב ש"ן סימן קמ"ה ועיין לעיל סימן מ"ו .

ה יש עדים שהיתה אשת איש אינה נאמנת לומר גרש' אני ואם נשאת תצא ואפי' נשאת קודם שבאו העדים שהעידו שהיא אשת איש תצא דלא כל כמינה לומר גרשה אני כיון שיש עדים שאין כאן הפה שאמר כ"י אע"פ שבאו העדים אחריה דכיון שלא היתה בפני בעלה מעוזה לומר גרשה אני אע"פ שאינה גרשה

ו לא היה בחזקת אשת איש ובאה היא בעצמה לפנינו ואמרת אשת איש הייתי וגרשה אני נאמנת שהפה שאכר הוא הפה שהתיר וי"א דוקא שאמרה וגרשה אני כתיב כדי דבור הראשון ואם לא אמרה כן תוך כדי דבור אינה נאמנת אא"כ נתנה אמתלא לדבריה למה לא אמרה מיד אשה שבאה לעיר ויעצוה שתאמר שהיא א"כ כדי שלא יתעללו בה ואח"כ באו עדים מכירים אותה ואמרה ששמעו שהיתה מגורשת וגם היא אומרת כן עיין בתשובת הרי"ב ש"ן סימן קמ"ה ועיין לעיל סימן מ"ו .

ז יש עדים שהיתה אשת איש אינה נאמנת לומר גרש' אני ואם נשאת תצא ואפי' נשאת קודם שבאו העדים שהעידו שהיא אשת איש תצא דלא כל כמינה לומר גרשה אני כיון שיש עדים שאין כאן הפה שאמר כ"י אע"פ שבאו העדים אחריה דכיון שלא היתה בפני בעלה מעוזה לומר גרשה אני אע"פ שאינה גרשה

ח הרבו חשו חכמים לתקנת בנות ישראל שלא יהו יושבת תחת בעליהן וליבעל לשנוי לה בע"כ כשכחיה ועוד לפעמי' תיפוק מיניה חורבה שתצא לתרבות רעה כשתראה שלא תוכל ליפטר מבעלה לפיכך אמרו אלו הן שכופין אותם בשוטי' להוציא וליתן כתוב' מיכה שחין ומי שגולד לו ריח הפה או ריח החוטם או שחור להיות מקבץ צואת כלבים או בורסקי או להיות מחתך נחושת מעיקר במה הברים אמורים שגולד בו אחד מכל אלו אחר שנשאה אבל

אבל אם היו בו קודם שנשאה והיא יודעת בהן ונישאת לו סתם אין כופין אותו להוציא דסברה וקבלה חוץ ממוכה שחין שאפילו התנה עמה תחלה בפירוש ונתרצית ונישאת לו ע"מ כן אפילו הכי כופין אותו להוציא שיכולה לומר סבורה הייתי לקבל ולא אוכל ולא עוד אלא שבכולם אם היא רוצה לשבת תחתיו הרשות בידה חוץ ממוכה שחין שאפילו רוצה לישב עמו עוד אין שומעין לה אלא מפרישין אותם בעל כרחם מפני שהחמיש קשה לו שהי' ממיקתו ואם אמרה אשכ בעדים כדי שלא יבא עלי שומעין לה יש אומרי' דמשומד כופין אותו על ידי גוים להוציא ובלכר שיבטל הכפייה בשעת נתינת הגט שלא יהא גט מעושה ויש חולקין ואומרים שאין כופין משומד או שאר עוברי על דת שיוציא שאם הוא חוטא כנגד אביו שבשמים מה לה עליו איהו דאפסיד אנפשיה וגופי' ויקבל עונשו והוא לא תעניש בחטאו אלא אם כן הוא פושע כנגדה כגון שזאכילה דבר איסור או שעבר על חרם ששעבר עצמו כנגדה שלא להקניסה ושלא להכותה אז כופין אותו להוציא שאין דעתה סובלתו וכן אם גודר ואינו מקיים שיגיע מזה צער לה מפני שבעת הגדרים בנינים מתיים אשה שקובלת על בעלה שהיא רועה זוגות אם יש עדות ברבר שראו אותו עם מנאפים או שהורה ואומר עינתה לא יגרע ומה לה בכך יש אומרים שכופין אותו להוציא שמצעררה ולא תוכל לסבול אבל אם נבריות סביאית לו ילדים ואומרי' שהם מטנו אין לחוש בשביל כך דרלמא - משקרות הן ובעלילות באות עליו או אינשי דלא מעלו הסיתה .

ב אשה שהיו בבעלה אחר מכל אלו ומת וגפלה לפני אחיו ליבום ויש בו גם כן אותו מום שהיה בבעלה יכולה היא לומר לא אחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל ויחלוץ ויתן לה כתובה .

ג האומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו לזון ואם אין בית דין יכולין לכופו לזון כגון שאין לו כמה לפרנס ויש בידו להשתכר ולהרויח ולזון והוא אינו רוצה להשתכר ולהרויח כדי לפרנסה אם תרצה היא כופין אותו להוציא מיד כדי שלא תמות אצלו כרעב וליתן לה שטר רוב על כתובתה שיפרע לה לכשיהיה לו זון והיו למי שאינו רוצה לישש עם אשתו כופין אותו להוציא אם תרצה היא וכן איש שרגיל לכעוס תמיד ולהוציא אשתו מביטו כופין אותו להוציא כי על ידי זה אינה זנה תמיד ופרש ממנה בתשמיש יותר מעונתה והיו כמורד ממזונות ותשמיש ועל סימן ע"י ע"י איש הסכה אשתו עבירה היא בידו כמכה חבירו דמ"ט היא לא נמסרה לו להכותה ואם רגיל היא בכך יש כח ביד בית דין לסימון ולחירמו ולהלקותו בכל מיני ירודי וכפייה ולהשביעו שלא יעשה עוד ואם אינו ציית לדברי הבית דין יש אומרים שכופין אותו להוציא ובלכר שיתרו בו תחלה פעם או שתים כי אין דרך מכני ישראל להכות נשותיהם ומעשה גוים הוא וכל זה דוקא כשהוא מתחיל אבל אם היא מקללתו בחנם או מזלזלת אביו ואמו והוכיחה בדברים ואינו משנחת עליו יש אומרים שמותר לו להכותה ויש אומרים שאפילו אשה רעה אסור להכותה והסברא ראשונה היא עיקר ואם אין ידוע מי הגורם אין הבעל נאמן לומר שהיא מתחלת שכל הנשים בחזקת כשרות הן ומשיבין ביניהן אחרים לראות כשל מ הרעה הוא' ואם היא מקללתו חנם יוצאת בלא כתובה וכתב מורי מהרמ"א ז"ל וזה לשונו ונראה לי דוקא כרגילה בכך ואחר התראה כמו שנתבאר לעיל סימן קמ"ו ואם הלכה מביטו ולותה ואכלה אם היתה הציאה מטנו משים שהכה אותה תמיד חייב לשלם וכמו שנתבאר לעיל סימן ע' ע"כ לשונו .

ד אבל מפני מומן שבו אין כופין אותו להוציא ל"מ היו בו קודם שנשאה וידעה דסברה וקבלה אלא אפי' גולדו בו אחר שנשאה לא שנת מומין קטני' לא שנת מומין גדולי' כגון נסמית עינו או נקטעה ידו או רגלו ולא רצתה אשתו לישב עמו אין כופין להוציא ולא ליתן כתובה דנסתחפ' שדה ומזלה גרסה ואין באלו משום מיאוס ולא משום תמות כרעב לפיכך אם תרצה תשכ תחתיו ואם לא רצתה דינה כדן מורדת ויש אומרי' בד"א בעין אית או יד אחת או רגל אחת אבל נסמו שתי עיניו או נקטעו שתי ידיו או שתי רגליו כופין אותו להוציא וליתן כתובה מפני שהוא כעבר ובטל מן העולם ואין דעתה סובלתו ואין נוהגין כן היה בו חולי נכפה יש אומרי' שאין זה מום ואין כופין אותו להוציא דמסקא לן שמא אינה מקפדת משום דאשה בכל דהו ניהא לה ומכל מקום גם לא נכוח אותה להיו' עמו כיון שהיא טוענת שלא תוכל לסבול לא משיגין לה כשכחי' וי"א שהי' מום וכופין אותו לגרש איש המשמש פוירי יום יום ואשתו טוענת אבי עני היה ומחמת דחקו השיאנו לו וסבורה הייתי לקבל עכשיו אי איפשו לקבל כי הוא מטורף ויראה אני פן יהרגני כבעסו לא אמרו חכמי' שכופין אותו לגרש אלא תפיסנו לגרש או תקבלנו ותזון מנכסיו .

ה האשה שתובעת גט בטענה שאינה ראויה לכנות ממנו אין שומעין לה שהרי היא אינה מצויה על פריה ורביה לפריה

ואם טענה שהפצה לילד כרי שהיא לה בן שתשען עליו בזנות' כי אין לה בן בכר ואומרת שהי' גורם שאינו יורה כחץ אם שהתה עמו עשר שני' ולא נתעברה ואינה תובעת כתובתה כדי שנחוש שתובעת גט כדי לגבות כתובה וגם הוא בעניין שאין לתלות תביעת הגט בשום דבר אחר כגון שנתנה עיניה באחר וכי האי גוונא שומעין לה אפי' יש לו בנינים מאשה אחרת שהיתה לו קודם לה דשמיא נתקלקל אח"כ וכופין אותו להוציא ויתן מנה ומאתים אבל לא תוספות שלא כתב לה התוספות על דעת זה שחצא ממנו אבל הגדוניה מה שהכניסה לו יתן ויש לו להחריס סתם על מי שטוענת דבר שאיני' יודעת בו בודאי ואחר כך יתן כתובה ואם אמר הוא אשה אשה אחרת עליה ואברוק עצמי שומעין לו ואם תלך השנייה הרי נודע שהראשונה בטענת עליה באת עליו ותצא בלא כתובה ואם שהה גם עם השנייה עשר שנים ולא ילדה יוציא שתיהן ויתן כתובה או ישא שלישיית אם אפשר ליה למקום בסיפוקיהו ויש מי שאומר שאם אמרה גם השנייה אפילו תוך עשר שנים שאינו יורה כחץ יוציא שתיהן ויתן כתוב' לשתיהן ואין נותנין לו זמן לכרוק עצמו בשלישית ובכל עניין אם ידוע שהוא עקר והיא באה מחמת טענת שחפצה בולד לה ששן עליו יוציא מיד מהו אם יש לה ולד אפילו מאיש אחר י"א שאין שומעין לה כתב מורי מהרמ"א ז"ל ז"ל וה"ה אם שהה עשר שנים ולא ילדה ובאה מחמת טענה שכופין אותו להוציא וליתן לה כתובה והתם לא מהני מה שאומר אברוק עצמי ואשא אחרת ומכל מקום לא אבד' הראשונה כתובתה והואיל ולא הוחזקה בג' אנשים והיא דרביקה לטעון שאינו יורה כחץ היינו שידוע שהיו לו בכר בנינים או תליגן ברירה אם לא שטוענת שאינו יורה כחץ או בבעל השלישית שכבר הוחזק כך נראה סברת הסור ורוא מסקנת התיספות והאשרי' עכ"ל מורי' ז"ל .

ו אשה שטוענת על בעלה שאין לו גבורת אנשים לבא עליה ושואלת גט והיא מבחי' יש אומרים שהיא נאמנת וכופין אותו להוציא מיד אפי' בתוך עשר שנים דכיון שטוענת טענה שהבעל יודע אם הוא אמת אם לאו לא היתה מעיזה בפניו אם אינו אמת שהכל יודעין בלה למה נכנסה לחופה ועל דעת כן נשאת לו לפיכך אפילו טוענת סתם בלא טענת הפיזה לילד בן' שומעין לה אבל לא יתן כתובה כיון שהיא מכחישה לא נאמין לה להוציא ממנו דלאו כל כמינה וי"א שלא נאמין לה על זה אלא אם כן תאמר כן בפני בעלה ובפני עדים שכין שהיא מעיזה כל כך בפניו אמריגן ודאי האמ' אתה אבל אם אמרה כן שלא בפניו אף על פי שאמרה בפרסום ודברה בפני בני אדם כדי שיגיע הרברים לאזניו אינה נאמנת דכל שלא בפני מעיזה ימעוזה ואפילו בפניו לא אמרן דנאמנת אלא בשאינה תובעת כתובת' אבל אם תובעת כתובת' אינה נאמנת דכשכיל הכתובה היא מעיזה לפיכך אפי' להוציא אין כופין אותו ויש אומרים דכונן הוא דמצויין נשים חצופות אפי' אינה תובעת כתובת' אינה נאמנת ואין כופין אותו להוציא מכל מקום במקום שיש אמתלאות ואומדנא שהאמת אתה נאמנת ואם יש תלות שלא יוכל לבא עליה מחמת חרמ' צר והיא בתולה או שלא יוכל לבא עליה מחמת חולשתו תולין בזה ואין כופין אותו להוציא עד שיכריא וי"א דאפילו במקום שאין כופין להוציא מ"מ אין כופין אותו ג"כ שתשב עמו וגם אין דנין אותה כדן מורדת אלא ממשיכין ומאריכין הרבר עד שתפשרו או עד שתשה' עמה י' שנים ולא תלך ואם הוא מודה שלא יוכל לבא עליה ומרשה מעצמו בלא כפייה יתן לה כתובה יש אומרים אף על פי שיכול לבעול אחרת צריך ליתן לזאת כתובתה כיון שלא יוכל לבא עליה יכולה היא לומר לו והלא מסרתני עצמי לך ומה אעשה לך יותר אשה שטוענת שבעלה אינו שוכב עמה ואינו בא עליה דינה כדן טוענת שאין לו גבורת אנשים ואם קדש אשה שאסורה להנשא לו כופין אותו להוציא שהרי היא אסורה לו וגם לאחרים כל זמן שאינה מגרשה .

ז אשה שיראה מבעלה שילך לארץ אחרת ויניחה ענונה ותובעת שיגרשנה או שישבע שלא ילך אם ידוע ומפורסם שרעתו לילך ושיפועוהו שלא ילך או יכפוהו שקודם שילך יגרשנה לזמן שאם לא יחזור תוך אותו הזמן מוגבל תהא מגרשת מעכשיו .

ח אשה שטוענת שיכפו לבעלה שיגרשנה מפני שהוא מוכתב למלכות וצריך לברוח ממקום למקום ואינו רשאי לעמוד במקום אחד מפני הסכנה אם ידוע שהיכר כן הוא כדבריה אין לך טענה גדולה מזו שהיא אינה צריכה ללכת אחריו מעיר לעיר שלא על דעת כן נשאתו והוא אינו רשאי לעמוד במקום אחד מפני אימת המלכות לפיכך כופין אותו לגרשה אבל אם הוא רשאי לעמוד בעיר אחת אף על פי שהוא מוכתב למלכות בעיר אחרת אין כופין אותו להוציא .

י נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה לו יוציא ויתן כתובה וישא אחרת שכין ששהה עמה עשר שנים ולא ילדה יש לנו לומר שמא החסרון הוא ממנה והוא מצויה על פריה ורביה חייב היא להוציא ולישא אחרת אולי יבנה ממנה ויבנה עם השנייה לפריה

לפניה ורביה ומ' צריך ליתן כל הכתובה ותוספת לראשונה דשמא החסרון הוא ממנו ואם ירצה לישא אשה אחרת עליה הראויה לילד במקום שנוהגין לישא שתי נשים ישא ואם לא רצה כופין אותו להוציא ולישא אשה אחרת ואם אמר איני כועלה ורביני שוכן עמה כפני עדים שיראו שלא אתיחד עמה בין שאמרה היא כן בין שאמר הוא כן אין שומעין להם אלא יוציא או ישא אחרת הראויה לילד שהרי צריך לקיים מצות פריה ורביה ו'א שכל זה מיירי בשלא הוליד כלל אבל אם הוליד זרע קיימא אע"פ שעדיין לא קיים פריה ורביה אין כופין להוציא וכבר כתבנו במ' א' שבזמן הזה אין נוהגין לכופו כלל וכפיהו זה שאמרנו להוציא אינה כפיהו בשוטים אלא בדברים ואם כפיהו בשוטים יש לחוש שהוא גט מעושה שפסול וגאמן כל איש לומר על עצמו שהוא יודע בעצמו שאינו מוליד ואין כופין אותו לישא אשה דכל אדם בחזקת כשרות הוא ולא חשרנין ליה שעובר על העשה דפ' במזד.

ואם בתוך העשר שנים הלך הוא כמה ימים בסחורה או שהיה הוא חולה או היא חולה אע"פ שמשמשים יחד או שהיו חבושים בבית האסורים אותו הזמן אינו עולה להם למניין העשר שנים שאנו תולין לומר אותו העין שגורם להם להיות חולים או חבושים גם הוא מנעם מלהולי' ומכאן והלאה כי הרחיב ה' להם יפרז בארץ לפי' הא דאמרין' שהחולי או החבישה אינו עולה למניין העשר לא בחולי שמנעם מלשמש ולהוליד איירי וכן בחבישה שמנעם זה מזו איירי אלא מיירי אפי' שהוא או היא חולה ומשמשי' מטותיהן וראויין להתעבר אלא שאינן כביריאתן ומשמתין בבית האסורים אפי' הכי אינן עולין להם מן המנין שאנו תולין להם באותו העון הגורם להם החולי או החבישה כמו שאמרנו ו'א רישיבת ח"ל אינו עולה למנין העשר שנים ואין דין זה נוהג אלא בא"י אבל היושבים בחוצה לארץ תלינן לומר שעון דירתו בח"ל גורם כדחזינו באכרם שישבת ח"ל לא עלתה לו מן המנין ואין ראוי להורות כן שיבטל אדם מפריה ורביה מטעם חלוש כזה דהא חזינו רובא דאינשי שפרין ורבינן בח"ל ומה שלא עלה לאברהם ישיבת ח"ל היינו לפי שצוה הקב"ה לך כך מארצך וגו' והוא נתעצל ולא הלך לפיכ' נענש וה' כל כיוצא בו שיש לתלות הדבר בשום עונש כמו בחולי או בחבושים בבית האסורים כמו שאמרנו אבל כשאין שום דבר לתלות בו אין חלוק בין בארץ לח"ל ו'א עור שכך אנו לומדים מאברהם שאם שהה אדם י' שנים בח"ל ואח"כ נכנס לארץ אין ישיבת ח"ל עולה לו מן המנין ונתחנן לו י' שנים מעת ביאתו לארץ אולי כוכית הארץ יבנה אבל מי שלא נכנס לארץ כלל ושהה עם אשתו עשר שנים בחוצה לארץ וראי' גם הוא יוציא אחר עשר שני' יב הפילה תוך עשר שנים מניין לו הי' שנים מיום שהפילה הפילה יחזרה והפילה ג"פ החזקה לנפלים ויוציא מיד ואין לו להמתין עד י' שנים שכיון שהפילה ג"פ החזקה לכל הבנים שהיו לה מבעל זה שתפלה והרי היא כאלו אינה יולדת בחזקת י' שנים לפיכך יוציא ויתן כתובה ומ"מ היא מתרת להנשא לאחר דרוקא מבעל או אמרי' שמפלת והוא בעונש הבעל אבל מאיש אחר תוליד בני קיימים יג הוא אומר הפילה תוך עשרה שנים ורצה למנות עשר שנים מיום שהפילה והיא אומרת שלא הפילה ותרצה למנות מזמן הנישואין היא נאמנת שטענתה היא כרי יותר מטענתו שהיא יודעת בכיור.

וכן הוא אומר הפילה כ"פ ועדיין אינו צריך לגרשה והיא אומרת הפלתי ג' פעמים וחייב לגרשה היא נאמנת וצריך לגרשה :

מיהו בכל זה הבעל משיבעה שבועות היסת שלא הפילה תוך י' או שהפילה ג' שבין שכטענה זו יתחייב לה כתובה אינה גובה אותה אלא בשבועות היסת על זה מן השתה י' שני' ועם הראשון ולא ילדה וגירשה מתרת לינש' לשני דשמא היה החסרון מצד' הבעל הראשון : יז נשאת לשני ושהתה גם עמו י' שני ולא ילדה דינה עמו כדינה עם הראשון גירשה גם השני לא תנשא לשלישי אם לא קיים פריה ורביה שהרי החזקה זאת שאינה ראויה לכני' ואם נשאת לג' ולא הכיר בה תצא בלא כתובה ואם הכיר בה ונשאה יש לה כתובה אפילו לא קיים פרי' ורביה וכן אם קיים מצות פריה ורביה אפילו לא הכיר בה יש לה כתובה :

שהתה עם השלישי י' שנים ולא ילדה יוציא בלא כתובה שהרי החזקה שהיא עקרה מיהו לא אמרין' כיון שהחזקה עקרה תחזיר לשנים הראשונים מה שנמלה מהם ככתובתה שהרי נדע למפרע שעקרה היא ושלא כרין נמלה ככתובתה מן הראשונים דאמרין' שמא עתה חלתה וכהשנים הראשונים לא היתה עקרה ומספקא לא מסקינן ממנא מנא מיהו אם עדיין לא גבתה מהם אינו מציאה מהם שעליה להביא ראיה דלאו עקרה היא : ואם נשאת לרביעי וילדה אחר שהוציאה השלישי בלא כתובה אינה יכולה לגבות כתובתה משלישי לומר שהרי גודע דלאו

עקרה היא ושלא כדון הוציא' בלא כתובה דאמרין' עכשו היא נתרפאת וקודם לכן עקרה היתה :

כ כל הנושא בעבירה בין באיסור דאורייתא כגון אמלנה לכ"צ גרושה וחלוצה לכהן הדיו' ממורת ונתניה לישראל בת ישראל לנתין וממזר בין באיסור דרבנן כגון שניות כופין אותו להוציא :

כא ו'א דכפיהו זו אפילו בשוטים ו'א שכל מי שנאמר בו בפירוש בתלמוד כופין פירושו אפילו בשוטים אבל בכל מקום שלא נאמר בפירוש כופין אלא יוציא בלבד אין כופין בשוטים אלא אמרי' לו הכמים חייבוך להוציא ואם לא הוציא מות' לקרותו עכריין אבל אין מגדין אותו דחמור נידוי ממלקו' ואם בשוטים אין כופין ק"ז שאין מגדין וכתבו גדולי האחרונים שלא ראו מימיהם ולא בעלה עשר שנים ולא ילדה וכן לא ראו ב"ד שנוקקו לכופו ולמחות לאיש שאין לו בנים שנושא וקנה שאינה בת בנים או שנושא קטנה שאינה ראויה לילד אע"פ שזה אסור אפי' לאיש שיש לו בנים כדאמרין' בפ' כל הירד הגי' דגסבי' קטנות מעכבים את המשיח וכן בבית כהן ובת ח' לע"ה וכה"ג לא ראינו ב"ד נוקקין להם למחות מפני שראו שאם היו נוקקין לכגון זה היו מרבים מריבות וקטנות בישראל ולכך הוצרכו חכמי הדורות הראשונים להעלים עיניהם ק"ז אנו יתמי דיתמי שנעצים עינינו למען לא ירבו המחלוקת בישראל ולא יאקרו גט מעושה הוא זה ויוציא לעז על הגטין ועל הבנים מיהו ו'א שנוכל בעת הצור' לעש' זה שנקבל גזיר' וחרם בנינו שלא לישא וליתן עם אותו האיש ושלא לעש' לו שום טוב' או שלא למול בניו ושלא לקוברו ולהחמי' עליו בכלי חמרות שירצו עד שיקבל ליתן גט ובלבד שלא יגדוהו כמו שכתבנו ובלבד שלא יהא באותן הנישואין לא משום ערוה ולא משום איסור מצוה ולא משום קדושה שכל מי שיש לו אשה בעביר' כופין אותו אפילו בשוטים עד שיוציא מי שאינו מקיים עונתו יכולין בית דין לגרשו ולהחרימו עד שיקיים העונה או שיגרש כי אין זה כפיהו לגרש אלא לקיים עונתו וכן כל כיוצא בזה וכן מי שגירש את אשתו בגט כשר ויצא קצת לעז על הגט מותר לכופו לתת גט אחר ובכל מקום דאיכא פלוגתא אם כופין אם לא אף על גב שאין כופין לגרש מכל מקום כופין אותו ליתן כתובתה מיד וכן הגדונוא דהגעלת ליה :

כב הגשבע לגרש את אשתו טוב הוא שיתירו לו שבועתו קודם שיגרש שלא יהא דומה לאונס וגט מעוש' מיהו אם גירש קודם שהתירו לו וכא אחר כך הבעל לפוסלו בשביל שהיה אונס מחמת שבועתו אין הגט מפסל בכך משום טענת אונס שאין חשוב אונס כגט אלא אונס שבא לו מעצמו אבל אונס מחמ' שבועה אינו אונס שזה האונס הוא הביא על עצמו שהרי מרצון עצמו נשכ' לגרש ובודאי בשביל שגמר ברעתו לגרש נשבע כדי לזרויה נפשי' ואם נתחרט אחר שגשבע ואינו מגרש אלא מחמת שבועה הוה ליה לבקש צד להיות נקי משבועתו או לגלות דעתו למסור מודעא בכך ואם נתן הגט ולא יגלה דעתו או לא מסר מודעא איהו דאפסיד אנפשיה ולא מפסיל בכך מ"מ טוב הוא להחמיר ולהתיר לו שבועתו קודם שיגרש ויקחו ממנו ערבון אם ירצה לגרש כי אין נתינת הערבון דומה לאונס כי אדרבה הוא ראייה לרצונו הגמור ובגט משומר אין צריכין לשאל אם נשבע או נדר כיון שמדינ' הוא מגרש אין שייך טענת אונס מ"מ שואלין אותו אם מגרש ברצון וכן שואלין לאשתו ועל סימן קילד סעיף ד' :

כג ואפי' מי שנדר וקבל עליו נזירות גדול כנזירות שמשון אם לא יגרש את אשתו ויגרש מחמת זה הנדר אינו חשוב אונס ומותר לגרש מיהו ו'א שצריך שני גיטין הראשון כדי להתיר לו נזירותו ואח"כ כדי שלא יהא נראה שנתן גט באונס יתן לה גט שני מרצונו בלי הכרח נזירותו :

כד ואחר שניתן הגט צריך הרב להטיל חרם על כל העומרים בשעת נתינת הגט שלא להוציא לעז על הגט וכל מי שיש לו עליו נגמגום יאמר אותו מיד כדי שישא ויתנו בו מיד :

כה סדר הגט ובו דיני העדים והבעל והאשה והסופר וכל פרטיו ובו קי"ח סעיפים קטנים :

ודע שבכל מקום שצריך המסדר לשאול שאלה להמגרש או להמגרשת או להעדי' או להסופר הדפסתי באותיות גדולות יותר משאר אותיות כדי שבקל יוכל למצא השאלה ולא יצטרך בכל פעם לחפש אחר ענין השאלה שצריכה לו :

לשון מורי ז"ל בימי חכמי התלמוד היו נוהגין למנות חכם בקי על הגטין וכן נמצא בדברי הקדמונים שהיו נוהגין שלא ליתן גט רק בפני גדולי הדור על כן לא ישתרל אדם בנתינתו רק הבקי בהם וכל מי שאינו בקי בשני' יטין וקידושין לא יהא לו עסק עממן ואם אחד

לבוש

הלכות גיטין

הבין וארומן

אהר עבר ונתן גיטין או חליצות בלא נטילת רשות עיני ביורה
לעה סימן קמ"ב סעיף י"ד ונט סדרו אותו הדיומות יש
לפוטלו כמו שכתבתי לעיל סימן קמ"א סעיף ל' וסי' קמ"ב סעיף
ט' עכ"ל .

והאלך סידור בקיצור

יש נזהרין מלסדר גט בערב שבת

מפני כמו שכבר ידעת שהרבה צריכין ישוב הדעת בסדר הגט
ובערב שבת טרודין הכל להבין צרכי שבת ואם היו מסדרין הגט
בערב שבת יש לחוש שמא מתוך מחשבת הטרוד' לצרכי שבת
יעשוהו בחפזו ויבאו ליד טעות בעניני הגט .

ב תחלה ישתדל הבעל שיהיו לו עדים שהם גדולי' בחתימת
זקן או בשנים ושאינם קרובים לא לו ולא לאשה ולא
זה לזה .

וע"ל סימן קמ"א סעיף ב"ה ולכתחלה נזהרים שלא ליקח עדים
שיש בהם צד קורבה אפילו רביעי ברביעי או מצד חיתונים גם שלא
יצא עליהם קול שחשודים על עריות או שאר דברים הפוסלים
לעדות גם אין לוקחין עד שהוא בעל מום שהסברה אינה נוחתת
שבכל מום יתיר אשת איש לעלמא גם מדקדקי' שלא יהיו העדי'
והסופר קרובי' אלו לאלו ולא אל הרב המסדר הגט ובשעת הדחק
אם הסופר הוא סופר מהיר והגון אין לדקדק בסופר אבל בעדים
יש לדקדק וה"ל עדות שאי אתה יכול להיזמו שלא יקבל עליהם
הרב הומה .

יש אומרים שיאמר הרב לעדים שיהרהרו בתשובה בלבם על
עבירות שעשו

שלא יהיו פסולין לעדות מחמת עבירה ואפילו הם מוחזקין
לצדיקים גמורים שמא עברו עבירה בסתר ועיין לעיל סימן ק"ל
סעיף א' ויקח עדים המבטיח את הגט ואם אינם יודעים לקרות
מלמדים אותם ומפרשין להם ולסופר ולבעל מהו הגט ומהו
לשמו ולשמה .

ג ויקח סופר הגון ומהיר ולא יהיה הסופר אחד מן הערים
ועיין לעיל סי' ק"ל סעיף י"ח ולקמן בסי' זה סעיף י"ב .
ד אם הסופר או החכם המסדר הגט נוטלין שכר הרבה יותר
מכדי כמלה י"א שצריך שלא יהיו העדים קרוביהם להם
שנוגעין בערות מחמת שכר קרוביהם והר"ר עבדיה בפירוש המשנה
בפרק ד' דבכורות קרא תגר על הרבנים מסדרי הגט הנוטלין
יותר מכדי שכר בטלה ולא נהגו כמותו כי ראיותיו אינם כלום שהוא
מדמה דבר זה למה שאמרו הנוטל שכר לרין דיניו בטלין
ואין זה ראיה כי סודר הגט אינו דין אלא למוד בעלמא וע"ל סי'
ס"ה ק"ל סעיף ב"א הטעם שלוקחי' שכר .

יש לבעל להשוות עצמו עם הסופר והרב והעדים קודם שמתחיל
לכתוב

והטעם הוא שאם לא ישוו עמו תחלה יש לחוש שמא כשישמע
אח"כ שרצוי' ממנו שכר הרבה יתחרט ויחזור ברעתו מלתת גט
ותתבטל שליחו' הסיפר והעדים ואח"כ כשיתפשו עמו היה מן הרין
שצריך לחזור ולחדש שליחות בכתחלה והם לא יעשו כן רק יסמכו
על דבריו הראשוני' והם כבר נתבטלו .

ה צריך שיכירו העדים שזה הוא פלוני וזו היא אשתו פלונית
אלא אם כן הוא שעת הסכנה ועיין לעיל סימן ק"ב סעיף ג' .

ו אם יש בעיר אחר שישמו בשמו ושם אשתו
כשם אשתו

אינו יפול לגרש אלא בפני חבריו שירעו הכל שהוא הוא המגרש
ולא חבריו וע"ל סימן ק"ב .

ז אם המגרש הוא שכיב מרע צריך לדקדק בו שיהיה שפוי
בשעת כתיבה ובשעת נתינה וע"ל סי' קנ"א .

ח אם רוצה לגרש על תנאי לא יזכור שום תנאי אלא אומר
לסופר לכתוב גט ולעדים להתים בו .

ט ולא יזכיר שום תנאי עד שעת נתינה וע"ל סי' קמ"ז
וסי' קכ"ג .

י הבעל עצמו לא יכתוב הגט היכא דאפשר טעמא עיין לעי'
סי' קכ"ג .

יא וכן מטעם זה לא יאמר הבעל לסופר כתוב כן או לא
לכתוב כן וע"ל גם כן בסימן הנ"ל .

יב לא יהיה הסופר קרוב לא איש ולא לאשה היכא דאפשר
ועיין לקמן סימן ק"ל סעיף ח' ועיקר טעמא משום שגם כדברים
יש בהם קצת ערות ששואלין אותו אם כתבו לשמו ולשמה אבל

רוב טורי הוראה אין נזהרין בכך שאין זה עדות כיון שאמרו בפני
ומסתמא שכותב כן דלמה יקלקלה .

יג ויביא הסופר הקלף והדיו והקולמוס וכל שאר כלי הכתיבה
וישאל הרב לסופר בפני העדים אם הכל שלו .

וכשיאמר הן יניחם לפניו וקודם שיתן הסופר דברים אלו לבעל'

ישאל הרב את הבעל אם רצונו ליתן גט מרצונו לאשתו פלונית
בת פלוני וככה יאמר לו אם רצונך ליתן גט לאשתך פלונית בת
פלוני מרצונך הטוב וכשיאמר הבעל הן יאמר לו הרב שיבטל
המודעו' וכך יאמר לו נדרת או נשבעת שום נדר או שבועה או חרם
או תקיעת כף או קנין או שום דבר בכהא גוונא שמכריחך ליתן
גט לאשתך פלונית בת פלוני ותאמר אחר כך שאנוס היית מחמת זה .

יאמר הבעל לא נדרתי ולא נשבעתי וכן לא יזכירי דבר המכריחיני
ליתן גט אלא ברצון טוב אתנהו בלב שלום בלי שום אונס ותנאי
ואם אומר אמת הו' שנדרתי או נשבעתי כו' .

צריך הרב והב"ד להתיר לו קודם כל דבר

כמו שיתבאר שלא יהא דומה לגט מעושה ואם ירצה יכולין לומר
לו שיתן ערבון שאין זה אונס כמו שנתבאר וכן אם יאמר נדרתי
או נשבעתי שלא לגרש צריכין ג"כ להתיר לו קוד' כל דבר דאם
לא כן מיקרי אין בידו לגרש' ודומה לאומר לסופר לכתוב גט
לאשה בעלמא שאין בידו לגרשה ולרוחא דמילונא בין יאמר לא
נשבעתי לגרשה או יאמר נשבעתי שלא לגרש אומרי' לו שמא
נשבעת ושכחת ולכן נתיר לך ויתירו לו נדריו הנ"ל .

ואחר כך יאמר לו הרב דברת מעולם דבר שזיק ויגרם בטול
הגט כגון שמסרת מודעא על הגט או שאמרת שלא תתן הגט
ברצון או כה"ג .

ויאמר הבעל לא מסרתי מודעא ולא אמרתי שום דבר מעולם שזיק
לגט לגרם לה איזה בטול .

יחזור ויאמר הרב אבל אם באולי אמרת מעולם שום דבר
המבטל הגט או אם מסרת מודעי' אם עשית שום פעולה או דבר
המבטל את הגט או מוזק לו כל זה אתה מבטל בכאן בפני
העדים האלו שלא יהא כח באתון הרברים ובאתון מודעות אלא
יהיו בטילין ומבוטלין .

ויאמר הבעל הן כל המעשים שעשיתי ודברים שדברתי שיוכלו
לכתול את הגט או להזיק לו הכל ירא בטל ומבוטל וברצון טוב
ובנפש הפיצה אציה לכתוב הגט ולחזותו וברצון טוב ובנפש
הפיצה אתן אותו לגרש בו את' אשתי פ פ פ וכן אני מעיר על עצמי
שלא מסרתי מודעא ולא שום דבר על הגט שיפסל מחמתו והרני
פוסל כל העדים שיעידו שמסרתי או שאמרתי שום דבר שיבטל
זה הגט או שירע כוהו מחמתו .

ואז יאמר הרב להסופר שיתן הכל בכתמה גמורה לבעל הדיו
והקסת והקלף והקולמוס וכל כליו של כתיבה שיהיו שלו וכן יעשה
הסופר יתנהו ליד הבעל ויאמר לו הילך הדיו והקסת והקלף
והקולמוס וכל כלי הכתיבה שיהא שלך בכתמה גמורה .

ויקחם הבעל ויגביהם כדי לזכות בהם שכן צריך שיהא שלו
כרכתנו לעיל סי' ק"ך סעיף א' .

יד ואחר יושט הבעל הקלף ושאר כלי הכתיבה לסופר
בפני העדים ויאמר לעדים שמעו מה שאציה לסיפר
פ פ פ וככה יאמר להסופר אתה הסופר פ פ פ המכונה פלוני
הילך הדיו והקסת והקלף והקולמוס וכתוב גט לשמי פ פ פ המכונה
פ פ פ לגרש בו את אשתי פלונית בת פלוני המכונה פלוני לשמי
ולשמה לשם גרושין וכתוב כל כך הרבה גיטין עד שתכתוב אחד
המקובל להרב פ פ פ ולכל מי שיראה לו הגט ושיהא מקובל להם
הכתיבה והחתימה כלי שום פקפוק ותכתוב כולם לשמי ולשמה
לשם גירושין ויאמר הסופר הן כן אעשה .

יש אומרים שאעפ"י שאמר הבעל כן אם כתב הסופר פסול בגט
לא יחזור ויכתוב אחר עד שיהזור ויקנה הכל לבעל והבעל יחזור
ויאמר ככל הנ"ל וע"ל סי' קכ"ב סעיף א' ולקמן בסי' זה סעיף
מ"ב כשנותן הבעל לסופר כל הנ"ל יתנם לו על ידי עצמו ולא על
ידי שליח רכל זה מילי נתינה שהרי לא מקנה לו כלום אלא מצווה
שיכתוב ומילי לא מימסרן לשליח ועיין לעיל .

יז וקודם שימסרם הבעל ליד הסופר לכתוב יאמר הבעל לעדים
ואתה פלוני כן פלוני המכונה פלוני ואתה פ פ פ המכונה
פלוני חתמו הגט שיכתוב הסופר יוסף בן שלמה הלוי לשמי
פ פ פ לגרש בו את אשתי פלונית בת פלוני המכונה פלוני וחתמו
כל כך הרבה גיטין עד שתחתמו אחד המקובל להרב פ פ פ
ולמי שיראה לו הגט ושיהא מקובל להם החתימות בלי שום פקפוק
ובולם .

וגלם תחתמו לשמי ולשמה לשם גירושין ויאמרו כן נעשה ואחר כך יסאד הבעל הקלף והקלמוס וכל כלי הכתיבה ליד הסופר ויאמר הסופר כן אעשה .

וימלין לומר כל הדברים הללו בכל לשון שירצו ושיבינו ואחר כך יצוה הרב לבעל שלא ידבר מאומה מענייני הגט עד אחר נתינת הגט פן ירבה דברים וידבר דברים המבטלין את הגט .

אם צריכין לפתוב שני גיטין מפני ספק שיש בשמות כגון גרשון גרשם וכיוצא בזה צריך שיאמר הבעל המגרש לסופר שאם יחפוני הרב פלוגי לסוד גיטין הדבה מחמת ספק כרי שינתם כולם ביד האשה שזוא נתון לו רשות לחותמם ועל סימן קכ"ב .

לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפי הבעל שצוה לסופר לכתוב ולעדים לחתום ולא מפי שליח אפילו אחר לשלשה אמרו לפלוני שיכתוב ולפלוני ופלוגי שיחתמו לא יכתו' ויחתמו הואיל ולא שמעו מפי ועל סי' ק"ד סעיף ד' .

הבעל נותן שכר הסופר

ואם נתנה האשה כשר ועיין לעיל סימן ק"ד סעיף א' שיכבול הבעל המורעות כמו שכתבתי לעיל סעיף י"ד וע"ל סי' קל"ד סעיף ב' .

העדים שיאמר הבעל לפניהם לסופר שיכתוב גט לאשתו להם עצמם יצוה הבעל לחתמו ולא לעדים אחרים כרי שיעידו על דבר שלם ולא על חצי דבר .

וצריך שיעמדו העדים אצל הסופר בשעת כתיבתו .

השיט' שבה האיש והאשה והזמן וישמעו שכותבו לשמו ולשמה וש אומרים דסני כשיעמדו בשעת כתיבת שיטה ראשונה וכן נוהגין .

כישמעו שיאמר הסופר מתחלה שכותב לשמו ולשמה לשם גירושין וכיון שכתב השיטה הראשונה לשמו ולשמה כרי סומכין דודאי יסיימוהו כן וכן נוהגין .

וצריך שיכירו העדים שזהו הגט שכתב הסופר לשמו ולשמה לשם גירושין לפיכך אם רוצים לצאת לחוץ אחר שכתב השיטה הראשונה צריכין לקחת להם שום סימן .

בגט כרי שיכירוהו אח"כ או שתהיה להם טביעת עין בו . וטוב שיהיה הבעל אצל הסופר והעדים על שיכתוב הגט ויחתם וינתן כרי שלא יסאד מודעה .

וכשיבא הסופר לכתוב הגט קודם שיתחיל לכתוב יש לו לשאול למגרש מה שמו ומה שם אביו ואם יש לו או לאביו כיניו אי שום הניכא או אם הם כהנים או לויים .

וכן יש לשאול לאשה ולאביה וכיצד נוהגין לכתוב השמות עיין לעיל סימן קכ"ב וסי' קכ"ח בדיני שמות המקום ושאל כל זה בפני העדים שידעו גם הם הכינויים להעיד עליהם .

צריך שהסופר והעדים יעמדו במקום אחר שהו' הכתוב בגט והוא פשוט .

יחתוך הקלף למדת הגט שלא יצטרך לחתוך ממנו שום דבר אחר כתיבת הגט וע"ל סי' קנ"ד סעיף ג' י"א שקודם שיחתוך הסופר הקלף ידבר בפני העדים שחותר אותו כרי לכתוב אותו לשמה כמו שיתבאר בסימן מ"ג ובתנן מורי ז"ל שכן נוהגין כמדינת אלו ו"א עוד מיד כשיחליק הסופ' את הקלף וגם כשישרטט וגם ששינקב הקלף לשרטט השורות וגם כשינתן הקולמוס יעשה דגל לשמו ולשמה כרי וידבר כן מקודם ויחתוך כל מה שרעתו לחתוך אחר הכתיבה ואפילו הנקיב' שניקב כרי לשרטט יחתוך הכל קודם שיתחיל לכתוב כרי שלא יחסר כלום אחר הכתיבה בין הכתיבה והנתינה ונולן חומרות הן לעשותן לבתחלה וכדיעבד אין קפידא שלא הקפידה התורה אלא קציצה גמורה בין כתיבה לגתינה ועיין לעיל סי' קכ"ד סעיף ג' .

ואם טעה הסופר לאחר שכתב קצתו ומתחיל באותו הקלף לכתוב גט אחר יחתוך המיעוט שכתב קודם שמתחיל לכתוב השני .

כט צריך להיות הקלף ארכו יתר על רחבו ופעמא עיין לעיל סימן קכ"ה סעיף י"ג ונקרא ארכו דרך קריאתו מלמעלה למטה ויטען לטעה גלויין כרי תפישת יד או יותר וכדיעבד אין לחוש .

וישרטט י"ב שטיין ועוד שורה י"ג שרטיט ב' שורות קצרות שבהן יחתמו העדים זה תחת זה כמו שנתבאר בס' קכ"ה סעיף י"א וי"ב ו"ג וגם לא ישרטטם רחוק מן הבתב נרחב שא"ה שרות כרי שתהא חתימת העדים סמוך לגוף הגט ולא יוכלו לזיף בתמיים כמו שיתבאר בדיון חתימת העדים בשאר שטרות

שלא ירחיקו העדים חתימתן רחוק מן השטר שתי שורות וישרטט לחוץ לצד השער כרי שהיא מבפנים חלק וניח לכתוב עליו .

לא יש מי שאומר שיכתוב במקום בשר ולא במקו' שער משום שקראו הכתוב ספר ואע"ג דכבר אמרנו סימן קכ"ד סעיף א' לספירת דברים הוא דאמא מכל מקום לבתחלה מקפידין לכתבו כמו שהוא הדיון כמה שנקרא ספר ממש שכותבין על קלף שהוא במקום בשר וכדיעבד אם נכתב שלא במקום בשר אין מקפידין אפי' עדיין לא ניתן וסימן שתכיר איזה הוא מקום בשר קח חתיכה של אותו קלף ותלחלה אותו ותרטב במים או ברוק שבפך ואז מכויין בו"ך הקלף מחמת הלחלוחי' ונטה לעולם הכויצה לצד הבשר שזוהו פבעו לכויין לזה הצד משום שהיה כן בחי' בפרק וכויין סביב הבשר .

לב לא ישרטט באבר מפני שהאבר צובע ויהא נראה ככתב על גבי כתב אע"פ שמשרטטין מבחוץ ולא מבפנים לפעמים הקלף הוא רק וגראה שרטוט האבר גם מבפנים וע"ל סימן קכ"ד סעיף ו' וישרטט שני שרטוטין בצדיו הגט אחד מימין ואחר משמאל כדי ליישר הכתב שלא תעביר האותיות חוץ לשטה ולא יניח חלק מן הצדדים אלא כמו חצי הצפורן וכן למעלה לא יהא חלק יותר מחצי הצפורן והיינו כמלא אטבא דספרי הנוצר בנטעב ולמטה לפחות כמלא תפישת יד כמו גבי ס"ת ונ"ל שלא מן הטעם שנאמר בס"ת שהוא משום נוי אמרו כן ג"כ רמב"ם שייך כאן נוי אלא הבא טעמא אחרינא הוא והוא זה דטעם דכוליהו דיא כרי שלא יבא לקציץ ממנו אחר הכתיבה ויהא נראה דהיא מחוסר קציצה בין כתיבה לגתינה נ"ל וכיון שיהא הכתב כצד השרטוט ולא על השרטוטין עצמו שכן הוא ניכר ביותר .

לג יש מי שאומר שאין כותבין הגט בקולמוס של כנף זעמא כתבתי לעיל סי' קכ"ה סעיף כ"ב .

לד לא יהא הכתב מעוק' ולא מבלבל שמת דרמה אות לאות ונמצא הענין משתנה וע"ל סי' קכ"ה סעיף י"ו .

לה ונהגו להחמיר לעשות האותיות מוקפת גייל ואם יש בו אותיות דבורות יכול לגרר הדיו שביניהם להבדילם וע"ל סי' קכ"ה סעיף ו' .

לו צריך לערות הגט היינו שימשך צואר הלמד משיטה התחתון' אל תוך העליונה וכן כרעיה דנו"ן פשוטה וכפ' וצ' ופ' פשוטה ימשוך אל תוך שיטה התחתונה י"א הטעם משום דספר אחר אמר רחמנא ולא שנים או שלשה ספרים דכשאנו מעורה נראית כל שורה חלוקה מחברתה והוה להו ב' ספרים ולפי זה אם לא עורה היו פסול דאורייתא ופסול אפי' כדיעבד אבל אין הטעם כן דהא כבר אמרנו דספר לספירת דברים הוא דאמא אלא הטעם הוא כרי שלא יוכלו לכתוב שום דבר בין שיטה לשיטה ולפי זה אם לא עורה לא מפסול בכך ולבתחלה צריך לערותו מ"מ צריך לרקוק שלא יכנסו האותיות זו בזו כגון ראשה של למד שבשטה תחתונה לא תכנס בתוך חללה של ה' או ח"ת של שיטה העליונה או רגל הגון פשוטה או שאר בתוך ט' או שי"ן של שיטה תחתונה דמחזי כאותיות אחרות .

לז לא יהיו האותיות עוברות מהשטיין כימין ושמאל לתוך הגליון ויש להחמיר אפילו באות אחת נראה לי טעמא משום דנראה כאלו אינו מעיקר גט והוה גט חסר מזה האות .

לח נפל טפת דיו לתוך האות עד שאינו ניכר אינו יכול להעביר הדיו מתוכו לתקן האות דה"ל חק תוכות וע"ל סימן קכ"ז סעיף ח' וסי' קכ"ה סעיף י"ד .

לט ואף אם רוצה לעשות מ"ם פתוח' ונמשכה ידו ונסתמה אינו יכול לגרר הדבקות לפותחה דה"ל חק תוכות וע"ל סי' קכ"ז סעיף ט' .

מ לא יהא בו טשטוש ולא מחק ולא נקב בקלף שמא יורמן לכתוב עליו אות ויהא האות חלוק וע"ל סימן קכ"ה סעיף ז' .

מא ליוהר כטופס הגט שיכתבה כמשפטו כגון די תיהויין בשיטה אחת וירחיק קצת די מן תיהויין וכן די תיצביין והרי גת מותרת לכל אדם ה' תיבות אלו יהיו ג"כ בשיטה אחת וכרת משה וישראל בשיטה אחת והיא שיטה התחתונה ולא יכתוב יותר באותה שיטה ויאריך הוויין של שבוקין ותרוכין ופטורין די יהוי ירחיק די מן יהוי וירחיק רגל דה"א דמלהך מגנה שלא יהא משמע למחק שהוא לשון צחוק וכדו וי"ו אחרונה ארוכה וע"ל סימן קכ"ה .

מב אם נמצא פסול בגט וצריך לכתוב גט אחר אם הבעל בפנינו יחזור ויצוה לסופר ולעדים לבתחלה שיכתוב ויחתמו לשמו ולשמה לשם גירושין ואם אינו בפנינו לא יתחיל הסופר לכתוב גט אחר כי אם כרשות הרב שהרי הבעל תלאו מתחלה בדע' הרב וע"ל סי' קכ"ג סעיף א' וסי' זה סעי' ט"ו .

מג ישירא הסופר לכתוב הגט יאמר לעדים שמעו אל אתם צדים פ פ פ פ ג ג פ פ ג ג פ פ הגני כותב גט לשם פלוגי כן פלוגי שיגרש

לבוש

הלכות גיטין

הבין וארומן

המכונה פ ואני כותב אותו לשמו ולשמה לשם גרושין

ויכתוב אותו מיד ויכתבנו בקביעות ולא בסירוגין שלא יסח דעתו מכונת לשמו ולשמה ויתחיל לכתוב בראש השורה ולא יגע האות בשרטוט שלפניו וכן בסוף השמה לא יגע בשרטוט שלאחריו ויצוה הבעל לעדי החתימה שיעממו אצל הכתיבה עד שיכתוב הסופר לפחות השמה הראשונה וכשילכו יקחו כל אחד מ' מובהק בגט שיכירנו אח"כ ויתחיל הסופר לכתוב לצד הכשר ויכוין לכתובו לשמו ולשמה לשם גירושין ויכתוב כתיבה תמה נכרת בהקף גייל יש אומרים שצריך לכתוב כל התורף והיינו הזמן ושם האיש והאשה בשש שורות הראשונות וגם הסופר יקח לו סימן מובהק בגט קודם שיוציאו מתחת ידו כדי שיכירנו להעיד עליו אחר כך שזה הוא הגט שכתב הוא לשמו ולשמה לשם גירושין ועיין לעיל סימן קל"א סעיף א' .

מ"ד צריך שיתייבש הגט קודם שיחתמו העדים שלא יאה בשעת החתימה ראוי להזדויף .

מ"ה ואחר שיתייבש יחתמו העדים זה תחת זה וקוד' שיחתמוהו יראו תחלה אחר הסימן שלקחו ויקראוהו קודם חתימה כדי שידעו על מה יחתמו 'ע"ל מ' ק"ל סעיף א' .

מ"ו וצריכים העדים לחתום זה בפני זה וע"ל מ' ק"כ סעיף ח' וס' ק"ל סעיף י"ג .

מ"ז יאמר כל אחד מן העדים קודם שיחתום הנני פ ב פ חותם גט זה לשם פלוני כר פלוני המכונה פלוני שיגרש בו את אשתו פלונית ב פ המכונה פלוני ואני חותם אותו לשמו ולשמה לשם גירושין וקודם שיחתום יאמר לחבירו דהיינו לעד השני שיחתום עמו אתה פ' ראה שאני חותם והנני חותם גט זה לשם פ ב פ המכונה פלוני שיגרש בו את אשתו פלונית ב פ המכונה פלוני ואני חותם אותו לשמו ולשמה לשם גירושין . ויראה כל אחד חתימת חבירו שיכירנה ויוכל להעיד עליו כשישאלוהו אחר כך וע"ל מ' קל"א סעיף ו' .

מ"ח ויתחילו לחתום בראש השיטה שלא יניח חלק בגליון בימין לפני החתימה וע"ל סימן ק"ל סעיף ב' .

מ"ט ולא יניח איר כדי שני שימין בין חתימתן לשיטה אחרונה ועיין לעיל ג"כ בסיומן ק"ל כ"א ויחתמו גם כן בקולמוס ובדיו של הבעל .

נ' וצריך כל אחד מן העדים לפרש שמו ושם אביו שיחתום פלוני בן פלוני עד ואין צריכין לחתום כינויהם ואם הם כהנים או לויים חותמים פ' ב' פ' הכהן או הלוי ואפילו אם אביו רב או חכם אינו חותם כן מהר"ר או כן החכם רק סתם בן פלוני עד וע"ל מ' ק"ל סעיף י"א וי"ב .

נ"א כתיבת העדים תהיה ג' תמה וניכרת שלא יהיו האותיות דבוקין זה לזה כמו בגט עצמו .

נ"ב ולא יחתום הסופר בגט ועיין לעיל סימן ק"ל סעיף י"ח .

נ"ג וצריך לייבש החתימות .
נ"ד ואחר שנתייבשו יביאו הגט אצל הרב ויעיין בו הרב .
אם לא דלג בו אות או תיבה ואח"כ ילקק בחסירות ויתירות ואח"כ בתקוף האותיות כתיבה תמה ובהקף גייל ואם אין שם נקב בגט או שום מחק או משמוש ואם אין אות עובר חוץ לשמה מימין או משמאל ואם לא הרחיקו מן הכתב .

ושוב לקרותו נגד גט אחר

שאו אם יש בו פעות ירגיש בו מיד גם לשולחו אל שאר החשובים שבעיר לדקדק בו אם נכתב כהגון ויהיה שלא ישמשו אותו בשליחות . ויהקרו אם יש בעיר עוד אחד ששמו כשם המגרש ושם אשתו כשם המתגרש' שיחנהו בפניו .
ואז יכין הרב שנים להיות עדי מסירה ונהגו ליקח עדי החתימ' גם כן להיות עדי המסירה .

ואח"כ יקרא השמש בני הקהל שיהיו לפחות י' בני אדם בנתינת הגט לפרסומי מילתא שהותרה זו לעלמא ושנאסרה לכהנים מפני שהיא גרושה מ"מ אפילו יש שם קרובים יכולין להיות מן העשרה שגם בזה יש פרסומי מילתא ויש שמיחרין מחשבי . הקהל להיות עדי מסירה להחיר אשת איש לעלמא על פי החשובים ולא על פי עדי החתימה לבדם .

והוא הגט ביד הסופר

נ"ה י"א שהרב יעמוד עם העדים הרב כאמצע ושני עדי המסירה הגיול בימינו והקמן בשמאלו ודוספר לפניו גם האשה והבעל לפניו עומדים כולם ולא יושבים .

ויהיה הרב את הבעל והעדים והסופר שכשישאל אותם דברים מכאן ואילך לא ישיבנו לו על דבריו הן הן או לאו פועמים רק ישיבו לו פעם אחת הן או לאו .

דשני פעמים הוו כמו שבועה והוי שבועה שאינה צריכה .

ויאמר הרב אל הבעל אתה פ ב פ תרצה ליתן גט לאשתך פלונית ב פ המכונה פלוני ויאמר הבעל הן .

ואחד כך יקח הרב הגט מיד הסופר ויאמר להסופר אתה יוסף בן שלמה הלוי כתבת זה הגט ויאמר הן אתה מכירי ויאמר הן צוה לך הבעל פ ב פ לכתוב הגט ויאמר הן צוה לך לכתוב לשמו ולשמה לשם גירושין ויאמר הן אמר לך הבעל אתן הדברים בפני העדים ויאמר הן נתן לך הקלף והדיו והקולמוס בפני העדים ויאמר הן כתבת גט זה לשמו ולשמה לשם גירושין ויאמר הן אמרת בפני קודם שהתחלת לכתוב שאתה רוצה לכתוב זה הגט לשמו ולשמה לשם גירושין ויאמר הן אמרת כן בפני העדים ויאמר הן היו העדים אצלך כשנתבת לכל הפחות השמה הראשונה ויאמר הן .

נ"ו ואחר כך ישאל את העדים מכירים אתם זה הגט ויאמרו הן ראינום שזה פ ב פ המגרש מסר הקלף והדיו והקולמוס וכל כלי הכתיבה לסופר פ ב פ לכתוב לו הגט הן הייתם יחד ושמעתם מפי פ ב פ המגרש שצוה לסופר פ ב פ לכתוב זה הגט על זה הקלף ובריו והקולמוס של הבעל פ ב פ לגרש בו את אשתו פלונית בת פלוני המכונה פלוני לשמו ולשמה לשם גירושין הן שמעתם מפי הסופר פ ב פ שאמר הנני כותב הגט זה לשמו ולשמה לשם גירושין הן מכירים אתם שזה הוא הגט שכתב פ ב פ על אותו הקלף ובריו ובקולמוס של הבעל פ ב פ הן הייתם אצל הסופר פ ב פ לכל הפחות עד שכתב שיטה ראשונה הן .

נ"ז אח"כ יאמר הרב אל העדים תקראו עמי את הגט .

וכן יעשו יקראו עמו את הגט בקול רם ובדקדוק הלישון דלא משתמע מינה עניין אחר אם לא יקראנו בדקדוק הלישון .

נ"ח ואז יאמר הרב אל העדים לכל אחד בפני עצמו זהו חתימתך הן צוה לך המגרש פ ב פ לחתום זה הגט הן אמר לך המגרש פ ב פ לחתום זה הגט לשמו ולשמה לשם גירושין הן התמת לשמו ולשמה לשם גירושין הן אמרת בפניך בשעת החתימה שאתה חותם גט זה לשמו ולשמה לשם גירושין הן זהו חתימת חבירך הן אתה מכירה הן שמית מפי המגרש פ ב פ שצוה ג'כ לחבירך פ ב פ שיחתום גט זה לשמו ולשמה לשם גירושין הן וראית שחבירך פ ב פ חתם בפניך הן שמעת שאמר חבירך פ ב פ גם כן בשעה שחתם שיחתום זה הגט לשמו ולשמה לשם גירושין הן היה חבירך אצלך כשחתמת הן ואחר כך ישאל הרב לעד השני כל השאלות ששאל את העד הראשון שהם כסעף זה .

נ"ט ויגלו פני האשה מעט ואחר כך יאמר הרב להאשה את מקבלת גט זה ברצון ותאמר הן .

ואע"פ שיכול הבעל לגרש את אשתו בעל כרחא עכשיו הואיל ותקן רגמ"ה שלא לגרשה בעל כרחא תקנו השאלות ג"כ נבי דידה ויש א' מר' שצריכין גם כן לשאול אותה אם נדה או נשבעה ולהת' לה כמו בבעל וגם שכתבל מודעות כמהו .

אבל אין מקפדין כל כך על זה

ס אחר כך יכפול הרב את הגט וישים הקצות זו בתוך זו כמו אגרת ויתנה ליד הבעל ויאמר לו תחזיק הגט בידך עד שאומר לך ליתנהו לך והוא ישוב לשאול לו אם נותן גט זה מרעתו ורצונו וככה יאמר לו הרב תתנהו ברצון ובנפש חפצה והיאמר הבעל הן אחר כך יאמר הרב אם קבלת עליך שום חרם או שבועה ליתן גט נתיר לך ויאמר הבעל לא אחר כך יאמר הרב אם עשית שום מעשה או פעולה או אם מסרת שום מודעה על הגט שיהא נראה שלא תתן ברצון ואם מסרת תרצה לבטלם בפני העדים האלו .

ויאמר הבעל לא מסרתי . ואם מסרתי שום מודעה או אם דברתי דבר או אם עשיתי מעשה או פעולה שמויק לגט הכל יהא בטל .

ובסדריו גיטין שלנו כתוב כסול מודעות אלו קודם שהחכם קורא הגט והיינו קודם ששואל את העדים מה שכתוב בסעף ג'ה וכן נהגין במדינות אלו אבל ג'ל שיותר נכון הוא שיבטל המודעות עכשיו סמוך לנתינתו מיד אחר כך שלא יוכל לבטל את הגט עוד בין כסול מודעות לנתינתו ולפי מהנה שלנו יש להחש שמא יבטל הגט בשעת שאלת העדים קודם שיבא ליד נתינה .

סב ואם יצא הבעל מלפני החכם בין כתיבה לנתינה ישיבענו החכם המסדר בשבועה חסורה שלא ביטל את הגט בשום עניין ושלא מסר דבר שיגרם בטול הגט .

סג יאמר החכם לכל העומדים סתם ינתן הגט אם יש שום אדם שיודע שום פסול נגד הגט וירצה לערער בו בדבר מה יאמר אותו קודם שינתן כל מי שיודע דבר צריך לאמרו כי אחר הנתינה יושם חרם שלא להוציא לעז על הגט .

סד ויאמר החכם שמעו כל הכשרים להעיד כדי שיהיו עדי מסירה ופרסמו שנתגרשה אשה זו סבל מקום טוב הוא שיהיו שלם העדים החתומים על הגט להיותם גם עדי מסירה כמו שכתבתי טעמא לעיל

סה יצוה לאשה שתסיר מבעת מידה

כדי שלא יהא חוצץ בין הגט וידה דונתן כידה כתיב וכן לא יגע סרבלה ולא שום דבר בידה בשעת שמקבלת הגט שלא יחוצץ בין ידה ובין הגט .

עד כאן סדר הגט הניתן מיד הבעל לאשה

מכאן ואילך סדר גט שע"י שליח

סדר הגט ע"י שליח לאשה

פא אם רוצה הבעל לשלוח הגט לאשה ע"י שליח .

ישתדל שיהיו לו ארבע עדים

שנים לחתום הגט ושנים יהיו עדי מסירה שיראו שימסור הבעל הגט ליד השליח וחתמו הדרשאה ויעירו גם הם על הגט ועדו כמו שכתוב בהרשאה .

פב ואו צריך הבעל ליחד השליח קודם לכל דבר .

דהיינו קודם שיצוה לסופר לכתוב ולעדים לחתום כדי שיהא שליח בשעת כתיבה וחתומה שיכול לומר בפני הב"ד אחר כך כשיתנהו ליד האשה שגט זה בפני נכתב ובפני נחתם ולכתחלה אם איפשר טוב הוא שלא יהא השליח קרוב לא לאיש ולא לאשה כיון שעדות כפ"ג וכפ"ז תלוי בו (וע"ל סימן קמ"א סעיף ל"ג)

ועוד שהרי יבול השליח להיות מן השלשה של בית דין שיתן בפניהם הגט ליד האשה לכך לא יהא קרוב אבל המנהג לקח שלשה אחרים לב"ד כמו שיתבאר .

ועדי הגט ועדי הרשאה לא יהיו קרובים זה לזה ולא לאיש ולא לאשה .

פג וכך יאמר הבעל לשליח בפני העדים שחתמו על הדרשאה הגני פכ"פ המכונה פלוני ממנה אתך פכ"פ להיות שלוחי להולך גט לאשתי פלוגית ב"פ המכונה פ' אתה או שלוחך או שליח שלוחך ושליח אחר שליח אפילו עד מאה שלוח'ותן הגט לידת בכל מקום שתמצאנה אתה הג"ה

או שלוחך ושליח שלוחך כן צ"ל אפילו עד מאה כו' שאם ושליח אחר שליח אפילו עד יאמר בלא אפי' הוי משמע דנחית מאה שלוחי' ותהא ירך כידו למנינא שצריך לעשות דוקא ועשייתך כעשיית' ופוך כפי מאה שלוחים ולא פחות וכ"ש לא ודבורך כדבורי וכו' תהא יותר אבל עכשיו משמע לא יותר מגורש' ממני ומותר' לכ"א , אבל פחות יכולין להיות עכ"ה .

ואו מייחז הרב הכ' עדים האחרים והסופר לכתוב ולחתום הגט והשליח יהיה אצל כל דבר שישמע ויראה שהבעל מצוה להם לכתוב ולחתום וכן נתינת קלף שהדיו והקלמס וכל הכלי הכתיבה לבעל כדי שיוכל להעיד שנעשה הכל בפניו כהלכתו ושכפניו נכתב ובפניו נחתם .

פד וצריך שיעמוד השליח בשעת כתיבת שיטה שנה שם האיש והאשה הזמן .

ואנו נוהגין דסגי כשיעמוד שם בעת כתיבת שיטה ראשונה . (ועיין לעיל סעיף כ"א)

וישמע שהתחיל הסופר לכתוב לשמו ולשמה וגם צריך לעמוד שם בשעת חתימת שני העדים וישמע שחוממי' לשמו ולשמה וטוב להגיד לשליח שיקבל עליו להיות שליח שאסור הוא לישא'את המגורשת שלא יוכל לומר אחר כך אלו ידעתי לא הייתי שליח גם יאמר לו החכם המסדר הגט שיקח השליח סימן מובהק כגט . אולי יוציאנו מתחת ידו שיכירנו אבל מכל מקום יורה שלא להוציא מתחת ידו כלל כל מאי דאיפשר .

ויאמר החכם לשליח שצריך שישמע מפי הסופר והעדים שהגט נכתב ונחתם לשמו ולשמה .

כדי שיוכל אחר כך כשיתנהו להעיד . כן

פה ובשםמנה הבעל השליח טוב הוא שהחכם ישביע את הבעל בשבועת התורה שלא למסור מודע' ושלא יבטל את השליחות והגט ואם הוא משומד שאינו מקפיד בשבועה ישביעו אותו על חלקו לעולם הבא שדרבם להקפיד על זה וכותבין כך בהרשאה, ויתר דיני משומד השולח גט לאשתו ע"ל סימן ק"מ סעיף י' .

פו צריך לדקדק שיהיו השליח והמשלח גדולים לפי שאין שליחות לקטן ואין קטן נעשה שליח גם צריך לעשותו שליח בפני עדים כשרים וע"ל סימן קמ"א סעי' י"א וכ"ד כיצד נוהגין בעדי השליחות .

פז צריך שלא יהא השליח חרש שומע' וקטן או עבד או נכרי או כוטה או פסול מחמת עבירה מן התורה וע"ל סימן קס"א סעי' ל"ג .

פח טוב ליהדר שלא לגרש ע"י שליח כשהבע' האיש' שניה' בעיר וע"ל סימן קמ"א סעי' כ"ה .

פט אם הבעל נחפו ללכת ואינו יכול להמתין עד שיכתוב הגט ויחתם אינו לסופר כתוב גט לאשתי פלוגית ב"פ כדלעיל ואומר

נתנו לכמות פני האשה משום צניעות עד שעה שהחכם מדבר עמה שישאל אותה אם היא מקבל' הגט כרצונה ואו יגלו פניה כדי שיכיר אותה הבעל שזו היא אשתו שמגרש אותה ויאמר לה החכם המסדר הגט דע שבגט זה תהא מגורשת מבעלך וישאל הרב אחר הכתובה שתחזירנה לבעלה או תמחול לו בפני הרב והעדים

פז כדי שלא יבואו אח"כ לידי קטם מחמת הכתובה שיאמר הבעל ע"מ כן לא גרשתיה .

פו ואחר כך תוציא ידיה ותפתחם ותקפה אותם יחד ותרחיבם למעלה כדי לקבל הגט

ולא יהיו כמודרין שיוכל לפול הגט מהם רק תגביה האצבעות ולא תשפיל ידיה פחות מנ' טפחים לקרקע שלא יהא כלבוד וכמונח הגט ע"ג קרקע שאינה מגורשת .

פז ויהיה הרב שלא תסייע לה חברתה ולא שום אדם בשעה שתקבל הגט שהיא עצמה צריכה לקבלו בלי סיוע שום אדם אחר .

פח ויהיה אותה הרב שלא תקפוץ ידיה עד שיאמר לה לקופצם

פז יאמר הרב לעדים תראו שהבעל ימסור הגט לידה ושמעו שיתנו לה לשם גירושין

ע ואו יאמר הרב אל הבעל דע שבגט זה תהא היא מגורשת ממך ותהא מותרת לכל אדם ויאמר לו אמור כך כמו שאומר לך מלה במלה הרי זה גטך והתקבלי גיטך זה וכו' תהא מגורשת ממני מעכשיו והרי את מותרת לכל אדם

כל זה יאמר הבעל אל האשה מפי הרב מלה במלה ויודיע הרב לבעל פירוש המלות ושיכוין לגרשה ואו יניח הבעל הגט ביד האשה כמו שהוא כפול כאגרת ויש שכתבו' שלא לכפול כאגרת רק יתנו לה כך כמו שהוא פתוח כדי שיהא הכתב ניכר בחוץ ויראו הכל שהוא גט ואנו אין נוהגין כך אלא כמו שכתבתי .

עא ואחר שהניח הבעל הגט בידה ויסלק ידו ממנו סכל וכל אז יאמר לה הרב קמוץ ירך והחזיקי את הגט ותגביה שתי ידיה למעלה ותכניסנו תחת הסרכל

שתקנה קניין גמור

עב ואחר כך יאמר הרב השאילי לי גיטך זה לגירתו שנית . ויקרא הרב עם העדים את הגט פעם שנית למשפט הראשון עג ואחר שקראוהו שנית .

יחזור הרב לשאול קצת שאלות לסופר ולעדים ישאל את הסופר מכיך אתה זה הגט שכתבת לפ' ב פ לשמו ולשמה לשם גירושין ויאמר הן ואח"כ ישאל לעד אחד זהו התימתך יאמר הן זהו חתימת חבירך ויאמר הן וכן ישאל לעד השני אחר כך ישאל לכ' העדים יחד מכיין אתם שזהו הגט אשר חתמתם לפלוני בר פלוני לשמו ולשמה לשם גירושין . ויאמרו הן .

וגראה לי שאנו עושין כל זה מפני שאנו נוהגין שימסרנו לה הבעל בפול וסגור הקצוות כאגרת יש לחוש שמא יאמרו תרואים הבעל החליפו ונתן לה אגרת אחר ולא נתן לה הגט לכך חוזרין ולקוחין אותו ממנה וקוראין אותו בפני כל ושואלין אותו כדי שידעו הכל שמסר לה הבעל הגט הזה .

עד ויחרים הרב על כל מי שיוציא לעו על זה הגט ויאמר כי כן החרים קבינו תם ושאר גדולים בכנופיא וכן גם אנכי .

עה ואח"כ יחזור הרב ויפול הגט ויחתוך אותו שתי וערב שהוא קרע בית דין .

שלא תגבה בו הכתובה ותחזור האשה הכתובה או תתן שוכר לאיש ונהנו עכשיו שהרב המסדר הגט גונזו אצלו ואינו חוזר ונותנו ליד האשה ועיקר מעם הוא משום אינשי דלא מעלי שכוונת' להוציא דבה שידקדקו בו דקדוקי ריב ומצה כדי לפוסלו לכך יגנזו הרב במקום גנוז ואין לשנות גט שנכתב ונתבטל ולא ניתן אין לקרעו שתי וערב שלא יעו בו שניתן ויוציאו רבה .

ואחר כך חוזר הבעל ונותן הקלף הנשאר והדין וכל כלי הכתיבה לסופר כמתנה כדי שיוכל לכתוב בו גיטין לאחרים .

דא"כ לא יהיו שלו ולא יוכל להקנות למגרש אחר .

עו ויהיה הרב לאשה שלא תתארם תוך צ' יום חוץ מאותו יום וחוז' מיום שתתארם בו .

עז נתינת הגט יש מי שאומר שצריך להיות ביום ולא בלילה כמו ברין

עח וכיון שאין נותנין גט בלילה גם אם התפללו הקהל ערבית אע"פ שהיה עדיין יום אין ליתן גט מפני שכבר חשב לילה אם לא בשעת הדחק שאז אפי' בלילה ממש יכתב וינתן .

עט וצריך שינתן הגט בו ביום שנכתב שלא יהא מוקדם אא"כ שלחו לעיר אחרת דאז אי אפשר ליתנו לה ביום שנכתב וע"ל סימן קכ"ז ס"ד .

פ וצריך שלא יתייחד הבעל עמה בין כתיבה לנתינה ואם נת' יחד עמה הוי גט ישן ולא יגרש בו ועיין לעיל סימן קמ"ט .

לבוש

הלכות גיטין

הבין וארנמן

ואומר אתם פלוני ופלוני הווי עדים והתמו הגט הנזכר כו' פדלעיל והדיני ממנה את פכ"ב שליח להוליך הגט הנזכר לאשתי פלונית פ"ב ככל מקום שימצאנה ותהא יוד לירי ופיו כפי ודברו כדבורי ועשייתו כעשייתו ונתינתו כנתינתו ונתן אני לו רשות לעשות שליח שליח שליח אפי' עד מאה שלוחי ואפילו בלא אונס עד שיגיע הגט לירד מיר פלוני שליח או מיר שלוחו או מיר שלי שליח שלוחו באמור תהא היא סגורשת ממני ומותרת לכל אדם ושאר דיני שליחו' והרשאה ע"ל סימן קמ"א .

צ וכבר נתבאר בס"מ קמ"ז עיף א' שלא להוכיח שום תנאי קודם פתיחת הגט וא"כ כל מי שיצוה לגרש בעניין זה אינו יכול לגרש על תנאי .

צא ואם אינו רוצה לגרש אלא לזמן והוא נחפו לכתוב ואי אפשר לכתובו קודם שילך יאמר לשליח שיתן הגט לאשתי ולא תגרש בו אלא לאחר זמן פלוני .

צב אין צריך שהשליח יהא עומד בפני המגלה אלא אפילו שלא בפניו ויכול למנותו והעדים כותבים שמינה לפלוני שליח וע"ל סימן קמ"א עיף י"ד וכל זה כשהבעל נחפו לכתוב לדבריו ואינו מוסר הגט לשליח מהמת החפזן שרו' שעת הרחק בין דשליחו זה מן המורה שליחות מעליא הוא אבל בלא הכי אין עושין שליח בכה"ג אלא מפרו ליר השליח ועיין לעיל סימן זה עיף פ"ג וסעיף צ"ד , וכבר כתבתי בס"מ קמ"א מי הם הפסולים להיות שלוחים בגט וגם כבר נתבאר בס"מ פ"ד שצריך השליח לעמוד בשעת כתיב' דתורף הגט וחתימת ב' העדים וששמע

שנכת' ונחתם לשמו ולשמה .
 ויאמר הרב לעדים שיהררו בתשובה בלבם על עבירות שעשו ויש לבעל להשוות עצמו עם הסופר והרב והעדים קודם שמתחיל לכתוב , אם יש בעור אחד ששמו כשם המגרש ושם אשתו כשם המגרשת .

אינו יכול לגרש אלא בפני חבריו שידעו הכל שהוא המגלה וע"ל סימן ק"ב .

לא יהיה הסופר קרוי לא לאיש ולא לאשה היכא ואפשר ויכא הסופר הקקף והדין והקולמוס וכל שאר כלי הכתיבה וישאל הרב לסופר בפני העדים אם הכל שלו .

וכשיאמר הן ויחם לפניו וקודם שיתן הסופר דבריו אלו לבעל יישאל הרב את הבעל אם רצונו ליתן גט מרצונו לאשתו פלוני' כ"פ וככה יאמר לו אם רצונך ליתן גט לאשתך פלונית בת פלוני' מרצונך הטוב וכשיאמר הבעל הן יאמר לו שיבטל המדעות וכך יאמר לו נדרת או נשבעת שום נדר או שבועה או חרם או תקיעת כף או קנין או שום דבר בכי האי גוונא שמכריחך ליתן גט לאשתך ותאמר אחר כך שאנוס היית מחמת זה .

ויאמר הבעל לא נדרתי ולא נשבעתי וכן לא דברתי דבר המכריחני ליתן גט אלא ברצון טוב אתנהו בלב שלם בלי שום אונס ותנאי צריך הרב וב"ד להתיר לו קודם כל דבר ואחר כך יאמר לו הרב דברת מעולם דבר שזיוק ויגרום בטול הגט כגון שמסרת מודעה על הגט או שאמרת שלא תתן הגט ברצון או כה"ג .

ויאמר הבעל לא מסרתי מודעה ולא אמרתי שום דבר מעולם שזיוק לגט .

ויחזור ויאמר הרב אבל אם באולי אמרת מעולם שים דבור המכטל הגט או אם מסית מודעה או אם עשית שום פעולה המכטלת את הגט או מזיק לו כל זה אתה מבטל בכאן בפני העדים האלו שלא יהא כח נאותן הרבנים ונאותן מודעות אלא יהיו כשילין ומבטלין ויאמר הבעל הן כל המעשים שעשיתי ודברתי שדברתי שיוכלו לבטל את הגט או להזיק לו הכל יהא מבטל וברצון טיב ובנפש הפיצה אצוה לכתוב ולחזמו ונס ברצון טוב ובנפש הפיצה אתן אותו לגרש בו את אשתי פ ב פ , ואז יאמר הרב לסופר שיתן הכל במתנה גמורה לבעל הדיו והקסת והקלף והקולמוס וכל כלי של כתיבה שיהיו שלו וכן יעשה הסופר ותנהו ליר הבעל ויאמר לו הולך הדיו והקסת והקלף והקולמוס וכל כלי הכתיבה שיהא שלך כמתנה גמורה ויקחם הבעל ויגבוהם כדי לזכות בהם ואחר כך ישיב הבעל הכל להסופר בפני העדים ויאמר לעדים שמעו מה שאצוה להסופר פכ"פ וככה יאמר להסופר אתה הסופר פכ"פ לגרש בו את אשתי פלונית ב"פ המכונה פלוני לשמו ולשמה לשם גירושין וכתוב כל כך הרבה גיטין עד שתכתוב אחד המקובל להרב פכ"פ ולמי שיראה לו הגט ושיה' מקובל להם הכתיבה והחתימה כלי שום פקפוק ותכתוב נולם לשמי ולשמה לשם גירושין .

(ויאמר הסופר הן) כן אעשה וקודם שימסרה הבעל ליר הסופר

לכתוב יאמר הבעל לעדים ואתה פכ"פ המכונה פלוני ואתה פכ"פ המכונה פלוני חתמו הגט שיכתוב הסופר פכ"פ לשמי פלוני כ"פ המכונה פ' לגרש בו את אשתי פלונית ב"פ המכונה פלונית ותחתמו כל כך הרבה גיטין עד שתחתמו אחד המקובל להרב פכ"ב ולמי שיראה לו הגט ושיהא מקובל להם החתימה כלי שום פקפוק ונולם תחתמו לשמי ולשמה לשם גירושין ויאמרו כן נעשו ואחר כך ימסר הבעל הקלף והקסת והדיו וכל כלי הכתיבה ליר הסופר ויאמר הסופר כן אעשה ואח"כ יצוה הרב לבעל שלא ידבר מאומה מענייני הגט עד אחר נתינת הגט והעדים יעמדו אצל הסופר בשעת כתיבת שיטה ראשונה העדים יכירו אח"כ שזהו הגט שכתב הסופר לשמו ולשמה לזכ"ך אם ירצום לצאת לחוץ יקחו שום סימן בגט וטוב שיהיה הבעל אצל הסופר והעדים עד שיכתוב הגט ויחתם וינתן כדי שלא ימסור מודע' .

כשיבא הסופר לכתוב הגט יאמר לעדי

שמעו אלי אתם עדים פלוני בן פלוני ופלוני בן פלוני .

הגני כותב גט זה לשם פכ"פ שיגרש בו את אשתו פלונית בת פלוני המכונה פלונית ואני כותב אותי לשמו ולשמה לשם גירושין והשליח יהיה אצל כתיבת השורה הראשונה כדי שיוכל לומר בפני נכתב ואז יקח סימן מובהק בגט ויכול לילך לחוץ וצריך שישמע השליח דברי הסופר קודם שיתחיל לכתוב אני כ"פ אכתוב גט זה לשם פכ"פ כו' לשמו ולשמה לשם גירושין השליח יהיה גם כן אצל החתימות כדי שיכול לומר בפני נחתם וכן צריך שישמע דברי העדים שכל אחד חותם לשם פכ"פ כו' לשמו ולשמה לשם גירושין ויחתמו העדים בפניו זה תחת זה וקודם שיחתמו ירא תחלה אחר הסימן שלקחו ויקראוהו קודם החתימה יאמר כל אחר מן העדים קודם שיחתום הגט חותם גט זה לשם פלוני ב"פ המכונה פלוני לגרש בו את אשתי פלונית ב"פ המכונה פלונית ואני חותם אורלו לשמו ולשמה לשם גירושין וקודם שיחתום יאמר לחבריו לעד השני אתה פכ"פ ראה שאני חותם והגני חותם וכן יאמר עד השני

ויהיה הגט ביד הסופר

ואז יכר הרב אל עדי מסירה שהם מוכנים בתחלה וישאל אותם שמעתם מפי פ ב פ המכונה פלוני שמינה את זה פ ב פ ה"פ להיות שלוחו להוליך גט זה לאשתו פכ"פ ה"פ , ויאמרו הן שמעתם שפכ"פ נתרצה להבעל פכ"פ להיות שלוחו , ויאמרו הן ואלו עדי מסירה יחתמו ג"ב ההרשאה הרב יעמיד עם העדים הרב באמצע וב' עדי החתימה הגדול בימניו והקטן בשמאלו והסופר לפניו גם הבעל והשליח לפניו עומדים בולם ולא יושבים ויהיה הרב את הבעל והעדים והסופר והשליח כשישאל אותם דברים מכאן ואילך לא ישיבו לו על דבריו הן הן או לאו לאו פעמים רק ישיבו לו פעם אחת הן או לאו ויאמר הרב אל הבעל אתה פכ"פ נתרצה לתן גט לאשתך פכ"פ , ויאמר הן ויחזור הרב ויאמר לו תתנהו ברצון ובנפש הפיצה ויאמר הבעל הן ואחר כך יקח הרב הגט מיר הסופר ויאמר להסופר אתה פלוני כ"פ הסופר כתיבת זה הגט ויאמר הן אתה מכירי ויאמר הן צוה לך הבעל פלוני בר פלוני לכתוב הגט ויאמר הן צוה לך לכתוב לשמו ולשמה לשם גירושין ויאמר הן אמר לך הבעל אתם הדברים בפני העדים ויאמר הן , נתן לך הקלף והדיו והקולמוס בפני העדים , ויאמר הן , כתבת גט זה לשמו ולשמה לשם גירושין ויאמר הן : אמרת בפני קודם שהתחלת לכתוב שאתה רוצה לכתוב זה הגט לשמו ולשמה לשם גירושין , ויאמר הן , אמרת כן בפני העדים , ויאמר הן , היו העדים אצלך כשכתבת לכל הפחות השטה הראשונה , ויאמר הן ואח"כ ישאל לעדים מכירים אתם זה הגט , ויאמרו הן ראייתם שזה פכ"פ המגרש ספר דמלף והדיו והקולמוס וכל כלי הכתיבה לסופר פכ"פ לכתוב לו הגט הן , היתום יחד ושמעתם מפי זה פכ"פ המגרש שצוה לסופר פכ"פ לכתוב זה הגט על זה הקלף ובריו ובקולמוס של הבעל פכ"פ לגרש בו את אשתי לשמו ולשמה לשם גירושין הן , שמעתם מפי הסופר פכ"פ שאמר הגני כותב הגט זה לשמו ולשמה לשם גירושין , הן , מכירים אתם שזה הוא הגט שכתב פכ"פ על אותו הקלף ובריו ובקולמוס של הבעל פכ"פ הן , היתום אצל הסופר פכ"פ עד שכתב לכל הפחות שיטה ראשונה , הן , אחר כך יאמר הרב אל העדים תקראו ע"ז את הגט ואז יאמר הרב אל העדים לכל אחד בפני עצמו זהו חתימתך , הן צוה לך המגרש פכ"פ לחתום זה הגט ולשמה לשם גירושין , הן חתמת פכ"פ לחתום זה הגט ולשמה לשם גירושין הן , זהו חתימת שאתה חותם גט זה לשמו ולשמה לשם גירושין הן , זהו חתימת חבריך הן , אתה מכירה הן , שמעת מפי המגרש שצוה גם כן לחבריך פכ"פ שיוחתמו גט זה לשמו ולשמה לשם גירושין הן , ראייתם לחבריך פכ"פ חתם בפניך הן , שמעת שאמר חבריך פכ"פ

ג'כ בשעה שחתם שיחתום זה הגט לשמו ולשמה לשם גירושין הן, היה חבירך אצלך כשחתמת הן, ואח"כ ישאל הרב לער השני כל השאלות ששאל את הער הראשון שהם כסעין זה; ואצל כל זה יעמדו השליח ועירי המסירה שייחד לחתום על ההרשאה שיראו ויעידו על מינוי השליחות ועל מסירת הגט ליד השליח ישאל לשליח אם היה בשעת כתיבת דגט לשמו ולשמה לשם גירושין, ויאמר הן ישאל לשליח אם היה בשעת חתימת הגט לשמו ולשמה לשם גירושין, ויאמר הן, ואז יפול הרב את הגט וישים הקצוות זו בתוך זו כמו אגרת ויתנו ליד הבעל ויאמר לו תחזיק הגט בידך עד אשר לך לתנהו ליד השליח ואז ישוב לשאל להבעל אם נתן גט זה מדעתו ורצונו, ויאמר הן, וישוב לשאל נדרת או נשבעת שום נדר או שכועה או חרם או תקיעת כף או קנין או מסרת מודעא על הגט או אם עשית שום פעולה הסבטלת הגט כל זה אתה מבטל בכאן לפני העדים האלו שלא יהא כח באותן הדברים ובאותן מודעות אלא יהיו כפילין ומבוטלין, ויאמר הבעל הן, אח"כ יאמר הרב אם קבלת עליך שום חרם או שכועה לתן גט נתיך לך, ויאמר הבעל לא, ובשכבטל הבעל המודעות כאמור יחזור ויאמר הבעל וכן אני מקבל עלי בחרם ובשבעות התורה על דעתכם שלא אבטל את הגט ולא את השליח וכן יבטל השליח המודעות אם באולי עשה מודעות על השליחות 'שהיה בשליח' ויאמר הרב לשליח שישו' שתי ידיו זו לזו כאשר תעש' האש' המקבלת גטה ויאמר הרב לעירי מסירת שיראו הנתינה ליד השליח ויאמר הרב לבעל שיגבה ידו עם הגט למעלה מיד השליח ויאמר לשליח אתה פכ"פ המכונה פלוני הולך גט זה לאשתי פכ"פ המכונה פלוני' ותהא ירך כידי ופיך כפי דבורך כדבורי ועשייתך כעשייתך ואני נותן לך רשות לעשות שליח שליח שליח אפילו עד מאה שלוחים ואפילו בלא אונס ותן גט זה לידה ככל מהיום שתמצאנה אתה או שלוחך או שליח שלוחך אפילו עד מאה שלוחים ובו תהא מגורשת ממני ומיתרת לכל אדם ואז יניח הגט ליד השליח ויצוה הרב ויקח הגט מיד השליח ויקרא אותו שנית עם עירי רחמי'ה וישאל המסר אם זה הוא שכבת ואם יש לו בו סימן מובהק וכן ישאל לעדים החתימים בו כמו בשאר גיטין, ואז ימסור הרב הגט לשליח בפני עירי מסירה, והבעל יקבל עליו בחרם ובשבעות שלא לבטל לא את הגט ולא את השליח (כי בן כתיב בהרשאה שהשביעו) ואז יצוה לכתוב ההרשאה (ולא קודם לכן דמחיו כשיקרא) ויגזור הרב שלא להוציא לעז על הגט ונתינתו וחרים על כל מי שיוציא לעז על זה הגט ויאמר כי בן החרים ר"ת ושאר גדולי' בכנפיה וקנאני גזר בחרם שלא להוציא לעז על זה הגט ויזהר הרב את השליח מאד על נשמתו שלא לעשות מודעא על השליחות לבטלו ולא יוציא הגט מידו ומרשותו, אך אם יתנו מירו במלון וכה"ג יקח סימן מובהק בהכלי שהגט מונח בו וכן יזהירו על הסימן מובהק שיש לו כנס .

ניסח ההרשאה מן הבעל לשלוחו .

צו בפנינו עדים חתומי מטה כך וכך בשבת ככך וכך לירח פלוני בשנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מנין כאן בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני כו' מסר פלוני בן פלוני המכונה פלוני גט כריתות ביד פכ"פ להוליכו לאשתו פלונית בת פלוני וליחן אותה בידה וכך אמר בפנינו פכ"פ הבעל לשלוחו פכ"פ הילך גט זה לאשתי פכ"פ ותן אותו בידה ככל מקו' שתמצאנ' ותהא ירך כידי ופיך כפי דבורי' כדבורי ועשייתך כעשייתך ונתן אני לך רשות לעשות שליח בהריקך ושליח שליח אחר שליח אפילו עד מאה שלוחי' אפילו בלא אונס עד שביע עלי לידה ותכף שביע גט זה ביד אשתי תנוכת מידך או מיד שלוחך או מיד שליח שלוחך עד מאה שלוחים תהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם והגט שנעש' עליו עליו פכ"פ שליח להוליכו ככל הכתוב למעלה נכתב, ונחתם בפלוני' מתא ככך וכך בשב' ככ"כ לירח פלוני בשנת כ"כ לבריאות עולם ועירי החתומים בו פכ"פ ופכ"פ ובפנינו כבטל פכ"פ הבעל כל מודעות שמסר על גט זה והגט בפנינו קבל עליו פכ"פ הבעל בחרם ובשבעות התורה שלא לבטל את הגט ולא את השליח ומה שראינו ונעשה בפנינו כתבנו וחתמנו והכל שריר וקיי .

צו נוסח ההרשאה מן השליח ראשון כשממנה שליח שני בפני בית דין .

ככך וכך בשבת ככך וכך ימים לירח פלוני בשנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מנין כאן בפלונית מתא דיתבא על נהר פלונית דמתקריא פלונית ועל נהר פלונית ועל מעינות במיתב תלתא בי דינא כחדא הוינא ואתא לקרמנא פכ"פ המכונה פלוני ובידי גט ששלח פכ"פ לגרש את אשתו פכ"פ המכונה פלונית והביא לפנינו הרשאה מקיימת מתוקי' כתקון חכמי' שנתמנה שליח בפני עירי' שעשאו הבעל פכ"פ הג' שליח בערים להוליך גט זה לאשתי פכ"פ

המכונה פלוני הג'ל ונתן לו רשות לעשות שליח במקומו אפילו בלא אונס ושליח שליח אפילו עד מאה שלוחים ועל פי אותה ההרשאה מנה על פינו ובפנינו את פכ"פ להיות שליח במקומו ובפנינו מסר הגט לפכ"פ הג'ל ובתוך כדי דבור אמר וגט זה בפני נכתב בפני נחתם לשם פכ"פ לגרש בו אשתו פכ"פ לשמו ולשמה לשם גירושין וכך אמר בפנינו פכ"פ הג'ל לפכ"פ הג'ל הולך גט זה לפלונית כ"פ אשת פכ"פ הג'ל ותהא ירך כידי ופיך כפי דבורך כדבורי ועשייתך כעשייתך ונתן אני לך רשות לעשות שליח שליח אפילו בלא אונס ואפי' עד תשע' ותשע' שלוחי' אפילו בלא אונס להוליך גט זה בכל מקום (הג'ה)

אשת פלוני כ"פ המכונה פלוני תהא מגורשת בו מבעלה פכ"פ הג'ל ומותרת לכל אדם וגט זה כפ"פ ובפני נחתם ובפנינו הריינים קבל פכ"פ הג'ל את הגט ונעשה שליח להוליכה כנ"ל והגט שנעשה עליו פכ"פ שליח בערים להוליכה ככל הכתוב למעלה נכתב ונחתם במתא פלונית דמתקריא פלוני' דיתבא על נהר פלונית ועל מי מעינות ככך וכך בשבת ככך וכך לירח פלוני בשנת כך וכך לבריאת עולם ועירי החתומים בו פכ"פ ופכ"פ ובפנינו קבל עליו פלוני בר פ' השליח בערים הג'ל בחרם ובשבעות התורה שלא לבטל את השליח הג'ל ומה שראינו ושמענו ונעשה על פינו ובפנינו כתבנו וחתמנו הכל שריר וקיים פכ"פ דין , פכ"פ דין , פכ"פ דין .

צח והא לך ניסח הרשאה משליח שני כשממנה שליח שלישי וכן שלישי רביעי ורביעי חמישי וכן לעולם אלא שפוחתי' במספר השלוחים .

ככך וכך בשנת ככך וכך לירח פלוני שנת חמשת אלפים ושש מאת וששים ותשע לבריאת עולם למנין שאנו מנין כאן בפנינו דמתקריא פלוני מתא דיתבא על נהר רוסא ועל נהר גליכנא ועל נהר ציכנא ועל מי מעינות במיתב תלתא בי דינא כחדא הוינא ואתא לקרמנא פכ"פ ובידו גט ששלח פכ"פ הבעל לגרש בו את אשתו פכ"פ והביא לפנינו הרשאה מתוקנת כתקון חכמי' שנתמנה שליח ע"פ כ"ד ובפני כ"ד שעשאו פכ"פ השליח הראשון של הבעל פכ"פ הג'ל בפני הב"ד שלי' במקומו להוליך גט זה לפלונית אשת פלוני הג'ל ובפכ"פ השליח השני הג'ל מנה על פינו ובפנינו להיות שליח במקומו את פכ"פ ובפנינו מסר הגט לפלוני בן פלוני להוליך אותו לפלונית כ"פ אשתו של פכ"פ הג'ל יכתוב כדי דבור אמר שליח כ"ד אני וכך אמר בפנינו פכ"כ השליח כ"ד הג'ל לפלוני הג'ל ב"פ הולך גט זה לפכ"פ המכונה פלוני' ב"פ ונתן אני לך רשות לעשות שליח שליח אחר שליח אפילו עד מאה שלוחים אפילו בלא אונס עד שביע עלי לידה ותכף שביע גט זה ביד אשתי תנוכת מידך או מיד שלוחך או מיד שליח שלוחך עד מאה שלוחים תהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם והגט שנעש' עליו עליו פכ"פ שליח להוליכו ככל הכתוב למעלה נכתב, ונחתם בפלוני' מתא ככך וכך בשב' ככ"כ לירח פלוני בשנת כ"כ לבריאות עולם ועירי החתומים בו פכ"פ ופכ"פ ובפנינו כבטל פכ"פ הבעל כל מודעות שמסר על גט זה והגט בפנינו קבל עליו פכ"פ הבעל בחרם ובשבעות התורה שלא לבטל את הגט ולא את השליח ומה שראינו ונעשה בפנינו כתבנו וחתמנו והכל שריר וקיי .

עד כאן סדר מסירת הגט ליד שליח

צט וכשיבא השליח הגט למקום שהאשה שם יתנו לה בפני שלשה שילך אל הרב המסדר שם, ויקח הרב אצלו שנים חשובים מן הקהל שיהא ב"ד חשוב וישבו הב"ד ויבא השליח ויאמר השליח אני פכ"פ שלוח מבפ"פ ששולח גט לאשתו פכ"פ שהיא פה ויש בידי הגט וההרשאה מקיימת .

ק בתחלה יראו הב"ד שלא יהא השליח קטן ויבדקו אותו ואם ישלו חתימת זקן אין צריך יותר גם יש לדקוק שלא יהא השליח חרש או שטטה .

קא אמרו לו הב"ד לשליח שיראה להם ההרשאה ויקח הרב ההרשאה ויקרא אותה עם השנים האחרים היושבים אצלו ואם יש עליה הנפק יקרא גם ההנפק וטוב הוא שהריינים יביח זעדים של ההרשאה .

מיהו גמ' הנפק דיו יוסטבו על ההנפק, וירא

וראו הדיינים אם השליח אינו סומא בשתי עיניו שיכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם, וגם יחקרו אחר השליח שלא יהא פסול לעדות מדאורייתא.

בגון גזלן ומלוה כריבית קצוצה וכן כל מי שעובר עבירה שחייב עליה מלקות מן התורה ואצ"ל למחייבי מיתות ב"ד שפסולין אבל פסול שאינו אלא מדבריהם לא פסלוהו לשליחותו בגט משום תקנת העיגון דאם לא כן לא יוכלו למצוא שליח כזה שלא יפסל מדרבנן דאינו שכיה.

ויחקרו הבית דין אם לא היו האיש והאשה יחד במקום אחד כשנכתב ונחתם הגט.

שאם היו בעיר אחת כשנכתב ונחתם הגט לא היה השליח נאמן ע"ל סימן קמ"א סעיף ג"ה.

קב וישאלו לשליח אם לא שמע שמת הבעל עד ה"ו הוה שאם מת הבעל קודם שיבא הגט ליר האשה הגט בטל.

וישאלו לשליח אם לא בא אליו הבעל קודם שיתן הגט או אם לא שלח שליח אחריו לבטל את הגט או את השליחות בכל לשון שיכול לבוא לידי בטול או אם לא שמע שבטל הבעל את הגט או את השליחות ויאמר השליח לא בטלו בפני לא הוא ולא שליחו וגם לא שמעתי שבטל לא את הגט ולא את השליחות.

קג גם ישאלו את האשה אם לא בא אליה בעלה או אם לא שלח אליה שליח לבטל את הגט או את השליחות או אם לא שמעה שבטל הבעל את הגט או את השליחות שלא בפניה ותאמר האשה לא בטל הוא עצמו ולא שליח שלי וגם לא שמעתי שבטל את הגט ולא את השליח.

קד וישאלו את השליח אם הוא לא בטל את שליחותו כגון שאמר בפני עדים אינו רוצה להיות עוד שליח של בעל כן בפניו בין שלא בפניו, ויאמר השליח לא בטלתי את שליחותי בשום צד.

קה ישאל את השליח אם הוא לא עשה שליח אחר ואותו שליח האחד חזר ועשה שליח ויאמר השליח אני לא עשיתי שליח אחר אלא הבעל פ"פ שליח ולא אחר וישאל לשליח אם לא עשה שום מודעה על השליחו' כלומר שלא אחר לשום אדם אינו עושה שליחותי להביא הגט בשליחותי לאשתו, וכה"ג כל מה ששייך לומר שהוא מודעה שמבטל את השליחות ואם מסר מודעה הרי הוא מבטלה בפניו, ויאמר השליח לא עשיתי שום מודעה ואם כאלו עשיתי ושכחתי הרי אני מבטלה בפניכם, ויאמר הרב אל השליח אם נשבעת או נדרת להביא את הגט נתיר לך נדרך, ויאמר השליח לא נשבעתי ולא נדרתי אלא אני עושה שליחותי ברצון טוב, וישאל את השליח אם היה שום תנאי בגט שהבעל מסר לו הגט ע"מ איזה תנאי אני עושה אותך שליח להולך את הגט, ויאמר השליח לא שמעתי שום תנאי אלא אמר לי סתם הולך את הגט הזה לאשתי פ"פ.

קו ואז ישאל הרב את האשה אם לא עשתה שום מודעה שאינה מקבל' את הגט הזה ברצון או אם עשית מודעה ושכחת הנך מבטלה בפניו, (ותאמר האשה אני מקבל את הגט ברצון ולא עשיתי שום מודעה ואם עשיתי שום מודעה ושכחתי הריני מבטלה בפניכם) וישאל את האשה אם נדרה לקבל את גטה רוצים או להתיר לך.

ותאמר האשה לא נירתי

ואעפ"כ אם בא'לי נדרה ושכחה, מתירין לה שלא תהא אנוסה מחמת קיום נדרה.

קז ואז יאמר הרב לשליח ויקרא אותו בשמו פ"פ המכונה פלוני באה הנה לגרש את האשה והוא פלונית בת פלוני המכונה פלוני בשליחות פלוני פ"פ המכונה פלוני (ויאמר השליח הן באתי הנה בשביל זה) וישאל לשליח אם הוא מכיר את הבעל שהוא בעל האשה הזאת והאשה הזאת שהיא אשתו, ויאמר הן.

קח ואז יקח הרב את הגט ויקראו אותו והדיינים אתו ואת העדים החתומים עליו (כמו שעושים לנט כשבעל נותן אותו בעצמו לאשתו ויקראוהו בדקדוק רב ובדקדוק הלשון) ואז ישאל הרב לשליח אתה פ"פ המכונה פלוני ראת שהבעל פ"פ מסר את הדין ואת הקולמוס וכל כלי הכתיבה לסופר ואמר לו בפני נתיב גט זה לשמי פ"פ לגרש בו את אשתו פ"פ עם הכינויין וכן שאמר הבעל לעדים חתמו זה גט לשמו ולשמה לשם גירושין (ויענה השליח ויאמר הן) ואח"כ ישאל את השליח אם ראת את הסופר שכתב זה הגט לפחות שורה ראשונה לשמו ולשמה, ושמתע שאמר הסופר הגני פ"פ כותב זה הגט לשם פ"פ עם הכינויין שיגרש בו את אשתו פלונית ב"פ לשמו ולשמה לשם גירושין (ויענה השליח ויאמר הן), וישאל לשליח אם ראת שהיו שני העדים יחד כשחתמו זה הגט, וגם ראת ושמתע משני העדים החתומים על הגט שכל אחד ואחד אמר שחתם הגני חותם את הגט הזה לשם פ"פ לגרש בו את אשתו פ"פ ואני חותם אותו לשמו

ולשמה לשם גירושין.

וחתמים מתחלה ועד סוף והיית אצלם בשעה שהיו חותמים זה בפני זה, (ויענה השליח ויאמר הן) וישאל את השליח אם הוא מכיר בסיומן מוכהק שזהו הגט שמסר לו הבעל פ"פ ומסרו לו להיות שלוחו עליו לגרש בו את אשתו זאת פ"פ עם הכינויין (ויענה השליח ויאמר הן) ואז יכפול הרב את הגט ויתן הקצוות זו בתוך זו כמו אגרת ויתן את הגט ביד השליח, ויאמר הרב לשליח תחזיק גט זה בידך עד שאומר לך ליתן אל האשה.

ואז יאמר הרב אל האשה תסירי הטבעת שבידך מעל ירך (ולא יהא שום דבר בידה שחוצץ בין הגט ובין ידיה והכל כמו שעושה כשהבעל מוסר לה הגט, וע"ל סעיף ס"ה, וס"ו וס"ז וס"ח רק במקום הבעל יאמר השליח).

קט ואז יאמר הרב אל השליח תאמר אחרי כאשר אני מקרא אותך יתחיל הרב להקרות לשליח והשליח עונה אחריו ככה, הרי זה גטך והתקבלי גטך זה ששלח לך בעלך פ"פ המכונה פלוני ובו תהא מגורשת מאנו מעכשיו והרי את מתירת לכל אדם וגט זה בפני נכתב וכפני נחתם וישם השליח את הגט בידה, ותכף שנתן השליח את הגט בידה יאמר הרב אל האשה תסירי ותקפוץ ירך (וכן תעשה ותסנוור שתי ידיה והגט בהן ותכניסו תחת הסריכל) ואח"כ יאמר הרב אל האשה השאל לי גטך לקרא אותו פעם שנית, ויקרא הרב את הגט עם הדיינים הישנים היושבים אצלו כמשפט הראשון, ואח"כ ישאל הרב את השליח אם הוא מכיר שזהו הגט שנתן לו בעלה ושעשאוהו עליו שליח להולכה.

וכמו ששאל הרב את השליח קודם הניתנה כמו שכתוב בסעיף ק"ח לעיל כדף זה כן ישאלנו עתה בכל דבר השייך לשאל, ואח"כ יכפול הרב את הגט ויחתוך אותו שתי וערב קרע ב"ד וגם אם יש לה כתובה ותוספות יחתוך אותם ואם אבדה כתובתה תכתוב שוב לבעלה.

והרב יאמר ר"ת ושאר גדולים גזרו חרם בכנופאי שלא להוציא לעז על שום גט גם זה הגט יהיה באותו החרם וגם אני גזור עמהם שלא להוציא לעז על זה הגט, ויצוה הרב לאשה שלא תנשא לאיש עד אחר ג' חדשים שלמים מהיום והיינו צ' יום לבד מזה היום שנחגרשה בו ולכך מהיום שתתארים בו.

ע"כ סדר הגט שע"י שליח ליר האשה.

קי וכשהשליח ראשון עושה שליח שני כת' מורי מהרמ"א ז"ל ג"ל שיש לשאול כל השאלות ששואלים אותו כשנותני הוא בעצמו ביד האש' שהרי הטליה שני אינו אומר אח"כ בל' רק שאומר שליח ב"ד אני לכן יש לבית דין הראשון לחקור הדברים היטב וכדרך שנתבאר לעיל בסעיף צ"ט וק"ו וק"ב וק"ג וק"ד וק"ה וק"ו וק"ז כ"י וכשתן השליח השני את הגט ליר האשה יאמר לה בפני הבית דין הרי זה גטך וכו' והרי את מתירת לכל אדם, ושליח בית דין אני וכל הסדר השייך לזה.

קי"א אם הבעל רוצה ליתן לאשה גט על תנאי יאמר לה בשעת נתינתה הרי זה גטך והרי את מגורשת בו ממני ומותרת לכל אדם על מנת שאם לא באתי מהיום עד שנים עשר חדש יהא גט מעכשיו ואם אבא בתוך הזמן הנזכר ואראה בפני פלוני ופלוני לא יהא גט ותהא היא נאמנת עליו לומר שלא באתי ושל'א פייסתיה ואם הוא גט על ידי שליח ויש בו תנאי יאמר השליח בשעת נתינתה על תנאי כך וכך שלחו לך וע"ל סימן קמ"ב, אם המגרש שכ"ב מרע אומר לה בשעת נתינתה הרי זה גטך והרי את מגורשת בו ממני מעכשיו ומותרת לכל אדם על מנת שאם לא אמות עד יום פלוני והוא בכלל לא יהא גט ואם אמו' קודם יום פלו' יהא גט מעכשיו ואם לא אמות עד יום פלו' והוא בכלל לא יהא גט, וע"ל סימן קמ"ה סעיף ה' ואח"כ לא תתייחד עמו אא"כ יש אחד עומד אפילו עבר אפילו שפחה חוץ משפחה וכו' קטן.

קי"ב אם המתגרשת היא נערה בין ארוסה בין נשואה מתגרשת בקבלת הגט והיא עצמה ואם קבלה אביה אם היתה ארוסה מאחר שעדיין לא בגרה עורנה ברשו' אביה היא והרי היא מתגרשת בקבלת אביה אבל אם בגרה אע"פ שאינה אלא ארוסה או אם נשאת אף ע"פ שהיא נערה אינה מתגרשת בקבלת אביה, ואם היא ארוסה ושלח לה הארוס גט ע"י שליח יאמר לה השליח הרי זה גטך ששלח לך בעלך וכן כותבין בהרשאה שם בעל שהארוס נמי בעל היא אבל בשאלות ששואל הרב לשליח לא יזכר בעל אלא שם ארוס כגון שישאל אם זהו הגט ששלח פלוני הארוס שכיון שהשאלה היא בפני רבים הרוב קורין אותו ארוס ולא בעל ומינכר טפי בשם ארוס וכל שכן אם בגט כתוב את ארוסתי.

קי"ג ואם היא קמנה ונשאת אינה מתגרשת גם בקבלת אביה שכבר יצאה מרשותו ע"י נישואין.

קי"ד ואם היא קמנה וארוסה לרבני הכל מתגרשת על ידי אביה שעדיין היא ברשותו אלא דאיכא פלוגתא דרבנותא, אם היא מתגרשת ע"י עצמה רשומא אין לה יד לקבל גיפה לפיכך ראו.

ראוי להחמיר שלא תקבלנו אלא ע"י אביה דכ"ע מורה כזה שהיא מתגרשת בה .

קמ"ז והא דקטנה מתגרשת דוקא שמכנת בין גיטה לדבר אחר דהיינו שנותנים לה צרור וזרקתו אגוז ונוטלתו או שהגיעה לענות הפעוטות דהיינו כבת שית וכבת שבע כל היא לפום חורפ' אבל פחות מבאן אינה מתגרשת לדעת רש"י ז"ל אפי' ע"י אביה כיון שאינה יכולה לשמו' גיטה ולדעת ר"ח דוקא ע"י עצמה אינה מתגרשת אבל ע"י אביה מתגרשת ולזה הסכים הרא"ש ז"ל .

קמ"ח קטנה המתגרשת ע"י אביה יש להחמיר לכתוב ב' גיטין וליתנם לה הא' כנוסח שאר גיטין והא' יכתוב בו בתוך פלונית הוזהר אתה כי שהיא מתגרשת בו לדברי הכל והמסור גט לקטנה מדעת אביה אין צריך רק גט אחר שנוסחו כשאר גיטין וע"ל סימן קמ"א וסימן ל"ז .

קמ"ט מאד יש לאדם לזהר שלא להשתדל בעניין גיטין אם לא שהיא בקי בהלכות גיטין כי רבו בהם הדקדוקים ובנקל יכול אדם לטעות בהם ויבא לכלל פיסול ממורת , וצור ישראל יצילנו משגיאות , אמן

הלכות מלא

קנה עד איזה זמן הקטנה ממאנת ויתר דיני מלא ובו כ"ב סעיפים

א כבר אמרנו דתקנו חז"ל שואין לקטנה וטעמא ע"ל ס' ל"ז לפיכך אמרו גם כן קטנה שאין לה אב והשיא' אחיה או אמה לדעתה בעודה קטנה או שיש לה אב והשיאה אביה כשהיא קטנה ונתאלמנה או נתגרשה בעודה קטנה והרי היא כיתומה בחיי האב שאין לאב עוד רשות בה שאין כה לאב בבתו קטנה להשיאה אלא פעם אחת ולא אישיות אחר אישיות כדילפינן מדכתיב לעם נכרי לא ימשול למוכר' בכגדו בה כיון שבגד בה האב והשיאה פעם אחת שוב לא ימשול למכרה אפי' לאישות כדאיתא פר' האישא מקדש והשיא' האב אח"כ לדעתה פעם שנית בעודה קטנ' באלו אין הקידושין קדושים דאורייתא שהרי אין מעשה קטנה כלום ולאחרים אין רשות עליה ואין קידושה תופסין בה אלא מדרבנן לפיכך אם אחר כך אינה חפצה כבעלה אינה צריכה ממנו גט מ"ט אחז"ל כיון שהיתה מוחזקת בכריית לאשת איש שהרי תקנו לה נישואין לא תצא ממנו בלא כלום שלא יאמרו אשת איש יוצאת בלא כלום אלא צריכה מלא ויוצאה ממנו במלאן שתמאן כבעלה אבל אם השיאה שלא לדעתה או אפילו לדעתה ואינה יודעת לשמור קידושה אפי' מיאן אינה צריכה לפיכך יש לבית דין לזהר לכתחלה שלא להשיא יתומה קטנה במקום שראה להם שיבא ליה מיאן ואין לדין בזה אלא מה שענינו ראות .

ב איזה היא קטנה שצריכה למאן שערין חז"ל מבת שש שנים עד בת עשר שנים בורקין אותה לפי דעתה אם יודעת לשמור קידושה ושהם קידושין לא שתשמור אותן כדרך שמשמרת האגוז ותמרה וכיוצא בהן אלא שתשמור אישיותה שגראית כאשת איש הרי זו צריכה מיאן ואם אינה יודעת לשמור קידושה אלא הולכת לבית אמה כאלו לא נתקדשה מעולם אינה צריכה למאן ופחות' מבת שש אפילו היא חסמה ונכונת לחש ביותר ויודעת לשמור קידושה אינה צריכה מיאן ויתירה על בת עשר אפי' סכלה ביותר ואינה יודעת לשמור קידושה צריכה מיאן .

ג והמיאן הוא שתאמר בפני שנים אי אפשר בפלוני בעלי זה או אפי' אפשר לקידושין שקדשני אמי ואחי אפילו לא אמרה כלום אלא הלכה ונתקדשה לאחר כשהיא קטנה אע"פ שהיתה נשואה לראשון קידושה לשני הם הם מיאונים .

ד וממאנת בין מן האירוסין בין מן הנישואין אפי' שלא בפני הבעל ושלא בפני ב"ד רק שהיה בפני שנים שיעידו על הדבר שמיאנה ויש מי שאומר שלכתחלה בעיני ב"ד של שלשה , וה' וכשם שממאנת בבעל כך ממאנת ביבם אם לא מיאנה בבעל מיאנה בבעל ונישאת לאחר יכולה למאן גם בשני וכן בשלישי וכן ב'ד' ואפי' כמה פעמים כל זמן שהיא קטנה .

ה השנים שמיאנה בפניהם כיתבין לה גט מאן וחותרין בו ונותנים לה לראייה בעלמא אבל אינו כגט גירושין להיות נחתנו מגרשה לפיכך אינו צריך לא כתיב' לשמה ולא מסירה בפני עדים ולא שום דבר ממשפטי גט הגירושין , וגם אין כותבין בו לשון של טיפוס הגט כרי שלא יראה כגט גמור ואתו לאיחולופי בגט לכתוב לשון הגט ג'כ לשון הוזהר יבא לגרש בו אשה , ועוד בשיראו בו לשון גט ממש שהיתה כאשתו ממש ויבא לאסרו בקרובות' או היא בקרובי ויאמרו אין קידושין תופשין בהן לפיכך לא יעשו בו שום מעשה מעשה הגט שאינו אלא כמעשה ב"ד , וזה ניסחו בכך וכך כשבת , בכך וכך לירה פלוני שנת- כך וכך למנין שאנו מנין לברית עולם מיאנה פלונית בת פלוני בפנינו

ואמרה אמי או אחי המעוני' וקדשוני (אם היא מקודשת) , או השיאוני (אם היא נשואה) ואני קטנה לפלוני בן לפלוני והשתא גלית דעתי קדמכון דלא צבינא ביה ולא קאמינא עמיה והשתא בדקנו פלונית ואת כרירי לנא דעדיין קטנה היא וכתבנא וחתמנא ויהיבנא לה להיות לזכות ולראייה בידה ע"כ .

ח אלו שממאנת בפניהם צריכין שיכירו אותה ואת בעלה ודוקא לכתחלה אבל דיעבד אפי' אינן מכירים הבעל רק האשה סגי דמסתמא לא מיאנה אלא בבעלה וצריך שיתברר להם שהיא קטנה לפיכך כל מי שיראה שמיאנה בפני שנים יכול לכתוב לה גט מיאן להתירה אע"פ שהיא מכירה שודאי הכירוה אותם שמיאנה בכניהם .

ט לפיכך קטנה שכאה למאן ועדים שיודעין שהיא קטנה אינן מצויין כאן ואמה או קרוביה אומרים לב"ד תמאן עכשיו בפניהם וכתבנו לה באיזה יום מיאנה ותתנו לה ואם תביא אח"כ עדים שנים שמיאנה היתה קטנה תתירוה לינשא למי שתרצה ואם לא תביא עדים הנזכרים תישאר בחוקת נישואה לזה אין ב"ד רשאין לעשות כן ואפי' להעיד שמיאנה בפניהם ואפי' לא יכתבו לה אינן רשאין דכיון דקי"ל שכל מי שיראנה שמיאנ' בפני שנים יכול לכתוב לה גט מיאן להתירה אע"פ שהיא אינו מכירה יש לחוש בכגון זה שמה יראו אחרים שמיאנה בפני אלו השני' ולא ידעו שעדיין לא הועד בפניהם שהיא קטנה ויכתבו לה שמיאנה בפני אלו השנים ויתירוה בלא קבלת עדות שהיא קטנה כי יאמרו ודאי ידעו אלו שקטנה היתה .

י קטנה הממאנת אין לה כתובה מנה ומאנים שלא תקנו לה חכמי' כתובה שתצא , אבל יש לה תוספות כיון שנשאה ולא התנה דהוה ליה להתנות' וכל זמן שלא מיאנ' הרי היא כאשתו שבעלה זכאי במעשה ידיה יבמציאותה וחיוב במוזנותיה ובפדיונה כל זמן שהיא תחזונו אבל אם הלך למדינת הים ולותה ואכלה או לותה לצורך פדיונה ועמרה ומיאנה אינו חייב לשלם אע"פ שאכל פירותיה ואפי' הם בעין עדיין שליטתן ומוחזין ברשותו קנא' ואינו צריך להחזירין ונכסיה שהכניסה לו בין שאלוג בין של צאן כדלוג אם הם בעין ונולתן ואם אינן בעין שאכרם נכסי צאן כדלוג אם אכרם הוא חייב לשלם ואם נאכדו או נתקלקלו מעצמן פטור , והוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו שהרי לא היו קידושו קידושין מעולם שכמיאנה עקרתן וכן היא כשרה לכהונה שאין כאן אפי' שום ריח הגט ואינה צריכה להמתין אחר המיאן ג' חדשים מלהנשא משום הבחנה שהרי היא עודה קטנה ובראי אינה מעוברת אע"פ דגבי גירושין צריכה להמתין אפי' קטנה שאני גירושין דשייכי ג"כ בגדולה ולא פלוג רבנן אבל מיאן אין שייך אלא בקטנה ואין שייך הבחנה ולא גזרו מיאן משום גירושין ואם נשאת לאחר שמיאנה בראשון ונירשה השני או מת מותרת לחזור לראשון שהרי היא כאלו לא היתה אשתו מעולם ולא עוד אלא אפי' גירשה הראשון בעודה קטנה והחזיר' ואחר כך מיאנה בו ונשאת לאחר שמיאנ' בו ונירשה האחר מותרת לחזור לראשון שכל היוצאת במיאן אע"פ שקדמו גט למיאן הרי זו כמו שלא נתגרש' ממנו בגט מעולם ומותרת לחזור לו אפי' אחר שנשאת לשני אבל המגרש את הקטנה בגט אף על פי שהיתה יתומה כשנתקדשה לו שאמה ואחיה קדושה או השיאוה לו כיון שיצאת ממנו בגט הרי היא מדרבנן כשאר גרושה ויש לה כתובה והיא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ואסור לכהונה וצריכה להמתין שלשה חדשים ואם נישאת לאחר ומיאנה בו אסורה לחזור לראשון מפני שיצאת ממנו בגט אף על פי שיצאת מן האחרון במיאן ואין צריך לומר אם גירשה האחרון או מת דהא מ"מ נשואה מדרבנן היתה לו וכן אסורה לאבי הראשון ולבנו ולאחיו כשאר הגרושות אע"פ שיצאת מן האחרון במיאן וכן אם מיאנה בראשון והחזירה ונירשה ונשאת לאחר ונתאלמנה או נתגרשה או מיאנה בו אסורה לחזור לראשון ולקרוביו שכל שיצאת ממנו במיאן לכסוף דינה כממאנת . וכל שיצאת ממנו בגט לכסוף דינה מדרבנן כמגורשת דלא ליתו לאיחולופי כשאר גרושה שנתגרש' מקדושי או מנישואי דאורייתא .

יא אף ע"פ שהממאנת בבעלה מותרת בקרוביו הממאנת ביבם אסורה באביו אף על פי שבמיאן זה היא עוקרת קידושי או נישואי בעלה הראשון שמת כאלו לא היתה אשתו מעולם מ"מ היתה נראית ככלתו בשעה שמת בנו שהיה בעלה הראשון ולא מיאנה בו ונפלה לפניבמה ליבוס ואינה ממאנ' אלא ביבם לפיכך אסורה באביו שהיה חמה מיהו לא החמיר ולאסירה גם כשאר קרובים כגון באחי אביו או אחי אמו מותרת י"א כיון שאסורה לאביו אסורה ג"כ לכל קרובים שחם אסורים מן התורה כגון אחי אביו ואחיו אמו ואפי' לבן אחותו של בעלה שהיא לו בשע' מיתתו כאשת אחי אמו שהיא שנייה כדאורייתא יש אוסרין גם כן בזו כשמיאנה ביבם מכל מקום אם מיאנה באחד מן היבמין מותרת להתייבם לשאר היבמין דאף על גב דרחי נפשה מוקתו של זה לא לא רחיא נפשה סכלא ביתא ואף ע"ג דגביגט אם נתן לה אחד מן היבמין

לבוש

הלכות מציאן

הבין וארגמן

דשמה הביאה שערות ומ"א לא תחלוץ ל"ב שנה עד שיברקו אותי ומצאו שתי שערות דאוליגין לחומר שמה לא הביאה . וכשבורקן אותה אחר י"ב שנה ולא הביאה שתי שערות נמי לא אמרו שיכולה למאן אלא כשלא בעל אחר היות לה י"ב שנים ויום אחד דאו לא היו המיאון אלא משום קידושי הראשונים שקרשוה אמה ואחיה והם אינם אלא מדרבנן לפיכך אוליגין לקולא ולא חיישינן שמה היו לה שערותינשרו אבל אם בא עליה אחר היות לה י"ב שנים ויום אחד אינה יכולה למאן שאעפ"י שאין מוצאין לה סימנים חוששין שמה נשרו שהיא ספק דאורייתא שהרי אם היה ידוע בודאי שהיו לה שערות קודם שכא עליה אחר היות לה י"ב היו קידושינן גמורים דאמרינן ודאי אותה בעילה עשה לשם קידושין דאורייתא דאין אדם עושה בעלתו בעלת ונות דהא בשבכר לא היתה אצלו אלא בקידושי דרבנן ובאותה בעילה גדולה היתה ונתרצית לשם קידושין גמורין ואפ"י אם קידשה אחר אח"כ לא הית' צריכה ממנו גט ועבשו ביון שהוא ספק אם היו לה שערות קודם שנבעלה אם לא הוה ליה ספק דאורייתא וחיישינן שמה הביאה סימנים קודם שנבעל אלא שנשרו ולא פני במיאון וצריכה ממנו גט מספק ואם מיאנה בו לאחר שנבעלה לאחר י"ב ונבדקה ולא נמצאו לה שערות ונתקדשה לאחר צריכה ממנו גט מספק דשמה היו לה שערות ונשרו קודם שנבעלה ונתקדשה לו בבעילה קידושין גמורים ואין קידושי שני כלום וגם מן השני אפשר לומר שהיא צריכה גט דשמה לא היו לה שערות קודם בעילת ראשון ואין בעילת הראשון קידושין דעריין קמנה היתה וכאו לה שערות בין ביאת ראשון לקידושי שני ונעשית גדולה ונשרו לפיכך צריכה ג"כ גט מן השני ואמרה לחזור לראשון משום דנראה כמחזיר גרושתו מן האירוסין שנתארסה לשני ואעפ"י שכשנסתפק לומר שמה נתקדשה לראשון בכיאתו אין קידושי שני כלום ואין כאן מחזיר גרושתו מן האירוסין ואם קידושי שני קידושין ע"כ משום שלא היו קידושי ראשון כלום ואין זה מחזיר גרושתו מ"מ אסורה מדרבנן דהתי לאיחלופי לחזיר גרושה דאורייתא מן האירוסין ואם נשאת לשני קודם שנירשה הראשון תצא מזה ונסת' והולד ספק ממזר משניהם .

כא ואם הביאה שערות אחר י"ב ולא בעל אח"כ שוב לא תמאן אלא צריכה גט מדרבנן דלא תיקנו רבנן מציאן בגדולה דלשא אתי לאיחלופי למאן כו' כמו שנתבאר למעלה בסמוך ואם לא גירש ועמדה ונתקדשה צריכה גט משניהם מן הראשון גט מדרבנן ומן השני גט מדאורייתא שהיו קידושי שני תפשו מן התורה שקידושי ראשון לא היו אלא מדרבנן לפיכך אם ירצו מגרש ראשון ונשאת שני אבל אם גירש שני לא יקימה הראשון שמה יאמרו החזיר גרושתו אחר שנתארסה כמו שנתבאר למעלה יאם בא עליה שני קודם שגירש ראשון תצא מדרבנן מזה ומזה הואיל ובא עליה השני בעורה אסורה מדרבנן אבל אין הולד מן השני אפ"י ספק ממזר שאין קידושי ראשון כלום מן התורה אלא דרבנן ואם בא עליה הראשון קודם שגירש השני הויא הולד ממזר דאורייתא דהא קידושי שני הוו קידושי דאורייתא והיה ליה אשת איש דאורייתא לגבי הראשון כמו לגבי אחר .

כב יש אומרים דבזמן הזה יש להחמיר שלא תמאן אחר י"ב שנה אף על פי שבודאי לא נבעלה אחר י"ב וגם בדקה ולא נמצאו לה שערות לכיון דק"ל לגבי מציאן אפ"י אחת בגבה אחת בכריסה או אפ"י אחת על קשרי אצבעותיה של יד ואחת על של רגל השנייה גדולה ואינה יכולה למאן עוד ופי' יוכל לבדוק כל הגוף לעמוד על אמתית דבר זה לעמוד דהא ק"ל דאפילו נזמות בלא שערות הם סימני גדלות ומי יוכל לעמוד ולדקוק בכל גופה אם אין בה נזמות לפיכך נזרין שלא למאן כלל אחר י"ב שנה . כתב מורי מדרמ"א ז"ל וז"ל ולכ"ע אם היא פחותה מבת שנים עשר שנה אין כאן ספק וממאנת אפ"י בזמן הזה וכן עשה מהר"ר יעקב פולק ז"ל מעשה בימיו ודלא כיש מחמירין ואמרו שאין הבת ממאנת בזמן הזה כלל עד כאן לשונו .

הלכות יבום וחליצה

קנו איזו נקרא זרע קיימא לפסור מן היבום וכו' י"ג מעיפיים

א מי שמת לו אחיו סאכו בלא זרע לא שמה אם לא היה לו לאחיו זרע מעולם או היה לו זרע ומת בחיי אחיו מצות עשה הוא מן התורה לייבם את אשתו או לחלוץ לה דכתוב כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהבובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמ' ונזמר ואם לא יחפון לקחתה ונזמר וחליצה נעלו מעל רגלו וגו' ולפינו יתבאר בע"ה איזהו מן האחים הוא קודם לייבום או לחליצה ואין חלוק אם היתה אשת אח מן הנשיאין או מן האירוסין דלעולם היא נקראת אשת אשת אף על גב דכתיב בית אחיו ובית נשיאתה

היבמן גט אמרין דפסלה על כל האחין שאני חתם דהוא קעביד כה ולא רצה לבנות קרינן ככולהו כיון שלא בנה שוב לא יבנה אבל הכא הוא קעבדה ואמרה לא רעינא כך ולא צנינא כך משמעוטיה כך הוא כך הוא דלא רעינא אבל באח"ך רעינא .

יב עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות אחר י"ב שנה או עד שתלד ר"ל מיד שנתעבר' שראויה לילד שכוין שנתעברה אפ"י לא הביאה שתי שערות הרי היא גדולה אבל כל זמן שלא נתעברה ולא הביאה שתי שערות יכולה למאן עד שתהא בת עשרים שנה שכל זמן שאינה בת עשרים ולא הביאה שתי שערות חשוכה כקטנה ואפ"י נולדו לה סימני איילונית אבל אם היא בת עשרי' שנה ונולדו בה סימני איילוני' חשוכה כגדולה למפרע מיום שהיתה בת י"ב אף על גב שהביאה אח"כ שתי שערות ואינה יכולה למאן והא דאמרינן שאינה חשוכה כגדולה עד שתהא בת עשרים ונולדו בה סימני איילונית לא שתהא בת עשרים מלאים אלא מיד כשנכנסה שלשים יום לתוך שנת העשרים ונולדו בה סימני איילונית חשוכה כגדולה כאלו היא בת עשרים שלמים דשלשים יום בשנה חשוכים כשנה וי"א שאינה חשוכה בת עשרים עד שתהא בת כ' שנה פחות ל' יום דס"ל ל' יום האחרונים בשנה חשוכים כשנה .

יג ואם היא בת עשרים שנה ולא נולדו בה סימני איילונית ולא הביאה שתי שערות חשוכה כקטנה עד שתביא שתי שערות או עד שתגיע לרוב שנותיה שהם ל"ה שנה ויום אחד כימי שנותינו בהם שבעי' שנה והציה הם לה'קובשהיא אפ"י יום אחד יותר על ל"ה הם רוב שנותיה והרי היא איילונית אף ע"פ שלא הביאה שתי שערות ולא נראה בה סימני איילונית וחשוכה כגדולה לכל דבר ואינה יכולה למאן וסימני איילונית יתבאר לקמן בהלכות יבום כסימן קע"ב .

יד אין שתי שערות סימן גדלות אא"כ באו מ"ב שנה ואילך אבל אם באו קודם לכן אפ"י תוך שנת י"ב חשיבי כשומא ואינה נחשבת גדולה על ידה עד שתביא אחרות אחר י"ב שנה וי"א שאם הביאה שערות כיום אחרון של שנת י"ב חשוכה גדולה ומיהו כשמוציאין לה שערות אחר היום ולא בדקה קודם היום מחזיקין אותה כגדולה אפ"י להליצה ולא חיישינן שמה באו קודם היום וי"א שאם נראו בה שתי שערות קודם י"ב שנה ועודם עליה אחר י"ב שנה אע"פ שלא הביא שערות אחרות אחר י"ב שנה חשוכה כגדולה למיאון ואעפ"י חשוכה כקטנה לחליצה דאוליגין הכא לחומר ואח"כ לחומר כמו שהתבאר טעמא בסמוך וכן אם ספק אם הגיעה ל"ב שנה או לא אוליגין גם כן לחומר .

טו כשבורקן אותה בודקין אותה על ידי נשים כשרות ונאמנות ואפילו אישה אחת בודקת ושומעין לה אם דביאה או אם לא הביאה ואפילו היא קרובה רבין דהימנו רבנן נשים לאו משום עדות הכשרות אלא משום גילוי מילתא דעניד לגלוי הוא ובמילתא דעבידא לגלוי לא חיישינן דמשקרי וכוין שהוא כן אפילו נשים שאין נאמנות לומר מת בעלה דחיישינן שמה כונתן לקלקלה גבי בדיקה נאמנות דלא שייך קלקול דהא היא עצמה יודעת שרוא כן .

טז השתי שערות אלו צריך שהיו בעיקרן נזמות ואפילו עתהו בגומא אחת הרי אלו סימני גדלות נמצאו שתי נזמות זו בצד זו ואין בהן שער הרי אלו סימן שאין גומ' בלא שיער אלא שערות היה בהן ונשרו .

יז ושתי שערות אלו צריכות שהיו במקום הערוה ובית הערוה כולו ממקום סימני' הוא בין למעלה בין למטה בין על איברי הזרע והם כוכר על הכצי' ויש מי שאומר שאפ"י אחת בגבה ואחת בכריסה או אחת בקשרי אצבעותיה של יד ואחת בקשרי אצבעותיה של רגל חשוכה גדולה למיאון אבל לא לחליצה משום שיש בזה פלוגתא דרבנן והאוליגין דכא לחומר ואח"כ לחומר כרלעיל דנבי מציאן אמרינן שהיא גדולה כדי שלא תמאן וגבי חליצה אמרינן שהיא קטנה כדי שלא תחליץ .

יח שיעור אורך השתי שערות שיהיו סימני גדול' משיצמחו והיו ראיין לינמל כפי הזוג או לקרוץ כציפורן והוא אפילו קמנות מאוד אפ"י חשוכה כגדולה לחומר לענין מיאון שלא למאן עוד אבל לענין חליצה אינה חשוכה גדולה עד שיהא בהן כדי לבקף ראשן לעיקרן וע"ל סימן צ"ו בפירוש סדר חליצה .

יט והא דאמרינן למעלה שיכולה למאן אפילו אחר י"ב שנה היינו כשכדקו אותה ולא הביאה שתי שערות אבל סתמא משיש לה י"ב שנה אינה יכולה למאן דהוקה שהביאה שערות דרבנן מביאות ל"ב שנה ואע"פ שלא נבעלה אחר היות לה י"ב שנה ואינה מקודשת לזה אלא מקידושין שקרשוה אחיה ואמה שאינם אלא דרבנן אפ"י אינה יכולה למאן דלא תקנו רבנן מיאון כגדולה דלמא אתו למאן הנבעלת לאחר שנולדה דהויא היא אשת איש דאורייתא וצריכה גט כמו שהתבאר בסמוך בע"ה לפיכך כיון שהגיע לשנותיה אינה יכולה למאן מסתמא בלא בדיקה

לבוש הלכות יבום וחליצה הבוץ וארנמן ענ

ציוואה משמע אר"ל שחור הכתוב וריבא את הארוסה ליבום וחליצה כמו נשואה מדכתיב לא יהיה אשת המת החוצה דמותר הוא ובלבד שהיה להם ישיבה א' בעולם דכתיב כי ישובו אחים יחדיו משמע שהיתה להם ישיבה אחת בעולם לאפוקי אם נולד זה אחר מיתת אחיו שמת בלא זרע אין צריך לייבם את אשתו ואדרבה היא נשארת עליו באיסור אשת אח ומותר לזר ועוד דרשו ר"ל ובלבד שלא תהיה היבמה אחת מן הערות על היבום כגון בתו או בת בתו וכה"ג שאם היתה ערוה עליו אסור ליבמה ואינה צריכה גם כן חליצה ולמדו זה מגזירה שוה דכתיב כאן עליה יבמה יבא עליה וכתיב התם כאחות אשה עליה ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה פה עליה דכאן ביבמה הוא מקום מצוה אף עליה דהתם דאחות אשה שאסרה עליו התורה אפילו במקום מצוה אסרת' עליו דהיינו כגון שנפלה לפניו מאחיו שמת בלא זרע ואפילו הכי ה' בלא תקח וכיון שאסרה נליו התורה אחות אשתו אפילו במקום מצוה הוא הדין לאחת מכל העריות שבתורה שהם דומות לאחות אשה דהוקשו להרדי כל שהיא עליו בכרת אם נפלה לפניו מאחיו אסרה לו להתייבם ופטורה מן החליצה ומיתרת לזר ועוד סברא רוא דאין עשה דיבום דוחה לא תעשה ועשה דעריות שיש בהם כרת וממילא מותרת לזר.

ב ומה שאמר הכתוב וכן אין לו לאו דוקא אלא כל שהניח אחיו זרע לא שנא בן או בת או זרע הכן או זרע הבת עד סוף כל הדורות בין מאשה זו ובין מאשה אחרת אשתו פטורה מן החליצה ומן הייבום ואפי' הניח זרע עובר עבירה או עובר עבודה זרה או ממזר פוטר נשיו מן החליצה ומן הייבום וגמרינן לה מדקאמר קרא ובין אין לו כו"ל והיה יכול לכתבו בלא יו"ד כמו שכתוב מאן יבמי בלא יו"ד אלא רצה לומר עיין עליו שאם יש לו זרע כל שהוא אינה צריכה יבום וחליצה חוץ מן הזרע שיש לו מן השפחה ומן הנכרית שאינו נקרא זרע ואינו פוטר כי זרע הבא מן השפחה הוא עבר כמו דכתיב האשה וילדיה תהיה לארמייה רבי ולדה כמותה ואין מתייחס אחר אכיו שה' עבר עברי ובגויה כתיב כי יסיר את בנך מאחרי מסור אותו מליחשב בקהל ואפי' נשתחרר בנו מן השפחה או נתגייס אתו כגומן הגויה הרי הן כשאר גרים ומשחררין ואינו פוטרם את אשתו דבשעה שנשתחרר או נתגייס כקטן שנולד דמי ואינו מתייח' אחריו וי"א כד"א דוקא זרע שיש לו משפחתו שאינו שלו אלא של אחר אבל זרע שיש לו משפחתו פוטר חזקה שאין אדם עושה בעולתו בעילת זנות ובזרע שחררה קודם שבא עליה והרי הוא זרעו כשר הלכך מספק דלא ידעינן כמאן הלכת' אולי לחומרא שאם אין לו זרע אחר אלא משפחתו ויש לו אשה ומת בלא בנים אשתו חולצת ולא מתייבמת חולצת ואסורה לזר בלא חליצה דשמא לא שחררה ואין זה זרעו והרי אשתו זקוקה ליבם ולא מתייבמת דשמא שחררה קודם שבא עליה והרי זה זרעו גמור ואין אשתו זקוקה ליבם ואם ייבמה יפגע באיסור אשת אח שיש לו בנים.

ה יבמה שנשאת לשוק בחזקה שהיה ולדה ולד של קיימא ויבאו עדים והעידו שהולך שילדה אחר מות בעלה חיה שלשים יום ועדים אחרים מכחישים אותם ואומרים שלא היה שלשים יום הרי זה ערות מוכחשת ודל עדים מהבא וזול בתר רוב הגולדים שהם של קיימא והאשה הזאת מותרת לבעלה ואינה צריכה חליצה מיבמה ואפילו אין עדים מעידים כבירור שחיה שלשים יום אלא שגם אין שם עדות ברורה שלא חיה שלשים יום אלא קול של לעז יצא עליה שלא היה ולדה ולד של קיימא ולא חיה שלשים יום לא אסרינן לה על בעלה כיון שיראו קול של אחר נישואין ואולינן בתר רוב הגולדים שהם בני קיימא ובנה בן קיימא היה.

ו ואם היה לו זרע בשעה שמת אשתו פטורה מן החליצה ומן הייבום ואפי' לא היה הזרע אחריו זמן רב ואפילו היה הזרע גוסס או פצוע מכות שבזרעו אי אפשר לו לחיות פוטר מן החליצה ומן הייבום כיון שהיו בו חיות בשעה שמת ואפילו זרע שיוולד אחריו שיוולד אבל כל זמן שהיא מעוברת פוטר ודוקא לאחר שיוולד אבל כל זמן שהיא מעוברת הרי היא זקוקה מספק והוא שיהיה בר קיימא לאחר שיוולד כגון שידע שנולד לט' חדשים אף על פי שלא נמרו לו שערו וציפורניו והוא שיצא לאויר העולם כשהוא חי אפילו מת בשעה שנולד הרי זה פוטר את נשיו מן החליצה ומן הייבום אבל אם הפילתו אפי' ידוע לנו שעברתו ט' חדשי' אינו פוטר דלא מיקרי זרע ותתייבם והיכי ידעינן ליה שנולד לט' כגון שבא עליה אחר טבילתה ופירש ממנה מיד ולא קרב אליה אחר כך ואם ידוע בודאי שלא בלו לו ח' חדשים ונולד כחדש השמיני אפילו נגמרו שערו וציפורניו ואפילו חיה ל' יום ומת ודאי נפל הוא שאינו בן קיימא ואינו פוטר ואפילו מתייבמת במה דברים אמורים שהוא ודאי בן ח' כגון שבעל פעם א' ופיר' ממנה ולא בא עליה כמה ימים קודם לכן וגם לא אחרי כן אבל אם טבלה ובעל ולא פירש אע"פ שהוא לח' חדשים מיום הטבילה חיישינן שמא לא נתעברה בלילה הראשון אלא שהתה כמה לילות אחרי כן עד שנתעבר' והרי זה נולד לו ויולדת לו' הולד בן קיימא הוא והרי זה ספק בן קיימא וכן אם לא פירש ממנה קודם לכן אע"פ שמליל טבילתו אינו אלא תוך ח' חדשים חיישינן שמ' כבר נתעברה קודם שראתה והרי הוא בן ט' הלכך מספק חולצת ולא מתייבמת ואם בעל ולא פירש לא קודם לכן ולא אחרי כן ואין ידוע אם כלו לו ט' חדשים או לאו אם חיה ל' יום אחר שנולד נמרו לו ציפורניו ושערו ומת הרי זה בר קיימא ופוטר אפילו מחליצה דאולינן בתר רובא ופוסר וי"א בני קיימא ויולדת אבל אם ילדה ולא חיה ל' יום אחר שנולד אפי' מת כיום שלשים ואפי' נמרו לו ציפורניו ושערו או חיה ל' יום ולא

ז אמר בשעת קידושין או אחר כך יש לי בנים וחזר ואמר בשעת מיתה אין לי בנים לדבריו הראשונים' אנו מאמינים שיש לו בנים דמה היה לו לשקר והרי התירה מחליצה וכיון שהתירה שוב לאו כל כמיניה לאוסרה ויש אומרים דחיישינן שמא לא אמר כן בשעת קידושין שיש לו בנים אלא כדי שתתירצה היא בקידושין ואחר כך חזר בו בשעת מיתה ואומר האמת שאין לי בנים הלכך מספק צריכ' חליצה אבל אינה מתייבמת דשמא יש לו בנים ודבריו הראשונים אמתיים הם ואם כן לפי זה נראה לי אם לא אמר בשעת קידושין כלום ואחר הקידושין אמר באמירה אמתיית במסיה לפי תימו שיש לו בנים וחזר בו בשעת מיתה ואמר אין לי בנים לכ"ע אינו נאמן לאוסרה אלא לדבריו הראשונים אנו מאמינים דמה היה לו לשקר נ"ל.

ח ו"א שער אחד נאמן לומר שנולד בן לבעלה מאשה אחרת כדי לפטור זו מחליצה וי"א שאינו נאמן להוציאה מחזקת זקוקה ליבום.

ט מי שזינה עם אשה בין פנייה בין אשת איש ונתעברה ואמרה זה העובר ממני הוא ואפי' הוא מודה לה הרי זו ספק דאמרינן כיון שהחזקה זו לזונה כשם שזינתה עמו כך זינתה עם אחרים ומאחרים נתעברה ודינן בו להחמיר והרי זו חולצת ולא מתייבמת ואם היו חבושים יחד בבית האסורים שוראי הוא ממנה ופוסר וי"א שאפילו זונה שאינה חבושה אלא שהיא מיוחדת לו פוסר.

י האשה שזולד בעלה ובנה למרנית הם ובאו ואמרו לה מת

לבוש הלכות יבום וחליצה הבין וארנמן

לבוש

בעלך מותרת לינשא לשוק שנעמד הבן על חזקתו שהוא קיים.

א הלכה היא ובעלה ובנה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת ומותרת לשוק שהפה שאסר הוא הפה שהתיר שאע"פ שגזרע' חזקה כמה שאומרת מת בני ומזקקת עצמה ליבמה מ"מ כיון שבשעה שהלכה היתה בחזקת היתר לשוק אם ימות בעלה וכי אמרה מת בעלי הימנוה רבנן כמו שיתבאר לקמן סי' קנ"ה בע"ה ובמה שאמרת שאחר כך מת בנה הרי היא ג"כ מעמדת עצמה על חזקתה ונאמנת ומותרת לשוק אבל אם אמרה מת בני ואח"כ מת בעלי נאמנת במיתת בעלה ואינה נאמנת להתייבם אלא חלוצת ולא מתייבמת שכיון שאמרה מת בני קודם הרי היציאה עצמה מחזקה שהיתה בחזקת היתר לשוק והיא אוסרת עצמה הלכך נאמנת להחמיר ע"ע שתיאסר לשוק דשיתיה נפשה חתיכה דאיסור' עד שתלויק ואינה נאמנת להקל על עצמה שתהא מותרת ליבמה שיש בו איסור אשת אח ואינה מתייבמת על פיה דשמא משום למרחם' ליה ליבמה אינה חוששת לאיסור אשת אח שמא מת בעלה קודם.

ב ואם הלכה היא ובעלה לכד ובאה ואמרה ניתן לי בן במדינת הים ומת בני ואח"כ מת בעלי נאמנת ומתייבמת שהרי מעמדת עצמה על חזקתה הראשון מת בעלי ואח"כ מת בני שילדתי שם אינ' נאמנת להקל להתייר עצמ' לשוק וצריכה חליצה אבל נאמנת להחמיר ואינה מתייבמת דהא שווייה נפש' חתיכה דאיסורא ליבם כאמרה שהיה לה בן אחר מיתת בעלה בר"א כשהיתה פסולה מתחלה לכהונה כגון שהיתה גרושה כבר מאיש אחר או שהיתה חלה ולא תיפסל בחליצה זו יותר ממה שנפסלה כבר או שאמר' במערה היינו כשמתו ולא היה שם שום אדם אצלנו דליבא למחש' שטמ' יבאו עדי' ועירו שהוא כרבריה אבל אם אין כאלו אחד מן הדברים הללו אינה חלוצת דחיישנן שמא אחר שתחלוץ יבאו עדים ויעירו שהדבר כן כמו שאמרה שהבעל מת תחלה ונמצאה חלוצה זו אינה כלום ותינשא לכהן ויראה הרוואה אותה שחלצה ונשאת לכהן ותיפוק מיניה חורבה שירמ' שכל חלוצה מותרת לכהונה כי לא ידע שבאו עדים והעירו כרבריה לפיכך לא תחלוץ ולא תתייבם אלא תשאר בחזקת זקוקה כמו שיצאת עד שיבאו עדים ויעירו שמתו תחלה בעלה או בנה.

ג האשה שהלך בעלה וצרת' למדינת הים ואין לה בנים וכאו עדים ואמרה שמת בעלה הרי זו לא תתייבם ולא תנשא לשוק לעולם עד שתדע אם ילדה צרתה או לא ילדה לא תתייבם שמא ילדה צרתה ולא תינשא לשוק שסא לא ילדה ולא אמרינן שתחלוץ אחר ט' חדשים מיתת בעלה ותינשא לשוק ממה' שאם ילדה צרתה בחי' הבעל הרי היא מותרת לשוק ואם לא ילדה בחי' הבעל והניחה מעוברת הרי כיון שכלו ט' חדשים ודאי כבר ילדה ואם הולד בן קיים' הרי היא ג"כ מותרת לשוק ואם אינו בן קיימא או שלא ילדה כלל הרי החליצ' פושרת אותה ופתיחה לשוק לא אמרינן בן דחיישנן שמא ילדה צרתה ולד של קיימא ואח"כ יבאו עדים ויעירו בן שהולד של צרתה הוא בן קיימא וחליצה אינה כלום והיא שמא תינשא לכהן ויראה הרוואה ויאמר חלוצה מותרת לכהן כמ"ש למעלה לפיכך אם היא גרושה כבר מאיש אחר או חלה שכבר היא פסולה לכהן תחלוץ אחר ט' חדשים ותנשא לשוק אבל לא תחלוץ בתוך ט' ותנשא אפי' אחר ט' דשמא מיוכרת היתה צרתה והפילה וכיון שהיתה צרתה מעוברת בשעה שחלצה לא היתה' חליצה זו חליצה דק"ל חליצה מעוברת לאו עמה חליצה כמ"ש בע"ה לקמן בס"י קס"ה לכך לא תחלוץ עד אחר ט' אבל צרתה שהיא עם בעלה בשמת אינה צריכה להמתין רק צ' יום כשאר היבמות ותחלוץ או תתייבם ולא תחוש לצרתה שבמדינת' אחרת הואיל ולא היה בעלה עמה בר"א שידוע שלא הניחה צרתה מעוברת כשהלכה ממנה או שנודע שלא ילדה אחר ט' חדשים שהלך בעלה ממנה אבל אם אין ידוע אם הניחה צרתה מעוברת או לא או שילדה או לא הרי דינה כרין צרתה. דיו אשה שהלך בעלה למדינת' הים ומת שם ונשא' זקוקה ליבם ויצא הקול שהיה לבעלה אשה אחרת כו' עין ברבי"ש סי' תקט"ו. אשה שמת בעלה והיה לו בן במדינת הים הרי זו מותרת לזר ואין חוששין שמא מת הבן דתרי חזקה להתייר יש כאן העמד הבן על חזקתו שהוא חי והעמ' האשה על חזקתה שאינה זקוקה.

לא נולד רובו בחי' אחיו אלא אחרי מות אחיו אינו זוקק את אשתו לחליצה ויבום דכתיב כי ישנו אחים יחדיו ודרשו רז"ל מאי יחדיו שהיה להם ישיבה אחת יחד בעולם אבל לא היה להם ישיבה אחת לא ודוקא שיהא אחיו מאביו אבל אחיו מאמו אין זוקק אשתו ליבום דילפינן ג"ש אחים אחים כתיב הכא כי ישנו אחים יחדיו וכתוב נבי בני יעקב שנים עשר עבדיך אחים וגו' מה ההם בני אב אחר ולא היו בני אם אחת אף כאן אחי' בני אב אחר אע"פ שאינם בני אם אחת אבל בני אם אחת ולא בני אב יאחד דלא ודוק שיה' לו לאחיו יחס אחר אביו כגון שהוא מישראל ואפי' הוא ממזר מ"מ בנו הוא אבל אם יש לאביו בן מן השפח' או מן הנכרית אינו זוקק את אשתו שאינו מתייחס אחר אביו אלא אחר אמו כמו שהו' מכואר למעל' במימ' ח' וא"כ אינו אחיו ואפי' היתה לידתו בקדושה כיון שלא היתה הורתו בקדושה אינו אחיו אלא אחר היא חשיב לגביה כמכואר למעלה מימ' קנ"ו.

ד י"א אפילו קרוב או אשה או עבד או שפחה או קטן שהיה מכיר ונכון שראוי לסמוך על דבריו כולם נאמנים להעיד זה פלוני הוא אחי' פלוני מאביו וחולצין ומייבסין על פיהם משום שאין זה צריך עדות גמורים אלא גילויי מילתא בעלמא דמילתא דעביד' לגלויי הוא ומגי בגלויי מילתא בעלמא כזה ואפילו לא אמרו כן אלא בשעת מעשה וכיוצא' להעיד סומכים עליהם וכ"ש אם הסיוח בן קודם מעשה לפי תומם שלא כונו אז להעיד שסומכי' עליהם.

ה גרים שנתגיירו ועבדים שנשתחררו בקטנים שנולדו בשעת גירותם או שיחרורם הם שאין להם יחס זה עם זה לא מן האב ולא מן האם והרי הם כגרים זה לזה ואין להם אחוה כלל זה עם זה ואפי' אחד מהם הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה או אפי' הם תאומים ונולדו יחד בקדושה אלא שחורתם לא היתה בקדושה הרי אלו אין להם יחס אחר אביהם שהוריעם בגיורתו אלא אחר אדם שילדתם בקדושה ואין להם אחוה לענין יבום אע"פ שיש להם אחוה לענין אשת אח דלא גרעי משני אחים מן האם הא אמרינן דלענין יבום אינם זקוקים אלא אחים מן האב הלכך גרים ועבדים משוחררים לא חולצים ולא מייבמי' עד שיהיו שניהם הורתם ולידתם בקדושה.

ו גפלה לפני משומד כיון שהורתו ולידתו היתה בקדושה ה"ו אחיו נמזר וזקוקה ליבום ומתענגה עד החליץ ל"ש אם נשתמ' אחר שנשאה אחיו ל"ש היה משומד בשעת נישואין אע"פ שחטא ישראל היא מהו כהיה משומד בשעת שנשאה דוקא כשתחלה צריכה חליצ' אבל אם עברה ונישאת לשוק בלא חליצ' מפני שלא ידעה שהיה להיבם ואח"כ נודע שיש להיבם משומד לא תצא דלא אלימ' זיקתה לאוסר' על בעלה כיון שיצא מכלל ישראל קודם שנשאה לא קדשה אדעת' שתזקק לו וי"א שצריך לחלוץ לבסוף והמקדש אשה ויש לו אח משומד יכול להתנו' בשעת קידושין בתנאי כפול שאם תפול לפני המשומד ליבום שלא יהיו קידושין קידושין מעכשיו ואז פטור' היא מן היבום וכן החליצ'. וכן אם היה בעלה משומד ומת בשמרות בלא בנים הרי היא זקוק' לאחיו ראחיו נמזר הוא ותתייבם או תחלוץ ואפי' קידושה בשמרותו וזקוקים אותה לחליצה ויבום כמו בישראל נמזר ואפי' בניו של המשומד שיש לו עם אשתו הישראלית ואפי' היא ג"כ משומדת אפי' לקח אותה בגיורתה ובלא קידושין דת ישראל הרי הם כישראל' נמזרי' אלא שחטאו וקידושיהם קידושין וזקוקים זה על זה ליבום ולחליצ' וכן בנו וכן בנו עד כמה דורות כולם אע"פ שחטאו וזרע פסולין הם כל זמן שהם בני ישראל' או משומדות ישראלים הם וזקוקים נשותיהם ישראליות או משומדות. לחליצה ויבום מהו אשה שנפלה לפני שני יבמין והאחד והוא הגדול הוא משומד והשני הוא ישראל כשר לא תחלוץ מן המשומד אלא מן הכשר ואפי' היה המשומד' כאן והישראל הלך למדינת הים לא נפטרה בחליצת המשומד דלא אלימ' חליצת המשומד' לאפקועי זיקת הבשר שכיון שהוא משומד אין כונתו כונתו להתייר' לשוק הואיל ואינו מאמין בה אלא צריכה חליצ' מן הכשר לבר' והיא חליצה אלימ' ומפקעת זיקת המשומד אל' שאם אין כאן אלא אח אחד והוא משומד צריכה חליצה ממנו ואינה מיתר' לשוק בלא חליצה דמ"מ היא זקוקה לו ואם המשומד אנוס הוא. עיין לעיל מימ' קס"א סעיף ט'.

ז מי שלא היה מוחזק באחים ואין לו בנים ואמר יש לי אחים לחייה בחליצה ויבום אינו נאמן וכו' אם בא אחד מן השוק ואמר אני אחיו של זה אינו נאמן ואפילו עד אחד מעיד כדבריו שהוא אחיו אינו נאמן דכיון שהאשה הזאת כבר היא מחזק' וקיימא שהיא חיה היתר לעלמא שאינה זקוקה ליבם שדרי' לא היה בעלה מוחזק באחין לאו כל במיניהו להוציאה מחזקתה לאוסרה על פי עד אחד עד שיהיו כאן שני עדים כשרים שיש לו אחים ולא רמי' להיאבד רמחזק באחין ולא מוחזק בבנים שהיא בחזקת זקוקה ואמר הוא

קנ"ו דיני גרים ומומר ואיזה נקרא אח ליבם וכו' סעיפים.

א מי שיש לו אח מאביו מ"מ אפי' הוא ממזר או עובד ע"ז הרי זה זוקק את אשתו לחליצה ויבום ואפי' הוא גוסס בשעת מיתת אחיו או שהיה פצוע מכות שאינו יכול לחיות מהן לא תנשא כל זמן שהוא חי ובלבד שיהא נולד בחי' אחיו ואפי' הוא קטן בשעת מיתת אחיו ואפי' לא נולד כולו בחי' אחיו אלא שיצא ראשו וריבו לאויר קודם שימות אחיו הרי זה זוקק את אשתו לירום וחליצה אבל אם

הא שיש לו בנים דאמרינן לעיל שנאמן להוציאה מחזקה רהתם מה לו לשקר אי בעי למיפטר מיבם מצי למיבה לה גיטא הלכך נאמן ליה במגו מש"ב כאן שאין בידו מגו לאוסרה :

ב"ר א' שנאמן להוציאה מחזקה ואפי' להתיר' במגו דמה לו לשקר ד"מ היכא דמוחזק באחי' ואמר שיש לו בנים שבוה אינו סותר את החזקה לגמרי ויכול להיות שניהם אמת החזקה שיש לו אחים ודבריו שיש לו בנים ואין כאן עקירת חזקה לגמרי אבל אם היה מוחזק באחין ובשעת מיתתו אמר אין לו אחין או שאמר על פי שהוא מוחזק שהוא אחיו שאינו אחיו אע"ג שבוה ג"כ יש לנו להאמינו במגו דמה לו לשקר דאי לפוטרה מיבום הוא רוצה היה יכול לפוטרה בגט מ"מ אינו נאמן בזה דלא אלים מגו דמה לו לשקר לסתור ולעקור החזקה לגמרי ולהוציאה מחזקה איסור להיות וכן אם היה מוחזק שאין לו בנים ויש לו אחים ואמר יש לי בנים דרי סותר ג"כ החזקה לגמרי ואינו נאמן אע"ג דיש לחלק ולומר דשאני בנים דמילתא דתליא בדיריה הוא ואיהו יודע אמנות הדברים שיש לו בנים ויהי לנו להאמינו יותר ממה שאמר אין לי אחים דשמא אינו יודע בירוח הדברים דלא בדיריה תליא מילתא מ"מ יש להחמיר ושלא להאמין לו לא בזה ולא בזה לסתור ולעקור החזקה לגמרי .

ח לא היה מוחזק באחין ויצא הקול שיש עדי' שיעידו שיש לו אחים אלא שהעדי' הם במדינ' אחר' אפי' אמר הוא בשעת מיתתו שאין לו אחים הרי זו חוששת לקול אע"פ שיש כאן ג"כ מגו דמה לו לשקר לא אלו' המגו לבטל את הקול הואיל ויכול להתברר ע"י עדים ותמתין עד שיבאו העדים שאמרו וישאלם . אשה שאין לבעלה לא בן ולא אח וחמות' וחמיה הם במדינ' הים ומת בעלה מותרת לינשא לשוק ולא חיישין שמא נתעברה חמותה וילדה וכו' והיא זקוקה לו דהיינו ס"ס דהיא שמא לא נתעברה חמותה ואח' נתעבר' שמא ילדה בת ואינה זקוקה ליבם כלל אבל אם יצתה חמותה מכאן והיתה מעוברת שאין כאן אלא דהיא ספקא שמא בת שאז וכו' חוששים שמא זכר ילדה והיא זקוקה לו ואסורה לינשא לשוק .

יבם אמור לידור עם חולצתו אם לבו גם בה כמו ארום וארוסתו ודוקא לאחר שחלץ שיש איסור לכא עליה חיישין שמו' יעבור ויבא לידי איסור אכל קודם שחלץ שרי .

קנה

כא"ז הוא אופן אישה נאמנת להתייבם ואם עד אחר נאמן וכו' סעיפים .

א כשם שהאשה נאמנת לומר מת בעלה שתנשא דהימנח רבנן דודאי לא תשקר דחמיר עלה איסור א"א שהי' ברכת כד היא נאמנת לומר שמת בעלה ותתייבם וכו' הוא שנאמנה שהרי יש כאן תרתי איסור א"א ואיסור אשת אח כחיינו וכו' ואינה משקרת ואפי' היבם נכנס לנחלה על פיה דהואיל והימנח' באיסור הימנחה בממון אבל אינה נאמנת לומר מת יבמה שתנשא לשוק דהואיל ואין כאן אלא איסור לאו דלא תהיה אשת המת החוצ' חייש' שמא הוא קל בעיניה ולא הימנחה דשמא משו' ולא מרחמא ליה ליבמה אמר' כן וכן אין האיש נאמן לומר מת אחי ואיבם את אשתו אע"פ שיש כאן איסור א"א לא הימנחה רבנן דחיישין שמא עיניו נתן בה ויצרו אתקפיה ולא האמינו חכמים עד אחד אפי' קרוב אלא משום תקנת ענינו להתירה לשוק אבל כאן להנאות עצמו הוא מעיד אע"ג דאשה עצמה הימנחה על עצמה מטעם חומרות א"א שאני התם שיש בה עוד מעמ' שאם תשקר תאסור עצמה על בעלה הראשון ותצא מזה ומזה לכך היא גופה דייקא ומינסבה מה שאין שייך בכאן שהו' אינו מפסיד כלום בשקרו ואינו מדייק ואמר בדומי לפיכך אשה יתלבה היא ובעלה ויבמה למדינת הים ובהא ואמרה מת בעלי' ואח"כ מת יבמי או מת יבמי ואחר כך מת בעלי אינה נאמנת לינשא לשוק דנהי דעל מיתת בעלה מאמינ' לה שהיא אימו' המורר בעיניה ודייקא על מיתת יבמה אין מאמינ' לה שהוא קל בעיניה .

ב הלכה היא ובעלה לבד ובהא ואמרה שם ניתן לי יבם ומת בין שאומרת מת בעלה ואח"כ מת יבמה או יבמי' ואח"כ מת בעלה נאמנת דהפה שאמר הוא הפה שהתיר .

ג כמו שהאמינו חכמים לעד אח' להעיד לאשה שמת בעלה והינשא לשוק כך האמינו לעד אח' להעיד ליבמי' שמת בעלה ותתייבם על פיו או שמת יבמה ותנשא לשוק על פיו או לומר מת בעלך תחלה ואח"כ מת בנך והרי אינך זקוקה ליבם ואפי' עבד או שפחה אי אשה או נוי מסלית' אי עד מפי' עד נאמן להעיד כמיתת היבם כמו שנאמן כמיתת הבעל רבין דמילתא דעבידא לגלווי הוא תקינו רבנן משו' תקנת ענינה להאמין להם מטעמא דהואיל דעבידא לגלווי לא משקרי דין עדות זו לענין עדות המכחישין זה את זה כמיתת היבם כדון עדי' מכחישין זה את זה כמיתת הבעל לענין בתשובת הרשב"א סומן אלף ורנ"ב שם כתובים הרבה דינים השייכים לכאן .

ד וכמו שפסלו חז"ל ה' נשים להעיד על מיתת הבעל ואלו הן חמותה ובת חמותה ויבמתה וקרובות אלו הן' הפסולות משום כל אדם כשרים אפי' קרובים וקרובות אלו הן' הפסולות משום חזקתן ששונאת אותה ושמה כוונתם לקלקלה ולאוסרה על בעלה ואינן נאמנות כמו שהיא מכואר למעלה סי' י"ד כך אינן נאמנות ג"כ להעיד שמת יבמה מטעם זה עצמו .

ה לפיכך נשי ב' אחים שכמות ממדינות הים וכל אחת ואחת אומרת מת בעלי ואין להם בנים כל אחת אסורה לינשא לשוק אע"פ שכל אחת נאמנת על מיתת בעלה כמו שאמרנו למעלה בתחילת סי' זה מ"ט על מיתת יבמה שהוא בעלה של השנייה ע"הא זקוקה לו אין לה עדות והיא עצמה אינה נאמנת על מיתת יבמה כמ"ש למעלה ג"כ כסי' זה מאי אית לך למימר תסמוך על יבמתה אשת יבמה שהיא תעיד ואומרת שמת בעלה אע"ג דהיא נאמנת על עצמה אינה נאמנת עליה שהרי היא מן הה' נשים שאינן נאמנות לגבי ידידה שהיא יבמתה הילכך שתיהן אסורות לינשא לשוק ואם יש לאחת עדים שמת בעלה ואפי' עד אחד ולהאחר' אין עדים כלל את שיש לה העד אסורה משום יבמה שאין לה עדות על מיתתו ושאינן לה עדים מותרת שעל בעלה היא עצמה נאמנת ועל מיתת יבמה יש עד אחד ונאמן יש לאחת בנים ולאחת אין בנים ולשתיהן אין עדים כלל את שיש לה בנים מותרת שהיא נאמנת על מיתת בעלה ושאינן לה בנים אסורה שאין לה עדות על מיתת יבמה .

ו לא היו להם לא עדים ולא בנים והיו להם כאן שני נכמיונתיבמו להם דלענין יבום לא הוצרכו זו לעדות זו וזו לעדות זו שהרי כל אחת נאמנת לומר מת בעלי שאזיבם ומתו היבמין האלו גם הם בלא בנים אם יש להם אחים אחרים יתייבמו להם ואם אין להם אחים אחרים אסורות לינשא לשוק זו מפני בעלה הראשון של זו שאין לה עדות על מיתתו וזו מפני בעלה הראשון של זו שאין לה עדות על מיתתו ושמה עדיין הם חיים אף על פי שכבר נתייבמו כל אחת בחזקת שמת בעלה נאמנות היו הן אצל עצמן אבל אם באנו להתיר' לזר א"א' החתירה לזר אלא ע"י עדות יבמתה שמעידה לה שמת יבמה ואין יבמות מעידות זו לזו כד"ה כשמתו היבמין נגמרום בלא בנים אבל אם היו להם בני' מהם כל אחת מותרת לינשא לעלמא שהרי עכשו אין שום אחת מהן זקוקה לעדות חברתה שאפי' אם היה בעל חברתה קיים אינה זקוקה לו להתייבם משום בעלה הראשון כיון שיש לה בנים מאחיו שהיה בעלה השני הרי היא לו עכשו אשת אחיו שיש לו בנים ואסורה לו וכן אם נתגרשו מן היבמין אחר שנתייבמו להם דשוב אין שום אחת מהם צריכה לעדות חבירתה שאפי' היה בעל חברתה קיים היתה אסורה לו מפני שהיא גרושת אחיו ומותר' לזר .

קנה

יבמה שנתקדשה לזר אם יש זיקה לאסור בקרובותיה וכו' סעיפים .

א כתיב לא תדעה אשת המת החוצה לאיש זר וקים לחי לחכמי' דבכל מקום שנאמר בתורה לשון הויה גבי אשה על ידי קידושין משמע ובלא תהיה דהכא נסתפק חז"ל בפירושו אם ר"ל לא תהיה לאיש זה לא תהא בה הויה כלומר קידושים לאיש זר ואם כן אם קדש אחר את היבמה קודם שנתייבמה או שנתחלצה לא היו קידושין תופסין לו בה כמו שאין קידושין תופסין באשת איש או אם פירושו לא תהיה לאיש זר אפילו כשהיה בה הויה כלומר אף על פי שנתקדשה לזר וקידושו תופסין בה אפילו הכי לא תהיה לו לאש' לאותו איש זר אלא הוא יגרש אותה והיי' יבם אותה אח"כ או יחלוץ לה וא"כ לפי פי' זה משמע אם נתקדשה היבמי' לאיש זר קודם שתחלוץ או שתתייבם קידושין תופסין לו בה הילכך אע"פ שהיבמה אסור' לזר קודם שתתייבם או שתחלוץ אם קדשה זר תפסי בה קידושין מספק ואסור לו לבא עליה וצריכה הימנו גט ואם ירצה היבם ליבם אותה כופין את המקדש לגרש אותה ואם לא ירצה היבם ליבם אותה אלא לחלוץ לה חולץ לה ועודה ארוסה שאין צריך המקדש לגרש אותה קודם החליצה ומותרת אח"כ למקדש אבל צריך לקדשה אחר כך פעם אחרת קידושין הראשונים אינן אלא קידושי ספק לכך צריך לקדשה קידושי ודאי ואי לא דמסתפינ' אמינ' שטוב יותר הוא שיגרש אותה ג"כ המקדש קודם שיחלוץ לה יבמי' דאי לא יגרשנה קודם החליצה היאך יחלוץ לה יבמה הא כתיב אם לא יחפוץ לקחתה וחלצה וגו' דמשמע הא אם היה חפץ לקחתה עכשו לא היה חולץ אלא היה מייבם ואם היא עודה מקודשת היאך היה מייבם לכך יותר טוב שיגרשנה המקדש וחלוץ לה יבמה ואח"כ יחזור ויקדשה קידושי ודאי ג"ל אלא שהפוסקים לא בתבו כן אבל ג"ל להחמיר לעשות כן בד"ה שקדשה בשוגג שלא ידע שהיתה זקוקה ליבם אבל אם קדש' במזיד שידע שהיתה זקוקה ליבם קנסנין ליה לאוסרה עליו עולמית אף אם ירצה היבם לחלוץ לה אלא יגרשנה ואם היבם הוא ישראל אף רוצה ליבמה מיבם אותה ואם הוא כהן אסור' לו וחולץ לה ומתירה לשוק ולא למקדש ואפי' אם

לבוש הלכות יבום וחליצה הבין וארנמן

א היבמה ג' חדשים הראשונים שהיא עדיין בספק מעוברת ואסורה לחלוץ ולא לייבם עד שיודע שאינ' מעוברת כמ"ש בס"ד הרי היא ניוזנית משל בעלה שהרי היא יושבת אלמנות מחמתו וכבר כתב לה בתנאי כתובתה את תהא יתבה בביתי ומתנא מנכסי כלימי מגר אלמנותך ובאתי ג' חדשים כיון שהיא ניוזנית מעשה ידיה אינם שלה אלא צריכה לתתם ליבמה שהוא במקום בעלה וכל מה שתרויח בין במלאכה בין בסריסות וכל דבר הוא של יבמה כמו שהיה כבר של בעלה מבאן ואילך אינה ניוזנית לא משל בעל ולא משל יבם משל בעל לא דהא אגירה ביבם ולא רמיא לשאר אלמנה שהיא ניוזנית משל בעל עד שתנש' דהתם כל זמן שלא נשאת לאחר ברירה תליא מילתא ואומרה מחמת פלוני בעלי שכבידו גדול עליו אני יושבת אלמנות לכך יש לה מזונות מנכסיו שכן התנה עמו אבל הך אגירה ביבם ולא משום כבוד בעלה היא יושבת דלאו ברירה תליא מילתא אין לה על נכסי בעלה כלום ומשל יבם נמי לא דאינה אלא כארוסתו ואין לה מזונות ממנו עד שתכנס עמו לחופה או ער שתתענגו : כמ"ש עמדה עמו כדון לאחר ג' חדשים ותבעתו ליבם או לחלוץ בפני כ"ד ונתרצה לייבום ואירעו אונס שחלה או שהוצרך לברוח מחמת ממון או מחמת מדרין חייב באזוניה דכיון שעמד עמה כדון ונתרצה לייבום היה לו לכונס' לאלתר קודם שאירע לו האונס ודוקא שכרחה או חלה הוא דתקנו לה מזונות אבל אם לא ברח או חלה אלא שאירע הדבר כד במקרה מחמת עצלו שנתאחר זמן מועט מליבם לא תקנו לה מזונות דלא שכיח שיתאחר מלייב' כיון דאיתיה קמן ונתרצה לייבם ובמילתא דלא שכיח לא תקנו ביה רבנן כל' ואין לה מזונות מיהו אם תכא לפני כ"ד ותובעת ממנו שייבם או שיתן לה מזונות חייב ליתן לה אפי' לא ברח דאמו בשביל עצלותו תפסיר היא מזוניה .

ב הניחה בעלה מעוברת הרי זו ניוזנית משל בעלה עד שתלך שהרי כל ימי עיבורה היא מתענגה מחמת בעלה שלא תוכל להתייבם ולא לחלוץ כל ימי עיבורה שהרי חליצת מעוברת חליצה פסולה היא כמ"ש בע"ה וכו' ש' שלא תוכל להנשא דשמא לא יהיה הולד בן קיימא לפיכך ניוזנית משל בעלה ילדה ולד של קיימא הרי היא ניוזנית כל ימי אלמנותה כשאר כל הנשים ילדה ספק נפל שרינה לחלוץ ולא להתייבם כמ"ש לעיל סימן קנ"ו נוסלת כתובתה מיד דכיון שלא תוכל להתייבם יש לה כתובה מבעלה ואין ליבמה כלום עליה .

ג נפלה לפני יבם קטן אין לה מזונות עד שיגדיל דמן שמיא הוא דקסמה ומזלה גרמה לה שצריכה להמתין עד שיגדיל .
ד (י"א דא דאינה ניוזנית משל יבם קטן היינו מנכסיו ואפי' נדוניא שהכניסה לבעלה והחזיק בה אבל אם לא החזיק בנדוניא שלה כגון שעדיין היא מנחת ביד שלישי ניוזנית מנדוניא כ"ש במקום שהיא אומרת שיתנו הנכסים לירה והיא רוצה לקיים הקרן עד שיגדיל הנער וליוון מן הרווח שנתתין המעות לירה) ואע"ג דבתוך הג' חדשים הראשונים שהיא ניוזנית משל בעלה מעשה ידיה של יבם אחר הג' חדשים אע"פ שלפעמים ניוזנית משל בעל כמ"ש אפ"ה המעשה ידיה שלה דלא תקנו רבנן מעשה ידיה ליבם עד שיכנס, יבמה שתפס' כל הנכסים בכתיבתה ואומר' שאינה רוצה לחלוץ מוציאין אותה מידה .

ה נפלו לה נכסים בעודה שומרת יבם מוכרת ונותנת וקיים שאין ליבם בהן כלום עד שיכנסו ואפי' עשה בה מאמר שאין מאמר קונה ליבמה כלום אלא ב"א יבום וה"ה שאם נשאר' אלמנה מן האירוסין ונפלו לה נכסים בעודה ארוסה שמוכרת ונותנת וקיים דלא עדיף יבם מבעל .

ו אין ליבם פירות בנכסי מלוג של שומרת יבם מפני שהם שלה ואין שזין אותה לבעלה ואינה רעיא להוציאן אלא שנכנסין עמה לרשות הבעל כשהיא נכנסת תחת פרקונה שהיבם בה הבעל יוצא' עמה כשהיא יוצאת ממנו ועכשיו שמת בעלה ועדיין לא נכנסה לרשות יבם הרי הן שלה ואין ליבם בהן כלום שהרי אינו חייב לפירותה אבל נצ"ב שהכניסה לאחיו בנדוני' י"א שיש ליבם בפירותיה המחצה וי"א שגם בהם אין לו פירות כלל עד שיכנסו לפיכך אין היבם חייב לא בפירותיה ולא ברפואת' ולא בקבורתה עד שיכנסו .

ז שומרת יבם שמתה יורשיה יורשים נכסי מלוג מפני שהם שלה וחיצי נצ"ב נותנים לה ג"כ יורשי הבעל יורשי עיקר כתובתה ותוספות וחצי נצ"ב האחר דמשום דמספק' להו לרבנן של מי הם חלקיה בניניהם יורשי הבעל חייבי' בקבורתה תחת ירושת' וי"א דנצ"ב הם כולם כחוקת יורשי הבעל כמו הכתובה שהרי הם ביבם וכחוקתם כמו עיקר הכתובה ומספיקא לא מספק' מנייהו וכל זה במקום ובזמן שאין כופין לחלוץ אבל במקום ובזמן שכופין לחלוץ א"כ לא היתה ראוייה להתייבם לפי' י"א שאין הנכסים כחוקת יבם ולכן אם מתה אינה יורשה .

ח ראוין שמת ולו כ' נשים נשאת זקוקת ליבם ומתה אחת מהן

אם הור וקדש' המקדש אחר שחלץ לה היב' מוציאין אותה ממנו כיון שקדשה כבר באיסור במזיד קנסינן ליה .

ב ואם נשאת לזר בין במזיד בין בשוגג בין שיש לו בנים כמנה בין שאין לו בנים ממנה תצא מזה ומה ואפי' מת היבם תצא מן הבעל ואפי' חזר הבעל ונשאה אחר שחלץ לה היבם תצא שגזרו בה הכמו' משום אשה שהלך בעלה למדינת הים וניסת ואח"כ בא בעלה שדינה הוא שתצא מזה ומה שהרי אסורה לבעל ולכועל מן התורה וכל הי"ג דרכים הכתובים למעלה סי' י"ז הם כה הי"ג גזרי ביבמה שנשאת לטוק להחמיר עליה בכל הדרכים הללו דלא ליתו למיחלף אלא שבכאן אין הולד ממזר וי"א שגם בכאן הולד ממזר דרבנן ויבמה חולץ לה ואח"כ תהיה מת' לאחרי' וע"ל סי' קנ"ו סעיף ד' והא דאמרינן שאפי' נשאת תצא היינו דוקא ביבמה שנפלה לפני יבם כשור ונשא' לזר דאמרינן לה בין בשוגג בין במזיד ואפי' השיאה ב"ד ע"פ שני עדים ואח"כ בא יבמה שהוה אונס נגזר אפ"ה גזרינן בה משום אשה שהלך בעלה למדינ' הים כו' ומ"ש אבל אישה שנפלה לפני יבם משומד והשיאה ב"ד ע"פ עדים או אפי' ע"פ עד אחר שאמר שמת ואח"כ נרע שעודנו חי הסכימו האחרונים הלכה למעשה כיון שנשאת לא תצא אע"ג שנבר אסיקנא למעלה סימן קנ"ו שהיא זקוקה ליבם משומד כמו לישראל מכל מקום אין זיקתה אלימא כמו בישראל דהא לדבריה כמה גאוני' ראשוני' האחרונים דסבירא להו שאינה זקוק' לו כלל דכיון שהו' משומד ואינו אחיו במצות אין לו אחוה עם אחיו הישראל כלל שמת ואפי' לכחלה יכולה להנשא לזר שאין זה יבמה לפי' במילתא כי האי סמכינן עלייהו בדעבד ולא מחמירין עלה להוצי' מבעלה אלא היא נשאת תחתיו ומירתת לו מיהו איפשר שאם היבם הוא בכאן משתדלין עמו שיחלוץ לה עזר והיא תחת בעלה ואולי כי נסבחה לא נחמיר עלה כדי שלא להוציא לעו על בניה הראשונים וצ"ע .

ג שירת יבם שזוניה מותרת ליבם שלא מצינו שאמר' עליו התור' אל הבעל אשה שזונית' אלא נבי א"א כד"א כשריבם הוא ישראל אבל אם הוא כהן אסורה לו מאחר שנבעלה לפסול לה פגמה לכהונה וי"א שאסורה לבעל משום קנסא .

ד נתייבמה כמעט כגון ששמעה שמת בעלה ונתייבמה ואח"כ בא בעלה אם היתה נשואת אחיו אינה צריכה גט מן היבם ומותרת לחזור לבעלה אם היא ישראל שהרי היא אנוסה בכניאתה שהיתה סבורה שמת בעלה ואם היתה ארוסה צריכה גט מן היבם שגזרו חכמי' שמא יאמרו תנאי היה לאחיו בקידושין ולא נתקיים התנאי וא"כ לא היתה אשת אחיו מעולם וכדון נשאה זה בתורת נישואין ולא בתורת יבום ולכך צריכה גט שלא יאמרו נשאה יוצאת בלא גט וכיון דאצרכיה גטא אסור' לחזור לבעלה שלא יאמרו גרושת אחיו הוא נושא אבל בנישואה ליבם למיחש שמא יאמרו תנאי היה לאחיו בנישואין ולא נתקיים דהכל יודעין שאין א"פ מתנה בנישואין א"צ לעילתו בעילת זנית .

ה אשה שמת בעלה בלא בנים הרי היא נזקקת לאחיו וזו היא שנקראת שומרת יבם ומחמת אותה הויקה' השוכה כארוסתו ליאסר בקרובותיה אפי' מתה קודם שייבם או יחלוץ ואפי' נפלה לפני שני אחים הרי היא זקוקה לשניהם ושניהם אסורים בקרובותיה אע"פ שאין ידוע איזה מהם ייבם או יחלוץ אותה לפי' אם יקדש א' מהם אחות זקוקת אסור לו לכונסה שהיא כאחות ארוסתו עד שייבם אחיו או יחלוץ לזקוקתם ואז תפגע הויקה ממנו והיא הוא מותר באחות' בדיא כשקדש' אחות זקוקתו ועדיין לא נשאה או אסור לו לכונסה משום שכשעת נישואין הוי כנושא אחות זקוקתו אבל אם גם נכסה לחיה א"צ להמתין מלבעול דכיון שכנסה אשתו נגמרה היא נפקה וזוהי הויקה לגמרי דהיות עכשיו יבמת אחות אשתו .

ו ובקדש נשואין לא אמרן שאסור לו לכנס אלא שקדש לאחר מית' אחיו שכבר היה זקוק' לו וקדש את זו באיסור אבל אם קדשה קודם מיתת אחיו מותר לו לכונס' אחר מיתת אחיו דכיון שקדשה בזהוית קודם מיתת אחיו לא היתה זו זקוקתו מעולם שהרי היתה אחות אשתו מיד כשנפלה לפניו ולא גזר בה רבנן .

ז אשה שנפלה לפני שני יבמין והוי היא זקוק' לשניהם וקידש אחד את אחותה באיסור ואח"כ מת גם אחיו השני והרי לא נשארה היבמ' זקוקה אלא לו מוציא תחלה את ארוסתו שהיא אחות זקוקתו בגט רביון שקדשה באיסור קנסוהו לגרשה ואת היבמה אח"כ בחליצה אבל יבומי לא שהרי היא אחות גרושתו מתה אירוסתו חזרת היבמה להיותה הראשון רצה חולץ רצה מייבם י"א דעכשיו בזמן הזה דאיבא חרם ר"ג שלא לישא ב' נשים אם נפל' יבמה לפני אחד מוחין כידו לישא אחרת עד שיחלוץ ליבמתו ודוקא שלא היתה משודכת לו כבר אבל אם היתה משודכת לו כבר מותר לו לכונסה .

ק

חייב מזונות היבמה וקבורתה ודין נכסיה וירושתה ובו ח' מעיפיה

הוא אין ליבם שום טענה בנכסי לפי שהשנייה עורנו בפניו ספק שומרת יבם שמתה אין יורשיה בעל יורשין אות' שהם ספק יורשין' ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי כדלקמן סי' קס"ז .

קס"א מי שהיה לו אחים רבים ונשים רבות או שמתו אחיו ונפלו נשותיהם לפניו ובו ט"ס .

קס"ב דיני צרת היבמה וקרובותיה ובו ה' סעיפים

א ככר אמרנו למעלה שהיבמה נאסרה צרות' ועליו ועל שאר האחין וקיימ' עליהו באיסור אשת אח מיהו אין איסורן איסור אשת אח שיש בה כרת כאשת אח שיש לו בנים שכיון שכבר פקע מעליהם איסור אשת אח החמו' והיו כל אחת מהן מותרת לכל אחד מן האחין ליבום לאו מילתא דמסתב' הוא שאחר שנתייבמ' אח' מהן שיחזרו כולן לאיסורן החמור אלא אין איסורן | אלא איסור עשה מדכתיב בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו? בונה שתי בתים א"ל מהכא יבמה יבא עליה משמע על אחת מהן ולא על צרותי' ולאו הבא מכלל עשה עשה לפיכך אם חזר הוא או אחד מן האחין וקדשוה תפסי בה קידושין ואין הולך ממנה ממזר .

ב וכן החולץ ליבמתו נאסרה החלוצה עליו ועל האחיים היא וצרותיה אבל אינם באיסור כרת אלא באיסור לאו דכתיב אשר לא יבנה והקשו ז"ל אשר לא בנה היה לו לו' בלשון עכר שהרי אשתו חליצה קאי שחולץ ולא בנה אלא ה"ק קרא כיון שלא בנה אלא חלץ שוב לא יבנה והרי אינן קיימו' עליהו אלא באיסור לאו דלא יבנה לפיכך אם חזר וקדשה הוא או אחד מן האחין תפסי בה קידושין ואין הולך ממנה ממזר .

ג וכשם שהחולץ אסור בחליצתו כך אסור מד"ס בכל קרובותיה כאלו היתה אשתו גמורה כגון באמה משום חמותו ובכחה משום בת אשתו וה"ל בשאר קרובות וכן היא אסורה בבניו ובאחיו ואפי' באיסור שני' כגון אם אמה ובת בן בנה כמו בגרושה וממש ואפי' לא חלץ אלא מספק אפי' אסור בכל קרובותיה דלא יתי לחלופי להתיר בגרושה מתה יבמתו מותר באחות' כמו באשתו שאין אחותה אסורה עליו אלא בחיה והאחין מותרין בכל קרובות החלוצה אע"ג שאחיהם החולץ שליחותיהו קעביר וכאלו הם חלוצה מ"מ לא החמירו בהם יותר | אמרו היתה גרושת אחיהם החולץ שהם מותרים בקרובותיה ה"ל ל"ש שהרי הם לא חלוצה ואינה נראית כגרושתם .

ד החולץ מותר באחות צרת החלוצה ובשאר קרובותיה כגון ראובן שחלץ ליבמתו לאה מותר באחות שרה שהיתה צרת לאה ג"כ אשת אחיו המת אע"ג דשרה היתה ג"כ זקוקתו מ"מ כיון שחלץ ללאה ולא לשרה לא דמיא שרה לגרושתו ולא אסרו עליו קרובותיה כמו קרובת החלוצה לאה .

ה אבל אסור בצרת אחות החלוצה כגון ראובן שחלץ ליבמתו לאה אשת אחיו שמעון ואחותה רחל נשואה ללוי אחיו השני ולו נשים אחרות ואח"כ מת' לוי ונפלו נשיו לפניו ליבום כשם שאסור ראובן כרחל שהיא אחות חלוצתו לאה ודמיא לאחות גרושתו כך הוא אסור בצרתה מפני שנראית כצרת ערוה .

קס"ג המייבם זוכה בנכסי המת וטענת בני הייבם ובו ח' סעיפים .

א המייבם את יבמתו זוכה בנכסי אחיו המת ואין אחיו חולקין עמו ועומד במקומו ליתול חלקו ג"כ בנכסי אביו מיד שנשאה ואפי' גרשה אח"כ ובלבד שהיתה ראויה לייבם דכתיב יקום על שם אחיו וירשו רז"ל יקום במקומו לנחלה ולמדהו בג"ש כתיב' כאן יקום על שם אחיו וכתיב התם גבי בני יוסף על שם אחיהם יקראו בנחלתם מה התם לנחלה אף כאן לנחלה ומכא ג"ש זו היצוא כל הפסוק הזה פשוטו דהכי היה גמירי להו לרבנן מסיני איש מפי איש ע"ש ודוקא כמה שבמוחזק כגון שמת אביהם ואח"כ מת אחיו קודם שחלקו וקדימין החלוקה בפניו זהו נקרא מוחזק אז נוטל חלק אחיו בנכסי אביהם אבל לא בראוי לכא אחר זמן כגון אם מת אחיו ואח"כ אביהם שזה לא נקרא מוחזק שלא היה בעין בשעת מיתת אחיו אלא ראוי לכא בזה לא יטול היבם חלק אחיו בנכסי אביו דבכור קרייה דחמנא דכתיב והיה הבכור וגו' וככר אמרנו דביבם משתעי קרא וכיון שקראו בכור הרי הוא בכבור מה בכור ילפי' מקראי שאינו נוטל בראוי כבמוחזק אף יבם אינו נוטל בראוי כבמוחזק וכל שנקרא ראוי גבי בכור מקרי ג"כ ראוי אצל יבם ואפי' במוחזק לא יטול אלא בגוף הנכסים שהם בעין אבל אם השביחו הנכסים אחר מיתת אביהם זהו גם כן נקרא וראוי ואינו נוטל חלק אחיו באותו שבח אפילו אם שבחו אחר היבום קודם לחלוק' הכל נקרא ראוי כיון שלא היה בעין בשעת מיתת אחיו .

ב ודוקא האח המייבם קם במקומו לנחלה דגביה כתיב יקום על שם אחיו לנחלה אבל אם אינו מייבם אלא חולץ אינו קם במקומו לנחלה שהרי לא קם לייבם אלא אם האב קיים הוא יורש הכל שהאב קודם לנחלה לכל יוצאי יריבו ואם אין האב קיים החולץ עם האחין כולן חולקין ביניהם נחלת אחיהם המת ואפי' רצה לייבם אלא שהיא לא רצתה וחלץ לה אין לו בנכסיו רק כשאר יורש ואפי' קודם שחלץ אם תפש האב ואמר קים לי כמ"ד מצות חליצה קודם ועל כרחן של אחיו יצטרכו לחלץ אין מוציאין הנכסים מינו וכל זה מדינא אבל בכר יש תקנה שהחולץ יש לו חצי הנכסים יע"ל יזמן קס"ה .

א מי שהיו לו נשים רבות ומת בלא בנים ולו אח אינו צריך לייבם או לחלץ אלא לאחת מהם אינו מהם שירצ' דגבי יבום כתיב אשר לא יבנה את בית אחיו ודרשו ז"ל בית אחד משמע כלומר בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים וגבי חליצ' כתיב בית חלוצ' הנעל משמע ג"כ בית אחד הוא חולץ ואינו חולץ כ' בתים ואחר שחלץ או ייבם לאחת מהם הוה להו הנשארות עליו באיסור אשת אח שלא במקום מצות ומותר' לשוק וכן אם היו האחיים רבים א' מהם חולץ או מייבם לאחת מן היבמות' משמע' דבית א' הוא בונה כו' והצרו' האחרות הותרו לשוק וקיימו' על האחיים באיסור אשת אח שלא במקום מצו' .

ב היו בהן ביבמות הללו שנפלו לפניו ליבום קצת מהן כשרות לכהונה וקצתן פסולות לכהונה כמו גרושה או הללה בא ליבם מייבם לאינו מהן שירצה בא לחלץ הוהירו חז"ל שלא יחלוצ' אלא לפסולה ולא לכשרה כדי שלא לפסולה לכהונה בחליצה שהרי חלוצ' אסורה לכהן וכיון שיכול לפיטרם באופן שלא יפסול אותה לכהונה למה יפסול אותה שלא לצורך שהרי כשיחלץ לשנייה שהיא בכר פסולה לכהונה יפטר גם את זו משל אחול' לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכין לו כלומר אע"פ שמי בורו עכורים הם והוא א"צ להם לא ישפכם שמא יצטרכו להם אחר' ה"ג אע"פ שהוא אינו רוצה לייבם את זו לא יחלוצ' לה שמא ישא אות' כהן ועשו היוזק לזה שכל העובר על זה מגדיל אותו ואם התרו בו למלקות מלקין אותו .

ג ואם האחיים הם רבים וגם היבמות רבות אחד מייבם או חולץ והותרו כל הצרות כמי שנתבאר טעמא כסעיף א' .

ד ומצוה על הגדול לחלץ שבאחים לחלץ או לייבם שכן דרשו רז"ל מפסוק והיה הבכור אשר תלך וגו' ופירשוהו דה"ק קרא יבמה יבא עליה ואיזה מן היבמין והיה הבכור שבאחים וילפניו מג"ש דיקום על שם אחיו דהאי קרא כולו לדרשא אתא ולא לפשט כלל דאפקיה ג"ש מפשטיה לא רצה או שא"א לייבם כגון שהיה נשוי אחרות' חוזרין על כל האחין זה אחר זה דרך גדולתן דבכור לאו דוקא אלא הגדול גדול קודם אם נתרצו לייבם טוב ואם לא רצו חוזרין אצל גדול ואומרים עליך המצוה מוטלת או חלוצ' או יבם ואם אינו רוצה לא לחלץ ולא לייבם כופין אותו לחלץ ולא יעגן אותה אבל אין כופין אותו ליבם שאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת ואפי' אם נשבע הגדול שלא לייבם ולא לחלץ כופין אותו ולא הקטן ומ"מ מתירין השבוע' לגדול משום מראית עין שהרי לא חלה דה אמ' הגדול המתינו עד שיגדל אחי הקטן או שהיה אחיו חרש או חולה ואמר המתינו עד שיבריא אין שומעין לו דשהיי' מצות לא משהינן אלא אומרים לו עליך המצוה או חלוצ' או ייבם וכן אם היה אחיו הגדול במדינה אחרת אין הצעיר ממנו בשנים שהוא כאן יכול לומר על אחיו הגדול המצוה המתינו לו עד שיבא אלא אומרים לזה שבכאן או חלוצ' או ייבם ולא תענן אותה עד בוא אחיך .

ו לא רצה הגדול לייבם אלא לחלץ והצעיר ממנו בשנים רוצה לייבם ביאת הצעיר ערפיה מחליצ' הגדול אבל אם שניה' אין רוצי' לייבם אלא לחלץ חליצת הגדול עדיף מחליצת הצעיר ממנו אע"פ שהוא גדול באנשים ע"ל סי' קס"ח רבזמן הזה מצות חליצה קודמת ואפי' למ"ד יבום קודם אם היא אינה חפיצה ביבום רק בחליצה חליצת הגדול קודם .

ז אע"פ שמצוה כגדול לייבם אם קדם הצעיר ויבם אותה זכה בה וקנאה לאשה וה"ל אם חלץ לה הקטן מהני בדעבד אבל לכתחלה צריכה להדר אחר הגדול ולתת לו חלקו כמאן כמו שנתבאר לקמן סימן קס"ה ?

ח היו לו היב' אחים ומתו בלא בנים ונפלו נשותיהן לפניו אם איפשר לו לייבם את כולן שהוא עשיר ויכול לזנון מייבם את כולן ואם לאו חולץ למי שירצה מהן ומייבם למי שירצה מהן אחת מכל בית ובית .

ט יבמה שנפלה לפני שני אחין והגדול הוא משומ' מאנוסי הזמן והשני הוא יהודי היהודי הוא קודם לחלוצ' החליצתו חליצה מעולה יותר מיהו אם קדם הגדול וחלץ הותרה לשוק ואינה צריכה חליצה מן השני שהרי אין כאן חליצה פסולה שאעפ"י שחמ' ישראל הוא לענין גטין וחליצ' וקידושין ודוקא משומד אנוס מאנוסי הזמן דאמרי' במחשבתו יהודי כשר הוא אבל משומד גמור כבר כתבנו לעיל סימן קנ"ז סעיף ד' שאינו מתירה אפי' בדעבד נפלה לפני ג' אחין והגדול הוא אסור בה מפני שהוא נשוי אחרתה הוי ליה כמאן דליתיה והשני נכנס תחתיו כי הוא הגדול אחריו .

ג אסור לייבם תוך ג' חדשים למיתת אחיו דשמה היא מעוברת ועדיין לא ניכר העובר כמ"ש לפנינו בע"ה ואם יבם היבם בתוך ג' חדשים וילדה היבמה לסוף פ' חדשים למיתת בעלה הרי הולד הוא ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון וכשיגדל הוא בא ומערער עם היבם ואומר אני הוא בן ט' ובגו של הראשון אנכי וכל הנכסים נכסי המת הם שלי כי אני יורשו והיבם אומר אתה בן ז' הוא ובני אתה ואני יורש אחי המת כי קמתי במקומו לנחלה שייבמתי את אשתו או אם אין אכי המת קיים שנפל הנחלה מתחלה על האח"י אם לא היה מיבם או ישול היבם הכל דלל יבום מהבא כלומר שאפילו לא היה זוכה בנכסים הללו ככה היבום מ"פ לפחות היה לו חלק בנכסים הללו עם אחיו או כולם שלו אם אין לו אחים ככה ירושה והרי היבם הוא ודאי יורש והספק הוא ספק יורש הכל ספק אינו ירש כלום והוא כה להוציא הנכסים מחזקת היבם לחזקתו שעל כל פנים חזקת היבם היא יותר ברורה מחזקת הספק שכבר היה נגכסם או קצת' או כולם כחוקתו משעת מיתת אחיו ואין ספק מוציא מדי ורוא' ואם הכנה אבי המת קיים או לא נפל הנכס' מתחלה בשעת מיתת הבן אלא לחזקתו שהרי הוא קודם לכל יוצא' יריכו והיבם עדיין לא יבם ושמה יחלוץ ולא ייבם וא"כ אין ליבם חזקה בהם יותר מן הספק כי שניה' באים להוציא הנכסים מיד הזקן זה ביבמו זה בטענתו שהוא בן ט' לראשון אע"פ שמי"מ לדברי שניהם נסתלק הזקן ואין לזקן בהן כלום מ"מ גם להם אין לאחר בהן חזקה יותר מחבירו והוא להו הנכס' הללו ממון המוטל בספק וחולקין ביניהן היבם והספק ואפילו היה אחד מהם מחזק בנכסים הללו שהיו בידו אין חזקתו מועלת ואפילו למ"ד במק' אחר ממון המוטל בספק אין חולקין אלא הולכין אחר החזקה והמוציא מחבירו עליו הראייה מירה הבא וחולקין שאין שייך כאן האע"ה פיון הנכסים מתחלה כאו מחזקת מיתה לחזקת הזקן והם באים כל אחד בטענת ספק להוציא' מחזקת של הזקן ואם הוא כרכר' האחר מהם אין לשני חלק בהם הלכך היו ספק וחולקין לכ"ע ואם מת הספק קודם החלוקה והזקן אומר זהו בן המת היה ואני יורשו והנכסים שלו והיבם אומר בני היה והנכסים שלי חולק הזקן עם היבם שהוא כה ככה הספק דשמה הוא בן בנו המת .

ד טת היבם ובא הספק ובני היבם לחלוק בנכסי המת הספק אומר אני בן המת ואפול הכל והם אומרי' אחינו בן אחינו אתה ואין לך בהן אלא חלק אחד כאחד מאתנו החלק שהם מורים ישול הכל והשאר יחולקו ביניהם וישול הוא החצי ובין כולם החצי ונ"ל דמיירי נמי רוקא שהיה הזקן אבי המת קיים בשעת מיתת המת שנפלו הנכסים מתחלה לחזקת הזקן ואז אין לבני היבם זכות יותר בהן בנכס' ממה שהיה לאביה' אבל אם לא היה הזקן קיים הרי נפלו הנכס' מתחלה לחזקת היבם וכל זכות שהיה לו בהן הוריש לבניו והיו הספק ספק הם ור' י ואין ספק מוציא מירי ורוא' ולא ישול אלא חלק כאחד מהם נ"ל ואין שייך כאן לומר דה"ל היא כזו ודאי והם כמו ספק דהא הוא ממ"צ יש לו חלק בנכס' שאם הוא בן המת כולם שלו ואם הוא בן היבם יש לו חלק בהן והם עומדי' בספק שאם אין להם בהם כל' דשמה בן המת הוא והואיל והוא על כל פני' מוחזק במקצת הנכס' הוא נמי כמחזק בכל הנכס' דהא מ"מ בטענת ספק הוא בא עליה' ולא היה בו בהן בנכס' הללו מעול' חזקה כמיריה יותר מ"מ מה שאין כן למעלה כמענת היבם עצמו עם הספק וי"א שגם בכאן הכל כשוה ונוטלי' הם מחצה והוא מחצה ואין נותנין לו חלק מקור' .

ה מת היבם' לאחר שחלק נכסי המת עם הספק והניח נכס' הרבה ובאו בני היבם' והספק לחלוק בנכסי היבם ואומר הספק ממ"נ אם אחיב' אני תנו לי חלק עמכ' ומה שלקחתי בנכסי המת עם אחיב' מועטים הם ולא יניעו לחלקי אחזיר לכם ונחלו הכל חלק כחלק ואם אינני אחיכם תחזירו לי נכסי אחי שלקחתי אביכם מנכסי המת בזה נפל מחלוקת בין הפוסקי' וי"א שהדין עמי וי"א שהדין עם בני היבם ופיון דאיכא פלוגתא רבבות' לא מפיקין כלום מבני היבם ואם הוא רוצה להיות לו חלק עמהם שיהיה ראייה שהוא אחיהם והואיל ואין ראייה אינו נוטל כלום ומחזיק בשלו שחלק עם היבם ואינו יכול לחזור בו ואם מת היבם קודם שחלק עם הספק בנכסי המת ולו נכסים הרבה ורוא' הוא שיקול הספק לימר לבני היבם ממ"נ אם אחיכם אני תנו לי חלק ככל הנכסים בחלק אחד מכם ואם לאו אחיכם אני תנו לי כל נכסי המת שאני בנו .

ו ספק יבם שכחו לחלק בנכסי הזקן ואומר הספק אני בן המת ויש לי ליטול החצי אין שומעין לו ונוטל היבם הכל דה"ל היבם ודאי והספק ספק ואין ספק מוציא מירי ורוא' דשמה בן היבם הוא ואין לו חלק .

ז ספק ובני יבם שכחו לחלוק בנכסי הזקן ובני היבם הם שני' הספק אומר אני בן המת ויש לי ליטול החצי והם אומרי' לא כי אלא אחינו אתה ואין לך אלא השליש לא מתנו כחצי שהו' פוזח להם וישלחם והשליש שהם מורים לו ישול הוא והשתות

הנשאר שהם חלוקים עליו יחלקו ביניהם וישול הוא חציו והם חציו :

ח זקן ויבם בנכסי ספק או ספק וזקן בנכסי יבם חולקי' דהלל מאין המוטל בספק וחולקין שאין לא' מהם חזקה כה יותר מחבירו שהרי היו שניהם בעולם בעת שנפלה לפניהם הירושה ואין לאחר חזקה כה יותר מחבירו .

קסד שהיבמה לא תתייבם ולא תחלוץ תוך ג' חדשים ודין אם נתייבמה ונמצאת מעוברת ובו ה' סעיפים

א היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהיו צ' יום ממתת הבעל חוץ מיום המיתה ויום היבום או החליצה והטעם משום שבתוך הצ' יום הללו שאח' מיתת בעלה יש לנו לחוש שמא בא עליה בעלה סמוך למיתה ונתעברה ממנו ואין עוברת ניכר עד כלות ג' חדשים שלמים שהם צ' יום וא"כ לא תצטרך לחליצה ויבום שהרי אשת אח שיש לה בני' היא ואדרבה תהיה אסורה על יבמה באיסור ברת לכך לא תתייבם ולא תחלוץ עד כלות כל הצ' יום ואם נתייבמה או חלצה תוך הצ' יום ולא נמצאת אחר כך מעוברת יש אומרים דחליצה פסולה היא וצריכה חליצה אחרת מכל האהין כדון כל חליצה פסולה שחוזרת על האהין כיון שבשעת חליצה לא ידענו כדאי' שהיתה בת חליצה וע"ל סימן ק"ע סעיף ה' וי"א הרי זו פטורה למפרע ואינה צריכה כלום אבל לא תינשא לאחר אע"פ שחלצה עד שישלמו ג' חדשים שלמים למיתת הבעל ולא תינשא לאחר מא"נ שאם היא מעוברת הרי אינה זקוקה ליב' ואם אינה מעוברת כבר נפטרה בחליצ' שכבר גזרו חכמי' על כל הנשים שלא תינשא תוך ג' חדשי' למיתת בעלה משום הבחנה דשמה תלד ולד לז' חדשי' לינשאי בעלה השני ולא נדע הכן זה של מי הוא אם הוא בן ט' חדשי' ומבעלה הראשון הוא או אם בן ז' חדשי' ומבעלה השני הוא ולא נדע ונכחין א"כ מאיזה משפח' או שבט יהיה זה הכן ייש לחוש להריבות ממזרות בישראל שלא ניכר ונדע קרובותיו האסורות עליו לכך גזרו חז"ל שלא לינשא שום אשה תוך ג' חדשי' למיתת בעלה ומיהו כשישלימו לה ג' חדשי' למיתת הבעל יכולה להנשא אע"פ שאין לה ג' חדשי' עדיין אחר החליצה ואפי' מיד אחר החליצה מותרת לינשא שוראי' לא בא עליה יבמה שהרי חלצה אבל אם לא חלצה ומת היבם ג' ב' תוך הג' חדשים או אפי' מת היבם אחר ג' חדשים למיתת בעלה צריכה להמתין ג' חדשים אחרי מיתת יבמה דשמה בא עליה יבמה ומעוברת היא ברוא' שלא היה לה אלא יבם א' שהיתה זקוקה לו לבדו והיתה כנשואתו ויש לחוש שמא בא עליה אבל אם היה לה שני יבמי' ומת א' מהם מותרת להתייבם לשני תוך צ' יום למיתתו של זה דמאי חזית דתחשב' לנשואה לזה שמת שמא נחשבה לנשואה לזה שעדיין חי שהרי לשניהם היתה זקוקה ועוד נ"ל אם נכא לחוש לזה גם בחייה' נאסור אותה ליבם לאחר מהם שמא בא עליה השני והיא אשת השני אלא ודאי בכונן זה לא גזרו כל' ואם רוצה השני הזה לייבמה תוך ג' חדשים למיתת אחיו היבם הרשות בידו ואם רוצה לחלוץ לה מותרת להינשא לשוק מיד אחר החליצה אפילו תוך ג' חדשים למיתת יבמה דחליצת השני מוכחת שלא בא עליה ולביאת הראשון הרי כבר לא חששנו לה שהתרנוה לשני .

ב חלצה תוך ג' חדשים ונמצאת מעוברת וילדה אם הולד של קיימא אין החליצה כלום ומותרת לכהונ' והוא מותר בקרובותיה ואם הפילה או ילדה ולא היה הולד לי יום צריכה חליצה אחרת שחליצת מעוברת לא שמה חליצה דשמה יהיה הולד בן קיימא הילכך חולץ לה הוא או אחר משאר האהין וי"א שהוא לא יחלוץ לה דאע"ג דחליצה קמייתא לא כלום היא מ"מ הורע זיקתו לכך טוב שיחלוץ לה א' משאר האהין אם ישנו ואם אין לו אחים חולץ לה הוא פעם אחרת .

ג וכן ביאת מעוברת נמי לא שמה ביאה לפיכך הכינס או החולץ ליבמתו תוך ג' חדשי' ולה צרה לא תינשא עד שתלד זו דשמה תפיל ולא היתה הביאה או החליצה כלום והולד אינו פוסט עד שצ"א לאויר העולם .

ד יבמה בעת נדות לא תתייבם שהרי הבא על הנדה חייב ברת והיבום אינו אלא עשה ואין עשה דוחה אפילו לא תעשה גרידא במקום שיוכל לקיים שניהם כגון הבא אחר שתמחר אבל מ"מ חולצת היא אפי' בעת נדות ולא דמי לשאר עריית שפטורי' מן החליצה ומן היבום משום שיש בהן ברת דשאר עריית אינן אסורי' אלא ליבם לבדו ומותר' לשאר העולם אבל נדה אמורה לכל ואחר שתמחר מותרת לכל ואין אסור' לבני יבם יותר משאר כל אדם לכך אין איסורה דוחה מצות יבום לגמרי ומותרת לחלוץ אפי' בעת נדות אע"ג דאינה עולה ליבוי' ואינו דומה לחליצת מעוברת דאמרין משים דאינה עולה ליבום אין חליצתו חליצה דשאני נדה שהיא עומדת לפטול ולמחר בדרך כל הנשים או תעלה ליבום אבל מעוברת

מעוברת שמא תלד ולא תעלה ליבום כלל ומשעם זה אפי' בא עליה בדיעבד אפי' בעת נידויה קנאה .

ה הכנס את יבמתו ונמצאת מעוברת מפרשין אותה ממנו דשמא תלד ולד של קיימ' והוי ליה אשת אח שלא במקו' מצוה ואם הפילה ולד שלא נגמרו סימניו ולא כלו לו חדשיו והו' גפול ולא ולד ויחזור ויקיים ויבעול אותה שנית אחר שהפילה לשם מצות יבום דביאה ראשונה בעור' היתה מעוברת לא שמה ביאה ואם אינו רוצ' בקיימ' אלא רוצה לחלוץ לה אח"כ אינו רי' לה בחליצ' אלא צריכה גט וחליצה גט כד' שלא יאמרו יבמה כנוסה ויצאה בחליצה וחליצה כד' שלא יאמרו יבמה ויצאת כגט וכן אם ילדה בלד שנגמרו סימניו ואין ידוע אם כלו לו חדשיו אם לא אפי' מת בלד שנולד הרי זה ספק בן קיימא ואסור לקיימה וצריכה גט וחליצה מספק ואח"כ תהיה מותרת לאחרים ואם נתקיים הולד ל' יום אחר שנולד הרי זה ולד של קיימא ויצאת ואינה צריכה ממנו לא חליצה ולא גט מפני שהיא עליו בערות אשת אח שיש לה בנים .

ו ואם יש לספק הולד הזה של קיימא בבעלה הראשון כגון שכנסה תוך ג' חדשים ויכדה לסוף ז' ליבומה הרי זה ספק אם הוא בן פ' לראשון או בן ז' לשני יוציא כגט והולד כגט כשר מ"מ וחליצה אינה צריכה ממ' דאם הוא בן ט' לראשון הוי לה אשת אח שיש לה בנים ואפי' גט לא היתה צריכה ואם הוא בן ז' לאחר הרי היתה זקוקתו ובכנסה ומני ליה כגט אבל מ"ס אסור לקיימה דשמא הולד של ראשון הוא ואם חזר ונבא עליה אח"כ ונתעברה וילדה הוי הולד השני ספק ממזר מספק אשת אח שיש לה בנים .

ז כל יבמה שהיא ספק מדבריהו אם יש עליה זיקת יבם אם לאו כגון יבמה שילדה ולד אחר מיתת הבעל ולא גורע אם כלו לו חדשיו ומת בתוך ל' או ביום ל' שדינה שחלוץ מספק מדבריהו כמ"ש למעלה דהא אליבא דרבנן דרשב"ג הוי הולד ולד מעליא אפי' חליצה לא היתה צריכה אלא משום שרשב"ג דמספקא ליה לבר קיימא מצרכינו כי חליצה לפיכך אם עמד היבם ויבמה מוציא אין אותה ממנו דהא אליבא דרבנן הוי בר קיימא והויא אשת אחיו שלא במקום מצוה ואפי' רשב"ג דפליג עליהו לא חשיב ליה לודאי שאינו בר קיימא אלא הוי ספק בר קיימא וחולצת ולא מתייבמת ואם הלכה ונתקדשה לשוק או נשאת קודם חליצה חולץ לה יבמה כד' להוציא מספק מכאן והלאה והיא תשב תחת בעלה אם היא ישראל שמוותר בחליצה ולית ליה פסול בחליצה ואם נתקדשה לכהן שאסור בחליצה וכ"ש אם נשא' לו אינו חולץ לה שאין איסורין אשתו על זה משום ספק דבריהו אלא סמכינן אדרבנן דחשבו ליה לולד מעליא ואע"ג דהשתא נשאת תחת בעלה בספק דבריהו כבאיסור יבמה לשוק שהוא איסור דאורייתא ואם היתה חולצת ונשאר' תחת בעלה היתה עומדת בספק חליצה שהוא איסור דרבנן דאפי' ודאי חליצה אינה אסורה לכהן מן התורה אלא מדרבנן משום דרמי לגרושה מ"מ הא עדיפא שפי' דאי חליצה יאמרו קמו רבנן בולד הנפל היא ולהכי הצריכוה חליצה וכשיראוהו יושבת תחת בעלה אתו למשרי חליצה ודאי לכהן אבל כי לא מצרכת לה חליצה אמרו קמו רבנן בולד חולד מעליא הואי ולהכי לא אצרכוה רבנן ולא אתו למשרי יבמה לשוק .

ח ואם גירשה בהגן אח"כ או מת הרי זו לא תינשא לאחר לכתחילה עד שתחלו' ואח"כ תהיה מותרת לאחרים .

קמה איזה מהם קודם חליצה או יבום וכו' ה"ס .

א נחלקו רז"ל איזה מצוה מהם קודמת מצות יבום או מצות חליצה יש מהם אומרים מצות יבום קודם שכן כתיב בפ' יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה הרי שכתבו התורה בלשון מצות עשה כשאר כל מצות עשית שכתורה אלא שבכאן נתנה לו רשות ליבם שאם לא יחפוץ לקחתה וחליצה נעלו וגו' ובעלי הסברה הזאת אומרים שאפי' אין כוונתו לשום מצות יבום אלא לשם נוי או לשם אישות או לשם דבר אחר מכל מקום התירחה לו התורה אלא מדכתיב יבמה יבא עליה משמע מ"מ אפי' שלא לשם מצוה ולא הוי כפיגע בערות אשת אח שלא במקום מצוה אלא כש הוא גזירת הכתוב שכל מי שמת אחיו בלא בנים הוא זוכה באשתו וקונה אותה בע"כ אפי' אין כוונתו להקי' ידוע לאחיו אלא שצוה התור' שיותר טוב הוא שתהא כונתי להקי' זרע לאחיו כד' שלא ימחה שמו מישראל ומשום טעם זה התירחה לו אפי' בלא כונה זו אע"פ שהיא ערה שמתוך שלא לשמה יבא לשמה כך צריך לפרש הפרשה לפי דעת בעלי הסברה הזאת ויש מהם אומרים ודאי אם היתה כוונתו בבירור לשם מצות יבום כד' להקים זרע לאחיו ולא משום כונה אחרת ודאי דעת נכונה היא זו וזו היא מצות עשה מן התורה ולדעת זו חליצה במקו' יבום אינה מצוה אבל אם לא היתה דעתו לשם מצות יבום אלא לשם נוי או לשם אישות או לשם ד"א הוי כאלו פוגע בערות אח שלא במקו' מצוה וקרוב בעיניו להיות הולד ממזר ומפני חששא זו שמא אחד מני אלף שלא יבין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת ואפילו אם שניה'

רצים ליבם אין שומעין להם אא"כ ידוע שמכוונין לשם מצוה כגון שבאו לב"ד לחלוץ ואמרו לו אי צבית לייבומי יבם שאז ודאי אי מייבמין מכוונין לשם מצו' כיון שבא לחלוץ תחלה וכיוצא בזה שנרע בבירור שכוונתו לשם מצוה שומעין להם ואם היא ממאנת אם יש לה טענה שהיתה מועלת לה אפילו כנגד בעלה כגון שהוא מאותן שכופין אותו להוציא שיש בו אותן מומין שנתבארו בסימן קנ"ד כופין אותו ג"כ לחלוץ דלא יפה כחו לגבי דירה מכח בעלה שהוא בא מבחו ולא מבעי' היכא דלגבי בעלה לא היתה לה טענה זו שהוא לא היה מאותן שכופין להוציא וגבי יבמה יש לה טענה זו שכופין אותו לחלוץ אלא אפילו היכא דלגבי בעלה היתה לה ג"כ טענה זו שהיה בו מומין הללו ולא טענה אחרת בו בחיוב לגבי יבמה היא טוענת טענה זו אפי' כופין אותו לחלוץ דיכולה למגיד לאחיד הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל כמ"ש טעמא בסמוך בסוף סימן זה ואם אינו מאותן שכופין אותו להוציא והיא ממאנת בו אם יכולין להטעותו שיהלוג לה הרי טוב ואם אין יכולין להטעותו אין כופין לחלוץ כן ה"ה לפי דעת בעלי הסברה הזאת אבל כבר נתפשט המנהג בכל אלו הארצות שהחולצין ולא מייבמין ומעולם לא ראינו אחד שייבם את יבמתו אלא מנהג כל הבתי דינין במדינות הללו להרחיק אותן במילי ובהטעאות ומונעין אותן מלייבם ומפתין אותן לחלוץ ואם אין יכולין לפתותו מטעין אותו שאומרים לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאה זוז ואם הוא מאמין על דבריו' הללו חולצין סתם בלא תנאי אח"כ אין נותנין לו כלום ואם אין יכולין להטעותו כופין אותו לחלוץ בחנם וכפיהו זו היא במילי ולא בשוטים דהיאך נכופו אותו בשוטים שלא לייבם והתורה הטילתו עליו למצות עשה ואם יש לו אשה אחרת י"א שכופין אותו ומגדין אותו שלא ירבה קטטה בביתו ועוד שמא לא יוכל לפרנס שתיהן וכ"ש בזמן הזה שפשטה בינינו גזירת הגאון ר"ג מה שהיא מברלת ביניהם שכופין אותו לחלוץ שרדי' אסורה לו לישאנה משום תקנת ר"ג שהתקין שלא לישא שלישי נשים והמנהג במדינות שאין כופין לחליצה כפי אפילו יודעין בו שנתן עיניו בממון אלא מפשרין ביניהן ככל תקנת הקהילות כמ"ש עוד בע"ד וכל זה כשהוא אומר שרוצה לייבם ואיפשר לו לייבם שגין חשש איסור ביבמה אבל אם אמר שאינו רוצה לייבם ולא לחלוץ כופין אותו מיהו אם אפשר להטעותו ולומר לו שיקח ממון הרבה על החליצה מטעין ליה כד' שלא נצטרך לכופו ויודעו שלא ישלישו הממון ביד שלישי כי אי צריך השליש לקיים שלישותו ולא נוכל לומר לו משטה היינו כך ועל"ס קמ"ט סעיף ג' .

ב יבמה שנדרה הנאה מיבמה בחיי בעלה שיש היכחה שלא כיוונה לאסור עצמה על היבם דלא מסקא אדעתה דמית בעלה ונפלה קמי יבם אלא מחמ' שהיה לה שום כעס עמו נדרה כן וכן אם נדרה הנאה מכל היהודים בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה כופין אותו לחלוץ שלא כוונה לאסור עצמה ונותן לה כתובתה נדרה מהיבם אחר מיתת הבעל אעפ"י שהיה לה שום כעס עמו ומחמת הכעס נדרה חיישינן שמא כיוונה לאסור עצמה על היבם ואין כופין אותו לחלוץ אלא מבקשין ממנו לחלוץ ולא יעגן אותה וכן אפי' נדרה בחיי בעלה ונתכוונ' בנדרה כד' לאסור עצמה על היבם מבקשין ממנו לחלוץ ואם אינו רוצה אין כופין אותו ונ"ל אפי' לדירון דקי"ל מצות חליצה קודמת אם נראית כוונתה שנתכוונה לאסור עצמה על יבמה מחמת שהיתה מפחדה שמייבם אותה בע"כ ובלא רשות ב"ד קונסין אותה ואין כופין אותו לחלוץ דהא מ"מ מצוה יש ביבום ואין כופין אותו לא במילי ולא מטעין אותו אלא מבקשין ממנו שלא יעגן אותה ואם נדרה בחיי בעלה שלא כיוונה לאסור עצמה על יבמה כופין אותו לא לכד במילי אלא בנדוי' וחרמות וכל מיני כפיות .

ג היה יבמה כהן והלכה ונתקדשה לאחר כד' שלא יוכל לייבמה אפי' אם יגרשנ' המקדש דינא כאלו נדרה הנאה ממנה לאחר מיתת הבעל ואין כופין אותו לחלוץ והואיל והיא גרסה שאסור' לו י"א אם רקקה לפני האחים או ברומה לזה וגרמה שאסורה לייבם אין לה דין מורדת שאיפשר שלא ידעה שאם תרוק בפניה אסורה לייבם וכבר נתבאר שכל חלוץ דינים אלו לא צריכין לדירון דקי"ל חליצה קודמת דאפי' אם אינה רוצה להתייבם כלל אין לה דין מורדת עכשיו . יבמה שתבעה היבם לחליצה והיא אומרת איני חולצת ולא נוטלת כתובה אלא אשב עגונה בבית בעלי כשאר כל האלמנ' אין שומעין לה דאשאר אלמנות יש להן תנאי כתובה שכתוב לה כן דתהא יתבא בכיתי כל ימי מגר אלמנותה וצריכ' הירש' לקיי' התנאי מורישם אבל יבמה שנפלה לפני היבם והתורה זכתה לו ליבמה או לחלוץ לה ואם רוצה חולץ לה ונותן לה כתובה מנכס' בעלה הראשון וא"צ לפרנסה ולא עוד אלא אפי' אומרת אני ניוונת משלי ואשאר עגונה כל ימי אין שומעין לה וכופין אותה כנדוי' וגם בכפיות אחרות ע"ש שתרצה לחלוץ מפני שהיבם אומר כל זמן שאת זקוק' לי אין נותנין לי אחרת ואפי' היה נשוי יכול לטעון כל זמן שאתה יוקה לי אפי' אשתי מרגלת מריב' עמדי מחמתך

החמתך ודלמא אמררה בני לפי דין יבמה זו כרין מורדת שנתבאר סימן ע"ז .

כל יבמה שרינה שתחלוץ ולא תתייבם הרי זו נוטלת כתובת' אם יש לה כתובה כשאר כל האלמנות וכן אם היה יבמה מוכה שחין או ישיש בו שאר מומי אנשים שנתבארו בסימן קנ"ל חולץ לה ונוטלת כתובתה ואין כופין אותה ליבום אפילו למ"ד מצות יבום קודמ' דדרשינן סמוכים דכתבי לא תחסו' שור בדישו וסמ"ך ליה כי ישנו אחי' יחריו וגומר לו' אע"ג דיבמה יבא עליה בע"כ בזו אין חוסמין טענתה אם יש לה טענה הוגנת כזו שלא תתייבם לו אלא חול' לה ונותן לה כתובתה וכן הדין לדין דק"ל מצות חליצ' קודמ' דאע"פ שאין כופין אותו לחלו' צריך ליתן לה כתוב' מיד שהרי דינה בחלוצה וכל זה מדינא אבל הקהלות תקנו תקנות אם תרצו שניהם היבם והיבמה לחליצ' או יחלקו כל הנכסים שהניח אפי' אין מגיע החצי לכדי כתובתה ומגבין לה מחלקה כל מה שבזבזה בחיי בעלה וצריכה לישבע בשא' אלמנה אם לא שנתפשוזי שלא תישבע ומה שנתן הבעל לאחרים כתורת מחנת שכיב מרע מנכין הכל מחלקיהם ולא מחלקה כלום ואותו החצי שמגיע לחלק יורשים הבעל נוטל החולץ שהרי הוא עומד במקום המת' ואין לאב ולא לאחים חלק בו כלל ואפי' תפשו מוציאין מידם שיעקר התקנה היתה כדי שיתרצו בחליצה ואם לא יתנו הכל לחולץ לא יתרצה לחלוץ וא"כ מה תועיל התקנה ואפי' אם רוצים שאר האחים לחלוק עם הגדול שבהם ואומרים שהם רוצים לחלו' אין שומעין להם אם גדול האחים רוצה לחלוץ המצוה בגדול כל זה בשאין מגיעין חצי הנכסים לכדי כתובתה ואם הם יותר וראי' אינה נוטלת יותר מכרי כתובתה ויש דעות אחרות בעניין תקנת הקהלות על כן נוהגין להתפשר ביניהם ואפי' יש לה שטר חליצה מן האחים מפשרין ביניהם במאזן אם לא שפירשו בהריאוי שיחלץ לה בחנם או נוטלת כתובתה וחולץ לה חנם .

ה ג נולדו בה מימין כשהיא שומר' יבם מולד גרמה ונסתחפה שרהו ואם אינו רוצה ליבם אלא לחלוץ נותן לה כתובתה .

קסו מצות יבום שתלך הייבמה אהר היבם ויקרשנה ואם כנס בביאה באיזה ביאה היא נקנית ובו ט' סעיפים .

א מצות יבום וחליצה כך הוא שתלך היבמה אחרי היבם למקום שהוא דר שם ואפילו מבית דין גדול לב"ד קטן ממנו דכתיב וקראו לו זקני עירו ולא זקני עירה ובאה לדיינים והם קוראין לו ונותנין לו עצה ההוגנת לשניה' דכתי' ודברו אליו אליו משמע שידברו מה שטוב והגון אליו ושטיבתו בכך כלומר אם הוא רצה ליבם והיא הגונה לו שייבם ואם הוא רוצה לחלוץ כגון שהוא זקן והיא ילדה או איפכא שיחלוץ שלא ישים קטטה בביתו ודוקא שהיא דר שם ויש שם ב"ד שיכולין לחלוץ במקו' דירתו או זרבינן לילך אחריו אבל אם אינו דר שם אלא הלך לשם במקרה אין כופין היבמה לילך אחריו וכן אם הוא דר בין הגוי' או בין הדייטית שאין יורעין סדר חליצה אוינה צריכה להביא לשם הדיינין אלא כופין אותו לילך למקו' ועד הדיינין ויפטר אותה .

ב בא לייבם דבר תורה א"צ לקדשה שמן השמים הקנהה לו דכתיב יבמה יבא עליה ביאה בעלמא כלא שום ליקוחים אחרים אלא בא עליה וכתובתה על נכסי' בעלה הראשון ואין לה שעבוד כתובתה על נכסיו ויכול הוא לזוירם בכל עת שירצה שלא מצינו שהשיל עליו הכתוב על היבם ליתן לה מוהר ומתן מיהו אם לא הניח בעלה הראשון נכסים תקנו חכמים שתאה לה שיעבוד כתובה על נכסיו כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אע"פ שאין יבמה נקנית מן התורה אלא בביאה תקנו חכמים שלא לעשות כן מפני שגריאה כפריצות אלא לא יבא עליה היב' עד שיקדשה קידושי שטר או כסף בש"פ ובפני עדים כמו שמקדשין שאר נשים וצריכה ג"כ חופה אחר קידושין כמו שאר אשה ויכול לעשות הקידושין על ידי שליח כמו בשאר נשים וכל זה נקרא גבי יבמה מאמר ואינו קונה קניין גמור אלא מדרבנן דמדאורייתא אין לה קניין אחר אלא ביאה דכתיב יבמה יבא עליה .

ג ואין עושין בה מאמר אלא מדעתה כמו בשאר נשים שאינן מתקדשות אלא מדעתן וכן שנתאלמנ' מן הארוסין אין עושין בה מאמר אלא מרעת אביה דכיון שנתאלמנה מן הארוסין ערין רשות אביה עליה כל זמן שלא השיאה ואם בא עליה כלא מאמר קונה קניין גמור ואין צריך לתזור ולקדש אלא שמכין אותו מבית מדרות משו' הפריצות שעשה כרין כל מקדש אשה דעלמא בביאה .

ד וכתוב לה כתובה כרין נושא אלמנה דעלמא .

ה ואם נולד לו בן מאנה א"צ לקרותו בשם אחיו המת אלא כמו שירצה שמה שאמר הכתוב יקום על שם אחיו אין פירושו שיק' אותו הבן בשם אחיו דילפינן מג"ש דעל שם אביה' יקראו בנחלת' דלנחלה קאמר קרא ולא להריאוי שם וגמירי להו

לרבנן דג"ש זה מפקית את כל הכתוב הזה של והיה הכבור אשר תלד וגומר ממשומו ממש ואין בו אפי' תיב' אחת שפירושו כפשוטו .

ו טופס כתובת יבמה' כך היא ביום פלוגי כך וכך נלשנת פלוגי כו' איך פב"פ את' קדמנא וכך אמר לנא אחי דמן אבא שכיב וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ושבק הדין איתתא דשמה פלוגית בת פלוגי דהות נסיבה ליה וחיי לי מן דאוריית' לייבומי כדכתיב בספר דאורייתא דמשה יבמה יבא עליה ואנא אפלח ואוון ואפרנס יתיכי כהלכות גוברין יהוראין דפלחין ומקריין וזנין ומפרנסין ומנסין ית גשיוון בקושטא ויהיבנא ליכי כסף עשרין וחמשה זוזי דחוי ליכי מדאורייתא כדחוי כתיבין בכתובה דכתב לך בעלך קדמא ועלי מונויכי וכסותיכי וסיפוקי וטיע' עליכו כאורח כל ארעא וצביאת פלוגית בת פלוגי דנא ואתייבמת לפלוגי בר פלוגי יבמה כדי לאוקמה שמה בישראל כדכתיב והיה הכבור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ורא נדוגיא דהנעלת ליה מבי אבחה כך וכך וצבי הוא ואוסף לה מדלילה כך וכך וקבל עליה פלוגי דנא אחריות תוספת כתובתה דנא עלוהי ועל ירתוהי בתריה מקרקעי ומטלטלי ואפי' מן גלימא דעל כתפוי וכו' כדכתיבין בשאר כתובת דעלמא וצריך לשרטט אותה כשכיל הפסקי' שכותבין בה שאסור לכתוב פסקים בלא שירטט .

ז הבא על יבמתו בין בשוגג כגון שהיה סבור שהיא אשתו או אשה אחרת בין כמודר שהיה יודע שהיא יבמתו ולא היה דעתו לקנותה אלא בא עליה לשם זנות קנאה דהא מ"מ כונתה היתה לשם ביאה וכתיב יבמה יבא עליה מ"מ משמע ואפי' לא נתכוין אלא לביאת ברמה ובא על יבמתו קנאה דהא נתכוין לשם ביאה וכן אם אנסוהו גוים והרביקוהו ביבמתו בעל כרחו אע"ג דק"ל אין קישוי אלא לדעת משכחת לה כגון שנתקשה לבא על אשתו ואנסוהו גוים ורביקוהו ביבמתו ובא עליה בין באונס בין ברצון קנאה בין שהוא היה מויד והיא שוגגת או אנוסה בין שהיתה היא מוידה והוא שוגג או אנוס בין בהעראה דהעראה גמי ביאה היא בין כדרכה בין שלא כדרכה רביכתה רחמנא שלא כדרכה דכתיב ולקחה לו לאשה מ"מ ושלא כדרכה נמי דרך לקחת אשה הוא .

ח בד"א שהיתה כונתו לשם ביאה בעלמא וכדאמרן אבל אם לא נתכוין לשם ביאה כלל כגון שהוא ישן או שכור שהגיע לשכרותו של לוט שאינו מכיר כלום או שנתכוין להטיח בכותל והטיח ביבמתו או שנתקשה לאשתו ונפל מן הגג ונתקע ביבמתו לא קנה שבכל אלו לא היתה כונתו לשם ביאה כלל והתורה אמרה יבמה יבא עליה שיתכוין לשם ביאה ודוקא גבי רידיה בעינין שיתכוין לשם ביאה אבל גבי רידיה אפי' לא נתכונה לשם ביאה כלל כגון שהיתה ישנה או שכורה לית לן בה דבכל עניין קנאה דכדרייה תלה רחמנא ואפי' בעל כרחו בא עליה באכר מת כגון שהרביקוהו בה בלא קישוי לא קנאה ואפי' למ"ד הבא על העירה באכר מת חיי' והוי ביאה הכא גבי יבמה לא קנאה דביאת יבמה דרך הקמ' ירע בעיני דכתיב להקים לאחיו שם וגו' וליכא דגרע זה משלא כדרכה והעראה שאין דרך ביאה ככך .

ט והא דביאת שוגג ואונס קנה ביבמתו בכל דרך דוקא שנפלה לו מן הנישואין שריבתה התורה שבביאה זו תהיה אשתו בכל אופן כמו שהיתה אשת אחיו אבל אם נפלה לו מן האירוסין אינו קונה בביאת שוגג ואונס אלא לירש בנכסי' אחיו ולהוציא בגט ולפטור צרתה שהתורה אמרה יקום על שם אחיו ולנחלה והרי קם והיא אשתו כמו שהיתה אשת אחיו אבל לירשה ולטמא לה ולהפיר נדריה לא קנאה בביאת שוגג ואונס שגם לאחיו לא היו לו כח כדברים הללו בעודה ארוסה ואם היה אחיו בא עליה ביאת שוגג ואונס אחר שאירסה לא הוה מנסי' בזה שתהיה ברשותו לדברים הללו עד שיעשה נישואין גמורין דהיינו שיכניס לחופה כמ"ש למעלה סי' ס' ה"ג לא אלים כח היבם לקנות איתה בביאת שוגג ואונס לדברים הללו עד שיעשה בה ביאה בכונה שהוא נישואין שנתנה התורה ליבם דלא יפה כחו לגבי דירת מבח' אחיו המת שהרי הוא מבחו בא ובמקומו היא עומד והעראה י"א דלא קנה ג"כ ביבמה שנפלה לו מן האירוסין לעניין לירשה ולטמא לה ולהפיר נדריה רמן האירוסין ביאה גמורה בעינין לקנותה לדברים הללו וי"א דאף מן האירוסין קונה קנין גמור בהעראה דהא העראה ביאה הוא לכל דבר וקניא נמי בעלמא וקניא הכא דדוקא שוגג ואונס דבעלמא לא קנה ה"ג לא קנה אלא לדברים האמורים בפ' יבום שייבתה בה התורה אבל העראה דבעלמא קונה ה"ג קונה לכל דבר י"א שהבא על יבמתו לקנות וצריך לכרך אקב"ז על ביאת יבמה ונ"ל לומר לבא על יבמה .

קסז דין יבם קצן וחליצתו וכן קמנה וכו' ט' סעיפים .

א קים להו לרז"ל דקטן פחות מבן ט' שנים הבא על האשה אין ביאתו נחשבת לביאה כלל אבל מבן ט' שנים ויום א' ואילך ביאתו נחשבת לביאה וקונה ביבמתו מדרבנן ואע"פ שאין קניין לקטן הרי קנוייה לו ועומדת מקידושי אחיו המת ודוקא ביבמתו דבביאה

היא אומרת לא נבעלתי והוא אומר שבעל נאמן ואין כפיין אותו לחלוץ ומ"מ היא שוית' נפשה חתיב' איסורא להצטרך חליצה ומבקשין אותו שיחלוץ לה ואין כופין אותו ואפי' אם חזר והז' לדבריה שלא בעל ודי לה בחליצה אין שומעין לו ולדבריו הראשונים' אנו פאמינים הואיל והוא אחר ל' דלא שוקי' איניש אנפשיה וצריכ' גט וחליצ' גט לפי דבריו וחליצ' לפי דבריה דשויה נפשה חתיבה דאיסורא ואפי' אם יש לה גט ממנו והוא אומר שנתנו לה קודם שבעל צריכ' גט שני לביאתו וחליצה לפי דבריה ואם שניהם מודי' שלא בעל אפי' לאחר י"ב חד' נאמנים ודיה בחליצה אע"פ שבנסה וצרתה לעולם מותרת אפי' הוא והיא אומרים שלא בעל ואפילו בתוך שלשים אף על גב דלגבי דייה גופא היא נאמנ' וצריכה חליצה אף על פי שהוא אומר בעל היינו משום רשוית' נפשה חתיבה דאיסורא אבל לגבי צרתה אינם נאמני' ואפילו שניהם דלאו כל כמיניהו לאסור הצרה והואיל וכנסה הרי היא בחזקת שנבעלה והותרה צרתה דחזקת כונס אשה בועל לאלתר וכו"ל א"כ אפי' שנירם אומרים לא בעלה למה נאמין להתיר היבמה עצמה לשיוק בחליצה בלא גט אפי' בתוך ל' כיון דחזקת כונס אשה בועל לאלתר י"ל כיון שהוא מסייע' לא נאסור אות' מספק דאיתרע לה חזקה אבל גבי צרתה אוקמינן לה אחזקה שבעל ולא כל כמיניה לאוסרה וכו"ל א"כ לגבי היבמה עצמ' אם הוא אומר תוך ל' שלא בעל והיא אומרת שנבעלה דאמר' לעיל דמהמינן ליה שלא בעל מטעם דעד ל' יום מוקים איניש אנפשיה מלבעול ואין כופין אותו ליתן גט אלא מבקשין ממנו ולמה לא נאמר ג"כ חזקת כונס בועל י"ל דלגבי היבמה עצמה מהמינן לה משום שהיא יודעת בשקרו אם בעל אם לא בעל ולא היה מעין לומר בפניה לא בעל אם בעל דק"ל חזקה אין אדם מעין בפני בעל חובו ה"ל ל"ש אע"פ שהיא אומרת בעל איהי דאפסד' אנפש' ושוית' נפשה חתיבה דאיסורא ולא כל כמיניה לכופ אותה שיתן לה גט אם אינו רוצה אבל לגבי הצרה שאין כאן העזה שהיא אינה יודעת אם בעל צרתה אם לא בעל לאו כל כמיניה לאסור אותה כנגד החזקה דחזקה כונס בועל לאלתר ג"ל.

קטח משכנסה הרי היא כאשתו ועל מי חיוב כתובתה וכו' ט' סעיפים

א לאחר שיבם היבם את היבמה הרי היא כאשתו לכל דבר שיוכל להוציאה בגט אם אינו רוצה לקיים' ואינה צריכה ממנו חליצה וגם יכול להחזירה אימתי שירצה ולא אמרינן כיון שכבר קיים מצות יבום חזר איסור אשת אח למקומו משו' דאשה קרייה רחמנ' דכתיב ולקחה לו לאשה והיא אשה מותר הוא דולקחה לו ויבמה היה לו לומר ותו לא אלא לומר שהיא כאשתו ממש לכל דבר אבל כתובתה היא על נכסי בעלה הראשון והוא אינו צריך לכתוב לה עוד כתובה אחרת אפילו למי' כתיבת אשה דאורייתא מ"מ אשה הקנו לו מן השמים בלא שיעבור נכסיו לכתובתה ויכול הוא לומר' בכל עת שירצה והיא אינה טורפ' מהם כתיבתה לכשימות.

ב ואפילו אם גירשה והחזירה סתם ולא פרע לה כתובתה מנכסי בעלה הראשון דינה כרין אשה אחרת שגירשה והחזירה שאין לה אלא כתובה אחת ה"ל אין לה אחר שהחזירה אלא כתובתה מנכסי בעלה הראשון שכל המגרש את אשתו והחזיר' על דעת כתובתה הראשונה הוא מחזירה בר"א כשהגיה בעלה הראשון נכסים כנגד כתובתה ואפילו נשתדפו אחר כך אין לה על נכסי שני כלום אבל אם לא הגיה בעלה הראשון נכסים תקינו לה רבנן כתובה מנה מן השני כרין הכונס שאר אלמנה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

ג וכיון שכתובתה על נכסי בעלה הראשון שמת אין היבם רשאי למכור כלום מנכסי אחיו אלא יהו כולם קיימים לשיעבור כתובתה ואם מכר או נתן במתנה או חלק עם אחיו כנכסי המת בין קודם יבום בין אחר יבום לא עשה כלום והמכר או המתנה או החלוקה בטלים מיד ואפילו קודם שתבא לירי גבייה דחומרא הוא שהחמירו חכמים כיבמה יותר מאשתו לפי שלא כתב לה כל נכסיו אחריו לכתובתה לכך תיקנו חכמים שאינו יכול למכור כלל כדי שלא תצטרך לחזור ולטרוף ולטרופ מן החלוקות ואפילו ישאר לה כנגד כתיבתה אינו רשאי למכור הישאר דחיישינן שמא יאכדו או ישתדפו השדות שישאר.

ד ואפילו אם הגיח אחיו מטלטלין כגון סעות או פירות בין מחוברין בין תלושין ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות והגוף יהיה קיים לשיעבור כתובתה.

ה ואפילו היה הוא חייב לאחיו מנה לא יאמר הואיל ואני יורשי אחיך במה שבירי אלא מוציאין אותו מידו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות שהרי עכשיו נוסחאות כל הכתיבות הנהנין בינינו כתוב' הן שיעבור מטלטלין אנכ' מקרקעי ואם כן כל נכסי המת ששיעברם לה בין קרקע בין מטלטלי בין חובות אליבא

דכביא' תלה רחמנא דכתי' יבמה יבא עליה עשו ביאת קטן הואיל וכיאתו ביאה כמאמר בגדול וקונ' מדרבנן אע"ג דעדיין קטן הוא ואין שאר מעשיו כלום ביאתו הוי ביאה ביבמה אבל באשה דעלמא לא שלא תקנו נישואין לקטן אע"ג דביאתו ביא' קידושיו אינן קידושין לפי' נשא אשה ומת ולו אח פטורה מן חליצה ומן היבום' ע"אין קניין קטן כלום עד שיביא שתי שערות ואפי' ביבמתו אינו קונה קניין גמור דהא מ"מ קטן הוא ואין קניין לקטן מן התורה אלא שחכמים תקנו לו הקנין הזה כיון שהוא דומה לביאת גדול והיא יקוקה לו ועומדת כמו שתקנו קניין ביבמה לגדול ע"י מאמר שהוא דומה לקידושין האיל וזקוקה לו אף על פי שאין קידושין קניין ביבמה.

ב לפיכך כן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו קנאה שהיא אשתו מדרבנן אבל אינו יכול לפטרה כגט שאין גטו גט ואין חליצתו חליצ' עד שיגדיל ויחזור ויבא עליה בגדלות לשם קניין גמור דהו' אשתו גמורה מן התורה דכתיב יבמ' יבא עליה ולקחה לו לאשה ואז יכול לפטרה בגט לכדו ואם לא בא עליה אחר שהגדיל ובא להוציאה צריכה גט וחליצה גט מדרבנן לביאתו וחליצה מן התורה לזיקתו ואם בא עליה כשהוא קטן ומת קודם שהגדיל או מת אחר שהגדיל אבל לא חזר ובא עליה משהגדיל ולו אח הרי זו הולצת ולא מתיבמת אינה מתיבמת מפני שיש על יבמה זו זיקת ב' אחים שכביא' זו של קטן לא צית' מיד זיקת נפילה ראשונה וחלה עליה ג"כ זיקת נפילה שנייה ע"י הביאה הזאת וא"כ היא זקוקה לאחיו זה מכה נפילות ב' אחים והתורה אמרה כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם משמע דוקא כשיש עליה זיקת יבם אחד ולא שיש עליה זיקת שני יבמ' ואע"ג דזיקת' מן הקטן אינו אלא מדרבנן מ"מ אסמכתא אהאי קרא ואין הלימד הזה אלא אסמכתא בעלמא מדרבנן ולא לימוד גמור דמן התורה לא אשכחן זיקת שני אחין לכך צריכה חליצה ואינה פטורה כולא כולם דמן התורה זקוקה היא מבעלה דראשון ואם משהגדיל נשא אשה אחרת ולא חזר ובא על היבמה משהגדיל ומת שתיהן חולצת ולא מתיבמת היבמה אינה מתיבמת משום שיש בה זיקת שני יבמ' וכמ"ש והשנייה הויא לה צרת זיקת שני יבמין שהיא אסורה מדרבנן משום אשת אח שלא במקו' מצוה והויא לה כצרת עורה שאינה מתיבמת ומ"מ חליצה בעי דהא מן התורה זקוקה היא.

ג כשם שאין ביאתו קונה מן התורה בעוד שהוא קטן שאין קניין לקטן מן התורה כך אין חליצתו חליצה דאיש כתיב בה בחליצה ולא קטן דכתיב ואם לא יחפזין האיש לקחת את יבמתו וגו' ולפי' קטן אינו חולץ עד שיגדיל והוא שיהיה כן י"ג שנה ויום אחד ויבדקוהו שהביא ב' שערות אחר שהגדיל אבל אם הביא ב' שערות קודם שהגדיל אינו נחשב גדול על ידן מפני שהם שומא ודרבנן לנשר א"כ יביא אחר' אח' שהגדיל ומ"מ אם מוציאין לו שתי שערות אחר שהגדיל לא חיישינן שמא היו קודם לכן ומפן לנשר דשומא לא שכיח.

ד קטנה מבת ג' שנים ויום א' ביאתה ביאה לכל דבר ואם בא עליה יבם קנאה קניין גמור והיא אשתו לכל דבר ואם ואם בא להוציאה מוציאה בגט אבל לענין חליצ' אינה חולצת עד שהגדיל והוא שתה' בת י"ב שנה ויום אחד ויבדקוהו אחר הביא' ומציאה שהביא' ב' שערות ונ"ל טעמא משום דחליצ' ברירה תלה רחמנא וחליצה געלו ואיפטר בה את עצמ' ואין מעשה קטנה כלום.

ה יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה ואם בא לגרשה אינ' יכול עד שיגדיל הגט קטן אינו גט.

ו יבמה שכנסה היבם ובא להוציאה' ואמר שעדיין לא בעל וצריכה חליצ' והיא אומרת שנבעלה ודי לה בגט אם הוא בתוך ל' יום שבנסה מהמינן ליה שלא בעל דעד ל' יום מוקי' איניש אנפשיה מלבעול וצריכ' חליצה ומ"מ כיון שהיא אומרת שבעל ולפי דבריה צריכ' גט דשויתא נפשה חתיבה דאיסורא אין די לה בחליצה ומבקשין ממנו שיתן לה ג"כ גט אבל אין כופין אותו בין דלפי דבריו אינה צריכה גט ואם היא אומרת לא נבעלתי והיא אומ' שבעל היא נאמנת וכופין אותו לבעול כיון דלפי דבריו אשתו היא או יחלוץ לה כאשר היא אומר' שלא נבעלה ואיהי לא כל כמיני' לאסור' ולהצריכ' גט וי"א שכיפין אותו ג"כ ליתן לה גט עם החליצ' הואיל והוא אומר שבעל הרי היא אשתו וצריכה גט אפילו תד ל' ואם גט יוצא מתחת ידה שגירשה והוא אומר שבעל קודם הגט ודיה בגט והיא אומרת שלא בעל עדיין והשתא א"א לו לבעול כיון שלפי דבריה שוית' נפשה חתיבה דאיסורא עליו שבוין שנתן לה גט קודם שבעל קאי ליה מדרבנן בכיון שלא בנה שוב לא יבנה כפיין אותו לחלוץ הואיל והוא בתוך ל' יום דמוקי איניש אנפשיה מלבעול היא נאמנת ואם הוא אחר ל' יום והיא אומר לא בעלתי וצריכה ג' גט והיא אומרת נבעלתי נאמנת דאמרינן כולי האי לא שוקם א' ש אנפשיה מלבעול והיא בעל ודיה בגט ואיהו לאו כל כמיניה לאוסרה על כל אדם עד שתחלוץ הואיל וכבר כנסה ואם

אליבא דליע וילקח בהן קרקע לשיעבוד כתובתה והוא אוכל פירות פ"מ כל זמן שלא כנסה אין נותנין הנכסים לידו אלא מוציאין כל המטלטלין והמעות מידה ונותנין אותו ליד כ"ד או לאפטרופס ואם יש בהן קרקעות היבם אוכל פירות .

וכן אם תפשה היבמה מנכסי בעלה הראשון מוציאין אותן מידה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות דאין תפיסתה כלום שאין לה עליהם אלא שיעבוד כתובתה שלא נתנה כתובתה לגבות סחיים וכל זמן שהיבם קיים הרי הוא בעלה ואין לה לגבות שום דבר מכתובתה אפי' מנכסי בעלה הראשון אלא שיש לה עליהם שיעבוד כתובה לכך מוצאים מיד' וילקח בהם קרקע וישתעבדו לכתובתה והוא אוכל פירות .

ואפי' אם גירשה וכנסה אח"כ סתם אינו יכול למכור נכסי אחיו דכיון שכנסה סתם לא נתחייב לה בכתובה כמ"ש למעלה שעדיין כתובתה על נכסי בעלה הראשון אא"כ יתנה בשעה שמחזירה שתהיה כתובתה על כל נכסיו ואז יכתוב לה כתובה באחריות על כל נכסיו שקנה ושקנה ואז יכול למכור ולשוא וליתן עם נכסיו אחיו וה"ה נמי בלא גירושין אם מתרצת לו שימכור ע"מ שיתחייב לה באחריות כתובתה שיכתוב לה אחריות על כל נכסיו שקנה ושקנה יכול למכור נכסי אחיו .

יבמה שלא היתה לה כתובה מבעלה בנותן כתובתה לה או שמחלה כתובתה או שמכרה לו הרי זכה היבם בנכסי אחיו ויכול למכור וליתן בחפצו וכשיכנס הוא את יבמתו תקינו לה רבנן שיכתוב לה מנה מנכסיו כיון שאר אלמנות ויהיו כל נכסיו אחראין לכתובתה כשאר כל הנשים וכן אם לא היה לבעלה הראשון נכסים יש לה כתובה מן השני כיון אלמנה .

אכל יבמה שלא היה לה על בעלה כתובה מפני שהיתה אסורה עליו והיא מותרת ליבם אם רצה היבם ליבם מונס ואין לה כתובה כדרך שלא היה לה על בעלה אם מת ולא בתכ לה כתובה אבל מ"מ אסור לשהות עמה בלא כתובה ודינה עם יבמה בתוספות כתובה כמו שהיה לה על בעלה .

הלכות חליצה

קטן כל דיני חליצה בפרטות וכו' נ"ו מעיפם

מצות חליצה בשלשה דינים דכתיב ועלתה יבמתו השערה אל דקנים וזנים הם דינים ולשון דקנים משמע לפחות שנים ואין ב"ד שקול שאם יפול הפרש ביניהם מי יכריע ביניהם לפי צורך אתה להוסיף עליה עוד א' וצריך שיהיו כשרים ולא פסולים כמו בשאר דינים וכן צריך שלא יהיו קרובים זה לזה ולא ליבם ולא ליבמה כמו בשאר דינים ואפי' שני נישואין שתי בנות אחים לא יהיו זה עם זה דלגבי איסור' לא מכשרים תרי בעל לאשתו אפי' בדיעבד אבל שני בשלישי כשר וגם אינם צריכין להיות מומחים אלא אפי' הם הדיוטות סגי דלשון זקני אינו אלא לשון שפטים ודינים אפי' אינן מומחין שאין משמעות מומחים אלא היבם דכתיב אלקים אז משמעותו מומחים וכאן אין כתיב אלא זקנים אפי' הדיוטות במשמע ועוד זקנים יתירה כתיב דכתיב וקרא לו זקני עירו לרבווי הדיוטות ובלבד שידעו להקרות את היבם ואת היבמה הפסוקים שצריכין לקרות ואם חלצה בדיעבד בפני עמי הארץ שאינן יודעין להקרות הפסוקים שצריכין לקרות אלא שקראו היבם והיבמה עצמם את הפסוקי החליצה כשרה .

וצריך שיהיו הדינים ישראלים ולא גוים ואפי' גרים דישאל כתיב כפרשה ואפי' גר שאביו ישראל ואמו מגוים פסול וכ"ש אביו גר ואמו מישראל שפסול עד שיהא אביו ואמו מישראל דישאל רבתי בפר' אתי למעוטי גר מורע גרים ובישראל משמע שיהיה ישראל מכל צדדיו והינו שיהיה כולו מישראל אביו ואמו וסויה בדיעבד אפי' חסרו כל התנאי' הללו וחליצה אפי' בינו לבנינה אע"ג דלא הוי חליצה להתירה לשוק חליצה פסולה מיהו הוי לפוסלה על כל האחים י"א שאסור ליטול שכר מחליצה דהא קו"ל הגופל שכר לרוח דיניו כמלין וחליצה ג"כ היא דין שצריכה ב"ד וכתב מרי מהרמ"א ז"ל וז"ל וכן נראה בעיני יש לומר שלא ישב בג' דינים שיושבין לחלוץ מי שניטל שכר שהרי בעינן כ"ד כשר מן התורה ועינן בע"ש סימן ט' איזה שכר מותר לדין לקבל ואפי' בזה ג' להחמיר אם נוטל שכר מן החליצה משום מראית העין כמו שחמירין לענין קרובים וכשאר דברים לענין ב"ד של חליצ' ויותר ממשאר ב"ד וראיתי ושמעתי שהרב נוטל שכר הרבה מן החליצ' וסו"מ ע"פ כמה שמכר לו המנדל של חליצה וקולא גדולה היא בעיני ושומר נפשו ירחק מזה ולא דמי למה שערי הגט נוטלין שכר מטעם שנמתב לעיל סימן ק"ל גם הרב המסדר הגט כמו שכתבתי לעיל בסדר הגט סעיף ד' כי איתי הטעמי' לא שייכים הכא .

ולכתחלה מצוה הוא שיוסיפו עוד שנים השלשה דינים לפרסומי מילתא חליצה היא וא' ולא תינשא לכתב' רלתי

איש' וליקפצי עליה אחר שחלצה וכיון שאינו אלו השני' אלא לפרסומי מילתא מותר ליקח אפי' עמי הארץ אפי' לכתחלה אבל שאר פסולים לא שמה יטעו הבריות לו' שהם מכלל הדינים ויבשירו פסולי' לחליצה אבל אם הוסיפו שני' פסולי' או חלצה בשלשה ולא הוסיפו השני' כלל החליצה כשרה ומעולה היא .

וצריכים הדינים לקבוע מקום תחלה ויאמרו זה לזה או החכם שבהם יאמר להם נלך למק' פלוני לחלוץ ואם סמכה אקרא שנאמר ועלתה יבמתו השערה כה"א הידועה משמע במקום ידוע שמוכן ומוזמן לכך מיהו אינו אלא אסמכתא בעלמא הלכך אם אירע מקרה שחלצה ולא קבעו המקום כבר חליצתה חליצה אלא שנהגו בן משום פרסומי מילתא ונהגין לילך שם וליש' שם מעט כדי שיהא ידוע לכל וי"א שגם השני' הנוסע' הם צריכין להיות בקביעות המקום וי"א שאינן צריכין להיות שם .

יש קובעין המקו' בו ביום ויש קובעין אותו ביום שלפניו כרי שיתפרס' יותר מיהו אם לא קבעו ביום שלפניו מותר לקבוע אפילו בלילה דאינן כאן משום תחלת דין אלא כאלו כונה מקום להיות מוזמן לכ"ד ונ"ל שאם אירע כך שפוטב יותר הוא לקבוע בשחרית קודם היציאה מבית הכנסת שיהיה פרסום יותר מבלילה יש מקפידין לקבוע המקום כגובה של עיר שנאמ' ועלתה יבמתו השערה ואין להקפיד שאין הכוונ' אלא לפרסומי מילתא ובכל מקום שהוא מפורסם סגי ואם קבעו מקום ואח"כ אירע עכוב ולא נעשית החליצ' במל אותו הקביעו' וצריך לקבוע פעם שניה וכן שלישיה ורביעית עד שתיעשה החליצה מיד בו ביום או ביום שאחר והקביעות ואם אירע החליצה ביום ראשון יש אומרים שאין קובעין בשבת דמחוי כגובה ומתקן בשבת אלא קובעים בע"ש .

חליצה הוי כמו דין שהרי היא נובה כתובת' אחר שחלצה ועוד דכתיב בה שער ועלתה יבמתו השערה ונמ' וייער חרע כי דינא משמע הלכך אין החליצה כשרה אלא ביום ואם חלצה בלילה חליצתה פסולה .

וכן אין חולצין בשבת' וימים טובים שהרי אין דינן בהם ומיהו בחול המועד שפיר דמי שהרי דטן בחול המועד י"א שאין חולצין בע"ש וימים טובים ומעמא משום שאי יעשו החליצה בחפזן שלא יהיה להם פנאי משים שיצטרכו להבין צרכי שבת ויבואו לידו מבשול שלא תחלוץ כתרונה .

וצריך שיכירו אות' שאומרים שהיא היבם שהו' אח המת ושהיה בעולמו ושואת הו' אשת המת ומיהו אפי' אין כאן אה' עד אחד שמעיד עלאלו הדברים שפיר דמי דלא מילתא דאיסור' ולא אממונ' ק"א פסחדי אלא גלוי מילתא בעלמא היא דהאי גברא הוא גברא פלוני והך היא איתתא פלוני' ובמילתא דעביד לגלוי לא חיישי' שמה משקרו ואפי' קרוב או אשה ואפי' עבד ואפי' שפחה או קטן שמכיר ונתן נאמן בכך .

וצריך שידעו הדינים שיש תשעים יום שמת הבעל הוי' מיום שמת בו ויום שהולצת בו דחיישינן שמא מעוברת היא וק"ל חליצת מעוברת לא שמה חליצה מיהו אפילו אשה שאנו יודעין בודא' שאינ' מעוברת כיון שלא היה בעלה עמה כמה ימים אפי' צריכה להמתין צ' יום דלא חלקו חכמים .

כבר אמרנו שקטן אינו מיבם שמה ימצא סריס ולא בן יבום הוא וכן יבמ' קטנה לא תתיבם שם' תהיה איילנות ולא בת יבום היא וק"ל כל העולה ליבום עולה לחליצה וכל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה דכתיב אם לא יחפזין לקחת וחלצה הא אם חפץ ייבם לפיכך צריך שידעו הדינים שהיבם בן י"ג שנים ויום א' והיבמ' בת י"ב שנה ויום א' ושהביאו שתי שערות אחר שהגיעו לזמנים אלו שאם היו להם שערות קור' שהגיעו לזמנים האלו אע"פ שעמדו עד אח' שהגיע לזמני' האלו אינם חשביבם גדולים ככך עד שיביאו שתי שערות אחרות אחר שהגיעו לזמנים האלו מיהו יבם גדול או יבמה גדולה דלא אופשר לכרר אימת' הביאו שערות חולצין אם יש להם שערות ולא חיישי' שמה לפני הפרק כיון ואם יש ליבמה דרים גדולים אין צריך לברוק יותר שאין דרים בלא שערות וכן אם היבם נתמלא זקני אין צריך לברוק יותר שאין השערות ומשפט השערות ובדיקתן נתבאר בס' ק"ה סעיף ט"ו .

היבמה נברקת על פיג'נשים אחר שהגיע' למנין השנים דמשום דרוב הנשים רגילי להיות להם שערות אחר שהגיעו למנין השנים סמכין אנשים אבל במנין השנים עצמן אין סומכין על פי קרובים ולא ע"פ נשים אלא ע"פ עדים הכשרי' להעיד שביין שהוחזקו עד הנה בחוקת שהם קטנים אין יוצאין מדי חזקן אלא ע"פ עדים כשרי' ואפי' האב אינו נאמן להחזיקו בגדול להתיר יבמה לשוק אע"ג דלשאר דברים האב נאמן כגון להקריש' ולהחרשו' ולהשלים לעשרה להתיר יבמה שהו' דבר שבערחה אינו נאמן שאין דבר שבערחה פחות משנים ואין סומכין שהוא גדול שחמת שאין איתו עולה לפ"ת או שהיה שליח ציבור דחתם אין דרך לרקוק כל כך ויש אומרים שאם הוחזק בעיני השכנים שלא על פי האב שבא לכלל שנים או שיצא עליו קול שבא לכלל שנים נאמנים להחזיקם בגדולי' אם ברקו ומצאו להם ב' שערות

ב' שערות ולא חיישין שמא ערין אינו גדול והשערות הללו שומא יגידו דסמכין אחזקה עם השערות להחזיק וצנדול ואפילו בלא חזקת השכנים אם יש להם ריבוי שערות או שהם ארוכות כמו שרגילות להיות באיש גדול ולאשה גדולה חזקה שבאו לכלל שנים וחולצין ועל זה סומכין שאין בודקין אם יש בהן גומות אע"ג דק"ל שצריך שיהיו בעיקר גומות אם יש ריבוי שערות או שהן ארוכות א"פ לבדוק אחר הגומות ואם הם גדולי בקומ' יש לסמוך שהם גדולים אפי' לא הביאו כי אם ב' שערות ובנים לה הרי הם בסמינים ישבו הדיינין כמו שצריכין לישב בדון ויעמדו לפניהם היבם והיבמה דפצות חליצה היא לכתחלה מעומד שנ' ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה לא עמדו אלא חליצה מוטין או יושבין חליצתה כשרה דהא דרש דעמ' אסמכתא בעלמא הוא דלאו לשון ציווי ממש הוא שתהיה העמידה מעכבת מרלא כתיב ויעמיד ויאמר אבל ועמד ואמר סיפור דברי' בעלמא כדרך בני אדם שבאו לב"ד ועמד ואמר דרך סיפור דברים בעלמא אין אני חפץ לעשות דבר זה לכך אין העמיד מעכב' אלא שלכתחלה צריך לעמוד משום דרמיא לגמר דין הלכך בסוקם שא"א להם לעמוד כגון שהיא חולה ואין בה כח לעמוד ולחלוץ מתר ואפי' לכתחלה לישב ולחלוץ כדריעבד דמי' יג וישאלוהו אם ירצה ליבם או לחלוץ שהרי אין כופין אותו לחלוץ ואם יאמר שרוצה לחלוץ יאמרו לו לבטל כל מודעות שמסר כמו גבי נט שאם מסר מודעה תחלה החליצה פסולה וכן אם כפו אותו לחלוץ אע"פ שלא מסר מודעה חליצה פסולה וע"ל סי' קס"ה אימתי כופין .

יד צריך לכתחלה שיהיה המנעל משל היבם דכתיב וחליצה נעלו משמע שלו הלכך צריך שיתנו לו המנעל ליבם במתנה ויקנהו לו שיהא שלו אע"פ שמחזירו אח"כ קרינן ביה שפיר שהוא שלו דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה ו"א ע"צריך שיהלך בו מעט כרי שיהא נראה כשלו מיהו בדיעבד אם לא נתנהו לו במתנה כשר נעלה אשגורו לשנ' דקרא בעלמא הוא ואינו דרש גמור .

טו קים להו לחז"ל שסתם ל' נעל הנאמ' בתורה הוא של עור וכן כתיב ונעלך תחש משמע מעור של תחש לפי' אמרו המנעל שחולצין בו צריך שיהא כולו של עור ואפי' התפירות צריכים לכתחלה ליתפרן בעורמיהו בדיעבד אם לא היה תפור בעור חליצתו כשרה דמ"ט נעל איקרי אבל רצונותיו שקושרי' בו אין צריכין להיות של עור מיהו נהוגין ג' עשיית גז' הוצעות של עור .

טז וצריך לכתחלה שיהא העור קשה קצת שהיא דומה קצת לסנדל משום דמן הדין לא היה ראוי לחלוץ אלא בסנדל אלא שאינו מצוי בנינו לכך עושין המנעל בכל אופן שיוכלו שיהא דומה קצת לסנדל וזהו אחד מן ההפרכים שיש בין מנעל לסנדל שהמנעל הוא עשוי מעור רך והסנדל הוא של עור מבושל וקשה לכך יעשו ג"כ המנעל של חליצה מעור קשה וגם לא יהא בו כגד תפור בפנים ותהיה התפירה מכהוץ שבכל זה הוא דומה לסנדל יותר ו"א ג"כ מטעם זה שיהא דומה לסנדל לעשותו מחתיכה אחת מה שיע"ג הרגל והזיאל' שתחת הרגל ובאלו הארצות לא חששו לזה ומה שאמרנו שמן הדין לא היה ראוי לחלוץ אלא בסנדל ולא במנעל אע"ג דמן התורה שניהם כשרים דשניהם נעל מקרו היינו טעמא משום דמנעל הוא מעור רך וסנדל הוא מעור קשה והמנעל הזה שחולצין בו צריך שיכסה רוב רגלו ושהא מכווין למדת רגלו ממש כמ"ש בע"ה לפיכך אמרו חז"ל מנעל לכתחלה שמפני שהוא מעור רך אפי' הוא קרוע הוא מיושב שפיר על רגלו אע"פ שאינו שוה ומכוון למדת רגלו ואע"פ שאינו מכסה רוב רגלו לכך גזרו שלא לחלוץ במנעל שלם משום מנעל הכרופט שהוא מנעל קרוע מה שאין לחוש לזה בסנדל דסנדל כיון שהוא מעור קשה אין יכול ליישבו על רגלו משנפתח וליכא למיגזר מירי מיהו היבא דלא שכיח סנדל חולצין לכתחלה במנעל אלא שעושין אותו בכל אופן שיוכלו לדמותו לסנדל כמ"ש למעלה אלא שלעשותו מחתיכה אחת לא חששו .

יז ו"א צריך שיעשו המנעל מעור כהמה טהורה דוקא מדכתיב ינעלך תחש ותחש בהמה טהורה היא ו"א נעל נעל ריבה אג' מכהמה טהרה מותר וכ"ת אפי' כל מילי נמי אם כן תחש מאי אהגי ויש להחמיר לעשותו כולו מטהור' אפי' הרצועות והקרסים והלולאות ורצועות התפירה הכל יהא מעור כהמה טהורה .

יח וצריך לעשות לו רצועות לקושרו בהן להדקו על הרגל .

יט וגם יעשה כמין קדמים כמו חומרת' באזנו האחד שיכניסו' בלולאות שיהיו לו באזנו השני כדי להדקו יפה שכל מה שהוא מנהדק יותר כשחולצין אותו תהיה החליצה יותר חליצה מעולה ונהגין לעשות ג' קרסים וג' לולאות ולא יהיו החומרות מן המנעל עצמו אלא רצועה אחרת מחוברת בראש המנעל וכן יעשה הלולאות מצד השני ויתפור אותה מכהוץ ולא מכפנים שלא יחוצו בין המנעל והרגל נ"ל וכן נהגין ושתי הרצועות והמנעל עם הקרסים והלולאות יהא שחור ורצועות יהיו לבנות שכן היו כל המנעלים בזמן נתינת הדקיה וכימי חכמי התלמוד ואנו צריכים לעשות מנעל החליצה כמו שהם היו תלמיים בהם בזמניהם שוה נעל הנאמר בתורה .

ך ולא יעשו לו לשון תחת הקרסים או בין האזנים כמו שרגילין לעשות במנעלים משום שצריך להיות הנעל עצמו על רגלו שתחלוץ אותו ממנו דכתיב וחליצה נעלו מעל רגלו ואם היה בו לשון היה החליצה מעל דמעל ומטעם זה צריך ג"כ שיהיו אזניו קצוות שלא יגעו זה בזה כדי שיהיו הקרסים והלולאות שבהם תחובות על שוקו ממש ולא על האזנים משום דה"ל מעל דמעל וכ"ש שיהיו האזנים ממש על שוקו ולא על הקרסים או על הלולאות דאז הוא ממש מעל דמעל .

כא כיון שאמרה התורה וחליצה נעלו מעל רגלו משמע שצריך שיהיה המנעל עשוי לצורת רגלו ויהיה עשוי למדת רגלו שוהו ג"כ משמעות רגלו שלא יהיה גדול מרגלו עד שאין ראוי להלך בו ולא קטן עד שאין מכסה רוב רגלו וגם לא יהא קרוע עד שאינו יכול להלך בו ואם היה גדול ממדת רגלו אבל יכול להלך בו או שהוא קטן ממדת רגלו ומכסה רוב הרגל ויכול להלך בו והלך בו חליצתו כשרה .

כב כבר אמרנו שצריך שיהיה המנעל כולו של עור שנאמ' ונעלך תחש בד"א לכתחלה אבל בדיעבד אם היה של עץ או של שעם ומחופה עור בכל סביבותיו חליצתו כשרה ובלבד שיהא להם צו"ר סנדל וכן מה שאמרנו שצריך שיהיה שלו שכך כתיב נעלו ה"מ לכתחלה אבל דיעבד אם לא היה המנעל שלו חליצתו כשרה דמהי תיתי לעכב אבל אם חליצה במנעל גדול עד שאינו יכול להלך בו או קטן שאינו מכסה רוב רגלו או קרוע שאינו יכול להלך בו או שחלצה בשל עץ או של סיב או של שעם שאינו מחופה בעור או שחלצה בסנדל שאין לו עקב או באנפוליא של בגד חליצתו פסולה .

כג מנעל של ע"ז שמינהו' אותה כרגלי הצו"ר ומהלכין אות' בו אע"פ שעשוי להלך ואפי' בטלו הגוי לא תחלוץ בו לכתחלה דכיון שהיה עליו שם ע"ז מאיס הוא למצות חליצה ואם חליצה בו חליצת' כשר' אבל סנדל של תקרוב' ע"ז שהקריבוהו לפניו לשם דרוקן כמו קרבן או של עיר הנידח' או שנעשה למת שנקבר בו אפילו חליצה בו חליצתו פסולה ולא משום שאסור בהנאה שהרי מצות לאו ליהנות נתנו אלא משום שאינו עשויין להלך ואינו נקראין נעל דסת' נעלי עשוי להלך וכ"ת א"כ אלו המנעלים של חליצה שדרכן להיות מונחים בכ"ד נמי אין עשויין להליכה ולמה חולצין בהן כבר הקשו בזה בגמ' ותירצו אמו אלו מפני כיה שלוחא דבי דינא מי קפדי עלייהו וא"כ הרי נמי עשויין להליכה ובשרים .

כד צריך שתהיה החליצה ברגל ימין ואם חלץ ברגל שמאל חליצתו פסול' שכן למדו רז"ל מג"ש דכתיב כאן רגלו וכתב גבי מצורע רגלו הימני' מה התם ימין אף כאן ימין ולפי' אמרו שצריך שתהא צורת המנעל עשויה לצו"ר רגל ימין בר"א לכתחלה אבל בדיעבד אם היה עשוי המנעל בצורת רגל שמאל אלא שחלץ בימין חליצתה כשרה אבל אם חלץ בשמאל לעולם חליצתו פסולה אפילו במנעל של צורת ימין אפי' בדעבד וכן צריכה היא לחלוץ ביד ימינה ואם היא שולט בשני רגליו וכן אם היא שולט' בכ' ידיה יעשו החליצה בשל ימין .

כה ואם הוא אפר כרגלו ו"א שחולץ בשניה' במנעל של ימין בימין ובמנעל של שמאל בשמאל ויש מי שנכתפק לומר שאין לו תקנה שכיון שהקפידה תורה אימון דהאי ג"ש מפנ' היא וזה אין לו ימין צריכין אנו לחוש שמא דוקא ימין אמרה תורה לכך אין לה תקנה ולא דמי לתפילין שמי שהוא אטר מניח התפילין בשמאל שהוא ימין כל אדם דהתם ביד כהה תלה רחמנא והרי זו היא יד כהה שלו אבל הכא ימין אמרה תורה בג"ש שמא ימין דוקא בעינן ונהגו כסכרא הראשונה לחלוץ בשניהם ומנא ידעו' אם הוא אטר כרגלו אם לא מעבירין אותו לפי תומם לפי הדינין ג' או ד' פעמים מרוח לקוח ויראו באיזה רגל הוא פוסע תחלה אם הוא פוסע תמיו' תחלה ברגל ימין של כל אדם אינו אטר ואם הוא פוסע תמיו' תחלה ברגל שמאל של כל אדם הרי הוא אטר וכן בודקין האשה כיריה באיזה היא עושת מלאכה אם היא אטרת או לא ואם היא אטרת תעשה החליצה בימין דידה שהיא שמאל של כל אדם .

כו ינעול המנעל על רגלו כשהוא יחף ולא על בתי שוקים שלא יהא מעל דמעל .

כז ואם יש לו בתי שוקים ליבם כרגלו ירחם היטב למעלה משוקו כדי שתהא ראיית הדייני' היטב שלא יהא חציצה בין רגלו ובין המנעל ומטעם זה ג"כ יש להדקק שלא יהא מיט דבוק במנעל מכפנים שלא יחוצו בין הרגל והמנעל ויהיה מעל דמעל ומטעם זה מרחיצין רגל הימני של היבם יפה יפה שלא יהא מיט עליו וצואה יחצוץ .

כח כבר אמרנו שכל מה שיהא המנעל מחזק יפה כרגלו תהיה החליצה ממנו יותר חליצה' מעולה לפי' צריך שיעל המנעל היטב כרגלו ושיכרוד הרצועות' היטב סביב למנעל כרגלו ויקשור שניהם יחד ויעשה ב' קשרים זה על גב זה ועניבה על גביהם כדי שיוכל להלך בו היטב ובלבד שיקשרם באופן שתוכל לחתורם

להתירם בידה אחת כמו שיתבאר וצריך שיהיו הקשרי' על כשר שוקו ממש ולא על אזני המנעל מטעם שלא יהא מעל המעל ולכך צריך שיחתך במנעל מלפניו ומלאחוריו כמו פנימה כדי שתהא הרצוע' החזרת דבוקה ממש על רגלו יחף ויסכב הרצועות פעמים וג' סביב לשוק עד שישונו ראשי הרצועות בין הפגיסות שיהיו על השוק ערום ויהיו הקשרים ממעל לאזני המנעל ערום על השוק ויהיו על פני השוק ולא מאחוריו שכן דרך לקשור כל מנעל שרועץ להלוך בו ויכניס הקרסים שכאזנו האחת בנקבים שבאזנו השנית .

כט מלמדין את היבמה שתוכל לקרות ושיחיה רגל בפיה זה הפסוק מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי שכן כתיב בתורה בפי' ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמר' מאן יבמי וגו' ומדכתי' ואמר' שהוא לשון צווי משמע שהיא מצויה לומר' בן ובהו הלשון; דהיינו בלשון הקדש וכן מלמדין את היבם ומרגילין אותה שיהא יכול לקר' פסוק לא הפצתי לקחתה ובלשון הקר' שבו כת' ועמד ואמ' לא הפצתי לקחתה ומדכתיב גבי דידה ועמד ואמר' ש"מ שצריך לאומרו בעמידה וה"ה גבי דידה כשמקרין אותה צייכה לקרות בעמידה ואפילו אם היא מאותן היבמות שחולצות ולא מתייבמות שלא התירוה חכמים להתייבם אפי' צריכה קריאה אע"ג דמקרין אותה לא הפצתי לקחתה דמשמע אם היה הפץ היה מייבם וכן היא אומרת לא אבה יבמי דמשמע אם יאבה היה מייבם וכאן אף אם יאבה אין מנחין לו מכל מקום כיון דמדאורייתא היתה עולה ליבום אלא שהחכמי גזרו ולא הניחוהו ליבם משום חומרא או משום ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה הוי שפיר הא אם הפץ מייבם וכשמקרין אותה מקרין אותה מלה במלה או אחר זו בלשון הקדש רק מלות לא אבה צריכין להקרותה נמשע' אחת בלי הפסק שלא תחלק מלה לא ממלת אבה ויהיה נמשע' דבריה אבה יבמי שהוא הפך הכוונה וכן היבם מקרין אותה לא הפצתי כנשימה אחת שלא יחלוק מלת לא ממלת הפצתי ויהיה משמע דבריו הפצתי לקחתה שהוא ג"כ הפך הבינה שהרי אינו הפץ לקחתה אלא לחלוץ לה מיהו בדיעבד אם חלץ ולא קראו כלל חליצתו כשר' כמו שיתבאר עוד . וי"א שכל הנה' מלות צריכין לקרות כנשימה א' היא לא אבה יבמי והוא לא הפצתי לקחתה שאם יחלקו מלת יבמי ממלת אבה וכן מלת לקחתה ממלת הפצתי היה נמי משמע הפך רבונה שאם תחלק שתי מלת לא אבה ממלת יבמי היה משמע לא אבה כמו שאמרתי מאן יבמי כו' אלא רוצה ליכניסו וכן הוא אם יחלק לא הפצתי ממלת לקחתה היה משמע לא הפצתי כמו שאמרתי הוא מאן כו' אלא אני רוצה לקחתה .

צ צריך היבם לדחוק רגליו בקרקע ותגובה היא בידה רגלו מעל הקרקע ותחלץ המנעל ומטעם כדי שיהא ניכר שיש לה פורח לחלוץ מנעלו ואז תהיה חליצת' יותר חליצה מעולה שנראה שהיא טרה' בה ולא יצא המנעל ונשטט מאליו מעל רגלו הלכך יעמוד היבם אצל הכותל או אצל העמוד וישען עליו כדי שיוכל לדחוק היטב רגלו בקרקע .

לא ואם לא דחק רגלו בקרקע י"א שחליצתו פסולה אפילו בדיעבד וכיצד היא חליצת המנעל צריכה היא שתעמוד ולא תהיה יושבת ולא כורעת על ברכיה אלא תהיה מעומד ותכופ עצמה ותחלץ דילפינן מעשה מדיריה דכתיב גבי דידה ועמד ואמר לכך היא צריכה ג"כ לעמוד לכתחלה ותתיר קשירת המנעל ואח"כ הקרסים הכל בידה הימנית ותתפוש רגלו בידה השמאלית ותהיה שוממת המנעל מן העקב בידה הימנית ותחלוץ אח"כ כל המנעל ג"כ בידה הימנית כדי שתהא התירה והחליץ' בידה הימנית בלי פיוע ידה השמאלית' כלל דילפינן כל מעשה ממעשה היבם שהקפיד בו התורה שיהיה בעמידה ובזמין כמ"ש למעלה דילפינן רגלו רגלו ג"ש מצד צד מהתם ימין אף באן ימין וחולצת אותו ומשלכת המנעל לארץ שירגישו דכל שחלצה אותו מעל רגלו מיהו אע"ג דגבי דידה אמרינן דאם חלצה ברנל שמאל פסול אפילו בדיעבד ה"מ דוקא גבי דידה דאית ביה ג"ש אבל גבי דידה לא אמרינן שהקפיד' תורה דוקא אייניה כיון שלא כתב וחלצה בידה נעלו וגו' לכך לא אמרו גבי דידה ימין וכן עמידה אלא לכתחלה אבל בדיעבד אם עשתה בשמאלה או אפי' בשיניה כשירה .

לב גרמית חולצת לכתחלה בשנייה כיון שאי אפשר לה בעניין אחר הוי כמו דיעבד .

לג התיר הוא הקשר ושטמה היא המנעל מעל רגלו או שהתירה היא שטמה היא חליצתה פסולה עד שתתיר היא ותשמוט היא שהכל הוא מן החליצה וחליצה בידה תליא רחמנא דכתיב וחלצה נעלו וגו' י"א דוקא שאינו יכול להלך בו בלא קשירה או הויא קשירה בכלל החליצה ופסולה אם לא התירה היא הקשר אבל אם יכול להלך בו בלי קשירה והתיר הוא הקשר והיא חלצה תנעל מעל רגלו הויא חליצה כשרה דכיון שיכול להלך בו בלא קשירה אין היתר הקשר בכלל החליצה .

לד מי שהותה רגלו הפיכה שכף רגלו למעלה והיה על עליו או אפי' אינה הפוכה ממש אלא שהיתה ע' ומה או הפיכה על צדה או שמהלך על אצבעות רגלו באחד מכל אלו אינו חולץ אם חלץ חליצתו פסילה דבכל אלו א"א לקיים מצות חליצת הנעל מעל רגלו שהתורה אמרה וחלצה נעלו מעל רגלו וכשחולצת הנעל מרגליו כאלו אינה חולצתו מעל רגלו אלא מלמטה לרגלו דחיינו מעל כף רגלו או מצדו או מאצבעותיו לכך חליצת' פסילה אפי' בדיעבד ולא הותרה לשוק ולפי ה"א שכתבנו למעל' שאם לא דחק רגלו בקרקע שחליצתו פסולה אפי' בדיעבד יש כאן תימה מעמא לפסול בדיעבד דהוי המעם ג"כ באלו הרגלים שפסולה בדיעבד משיש שא"א להם לדחוק רגליהם בקרקע כראוי .

לה אין החליצה כשרה אלא כרגל שנאמר וחלצה נעלו מעל רגלו דוקא ואם חלצה מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה שזה נקרא רגל מן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה וע"כ לא יהיה המנעל ארוך עד שיגיע למעלה מן הארכובה וי"א דבקשירה תליא מילתא והיא מן הארכובה ולמעלה פסולה אקשירה קאי שאם היה הקשר למעלה מן הארכובה פסולה אע"ג שהנעל הוא ברנלו ממש ולא נקטע שצריך שיהא הקשר' למטה מן הארכובה והנעל ברנלו אבל אם נקטע רגלו אפי' מן הארכובה ולמטה אינו חולץ אע"פ שהנעל וגם הקשירה הם למטה מן הארכובה כמה שנשאר משוקו שהרי אין לו רגל ולא קרינן ביה נעלו מעל רגלו וי"א דבדיעבד רגלו מיירי שאם נקטעה רגלו עד למטה מן הארכובה אינו חולץ אבל אם נקטעה רגלו למטה מן הארכובה ונשאר כ"כ משוקו שיוכל להכניס בו המנעל ולקשרו למטה מארכובה חולץ שמה שנשאר היא רגלו שהולך ונשען עליו כמו על רגלו אי"ל דכיון היה רגלו הפוכה או עקומה על צדה אמרינן דחליצתה פסולה אע"פ שהלך עליו שאני התם דיש לו רגל ממש וי"א הולך עליו מפני שאינו כבדיו ואלא הוי החליצה מעל רגלו ונרע מהכא שנתתך רגלו וקם ליה שוקו במקום רגל ורחמנא אמר מעל רגלו שכולל ג"כ שוקו אבל התם לאו מעל רגלו הוא .

לו קרעה המנעל מעל רגלו או שירפתו מצדה חליצתו יליצה פסולה משום דמספקא לן בגמ' אם הקפידה התורה דיקא על חליצת המנעל ממש ואם קרעה המנעל מעל רגלו או שירפתו לא הוי כלום או שמהא לא הקפידה התורה אלא שצריכה לחלוץ רגלו ובשקיעה המנעל או שרפתו הרי גלתה רגלו לפיכך אזלינן לחומרא ובשקיעה או שרפתו הוי חליצת' פסולה שפסלה עליו ועל האחין וצריכה חליצה אחרת .

לז היה לבוש ב' מנעלים זה על גב זה וחלצה שניהם חליצת' כשר' והא חליצה וגלתה רגלו אבל קרעה העליון וחלצה התחתון בעניין שנשאר העליון במקומו אע"פ דחליצה איכא גילויי רגלו ליכא ופסולה וכן חלצה העליון וקרעה התחתון עד שנגלית רגלו חליצתה פסולה דחליצת העליון הוי חליצת מעל דמעל :

לח אחר שחלצה הנעל מעל רגלו תעמוד הבמה נגד היבם ותרוק בארץ כנגד פני היבם שנא' וירקה בפניו וצריכה לרוק רוק לעיניו הדייני' כשיצא מפיה עד שיגיע לפני היבם שנאמר לעיני הוקנים וחלצה וגו' וירקה ואשטמעת הפסוק הוא דקאי גם כן אלעני מיהו דיעבד אם לא ראשו הדייני' כשיצא הרוק מפיה כשרה מרלא כתיב לעיני הוקנים גבי וירקה לא משמע לעכובא .

לט רקקה וקלפתו הרוח קודם שיגיע נגד פניו כגון שהיא איובה ממנו צריכה לרוק פעם אחרת דכתיב וירקה בפניו אבל לאחר שהגיע הרוק נגד פניו אפי' לא הגיע לארץ כשרה לפיכך אם הוא ארוך והיא קצרה קרינו ביה שפ"י בפניו :

מ יבמה שרקקה דם אינה צריכה לרוק פניה אחרת שא"א שתרוק דם בלא ציצותיו ורוק וי"א כה"א כמציצת או א"א לה בלא ציצותיו רוק אבל אם שיתתה צריכה לרוק פנים אחרת מפני שהדם השותת היא כולו דם בלא ציצותיו ריק .

מא אכלה שים או גרור וכו' יצא בו איכ"ים המרביס רוק והיה רוק זכ מפיה אינו כלום עד שיהיה הרוק מרובץ לפיכך נרעו למינעה מלאכיל כלום בגומ' וים עד שחלצה וירקה גם מלשות מניעים אותה מעמם זה וגם תמעט כדירי שיבא הרוק מעצמו גם לא תנין' שיניה כיון שלא תהיה דה .

מב ואח"כ מקרין אותה מעומד ככה יעשה לאיני אשר לא יבנה אח בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל שנאמר וענתה ואמרה ככה וגומר ומדאמר הכתיב יקרא שמו בישראל ש"מ שמצוה הוא על כל העומדים שם לימר חלוץ הנעל ואומרים אותו ג' פעמים וי"א שגם היבמה תאמר אותו ג' .

מג ימצא סדר החליצה כן היא לכתחלה קריאה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי והיא קריאה ואמר לא הפצתי לקחתה וחליצת וריקתה וקריאה ככה יעשה לאיש וגו' אבל אין הסדר מעכבה שאפי' לא קראו תחלה לא היא ולא היא או שהקריאה ריקה לחליצה או שקראוה ואח"כ רקקה חליצתה כשרה ולא

לא עוד אלא אפי' לא תקראו ולא רקקה אלא שחלצה בלבד החליצ' כשרה וילפינן לה מדכתוב ככה יעשה לאיש וגומר כנה משמע עיטובא ככה יעשה ולא בעניין אחר ומדכתוב יעשה באיש משמע הכי הוא עיקר המעשה מה שהאשה עושה בגופו של איש דהיינו החליצה הוא מעכב אבל רקקה וקריאה דלאו מעשה בגופו של איש הם אינם מעכבין בד"א כשיכולין לדבר שכיון שהם ראויים לקרות אין הקריאה מעכבת גם דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו אבל אלם או אלמת אינם חולצין ואם חלצו חליצתן פסולה ונפסלת על האחים ולהתירה צריכה חליצה שנייה דכל שאין דאי לבילה כלה מעכב' בו ולא דמי לחרש וחרשת או שומה וקאמן שחלצו דאמרי' לא עשה ולא כלום שלא פסולה אפי' על האחים ואפי' הוא עצמו יכול ליבמה אח"כ דרתם לאו בני דעת נינהו ואין מעשיהם כלו' וי"א דגם חרש וחרש חליצתן פסולה כמו של אלם ואלמת ונפסלה על האחים כו' .

מ"ד כיון שהקפיד התור' ב"כ אעשה דחליצ' צריכין שיכוונו היובם והיובמה שתהא מותרת לזר בחליצ' וזנכבין הוא ולא היא או היא ולא היא לא הותרה ומיהו חליצ' היא לפוסלה על האחין לפי' יבמה שגדלה בין האחין וראינו שחלצ' נעלו של א' מהם אפי' שלא בפני ב"ד אמורה להתייבם שמה כיווני לשם חליצ' וצריכה חליצה כשרה עני' להתירה לזר אבל כל זמן שלא דאינו שחלצ' לאחד מהם מותרת להתייבם ואין חוששין שמה חלצה לאחד מהם דלאו אייחא בכהי ולא שכח' מילת' .

מ"ה וכן אם רקקה לפני היובם נפסלה מלהתייבם ודוק' בפני ב"ד כמ"ש בסמוך ומיהו י"א דוק' כשרקק' רוק אבל אם רקקה דם אינה נפסלת אא"כ יהא רוק מעור' בו ואם רוק מעורב בו נפסל' .

מ"ו ומה"ש י"א שיש לזהר שלא תרוק היבמה לפני היובם קודם חליצה כשעומדים וכאם בפני ב"ד לחלוץ שאם תרוק הוי חליצתה חליצה פסולה ותהא צריכה לחזור על כל האחים .

מ"ז אבל אם קראה הפסקים שדרך להקרות אותה ואפי' לפני היובם ובפני ב"ד לא נפסלה בכך מלהתייבם שהרי כבר אמרנו למעלה שאין הקריאה מעכבת בחליצה וכיון שאינה מעכבת אינה פוסלת וכ"כ מ"ש קריאה מרקקה שהרי גם ברקקה כבר למדנו שאינה מעכבת ולמה אמרו שפוסלת שאני רקקה מקריאה דרקקה בסדר חליצה הכשרה אינה אלא אחר שחלצה לכך אחזיל אם רקקה בפני היובם שוב אמורה להתייבם דחשו חכמים שמה יאזו אותה הרואים שרקקה ויאמרו הך מרקקה וראי חליצה לה ברישא וכשראו אותה שתתייבם אח"כ יאמרו חלוצ' מותרת לאחין ומה"ש ג"כ לא אמרו רקקה להתייבם אלא כשרקקה לפני היובם ובפני ב"ד אבל רקקה חוץ לב"ד לא שייך למיחש לזה אבל בקריאה שדרכה להיות בסדר החליצה כשרה בין קודם חליצה בין אחר החליצה קודם חליצה מאן יבמי אחר חליצה ככה יעשה וגומר לפיכך אפי' אם קראה לפני היובם ובפני ב"ד אין כאן בית מיהוש דאי נמי אמרינן תתייבם אחר רקריאה לא יבאו להתיר חליצה לאחין דליכא למסר הך איתתא כתר דחליצה נתייבמה שמי שראה אותה שרקקה יאמר הקריאה שקודם חליצה קראה ולא חליצה ואח"כ נמלך ונתייבמה הלכך אין הקריאה פוסלת מלהתייבם אפי' היתה בפני ב"ד .

מ"ח הסומא כשתי עיניו לא יחלוץ שנאמר וירקה בפניו משמע שיהא הוא רואה את הרוק וסומא אינו רואה הרוק מיהו ה"מ לכתחילה אבל אם חלץ חליצתו כשרה דהא אפי' הירקקה עצמה אינה מעכבת ק"י הראייה לפיכך אנו שנוהגין דמצות חליצה קורמת אין אנו מייבמין כלל בארצות הללו אם אין כאן אלא אח אחד והוא סומא אפי' כשתי עיניו חולץ לכתחלה כדי שלא תתענג שאין לך דיעבד גדול מזה .

מ"ט קפנה שחלצה לגדול חליצתו פסולה שאין מעשה כלום וצריכה לחלוץ שני' לכשתגדיל אבל מ"מ נפסלה על האחין בחליצה זו אע"ג דגבי קמן אמרו לא עשה ולא כלום ואפי' פסולה לא הוי גבי קמן הקילו יותר משום דאיש כתיב בפרשה משמע מעוטא איש ולא קמן אבל אשה בין קפנה בין גדולה משמע אע"ג דהוקשה אשה לאיש מ"מ החמירו בקפנה משום דלא כתיבו מעוטא גבי דידיה . וי"מ לכשתגדיל אינה צריכה לחזור על כל האחים אלא דיו בחליצת אחר מהם שלא החמירו כ"כ שתחזור על כל האחים .

נ' חליצה מוטעית כשרה היכי דמי חליצה מוטעית כגון שאמרו לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך ר' זו החליצה כשרה ואפילו אינה נתנה לו ואפי' כפל התנאי כתנאי בני גד ובני ראובן ואמר אם לא תתן לי ר' זו לא תהיה החליצה חליצה אפי' אינו מעיל ופעמא משום דכל תנאי לפינן ליה סתנא בני גד ובני ראובן והתם היה אפי' לעשות המעשה והוא ע"י שליח דרתם היה המעשה גתינת הארץ והתנאי היה שיעברו חלוצ' והמעשה היה יכול להתק' ע"י שליח שהרי יהושע נתנה להם בשליחותו משה אבל הבא המעשה הוא החליצ' וזה א"א ליעשו' ע"י שליח הלכך כל דבר שא"א

ליעשות ע"י שליח כגון חליצה אין תנאי מועיל בה ואע"פ שלא נתיקיים התנאי שהוא נתינת המעות המעשה קיים מיהו אע"פ שחליצה כשירה אפי' אם לא נתן לו מ"מ היא חייבת ליתן לו מה שהתנה כשאר שוכר שכיר לעשו' מלאכתו שצריך ליתן שכרו אבל אם יש טענה שאינה חפיצה בו מפני שאינה הגון לה והוא חייב לחלוץ לה שהרי אין חוסמין אותה בע"כ לשאינו הגון כדלפינן מדמסיך לא תחסום לבי ישבו אחים כדלעיל סימן אלא שהוא אינו רוצה לחלוץ והטעמו שיחלוץ לה ע"מ שתתן לו ר' זו הויא כעין אנוס' ואינה חייבת ליתן לו כלום שהרי גם הוא לא הפסיד בה כלום כיון שזמן הדין היה חייב לחלוץ והוא יכולה לומר לו משפחה הייתי כך כל זמן שלא נתנה לו ואפי' חייבת עצמה בשטר ובקניין הכל היה דרך השטאה כל זמן שלא נתנה לו אבל אם הקדים ונתנה לו אינה יכולה להוציא ממנו דאין השטאה אחר גתינה .

נ"א ואם אמרו לו חלוץ ובכך אתה כונסה או שאמרו לו חלוץ שכך צותה התורה לחלוץ אבל אינך מפסיד בה כלום אם תרצה לייבם אח"כ תייבם וכיוצא בדברים אלו אינה חליצה להתירה כיון שלא נתכונן להתירה אבל מ"מ נפסלה בכך לו ולאחי' מלהתייב' ואח"כ כופין אותו אפי' בשוטי' לחלוץ לה חליצ' כשרה שכיון שנפסלה ממנו לא מעננין לה .

נ"ב אמרו לו האשה הזאת אינו רוצה כך דרך ייבום אלא חלוץ לה ועקור ויקתך הימנה והיא נשאת לך דרך נישואין יש מי שאומר הואיל והיתה כוננתו לעקור הויקה הרי זו חליצה כשרה אע"ג שהיתה כוננתו לישא אותה אח"כ איהו דאמעי נפשיה שהרי אמרה לו וי"א שהוא חליצה פסולה: דין חליצה מעושת ע"י ישראל או ע"י גוי' דינה כדון גצ מעושה שנתכאר בסנין קל"ד וע"ל סימן זה סעיף י"ג .

נ"ג מוסר מודעא על החליצה אינה חליצה בטלה אלא חליצה פסולה הוא כל מקום שאמרו חליצה פסולה ר"ל שפסולה היא ואינה מותרת להנשא לשוק עד שתחזור ותחלוץ שנית חליצה כשרה אבל מ"מ חליצה היא לפוסלה על האחין וליאמר עליו קרובותיה ולפוסלה לכהונה ואם עברה ונשאת לזר קודם שתחלוץ שנית חליצה כשרה קדושה ונישואיה תופשין בה שהרי אינו אלא מחייבי לאיין וחולצת חליצה כשרה והיא תחת בעלה ואין מוציאין אותה ממנו אבל מ"מ מפרישין אותה מכעלה משנודע הדבר עד שיחלוץ לה היובם שנית שהרי היא אמורה על בעלה משום יבמה לשוק . לאחר שחלצה כותבין לה ב"ד שחלצה על פניהם גט חליצה להיות לה לראייה שהיא מותרת להנשא אלא כתבורה לה ב"ד כל שנים שראו החליצה יכולין לכתובנו וע"פ שאינן מכירים לא היבם ולא היבמה שכ"ד לא הוי חולצין לה אם לא שחיו מכירין אותם וצריכין לשרטטו מפני מקראות שבו . וע"ל בפירוש הסדר סעיף ל"ה .

סדר חליצה בקיצור ובי' נ"ז סעיפים

- א מצות חליצה בג' דינים אפי' הם הדייטות ובלבד שהיו יודעים להקרות ולכתחלה נהגין שהחכם שבעיר עם ב' חשובי העיר והם הדיינים גם לוקחי' השנים שמוסיפין מחשבי הקהל ושלא יהיו סומים אפי' באחת מעיניהם ויש מחמירין שלא יהיה בהם שום מום ושוב שיהיהרו כל החמשה תשובה בלבם שמה חטאו ופסולין לדון .
- ב וצריך שהיו שלשתם אזרחי ישראל כלומר ששום אחד מהם לא יהיו אביו או אמו גרים .
- ג ושלא יהיו קרובים זה לזה ולא ליבם ויבמה ואפי' נישואים שתי בנות אחים או שתי בנות אחיות או אשה ובת אחותה יש להקפיד מפני מראית העין וע"ל סעי' א' .
- ד ושלא יהא שום א' מהם פסול לדון דיני ממונו' וע"ל סעי' ב' .
- ה אחר שיתועדו יחד הג' דיינים ויסיפו עליהם השנים לפרסומי מילתא ואפי' הם עמי הארץ שאינם יודעים להקרות או שהם קרובים קורבה שאינה פוסלת מן הדין אבל כל שאר דברים פסולי' בהם כמו בשלשה הראשונים ולכתחלה לא יהיו אלו השנים קריבים לדיינים .
- ו ויקבעו מקום לחליצה שיאמרו השלשה לשנים הנוספים נלך למחר ונשב במקום פלוני כדי לחלוץ שם ונריגין שהולכים למקום שהיוצין לישב שם למחר ויושבים שם מעט ונהגין שגם השנים הנוספים הולכים עם הב"ד אבל אינו מעכב דק שהב"ד יאמרו אל השנים שילכו והולכים שם אלו הג' ומני וי"א שאפי' החליכה אינה מעכבת רק שיאמרו שלמחר ילכו לחלוץ במקום פלוני ואין צריך שכל הג' דיינים ידברו כך אלא הגדול שבג' אומר ומדבר בעד כ' חבריו מיהו יש מחמירים שכל הג' ידברו כך וע"ל בפירוש הסדר סעיף י"ב .

לבוש

הלכות חליצה

הבויז וארנמן

קביעות מיום צריך שיהיה בערב יום שלפני החליצה (וע"ל בפרושי' ו'ף ט"ו) ונוהגין לקבוע בין מנחה למערב והחזן שיתן וג"ל דהטעם הוא כדי שיתפרסם הדבר בקהל וידעו הכל שנתחלצה זו וכותרת לינשא וגם שנאסרה לכהן.

אם החליצה ביום ראשון אין קובעין מקום ביום השבת כי אם מערב שבת.

המקום שיקבעו לחלוץ שם צריך שיהיה פגובה של עיר כלומר מקום מפורסם.

ביום שקובעין מקום שולחין הדיינים להזהיר ליבמה שביום החליצה לא תאכל ולא תשתה שום דבר עד שתחלוץ גם

שלא תרוק בפני הבר' שחולצת בפניהם ושלא תדבר הרבה ותנקה שיניה קודם החליצה, וכן חוזרין ומהירין איתה על אלו הרבנים

בשחרית קודם החליצה ג"כ, וכן נוהגין שירחץ היבם רגלו קודם יום החליצה כדי שיהא נקל לרחוץ ביום החליצה, גם טוב שיסיר

צפרני רגלו גם יחקרו ביום ההוא אם הם גדולים וראויים לחלוץ, גם שאר הרבנים שצריכין להקור יותר טוב רוא לחוקרן כולם

ביום שקודם החליצה, גם ילמדו היבמה והיבם להקרות הפסוקים דהיינו היבמה בנשימה אחת, והיבם

לא אנה יבמי

לא הצצתי לקחתה

בנשימה אחת

אין חליצין בלילה ולא בשבת ולא ביום טוב ולא בערבי שבתות וימים טובים אבל בחול המועד חולצין.

ביום החליצה יבאו החמשה דיינים למקום שקבעו והשלשה דיינים הראשינים יבאו על ספסל אחד הגדול באמצע והשנים

האספים ישבו כנגדם בספסל אחר וי"א שהם יושבים מן הצד וכן נוהגין והיבם והיבמה ילכו אל הדיינים ולא הדיינים אצלם

שנאמר ועלתה יבמתו השערה מיהו אם הדיינים הלכו אצלם אין החליצה פסול בכך.

ומביאים עוד אנשים שהיו שם בעת החליצה לפרסומי מילת' ולפחות יהיו עוד חמשה שהיו הם עם הדיינים עשרה ולכן

נוהגין עכשיו שהולכין לחלוץ מיד בשחרית אחר יציאת מכות הכנסת דאז איכא רוב עם, והגדול שבהם אומר לחבירו הנבררים

עמו נלך לחלוץ במקום שקבענו אתמול, וכל הבאים שם צריכין לישב רחוק מהדיינים ולא ישב שום

אדם על הספסלים שיושבים הדיינים שחולצין בפניהם גם בוררים שני עדים שוים ומעמידים אותם אצל הספסלים לחקור

אותם על היבם והיבמה אם ראויים לחלוץ והיבם יתעטף בעצמו כאכל בעד אחיו וגם היבמה תתעטף כאכלה בעד בעלה.

וזהו ב"ד את היבם' שלא תרוק בפני היבם עד שתחלוץ, צריך שהיבם והיבמה לא יהא שום אחד מהם קטן ושהיא

להם שערות, ולא יהיה חרש שאינו שומע ואינו מדבר ולא אדם ולא שומע.

צריך שלא יהא היבם החולץ סומא אם יש לו אף שאינו סימא.

צריך שלא תהא רגל היבם עקומה לאחוריו או הפוכה על צדה וגם שלא יהא מהלך על אצבעו רגליו.

אם היבם הוא גר צריך שידעו אם היתה הורדתו והורת אחיו המת ולידתם בקדושה.

צריך שידעו אם לא הגיח המת זרע וכל החקירות האלו שואלי' העדים בשעת חליצה כדי שיתפרסם הענין ברבים ואומרים גם כן ברבים שכבר שאלו מאתמול על סימני האיש והאשה שהם גדולים.

צריך שידעו בית דין אם יבם זה הוא אחי המת מן האב ואם היתה להם ישיבה אחת בעולם.

צריך שידעו אם יבם זה הוא גדול האחים, צריך שידעו אם זאת היא אשת המת אחיו של זה.

להעיר על דברים אלו נאמן אפילו עד אחד ואפילו אשה או עבד או שפחה או קטן שהיא מכיר ונבון.

צריך שידעו ב"ד אם יש צ"כ יום משמת הבעל, וע"ל בפ"י הסדר סעיף ל"ט צריך שידעו אם יש למת בנים או בני בנים צריך שידעו אם היבם בן י"ג שנה ויום א' ואם היבמה

בת י"ב שנה ויום אחד ואם יש להם סימני שערות, צריך שידעו אם היבם אטר רגל,

צריך שידעו אם היבמה אסרת יד וימנה, מושיבים היבם והיבמה על הספסל היבם ישים כובע שלו

בעינו והיבמה תהא מעטפת' ראשה ואז הרב שואל את היבם מה היא מבקש ויאמר היבם שכא לחלוץ ליבמתו וישאל הרב

ליבמה אם רצונה לחלוץ, ותאמר הן, ואח"כ אומרים להם עמדו ותעמדו היבמה לימיו היבם.

כט יעצו היבם והיבמה על רגליהם ואם היבמה חפץ ביבום יאמרו ליבם אי ניהא לך חלוץ אי ניהא לך יבם. ואין מוסיק

לך חרם רגמיה' והוא ישיב שאינו חפץ ביבום אלא לחלוץ ואם היבם חפץ ביבום והיבמה אינה חפצה או שהיא מאתו שחולצת

ולא מתייבמת מלמדים אותו תחלה שישב שאינו חפץ ליבם: וכך יאמרו לו אתה חפץ לחלוץ ליבמתך זו והוא משיב הן וי"א

שככל עניין שואלין אותו אם רוצה לייבם או לחלוץ ואע"ג דק"ל מצוה חליצה קודמת מ"מ שואלין אותו כדי שיאמר שרצונו לחלוץ

ויראו שכבר היה מרוצה לחלוץ, ויאמר שחפץ בחליצה וכן נוהגין יש מוסיפין אם יש לו אשה לומר לו שמתר לישא אותה ואין בזה

משום חרם רגמיה' ועיין לעיל בפ"י סדר החליצה סעיף מ"ד ומ"ו, ל צריך שידעו היבם והיבמה שבחליצה זו היא מותרת לישא

וזהיר אותם ששכיחלצו יכוונו לשם כך שתיפטר היא ממנו ותהא מותרת לעלמא שעל מנת כן היא חולצת אותו ויחזור ויזהירם

בשעת חליצה כמו שיתבאר סעיף מ"ז, לא צריך שלא יהא אגום לחלוץ,

לב אם נשבע לחלוץ או שלא לחלוץ מתירין לו קודם, וזהו היבם והיבמה שלא ישיבו בתשובתם אל השואל אותם הן הן

או לאו לאו תרי זימני אלא חד הן על דבר הן וחד לאו על דבר הראוי לומר לאו, גם יאמרו בלשון לעז כדי שיבינו, ועיין לעיל

בפ"י סדר הגט סעיף ס"ח, ל צריך שיבטל כל מודעת שמכר על החליצה זו וכן צריך לפסול

כל עדים שיעידו שמסר מודעה על חליצה זו וכך יאמר לו החכם ליבם אמור הייני מבטל כל מודעי ומודעי דמודעי עד עולם

שמסרתי על חליצה זו וכל דברים שמסרתי שהם שותקים גורמים לבטל חליצה זו הרי הם בטלים וכן אני מעיד על עצמי

שלא מסרתי שום דבר שתפסול חליצה זו מחמתו הייני פוסל כל עד או עדים שיעידו שמסרתי או שאמרתי שום דבר

שתיבטל חליצה זו או יורע כחה מחמתו, צריך לבי' שיהיו שלא תעלה ביום חליצה פסולה שלא

תצטרך אח"כ לחלוץ מכל האחים, וע"ל סימן ק"ע, צריך לשאל ליבמה אם אכלה או שתתה היום,

יקח החכם המגעל בידו ויבדקנו שלא יהא שום טיט דבוק בו מכפנים ושיהא עשוי כהלכתו,

ויצוה ליבם לרחוץ רגל הימני יפה ויבטנו אותו יפה ויכרוך בגד סביבו וילך בה,

ויקשור היבם בכף המכנסים למעלה משוקו, ויראו הדיינים שרגל נקי מכל דבר טניף,

יתן בעל המגעל ליבם המגעל במתנה ויקדם היבם בהנבחה,

יגעלנו היבם ברגלו ימיני כשהוא יחף בלא כתי שוקים אלא דבוק לבשרו והיא מכון למדת רגלו של יבם ולא יגיע למעלה

מארכובה, וירחיק היבם רגלו בארץ כדי שתהא עקבו דבוק למגעל

וישים החומרות כלולאות כסדרן, ויש סדרים שכתוב בהם שהרב הסדר נועל לו המגעל וקשרו לו כראוי, אכל אין

לחוש אם היבם יוכל לעשותו בעצמו שפיר דמי, וכירוך הרצועות הארוכות סביב הרגל ג' פעמים כמשפטן

מן הארכובה ולמטה דהיינו במקום שהמגעל פתוח מאחוריו הרגל שתי חורין וכן חורין הוא שלם וכירוך הרצועות הארוכות

בין הלולאות עד שיגיעו באחוריו הרגל תוך החור התחתון ויניח שם הרצועות מכוונות זו אצל זו וכירוך סביב הרגל פעם שנית עד

שיגיעו באחוריו הרגל בחור העליון ויניחם ג"כ שם מכוונת זו אצל זו ואח"כ וכירוך הרצועות פעם שלישית סביב הרגל עד שיגיעו למעל' מן הלולאות על הרגל מלפניו שקרין בל"א שינכיון

דעל השינכיון נמי מעל רגלו מיקרי שכל מה שהוא למטה מן הארכובה מקרי מעל רגלו למעלה מן הארכובה מקרי מעל המעל

וע"ל בפירוש הסדר סעיף נ"ח נ"ט ס', ויעשה שני קשרים מהדוקים ועניבה עליהם למעלה ומן

המגעל על בשר השינכיון רק הקשר השני לא יקשור בחוץ כדי שתיכל היבמה כקל להתיירו.

מך יגכה כרגו וילך לפני הדיינים לכל הפחות ד' אמות, ויראו הדייני' שלא יעלה המגעל למעלה מארכובה, וגם

יראו איהו רגל ימינו, וע"ל בפירוש הסדר סעיף ס"ב, מה יעמידו היבם אצל כותל או אצל עמוד לישעו בו ויזהר

שלא ישעו כל כך שאם היו, נוטלין העמוד היה נופל שזה אינו נקרא עמידה, בכל ענייני החליצה בין בקריאה בין בחליצה

בין ברקיקה יהיו הדייני' הם יושבים והיבם עומדים ומעמידים היבמה לפני היבם כדי שיהא דבורה עמו בפני בית דין, ויעמוד היבם אצל הכותל עומד או מוטה מעט על דף

אחד, וירחיק עקבו בארץ מעט, ויזהירם שנית על הכוונה בעניין החליצה שבוה תהיה פטורה ממנו ומותרת לכל אדם ואמרים

הבנין יהיו שלשתן אורחי ישראל וכו' שם אמר רבא גר דין
 חליצה עד שיהיה אביו ואמו
 מישראל ופירשו התוספות דכאמו מישראל לא סגי עד שיהיה גם
 אביו מישראל אבל באביו מישראל לחוד סגי אע"פ שאין אמו
 מישראל ובסמ"ק וכל כו כתב דאפילו היתה אמו
 מישראל כשר אבל רש"י פירש בישראל משמע שהיא ישראל
 מכל הצדדים נראה מדבריו דתרויהו כענין שיהו מ ישראל והטור
 הזכיר סברת התוספות ופכרת רש"י אבל סברת סמ"ק והכל כו נראה
 שהיא מעות קופר שאין לשבחה ע"פ הגמ' ודברי שאר הפוסקים
 אין בהם הכרע .

ו ו שלא יהו קרובים וכו' כן כתב הטור ומפר התרומה וסמ"ק
 ופשוט הוא כיון דחליצה היא דין כמו שיתבאר בס"ד .
 ז ואפי' שואין שתי בנות אחים וכו' כן כתב בתרומות הרש"ן
 ס' רכ"ו ורבותא זו היא לרעת הרא"ש דסבר דלא אמרינן
 תרי בעל כאשתו אבל להר"ף דסבר דאמרי' תרי בעל כאשתו מדינא
 נמי פסילים .

ח ו שלא יהא שום אחד מהם פסול וכו' פשוט הוא מאחר
 שחליצה היא דין וזהו שכתב הטור שמצות חליצה בג'
 דינים ישראלים כשרים .

ט אחר שזערו יחד הג' דינים יוסיפו עליהם שנים בגמרא
 אמרינן דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ורב כהנא
 ורב אשי ורב יהורא עכרו עוכרא בחמשה ולא מרינא דמרינא
 בג' סגי אלא לפרסומי מילתא ובהדיא אומרים בסוף פרקין
 דלכתחלה נמי חולצה בג' ומ"מ כתבו כל הפוסקים לחלוץ בה'
 לפרסומי מילתא ופרש"י לפרסומי מילתא דחליצה היא ולא לינסבא
 כהן אי נמי דלית אינשי וליקפצי עלה .

י ואפילו הם ע"ה כן כתבו רמב"ם והטור או שהם קרובים
 קרובא שאינם פוסלת מן הדין כן כתוב בת"ה סימן רכ"ו .
 יא אבל שאר דברים פוסלים בהם אף ע"פ שכתוב בגמ' יוסף
 בשם הריב"ז שאם הומינו ג' לכ"ר בפ' וקראו האחרים
 למילוי בעלמא אפי' גרים ואפילו פסולים נמי כבר דייק מל' הרמב"ם
 שכתב אפי' הם ע"ה הפסולים וכן כתוב בהגהות וכן יש להקדק
 מל' הטור וכן דעת בעל התרומת הרש"ן בס' רכ"ו ודחה דברי
 א"ז שמכשר פסולים בשנים וכו' והיינו לכתחלה אבל כדעבר
 כיון שהג' הראשונים מייחלים להדינים והם כשרים לא נפסלה
 החליצה אם נמצא פסול בשנים שהוסיפו .

יב ויקבעו מקום לחליצה כפרק מצות חליצה אמר רבא צריכי
 דיני למקבע דוכתא וכתב ועלתה יבמתו השעירה ופרש"י
 השערה מקום מוימן לכך משמע וקביעות מקום היא כפה שאומרים
 נחלוץ במקום פלוני וכן כתב הטור ול יקבעו מקום תחלה
 לומר נחלוץ במקום פלוני ובהנהיגות מדרבי כתוב ויאמרו ג' דינים
 אל השנים נלך ונשב במקום פלוני ואע"פ שכתוב בתרומת הרש"ן
 סימן רכ"ו דשנים דנוספים לא צריכי למקבע דוכתא וכו' משמע
 בקונדריסין כיון דהנהיגות מדרבי מצריכי וכן נראה מדרבי הטור
 והתרומה שכתבו תוספת השני קודם קביעות מקו' שפיר דמי למעבר
 הכי ובסדר חליצה לגדולי אשכנז כתוב בשם מהר"ר ישראל ברונא
 דאע"פ דכתב אש"רי קבעו דוכתא ויאמר נלך במקו' פלוני לחלוץ
 אין צריכים כלם לומר כן אלא הח"ש שבהם וכן משמע בגמרא
 דא"ל רב לרב פפא תא ליורא דקני וכו' ולא אשכחן שהם אמרו
 כלום אע"פ דנקט לשון רבים ה"ג נקט לקמן מקרי' ליבמה אע"פ
 דלא מקרי לה רק אחד עכ"ל . ומכל מקום מנהיגות מדרבי
 שכתבתי משמע שכל הג' צריכי לומר כן ודע שכתב בקונדריסין
 ויאמרו זה לזה נלך למקום פלוני ונקבע מקום חליצה של פלונית
 וילכו וישבו שם לשם חל צה שנאמר ועלתה יבמתו השערה ויעקרו
 ממקומם הראשון וילכו למקום השני לחלוץ שם עכ"ל . ומתוך
 דבריו נראה שכשקובעים ביום שחולצין מיירי והיינו דקאמר
 ויעקרו ממקומם הראשון וילכו למקום השני לחלוץ שם ומשום
 הכי אין ללמוד מדבריו שצריכי לקבעו מקום שילכו לישב בו כדי
 שמשם יקבעו מקום שיהלצו בו כרמשמע לכאורה מפשטא דלישנא
 דהתם כשהם עומדים ומשו' הכי צריך שישבו במקום קבוע שמשם
 יקבעו מקו' לחליצה כדי שיעקרו משם וילכו למקום שקבעו ואז
 יהיה הכירא לקביעות שאם חיו קובעים מקום לחליצ' ועודם עומדים
 וכו' כיום ילכו וישבו שם לא מנכרא מלתא אבל אה"ז שאם היו
 יושבים כבר שכמקומם יקבעו מקום פלוני לחלוץ ויעקרו ממקומם
 וילכו למקום ההוא דהא איכא הכירא ומיהו כשקובעים ביום שלפני
 החליצה אפשר שאפי' הם עומדים יכולים לקבוע דשפיר מנכרא
 מלתא דקביעותא כיון שקבעו מיום לחבירו ואיפשר שנ"ב צריכי
 להיות יושבים בעת שקובעים מקום כי היכי דלתחו כדייני בעת
 הקביעות ואע"פ דמשמע עוד מלשון זה שצריך שישבו במקום א'
 ויקבעו מקום אחר נראה דהיינו דקא' כשקובעים ביום שחולצין בו
 כדפרשית כי היכי דתיהו הכירא לקביעותא אבל כל שקובעים ביום
 שלפני החליצה לבריע לחלוץ במקום שיושבים בו שפיר דמי
 שלפני

ואומרים להם שיכונו לזה . הם ישובו תן
 ויקרא את היבמה מלה במלה זו אחר זו .

מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל

ואחר כך יקרא אותה בגשימה אחת

לא אבה יבמי

ויפרש הרב ליבם מה שאמרה היבמה אם לא הבין היבם שכל
 הקריאה צריכה שתהיה בלשון הקודש . ואם מעו כאיזה תיבה
 יתוור לראש הגמרא .

מט ואחר כך יקרא ליבם שיאמר בגשימה אחת .

לא חפצתי לקחתה

וקורין לה מלת לקחתה במפיק היא

נ צריך שיבין היבם דברי היבמה ומה שהוא משיב .

נא ישעו היבם לכותל או לעמד שאחריו . וירחיק רגלו בקרקע
 ויזה רגו שלא יסייע ליבמה בענין החליצה .

נב ונגשה יבמתו אליו ותשוח ולא תשב כלל ויזהיר הרב הדיינים
 שיראו ותתיר היבמה קשירת המנעל בידה הימנית בלא סיוע
 השמאלית ואחר כך תתיר הקרס' תחתון תחתון תחלה ותתפוש
 רגלו בידה השמאלית ותגביהו מן הארץ ותשמיט המנעל מן העקב
 וגם תחלוץ כל המנעל בידה הימנית בלא סיוע השמאלית וגם בלי
 סיוע היבם לא בידו ולא ברגלו ומשלכת המנעל בארץ ותשליך אותו
 למרחוק ובכל זה תהיה גם היבמה מעומד כפופה אבל לא יושבת
 ולא על כרכיה . ויאמר לה הרב שתאסוף רוק גדול בפיה ולא על
 ידי פיהוק ועמיש גם לא תרוק מים בעלמא רק רוק ממש .

נג תעמוד היבמה נגד היבם וירקה בארץ כנגד פניו רוק גדול
 וצריכים הדיינים החמשה לראות הרוק כשיוצא מפיה עד
 שגיע לפני היבם על הארץ .

נד מקדין אותה בלשון הקודש

נכה יעשה לאיש אשר לא יבנה את ביתו וקרא שמו
 בישראל בית חלוץ הנעל בית חלוץ הנעל בית חלוץ הנעל
 נה וכל העומדים שם עונים ואומרים חלוץ הנעל .
 ג' פעמים .

נו יחזור היבם הנעל לדיינים ויאמרו הדיינים יהי רצון שלא
 תבאנה בנות ישראל עוד לא לירי חליצה ולא לידי יבום .

נז כשיעמדו יאמר הרב בא"י אמ"ה א"ק כמצות חקים של
 אברהם אבינו והטעם מדאמרנן כפרק כסוי הדם בשכר
 שאמר אברהם עד שרוך נעל וכו' בניו למנעל של חליצה ויש
 לאומרו בלא הוכרת שם ומלכות יש סדרים שכתוב בהם לגזור חרם
 על המציא לעו על החליצה ואנו אין נוהגין כך

והא לך פירוש סדר חליצה

שעשה רבינו יוסף בעל הכ"י בלי תוספות וכלי שם גרעון .

א מצות חליצה בשלשה דינים אפי' הם הריופות משנה
 כפרק י"ב מסכת יבמות .

ב ובלכר שהיו יודעם להקרו' מפורש שם בגמרא ופרש"י
 שיודעו' להקרות מאן יבמי כו' לא חפצתי כו' ככה יעש'
 וכו' וכתבו התו' שאפי' אינם בקיאים בשאר דברים שרי מאחר
 שבקיאין בקריאה ומעמא פפני ששאר דברי' אם לא עשו בטוב ויכלו
 לשאול לבקיאין ונראה מדבריהם דכי תנן אפי' שלשתן הדייטות
 כהדימות ממש קאמר אבל בנימוקי יוסף כתוב בשם הפרש"י דלא
 קרו לה הדייטות אלא משום דלא בעינן סמוכי' אבל לעולם צריך
 שידעו הלכות חליצה כדי קאמר בגמרא שיודעו' להקרות בעינן
 דינין ובכלל זה הלכות קריא' וחליצ' שיודעו' הדייני' ודברי הרמב"ם
 סתומים כדברי הגמרא .

ג וכתב הרמב"ם דהא דבעינן יודעו' להקרות היינו לכתחלה
 אבל כדעבר אפי' חליצה כפני עמי הארץ חליצתה כשר'
 וכן כתב הטור .

ד ובסדר חליצ' לגדולי אשכנז כתוב שמהר"ר ישראל מברונ'
 תמה על זה וישב רמירי שהיבם והיבמה יודעים לקרות
 כעצמם א"ז אע"פ שאין הדיינים ולא היבמים יודעים מ"מ כיון
 שאינם חרשים או אלמים חשובי' ראויים לכ"ע וראויים להקרו' ואם
 חלצה ולא רקה ולא קראה כשר .

יג אחר שכתבתי זה ימים רבים מ"כ בשם הר"י ישראל שכתבתי וז"ל דלקביעות מקום אין צריך לישב שם כלל אבל ראיתי רבותי שהלכו שם ואמרו בכאן נשב לחלוץ למחר אמנם בא"י משמע דאפי' הליכה לא צריך רק אמירה בעלמא אכן נכון לעשות מעשה שתהא מוכח לשם מצוה.

יד ואם לא קבעו מקום כתב הרמב"ם דכשרה החליצה וכן כתב הפוסק.

טז שקביעות מקום צריך שיהיה בערב יום שלפני החליצה כן כתבו הטור והמרדכי והגהות מיימון בשם אב"ה הו"ל רבותי אומרים קביעות מקום כהוא יומא ואני ראיתי אבא מארי שקבע בערב יום שלפניו ומשמע קצת מדברי תרומת הרש"י סי' רכ"א דלא אמרינן דדוקא ערב יום שלפניו לאפוקי שחרית יום שלפניו אלא כל שקובעים ביום שלפניו ואפי' בשחרית שפיר דמי ומהו דכריז נמי דנכון לקבוע בערב דוקא. (וכן נוהגין לקבוע מקום בין מנחה למערב או קודם מנחה) ומצאתי כתוב בשם מהר"י ישראל מברזני' אם אירע עיכוב שלא יכול לחלוץ באותו יום בטל קביעות הלילה וצריך לקבוע פעם שנית וכן שלישית רביעי' וכן ראיתי רבותי עושין כן עכ"ל. וכתב שם עוד דג"ל דאפי' בלילה יכולין לזמן המקום דאין כאן משום תחלת דין אלא כאלו בינה מקום להיות מוזמן לכ"ד.

טז ואם החליצה ביום ראשון אין קובעין מקום ביום השבת כי אם מע"ש כן כתב בעל תרומת הרש"י סי' רמ"א וטעמא משו' דמחזי כמתקן זבונה.

יז והמקום שיקבעו לחלוץ שם צריך שיהיה בגובה של עיר כן כתוב בספר התרומה ובהגהות מרדכי בשם סיפרי וליקום דכתיב ועלתה ובהגהות מרדכי פירש בגובה של עיר כלומר מקום מפורסם. יך ביום שקובעים מקום שולחין וכו' לא תאכל שום דבר עד שתחלוץ בסוף פרק מצות חליצה אמר רבא אכלה תרמא ורקתא אכלה נרגישתא ורקתה לא עשת' ולא כלום מ"ט וירקה מעצמה וליכא ואע"פ שהר"ף השמיטה כל הפוסקים פסקוה וכתב הד"ש ונהגו העם למנעה מכל מאכל קודם חליצה וכן כתב הטור בשם ספר התרומה וכן כתוב בסמ"ג וסמ"ק ור' יוחנן ופעם הדבר נתבאר בספר התרומה משום דכפ' אע"פ אמרינן דרמנינן מריבם הרוק ולא הזכירה רבא הכא ושמא יש גם דברים אחרים מריבם רוק ולא ידעין להו ומשמע דלא אצטריך תלמודא לומר שלא תשתה דמילתא דפשיטא היא שהרי הוא מרבה את הרוק בהדיא וכן מ"כ בסדר אשכנזי ועל ב"ד מוטל להזהיר שלא תאכל ומה שכתבתי שצ"ן שקובעין שולחין להזהיר הוא שמוס' דבההיא עינדא דקבעי מקום מתוך שעמוק' בעניני חליצה מדבר דכריז אבל אם לא ישלחו אז להזהיר אולי ישלחו מלשלוח להזהיר.

יט אין חולצין בלילה מכוונת במשה פרק מצות חליצה חליצה בלילה חליצתה כשירה ור"א פוסל בההוא עובדא דחלץ בשוק ביחוד ובלילה בשנייה בתרא אמרי' דבולחו נמי ויחודה קתני והר"ף והרא"ש פסקו כההיא שנייה למימרא דחליצה בלילה פסולה וכן פסק הרמב"ם וטעמא מפרש בגמרא משום דחליצה היא בתחלת דין ואין דגין בלילה ופי' גימטוי יוסף דחליצה דיני סמונת היא שגובה כתובתה.

ך ולא כשבת ולא כיום שגובה בפרק משילין ומהו כחול המועד שפיר דמי דהא תניא בפרק אלו מגלחין דגן דיני סמונת ודיני גפשות במער.

כא ולא בערבי שבתות וי"ט כן כתוב בת"ה סימן רכ"ז.

כב ביום החליצה יבא החמשה דינים וכו' והג' דינים הראשונים יושבים על ספסל א' והשנים הנוספים ישבו מכנגדם על ספסל אחר וכו' כלשון הזה כתוב בקונטרס ונ"ל דמה שכתב שהיבם והיבמה עומדים לא עומדים על רגליהם קאמר דאכתי לא מטא זמן עמידה עד שעת קריאה אלא כלומר יושבים אי נמי עומדים על רגליהם משם קאמר ואשעת קריאה וחליצה קאי והא דג' דינים יושבים על ספסל אחר וכו' הוא ג"כ בהגהות מיימוני וז"ל ועוד כתב אב"ה וז"ל ראיתי שהיו הג' דינים נמשכי' מהשנים המצטפים להם להיכירא ומצאתי כתוב לטעמא כי היכי דלא לית' למטעי ולומר דמצות חליצה בחמשה כר' יהודה.

כג מביאים עוד אנשים וכו' שנמצא עם הדיינים הם' בהגהות מייס' כתוב וז"ל בפירקי ר"א מפורש שצריך י' כדאמר' פוק ואיתי ליה בי' ואימא לך באנפיהו וכו'.

כד וכל הבאי צריבין לישב רחוק מהדיינים כיב בהגהות מיימון כה' יזהרו ב"ד את היבמה שלא תרוק בפני היבם עד שתחלוץ כ"כ בהגהות מיימון ובמרדכי וטעמם משום דגרסינן בפרק מצות חליצה שולחו לאכזה דשמואל יבמה שרקק' תחלוץ סכלל דאיפסלה לה סאחים וכיון שהרקיקה פוסלת ליבוי' הוה חליצתה חליצה פסולה ותצטרך לחזור על כל האחים כדאיתא ריש פ"ד אחין ואפי' כשאין שם אח אלא הוא אסתרוק גביד קוד' חליצ' נמצאו מהפכין הסדר המצוה לחלוץ ואח"כ לרוק וז' שרקקה כבר אינה רוקקת אחר חליצה משום דאי א"י' תהדר' חרוק גפיק מינה

חורבה דמכרי ריקקה קמיתא לית בה משש' ילאו פסלה מאחי' מאן דחזי דמתייבמת בכר ריקקה בחר חליצה היא כי אורחא ושלח חליצה לייבם הכי איתא בפרק מצות חליצה.

כו צריך שהיבם והיבמה לא יהא שום א' מהם קטן רתנן בפ' מצות חליצה החולצת לקטן חליצתה פסולה קטנה שחלצה תחלוץ משתגריל ואם לא חלצה חליצתה פסולה ואסיקנא דאיה חולצת עד שתביא כ' שעירית וסימני' גדלות האיש והאשה ועל פי מי סומכים כמנין שנותיהן נתבאר יפה בדברי הרמב"ם בפ"ב מהלכות אישות ובדברי הטור בהלכות מיאון ובהלכות חליצה ובמרדכי פרק מצות חליצה ובסמ"ק וספר התרומה ובתוספ' קדושין פרק האומר עלה ס"ג דבור בני זה בן י"ג שנה ויום אחד.

כז ולענין שיעור אורך השערות שכתבו הטור והתרומה שסומכין עליה' כתב בקונטרס שהיא כרוחב אצבע שקרינא אמה' וכתוב בהגהות מרדכי בשם ר"י שאם היו לה בנים אין צריך לשאל אחר סימנים אפילו היא ילדה ואפילו לא הביאה אין לחוש דלאו איילוני' היא וכן נראה דעת הרמב"ם בפ"ב מהלכות אישות דכל שילדה הרי היא גדולה וכמ"ש שם המגיד משנה וכדבר פפרא דאמר בניו הרי היא כסימנים.

כט ולא חרש רתנן בפרק מצות חליצה החרש שחז"ל והחרשת שחלצה פסולה ומפרש טעמא הגמרא לפי שאין' כאמר ואמרה כלומ' שאינם יכולים לקרות הפחוקים אמר רבא השתא דאסרת קריאה מעבכת' לפיכך אלם ואלמת שחלצו חליצתן פסולה ואע"ג דקריאה לא מעכבת אם אינם ראויים לקריאה מעכב דבעינן ראו' לביולה.

ל ולא שומה זה פשוט כיון דלאו בר דעת הוא וכנ"ל אמרינן גבי חליצת חרש והחרשת משום דלאו בני דעה נינהו וכן כתב הרמב"ם דאין חליצת שומה כלום שומה מכוונת' בריש חגיגה ובטור וזה דעה סימן א'.

לא צריך שלא תהא רגל היבם עקומה וכו' בפר' מצות חליצה אמר אמיר מאן דמסגי על לוחת' דכרעי לא חליץ ופרש"י שרגלו הפוך וזיזים בעליונו של רגל וכתב הר"ף דטעמא דסימול' מפני שצריך לנעוץ עקבו בקרקע וזה אינו יכול וכן דעת הרמב"ם ומפני כך כתב שהמהלך על אצבעות רגליו אינו חולץ ואע"פ שהרא"ש כתב שהרא"ב' חולק ואומר דטעמא דסימולא אינו אלא מפני שגב הרגל הוא הנקרא רגל והתחתן כז' רגל וזה שרגליו הפוכות וכפ' רגלו למעלה נמצאת נעלו נחלצה מעל כפ' רגלו ולא מעל רגלו וגם כשהוא חולץ נעלו למטה מרגלו והתורה אמרה נעלו מעל רגלו והסכים הוא ז"ל לדבריו ולפי' זה שח"ל על אצבע' רגליו שחל' עלתה לו חליצ' מ"ם גם לדבריו לכתחיל' לא חלי' מפני שאינו יכול לנעוץ עקבו בקרקע וגם כי ראו' לחוש לדברי הר"ף והרמב"ם.

לב אם היבם הוא נר צריך שיעי' וכו' רתנן בפרק נושאין הגיור' שנתגיורו בניה עמה לא חליצין ולא מייבמין אפי' הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה וכן השפחה שנשתחררו בניה עמה ותניא כגמרא שני אחים תאומי' גרים וכו' משוחררים לא חליצין ולא מייבמין היתה היתרן שלא בקדושה ולידתן כדדושה לא חליצין לא מייבמין היתה היתרן ולידתן בקדושה הרי הם כישרא' לכל דבריהם.

לג צריך שידעו אם הניח המת זרע רתנן בפ"ב דיבמא' מי שיש לו בן ס"ם פוט' את אשת אביו מן החליצ' ומן הייבם חוץ ממי שיש לו בן מן השפח' ומן הנכחית ובגמרא ס"ם לאיתויי מאי לאיתויי ממזר וכריש פ' יש נוחלין אמרינן רבתי נמי פוטרת מן הייבום וכתב הרא"ש פ"ב דיבמות וז"ל כתב בה"ג דילפינן מכן אין לו עיין עליו ועי"ל דנפך' לן מלא ימחה פרט לזה שאין שמו מחוי' וז"ל הרמב"ם בפ"א זה שאנ' בתורה וכו' אין לו אחד הבן אחד הבת או זרע הבן או זרע הבת הואיל ויש לו זרע מ"ם בין מאשה זו בין מאחרת ה"ז פיטר את אשתו מן החליצה ומן היבום אפי' היה לו זרע ממזר או עיכר ע"א ה"ז פוטר את אשתו וכן הוא הסבכת כל הפוסקים.

לד צריך שידעו כ"ד אחי ויבם אחי הוא המת מאב דאין זקוק לייבום וחליצ' אלא אחי וכו' מאביו אבל לא אחיו מאמו דילפינן אחיה אחיה מבני יעקב כדאיתא בריש פ"ב דיבמות ובסוף פ' מצות חליצה אסיקנא אין חולצין אא"כ מכירין' וגם בפר' החלוץ אמרי' ואשתמורעניה דאחיה דמיתנא סאביה הוא.

לה ואם היתה להם ישיבה אחת בעול' כ"כ הטור בסמוך שצריך שיכירו שהיתה להם ישיבה א' בעולם וטעמא משיש דאם נולד היבם אחרימות אחיו בעלה של זו אינה זקוקה לזה לא לחליצ' ולא לייבום ופירטת גם את צרתה כיצר ראוין שמת והניח אשה ונפלה לפני שמעון ואחר שמת ראוין נולד לו בין שנולד לוי קודם שישבם לה שמעון בין שנולד אחר שיבמה הרי אשת ראוין עזרה על לוי לעולם לפי' אם מת שמעון ונפלה זו וצרת' לפני לוי שתיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום וכתבנן בפ"ב דיבמות ויליף לה מדכתיב כי ישבו אחים יחדיו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם

פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו ואם יש להם אח אחר שהיתה לו ולמת ישיבה אחת בעולם היא זקוקה אפי' אחר חליצתו של זה שלא היה בעולמו של מת.

הג' וכתב באר רועי רבשעת הדחק כגון שהיבם רוצה לילך למדינת הים ואין כאן עדי' המכירין אותו יחלוצו אע"פ שאין מכירין ואח"כ תחזור אחר עדים המכירין וצ"ע דא"כ לא היה לנו לכתוב שטר חליצה עד שמכירין אותו כדרך שנתבאר סי' זה סעיף נ"ו ואולי שעת הדחק אינה ראוי' ע"כ ה"ה מסהרמא"י . לך צריך שידעו אם יבם זה הוא גדול האחים דגרסנין בהחולץ איתמר חליצת קטן וחליצת גדול פלגי בה' יוחנן וריב"ל חד אמר חליצת גדול עדיפא וחד אמר כי הרדי גינהו ופסק הרמב"ם בפ"א כמ"ד חליצת גדול עדיפא וקטן זה לאו קטן בשנים הוא דההוא חליצתו פסולה אלא כן י"ג שנה יום א' הוא אלא שהוא קטן מאחיו ואפ"ה חליצת גדול עדיפא .

לך צריך שידעו אם זאת היא אשת המת וכו' זה בכלל מה שכתבתי דאסיקנא בס"פ מצות חליצה אין חולצין אא"כ מכירין וכ"כ הרמב"ם וכ"כ הרא"ש בסדר חליצה וכן נראה שסובר הר"ף ורבינו ירוחם כתב שהר"א אברהם בן אסמעל השיב שאין צריך להכיר שזאת אשת המת והוא הסכים לדעת האומרי' שצריך לך להעיד על דברים אלו נאמן עד אחד וכו' בפרק החולץ אתקן רב יהודה כניטא דחליצה איך פלוגית ב"פ מקריבת ית פלוגי יבמה קדמנא לבי דינא ואשתמורדענהי דאחודי דמינתא מאכא הוא ואסיקנא דאפי' קרוב ואפי' אשה מהימני משום דלאו אמילתא דאיסורא ולא אממונא קא מסהר אלא גלויי מילתא בעלמא דהא דהאי ניהו פלן והא ניהו אתתא פלגיתא ובמו שכתבו שם הר"ף והרא"ש וכתב הרמב"ם דה"ה דעבר או קטן שהוא מכיר ונכון נאמן בכך והטור כתב דשפחה נמי מהימנא ונראה דגם להעיד שהיתה להם ישיבה בעולם סגי כחד מהני דגלוי מילתא בעלמא הוא וכן נראה מדברי הטור והסמ"ק וכן מ"כ בסדר אשכנזי וז"ל ישאלו אם היבם הוא אחיו של המת מאביו ואם היה בעולמו ואם היבמה אשתו של המת וג' שאלו' אף סגי בקרובים או ע"פ נשים .

ל"ט צריך שידעו ב"ד אם יש צ"כ יום שמת הכעל כ"כ הטור והתרומה וסמ"ק ועמא משום דתנן בהחולץ היבמה לא תחלוץ ולא תתייבש עד שיהיו לה ג' חדשים כלו' דחוק ג' חדשים איכא למיחש שמא מעוברת היא ואסיקנא בריש החולץ הלכה כר"ל דאמר חליצת מעוברת לא שמה חליצה ונראה דגם בזה סגי בעדות אשה או קרוב דגלוי מילתא הוא וכן מ"כ בסדר אשכנזי .

מ צריך שידעו אם היבם אחר רגל משום דפלוגי ביה רבוותא כמ"ש הר"ן בריש פ' גיד הנשה ובמדרכי ונ"ל בפ' מצות חליצה ח"ל הטור כתב בספר המצות אחר חולץ אפי' בימין כל אדם אע"פ שהוא שמאל וי"א שהוא חולץ בשתיים כמנעל של ימין בימין וכמנעל של שמאל בשמאל וי"א שחולץ בימין שלו שהוא שמאל כל אדם והכי מסתבר דכה"ג אמרי' בתפילין שמניח בשמאלו שהיא ימין כל אדם עכ"ל ורעת הרמב"ן שאינו חולץ כלל כמ"ש הר"ן ר"פ גיד הנשה ונ"ל בפרק מצות חליצה וכתב עוד בני"ש שהרשב"א הניח הדבר בצ"ע ושמעתי שנהגין לחלוץ בשתיים ודלא כהרמב"ן והרשב"א ונ"ל שאם יש לו אח אחר צריכה לחלו' ב' רגליו בבת אחת שבידה האחת תחלוץ רגל זה בעודה חולצת רגל שני בידה אחרת שאם חולצת רגל אחת קודם חבירו איכא למיחש רמלא ק"ל פמ"ד שאינו חולץ אלא כרגל האחד והוא לא חליצה פסולה וצריכה לחזור על כל האחים ואע"פ שאם חולצת לשתי רגלים בבת אחת נמצא' שלא תצטרך מרם חולצת ביד שמאלה טפי עדיף לחלוץ ביד שמאל מלחלוץ ברגל שמאל דחליצה ביד שמאל כשרה וחליצה ברגל שמאל פסולה ואם הוא שולט בשתי רגליו חולץ בימין כל אדם .

מא צריך שידעו אם היבמה אמת יד ימינה מפני שצריכה לחלוץ ביד ימין כמו שיתבאר בס"ד ואם היא אפרת יד ימינה הוי שמאל ידדה בימין דעלמא וכמו שכתב המרדכי .

מב מושיבים היבם והיבמה ואח"כ אומרים להם עמדו כ"כ בקונדריסין וז"ל בתחלה יבררו ג' דינים ויושיבו החולץ והחליצה לפניהם יאמרו להם מה אתם מבקשים ומשיבים אנו רוצים לחלוץ ואח"כ יאמרו הג' דינים א"כ עמדו וויספו עוד כ' דינים עכ"ל ונראה שמה שמושיבים אותם תחלה טעמא כדי שיהיה היכרא שצריכים להיות מעומד אך מה שכתבו שיושיבו החולץ ואח"כ יוסיפו השני דינים ליתא לפי מה שכתבתי שביום הקביעות כורדים הב' דינים שמושיבים א"כ נפרש דהאי יושיבו החולץ והחליצה לפניהם וכו' ביום שקונעים בו קאמר .

נג צריך ילא יהא אנוס לחלוץ דתניא בסוף פרק מצות חליצה דחליצה מעושת פסולה ומשמע כגמרא דאפי' היא מעושת כיון צריך שיאמר רוצה אני .

נד יעמדו היבם וכו' אי ניהא לך חלוץ אי ניהא לך יבם בפרק החולץ אצרינן דבי אתי לקמיה דרב יהודה היה א"ל הכי

וכתב סמ"ג דלכל הפירושים א"א אי ניהא לך יבם אא"כ הפצה ביבום ולא כמ"ש בספר התרומה שלעולם אומרים אותו עכ"ל ומכאן נתבאר דבנשים שדינן שחולצת ולא מתייבמת דלא שייך למסר בהו אי ניהא לך יבם דלא אמרינן ליה .

מה צריך שידעו היבם והיבמה שכתבתי חליצה זו היא מותרת לשוק כדאיתא בשלהי פר' מצות חליצה ת"ר חליצ' מופעית פסולה אינו חליצה מופעית אמר ריש לקיש כל שאומרים לו חלוץ ובכך אתה כונס' א"ל ר' יוחנן אני שונה בין שנחכין הוא ולא נתכוונ' היא בין שנתכוונ' היא ולא נתכוין הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם מפני כך כתיב בקונדריסין שיאמרו להם הדיינים חליצה זו באה להתיר היבמה לשוק שהיתה זקוקה ליבם .

מז אם נשבע לחלוץ מתירין לו כי היכי דלא להוי אנוס בחליצה זו מפני שבועה זו וכמו שכתב יחזקאל בסוף הלכות גיטין ושם כתב אך ערבות יתן אם ירצה שאין זה דומה לאנוס ואם נשבע שלא לחלוץ מתירין לו כדי שלא יהא עבריין ורע שאע"פ שכתב המרדכי והגהות מיימין שר"אם היה נוהג להתיר חרם לישא ב' נשים כדי שלא תהא חליצה פסולה וצריכה לחזור ע"כ כל האחים כלומר הויא פסולה משום דכל שאינה עולה לייבום אינה עולה לחליצה ובזמן הזה אע"ג דליכא חרם דר"ג שלא נזר אלא עד סוף אלף החמישי מ"מ כל אדם משביעין אותו בעת גישואין שלא ישא על אשתו ואפ"ה לא נהגו להתיר איתה שבעה משום דנקיטין על כשאר רבנן דפליגי אר"אם כמו שכתבו המרדכי והגהות מיימין וטעמיהו דכיון דיבמה שרייא ליבומי אלא דאר' דשבועה רביע עליה ראייה ליבם היא וגדולה מזו כתוב בהגהות מיימין גבי חליצה מעושיית שאם יש לו אשה אחרת מנדין אותו עד שיחלוץ וכתב הרא"ש בתשובות כלל י"א על יבם שנשבע לחלוץ ליבמתו ומוען שנשבע לכשתל המצו' דלא אמר כלום דבדידיה תלה חסנא אי ניהא ליה ליבם אי ניהא ליה לחלוץ וכיון שבאותה שעה נתיצת לחלוץ זהו מצוה ומתוך דבריו משמע שא"צ להתיר לו שבועתו כדי שיחלוץ .

מז צריך שיבטל כל מודעא שמסר וכו' כך כתב הרמב"ם וכן כתב הרא"ש בסדר החליצה וכתבוהו הפוסק ורבינו ירוחם וכ"כ ס"מג .

מח וכן צריך לפסול כל העדים שיעידו שמסר מודעה זהו כדי לחוש לדברי הרשב"א גבי ביטול מודעה דגם שהביא הר"ן בריש פרק השולח ומגיד משנה בפרק ו' מהלכות גרושין .

מט צריך הב"ד שיהווה שלא תעלה לידם חליצה פסולה כ"כ בקונדריסין וטעמא מפני שהיתה צריכה לחזור על כל האחי' כמו שכתבתי לעיל גבי צריכה שלא תרוק בפני היבם .

נ צריך לשאול ליבמה אם אכלה היום כן כתוב בקונדריסין והטעם משום דבעינן וירקה חמת עצמה ולא מחמת דבר אחר כמו שכתבתי לעיל .

נא יקח החכם המנעל בידו ויברקנו שלא יהא שום טיט דבוק מבפנים כן כתבו המרדכי והפוסק וטעמא כי היכי דתהוי חליצה מעל רגלו ולא מעל דמעל .

נב ויצוה ליבם לרחוץ רגלו חמינית יפה כך כתב המרדכי וטעמא כדי שלא יהא שום טיט דבוק ברגלו והוי חליצה מעל דמעל .

נג ויקשר היבם בגף המכנסים למעלה משוקו כן כתב בהגהות מרדכי וכתב שהטעם כדי שתקרא ראיית הדיינים שלא יהא חליצה בין רגלו ובין המנעל .

נד יתן בעל המנעל ליבם המנעל המטה דתנן בפרק מצות חליצה חליצה ברגל שאינו שלו חליצה כשרה ואמרי' בגמרא גבי עובדא דאביי הוה קאים קמה דרב יוסף וכו' דהיינו דוקא כדעבר אבל לכתחלה בעינן דבעל המנעל יתנו לו במתנה כלומר שיאמר לו בהדיא אני גותנו לך במתנה סיהו כתוב בהגהות מרדכי בשם רבינו יחיאל דהיינו דוקא כמנעל שאינו מיוחד לכך אבל אם הוא מיוחד לכך אין צריך להקנותו אבל שאר פוסקים לא חלקו בכך .

נז (וכתב המרדכי עוד דאין צריך לתקן המנעל לשם חליצה) ינעלנו היבם ברגלו הימני דתנן בפרק מצות חליצה חליצה כשמאל חליצתה פסולה רבי אליעזר מכשיר ומפורש בגמרא' דלית הלכתא כר"א וכתב הטור שאם הוא שולט בב' רגליו חולץ בימין כל אדם ואם הוא אפר רגלו הימני כתבתי משפפו לעיל .

נו יחף בלא בתי שוקיים כן כתב הטור וספר מצות גדול וסמ"ק והתרומה והגהות מיימין וטעמא כי היכי דלא תהוי חליצה מעל דמעל .

נז יכניס קרסי המנעל כלולאות כי היכי דתהוי חליצה אלימתא .

נח יכרוך הרצועות פעמים סביב שוקו כן כתב בהגהות מרדכי ואע"פ יקנה' לכן כתבו שכירין הרצועות חמשה קשרי' סביב לשוק

לשון והקונדריסין כתב שכורבין ב' כריכות לא נהגו לעשות יותר משתי כריכות דבהני מני להק הסנדל יפה ומה שכתבתי מן הארכובה ולמטה מתנתן בפרק מצות חליצה מן הארכובה ולמטה חליצה כשרה מן הארכובה ולמעלה חליצה פסולה ופירש הר"ף דבקושר רצועות המנעל למטה מן הארכובה קנתי מתניתין דכשרה משום דכשהתירה מעל שוקו מעל רגלו קרינן כיה ארל אם קשרו למעלה מן הארכובה הוי מעל דמעל וכן כתב הרמב"ם .

גט ויכניסם בנקבים שבמנעל בענין שיגיעו הרצועות בכשר שוקו מאחוריו משום דבעינן דהוי חליצה מעל רגלו ולא מעל דמעל כתב המרדכי שיחתוך מהמנעל מעט לפניו ולאחוריו כדי שתהא הרצועה החוזרת דבוקה במש על רגלו יחף וכן בצדיו ולכך נוהגים לחתוך מעט מאחורי המנעל ולחתוך עוד מעט בצדדים נמוך מחיתוך שבאחורי המנעל ופעם ראשונה כורבין הרצועות על חתך שבחורי המנעל ופעם שנית כורבין למטה מחיתוך זה ומכניסים הרצועות בנקבים שבצדדים ויש שעושים מחורי המנעל חתך רחב בענין שכשתי הבריכו יגע הרצועו בכשר שוקו שבאחורי המנעל .

י' יקשור שתי הרצועות על בשר השוק מלפניו כן כתב הטור בשם ספר מצות ולכן כתב המרדכי וכתב בקונדריסין שהיה הקשרים על פני השוק ולא מאחוריו .

סא ב' קשרים זה ע"ג זה וכו' בר"פ מצות חליצה גבי הא דאמר' ואע"ג דאית ביה חומרתא קטרינת ביה מיתנא כתבו התוספות דגרסינן בירושלמי כיצד עושה הוא קושרו עד שיהא יכול להלך פו פאליו רבי חנינא בריה דרבי הלל אמר עונבו כדי שתוכל להתירו באחת מידיו ומיהו נהגו לקשור היטב בקשר גמור ואע"פ שהמרדכי כתב דרבי חנינא עיקר אי"ל לא יהיה השני אהר"א שסכינן שכתב ונהגו האידנא לקשורו בקשר גמור דקי"ל דעניבה לאו קשר הוא לענין שבת וכתבו הקשרים שניהם מה שאמרו בירושלמי וכן כתב קשר ועניבה על הקשר לקיים שניהם מה שאמרו בירושלמי וכן כתב בהגהות מרדכי וספר מצות גדול וסמ"ק והתירוהו כתבו שיקשור שני קשרים ולא הזכירו עניבה והטור כתב ויקשרנו קשר גמור ולא בעניבה וי"א שצריך ב' קשרים זה ע"ג זה ומעט משום דעניבה אפי' ע"ג קשר לא הוי קשר דאורייתא ובקונדריסין כתב יקשור ב' קשרים זה ע"ג זה מהורקים ועניבה עליו נראה דמכר דמאן דאמר קושר היינו שיקשר ב' קשרים זה ע"ג זה הקשר אחד לאו כלום הוא ורצה לחוש גם לדברי רבי חנינא דאמר עונבו וכן מצאתי בסדר חליצה לגדולי אשכנז שקשרים ב' קשרים זה ע"ג זה וגם עניבה עליהם כדי לקיים עליהם דברי הירושלמי וכתב בסדר הגזבר וא"כ ר"ל ב' קשרים ע"כ לקשר קיימא אמנם שניהם אינם קשורים בחוק רק רפויים וע"י העניבה קיימים כלם עכ"ל ול"ג דטפי עדיף ב' קשרים מהורקים מנ' קשרים רפוי' ועניבה עליהם לכך נראה לעשות ב' קשרים מהורקים ועניבה עליהם כדברי הקונדריסין .

סב צריך שילך היבם במנעל כרגלו ד' אמת כ"ב בהגהות מרדכי והטור כתב י"א שצריך שיהלך בו מעט כדי שיהא נראה בשלו והמרדכי כתב וצריך להלך בו שעה אחת קודם חליצה כדי שיראה שהוא פסיון לרגלו והכל עולה לענין אחד דשעה אחת לאו דוקא וכו' אמת סגי . הג"ה וצריך לילך לפני היינים שיראו אם הוא אטר כ"ב באורחות חיים .

סג ועמדו היבם אצל כותל וכו' כ"ב הרא"ש בסדר החליצה שראו רבותינו עושים כן כי היכי דמצי למדפסיה לטריעיה וכו' בסמ"ג וסמ"ק והתירוהו .

סד ככל עניני החליצה יהיו היינים יושבים והיבם והיבמה עומדים בפרק מצות חליצה תניא כוותיה דרבה חליצה כמנעל הגפרים וכו' והחולצת מן הגדול בין עומד בין יושב בין מטה חליצה כשרה וכתבו התוספות והרא"ש ואע"ג דכתוב ועמד ואמר ואין עמידה מעכבת מולא כתיב ועמד ואמר והא דריריש בספרי ועמד ואמר אין דברים הללו אמורים אלא בעמידה אסמכתא בעלמא היא ולכתחלה בעינן עמידה משום דמיא לגמר רין וכ"כ ספר מצות גדול שצריך שישוב היינים והאישי והאשה לכתחלה צריכים לעמוד בעין דין כי יהיא דאיתא לקמיה דרבי חי"א בר אבא אמר לה כתי עמוד וכן כתב נמקי יוסף בשם הר"טמא כ"כ בספר התרומה ואע"פ שדרמב"ם אינו מצריך עמידה בחליצה אלא בקריאה וריקקה לכך וכתב הגמדי בשם הרשב"א חליצה לכתחלה מיושב ואף בקריקה הוא מסתפק למה הצריכה הרמב"ם מעומד וכן נראה שהוא ג"כ דעת הר"ף שכתב בסוף סדר חליצה ואין אומר דבריו אלא בעמידה משמע חליצה וריקקה אפילו מיושב נהגו העולם להעמידם אפי' בקריקה וחליצה וכן כתב הרב המגיד וכתב בסדר חליצה לגדולי אשכנז אם היבם חלש או זקן נתנים לו מקל בידו לסמוך עליו אבל לא יושב לכתחלה ואם אי אפשר כלל אלא יושב כגון שהוא חולה השוכן דיעבד עכ"ל וכתב עוד שם חליצת החולה שלא היה בה כח לעמוד וחליצה מיושב פשיטא דכשרה לכתחלה וראיה מפורשת

מההיא דבתי עמוד וכו' לחד פירש' . דא כיון דאינה אלא למצות ולא לעכב כרתניא כחריא בין עומד בין יושב וכל דבר שאין לו תקנה חשוב דיעבד כרפרי' אהיה דקדירות של פסח כפ' כל שעה ע"ש ושלום אהובך הקטן והצעיר שבישראל עכ"ל .

סה מקרין ליבמה מאן יבמי וכו' מפורש במשנה סוף פרק מצות חליצה דמקרין אותה מאן יבמי והוא משוב לא הפצתי לקחתה ואח"כ חולצת ואח"כ רוקקת ומפורש בנמרא שמצווה לעשות כסדר הזה ואי אפוך לית לן בה .

סו ומקריין אותה מלה במלה זו אחר זו רק לא אבה יבמי יקראה בפעם אחת בסוף פ' מצות חליצה אמר אב"י האי מאן דמקרי גט חליצה לא לקרייה לירדה לא לחוריה אבה יבמי לחוריה דמשמע אבה יבמי אלא לא אבה יבמי בבת אחת ולא לקרי לירדה לא לחוריה הפצתי לקחתה לחוריה דמשמע הפצתי לקחתה רבא אמר אסוקי מילתא היא ואסוקי מילתא לית לן בה רב אשי אשבחיה לרב פפא דקא מצטער וקרי לה לא אבה יבמי אמר ליה לא סבר לה מר להא דרבא אמר ליה מודה רבא בלא אבה יבמי ופירש' מודה רבא בלא אבה יבמי דבעינן שלא יפסק דאי מפסיק משמע דהאי לא איישא קאי דאמר מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא כלומר לא מאן אלא אבה יבמי אבל בלא הפצתי לקחתה שהיא פתיחת קריאתו לוכא למימר הכי לא לעיל קאי ואי מפסיק לית לן בה והר"ף גורם מודה רבא בלא אבה יבמי כרבי יורא דאמר כל היאוי לכילה אין בילה עכבכו וכו' הכי נמי אם אם ראייה למקריית בבת אחת קריאתה מעכבת ואי לא מעכבת ונראה לי שטעות סופר יש ברבריו וכך צריך להגיה אם ראויה למקרייה בבת אחת אין קריאתה מעכבת ואי לא מעכב וכן כתב הרמב"ם וזה לשונו ואלמדין איזה וא"ל היבם לקרות עד שהיא והיא יהיו רגילים ותהיה יכולה לקרות לא אבה בנשימה אחת ומאחר שתהיה רגילה לקרות אף על פי שלא קראה בנשימה אחת אין מקפידין על על זה אבל אם אינה יכולה קריאתו אותה עד שתדע עד כאן לשונו ומרכבת דאלמדין את היבם משמע דלא הפצתי נמי צריך שידע לאומרו בבת אחת וכתב הרב הגמדי בשם הרשב"א והא דנקט בלא אבה משום שאין דרכו של נשים לקרות יאינם ראויות עד שילמדוהו אבל סתמן של אנשים ראייה הם לקרות ומידי הרשב"א ז"ל חולק על זה וגורם כגירסת רש"י וכן דעת הרא"ש וכן דעת כל הפוסקים דצריכה לקרות לא אבה בנשימה אחת ולא סגי בשויערות לקרות ולא הפצתי אינו צריך לקרותו בנשימה אחת וגם לא לידע לקרותו בנשימה אחת כרבא אלא שפטר מצות קמן כתב ז"ל ותאמר ביחד לא אבה ולא תפסיק בין לא אבה והאישי כמי כן יאמר שתי תיבות יחד לא הפצתי ולכאורה משמע שהיא מפרש כדברי רש"י דלא אבה בעינן שתאמר בשעת קריאה בנשימה אחת ולא סגי ביוערת לאומרם בנשימה אחת והוא פוסק דלא כרבא והוא תימה לפיכך צריך לומר שגורם כגירסת הר"ף ומאי ותאמר ביחד לא אבה והאישי יאמר יחד לא הפצתי דקאמר שתרע לאמרם בנשימה אחת דאז אפי' מפסיק' בין השתי תיבות לית לן בה .

סז וקריאה זו ושאר קריאות צריכה להיות כלשון הקדש בפרק יאלו נאמרים תנן ואלו נאמרים כלשון הקדש מקרא בכורים וחליצה ופירש' וחליצת יבמה היא אומרת מאן יבמי והוא אומר לא הפצתי לקחתה ואחר החליצה היא אומרת ככה יעשה לאיש וכו' .

סח צריך שיבין היבם דכתיב היבמה בקונדריסין כתוב אחר שתאמר מאן יבמי אומרים לו הכנת מה שאמרה וכתוב שם עוד צריך שישאלו היינים ליבם איניחא לך יבם וכו' ומלמדים אותו שיאמר בלעז איני חפץ ליבם עכ"ל אלמא שצריך שיבין מה שהוא משיב .

סצ ישען היבם לכותל וכו' בפ' מצות חליצה אמר אממר האי מאן דחליץ צריך למדפסיה לכריעיה ופירש' לרחוף רגלו בקרקע וכתב הרא"ש שהטעם כדי שיהא ניכר שמוחא לחלוץ מנעלו דלפעמי' מנעל כ"ד גדול ממדת רגלו ינ"ג כיוצא מאליו אם לא שירחק רגלו בקרקע מעט וכבר כתבתי לעיל בשם הפוסקים שעמדין היבם אצל כותל או עמוד כי היכי דאצי למדפס' לכריעיה ואי לא דפסיה לכריע' כתב הרא"ש שהרמב"ם כתב דלדעת הר"ף פסולה וכתב רבינו ירוחם שכן דעת הרמ"ה אבל הרא"ש הסכי' לדעת הראב"ד שסיביר שלא נפסל' החליצה מפני כד .

ע וננשה יבמתי אליו ומתרת קשריות המנעל בידה הימנית וכו' התוספות כתבו בפרק מצות חליצה גבי ואע"ג דאית ביה חומרתא קטרינן ביה מיתנה דאע"ג דלא מצינו שיפסול שסאל ביד ואמרין נמי בסוף פרקין דגרמת חולצת בשניה משמע דלא מיפסלה אם לא חליצה בידה הימני' צריך שתתירנה בידה הימנית לפי הירושלמי שכתב כיצד עושה מתירתו בימין והופסות בשמאל ושומטת עקב בימין וגורתתו בשמאל עד שתהא חליצה והתרה בימין וכן כתב הרא"ש ואע"פ שהרמב"ם לא הזכיר די ימין לענין חליצה

פא יחזיר היבם המנעל לדיינים כ"כ הרא"ש בסדר הל"צ ופעמז מפני שנתנו לו במתנה צריך שיחזירו ויתנו להם כמתנ' כדי שיוכלו להקנותו לאחרים לחלוץ בו ולא יהו חולצ' בסנדל שאינו שלהם אי נמי מפני שמעיקרא לא נתנוהו לו אלא על מנת שיחזירו להם ואם לא יחזירו נמצא שלא זכה במתנה ונמצא שחלץ בפועל שאינו שלו.

פב כתוב בהלכות גדולות אמר הקב"ה למשה אמר אל היבם שלא ירצה ליבם רעוע בנוכח מאנת לקוי מצוה לפי' תחלוץ מנעלך כאכל ובמנודה שדרבן להיות יחיפים ובטפה סרוחה שבנוכח יכולת לקיים לאחיק זרע ולכך וירקה לפניו שפה סרוחה הדיינים עונין חלוץ הנעל כאכל חלוץ הנעל כמנודה חלוץ הנעל כמורד בטעות סיני ובשם ר' יהואל מפריש מצאתי מקוננת בפני הב"ד שבעלו; יהיה כמת בלא זרע והיבם משיב לא הפצתי וכו' ר"ל אינו חושש אם יהיה בלי זרע ומאז חולצת נעלו לומר לו שיתאבל על אחיו כי מעת' הרי הוא כמת וישכח אחרי שאינו מקיים זרע ורוקקת לפניו כלומר לא מחמת יופיך המדתיך וקורא' כך להלבינו על אשר לא ייבמה ונס העומד' שם קוראים ג' פעמים חלוץ הנעל לפרסם בושתו.

(הגה)

וכת' מהר"ר מדגלי' בסוף פדר הגט שלו דאנו אין נוהגין לבתו' גט הלצה מאחר שחולצין ברבים אינה צריכה לשפר ראייה.

הלצה נהוג עלמא כדברי הירושלמי והרב המגיד גורם כירושלמי תזדרת בימין וכ"כ המדרכי בשם אב"ה ומס"ג וז"ל הפזר וכיצד היא הלצה המנעל שתתיר היא קשירת המנעל בידה הימנית ותתפוש רגלו בידה השמאלית ותחלוץ המנעל בידה הימנית כדי שתהא התרה וחלוצה בידה הימנית ור"ת כתב שולפנו בימין ושמאל פס"עיתה ובספר הטעות כתב שצריך שיהא הכל בימין בלא סיוע שמאל וכן כתב בסמ"ק והתירופה וגם המדרכי כתב שאין גראין לו דברי רבינו הם וכתב עוד המדרכי ואם היא אמרת יד ימינ' הוי שמאל בידה בימין דעלמא כדאמרין במגרות גבי חפילין ואם שולפנת בשתי ידיה תעשה בימין.

עא ואחד כך תתיר הקרסים כן כתוב בסמ"ק שקודם תתיר קשר הרצועה ואחר כך תתיר הקרסים.

עב ותגביהו מן הארץ ותשמוט המנעל מן העקב וכו' גם זה בסמ"ק.

עג וגם בלי סיוע היבם וכו' לא בידו ולא ברגלו כ"כ המדרכי בשם אב"ה ופעמז משום דגרסינן בריש פ' מצות הלצה אמר ר' נאי בין שהתיר הוא ושטמה היא בין שהתירה היא ושטמ' הוא הלצת' פסולת עד שתתיר היא ותשמיט' היא.

עד ו משלכת המנעל בארץ כן כתב הרמב"ם ואע"פ שהמור כתב שאינו יודע למה צריך להשליכו בארץ נהגו לעשות כדברי הרמב"ם ומצאתי כתוב שהר"ד ישראל מברונא נתן פעם לדבר שהוא כרי לפרסם שחלצה רק למצוה כיון שזרקת המנעל מוכחא מילתא שאינו שלה שלא תאמר המנעל היה שלה לכך נפלה לכך מטלת לפני הדיינים דומיא דרקיקה.

עה וככל זה תהיה גם היבמה מעומד כבר נתבאר שלדעת כמה פוסקים צריכים לחלוץ מעומד וכשהי' כפופה מעומד שפיר דמי וכשהי' על ברכי' השיבא יושבת כ"כ סמ"ק ופשוט הוא: עו תעמוד היבמה נגד היבם וירקה בארץ נגד כבר נתבאר שלדעת כמה פוסקים גם ברקיקה בעיני שיהיו עומדי' וכ"מ כתב ובשעת הרקיקה תעמוד היבמה נגד היבם ונראה שפעמו משום דבעינן וירקה בפניו וגרסינן בסוף פרק מצות הלצה אמר אב"ה ריקקה וקלטתו הרוח לא עשה ולא נל' מה פעמז וירקה בפניו בעינן הילכך הוא ארוך והיא גוצה קלפתו הרוח איכ' בפניו היא ארוכה והוא גוץ בעינן עד דמפי להדי אפי' והדר אזיל ופרש"י וקלטתו הרוח לרוק שלא בא לפני היבם איכא בפניו כיון שיצא מפיה היה בפניו להדי אפי' לנגד פניו. שיראו לטול פניו קודם שיקלטיה הרוח. יכתב רבינו ירושה בשם הר"מ דהא דאמר' דקלטתו הרוח אינו בל' צריך לחזור לרוק בפניו דוקא לכתחלה אם עומדי' שם אבל אם נתפזרו והלכו להם כשרה.

עז רוק גדול כן כתב סמ"ק ורוקקת רוק גזיר הנראה לחמשה דיינים ואם ריקקה זה דעת הרא"ש והרא"ב דשפיר דמי אבל הרי"ף והרמב"ם כתבו דדוקא אמיצצת דא"א בלא צחצוחי רוק אבל אם שית צריכה לרוק פעם אחרת.

עה יצריכים הדיינים לראות הרוק כשיצא מפיה בסוף פרק מצות הלצה אמר רבא צריכי דיני למחזי רוקה כי נפק מפומה דיבמה דכתוב לעיני וירקה ומשמע לי דפשיטא שהיבם צריך לראותה דפשיט' דורק' בפניו איבם קאי וכדאמרין גבי היא ארוכה הוא גוץ אלא דאשמועינן רבה שנס הדיינים צריכים לראותו מכתוב לעיני להקני' וירקה ומיזה אפשר שאין היבם צריך לראות כשירצה הרוק מפיה אבל כשיבא הרוק לפניו סגי ודוקא בדיינים הוא דבעינן שיראו הרוק ויצא מפיה משום דכתוב בהו לעיני וירקה וכתב סמ"ק שצריך שיראו הדיינים הרוק משעה שיוצא מפיה עד שייגיע לפני היבם ונראה שפעמו מדגרסינן בהחולץ אתהון רבי יהודאי בגיטא דהל"צ איך פלוני וכו' וירקת באנפיהי רוקא דמתחזיא לבי דינא על ארעא וכתבו החוספת דלא גרסינן על ארעא דלא צריך כדאמרין בפ' מצות הלצה גבי הוא ארוך והיא גוצה וקלטתו הרוח עכ"ל ומשמע מדבריהם דהא מיהא צריכים לראות עד שייגיע לפני היבם ובסוף פ' מצות הלצה כתבו דהא דאמרין בהחולץ ירקת קדמנא רוקא כבי דינא דאתחזי על ארעא ובכל ספרים איתיה וכן בסנהדרין כירושלמי שמא למצוה מן המוכרח דבעינן הכי עד כאן לשונו.

עט מקיין אותה בלשון הקדש כבר נתבאר דקריאת הלצה בלשון הקדש ד"הא:

פ היבמה וכל העומדי' שם עונים ואומרים חלוץ הנעל חלוץ הנעל חלוץ הנעל ג' פעמים בסוף פרק מצות הלצה תנן ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל מצוה כדייני' ולא מצוה בתלמידים ר' יהודא אמר מצוה לכל העומדים שם לומר חלוץ הנעל ואע"ג דת"ק פליג ארבי יהוד' פסקו הפוסקים כותיה מהתני' בגמרא אמר יהודה פעם אחת היינו יושבים לפני ר' שרפון ובאת' ביבמה לחלוץ ואמר לנו ענו כלכם חלוץ הנעל חלוץ הנעל חלוץ הנעל וביון דרבי טוהין עבד שבא חבי נהמינן ועוד דת"ק לא קאמר אלא ואין צריכים לענות אלא הדיינים אבל אם רצו כולם לענות הרשות כיד' ופתוב בהגהות מיימון ובמדרכי בשם רבי יהודא שהיבמה גם כן צריכה לומר ג' פעמים חלוץ הנעל:

קע דין גט אחר גט ומאמר אחר מאמר וכו' כ"ס.

א אע"פ שמן התורה אין היבמה נותרת לשוק אלא ע"י הלצה שכן כתיב ואם לא יחפוז לקחת את יבמתו וגו' וחלצה נעלו וגו' הלצה מתירה ואין גט מתירה פירו' תקנו חכמים שיעל גט ביבמה לעניין זה שאם א' מן האחיין נתן לה גט פסל איותה ואת כל צרותיה עליו ועל כל אחיו כאלו חלץ לה דקאי להו בלא יבנה כיון שלא בנה ה"ז מדרכנן קאי להו בלא יבנה ופעמז שתקנו חכמים שגט יפסול ביבמה הוא שחשו חכמים שאם גט לא מהני לדחות את היבמה ויהיו מותרת ליבם אחר הגט יאמרו הכריות הרי גט דרכו לרצויה אשה מבעלה ורל"צ ג"כ מוציא יבמה מיבם וכיון שגט לא מהני לדחות היבמה יאמרו ודאי החליצה ג"כ אינה דוחה ויבאו להתיר לייבם אחר החליצה ועובר על כיון שלא בנה שוב לא יבנה לכך אסרו ליבם אחר הגט כמו אחר החליצה שהיא איסור דאוריית' אבל מ"מ אין הגט מתירה לשוק לגמרי שתינשא לזר עד שתחלוץ אח"כ וכל גט שפוסל באשתו אפי' אינו מתירה לגמרי אלא שפוסלה מן הכבוד בלבד כגון שנתן גט לאשתו ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם דבכה"ג אם הית' אשת כהן שאע"פ שלא היתה מותרת לשוק היתה אסורה עליו משום שנא' ואשה גרושה מאישה וגו' אפילו אינה גרושה אלא מאישה בלבד וזהו ריח הגט ופוסלה לכהונה אפי' גט כזה תקנו חכמים שירחה גם כן ביבמה דחיישינן דילמא אתי לאחלוףי בגט מעליא ויבאו להתיר גם כן גט מעליא.

ב וכן מאמר שהו' קידושי כסף אע"פ שמן התורה אינו מועיל ביבמה שכן כתיב יבמה יבא עליה ויבמה ביה גומר בה ואין כסף ושמר גומרין בה מ"מ אמרו חז"ל שיהא מאמר מועיל ביבמה לעניין זה שאם עשה מאמר ביבמתו פסלה על אחיו ואין אחד מן האחיין יכול לייבמה אלא הוא וכן אם נפלו לפניו צרות הרכה מבית אחד ועשה מאמר באחת מהן פסל את האחרות עליו ואינו יכול לייבם עוד אלא זו משום דיו דריא ליה כאשתו שייבמה ובית א' הוא בונה ואינו בונה ב' בתים מ"מ אין המאמר קונה בה קניין גמור להיות כאשתו לגמרי שאם בא להוציאה אחר המאמר אינו יכול להוציא' בגט לבד שלא נפקע' הויקה ע"י המאמר אלא צריכה גט למאמרה וחלצה לאפקועי הויקה ומ"מ אמרו רבנן מאמר קידושי כסף ביבמה מהני כיון שמן התורה לא מהני משו' דמהני בעלמא באשה אחרת ואי אמרת לא מהני ביבמה יאמרו הכריות הרי מאמר דרכו לקנות באשה וביאה דרכה לקנות ומדמאמר לא מהני שהרי אם ירצה לייבם אח"כ אחת מן הצרות האחרות היה יכול לעשותו אם כן ביאה ג"כ לא מהני ויבא לבטל צרתה אחר שקנה את זו בניאה וה"ל איסורא דאורייתא דבית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים לכך אמרו חכמים ז"ל כיון שעשה מאמר ביבמתו ה"ל כאשתו ואסר האחרות עליו ועל אחיו מדרכנן.

ג וכיון שאין מאמר קונה קניין גמור ולא גט דוחה דחיות גמורה לפי' מעיל המעשה שנעשה אח"כ הן גט אחר גט הן מאמר אחר המאמר או גט וחלצה וביאה אחר מאמר או מאמר וחלצה וביאה אחר גט בין ביבם א' ושתי יבמות בין ביבמה אחת ושני יבמין בין בשתי יבמות ושני יבמין.

ד כיצד יבם שנתן גט ליבמתו חוזר ונתן גט לצרתה נאמר בקרובות שתיהן זהו להו קרובות שתיהן קרובי' גרושתו שאסורין

שאמרין עליו משום קרובי אשתו כאלו נתן גט לנשותיו וכן ב' יבמין שנתנו גט ליבמה אחת זה אחר זה שניה נאסרו בקרובותיה דהוי גרושת שניהם שהרי אעפ"י שגירשה הראשון עודה זקוקה לשניהם ואינה מותרת לשוק. לכך הוי גט שני גט כמו גט ראשון וכן ב' יבמין וב' יבמות כל אחד נתן גט לאחת מהן כל אחד נאסר בקרובות של אותה שנתן לה הגט .

ה וכן באים להוציאה למ"ד חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחיין הבא גמי בשני יבמי' ויבמה אחת צריכה חליצ' מכל אחד ואחד שכינן שנתנו לה גט אירחית לה קצת ונתקלש זיקת שיש להם עליה לפי' הויא חליצתו חליצה חלושה ואין בה כח לאפקועי מסנה זיקת שניהם בחליצה אחת ויש מי שאומר דה"ה ביבם א' וב' יבמות ונתן גט לשתיהן שצריך לחלוץ לשתיהן הואיל ונתקלשה הזיקה בגט הראשון אין חליצ' של אחת מהן פוסלת צרת' וכמו שצריכה לחזור על כל האחיין כשיש שם יותר מאחד ה"ה צריכה לחזור על כל הצרות כשישנן שם יותר מאחת ולמ"ד חליצה פסולה אינה צריכה לחזור על כל האחיין אפי' בשני יבמין ויבמה אחת די בחליצ' אחת כ"ש בשתי יבמות ויבם אחד ודין חליצה פסולה אם צריך לחזור על כל האחיין אם לא יתבאר בע"ה בסוף סימן זה .

ו וכן יש מאמ' אחד מאמר כגון יבם א' וב' יבמי' ועשה מאמ' כזו ואח"כ עשה מאמר בזו או ב' יבמי' ויבמה א' וכל אחד עשה מאמר באחת מהן זה אחר זה או כל א' עשה מאמר בשתיהן כזו אחר זו כל אחת צריכה גט למאמרה וחליצה לאחת מהן לפטור את שתיהן דחליצה מעולה אחת פוסלת זיקת כל הבית ואין הגט אלא למאמר וכן אם עשה מאמר כזו ואח"כ נתן גט או חלץ לה או לצרתה או שבא על צרתה או שאחר המאמר ישלו נתן אחיו גט או חלץ לה או לצרתה או שבא עליה או על צרתה מועיל מה שנעשה אחר ראשון למאמר את בעלת המאמר וליאסר בקרובות המעשה שנעשה אחר המאמר ולהצריך גט למאמר כזו ביאה שנעשה אחריה .

ז וזה תקנתם עשה בה מאמר ונתן לה גט צריכ' היסנו חליצ' אבל לכנס אחר הגט אסור' דבין דהתחיל בגירושין קיימא עליה מדרבנן בלא יבנה עשה בה מאמר וחלץ לה צריכ' היסנו גט דחליצה לא אפקעתה אלא לזיקה ולא לקידושין ובעי גט לאפקועי קידושין דליה עשה מאמר כזו ונתן גט לזו פסל גט של אחרוני' גם את הראשונה דשניהם מביא אחד וקם ליה על בית זה בלא יבנה מדרבנן וצריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו דחליצה לא מפקעה קידושין וגט לא מפקעה זיקה לפי' נתון גט לבעלת המאמ' והוא או אחיו חולצין לאחת מהן לאיזה שירצה דשניהם שוות ניהו לגביהו ותפטר אחרת ויש מי שאומר ששתיהן צריכ' חליצה דחליצה פסולה היא וצריכ' לחזור על כל הצרות .

ח עשה מאמר כזו ובעל הוא או אחיו את השנייה אף על פי שה בעולה קניניה לו מן התורה אסור לקיימה הואיל וקמייתא אגידא ביה על ידי המאמר דהיה ליה ב' כת' וצריכות ב' גיטין זו גט למאמר וזו גט לבית' וחליצה לאחת מהן ופוסלת צרתה אבל כגט לחוריה לא נפקא בעלת ביאה הואיל וביאה פסולה היא לא אפקעתה זיקה לגמרי וצריכות גם כן חליצה כן פרש"י ונ"ל דחליצ' לאחת מהן דקאמר ר"ל לבעלת המאמר דחליצת מעולה היא לפוטרה חברתה ואבל חליצת הבעולה היאך תפטר בעלת המאמר שהי מן התורה אין לה ע' זיקה עליו נ"ל וע"ל סעיף ב' ח ובס' קע"ד סעיף א' .

ט וכן אם נתן לה גט ואחר כך בא עליה או עשה בה מאמר או בחברתה או שחלץ לחברתה או שאחר הגט שלו עשה בה אחיו מאמר או בא עליה או חלץ לה או לחברתה מועיל מה שנעשה אחר הגט ליאסר בקרובותיה ולהצריך גט למאמר שנעשה אחריה . וזה תקנת' נתן לה גט ואחר כך בא עליה או עשה בה מאמר צריכה גט למאמרו ולכניאתו ואסור לקיימה דקמה ליה בלא יבנה וחתמת הגט וצריכה חליצה לזיקתו דהביאה ביאה פסולה היתה משום גט הראשון ולא קנאה לגמרי .

יא נתן לה גט ואח"כ בא הוא או אחיו על צרתה או שעשו בה מאמר בצרתה או שבא עליה או שעשו בה מאמר צריכה גט ואסור לקיים' דקאי לה בלא יבנה משום הגט וחליצה לאחת מהן לפטור את שתיהן דהא הביאה ביאה פסולה הויא גם בכאן ע"ל מה שכתבתי לעיל סעיף ח' .

יב כד"א בגט או במאמר שהם דרבנן מן הטעמים שאמרנו אבל הבעילה וחליצה הם דאוריית' והבעילה קונה קניין גמור והחליצה דוחה דחיה גמורה לפי' אין המעשה שנעשה אחריהם מועיל לא לפסול את זו ולא ליאסר בקרובות כיצד בא על יבמתו וחזר הוא או אחיו וחלץ לה או לצרתה אין אותה חליצה חליצה כלום אינה אוסרת לא את הראשונה על בעלה ולא קרובותיה על החולץ דאין ביה ממש כלל וכן אם חזר אחיו ונתן גט לה או לצרת' אינו כלום וכן אם חזר אחיו ועשה בה מאמ' כזו עשמה או בעל אותה אינו כלום שכבר היא אשתו של אחיו מביאה ראשונה

ואין קידושין תופסין בא"א אבל אם בא הוא או אחיו על צרתה או עשו בה מאמר צריכה גט שהרי אינה אסורה עליהם אלא באיסורא דעשה דבית אחר הוא בונה ואינו בונה ב' בתים ולא הבא מכלל עשה עשה וק"ל קידושין תופסין בחייבי עשה ואפי' חייבי לאוין .

יג וכן אם חלץ ליבמתו וחזר הוא או אחיו וחלצו לצרתה אין אותה חליצה כלום ליאסר בקרובותיה או שני יבמין שחלצו ליבמה אחת זה אחר זה אין חליצתה האחרונ' בלום ומותר בקרובותיה אבל אם אחר שחלץ ליבמתו בעל או קרש אחיו אותה או צרתה תפסי להו בה קידושין דהא לא קיימי עליהו אלא בלאו דלא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה וק"ל קידושין תופסין בחייבי לאוין וצריכה גט בין קרשה לשם אישות כגון שקרשה סתם בין שקרשה לשם יבמות כגון שאמר לה הרי את מקודשת לי לזיקת יבמין . יד הא דאין מעשה מועיל אחר ביאה דוקא בכניסה כשרה שלא קדם לה מעשה אחר אבל ביאה פסולה כגון שנתן גט לזו ובעל את זו או עשה מאמר בזו ובעל את זו מועיל מעשה שיעשו אחריה שאם יחלוץ הוא או אחיו לשלישית יאסרו בקרובותיה וגם היא לא סגי לה בגט דאכתי נשאר בה זיקה אבל חליצה אפי' היא פסולה שקדם לה מעשה אחר כגון שנתן גט לזו או עשה בה מאמר ואח"כ חלץ לה או לצרתה אפי' אין מועיל אחריה מעשה אחר כגון אם חזר הוא או אחיו וחלץ לה או לצרתה הוי כאלו חלץ לגברית ואין אותה חליצה אוסרת עליו קרובות אבל אם בעל אותה או צרתה או קרש אותה או צרת' אח"כ ודאי מהני דהא ק"ל קידושין תופסין בחייבי לאוין והא דאין מעשה מועיל אחר חליצה פסולה ואחר ביאה פסולה מועיל לא משום דחליצה עדיפא מביאה דהא ודאי ביאה עדיפא אלא משום דביאה פסולה שייך בה לגזר שפי מבחליצה פסולה כיצד כגון אם נתן גט ובעל גזרו שיהא מעשה שאחר ביאה זו מועיל משום ביאה שאחר חליצה שאם אתה אומר לא יועיל מעשה אחר ביאה שאחר הגט ותואא הביאה ביאה גמור' ותסגי לה בגט לכדו אחי למימר מוקינא ביאה שאחר הגט קניין גמור אלא מועילתא היא ויבאו לבעול לכתחלה אפי' אחר חליצ' והיה אסור דאורייתא כיון שלא בנה שוב לא יבנה ואם ביאה אחר מאמר הוא כגון מאמר לזו ובעל את זו גזרו ביאה אחר מאמר משום ביאה אחר ביאה דאי אמרית לא יועיל מעשה אחריה ובגט לכדו תסגי לה אמרי ביאה של זו אחר קניין של זו ביאה מעליית' היא ואתו למעכד ביאה אחר ביאה בשתי יבמות ויעברו על אינו בונה ב' בתים אבל אחר חליצ' פסול' ליכ' למיגור מדי דמאי ליגור' נגזרו חליצה אחר הגט משו' חליצה אחר חליצה דלא ליתיה לחלוץ ב' יבמות זו אחר זו או ב' יבמין ליבמה א' זה אחר זה כל כי הגי' תחלוץ תחיל ומאי איכפ' לן דמאי איסורי' איכא לגזור חליצה אחר מאמר משו' חליצ' אחר ביאה דלא ליתו למימר כניסה בכניאת יבום ויצאה בחליצה אלא גט לא אתי למימר הכי דאטו חליצ' אחר מאמר מי לא בעי גט למאמרו ה"ה יאמרו חליצ' אחר ביאה ודאי בעי גט לכניאתו והא דאמרין אין אחריה כלל היינו דברר העשוי אחריה כגון דאי הרר עבי' גט או חליצה בחברת' לא איתס' בקרובותיה אבל בעלת המאמר ודאי צריכה גט למאמרו אע"פ שחלץ אחריה .

טו עשה מאמר ביבמתו ואח"כ נתן גט לזיקתו ולא למאמרו פסלה עליו ועל כל האחיין וקמה לה בלא יבנה דרבנן וצריכה עוד גט שני למאמרה וחליצה לזיקה להחירה לשוק נתן הגט למאמרו ולא לזיקתו הרי נשאר זיקתה כמו שהיתה קודם המאמר דמאי דעכד בה שקליה אבל אינה מותרת לייבם אלא לישאר האחיין ולא למגרש דגזרו רבנן משום שנתן גט קודם המאמר שיאמרו כמו שזו מותר ה"ה בעלת גט קוד' מאמר מותר ס"מ מיון שבעלת גט אפי' מאמר אינה אסורה אלא דרבנן לא גזרו אלא כמגרש עצמו ולא כשאר האחיין וי"א שאפי' המגרש עצמו מותר בה ולא גזרו ביה כלל דמאי דעכד שקליה והרי היא לגמרי כמו שהיתה קודם המאמר' ובלבד שיאמר בפירוש למאמרו ולא לזיקתו אבל אם נתן לה גט סתם הוי כאלו פיר' שנתנו לזיקתה וקיימה בלא יבנה מדרבנן על כל האחיין .

טז כן באת קמן אינו קונה ביבמה מן התורה כלל דקמן אין לו קניין מן התורה מ"מ כיון דביאת קמן של בן ט' שנים ויום אחד הויא ביאה בעלמא בגמ' לעצ' עריות שהיא נהרג עליו אם היא גדולה ה"ה גבי יבמה אע"פ שלא קנאה משום שאין לו קניין מ"מ עשאו רבנן כמאמר בגדול לפיכך אם בא קמן כן ט' ויום אחד על יבמתו פסלה על כל האחיין ואם אחר שבא עליה חזר אחיו הגדול ובא עליה או על צרתה או עשה מאמר או נתן גט או חלץ לה או לצרתה פסלה על הקמן וצריכה גט משניהם וחליצה כמ"ש למעלה בדין בי"א או חליצה או גט או מאמר אחר מאמר וכן אם חזר הקמן ובא על צרתה או שאחיו שהוא ג"כ בן ט' ויום אחד בא עליה או על צרתה פסלה יליו כיון מאמר אחר מאמר וכן אם עשה הגדול מאמר ביבמה ידך אחיך בן ט' ובא עליה או על צרתה פסלה עליו כדן

בנה שוב לא יבנה דאוקמי אחיו אחזקה שלא יעבור על דברי חכמי ולא יבם עד שידע מה שעשה אחיו ואי משום שמא יבם אחיו כבר מה מוזהר חליצתו של זה ומאי איכפת לו .

קעא דין שני יבמות חרשות קצנות וכו' מעיפיים .

א מי שהיה נשוי יתומה קטנה שהשיאוה אחיה ואמה שאין קידושה אלא מדרבנן וכן חרשת ומת ונפלו לפני אחיו ליבום אין ביאת או חליצת א' מהן פוסרת צרתה ואע"ג דקידושי תרווייהו מדרבנן וא"מ מסקינן בנמרא שאין קידושי שתיהן שוות קידושי יתומה קטנה הם כספק אם קונין קניין גמור או אם אין קונין כלל וקידושי החרש' קונין במקצתה ומשירין במקצתה וטעמא איתא התם וכיון שאין הקידושי שוות אין הזיקות שוות לפיכך אין חליצת אחת מהן או ביאת אחת מהן פוסרת צרתה וכיצר תקנתו אם יחלוץ או ייבם הקטנה לכשתגדיל לא תפטר החרשת דשמא קידושי אחיו בקטנה לא קנו כלום ונשאת החרשת ערין וזקתו והחרשת לאו בת חליצה היא וכמ"ש למעלה ואם ייבם אותה אחר חייו שנת קידושי אחיו בקטנה קנו קניין גמור וקאי עליה החרשת ככין כיון שלא בנה שוב לא יבנה ואם ייבם החרשת לברה לא תפטר הקטנה דקידושי החרשת הוי חצי קידושי וזיקתה חצי זיקתו ושמא קידושי הקטנה הוו להו קידושי גמורין וזיקתה זיקת גמורה ואין ביאת החרשת ביאה גמורה להפקיע כל הזיקה של הקטנה ונשאר ערין זיקה בקטנה ואם יחלוץ לקטנה לכשתגדיל תיאסר עליו החרשת למפרע מטעם דכיון שלא בנה בקטנה שוב לא יבנה כדלעיל דשטר קידושי הקטנה הוי קידושי גמורים וחליצתה היא חליצה שעדיין היתה זקוקתו וכיצד יעשה מלמדין את הקטנה שתמא' בו ועוקר קידושי אחיו מעיקרה ונשאר החרשת לברה זקוקתו וכבר אמרנו דחרשת אין לה חליצה לפיכך מייבם את החרשת וקונה אותה בבאה לאישה גמורה ואם ירצה אח"כ לגרשה כותב לה גט ומגרשה ומותרת לו .

ב הוי שתיהן חרשות או שתיהן יתומות קטנות חליצה אין להן אבל כצאת אחת מהן פוסרת צרתה דהא זיקת שתיהן שוות .

ג אחת גדולה ואחת קטנה ביאת גדולה או חליצתה פוסרת הקטנה דהא הגדולה היא וראי זקוקה אבל אין ביאת הקטנה פוסרת הגדולה דשמא קידושי קטנה לא קנו כלום ולא היתה זקוקתו כלל והגדולה נשאת זקוקה לו .

ד אחת פקחת ואחת חרשת ביאת הפקחת או חליצתה פוסרת החרשת שהרי היא כולה קנויה וזיקתה זיקה גמורה וביאתה או חליצתה פוסרת השנייה אבל אין ביאת החרשת פוסרת הפקחת שהרי לא היתה קנויה וזקוקה אלא לחציה ואין תפטר הפקחת שהיא זקוקה לכולה .

ה ואם שתיהן קטנות וכא יבם על אחת מהן וחזר וכא הוא או אחיו על השנייה לא פסל את הראשונה עליו שהרי ביאתם שיה אי ראשונה קנויה היא הרי היא אשתו ואחרונה ביאת זנות ואי לאו קנויה היא הרי שתיהן נכריות אצלו שלא היו קנויות לאחיו אבל אסור לקיים את השנייה דדילמ' קנויות לאחיו ומשבא על הראשונה קנאה וקמה לה הך עליה באיסור בונה ב' בתים אלא מלמדין אותה שתמאן ומקיים את הראשונה שלא נפסלה עליו מעולם .

ו וכן אם שתיהן חרשו' אין ביאת השני' פוסל את הראשונה ואם ירצה יקיימנה והשנייה אסורה לו ויוציאנה בנש .

ז אחת קטנה ואחת חרשת ובא היבם תחלה על הקטנה ואחר כך חזר ובא אחיו על החרשת לא פסל את הקטנה עליו ממ"ז אי קנויה היתה לאחיו הרי קנויה היא ליבם כביאה ג"כ ואין אחר ביאתה כלום לפוסלה עליו ואי לאו קנויה היתה לאחיו הרי לא היתה אשת אחיו מעולם ולמה תפסל ע"י ביאת החרשת אלא יגרש החרשת כגט דשמא הקטנה לאו קנויה היא והוי ביאת חרשת ביאת יבום וקניין לאשה לכך צריכה גט וע"י הגט תותר לשוק ממ"ג אם היתה ביאת הקטנה יבום גמור שהיתה קנויה הרי היתה הקטנה מתרת החרשת לשוק אפי' כלא גט ואם לא קנויה הרי ביאת החרשת הוה יבום בה וניתרת לשוק ע"י הגט אבל לא יגרש הקטנה ויקיים החרשית דשמא הקטנה קנויה היתה הקמה עליו החרש' כבונה ב' בתים אע"פ שיגרש את הקטנה מ"מ החרשת כבר נאסרה עליו עולמית אלא יקיים את הקטנה ממ"ז כמו שאמרנו .

ח בא היבם תחלה על החרשת וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה כבר אמרנו פעמים שביאת הקטנה מעולה מביאת החרשת דשמא קנויה גמורה היא לכך פסל ביאת הקטנה את החרשת עליו והיא ג"כ אסורה עליו כבר מביאת החרשת משום בונה ב' בתים ואסור לקיים שתיהם לכך מלמדין את הקטנה שתמאן כו' ויוציא החרשת כגט ואע"ג שכשתמאן הקטנ' תעקור הזיקה לגמרי וגט ביאתה אינה כלום ומן הדין היה יכול לקיים החרשת

מב

ב' דין מאמר אחר מאמר אבל מאמר של כן ט' אינו חשוב כמאמר הגדול ואינו מועיל אלא בתחלה אבל לא בסוף כיצר עשה הקטן מאמר מועיל לפוסל על האחים דגזרי במאמר כן ט' משום ביאת כן ט' בד"א בתחלה אבל אם עשה הגדול מאמר וחזר כן ט' ועשה מאמר כה או בצרתה אינו מועיל לפוסלה על האח הגדול אבל מאמר על כן ט' אחר מאמר של כן ט' איכא למישר שמועיל שבין שמאמר דראשון גם הוא מבן ט' הוה כמו מאמר אחר מאמר בשניהם גדולי' וגט וחליצה לא גזרו רבנן בקטן כלל לא בתחלה ולא בסוף דליכא למיגזר בהו מירי .

יז ב' יבמות מבית א' שנפלו לפני יבם א' ועשה היבם מאמר באחת מהן או נתן לה גט אם רוצה אח"כ לחלוץ ולהתירן לשוק אין חליצת בעלת הגט או בעלת המאמר פוסרת הצרה דחליצת בעלת הגט אינה חליצה מעליא דאיתקלשה זיקתה וכיון שהזיק' קלוש' גם החליצה אינה מעלי' וחליצת בעלת המאמר אינה פוסרת אפי' אותה לגמרי שהרי צריכה גט למאמרו והיאך תפטר צרתה אבל חליצת הצרה הויה חליצה מעלייתא ופוסרת' לבעלת הגט לגמרי ולבעלת המאמר מחליצה וצריכה עוד גט למאמרה ואם עשה מאמר כזו ונתן גט לזו חולץ לאיזה שירצה ופוסרת את השנייה דתרוויהו כי הרדי גינהו כמ"ש .

יח וכן אם היתה אחת מהן אסורה על היבם משום שנייה או מחייבי לאון או מחייבי עשה והשנית מותרת לו כשהוא מייבם מייבם למותרת וכשהו' חולץ'אם חלץ לאסור' לא הותרה צרתה דהויה לה זיקא קלושה כיון שאסורה לייבם חלץ לצרה הותרה האסורה דהויה לה חליצה מעלייתה .

יט יבמות רבות הבאות מבית אחד כיון שנבעלה אחת מהן בעילה כשרה הותרו כל הצרות וכן אם נחלצה אחת מהן חליצה מעולה הותרו הכל ונסתלקה זיקת היבם מעליהן בבעילה הותרו מ"ט בית אחיו אמרה רחמנא בית א' הוא בונה ואינו בונה ב' בתים בחליצה הותרו מ"ט בית חלוץ הנעל כתוב בית א' הוא חולץ ואינו חולץ ב' בתים אבל אם נבעלה אחת מהן ביאה פסולה או ניתן מאמר פסול לאחת מהן שוב נאסרו כולן לייבום ואפילו אותה שנבעלה או שנעשה בה המאמר הפסולה אותה שנבעלה או שנתן לה מאמר צריכה גט לביאתו או למאמרו אבל לזר לא דותרו שום אחת מהן אפי' בעלת הביאה או בעלת המאמר וכ"ש הצרות אלא כל אדת מהן צריכה חליצה להתירה לזר משום דהויה לה החליצה חליצה פחותה וגם הביאה היתה ביאה פחותה ואין זיקת היבום מסתלקת לא בבעילה פחותה אפי' מן הנבעלת עצמה ולא בחליצה פחותה מן הצרות אלא אותה שנחלצה חליצה פחותה היא עצמה היתרה ליבשא לזר אפי' יש שם אחין אחרי' דלמפטר נפשה סגי בחליצה פחותה אבל צרתה אסור' לזר עד שתחלוץ גם היא אפי' לזר היבם בעצמו או עד שיחלץ כל האחין לראשונה שנחלצה החליצה וכו' היתרי'את כל הצרות ולא בחליצה מאחד היבמים שאין חליצה פחותה מסלקת זיקת יבום מבית זה עד שתחזור על כל האחין או עד שתחלוץ כל אחת מהן וכן ג' אחיות שנפלו מנ' אחין לפני ב' אחין יבמין אם נפלו בבית אחת כגון שלא הספיקה ראשונה לחלוץ עד שנפלה שניה ושלישית אע"ג דחליצת כל אחת הויה חליצה פחותה דהא כל אחת אסורה לייבם משום דהויה כל אחת אחות זקוקה לגבי כל א' מן היבמ' נמ"ז כל אחת סגי לה בחליצה אחת מא' מן היבמות איזו שירצה ואפי' אחד חולץ לבנין דלמפטר נפשה סגי בחליצה פחותה הואיל ואי' בחליצה מעולה וכשרה ואם נפלו כזו אחר זו כגון שנפלה האחת תחלה וחלוץ לה אחד מהם ואח"כ נפלה השנייה אף על גב דלמפטר נפשה סגי בחליצה פחותה מ"מ לכתחלה לא תחלוץ השנייה מן החלוץ הראשון שהיא עליו באחות חליצתו אלא תחלוץ מן השני דכל היבא דאיפשר חליצה מעולה עכרינן לה לכתחלה ולא תחלוץ הפחותה ואם אח"כ נפלה השלישית דהויה לגבי תרווייהו אחות חלוצה והויה חליצת' חליצה פחות' לגבי תרווייהו ותחלוץ מאיזה מהן שתרצה וסני' .

ך ב' יבמין שיבמו ב' יבמו' הבאות מבית א' ולא נודע מי ייבם תחלה שניהם יוצאו כגט ויתרו לזרים כלא חליצ' ממ"ז דהא מ"מ אותה שנתיבמה תחלה הרי היא אשת היבם לכל דבר ויוציאה כגט לבדו וכשייב' אח"כ אחיו את השנייה אין כאן יבום דהא כבר פקע זיקתה בביאת ראשונה ואי משום קידושינן בא עליה וקיל' קידושינן תופסין בחייבי עשה שאין כלא אלא עשה דבית א' היא בונה ואינו בונה ב' בתים ולא הבא מכלל עשה עשה הרי ג"כ יוצאת צרתה ואינה צריכה חליצה אבל שתיהן אסורות ליבמין מספק שמא בנתה נתיבמה תחלה וקאי איהו באיסור בונה ב' בתים לפיכך דאובן שהיו לו ב' נשים אחת בעכו ואחת בצור ושמעון ולוי אחד בעכו וא' בצור ושנינו שמת ראובן אחיהם לא ייבם שום אח' מהם יבמות שבמקומו עד שידע מה עשה אחיו במקום אחר קדם א' מהם וייבם אין מציאין אותה מרו מספק עד שידע שייבם אחיו תחלה ואם רצה לחלוץ קדם שידע מה שעשה אחיו אין מונעין אותו לומר שמא יבם אחיו אחר חליצה זו ועכבר על דבין שלא

החרשת שהרי הקטנה כאלו לא היתה צרתה מעולם מימ הו'אל
ונפסלה מתחלה בשעת ביאת הקטנה קודם המיאון יגרשנה ולא
ייקיימנה ע"י המיאון וי"א דה"צ שיבול לקיים החרשת אחר מיאון
הקטן שעקרה הויקה וכאלו לא היתה החרשת צרתה מעולם,
אחת פקחת ואחת חרשת בא היבם על הפקחתו וזוהר וזבא
הוא או אחיו על החרשת לא פסל הפקחת ומ"מ החרשת
צריכה גט ואע"ג שביאת הפקחת פטרחה מן הויקה מ"מ ק"ל שיש
ביאה אחר ביאה לענין זה שהשניה צריכה גט אפי' בכ' פקחת
והוא שבא עליה לשם אישות או לשם יבמות ולא לשם זנות בעלמא
ואם בא היבם על החרשת תחלה וזוהר וזבא הוא או אחיו על
הפקחת פסל את החרשת שהרי ביאת הפקחת מעולה יותר ואסור
לקיים שתיהן שביאת וחרשת פסל את הפקחת מתחלה משום ב'
בתי' ואח"כ חור ופסלה ביאת הפקחת את החרשת לפי' החרשת
יוצאת בגט לברו שהרי ביאתה היתה ביאה כשרה והפקחת צריכה
גט וחליצה שהרי ביאתה היתה ביאה פסולה וביאה פסולה צריכה
גט וחליצה :

אחת גדולה ואחת קטנה וזבא על הגדולה וזוהר וזבא הוא
או אחיו על הקטנה לא פסל את הגדולה שקנאה קניין
גמור בכיאתה מ"מ כיון דק"ל שיש ביאה אחר ביאה להצדיק גט
לשניה כאן שהשניה היא קטנה מלמדין איתה שתמאן שהרי אסור
לקיים שתיהן משום שני בתים ואם בא תחלה על הקטנה וזוהר וזבא
הוא או אחיו על הגדולה אע"פ שבא תחלה על הקטן ופסל עליו את
הגדולה מ"מ לא קיים בה מצות ייבום מן התורה וביאת הגדולה
אחר כך היא ביאה גמורה ויבום גמור מן התורה לכך נרחית
הקטנה מפניה ואסור לקיימה לפיכך מלמדין את הקטנה שתמאן
ותעקר קירושי' הראשונים עם ביאת היבם כאלו לא היתה צרתה
של הגדולה מעולם ויקיים את הגדולה ואע"ג דלעיל גבי אחת חרשת'
ואחת קטן' אמרנו לפי דעת קצת שאפי' לאחר מיאון הקטנה יוציא
החרשת בגט ולא יקיימנו' כיון שכשעת ביאת הקטנה נפסלה עליו
שאני התם שגם בכיאת חרשת לא קיי' מצות יבום גמור מן התורה
לכך כשנפסלה עליו פעם אחת שוב לא יקיימנה אפי' אחר מיאון
הקטנה לפי דעת הסוכרי' כן אבל כאן שקיים בכיאת גדולה מצות
יבום גמור כיון שקנאה שוב לא יגרשנה אחר שמיאנה הקטנה
ועקרה הויקה כאלו לא היתה צרתה מעולם :

קעב דין יבם פרים וחרש שוטה וקטן ומומאם
וכן היבמה וכו' י"ז סעיפים

א יש יבם ויבמה שאינן בני חליצה ויבום מפני שינוי שכנופם
ומהם מפני איסור שעליהם וכיאתם שיש שינוי כנופם מהם
לא מיבמין ולא חולצין ומהם מיבמין ולא חולצין ומהם חולצין ולא
מיבמין ומאות' שהאיסור עליה מהם לא מיבמין ולא חולצין ומהם חולצין
ולא מיבמין אבל מיבמין ולא חולצין אינן בעלי האיסור שכיון שהאיסור
עליהם א"א שייבמו כיצד הסרים ו"א יבמות אינן בני חליצה ויבום
הסרים כיון שהי' היבם סרים בין שהי' המת' סרים אין מיבמין ולא חולצין
לאשתו משום דכתיב ולא ימחה שמו מישראל פרט לסרים ששמו מחוי
ואילוני' משום דכתיב אשר תלד פרט לאילוני' שאינה יולדת לפי'
אילוני' ודאית' שחלצה או נפסלה בכך לכהונה שאין חליצתה
כלום וכן הסרפ שחלץ או שחלצה לאשתו אין החליצה כלום שאינ'
פוסלת לכהונה היה לאילוני' צרה מותרת לחתיבם ואפי' צרת בתו
אילוני' ואפי' הכיר בה אחיו וידע שהיא אילוני' ואע"פ"כ נשא
ולא היו מקח טעות דהויא ליה אשתו גמורה אפי' לא מתסרה
צרתה לא משום צרת אילוני' ולא משום צרת הכת רכי אסר
רחמנא צרת ערוה במקום שהיה יכול לקיים מצות יבום אם לא היתה
ערוה עליו היא דאסרה והבא כיון דאילוני' היא דבלאו ערוה גמי
לא חוייה ליבום הויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה ומותרת
וכ"ש אם אין האילוני' ערוה עליו שהצרה מותרת :

ב ודוקא אילוני' ודאית' שיש בה סימני אילוני' שיתבאר בסמוך
בע"ה אבל ספק אילוני' חולצת מספק דשמא אינה אילוני'
ולא מתייבמת דשמא היא אילוני' והויא לה אשת את שלא במקום
מצוה :

ג וסרים שאמרנו דוקא סרים חמה שלקה ממעי אמו ולא היה לו
שעת הכושר מעולם מיום שזרחה עליו החמה דהיינו מעת
שנולד שבו משמע לישנא ולא ימחה פרט לזה ששמו מחוי מעיקרא
ולא היה לו שעת הכושר מעולם אבל סרים אדם שהיה לו שעת
הכושר חולצין או מיבמין לאשתו שאין זה שמו מחוי מעיקרא אבל
אם היבם הוא סרים אדם הרי היא חולצ' לאשת אחיו ואינו מיבם
מפני שהוא פסול לבא בקהל משום לאו דכרות שפכה ואם עבר וזבא
עליה קנאה קניין גמיר דרוחה עשה ריבום את' הלאו אבל אסור
לקיימה ולבא עליה עוד משום לא יבא וגומר ומצי' בה בגט ואב
היתה יבמתו גיורת או שאר אשה המותרת לפצוע דבא מותר לו
לייבמה :

ד אלו הן סימני אילוני' כל שאין לה דרין או שהתשמיש קשה לה
ומצער אותה או שקלה בקול איש ואינה ניכרת בין קול איש
לקול אשה או שאין לה בשר גבוה ועגול כמין כף למעלה מאתו
מקום באחת מאלו חשוכה כאילוני' וי"א דאינה חשוכה אילוני'
עד דאיתנהו כוליה סימנים :

ה ואלו הן סימני סרים חמה שערו לקוי ורך או שמחליק בשרו
ורך כבשר האשה שדרך בשר האיש להיות שער או כשמייל
מים בגומא אינה מעלה קצת או שאינן מחמיצין כששוהין לעמוד
בכלי או שאינן עושה כ"פ פ' שאין קילוח השתן הולך למרחוק
ואינו עושה כ"פ כשמייל מים כלפי מעלה אלא יורדין מיד ושכבת
דענו דיהא או שאין בשרו מעלה הכל כשיוצא מן המרחץ בימות
הגשמי' או שקולו לקוי ואינו ניכר בין איש לאשה או שאין לו
שערות כזקנו העליון ואפי' הביא ב' שערות כערוה אם אין בו
שערות כזקנו כלל אפי' אין בו אלא א' מאלו הסימנים חשוב סרים
אבל אם יש לו ב' שערות כזקנו העליון לא חשוב סרים עד שהיו בו
כל הסימנים חשוב סרים אע"פ שיש לו ב' שערות' בוק אע"פ שאם
יש לו ב' שערות במקום אחר בכל הנפץ מוציאין אותו מחוקת סרים
במקום הזקן אין מוציאין אותו מחוקת סרים לפי שבמקום הזקן
רגילין להיות שם שער לכל אדם לפיכך אם יש לו כל סימני
סרים נדון כסרים ואע"פ שזבוא ב' שערות בוק חשוב אין לו
זקן כיון שלא נתבלא זקנו :

ו כ"א שעי' הסימני' נידוני' כסרים חמה ואילוני' כשהיו בהן
הסימנים אחר שהם בני ב' שנה אבל קודם לכן אפי' יש בהן
כל סימני סרי' ואילוני' ולא הביאו ב' שערות כערוה אין נידוני'
כסרים ואילוני' אלא תולין הדבר במה שהם קטנים וריבם
בקטן כל זמן שהם פחות מבני ב' שכן נמצאים ריבה בני
אדם שאינן מתגדלין עד עשרים שנה אבל מכו עשרים ואילך
ולא הביא ב' שערות אם יש בהן סימני סרים ואילוני' נידוני'
כסרים ואילוני' אפי' אם הביאו אח"כ שערות אין מוציאין אותם
מחוקת סרים כיון שהיה להם כל הסימנים של סרים ואילוני'
קודם השערות ולכשהגיעו לבני ב' מיד היו בהם הסימנים או קודם
לכן אבל אם אין בהם הסימני' מיד כשהם בני ב' או קודם לכן
וגם לא הביאו ב' שערות אין נדוני' כסרים ואילוני' אפי' נולדו
בהם הסימנים אחריו כן אין זה סרים חמה אלא מחמת חולי כאו
שאין זה לקוי ממעי אמו וחשובין בקטנים עד רוב שנותיהם שהם
עדי שהם בני ל"ז כימי שנותינו בהם ע' שנה וחצי' הם ל"ה וכשהם
בני ל"ה ויום א' הרי הגיעו רוב שנותיהם ומרוב שנותיהם ואילך
נידוני' כסרים ואילוני' כשלא הביאו ב' שערות אפילו אין להם
כלום מסימני סרים ואילוני' ואפילו הביאו ב' שערות לאחר מכן
כיון שנתאחרו כ"כ וראי סרים הוא אפי' בלא סימנים אבל דבר זה
הוא קשה וכמעט שא"א לנו לעמוד עליו ככדור ואפי' בדריקה
שאפילו אם נברוק ולא נמצא בו ב' שערות הא ק"ל בחוששין
שמא גשרו ועוד אפי' גומת בלא שערות ק"ל דהו' סימנים ומי
יוכל לברוק במקום הכאת שערות שלא יהא שם לא שער ולא גומא
וע"כ כשיוצא דבר זה צריכה חליצה מספק שזבוא הביא ב' שערות
ולא סרים הוא ואינו מתייבמת דילמא לא הביא ומצא פוגע באשת
אח שלא במקום מצוה דכיון שנברק לאחר רוב שנותיו ולא נמצאו
לו שערות אחרע רובא ואיכא למיחש לסרים וכ' שנה שאמרנו
למעלה ו"א שאפי' ששלמו כל הכ' אלא כשהגיעו לב' פחות ל'
יום הרי הם בבני ב' גמורים לכל הדינים המבוארי' למעלה וי"א עוד
שאפי' לא הגיעו אלא לבני י"ט ול' יום תוך שנת כ' הרי כאלו נגמרו
כל הכ' לנהוג בהם כל הדינים הנ"ל :

ז גם אמרנו למעלה שלא נאמרו כל הדינים הללו אלא כסרים
חמה שהוא לקוי ממעי אמו אבל מי שנחתכו או ניתקו או
נפצעו נידיו או ביציו שלא ממעי אמו הוא נקרא סרים אדם
ואותו ק"ל כשהיה י"ג שנה ויום אחד נקרא גדול שחולצים אחר
רוב בני אדם שמתגדלים ל"ג שנה ויום אחד כי זה הו"אל ונכתר'
כילדותו אינו מביא סימנים לעולם לכך הולכין בו אחר הריב'
ח אנדרוגינוס י"א שהוא כזכר לכל דבריו ואחר מתייבמת
וחולצת וגם הוא חולץ ומייבם וי"א כיון שאינו ראוי להוליד
כלל הרי הוא כסרים חמה ששמו מחוי מעיקרא ואינו בר חליצה
ויבום כלל וכן נראה מכל מקום יש מצריכים לו חליצה
לחומרא בעלמא :

ח פומטום חולץ מספק שהרי הוא ספק זכר ספק נקבה
ושמא זכר הוא לכך לא תיפטר בלא חליצה ואם נקדע
ונמצא זכר רצה חולץ רצה מייבם ויש מי שאומר שאפילו אחר
שנקדע ונמצא זכר אינו מייבם מפני שהוא בספק סרים דמספקא
לרו' לחכמי' ולא יכלו לעמוד על בוריו של דבר אם נמצא מעיל' אחר
שנולד פומטום אדם הוליד כשנקדע ואם כן אפילו כשנקדע הרי
הוא בספק סריכ' וי"א אפילו אין לו סימני סרים מה שנולד
כשהוא פומטום וחי סימן סריכותו לכך אוליג' ביה לחומרא דהיינו
אם יש לו אחים אחרים יתלצו הם או ייבמו ואם חלץ הוא
פסלה :

על היבם פטורה כמו הערוה וכן צרת צרתה פטורה ג"כ מן החליצה ופן היבום כיצד כגון שמת ראובן ולו ב' נשים וא' מהן היא ערוה על שמעון אחיו ולו עוד אח שלישי לוי שאין אחת מנשי ראובן ערוה עליו והיו היבמות פטורים משמעון משום הערוה אבל היו זקוקות ללוי והלך לוי ויבם אותה שהוא צרת ערוהו של שמעון ויש לו עוד אשה אחרת ואח"כ מת לוי ג"כ בלא בנים ונפלו שתייהן לפני שמעון שתייהן פטורות מן החליצה ומה היבום האחת אשת ראובן משום שהיא היתה מתחלה כשהיתה אצל פעלה הראשון צרת ערוהו של שמעון והשנייה אשת לוי משום שהיתה צרתה אצל לוי והיא לא צרת צרת ערוהו וכן אם נתייבמה אותה הצרת צרה לאח רביעי יהודה ולו אשה אחרת ומת ג"כ בלא בנים ונפלו נשיו לפני שמעון אשת לוי אסורה עליו משום צרת צרת ערוה ואשת יהודה אסורה עליו משום שהיתה צרת צרת ערוה וכן עד עולם.

ב אבל אם היתה אחת מכל הערויות נשואה לנכרי שאינו אחיו ומת בעלה מותר הוא לישא צרתה שלא אסרה התורה צרת ערוה אלא במקום שהיתה מצוה עליו לייבמה ונדרת ממנו ע"י הערוה וכיון שנדרת ע"י הערוה נשארה עליו באיסור אשת אח אבל כשהיא צרת ערוה אצל נכרי אעפ"י שהערוה אסורה עליו היא מותר לו. (וזה כל פרי משא ומתן שבפרק ראשון דיבמות בשנת עליה שלמדוהו מקראי ע"ש בי יאר"ד להביאה הנה).

ג היבמה שהיא ספק ערוה ליבם כגון שקדש אשה א' בספק קידושין והרי היא ספק ארוסתו ואחותה נשואה לאחיו מאביו ומת אחיו בלא בני' ונפלה אשתו לפניו והיא עליו ספק אחות ארוסתו הרי שתייהן אסורות עליו יבמתו שמא היא אחות אשתו דשמא חלו הקידושים וארוסתו שמא היא אחות זקוקת דאסורה מדרבנן דשמא לא חלו הקידושים לפיכך יבמתו חולצת מספק ולא מתייבמת וארוסתו מוציא בנט מספק.

ד היתה היבמה באיסור ערוה על בעלה כגון שעבר או טעה ונשא בתו או חמותו ומת ונפלה לפני אחיו אין זו אשת אחיו כיון שאין קידושין תופסין לו בה ולא שייך בה לא חליצה ולא ייבום והרי היא לנבי' יבם כמו אשה נכרית ואם ירצה ישאנה ואם ירצה יניחנה בלא חליצה אבל אם היה לה צרה אצל אחיו או חולצת או מתייבמת.

ה ואם היתה היבמה ספק ערוה על הבעל או חולצת או מתייבמת ממ"צ שאם היא ערוה על בעלה הרי לא היו תופסין בה קידושין והרי היא ליבם כאשה נכרית ומותר בה ואם לא היתה עליו ערוה הרי היא זקוקה ליבם ושפיר מייבם.

ו יבמה שהיא ספק ערוה ליבם ולא לבעל כגון אחות ספק ארוסתו והיו לאחיו בה ג"כ ספק קידושין או ספק גירושין כגון שזרק לה קידושה או נטה ספק קרוב לו ספק קרוב לה או שגירשה בנט שיש בו ספק אם הוא גט כשר או לא כמו שנתבאר בהלכות גמין והיה לאחיו אשה אחרת ומת אותה הצרה חולצת ולא מתייבמת דשמא אחת צרתה שהרי מספקין בערוה אם היא אשת אחיו אם לא.

ז היה אחיו נשוי אשה שהיא ערוה ליבם ולו עוד אשה אחרת ואחר כך מתה הערוה בחיי בעלה או שגירשה או שהיתה קטנה ומיאנה בו ואחר כך מת אחיו הצרה מתרת להתייבם ואף על פי שכנס הצרה קודם שמתה או שגירשה הערוה ונעשית פעם אחת צרה לערוה כיון שלא היתה צרת הערוה בשעה שנפלה ליבם שהוא שעת מיתת אחיו מתרת דק"ל. מיתה מתרת אבל אם לא מיאנה הערוה הקטנה בו בחיי אחיו ומיאנה בו אחר מותו צרתה חולצת ולא מתייבמת אע"ג דהאיאן עוקר הקידושין מעיקרין והיו כאילו לא היתה אשת אחיו מעולם מ"מ כיון שכשעת מיתת אחיו עדיין לא מיאנה הרי צרתה טרית צרת ערוה ואסורה להתייבם מדרבנן גזירת משום דאתו למושרי צרת ערוה דעלמא.

ח ספק אם איתה שהיא ערוה ליבם מתה בחיי הבעל או אחר מותו כגון שאחיו היה נשוי בתו ונפל הבית על שניהם ואין יודע איזה מהם מת תחלה ולו אשה אחרת חולצת דשמא בתו מתה תחלה ובשעת מיתת אחיו לא הית' צרת ערוה אבל לא מתייבמת דשמא אחיו מת תחלה וזו בשעת מיתת היתה צרת ערוה.

ט היתה הערוה איילנית צרתה או חולצת או מתייבמת ולא מבעי' אם לא הכיר בה אחיו שהיתה איילנית דהוי מקח טעות שנמצא שלא היתה אשתו מעולם והשנייה אינה צרת ערוה אלא אפילו הכיר בה אחיו וקבלה עליו לאשה צרתה מתייבמת דלא אסרה תורה צרת ערוה אלא במקום שהערוה היא בת בנים שאם לא היתה ערוה היתה זקוקה ליבם אלא שבשביל שהיא ערוה לו היא פטורה וכיון שהיא פטורה צרתה ג"כ פטורה אבל כשהיא איילנית שאפילו אם לא היתה ערוה לאו בת יבום היא אולי כמו שאינו ולא נפלה הויקה אלא על הצרה לכך לפיכך מתייבמת ואם ייבם הצרה מפני שהיא סבויה שהערוה איילנית ואח"כ נמצאת שאינה איילנית הרי היא צרת ערוה וקיימה עליו באיסור אשת אח שלא במקום מצוה ותצא מיבמה בלא גט והולך ממזר.

נשואה

פסלה עליהם ואם אין לו אחים אלא הוא חולץ ולא מייבם. פצוע רכא וברות שפכה וסרים אדם לאו בני יבום נינהו שהרי אינן יבולים להקים זרע לאחיהם אבל מ"מ כיון שהיתה להם שעת הכושר רמיה היבמה קמיהו לחליצה לפיכך מתו הם ולחם אחים נשותיהן מתייבמין או חולצין שאחיהם יקיימו להם זרע שאלו אינן מחוייבם מעיקרא מתו אחיהם הם חולצים ולא מייבמם ואם בעלו קנו לאשה גמורה כיון דרמיה קמיהו אבל אסור להם לקיימם שצוברים על לאו דלא יבאו בקהל שגם הסרים אדם הוא כמו פצוע רכא לפיכך אם בעלו יוציאו בנט אבל הוקה ביותר שתשש כחו וכשל וידוע שאינו מוליד שכבר פסק להוליד דינו כסרים אדם לענין חליצה וייבום שחולץ ולא מייבם כיון שהתה לו שעת הכושר מיהו כיון שאינו מן הנמנע שיוולד שהרי איפשר הוא הוא אפ"י זקן הרבה ומופלג יוליד שכן נמצאו לפעמים זקני' שמולידים לפי' אם בריעבר בא על יבמתו ויבמה מותר לקיימה.

יא החרשת לאו בת חליצה היא מפני שאינה יכולה לקרות וכן קטנה ושטה מה"ט שאין קריאתו קריאה כיון שאינם מבינים מה שקוראין שאינן בני דעת אבל מ"מ בנות ביאה נינהו וכיאתן ביאה לפיכך אחת מאלו שנפלה לפני יבם אינו יכול לחלוץ אבל כונס אותה בכיאת ייבום ואם ירצה אחר כך לגרש את החרשת יכול לגרש דבת גירושין היא וגטה גט אבל השוטה והקטנה בעירה קטנה לא בנות גירושין הן ואינו יכול לגרשן כמבואר בהלכות גיטין.

יב וכן חרש שוטה וקטן לאו בני חליצה הם שאינם יכולין לקרות ולהבין אבל מייבמין וכונסים ואם כנסו החרש והשוטה אינם יכולין להוציא לעולם וגם הקטן בעורו קטן שאין גירושם גירושין דלא אתי גט דירחו ומפקיע זיקת אחיהם הראשון בד"א שנפלו לו מאחיו פקח אבל נפלו לו מאחיו חרש שהיה חרש בשעה שנשאה בשם שכנס אחיו ברמיה כך יוציא ברמיה והקטן אם בא עליה יוציא בנט לאחר שהגדיל והוא שבא עליה גם לאחר שהגדיל דהל' אתה ביאה שאחר גדלות קניין גמור להיות אשתו גמורה לצאת בנט אבל אם לא בא עליה לאחר שהגדיל אלא בעורו קטן אין ביאתו קניין גמור אלא כמאמר בגדול וצריכה גט לכיאתו והחליצה יוליקתו.

יג שני אחיו אחד פקח ואחד חרש נשואין שני נשים נכריות פקחת מת חרש אחיו הפקח רצה חולץ רצה מייבם מת פקח אחיו החרש כונס ואינו יכול לחלוץ כמ"ש למעלה כיון שאינו בר קריאה וגם אינו מוציא בנט לעולם שאין גטו אלים להפקיע זיקת קידושי אחיו כמ"ש.

יד שני אחין פקחים נשואים שתי נשים נכריות אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל חרשת אין החרשת בת חליצה אלא אחיו הפקח כונס ואינו יכול לחלוץ דלאו בת קריאה היא ואם ירצה אח"כ יוציאה בנט מת פקח בעל פקחת אחיו רוצה חולץ רצה מייבם.

טו שני אחיו אחד פקח ואחד חרש נשואים שני נשים נכריות אחת פקחת אחת חרשת פקח לפקחת וחרש לחרשת מת חרש בעל חרשת אחיו הפקח כונס ואינו חולץ ואם ירצה אח"כ יוציאה בנט מת פקח בעל הפקחת אחיו החרש כונס ואינו מוציא לעולם הסומא מייבם אבל אינו חולץ משום שנא' וירקה בפניו משמע שיהא הוא רואה הרוק למעוטי סומא שאינו רואה הרוק בר"א לתחלה אבל בריעבר אם חלץ חליצתו כשרה דאין הירקה מעכבת ואם אין כאן אח אלא הוא כתב מורי מהרמזי ז"ל שהוא חולץ לתחלה כיון שאי אפשר בענין אחר. וע"ל ס"י קמ"ט.

טז אשת החרש והקטנה והעקרה הרי הן כשאר כל נשים וחולצות ומתייבמו' דהא מצונו כמה נשים עקרות וזקנות שנפקדו וראיות להקים שם לבעליהם אבל אשת השוטה והקטן פטורין מן החליצה ומה היבום שהם כאלו לא היו נשותיהן מעולם שאין קידושין קטן ושט' כלום שאין קנינם וכתוב לא תהיה אשת המת חוצה מי שיש בו אישות פרט לאשת שוטה וקטן שאין להן אישות כלל.

קעג דין יבמה האסורה ליבם באיסור כרת ודין צרתה וסוטה וצרתה וקטנה שמיאנה בו יז"ם.

א יבמה שנפלה לפני יבם שהיא עליו מחייבי כריתות ומיתת ב"ד אינו זקוקה לו כלל ומותרת לזר בלא חליצה שאין מצות עשה של ייבום חוק כ"כ שיהא דוחה לאו שיש בו כרת או מיתת ב"ד כיצד הרי שאחיו מאביו היה נשוי בתו או בת בנה או חמתו או א' מכל הערויות האסורות בתורה ומת אחיו בלא בנים ונפלה הערוה לפניו לייבום פטורה מן החליצה ומה הייבום וכשם שהיא פטורה כך צרתה פטורה שכיון שאינו יכול לבנות בית אחיו דאיהי שהיא עליו ערוה נשארה עליו כולם באיסור אשת אח ופטורות מן החליצה ומה היבום כולה כיצד כגון שאחיו שהיה נשוי בתו או אחת מן הערויות עליו והיה נשוי עוד אשה אחרת אע"פ שאותה אינו ערוה

נשאת הצרה לזר מפני שהיתה סבורה שאין הערוה אילונית ואח"כ נמצאת אילונית והרי הצרה היא זקוקה ליבם תצא מהבעל בגט שנאסרה עליו כיון שנבעלה לו קודם שנחלצה כמו א"א שזינתה שאסרוה על הבעל וגם על היבם נאסרה כמו א"א שזינתה שנאסרה על הבעל ומ"מ עדיין היא זקוקה לו וצריכה ממנו חליצה להתירה לזר ואם מתחלה לא נשאת לזר אלא נתקדשה לו בלבד א"א שמותר ליבם בלא גט שאין קידושין תופסין ביבמה כרפי' לעיל סימן קנ"ט סעיף א' וע"ש :

מי שזינתה אשתו תחתיו בעדים וברצון ומת בלא זרע ונפלה לפני אחיו דינה כרין ערוה שאסורה על היבם ותצא בלא חליצה ובלא יבום מאי טעמא כתיב בה ונמותר והיא נמארה פעריות דכתיב בהו אל תטמאו בכל אלה ואם היתה לה צרה היא וצרתה פטורה מן החליצה ומן היבום שהיא פוטרת צרתה בערוה אבל אם היא ספק זינתה אם לאו היא חולצת ולא מתייבמת דמ"מ היא בספק איסור לבעלה ואם על בעלה שהיא מותרת לו עכשיו נאסרה על יבמה שהיא אסורה לו עכשיו לא כ"ש אבל צרתה או חולצת או מתייבמת דלא כתיב טומאה אלא בטומה ודאי ולא בספק טומה ולא דמי לצרת ערוה ממש לאסור ספקה וי"א שאפי' זינתה ודאי צריכה חליצה אפילו היא וכ"ש צרתה דע"ג דטומאה כתיב בה לא דמיא לערוה ממש דג"ש לא גמרינן בה לפיכך אסרינן לה להתייבם אבל חליצה מיהא בעיא רובין שנשמת' אשתו ונשאת לגוי והלך ראוהו ונשא אחרת ולא גירש את המשומדת ומת בלא בנים אע"ג דמשומדת ודאי זינתה צרתה צריכה חליצה ואשה שהלך בעלה למדינת הים ושמעה שמת בעלה והתירוה ליגשא ואח"כ בא הבעל ומת הרגזו לא דמיא לסיטה אלא כמו אנוסה היא נחשבת וצרתה מותרת אפי' להתייבם :

אשת אחיו שלא היה בעולמו אינה בת ייבום דכתיב כי ישבו אחים יחירו שהיה להם ישיבה אחת בעולם אז יש להם דין יבום זה על זה ולא כשלא היה זה בעולמו של זה ולכיון שאינה בת יבום הרי היא כאשת אחיו שלא במקום מצוה שהיא ערוה ופוטרת צרתה כיצד ראוהו שמת ונפלה אשתו לפני שמעון אחיו ואחר כך נולד לו אחיו מאביו כיון שנולד קודם שיבם שמעון אשת ראוהו שאז היתה אסורה עליו שחמת שהיתה אשת אחיו המת שלא היה בעולמו בין שנולד לו אחר שייבמה שמעון וכשמצאה הוא היתה אשת שמעון אחיו שהיה בעולמו אפי' כשמת שמעון אח"כ אסורה עליו לעולם מחמת שהיתה כבר אשת ראוהו אחיו שלא היה בעולמו ופטורה מן החליצה וכן הייבום ואם היה לשמעון אחיו אישה אחרת הויה לה צרת ערוה וגם היא פטורה מן החליצה ומן הייבום ופוטרת צרתה וצרת צרתה עד סוף העולם כיון צרת ערוה ואם מת שמעון אחר שנולד לו וקודם שייב' אשת ראוהו אחיו ואפי' קודם שעשה בה מאמר אפי' אשת שמעון לא מתייבמה משום דק"ל יש זיקה וכיון שיש זיקה אפי' לא עשה שמעון מאמר הויה לה אשתו צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו הויה אסורה על לוי לייבם אבל מ"מ צריך לחלוץ דלא אלימ' זיקת אשת ראוהו בשמעון לאפקועי חליצה וייבום מאשת שמעון לגמרי :

קטנה שהיתה נשואה לאחיו מאמו או לאחיו אמו שהיא שנייה לו ומת ונשאה אחיו מאביו ומת ונפלה לפני ליבום ועודנה קטנה אע"ג דק"ל יש מיאון אחר מית' כזו אין אומרי' תצאן לעקור נישואי בעלה הראשון שהוא אחיו מאמו או אחי אמו והויה לה כאלו לא היתה מעולם אשת אחיו מאמו או אשת אחי אמו וישאריו עליה נישואי אחיו מאביו ותתייבם אלא צרתה חולצת ולא מתייבמת חולצת שהרי לא היתה צרת ערוה ממש שאין נישואי אחיו נישואי גמורי' אלא דרבנן ולא מתייבמ' שנראת בצרת ערוה ואף אם תמאן היתה חולצת מן הטעם הזה עצמו שנראית כיבמתו בשעת מיתת אחיו :

היה אחיו נשוי קטנה שאינה ערוה עליו ומת ומיאנה הקטנה ביבם אסורה לו שהרי לא מיאנה אלא בו ולא בנישואי אסוי שמת והויה לה אשת אחיו שלא במקום מצוה כיון שמיאנה בו ועקרה זיקתו ומותרת לזר בלא חליצה אם אין שם אחי' אחר' ודוקא היא אסורה לו אבל צרתה מותרת לו שאין מיאנה מועיל לצרתה ואם יש שם אחים אחר' אפי' היא מותרת להם שלא מיאנה אלא כזה ולא בהם ולא דמיא לבעלת גט שאם גתו א' מן האחים גט ליבמה שאסורה על כל האחים דהתם הוא עשה בה מעשה ופסלה עליו אחיו שיש בירו כח לפוסלה שהרי אם היה רוצה היה חולצה ופוסלה אבל הכא היא עשתה בו מעשה שמיאנה בו ובאחים הא לא מיאנה :

היה לאחיו כאשתו ספק גירושין ומת ונפלה לפני ליבום חולצ' ולא מתייבמת דשמא גירושיו היו גירושין והרי היא גרושת אחיו שהיא בכרת אבל אם היה לאחיו בה ספק קידושין מתייבמת ממ"ג שאם היה בה קידושין הרי היא זקוקה לו ואם לא היה בה קידושין הרי היא בכרת ומותרת לו :

המגרש את אשתו בין גדולה בין קטנה שהשיאה אחיה והחזירה ומת ונפלה לפני יבם מותרת לו אע"פ שהיתה

פעם אחת אסורה לו בחיי אחיו משום גרושת אחיו כשהחזירה אחיו אח"כ ומת הותרה לו דק"ל מיתת אחיו מפלת לייבום וכאנתה שעה לא היה לה שום איסור אבל קטנה שהשיא' אביה ונתגרשה בקטנותה ע"י אביה והחזירה אחיו בעודה קטנה ומת בעודה קטנה אסורה לייבם מפני שגירושיה שקבל בה אביה גירושין גמורין הן והויה לה גרושת אחיו שהיא אסורה דאוריית' ואין חזירתה שהחזירה אחיו חזרה גמורה אלא מדרבנן שדרי בנישואי' הראשונים יצאה מרשות אב והרי היא אח"כ ביתום' בחיי אביה ואין אביה יכול להשיאה וגם היא עצמה אין לה יד לקבל קידושין שהיא קטנה והרי היא כגרושה ועומדת לפיכך חולצת ולא מתייבמת וכן הדין כמגרש הפקחת ונתחרש' והחזירה כחרשת ומת והיא חרשת דהא כיון שגרשה בעודה פקחת הו גירושיה גירושין גמורין ונישואיה אח"כ אינה אלא חרבנן ודרי היא מן התורה גרושה ועומד' ואסורה להתייבם אבל צריכה חליצה מדרבנן אבל צרתה בין בוי בין כזו מותרת להתייבם :

ין בר"א כשגרשה ע"י אביה כשהיא קטנה והחזיר' כשהיא קטנה ומת בעוד שהיא קטנה וכן כשגרשה פקחת והחזיר' והיא חרשת ומת בעוד שהיא חרשת אבל החזירה כשהיא קטנה או חרשת ונתגרלה או נתפקחה אצלו שחזרו נישואי' השניים נישואי' דאוריית' ואח"כ גת מותרת להתייבם שהרי ק"ל דמיתה מפלת לייבום ובאותה שעה אין כאן איסור ואצ"ל אם לא החזירה אלא אחר שגרלה או נתפקחה שמותר' להתייבם :

קער דין האסורה להתייבם באיסור לאו ועשה וכו' ז' פעי'ם

אין היבמה האסורה על היבם פטור' היא וצרת' מן החליצה ומן הייבום אלא כשהיא על היבם איסור ערוה וכתר דומיא דאחותאשה דילפינן מינה פטור צרות מכת' בה אשה אל אחותה לא תקח לצרור וגומר אבל יבמה שאינה אסורה על היבם אלא באיסור לאו או בעשה או באיסור שניות דרבנן היא חולצת ולא מתייבמת אע"ג שאין התורה היתה מותרת להתייב' שדרי היבום הוא מצות עשה וכל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה יבא עשה ויתרה את לא תעשה אבל חכמי' גמרו שלא יתייבמו שמה יבא עליה פעם שנייה שאין מצות עשה אלא ביאה ראשונה בלבד וגמרו פעם ראשונה משום ביאה שנייה לכך אינה מתייבמ' אבל מ"מ צריכה חליצה שהרי היא זקוקה לו מן התורה לביאה ראשונה וצרתה או חולצת או מתייבמת ואין חליצתה פוטרת צרתה משום דזיקתה היא זיקה קלושה כיון שהיא אסורה ליבם וזיקת צרתה היא זיקה אלימה ואין חליצת זיקה קלושה מפקעה זיקה אלימה אבל חליצת צרתה פוטרת אותה והויה חליצה מעולה כרפי' לעיל סימן ק"ע ואם עבר ונשא עליה קנאה ונפטרה צרתה דכביאתה נעקרה הזיקה לגמרי מכיון זה מן התורה כמ"ש ואם רוצה אח"כ להוציאה מציאה בגט :

ב היתה היבמה אסורה על בעלה באיסור לאו או עשה או איסור דרבנן ומותרת ליבם כגון שהיה אחיו כ"ג וקדש אלמנה ומת או שהיה אחיו ממזר ונשא ישראלית ומת ונפלה הישראלית לפני הרי היא זקוקה לו כיון שלא היתה אסורה לבעלה אלא בלאו תפסי קידושין וכ"ש בעש' או שניה וליבם הרי היא מותרת וכיון שמותר' ליבם יכול ליבם אותה חוץ מחזיר גרושתו משנישאת שאם החזיר אחיו גרושתו משנים' שעבר על לאו רלא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחת' ומת חולצת ולא מתייבמת שכיון שנאסרה לאחיו ע"י שנשאה איש אחר ק"ו שנאסרה גם על היבם דאם נמותר' לה נאסרה באסור לה לא כל שכן וכיון שנאסרה לו שוב לא הותרה אבל חליצה מיהא בעי כיון דקידושין תפסי לאחיו בה ונס לא נאסרה משום גרושת אחיו דתיקמ' עליה באיסור גרושת אח לפטורה בלא חליצה כיון שבמיתת אחיו לא היתה גרושת אחיו אלא היתה אשת אחיו ובאיסור לאו וק"ל מיתה מפלת והויה חולצת וצרתה או חולצת או מתייבמת :

ג אחית חלוצתו אסורה לו מדרבנן גזירה משום איות גרושתו לפיכך אם נשא אחיו אחות חלוצתו ומת ונפלה לפניו ליבום חולצת ולא מתייבמת וכן צרתה אסורה משם צרת אחות חלוצתו חולצת ולא מתייבמת :

ד יבמה שיש עליה זיקת שני יבמין חולצת אבל אסורה לייבם ודבר זה אסמכיה' אקרא דכתיב ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין כיצד ג' אחים אחד מהם נשוי איש ומת ועשה אחד מן האחים הנשארים מאמר ביבמתו ומת קודם שכנסה ונפלה לפני השלישי והרי יש לה עליו זיקת שני בעלים הראשונים שמתו שהרי השני לא קנאה קניין גמור במאביו ועדיין לא פקעה זיקה ראשון סמנה לגמרי וככח המאמר שעשה בה השני יש עליה ג"כ זיקה מן השני והרי יש עליה זיקת שני יבמין ואסורה ליבם מיהו אין זה לימוד גמור שהרי מן התורה אין מאמר קונה בה כלום אלא אסמכתא בעלמא מדרבנן לכך

לכך אינה פטורה בלא הלצה ואל תתמה כיון שדבר זה אין לו עיקר מן התורה מי דוחקם לרבנן להסמיכו אקרא כדי לבטל מצות יבמן כי טעמא רבה אית ביה שגורו כיו משום אם היה לה צרה בגן ג' אחין שנים מהן נישואין ב' נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה הנשוי השני מאמר ביבמתו ואחר כך מת גם הוא קודם שבסבה ונפלו שתיהן לפני השלישי והרי באשת הראשון יש עליה זיקת ב' יבמן ובאשת השני יש עליה זיקת יבם אחד ואם היה רוצה לייבם היה צריך לייבם שתיהן אשת הראשון משום זיקת הראשון ואשת השני משום זיקת השני ובזו כיון שעשה אחיו השני מאמר בה נראית כאלו גם היא אשתו של ב' ואם יבם את שתיהן יאמרו ב' יבמית הבאית מבית א' שתיהן מתייבמות והתורה אמרה בית אחד הוא כונה ואינו כונה שני בתים לפי אמרו חכמים כל יבמה שיש עליה זיקת שני יבמין אפי' אין לה צרה חולצת ולא מתייבמ' וכשיש לה צרה שתיהן חולצות ולא מתייבמות ואין אחת נפטרה בחלוצת חברתה שכל אחת צריכה חלוצה חלוצה זיקת בעלה זכ' נייבם לחדא ונחלוץ לחדא גזירה שמא יאמרו בית אח' מקצתו כגו ומקצתו חלוץ ואתי לממר ב' יבמות הבאית מבית אחד חרא מתייבמת והאחרת חולצת זכ' ויאמרו ומה בכך אי דמיבם והדר חלוץ ה'נ שאין כאן איסור אלא גזירה דלמא חלוץ לראשונה והדר מייבם וקם ליה באשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה .

ה ואם חזר אחיו השני ונתן לה גט אחר המאמר ופירש ואמר שהוא נתן לה הגט למאמרו הרי בטל הגט את המאמר שעשה ואין עליה גלא זיקת יבם א' ומותרת להתייב' לשלישי משום זיקת אחיו הראשון ואם יש לה צרה גם היא מתייבמ' משום זיקת אחיו השני ואין כאן ב' יבמית מבית א' ודוקא שפי' שנותן הגט למאמרו ולא לזיקתו אבל אם נתן הגט סתם קאי הגט גם לזיקתו ואסורה להתייבם שפסלה בגט על כל האחים .

ן קטן שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת שאין ביאתו קונה קניין גמור ואינה אלא כמאמר בגדול ויש עליה זיקת שני יבמין .

ז מי שחציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ואין קידושיה אלא חלוצה שהיא בת חורין שהרי לצד עכרות שבה אין קידושין תופסין ואחר כך בשנתחררה וקדשה שמעון בחיי אחיו ראובן לחציה השני ומתו שניהם ונפלו לפני לוי אחיהם מתייבמת לו ממ'נ שאין זו אשת ב' מתים שאם קידושי ראובן קדושים נזמא שמיד שנתחררה נתפשטו הקידושין בכך לה שאין אשה מתקדשת לחציה אין קידושי שמעון כלום שאין קידושין חלוץ על קידושין ואם קידושי שמעון קידושין נזמא מגו שלא יכלו קידושי ראובן להתפשט בכולה לא חלו כלל לחלו קידושי שמעון בכולה אין קידושי ראובן כלום :

קעה דין יבמה שהיתה אסורה והותרה ובן י"ד טעפים

א כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה כגון שאינה ראויה להתייבם בשעת מיתת אחיו שהיא שעת נפילה משום איסור ערוה אס' ה עולמות באשת אח שיש לה בנים אפי' אם יפקע האיסור אח"כ ועיקר טעמא משום שנ' דרכיה רכני נועם וכל נתיבותיה שלום שא"ת כשיפקע האיסור סמנה תחזור לזיקתה אין זה דרכי נועם שלפעמים שתינש' לשוק מיד אחר מיתת בעלה כיון שאינה זקוקה ליבמה ואם אח"כ היתה חווית לזיקתה כשיפקע האיסור והית' צריכה חלוצה היתה מתגנ' על בעלה לפיכך ליש נישאת ליש לא נישאת כיון שהיתה אסורה בשעת נפילה גאפ' עולמית כיצד כגון ב' אחין נישואין ב' אחיות ומת א' מהם ונפלה לפני הב' שנשוי אחית' והיא אסורה עליו משום אחות אשה אפי' אם תמות אשתו אח"כ שפקע איסור אחות אשה אפי' אסורה לו ואפי' אם נפלה לפניו פעם אחרת אחרי מות אשתו כגון שהיה להם אח שלישי שלא היתה ערוה עליו ובנסה ומתה אשתו של זה שהיה ששוי אחותה אח"כ מת האח השלישי שכנס' ונפלה לפניו אותו שהיה בעל אחותה מתחלה אסורה לו היאיל ונאסרה עליו כבר שעה אחת ל"ש מונה אשתו אחר שכנס שלישי ולא אתחוויה ליה כל משך ימי נפילתה מן הראשון ליש מתה ואשתו קודם שכנסה שלישי ואחזיזא ליה בעור הויקה הראשונה עליה ונמצאת שלא היתה אסורה עליו מעת שנשא אחיו השלישי עד שנפלה לפניו אפי' אסורה לו היא וצרתה כגון שהיתה אשה אחרת לאח השלישי דכיון שהיתה אסורה לו בשעת נפילה ראשונה משום אשת אח ה"ל צרתה צרת ערוה ליש היתה צרתה בעת שכנס בעלה את הערוה כגון שהיא נשואה לו כבר ל"ש נעשית צרתה אח"כ כגון שכנס בעלה את היבמה ואח"כ נשא אותה ונעשית היא צרתה כיון שהיתה צרת ערוה בעל היתה ערוה עליו ובנסה ומתה אפי' אסורה מותרת לו בשעת נפילה אפילו תיאמר אח"כ אם חזר ופקע איסור חזרת להתיר' הראשון כיצד ג' אחין ב' מהן נישואין ב' אחיות ומת א' מהם ונזקקה אשתו לשלישי שאינו נשוי אחותה ולא הספיק לבנסה עד שמת גם האח השני שהיא נשוי אחותה האחרת והרי גאמרו שתיהן על האח השלישי שכל אחת היא אחות וזקוקתו

ואסורה לו מדרבנן מתה האחרונה חזרה הראשונה להתירה הראשון כיון שהיתה מותר' בשעת נפילה אע"פ שנאסרה עליו כנתי' אבל אם מתה הראשונה לא הותרה האחרונה כיון שהיתה ערוה בשעת נפילה אע"פ שלא היה האיסור אלא משום אחות זקוקה מדרבנן וכן אם היו שם עוד אחים וקדם א' מהם וחלץ לאחרונה הותרה הראשונה מיהו דוקא דיעבד שקדם וחלץ אבל לכתחלה לא מורינן ליה לחלוץ האחרונה כדי שתותר הראשונה דלמא אתי למיעבד איפכא יחלצו לראשונה וייבמו את השנייה או ייבמו את הראשונה תחלה ויחלצו לאחרונה אחר כך וכל אחר מן הדרכים הללו יש בו איסור ואם היתה הראשונה אסורה לאחר מן האחים משום ערוה ויבם אותו האח את האחרונה שהרי היא מותרת לו שאינה אחות זקוקתו הותרה הראשונה לשאר אחין שהרי האחרונה שאמר אות' עליהם משום אחות זקוקה נחלצת או נתיבמה למותר לה ופקע זיקתה וחזר' להתירה הראשון אבל אם האחרונה אסורה לאחר מהם משום ערוה הרי אין הראשונ' אחות זקוקתו ומותר לו לייבם הראשונה ונשארה האחרונה אסורה על שאר האחין וחולצין ולא מייבמין .

ב ב' אחין נישואין לב' אחיו' ויש להם אח שלישי ומתו הנשואים את האחיות ונפלו לפני השלישי' ולא נודע איז' מהם ראשון הואיל ואי' ליבם שתיהן והרי שתיהן זקוק' לו כל אחת מבעלה שתיהן חולצות ולא מתייבמות ואפי' היתה אחת מהן אסורה' על היבם משום שנייה או מחייבי צשה או מחייבי לאין הרי אלו חולצ' ולא מתייבמ' אבל אם היתה א' מהן ערוה עליו כגון שהיתה א' אשתו או בתה הרי אחותה מותר' לו ורצה חולץ צרה מייבם שהרי לא נפלה זיקתו על שתיהן שאין זיקה על הערוה .

ג ד' אחים שנים מהן נישואין שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות בין בכת אחת בין בזה אחר זה קודם שחפצין אחד מן האח' ליבם את הראשונ' שתיהן חולצות ולא מתייבמו' שאי' לשום אחת להתייבם משום איסור אחות זקוקתו ואם קרמו כל אחד מן האחים ובנסו אחת מן האחיות מוציאין אותה מהם ויש מי שאומר שאין מוציאין אותה .

ד היתה אחת מהן אסורה לאחר מן היבמין משום איסור ערוה מותר בשנייה שהרי אין הערוה זקוקה לו ונמצא שאין זקוקה לו אלא אחת והשני אסור בשתייהן .

ה היתה אחת מן אסורה לזה משום ערוה והשנייה אסורה לשני משום ערוה האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה ושתיהם מתייבמות שכל אחד אין זקוקה לו אלא אחת אבל אם אין אסורו עליהם אלא כאיסור לאו או עשה לא נדחת' הויקה מהן כיון שמן התורה הם בני הלצ' ויבם וחולצת ולא מתייבמות .

ו ג' אחין ב' מהם נישואין שתי אחיות ואחד מופנה ומת אחר מבעלי האחיות ואחר כך מת בעל אחות השנייה ונפלה גם האחת השנייה לפני האח השלישי שתיהן אסורות עליו שהן צרות זו לזו וחולצות ולא מתייבמות ואם עשה המופנה מאמר ביבמתו ואח"כ מת בעל אחות השנייה ונפלה גם אחות השנייה לפני המופנה אינה נדחת מפני הראשונה שהיא אחותה כיון שלא עשה בה אלא מאמר שאינו קונה קניין נמיר וגם אינו יכול לבנס הראשונה שהאחרונה אוסרת אותה שהרי נעשית צרתה ושתיהן אסורות עליו ויוציא בעלת המאמר בנט למאמרו וחלוצה לזיקתו והאחרונה בחלוצה לכר ואם מת זה השלישי אחר שעשה מאמר בעוד בעל אחות השנייה חיוותה לו אשה אחרת ונפלו שתיהן לפני בעל האחיות השנייה בעלת המאמר פטורה מן החלוצה ומן הייבום שהרי היא אחות אשתו והאשה האחר' אינה מתייבמת שהרי היתה צרת ערוה במאמר אבל חלוצה צריכה שאין המאמר קונה קנין גמור שיפטור צרתה לגמרי וי"א שאפילו לא עשה השלישי מאמר באחות שנפלה לו תחלה אלא אחר שמת אחר מן הנשואים את האחיות מת השלישי ונפלה גם אשתו עם האחר מן האחיות לפני נשוי האחיות השנייה אשתו חולצת ולא מתייבמת כיון שהיא צרת אחות אשה בויקה שהיתה האחיות זקוקה כבר לשלישי להתייבם וזו היתה צרתה בשעת אותה הויקה .

ז ג' אחים שנים מהם נישואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית ומת הנשוי נכרית וכנס א' מבעלי האחיות את אשתו ומת ונפלו שתיהן לפני השלישי הראשונה יוצאה משום אח' אשה והשנייה משום צרתה ואם לא כנסה בין שעשה מאמר בכרית בין שלא עשה בה מאמר ומת הרי זו חולצת ולא מתייבמת אע"פ שקודם שמת בעל דאחות היתה מותרת להתייבם לזה כמו לזה אפי' אחר שמת גזרו בה משום צרת ערוה שהרי היתה צרת ערוה בויקה בשעה שמת אחיה השני .

ח ואם גירש א' מבעלי האחיות את אשתו ואח"כ מת הנשוי נכרית ובנסה המגרש ומת מותרת לאח הנשאר שהרי לא היתה צרת ערוה מעולם לא בנישואין ולא בויקה אבל אם מת הנשוי נכרית קודם שגירשה אחד מבעלי האחיות את אשתו ואחר כך גירש א' מבעלי האחיות את אשתו אפי' לא כנס את הנכרית ומת אסורה לאח השלישי מפני שהיתה פעם אחת צרת ערוה בויקה אפי' על פי שלא היתה צרת ערוה בשעת נפילה

נפילה גזרו בה משום צרת ערוה בשעת נפילה וכ"ש אם לא גירש האחות שאסורה זו משום צרת ערוה כיון ששעת נפילה וה"ה אם היה נשוי נכרית ויש לו בנים ומת שאסורה זו לאח השלישי משום שהיתה זקוקה לאחיו שיש לו בנים והוא היה כנשת אח שיש לו בנים אבל אם כנס בעל האחות את הנכרי וגירש הערוה ומת ל"ש גירשה הערוה קודם שכנס ל"ש גירשה אח"כ מותרת הנכרית לאח הנשאר כיון שלא היתה צרת הערוה בשעת נפילה דהיינו בשעת מיתת אחיו השני דכיון שכנסה ופקע טמנה זיקת הראשון לגמרי לא גזרו בה כך העלו הפוסקים אבל הוא תמוה בעיני הרבה דמ"ש מגירש ולא כנס שאסורה ה"ל נגזור גירש אטו לא גירש וצ"ע ואפשר שהחזיקו חכמים דבריהם יותר משל תורה דהתם גזרו גירש הערוה אטו לא גירש ולא לית לאחלופי ואטו לייבמי צרת ערוה כיון אפילו בשעת נפילה ומתוך שייבמו צרת ערוה בשעת נפילה יבאו לייבם צרת ערוה ממש בשעת נפילה אבל אחר שכנסה אם גירש הערוה וייבם את הנכרית לא יבאו לייבם בשב"ז וה"ל צרת ערוה בשעת נפילה דכ"ע ודעי שיש הפרש ביניהם ז"ל .

ט שני אחים פקחים נישואין שתי אחיות קטנות או חדשות ומת אחד מהם תצא בלא הליצה ויבום משו' אחות אשה שהרי נישואי שתיהן שוות .

י היתה אחת פקחת ואחת חרשת מת בעל החרשת תצא משום אחות אשה מת בעל הפקחת בעל החרשת מוציא את אשתו בנט לפי שקידושי הפקחת לפיקח הן דאורייתא ויש לו לזה על הפקחת זיקה דאורייתא ואסרת את אשתו החרשת עליו משום אחות זקוקה שאין בה בקדושי אשתו החרשת רחנות זיקת הפקחת משום אחות אשה לפיכך מוציא את אשתו בנט ואת אשת אחיו בחליצה . והיתה אחת גדולה ואחת קטנה ואפי' שתיהן פקחות מת בעל הקטנה תצא משום אחות אשה כמו בחרשת שקידושי הקטנה כמו קידושי החרשת מת בעל הגדולה היא אסרת הקטנה עליו בדפי' לעיל גבי פקחת חרשת ומלמדין את הקטנה שתמאן בבעל ותעקו' נישואיה כאלו לא היתה אשתו מעולם ואח"כ ייבם את הגדולה ואם לא מיאנ' הקטנה והגדולה שאו אינה יכולה למאן לא שנא בא עליה לאחר שהגדולה לא שנא לא בא עליה מוציא את אשתו בנט ואת אחיו בחליצה דק"ל יש זיקה והוא להו כל אחת אחות זקוקתו .

יב ב' אחים א' פקח ואחד חרש נישואין לשתי אחיות פקחות או אחת פקחת ואחת חרשת והפקח' נישואה לפקח והחרש' לחר' מת חרש בעל החרשת או חרש בעל הפקחת תצא משום אחות אשה שהרי קידושי אחותה הפקחת לפקח קידושי גמורים הם והוא לה היא אחות אשה מת פקח בעל הפקחת אחיו החרש בעל החרשת או בעל הפקחת מוציא את אשתו בנט שהרי אין קידושי קידושי גמורין אלא דרבנן וזיקת אחות' הפקחת שהיא דאורייתא אסרת עליו ואשת אחיו אסור' לינשא לעולם לא לו ולא לאחר לו אסורה שהרי היא אחות גרושתו ואפי' אם תמות אשתו נשארה באיסור אשת אח כיון שנאסרה עשה אחת כמיתת בעלה ולאחרים אסורה עד שימות הוא שהרי היא זקוקה לו והוא אינו יכול לחלוץ לה כיון שחרש הוא .

יג ב' אחין חרשין נישואים לשתי אחיות פקחות או חרשות או אחת פקחת ואח' חרשת וכן ב' אחיות חרשות נישואות לשני אחין פקחין או חרשין או א' פקח ואחד חרש ומת אחד מהם תצא משום אחות אשה לכיון לשני האחין חרשין או שתי האחיות חרשות קידושיהן שווה וכמו שהן הקדושין כך היא הזיקה ויוצאה משום אחות אשה ואם היו נכריות וכמו ואם ירצה אח"כ להוציאה בנט יוציא דכמו שכנס אחיו ברמיה כך יוציא גם הוא ברמיה . יך שני אחין אחד פקח ואחד חרש והחרש נשוי ב' נשים פקחות ואחת מהן ערוה על הפקח ומת החרש שתיהן פטורות מן החליצה ומן היבום שאם נישואי הערו' נישואין הרי השנייה צרתה ופטורה ואם אין נישואי הערוה נישואין גם אין נישואי הצרה נישואין ואינה זקוקה לו הו' שניהם פקחים וא' מהם נשוי ב' נשים אחת פקחת ואחת חרשת והחרשת היא ערוה על אחיו השני הפקחת חולצת ולא מיתכמ' שאין נישואי החרשת שהיא ערוה נישואין גמורים שתיחשב זאת צרת ערוה .

קעו דין יבמה שאינה בת יבום משום ספק זקוקה ודין נשי התערובות ובו ח' סעיפים .

א מי שקדש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזה קידש בין הוכרו ולכסוף נתערבו בין לא היכרו מעולם והיו להו קידושים שלא נספרו לכיאה אפ"ה הו' קידושין וצריך גט לכל אחת וא' ואם מת ולא אח חולץ לשתיהן שאינו יכול לייבם לאחת ולחלוץ לשנייה שאם ישא אחת שאינה מקודשת והוא לא אחות זקוקתו ולא לחלוץ לאחת וליבם לשני' שאם ישא אחות חלוצתו הו' לו ב' אחין אחד חולץ לאחת וא' מייבם לשנייה ממ"ג שאם היא זקוקתו הרי טוב ושפיר לאחת וא' מייבם לשנייה ממ"ג שאם היא זקוקתו הרי טוב ושפיר

מייבם אם אינה זקוקתו הרי היא כאשה נכרית ואינה אחות זקוקה שהרי כבר חלץ אחיו לאחיו ופקעה זיקה קרמו ב' האחין וכנסו את שתיהן אין מוציאין אותן מידן שכל אחד ואחד יאמר הזקוקה נודמנה לי ואפי' לא נודמנה לי הזקוקה כשנבם אחי את האחרת פקע איסור דאחות זקוקה ודוקא שקרמו וכנסו קודם שנמלכו בב"ד אבל אם נמלכו בב"ד ואסרו להם שיחלוץ האחד וייבם השני והלכו שניהם ויבמו יוציאו כיון שעברו על דברי ב"ד .

ב בד"א בספק אחות זקוקה כגון הכא שכל אחד יכול לומר הזקוקה נודמנה לי אבל מי שעבר ויבם אחות זקוקתו בוראי אפי' לא נמלך בב"ד ולא עבר על דבריהם כיון שבא עלי' באיסור ודאי צריך להוציא .

ג ב' נכרים שקדשו שתי אחיות זה אינו יודע איזה קדש וזה אינו יודע איזה קדש ומתו ולזה אח וזה אח כל אחד חולץ לשתיהן ואין שום אחד מהם יכול לייבם בדפי' לעיל לזה אחד ולזה שנים היחיד חולץ לשתיהן והשנים אחד חולץ לאחת תחלה ואח"כ מייבם השני לשינה אבל לא יבם קודם שיחלוץ היחיד אפי' אחי חליצת אחיו שמא יפגע ביבמה לשוק קרמו השני' וכנסו אחר שחלץ היחיד אין מוציאין מידם אפילו שניהם כהנים ואע"פ ששתיהן חלוצות הן מן היחיד אפילו הני אין מוציאין אותן מן הבהנים שכל אחת אינה אלא ספק חלוצה שוראי חליצת אחת מהן אינה כלום שלא היתה זקוק' להיחיד וספק חלוצה לא גזרו בה רבנן היו לזה ב' אחין ולזה ב' אחין אחיו של זה חולץ לאחת ואחיו של זה חולץ לשינה ואח"כ בא האח השני של זה ומייבם חלוצתו של זה והאח השני של זה מייבם חלוצתו של זה ואם קרמו ב' האח' וחלצו לשתיהן לא ייבמו הכ' אחין האחרים של השני לשתיהן אלא אחד חולץ ואחר מייבם לשינה קרמו שנים אחרונים וכנסו אחד שחלצו השנים הראשונים אין מוציאין מידם .

ד מי שהלך בעלה למדינת הים ושמעו שמת בעלה ונישאת ואח"כ בא בעלה ומתו שני בעליה הראשון והאחרון ולזה אח ולזה אח אחיו של זה ושל זה חולצין ולא מייבמו אחיו של ראשון חולץ מראשית' שהרי היתה אשת אחיו נמורה ולא מייבם מדרבנן דקנסיה שהיה לה לרקקק הטיב ולחקור ולררו' אם מת בעלה קודם שתנשא אף על גב שהתירוה בית דין ואחיו של שני אינו מייבם מדאורייתא שהרי לא הית' אשת אחיו מעול' שלא תפסו בה הקדושין באשת איש אבל חולץ מדרבנן דאצרכוה חליצה משום גזירה שמא יאסרו גרש זה ונשא זה ומת יוצאת בלא חליצה משיבברו בעלה הראשון גרשה ונשאת לזה כהיתר ודין צלתה כבר נתבאר לעיל סי' קע"ג סעיף י"א .

ה האשה שהי' לה בנים ולכלתה בנים ואח"כ ילדה היא וכלתה כל אחת בן במחבא אחת ונתערבו הבנים ולא גירע איזה בן הזקנה ואיזה בן הכלה וגרלו התערבות ונשאו נשים ומתו בני הכלה חולצים לשתיהן תחלה ולא מייבמן שכל אחד משתיהן ספק אם היא אשת אחיו שהי' מותרת לו או אם היא אשת אחיו אכיו שהיא ערוה לו וכני הזקנה אחר חליצת בני הכלה חולצין או מייבמן שאם היא אשת אחיו הרי היא יבמה ואם היא אשת בן הכלה הרי היא אשת בן אחיו ומותרת לו שכבר נחלצה .

ו מתו הבנים הוראין של הזקנה והכלה והספקית קיימין הספקית לנשי בני הזקנה חולצין ולא מייבמן שהוא ספק אשת אחיו אכיו ולנשי בני הכלה א' מהספקות חולץ לה תחלה והשני מייבם ממ"ג אם זה שחלץ בן הכלה הוא הרי חלץ לאשת אחיו ואם בן הספק השני הוא בן הזקנה ומותר לו לינשא אשת בן אחיו אפי' שנחלצה מייבמה ואם זה שחלץ תחלה הוא בן הזקנה הרי הוא חלץ לאשת בן אחיו ולא עשה ולא כלום ואם בן הספק השני הוא בן הכלה הרי הוא מייבם את אשת אחיו .

ז אשה שלא שהתה אחר בעלה ג' חרשים ונשאת וילדה ואין יודע אם הוא בן מ' לראשון או בן ז' לאחרון והיו לה בנים מן הראשון ומן השני וגרל הספק ונשא אשה ומת בנה מן הראשון ומן השני חולצין ולא מייבמן שכל אחד מהם הוא בספק שמא אחיו הוא מן האם ולא מן האב וה"ל ערוה עליו וכיון דספק לנשותיהן חולץ ולא מייבם היו לראשון ולשני לכל אחד בן מאשה אחרת ומתו זה הספק חולץ או מייבם לנשותיהן שאם הוא אחיו מאביו הרי היא יבמתו ואם אינו אחיו נכריות היא לו ומת' בה אם אין לה יבם אחר שתהא זקוקה לו מת הספק א' משני הבנים הוראין חולץ לה תחלה והשני מייבם ממ"ג אם הוא אחיו הרי היא יבמתו ואם אינו אחיו נכריות היא לו וכבר נחלצה מהאח האחר שהיא יבמה .

ח ה' נשים שהי' לכל אחת בן יודע מה' הנולדות וגרלו ונשאו במחבוא' אחת כל אחת זכר ונתערבו ה' הנולדות שאין אחד מהם נשים ומתו ונפלו נשותיהן לפני ה' הבנים הוראין שאין אחד מהם יודע אינו היא אשת אחיו זו היא תקנתן ארבע מהוראין וחלצו לאחת והחמישי ישאנה אחר שנחלצה ארבע חלוצות שאם היא אשת אחיו הרי היא יבמתו ואם אינה אשת אחיו נכריות היא לו וכבר נחלצה מייבמה

פיכמה שא' מאלו הר' שחלצו לה היה יבמה וכן השניה חולצו' לה הר' והחמישי ישאנה וכן כולן נמצא שחמשתו נושאין כל אחד אשה אחר שנחלצה כל אחת ואחת ד' חליצות וה"ה נמי שאחד יכול לישא כולן אחר שיחלצו לה הארבע אלא שזה יותר טוב שמא יודמן לכל אחד ואחד שיש' את יבמתו ומצוה קעבד וכן אם מת אחד מהבנים הוראים ארבע הספיקות יחלצו לה והחמישי ייבם ממ"נ היו קצת הוראים כהנים וקצתם אינם כהנים והכהנים חולצים ולא מיבמין שמא יפגעו בחלוצה ושאינם כהנים מיבמין היו קצת הידאים שיש להם אחים כאלו הספיקות שהם אחים מן האם שלא מן האב וגם יש לו בהן אחין מן האב חולצין ולא מיבמין שמא יפגעו באשת אח מן האם כיצד כגון יעקב נשא לאה והיה לה כבר בן מבועה ולאה אשת יעקב ילדה במחכו' עם אשה אחרת שיש לו לבועה ועם שלש נשים אחרות שישנן שם עמה במחכו' ונתערבו הבנים נמצא שבן בועה מלאה שהיא עכשיו אשת יעקב יש לו בתעריכות אלו אח מאם שלא מן האב שהוא בן לאה מיעקב פי בועה מאשתו האחרת הוא אחיו מאב לפיכך אינו יכול ליבם לשום אחת מהן שמא יפגע באשת אחיו מאמו וחולין ואינו מיבם מקצת כהנים ומקצתן שיש לה' אחים מן האם אלו ואלו חולצין ולא מיבמין סליק הלכות יבום וחליצה כנ"ל ו"ל"א ע"י.

קעז הלכות אינוס ומפתה ובוה' סעיפים .

א המאנס אי מפתה בתולה ישראל והיא מבת שלש שנים ויום אחד ואילך שביאתה ביאה ואין בתולותיה חוזרים עד שלא תיבן' קונסין אותו חמשים סלעים כסף בין אם היא בת גדול שבישראל בין היא בת קטן שבישראל שבן כתיב גבי אינוס פי ימצא איש נערה בתולה אשר לא אורסה ותפסה ושכב עמה ונמצאו ונתן האישי השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף וגומר וגבי מפתה כתיב וכי יפתה איש בתולה אשר לא אורסה ושכב עמה מהר ימהרנה לו לאשה ואם מאן ימאן אביה לתתה לו כסף ישקול כמורה בתולות פירושו פמהר האנוסה שהוא חמשים כסף אבל פחותה מנ' שנים או אחר שוכב' אינו בכלל קנס זה דפחותה מנ' שנים אין ביאתה ביאה דבתולותי' חוזרים ואחר שכבר אינו נקראת בתולה דבתולותה נושרין איזה אינוס ומיזה מפתה שלא לרצונה נקרא אינוס לרצונה נקרא מפתה. דין חמשים סלעים הללו הם קנס על מעשה הרע שעשה אבל מלבד זה צריך ליתן לה כמפתיה כושט ופנס אבל לא צער שאין למפתה צער אבל לאנוסה שיש לה צער צריך ליתן לה גם צער שכן דרשו הו"ל ונתן האישי השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף תחת אשר ענה וגו' משמע בפירושו שהחמשים כסף הם דוקא תחת הנאת השכיבה ששכב עמה בע"כ וענה אותה וה"ה בספתה כל זמן שהיא ברשות אביה הכל לאביו דכתבי' ונתן לאבי הנערה וגו' ומפני שאין שכיחין בנינו דינים אלו אין צורך להאריך בפרטיהן ומכל מקום אם יארע כך אפי' בזמן הזה דנין עליו ונזכרין אותו אפי' על הקנס ע"ד שיתבאר בסעי' זה אבל יש לה עוד פטנות אחרות ומה הם כושט ופנס כמפתה ועוד גוספ עליהם האנוסה כעונות צערה ואלו אינן שוים בכל אדם אלא רכל לפי מה שהוא כושט הכל לפי המכויש והמתכויש שאינו דומה המכויש נערה חשובה ממשפחה מיוחסת למכויש בזוי ועני' ואינה דומה המתכויש מאדם חשוב למתכויש מאדם בזוי ונקלה . ולפ"ז רואין כ"ד מעלתה ומעלתה ושמיך כמה הי' נותן אבי' ומשפתה' ולא יארע להם דבר זה מאדם זה וכמוהו יתן לה פנס רואין כמה שוין פחות ממה שהיתה שוה תולה אלו היתה נמכרת בשוק להנשא לעבד' ושמיך אותה כאשר הנמכרת בשוק להשיאה לעבד לפי יפי' ולפי משפחתה כיצד מי שיש לו עבד שחשוב בעיניו וחביב עליו עד שירצה להשיאו אשה יפה ומיוחסת כזאת כמה יוסף ליתן לה כשהיא בתולה כשהיא בעולה צער רואין לפי קטנו וקפנותה ולפי בריאותה כמה נצטערה ואומדין כמה אבי' הי' נותן ולא תצטער בתו זו מזה וכן יתן הכל מותר על החמשים שפי' קנס .

ב ועוד קונסין את המאנס שצריך לישא אותה אפי' היא חגרת או פוטא שכן כתיב ולו תהי' לאשה תחת אשר ענה ובלבד שיהיו היא ואביה מרוצין שאל"כ היא חוטא ונשכר אלא כרצונה וברצון אבי' מיירי קרא ואינו רשאי להוציאה לעולם שנאמר לא יוכל לשלחה כל ימיו אלא לרצונה לפיכך אין צריך לכתוב לה כתובה דמ"ט תקנו כתובה לאשה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והלא מצו מפיך לה אלא לרצונה ואם עבר והוציאה כופין אותו להחזירה דה"ל לאו הניתק לעשה בכתוב ולו תהי' לאשה אע"ג כתיב העשה קודם ולאן דהיינו לו תהי' לאשה קודם לא יוכל לשלחה ה"ק קרא לא יוכל לשלחה שלחים שתהי' בה כל ימיו אלא יחזירנה לו דאל"כ לא יוכל לשלחה מבועי לי' ותו לא מאי כל ימיו אלא ה"ק ואם שלחה לא תהא בשלחים כל ימיו אלא יחזירנה לו לפיכך אם עבר וגירש כופין אותו להחזירה ואינו לוקה שכן משמעותו של פסוק שיש בו לאו הניתק לעשה שהעשה

הוא עונשו של לאו שיחזירנה לו ולא מלקות לפיכך אם מתה גרושתו קודם שהחזירה או שנתקדשה לאחר או שהוא כהן שאסור בה הרי זה לוקה שהרי עבר על הלאו ואי אפשר לו לקיים העשה . ג ומיהו אם היא אסורה לו אפי' אינה אלא מחייבי לאוין או חייבי עשה או אפי' שנייה דרבנן אין צריך לישא אותה דכתבי' ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו כהיתר משמע ואע"ג דשני' היא דרבנן מ"מ נתמעטה מולו תהי' לאשה אשה הראוי' לו דשניה נמי אינה ראויה לו מן התורה כיון שאסרו חכמים וכתבי' לא תסור וגו' וה"ה אם נשאה ומצא בה ערות דבר זמה שיכול לגרשה יצא עליו' שם רע כגון שכאו שני' והעידו עלי' שתבעת' לזנות אין לה קנס שאין זו נקראת לא אנוסה ולא מפתה שהרי היא מפתת אחרים אבל משום קול בעלמא על שם רע שיצא עלי' לא הפסידה הקנס שהתורה יזתה לה ועל האנוס או המפתה להביא ראה בא עלי' באנוס ואח"כ פתה אותה הרי זו מיתקריא אנוסה דהא תחלתה באנוס היתה אע"ג שאח"כ נתרצית לו .

ד דין אינוס ומפתה דנין אותו כנ' דינין כמו בכל דיני ממונות דבעינן ג' כמו שיתבאר בלבוש ע"ש בע"ה ובלבד שיהיו סמוכין בא"י דאלקים כתיב בפרשה ואין אלקים אלא סמוכין כמו שיתבאר שם בע"ה והאידינא שאין סמוכה כדי שלא יהו ישראל פרוצין וכדי שלא יהא חוטא נשכר נהגו חכמים האחרונים לדרתו עד שיפיים את חברו וכדי יחיב שי עור מאי דחוי למיתב ליה ערינין ליה לאלתר .

ה הנמטע על הפנוי' יש אומרים שלא יכנס אותה משום לזות שפתי' שנראה שמחויקים את הקול וה"א שמצוה לכנס כראשכון באנוס ומפתה שאמרה תורה ולו תהיה לאשה וה"ה באחרת ומ"מ אין כופין אותו אלא שמצוה הוא כיון שפגמה אפשר שלא תמצא מי שישאנה ותתענג לכך ישאנה כתב מורי מהרמ"א ו"ל והסברא ראשונה עיקר ובמקום שיש לחוש שתצא לתרבות רעה מחמת כושטה מותר לכנסה וכל זה בקול בעלמא אבל אם רואי בא עליה מצוה לכנסה אבל אין כופין על כך ואם נטענת משנים מראשון אינו אלא קול בעלמא והשני הוסף בפגמה השני מצוה לכנסה ואם נטענת משניהם בשוה הא' נשוי והשני אינו נשוי מצוה על שאינו נשוי לכנסה וע"ל סימן צ"ב אם הוא נאמנת עליו .

ו זונה שכתובה לאחר שנדר לה דבר כתיבה והוא דחייבה התורה לאנוס ומפתה או לשלם כמו בשאר תביעות והא דחייבה התורה לאנוס ומפתה ממון היינו אם כבר נעשה המעשה באקראי אבל אסור לאב ליתן את בתו לזנות ועל זה נאמר אל תחלל את בתך להזנותה וכל המכירה עצמה לזנות בין מדעתה בין מרעת אביה הרי זו כלאוין קדשה ואין חלוק בזה בין בתולה לבעולה ורשאין הב"ד לקנוס הזנות כדי לעשות גדר ומעשה באחת שזיתה עם הע"א ותתכן כ"ד את חוטמה כדי לזוולה על המזנים ע"כ .

קעח הלכות סוטה ובו כ"ב סעיפים .

א המקנא לאשתו ונסתרי' ואינו יודע אם נטמאת בזמן שבת המקריש קיים נאסרה לבעלה עד ששכיאה אל הבהן ומשקה אותה מי המרים כמו שהוא מכואר הכל בפירוש בפרשת סוטה בפרש' נשא ואם נמצאת טהורה מותרת לבעלה אבל כל זמן שלא השקה אותה אסורה כי אין ההיתר תלוי אלא בהשקאת המים בזמן הבית אבל איסור הסתרי' שהי' אסורה לבעלה אינו תלוי בזמן הבית שאינה ראויה להשקותה כמו בזמן הזה או אפילו בזמן הבית השתייה ויש נשים רבות שאינן ראויות להשקות במקומו ואז כולן אסורות לבעליהן ואי אפשר להם לחזור להתירן ואין אנו צריכין להאריך בדברים המצנעים את השתייה או בנשים שאינן ראויות להשקות מיון שבזמן הזה כולן אסורות אחר הקינוי והסתירה שהרי אין יכולין להשקות ובלבד שיהא הקינוי והסתירה כראוי ואז הפסידה כתובתה אפילו מת קודם שגרשה .

ב כיצד הקינוי בעלה אומר לה בפני שנים אל תסתרי עם איש פלוני אפילו הוא אביה או אחי' או ע"א או שחוף פי' שאינו מתקש' ואינו מוליד והוא שיהי' גדול אבל אם אמר לה אל תסתרי עם פלוני והוא קטן או עם בהמה לא הוי קינוי דאיש כתיב בפרשה למעוטי קטן ומי שאינו איש דהיינו בהמה ארום שקנא לארוסתו וכן יבם שקנא לוקקתו הוי קינוי דמרכין לה מרכתיב דבר אל בני ישראל ואמרת לרבות ארוסה .

ג קטנה שהשיאה אביה וזינתה לרצונה יש מי שאומר שנאסרה על בעלה כיון שבמזיד זינתה לפיכך מקנאין לה כדי להפסידה כתובתה ויש מי שאומר שאינה נאסרת על בעלה שכל זנת קטנ' אינוס הוא לגבי דיד' ועוד שאין התראתה התראה שאין לה דעת לציכר אינה נאסרת על בעלה ישראל אלא אלא אם כן הוא כהן אסירה אפילו זנתה באנוס ואשת ישראל גרולה שזינתה בשוגג ששכר' בע"ה הוא והוא אחר מותרת לבעלה אבל אם זנתה ששכרה שמתר

לגנות הוי כמזירה ואסורה אפילו לבעלה אשה שנתייחדה עם אנשים בדרך ובאה ואסורה נתייחדתי ונאנסתי יש אומרים דנאמנת במינו דאסורה לא נבעלת ו"א דאסרה מגו שלה הואיל והעוה ונתיהרה שלא כדון .

ד וכיצד היא הסתירה שנסתרה בפני עדים עם אותו פלוני שקינא לה בעלה עליו ושהתה עמו כדי טומאה שהוא כרי לצלות בצד ולגומעה .

ה קינא לה משנים שאמר לה אל תסתרי עם פלוני ופלוני וניסתרה עם שניהם כאחד וישהתה כדי טומאה אפילו הם שני אחי או אחיה ואסורה עד שתשת' שנאמר זאת תורת הקנאות תורה אחת לקניוני הרבה .

ו אמר לה בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני אין זה לשון קנינו שאסרה תורה לשיכך אפילו נסתרה עמו ושהתה עמו כדי טומאה מיתרה וכן אם אמר לה אל תסתרי עם איש פלוני ולא נסתרה עמו אלא דברה עמו בפני עדים מותרת שאין זה סתירה האסור בתורה וכן אם נסתרה עם איש אחר בפני עדים ושהתה עמו כדי טומאה ולא קינא לה בעלה קודם לכן בפני עדים מותרת שאין אסרון על היחוד אפילו נסתרת לאח' על דעת גיאוף אינה אסורה אא"כ קינא לה בפני שנים ונסתרה אחר כך דוקנא לה ונסתרה כתיב מ"ם לא תתייחר אשה עם אנשים כמבואר לעיל באיסור יחוד סימן כ"ב .

ז לא יאמר אדם לאשתו בזמן הזה אפילו בינו לבניה אל תסתרי עם פלוני דשמא הלכה כרבי יוסי דאמר קינא לה בינה לבין עצמה שלא בפני עדים הוי קנינו ועכשיו יין מי סוטה בינינו ותיאסר עליו לעולם ואם קינא לה מחול לה מיד על הקנינו כמו שיתבאר סעיף י"ב .

ח בא עד אחר והעיד לו שנסתרה עם אותו שקינא לה ושהתה עמו כדי טומאה אם הוא נאמן בעיניו ודעתו סובבת עליו בשנים ויצאה ויתן כתיבה שאע"פ שהעד נאמן לו לענין איסור אינו נאמן להפסיד שראה שנסתרה עם אחר ונאמן לה לא נסתרת לו ואם היא בעצמו ראה שנסתרה עמו ושהתה כדי טומאה הרי זו אסורה עליו ויוצא ויתן כתיבה שאינו יוכל להשקות ע"פ עצמו או ע"פ עד א' ואין חלוק לענין סתירה שאחר קנינו בין בעלה בעיר ופתח פתוח לר"ה או לא וע"ל סי' כ"ב .

ט לא קינא לה ובא עד אחר ואמר לו יזנתה והיא שותקת אם הוא נאמן בעניו ודעתו סובבת עליו כשנים ויצאה ויתן כתיבה ואם לאו מותרת לו וה"ה אם היא עצמה אומרת לו שזינתה כמו שנתבאר לעיל סימן קט"ו סעיף ו' ו"א דבזמן הזה שיש חרם ר"ג שלא לגרש אשה בעל כרחה אינו נאמן לומר שמאמינה או שמאמין לדברי העד דחיישינן שמא עיניו נחן באחרת ואומר שמאמינה אע"פ שאינו מאמין ומגרין אותו על שאומר שמאמינה וגרם לבטל חרם ר"ג ה"ה בכל מקום שלא יוכל לגרש בלא דעת האשה ו"א דכופין אותו ומשמש עמה אע"פ שאומר שמאמין לדברי העד מאחר שהאשה אינה מודה או אפילו אסרה בעצמה טמאה אני לך וחזרה בה ונתנה אמתלא לדברי הראשונים וכתוב מרי מהרמ"א ז"ל שבגברא זו כן נראה לו אבל יש חולקים וסבירא להו דאף בזמן הזה נאמן ואם היה לו קטש עמה אינו נאמן לומר שמאמין לדברי העד דרובא מחמת שנאה אומר כן וע"ל סימן קט"ו סעיף ז' .

י מי שיוציא קול על אשתו שזינתה ואמר שנתברר לו הרבר ואח"כ חזר ואמר אינו אמת מה שאמרתי אלא שמחמת הכעס שהכעיסה אותי היצאתי עליה קול זה אם נתן אמתלא לדבריו מותרת לו ואם לאו אסורה לו וע"ל סימן י"א דיניש אילו השייכים לכאן .

יא לא באו עדים שנסתרה אלא שמע העם מדינים עליה אחר הקנינו והסתירה בלא שני עדים עד שהנשים נושאות ונותנות בה בפירו' ואומרת שזינתה מהאי' שקינא לה עליו אסורה לו ויוציאה ויתן כתיבה .

יב בעל שמחל על קנינו קודם סתירה קנינו מחול וכאלו לא קינא לה אבל לאחר סתירה אין קנינו מחול גרשה הרי זו כאלו מחל לה הקנינו ואם החזירה צריך לקנאות לה פעם אחרת או מי שנתחייש בעלה או נשתמה או היה במדינה אחרת או שהיה חבוש בבית האסורים ושמעו כ"ד שהעם מרגינין אחריה קוראין לה הכ"ד ואימרים לה אל תסתרי עם איש פלוני ואם באו עדים אח"כ שניסתרה עמו ושהתה עמו כדי טומאה איסורים אותה על בעלה לעולם והפסידה כתובתה וקורעין הכ"ד את כתובתה וכשינא בעלה או יבירה או יצא מבית האסורים יתן לה גט .

יד בא עד אחד והעיד שנסתרה מאותו שקינא לה אע"ג דלגבי סתירה לחוד אין אחר נאמן להפסיד כתיבתה כשאומר בפירוש שראה שנסתרה נאמן דכתיב ועד אין בה וק"ל כל מקום שנאמר עד פרושו ב' עדים עד שפרשו לך הכתיב עד אחר כמו שכתוב גבי עדות לא יקום עד אחד כאיש וגי' וא"כ הכי משמע עדים שנים אין בה אלא אחר שאמר נסתרה הוי' לא נתפשה כלום לא נאנסה אין משקין אותה אלא אסירה ע' בעלה אע"ג שאין כאן אלא עד אחד ונאמן אפילו להפסידה כתיבתה כיון שרגלי' לרבר שאמת הוא הואיל וקינא לה בעלה כבר עם זה האיש ועיין בבבאורי רבינו אליה מרזח על רשי בפרשת נשא ואפילו עבר או שפחה או אשה כשי' לערות זו כיון שיש רגלים לרבר .

טו ואפילו יתן חמשה נשים ששונאות איהן כגון חמיתא ובת חמיתא וצרתה ויבמתה וכת בעלה מעדות עליה לומר שנסתרה שהתירה האמינה כל עדות שיש בה ומיהו אינם נאמנות אלא להפסידה על בעלה דלחיי המניעה רחמנא אבל להפסידה כתובתה אינן נאמנות הואיל ושונאות אותה אלא נוטלת כתיבתה ויוצאה .

טז מוציאין אשה מבעלה על ידי עדי טומאה אפילו לא ראו כמבואר בשפופרת אלא מאחר שראו אותם דבוקים זה בזה ונהגין בדרך המנאפים וראי נטמאו ומצויין אותה .

יז כל אשה שנאסרה על בעלה ע"י קנינו וסתירה אסורה גם לאותו שנאסרה בשבילו דב' פעמים ונטמאה כתיב בפרשה א' לבעל וא' לכוהל ואם עבר ונשתה מוציאין אותה מתחתיו בגט ואפ"ה הוי' לה כמה בנימ אמר אכל אם לא קדם קנינו ובאי עדים שנסתר' עם איש זה ובאו ומצאו דבר מביער כבר נתבאר בס"י א' .

יח כל אישה שנשתה לבעל' שני ובאו ב' עדים והעירו שזינתה עמו קודם בעור שהיתה יושבת תחת בעלה הראשון הרי זו תצא מבעלה שני זה אע"פ שיש לה מאנו כמה בנימ שהיא אסורה לו מן התורה מטעמא דלעיל דב' פעמים כתיב ונטמאה גבי סוטה א' לבעל וא' לאותו שנסתרה עמו כ"ש כשנטמאה משם .

יט חוץ מאשת איש שזינתה עם הע"א אע"פ שבבית העכו"ם נאסרה על בעלה דביאתו הוי' כיהא מ"ם אם גרשה בעלה או מת ואח"כ נתגייר אותו העכו"ם מותרת לגר' הזה שלא נאסרה במה שזינתה עמו בעור שהיתה תחת בעלה הראשון מטעמא דונטמאה אחר לכוהל דלא אמרו הכי אלא כישראל שלא אסרה לכוהל אלא על ידי ביאה זו אבל כע"א דבלאו הכי היתה אסורה לו משום ע"א לא ניתוסף לו איסור כביאה זו וכיון שנתגייר הע"א זפקע מינה איסור ע"א מנה דחותי לו כל בבית ישראל היתה גם זו כתיבן ויש א"י"ן גם בו מיהו מי שזינה עם אחות אישתו וגרשה בעלה אסורה לכוהל אחר מיתת אישתו אע"ג דבלאו הכי היתה אסורה לו כשזינתה עמו מחמת איסור אחות אישתו מ"ם כיון דחל עליו איסור ונטמאה שאסרה לכוהל גבי אשה אחת חל עליו גמי גבי דירה משא"כ גבי ע"א ועוד גם כשפקע מינה איסור אחת אישתו דהיינו במיתת אישתו ליבא הכא אים' אחר דפקע מינה דנימ' מנה דפקע מינה הוי' איסורא לגבי נשים אחרות פקע גמי מו' כגון גבי ע"א .

כ אשת איש שטוענת על איש אחר שהוא רודף אחריו והוא מבחישה אינה נאמנת לענין ליסור ולהענישו אבל כרי להפרישם מאיסור י"ז עליו נדוני שלא ידבר עמה מטוב ועד רע וכן שלא ידורו בשבונה אדית ואם מוחק בעיניהם לחשוך על העריות ראוי לעורר בו כנויפה ולאיים עליו שאם לא יתנהג כשורה יכריליהו מביניהם לרעה וירחוקו בשתי ידים כמו שאחול' מלהיו על לא טובה השמועה ועיין עוד מדינים כיוצא באלו בסימן כ"ב .

כא מצית הכמים על בני ישראל לקנאות לנשיתיהם וכל מי שאינו מקפיד על אשתו ועל בניו ובני ביתו להזהרים ולפקוד דרכיהם תמיד עד שיער שים שלימים מכל הטא ועון הרי זה היטא שנאמר ופקדת נוד ולא תחטא ש"מ אם אינו פוקד הוא חייא וכל האקנא את אשתו נכנסת בירוח טהרה ולא מתוך שחוק ולא מתוך שיהא ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך מריבה ולא להטיל עלי' אמת ואם עבר וקינא לה בפני עדים אפי' מתוך אחר מכל הדברים האלו הרי זה קנינו .

כב אבל אין ראוי להפיץ בזה והלכא בה בפני עדים תחלה ואפי' בינו לבניה לא יאמר לה אל תסתרי עם איש פלוני כמו שנתבאר לפ"ה שם הלכה כרבי יוסי כ' אלא יוכיח אותה בינו לבניה בנחת ובדרך הקרה כדי ליסור הכבישול ולהחריבה בדרך ישרה והוי' לו אלקיו לעורה .

שאלה מעשה היה בניציאה בחור אחד כהן זה חמש עשרה שנה שמש עם אביו ואחיו בכחונה היינו עלו לספר תורה לקרא ראשון, ונשאו את כפיהם וחתמו אגרותיהם בשם כהן ככל מקום שהיו עם מיום הנזכר והנה, והנה הבחור הנזכר קרש גרושה וקנה עשירה בצינעה אחרי שהוגד לאביו שהיא גרושה ואינו יכול לקדשה ולישא אותה ואחר שקדשה ונאמר לו שאינו יכול לקיימה אמר שאינו כהן ורוצה להתחזק (ונתן אמתלא חלושה לדבריו הראשונים ואמר שרצה ליטול גדולה לעצמו ולחשוב עצמו בטה שיקראו אותו כהן ראשון לתור' ושיניחוהו ליש' כפיו לברך את ישראל בכרכת כהנים עד כאן אמתלא שלו) מהיחא בדינן של בחבור הלז האם יחוייב לגרשה וכופין אותו להוציאה כמו שבפין למקדשי פסולות ומהן גרושה לכהן, או אם יהיה כח כירו מדין תורה לומר איננו כהן הגם שמשש בכחונה כמה שנים ע"כ לשון השאלה הבאה אלי מודפסת מק"ק ויניציאה הבירה :

שהוא רוצה לסתור עדות הראשון הוא עושה עצמו רשע שמעיד על עצמו שבראשונה העיד שקד לכך אמרה תורה שלא להאמין לו כשחוזר ומגיד כראיאתו בלבוש עיר שושן סימן כ"ט ע"ש וא"כ בנדרין דין הכי נמי ככהן הזה כשהחזיק עצמו לכהן ועלה לתורה בלי ספק שהיה שם כהנים אחרים ולפי דבריו של עכשיו הוא ה' ישראל א"כ מעיד על עצמו למפרע שהוא היה רשע באותו פעם שעלה שהרי עבר על עשה הנקדשתו שדרשו הו"ל לקרותו ראשון והוא היה ישראל ועלה ראשון במקעמר שאר כהנים והרי ממש ענין לה כעד שהגיד וחוזר ומגיד שהתורה פוסלתו דמשוח בפשיה רשיעא וזה פשוט ונכון וברור בעיני אף ע"ג דלדך מילתא לענין קורא ראשון בתורה אינו אלא אסמכתא מכל מקום הו"ל ותקנת המשנה היא וקבלוהו כל ישראל לקדש את הכהן בכך הרי הרי בא בהסכמה בכלל וקדשתו מן התורה והרי מי שעובר עליו הוא עובר מאש על עשה הנקדשתו וכ"ש ישראל הנישא כפיו הרי עיבר בלאו הבא מכלל עשה דושמו את שמו יגו' כראיאתו בגמרא בכתובות פרק האשה שנתארמלה וא"כ כהן הזה הרי הוא עושה עצמו רשע גמור שע"ב בלאו הבא מכלל עשה ועשה גמור ע"כ אני אומר דהאי בחור כהן דיינינן ליה ככהן ודאי לחומרא דהיינו שכיפין אותו בכל מיני כפייות להוציא כמו שבפין לכל כהן ודאי המקדש פסולות ומהן גרושה לכהן ואין מאמינים לו בחזרה, אך הואיל ודבר ה' בזה שאינו רוצה עוד להשתמש בתנא דמלכא ית' אין לקראתו מכאן ואילך ראשון לס"ת וגם לא יעלה בתוך מספר השבעה בשבת וגם בחול לא יעלה לס"ת לשישירק הרשות נתונה לקראתו לספר תורה לאפטרין וגם אז לא יקראתו בשם כהן ולא יניחוהו לישא את כפיו ואף לא יטמא למתים, שכל הדרכים האלו בו לחומרא, וכל החומרות שנתכתי למעלה שינהגו בפלגי כהן ה"ל לא כתבתי שינהגו אלא בו בעצמו יען כי קודש ה' חלל ומאס קדושת כהונתו ועשה עצמו חתיכה דאימורא אכל בזרעו שיהיה לו מאשה הכשרה לכריגה כולם הם ישארו כחוקת כהונה ויהיה להם דין ומשפט כהנים ודאים בכל דיניהם כי בזה הענין אין האב נאמן לפסול בניו מכהונה וזה אין צריך פנים כי הכל ברור ונכון את הנראה לעניות דעתי כתבתי וחתמתי היום יום ו' סמוך לשבתא מלכתא פרשת דברים השם"ט בק"ק פונא ה' למנחם, מרדכי נקרא יפה

תשובה הלא כבר פסקו על זה חכמי ונאוגי ק"ק ויניזיה יצ"ו והוכיחו בראיית נבחות וברור' ישראל ואמתיות שמחוייב הוא לגרשה וכופין אותו בכל מיני כפיות להוציא אותה כמו שבפין לכל כהן ודאי שקידש אחת מהפסולות ומהן גרושה לכהן ואין כח כירו לומר איננו כהן כרי להתחזק את הגרושה שקידש, ודעתי מסבכת עמהם לכל מה שכתבו ויפה דנו ויפה חייבו בדין הבחור פלוני כהן הג"ל אך לכבוד הגאון מוהרר ליב סרוואל גר"ו שלא להשיב פניו ריקס אוסף נופך משלי יתר על פסק המדפס על מעשה הרע הזה, ואומר אני שכהן זה אפילו חזר בו ע"י אמתלאות נכונים אין אינו ראשון להאמין לו חדא שאין לדמות זה לגדה שאמרה טמאה אני וכי' וחזרה ואמרה טהורה אני וכי' שמאמינים לאמתלאה שנכרת בו רשאני גדה שמצינו בה שהתורה האמינה לה על עצמה כפירתה דכתיב וספרה לה כו' ולכך האמינו לה חו"ל באמתלא נכונה וגם לאשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אם נתנה אמתלא לדבריה ויש בדברים ממש הרי זו נאמנת אינו דומה דשאני התם דמשום חומר שהחמרתה עליה לבסו' כו' משא"כ כאן ככהן הזה ובגרש שאנו רואין בו שכל כוונתו רק להנאתו שנתן עינו באשה ובמאן כו' שנית שאי אפשר למצוא כאן שום אמתלא נכונה מפני שיש לדמות ענין זה לעדות שאמרה תורה כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וטעמא הוא כיון

סימני הספר

הלכות פריהורביה

- א דיני פריהורביה ושלא לעמוד בלא אשה
- ב שישתדל כל אדם לישא אשה הגונה
- ג כן יהיה ספק לכהונה
- ד מי הם האסורים לכא בקהל ואיזה הנקרא ממזר
- ה דין פצוע דבא וכרות שפכה

הלכות אישות

- ו נשים האסורות לכהן ודין אשת כהן
- ז דין אשה שנישכית ואיזה נקראת חללה
- ח בכל ספק הולך אחר הזכר
- ט איזה אשה נקראת קטלנית
- י איזה גרושה מותרת לחזור לבעלה
- יא אישה הנחשדת על אשת איש
- יב ערי גט וכן ערים שהעירו מיתת הבעל אם ישאים לישא האשה היא
- יג גרושה או אלמנה צריכה להמתין צ' יום טרם שתנשא
- יד שלא ישא אשה ת"ד ימי האבל שלה
- טו איסור ערוה דאורייתא ודרבנן
- טז איסור גויה ושפחה
- יז היתר אשת איש שמת בעלה ודיני הערוה
- יח דין קדושי חיובי לאוין

יען כי ראיתי רוב התועלת המגיע אל הקורא כי ימצא מבוקשו והקל מעליו מורח משא החפוש אמת' להציג לפניך לוח אשר לא נדפס בדפוסים הראשונים והוא לוח ההלכות ולוח סימני הדינים מספרי לבושי מלכות למען ירוץ הקורא למצוא כל דין ודין במקומו אשר יחפוץ אחר אשר יעין בספר הנכבד הזה.

והוא לך סימני ספר לבוש הרביעי מספרי לבושי המלכות והוא לבוש הנקרא לבוש הבוץ והארגמן והוא הכולל כל הדינים הכלולים בטור אבן העזר ומעמיהם.

- הלכות פריהורביה
- הלכות אישות
- הלכות קדושת
- הלכות גיטין
- סדר הגט
- הלכות מואון
- הלכות יבום
- הלכות חליצה
- פירוש סדר חליצה
- הלכות יבמות
- הלכות אונס ומפתח
- הלכות כוטה

סימני דספר

עד	המליך את אשתו מכמה דברים
עה	חלוק הארצות לענין נישואין ודיני ארץ ישראל
עו	דיני חיוב עינה
עז	דיני מורד וקורדת או אומרת מאיס עלי
עח	חיוב פריונה
עט	חיוב רפואתה
פ	מעשה יריה שהיא חייבת ודיני מניקה ושאינה רוצה לעשות מלאכה
פא	המקדיש מעשה ידי אשתו
פב	גדרה שלא להניק את בנה ודין מניקה שנתגרשה
פג	חבלת אשת איש לפי הוא
פד	דין מציאות האשה
פה	דיני נכסי מלוג וצאן ברזל
פו	שלא לקבל פקדונות מנשים ועבדים וקטנים
פז	שאין חוקה בנכסי אשת איש
פח	כל היוצאת מתחת בעלה במיתה או כגט או כמיואן נוטלת נכסים
פט	חיוב קבורת אשתו
צ	דין הבעל יורש את אשתו ומה שהוא אינו יורש
צא	אשה שהכניסה מלוה לבעלה ומחלה
צב	האיש שמילק עצמו מפירות נכסי אשתו ומירושתה
צג	דיני מוונות האלמנה
צד	חיוב דירת אלמנה וכסות
צה	חיוב מעשה ידיה ליורשים
צו	שבועת אלמנה וגרושה על כתובתה
צז	שאין הבעל יכול להשביע אשתו כשענת ספק
צח	פטרה משבועה או ייחד לה מטלטלין גובה בלא שבועה
צט	שמין לאשה אלמנה בגדיה
ק	כתובה כמה נגבית וכל יתר דיני כתובה
קא	עד כמה גובה כתובתה
קב	דין גביית חוב וכתובת אלמנה
קג	אלמנה שמוכרת נכסיה לכתובת' אם צריכה למכור ע"פ ב"ד
קד	בית דין שמברו ומעו וכן שאר שלוחי
קה	דין המוכרת או מחלת כתובתה
קו	הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא
קז	הכותב כל נכסיו לאשתו ויצא עליו שטר חוב
קח	דין ש"מ שאמר תטול אשתי כאחד מן הבנים
קט	ש"מ שאמר תנו מאה זהובים לאשתי יהיו בכתיבתה
קי	שכותבין שובר לאשה אף על פי שאין בעלה עמה
קיא	דין כתובת בנין דברין
קיב	מוונות הבנות ממה ניוונות ועד כמה וכל דיניה
קיג	דין עישור נכסים כמה נכסים
קיד	דין מי שקבל עליו לזון בת אשתו וחבירו
קטו	דין היוצא בלא כתיבה
קטז	דין כתיבה ותנאיה ודין הנושא אשה באיסור
קז	דין כתובה באשה שאין לה ווסת או שאר מימין ודין קטלנות
קח	תקנת נישואין של קהל מוליטלה ודיני נדוניא

הלכות גימין

קט	מה דבה ימצא באשה שתתגרש
קד	שאין לכתוב הגט אם לא שמע מפי המגרש
קכא	צריך להיות ברעתו מכתובה עד נתינה
קכב	אמר לכתוב הגט וטעה או נאכד
קכג	מי ראוי לכתוב הגט ואם נכתב וניתן בשבת וי"ב וי"ט
קכד	על מה נכתב הגט
קכה	במה נכתב הגט ותוקן הכתיבה והקלף
קכו	נוסח לשון הגט ודקדק לשונו ואותיותיו
קכז	שצריך להזכיר הוסף בנט ודין קדימה ואיחור
קכח	שצריך להזכיר בנט מקום דירת הבעל ואשתו
קכט	דין שמות האיש והאשה והעדים ודין משומר המגרש
קל	דיני עדי הגט וחתימתו ואם אינם יודעים לקרות או לחת
קלא	שיהיה כתיבתו והתימתו לשמה
קלב	שצריך להזכיר שם האיש
קלג	למסור הגט לגני עדים כשרים

ש	סוקלין על חוקה שהיא בחוקת ערוה
ץ	כאיה ביאה חייב הכא על הערוה
כא	להתרחק מן העריות
כב	איסור ייחוד ועם מי אסור להתייחד
כג	איסור הוצאת זרע לבטלה ודברים המביאים לכך
כד	ישראל אינם חשודים על הרביעה ועל הזכור
כה	לגדור גדר ושלא להרבות בתשמיש וכיצד יתנהג בשעת תשמיש

הלכות קדושין

כו	שלא לקדש בביאה ואיסור ביאה על הפנויה ואפי' אם יחדה לו
כז	כיצד לשון הקידושין ושיאמר הוא ויתן הוא
כח	המקדש בגול או בפקדון או במלוה וכאיסורי הנאה דאורייתא ודרבנן
כט	שצריך ליתן לה כסף במתנה שלימה ודין המקדש במשכון או במתנה ונמצא חסר או רע
ל	לאיזה מקום צריך ליתן הכסף ודין אם קדשה בככר
לא	שאין מקדשין בפחות משהו פרוטה ואם צריך שומא
לב	כיצד האשה מתקדשת בשטר
לג	כיצד האשה מתקדשת בביאה
לד	ברכת האירוסין ואם צריך עשרה
לה	דיני שליחות לקידושין
לו	כל דיני שליחות לאשה
לז	כל דיני קידושי קטנה
לח	המקדש על תנאי וכל דיני תנאי
לט	המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ומימין ועל מי להביא ראיה אם נמצאו
מ	דין המקדש לאחר זמן כגון לאחר שתלד ודומיו
מא	דין המקדש שתי אחיות או הרבה נשים והיו בהן אחיות ונכריות
מב	אין מקדשין אלא לרצון האשה ובפני שני עדים
מג	אין קדושין לקטן ודיני קטן וקטנה אם הגדילו
מד	קידושי חרש שוטה וקטן עריות וחייבי לאוין
מה	שחוששין לסבולנות ולכתיבה
מו	דיני קלא בקידושין ואם מבטלי' הקול
מז	עדים המכחישין זה את זה בקידושין או היא אומרת נתקדשתי וחזרה
מח	אמר לה קדשתיך והיא אומרת לא או להפך
מט	קידש אחת מחמש נשים וכל אחת אומרת אותי קידש
נ	מתי חזרין הקידושין והסבולנות ודיני קנסות
נא	דברים שנקנו כאמירה אם נתנו ליכתב
נב	הפוסק מעות להתנו ואינו רוצה ליתן לו
נג	דין הפוסק לבנו או לבתו ומת
נד	דין הארוסה לענין מוונות וקבורה וירושה ואם יש לה כתובה
נה	כמה זמן נותנים לארוסה
נו	היה לה חצר בדרך ונכנסה עמו
נז	כמה כסות יתן לבתו
נח	המשיא בנו גדול בבית קנאי
נט	דיני השושבינות
ס	חופה לענין מה קונה
סא	מתי מכריזין ברכת חתנים ואם אוכלים בהרבה בתים
סב	דין בעולת מציה וברכתה
סג	זמן נישואין בתולה וברכתה ואלמנה ואם אינו רוצה לעשות סעודה
סד	מצוה לשמח חתן וכלה ודין מת וכלה
סה	כמה דיני כתובה
סו	דין נוסח הכתובות בתולות ואלמנות וכתובה דאירכסא
סז	דין כתובת אלמנה וחרש ושוטה וקטן היא או הוא שנתגייר
סח	כיצד טענה בתולים ומתי נאסרה ומפסדת כתובתה
סט	כמה מתחייב האדם לאשתו ובניו ובנותיו
ע	דין חיוב מוונות אשתו ואם חייב להשכיר עצמו
עא	שחייב לזון בניו ובנותיו כשהם קטנים
עב	דין המדיר אשתו מליהנות
עג	שחייב בכפות ומדור וכלי בית לאשתו

קנו דיני גרים ומומר ואיזה נקרא אח ליבום
 קנה באיזה אופן אשה נאמנת להתייבם ואם עד אחד נאמן
 קנט יבמה שנתקדשה לזר אם יש זיקה
 קס חיוב מזונות היבמה וקבורתה ודין גכסיה וירושתה
 קסא מי שהיה לו אחים רבים וגשים רבות או שמתו אחיו וגפלו
 נשותיהם לפניו
 קסב דין צרת היבמה וקרובותיה
 קסג הדייבם זוכה בנכסי המת ושענת בני הייבם
 קסד שהייבמה לא תתייבם ולא תחלוץ תוך ג' חדשים ודין אם
 נתייבמה ונמצאת מעוברת
 קסה איזה מהם קורם חליצה או יבום
 קסו מצות ייבום שתלך הייבמה אחר היבם ושיקדשנה ואם כינס
 כביאה באיזה ביאה היא נקנית
 קסז דין יבם קטן וחליצתו וכן קטנה
 קסח משכנסה הרי היא כאשתו ועל מי חיוב כתובתה.

הלכות חליצה

קסט כל דיני חליצה בפרטית
 קע דין גט אחר גט ומאמר אחר מאמר
 קעא דין שני יבמות חרשת קטנות
 קעב דין יבם סרים וחרש שופה וקטן ופומטום וכן היבמה
 קעג דין יבמה האסורה ליבם באיסור ברת ודין צרתה וסוטה
 וצרתה וקטנה שמיאנה
 קעד דין האסורה להתייבם באסור לא ועשה
 קעה דין יבמה שהיתה אסורה והותרה
 קעז דין יבמה שאינה בת יבן משו' ספק זקוקה ודין נשי
 התערובות
 קעז הלכות אונס ומפתה
 קעח הלכות סוטה

קלד צריך שיבטל הבעל כל מודעות
 קלה שצריך לקרות הגט קודם הנתינה ולאחר הנתינה
 קלו דין איז'לשון צריך שאמר בשע' נתינה ודין המגרש בשבת
 קלז צריך שיתירנה היתר גמור
 קלח דין נתינת הגט מירו
 קלט דין קבלה מירו ואם זרקו לה ולאצרה
 קמ דין שליח להולכה וקבלה
 קמא דין השליחות והחזרה ממנו
 קמב דין המביא גט בחוצה לארץ
 קמג המגרש על תנאי
 קמד ואם יש מענת אונס בגט
 קמה דין שכיב מרע ואם עמד ומת מחמת מקרה
 קמו המגרש לאחר זמן ומי שנתגרש על תנאי
 קמז אין כותבין תנאי בגט ואם כתבו מה דינו
 קמח דין המגרש בגט ישן והמגרש בתנאי שלא יתחיד עמה
 קמט דין המגרש את אשתו ואחר כך בא עליה או נתייחד עמה
 קנ דין פסולי גט אם נשאת בהן
 קנא סופר שטעה בגט ובשובר
 קנב דין שני עדים אומרים שנתגרשה והאומרת אשת איש הייתי
 ונתגרשתי
 קנג דין המוצא גט בשוק למי יחזיר אותו
 קנד למי שכופין להוציא בגט בין איש בין אשה וסדר כתיבת
 הגט ונתינתו

הלכות מיאון

קנה עד איזה זמן הקטנה ממאנת ויתר דיני המיאון

הלכות יבום וחליצה

קנו איזו נקרא זרע קיימא לפטור מן היבום